EURÓPAI ÜZLETI GIMNÁZIUM
3300 Eger, Katona tér 5. Weblap: www.eugimi.hu
E-mail: eugimi.tanugy@gmail.com igazgato@eugimi.hu
OM azonosító: 101497
KIRID: 579209333, Hivatali kapu: EUGIMI

EURÓPAI ÜZLETI GIMNÁZIUM

PEDAGÓGIAI PROGRAM

EURÓPAI ÜZLETI GIMNÁZIUM OM 101497 1. 3300 Eger, Katona tér 5.

Készítette: Pocsai Beáta

igazgató

Hatályos: 2026. szeptember 1-jétől

Egyetértést megadta a fenntartó, Esélytér Intézményfenntartó képviseletében:

Esélytér Intézményfenntartó * Adószám: 18742428-1-15 * 1. 4400 Nyíregyháza, Csillag u. 3.

Liptákné Lekli Ágnes
a fenntartó képviselője

Eger, 2026

Rendelkezések ... 5
Legitimációs záradék ... 6
Bevezetés ... 8
Helyzetelemzés ... 9

NEVELÉSI PROGRAM ... 11
Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok ... 25
Teljeskörű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok ... 26
Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok ... 29
Pedagógusok helyi intézményi feladatai ... 31
Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje ... 36
Tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje 38
Tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei ... 39
Alkalmassági vizsga szabályai ... 66
Szóbeli felvételi vizsga követelményei ... 66
Az érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítésével kapcsolatos értesítési kötelezettség szakmailag indokolható határideje ... 68

HELYI TANTERV ... 69
A felnőttoktatás alapjai ... 70
A választott kerettanterv megnevezése ... 72
A választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga s az ehhez szükséges kötelező, kötelezően választandó vagy szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszáma ... 74
A választott kerettanterv által szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszáma ... 75
A tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettsége ... 76
A nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai ... 76
Választható tantárgyak, foglalkozások, s ezek esetében a pedagógusválasztás szabályai ... 77
Azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezése, amelyekből a tanuló közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja ... 78
Annak meghatározása, hogy a tanuló milyen helyi tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát ... 80
Az egyes érettségi vizsgatárgyakból a középszintű érettségi vizsga témakörei ... 80
A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módja, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formái ... 109

EURÓPAI ÜZLETI GIMNÁZIUM
3300 Eger, Katona tér 5. Weblap: www.eugimi.hu
E-mail: eugimi.tanugy@gmail.com igazgato@eugimi.hu
OM azonosító: 101497
KIRID: 579209333, Hivatali kapu: EUGIMI

EURÓPAI ÜZLETI GIMNÁZIUM

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Készítette: Pocsai Beáta

igazgató

Hatályos: 2026. szeptember 1-jétől

Egyetértést megadta a fenntartó, Esélytér Intézményfenntartó képviseletében:

Liptákné Lekli Ágnes
a fenntartó képviselője

Eger, 2026

Rendelkezések....5
Legitimációs záradék....6
Bevezetés....8
Helyzetelemzés....9

NEVELÉSI PROGRAM....11
Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok....25
Teljeskörű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok....26
Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok....29
Pedagógusok helyi intézményi feladatai....31
Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje....36
Tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje 38
Tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei....39
Alkalmassági vizsga szabályai....66
Szóbeli felvételi vizsga követelményei....66
Az érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítésével kapcsolatos értesítési kötelezettség szakmailag indokolható határideje....68

HELYI TANTERV....69
A felnőttoktatás alapjai....70
A választott kerettanterv megnevezése....72
A választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga s az ehhez szükséges kötelező, kötelezően választandó vagy szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszáma....74
A választott kerettanterv által szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszáma....75
A tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettsége....76
A nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai....76
Választható tantárgyak, foglalkozások, s ezek esetében a pedagógusválasztás szabályai....77
Azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezése, amelyekből a tanuló közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja....78
Annak meghatározása, hogy a tanuló milyen helyi tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát....80
Az egyes érettségi vizsgatárgyakból a középszintű érettségi vizsga témakörei....80
A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módja, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formái....109

Magatartás és szorgalom minősítésének elvei....112
Csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei....113
A nemzetiséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzetiség kultúrájának megismerését szolgáló tananyag....113
A közlekedési ismeretek oktatása....114
Az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek, programok, tevékenységek....114
Tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések....125
A tanuló jutalmazásával összefüggő elvek....128
A tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek...128
A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek....129
A 11–12. évfolyamon az emelt szintű érettségire történő felkészítéshez az emelt szintű oktatásban alkalmazott fejlesztési feladatok és követelmények a NAT alapján....129
Amennyiben az általános iskola egész napos iskolaként működik, a miniszter által kiadott, vagy saját maga által kidolgozott és az Nkt.-ben meghatározottak szerint jóváhagyott nevelési-oktatási program....130
Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai *(szükség esetén különbözeti vizsgával, egyéni segítségnyújtással, türelmi idő biztosításával vagy évfolyamismétléssel)* 130
Sajátos pedagógiai módszerek....131
Az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások, az ismeretek számonkérésének rendje....132
Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai....133
A tanuló magasabb évfolyamra lépésének feltételei....133
A tanuló részére a folyamatos tovább haladás feltételeinek tartalmi és szervezeti követelményei....134
Érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítésével kapcsolatos értesítési kötelezettség szakmailag indokolható határideje....135
A tanulmányok alatti vizsga követelményei, részei, így különösen az írásbeli, a szóbeli, a gyakorlati vizsgarészek, az értékelés szabályai....136
A tanuló valamely tantárgyból előrehozott érettségi vizsgát tett, ezáltal az adott tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette e tantárgy tanulásával kapcsolatban az eljárás....169

HELYI TANTERV - TANTÁRGYANKÉNT....170
Magyar nyelv és irodalom....171
Matematika....218
Történelem....244
Állampolgári ismeretek....287
Természettudomány....300

Kémia....314
Fizika....331
Földrajz....351
Biológia....367
Élő idegen nyelv - Angol....385
Élő idegen nyelv – Német....403
Művészetek....422
Digitális kultúra....434
Mozgóképkultúra és médiaismeret....448
Osztályközösség-építés....459
Roma népismeret....463
Közigazgatási ismeretek....479
Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek....485

Rendelkezések

A pedagógiai program érvényességi ideje

Az iskola 2026. szeptember 1. napjától végzi nevelő és oktató munkáját ezen pedagógia program alapján.

A pedagógiai program érvényességi ideje jogszabály változásból eredő módosítási kötelezettség, vagy más indok miatt történő módosításig, átdolgozásig, vagy visszavonásig tart.

A pedagógiai program értékelése, felülvizsgálata

A pedagógiai programban megfogalmazott célok, és feladatok megvalósulását a nevelőtestület folyamatosan vizsgálja, és ha szükséges, módosítja.

A nevelőtestület minden tanév végén írásban értékeli a pedagógia programban megfogalmazott általános célok és követelmények megvalósulását.

A pedagógiai program módosítása

A pedagógiai program módosítására javaslatot tehet:

- az iskola igazgatója;
- a nevelőtestület bármely tagja;
- az iskola fenntartója.

A pedagógiai programot az igazgató a nevelőtestület bevonásával készíti el és a fenntartó hagyja jóvá.

A pedagógiai program nyilvánosságra hozatala

Az iskola pedagógiai programja nyilvános, minden érdeklődő számára megtekinthető. A pedagógiai program egy elektronikus példánya az intézmény székhelyén van elhelyezve (laptopon), ahol azt tanulók, az intézményünk iránt érdeklődők szabadon megtekinthetik.

A pedagógiai program egy-egy példánya a következő helyeken megtekinthető:

- az iskola titkárságán - elektronikusan,
- fenntartónál - elektronikusan,

- az intézmény honlapján: pedagogiai-program (eugimi.hu)
- a köznevelési intézmények hivatalos adatbázisaként szolgáló KIR felület Különös közzétételi listájában: KIR KÖZZÉTÉTELI LISTA 2.0

Legitimációs záradék

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 26. § (1) pontja alapján „A pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el és az igazgató hagyja jóvá. A fenntartó egyetértési jogot gyakorol a pedagógiai program azon elemei tekintetében, amelyekből a fenntartóra többletkötelezettség hárul. Az igazgató a pedagógiai programot az intézmény honlapján közzéteszi."

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 26. § (5) pontja alapján „Az iskola pedagógiai programját vagy annak módosítását a jóváhagyást követő tanévtől felmenő rendszerben vezetheti be."

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 83. § (2) g) pontja alapján „A fenntartó jóváhagyja a köznevelési intézmény pedagógus-továbbképzési intézményi programját, tantárgyfelosztását, és e törvényben meghatározott módon egyetértési jogot gyakorol az intézmény SZMSZ-e, pedagógiai programja, éves munkaterve tekintetében."

A nevelőtestület nyilatkozata

Az Európai Üzleti Gimnázium nevelőtestülete a pedagógiai programot a 2026. augusztus 19-én megtartott értekezletén megismerte és a nevelőtestület 100 %-os szavazati aránnyal elfogadta.

A pedagógiai program a jóváhagyást követő tanévtől felmenő rendszerben kerül bevezetésre.

Az elfogadást az értekezletről készült jegyzőkönyv tartalmazza, mely az intézmény iktatásában került elhelyezésre.

Az intézmény fenntartójának egyetértési nyilatkozata

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 83. § (2) g) pontja alapján a fenntartó egyetértési jogot gyakorol a köznevelési intézmény SZMSZ-ét, pedagógiai

programját, éves munkatervét tekintve, ha az Nkt. 31.§ (2) d) pontja alapján, erről rendelkezett.

Az Európai Üzleti Gimnázium pedagógiai programjához, 2026. szeptember 1-jei bevezetéssel az Esélytér Intézményfenntartó egyetértését megadja. Az erről szóló határozat az intézmény iktatása tartalmazza.

A jóváhagyó határozat alapján, a pedagógiai program nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek miatt a fenntartóra többletköltség hárulna, még a beemelt választott tantárgyak tekintetében sem, mivel azok óraszáma a második idegen nyelv, mint nem kötelező kerettantervi elem miatt csökkent óraszámot nem érik el, valamint az év közben a működtetéssel kapcsolatban esetleg felmerülő többletköltségeket a fenntartó átvállalja.

Az 20/2012. (VIII.31.) Korm. rendelet 121.§ (7) bekezdése alapján, „Az intézményi tanács véleményt nyilváníthat a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. Ki kell kérni az intézményi tanács véleményét a pedagógiai program, az SZMSZ, a házirend, a munkaterv elfogadása, továbbá a köznevelési szerződés megkötése előtt.” Az intézményben nem működik intézményi tanács, ezért a pedagógiai program véleményezői között nem szerepel.

Az 20/2012. (VIII.31.) Korm. rendelet 118.§ (3) bekezdése a) alapján, „A szakmai munkaközösség véleményét – szakterületét érintően – a) a pedagógiai program, továbbképzési program elfogadásához” Az intézményben nem működik szakmai munkaközösség, ezért a pedagógiai program véleményezői között nem szerepel.

Az 20/2012. (VIII.31.) Korm. rendelet 122.§ (9) bekezdése alapján, „Az iskolaszék véleményt nyilváníthat a nevelési-oktatási intézmény működésével kapcsolatos valamennyi kérdésben. Ki kell kérni az iskolaszék véleményét a pedagógiai program, az SZMSZ, továbbá a házirend elfogadása előtt.” Az intézményben nem működik iskolaszék, ezért a pedagógiai program véleményezői között nem szerepel.

Bevezetés

Pedagógiai feladataink a NAT-ra épülő kerettantervben rögzített egységes, alapvető tartalmak átadása, elsajátíttatása, valamint az ezekre épülő differenciálás. Azt a célt szolgálja, hogy tanulóink: a különböző szintű adottságaikkal, az eltérő mértékű fejlődésükkel, az iskolai és egyéb foglalkozáson történő tanulásukkal, egyéb (érdeklődési körüket érintő) tevékenységükkel, szervezett ismeretközvetítéssel, spontán tapasztalataikkal összhangban minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket.

A különböző ismeretek elsajátítása során törekszünk a tanulók értelmi, önálló ismeretszerzési, kommunikációs, egészséges és kulturált életmód iránti cselekvési motívumainak, képességeinek, készségeinek a kialakítására, a kompetenciafejlesztésére. Képzésünk tartalma az emberre, társadalomra, a művészetekre, a természetre, a tudományokra, technikára vonatkozó kultúra alapvető eredményeit foglalja magába, a tanulók életkori fejlettségi szintjéhez méretezett kiválasztással, elrendezéssel. A tananyag feldolgozása, összefüggéseinek feltárása megalapozza a tanulók: műveltségét, világszemléletük, világképük formálódását, társas kapcsolatát, eligazodásukat, tájékozódásukat szűkebb és tágabb környezetükben.

Pedagógiai programunk két része a nevelési program és a helyi tanterv szoros egységet alkot. A nevelési programban meghatározott alapelveket, a kitűzött célokat és feladatokat elsősorban a tanítás tanulás folyamatában a helyi tanterv megvalósításával és az egyéb foglalkozáson történő tevékenységgel éri el iskolánk.

Az oktatásszervezésben történő változások a köznevelési intézmények pedagógiai programjának újragondolását, átdolgozását teszik szükségessé. A nemzeti köznevelésről szóló, többször módosított és hatályos2011.évi CXC. törvény, valamint ennek végrehajtási rendelete, a működés rendjét szabályozó rendelete, valamint az új NAT olyan új feladatokat adnak az intézményeknek, amelyeknek meg kell jelennie a dokumentumaiban is.

A pedagógiai program tartalmát a következő jogszabályok és dokumentumok határozzák meg:

- az intézmény alapító okirata
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
- *2019. évi LXX. törvény a Nemzeti Köznevelési Törvény módosításáról*
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról
- 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók: kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyamára Oktatási Hivatal (oktatas.hu) (https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas)

Helyzetelemzés

„Az iskola dolga, hogy megtaníttassa velünk, hogyan kell tanulni, hogy felkeltse a tudás iránti étvágyunkat, hogy megtanítson bennünket a jól végzett munka örömére és az alkotás izgalmára, hogy megtanítson szeretni, amit csinálunk, és hogy segítsen megtalálni azt, amit szeretünk csinálni.”

Szent-Györgyi Albert

A Humán Erőforrás Minőségéért Kiemelten Közhasznú Alapítvány 1999-ben megalapította az Európai Üzleti Ismeretek Szakközépiskolája Intézményt. Az iskola főleg szakképzést folytatott, Egerben, majd salgótarjáni Tagozatot nyitott, és OKJ 1-2 szakmáknak megfelelő, érettségi utáni szakmai oktatási intézményként tevékenykedett, mint szakközépiskola. A salgótarjáni tagozat időközben megszűnt.

2009-ben a Leonardo Education Oktató és Szolgáltató Nonprofit Kft. átvette az intézményt, és folytatta az érettségi utáni szakképzési tevékenységet, az intézmény új neve Európai Üzleti Gimnázium és Szakgimnázium lett. Az iskola 2013-tól esti gimnáziumi oktatást is folytatott. Új telephelyként Balsa került felvételre, ahol esti gimnáziumi oktatás folyt.

2018-ban az Esélytér Intézményfenntartó (4400 Nyíregyháza, Csillag u. 3.) veszi át az intézményt, és a szakképzési tevékenységet megszüntette. Az iskola esti gimnáziumként folytatja tovább működését, Európai Üzleti Gimnázium néven. Az intézmény Heves és Szabolcs-Szatmár Bereg Megyékben az alábbi oktatási helyszíneken végzi a diákok színvonalas esti munkarendű gimnáziumi oktatását: Eger, Nyíregyháza 3 telephely, Nyírpazony, Kemecse, Piricse, Nyírgyulaj, Petneháza, Gégény, Nyírtét, Gávavencsellő, Balsa, Őr, Tiszalök, Fehérgyarmat és Berkesz, Baktalórántháza települések.

A 2019-es tanévben új telephely Debrecenben és 2020-tól már Debrecenben két telephelyen és Miskolcon egy telephelyen indul el az oktatás. A 2021/2022 tanévben az aktív telephelyek: Eger, Berkesz, Nyíregyháza (2 telephely), Debrecen (2 telephely), Miskolc József Attila utca. Az oktatási helyszíneken a nehéz helyzetben lévő, munkaerőpiacról kiszorult, munkahely megtartása miatt, vagy esti oktatást egyéb okból választó diákokat szeretné hozzásegíteni a középfokú ismeretek elsajátításához és az érettségi bizonyítvány megszerzéséhez, amely az élethosszig tartó tanulás része.

Ezen térségek egy részére jellemző az alacsony iskolai végzettség és a nagy munkanélküliség, ezért iskolánk a szociálisan rászoruló embereket és a halmozottan hátrányos embereket is támogatni kívánja azzal, hogy a lehető legkevesebb önköltséggel próbálja megoldani, képzettséggel rendelkezve a társadalomba való integrálódásukat, hiszen sokan munka mellett, vagy sajnos munka nélkül, esetleg gyermek vagy gyermekek mellett kényszerülnek tanulni az esetleges jobb munkalehetőségek reményében. Egyre több a továbbtanulás céljából iskolánkat választó tanuló, akik a minőségi oktatást preferálják.

Küldetésünk

Az oktatási helyszíneken a nehéz helyzetben lévő, munkaerőpiacról kiszorult, munkahely megtartása miatt, vagy esti oktatást egyéb okból választó diákokat szeretnénk hozzásegíteni a középfokú ismeretek elsajátításához és az érettségi bizonyítvány megszerzéséhez, amely az élethosszig tartó tanulás része.

Ezen térségek egy részére jellemző az alacsony iskolai végzettség és a nagy munkanélküliség, ezért iskolánk a szociálisan rászoruló embereket és a halmozottan hátrányos sorsú embereket is támogatni kívánja azzal, hogy a lehető legkevesebb önköltséggel próbálja megoldani, képzettséggel rendelkezve a társadalomba való integrálódásukat. Sokan munka mellett, vagy sajnos munka nélkül, esetleg gyermek vagy gyermekek mellett kényszerülnek tanulni az esetleges jobb munkalehetőségek reményében.

Szeretnénk azonban azt is, hogy egyre több a továbbtanulás céljából iskolánkat választó tanulónk legyen, akik a minőségi oktatást preferálják.

Célunk a tanulók és a társadalom elvárásainak megfelelően, a kor igényeinek megfelelő, értékálló, alkalmazható tudás átadása, az egyéni képességek kibontakoztatása.

Színvonalas nevelő-oktató munkánk eredményeképpen célunk továbbá az, hogy

- képessé váljanak tanítványaink az önálló ismeretszerzésre, véleményformálásra és cselekvésre, felelős döntések meghozatalára saját és a gondjaikra bízottak sorsa iránt,
- európai polgárokként rendelkezzenek azokkal a kulcskompetenciákkal, amelyre minden egyénnek szüksége van a személyes boldogulásához és fejlődéséhez, az aktív állampolgári léthez, a társadalmi beilleszkedéshez és a munkához.

NEVELÉSI PROGRAM

A Pedagógiai Programba foglaltak elsődleges célja, hogy biztosítsa az iskola törvényes, az iskolai nevelés és oktatás szervezett működését az alábbiak figyelembevételével:

- a célok és feladatok megvalósítását a Szervezeti és működési szabályzattal és a házirenddel összhangban végzi
- belső szabályok meghatározása, amelyek biztosítják az iskola önállóságát, a szakmai munka színvonalát.

A pedagógiai program iskolánk olyan szakmai stratégiai programja, amely meghatározza a nevelés, a tanítás-tanulás folyamatának pedagógiai elveit, tanterveit, gyakorlatát, működésének feltételeit.

A nevelőtestületünk által létrehozott és elfogadott szakmai alapdokumentum átfogja az iskola működésének minden területét. Rögzíti intézményünk nevelő-oktató munkájának szakmai szabályait és feltételeit, tájékoztatja a szülőket és tanulókat az intézményünkben igénybe vehető köznevelési szolgáltatásokról, és rögzíti azok igénybevételének feltételeit.

Pedagógiai programunk két részből áll:

- a nevelési program,
- a helyi tanterv és annak tananyaga

Nevelési programunk meghatározza mindazokat a pedagógiai célú feladatokat és módszereket, amelyekkel a helyi tantervekben foglaltakat végre kell hajtani.

Alapelvei

- magas színvonalú és sokrétű ismeretátadással fejlessze a tanulók önálló problémamegoldó képességét, készségét és a kreativitását;
- tudatosítsa a gyermekben a szűkebb és a tágabb környezetből megismerhető erkölcsi értékeket, erősítse meg a humánus magatartásmintákat, pozitív szokásokat, és a gyermek jellemét formálva szolgálja a személyiség kiteljesedését;
- segítse diákjait abban a folyamatban, amelyben művelt emberré, szabad és gazdag személyiséggé, felelős polgárrá, tisztességes és emberséges, alkotásra és boldogságra képes emberekké válhassanak;
- elégedett, magabiztos, optimista és felelősséget vállaló embereket akarunk nevelni;
- a tanulási tevékenységek közben és a tanulói közösségben való élet során fejlessze a *tanulók önismeretét, együttműködési készségét*, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját;
- a személyiségfejlesztés céljait szolgálja a tevékenységre nevelés (tanulás, munka, közéleti- és szabadidős tevekénységek), a képességek fejlesztése (értelmi, érzelmi, akarati és testi, a nyelvi-kommunikációs, a matematikai, a természettudományos; a történeti, társadalmi, politikai, az esztétikai, a szomatikus és a technikai nevelés területei) és a szükségletek alakítása képezze;
- fejlessze a tanulókban azokat a képességeket, készségeket, amelyek a környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolathoz szükségesek;

- a nevelési folyamat gyakorlati módon igazolja a megbízhatóság, becsületesség, szavahihetőség értékét;
- jellemezze munkánkat egyfelől a következetes követelés és igényesség, másrészt a tanulók jogainak, emberi méltóságának tiszteletben tartása, a velük szemben megnyilvánuló pedagógiai tapintat, bizalom, megértés, türelem, igazságosság;
- a pedagógiai munka középpontjában tehát a személyre szóló fejlesztés álljon;

Értékei

- a köznevelés nappali munkarend szerinti oktatási rendjében csalódott, tanulóknak történő kedvező tanulási mód biztosítása
- munka, család mellett tanulni vágyóknak empatikus oktatási közeg biztosítása
- tovább tanulni szándékózóknak kedvező struktúrájú és formájú képzés nyújtása.

Céljai

A fejlesztési területek – nevelési célok áthatják a pedagógiai folyamat egészét, s így közös értékeket jelenítenek meg. A célok elérése érdekében a pedagógiai folyamatban egyaránt jelen kell lennie az ismeretszerzés, a gyakoroltatás-cselekedtetés mellett a példák érzelmi hatásának is. E területek – összhangban a kulcskompetenciák alapját adó képességekkel, készségekkel, az oktatás és nevelés során megszerzett ismeretekkel, és a tudásszerzést segítő attitűdökkel – egyesítik a hagyományos értékeket és a XXI. század elején megjelent új társadalmi igényeket.

A nevelési célok érvényesülése és megvalósulása a köznevelés folyamatában a tartalmi szabályozás különböző szintjein:

- beépülnek az egyes műveltségi területek, illetve tantárgyak fejlesztési követelményeibe, tartalmaiba;
- tantárgyak részterületeivé válhatnak, vagy önálló tantárgyként jelenhetnek meg az iskola helyi tanterve szerint;
- alsó tagozaton tematizálják a tanítói munkát, a felsőbb évfolyamokon pedig elsősorban az osztályfőnöki órák témaköreit;
- témákat, fejlesztési helyzeteket körvonalaznak a nem tanórai keretek között folyó, egyéb iskolai foglalkozások, programok számára.

A nevelési célok intézményi szintű tudatos követése, valamint a hozzájuk rendelt feladatok végrehajtása és végrehajtatása az intézményi pedagógiai kultúra és a színvonalas pedagógiai munka meghatározó fokmérője, a pedagógiai-szakmai ellenőrzés egyik fontos kritériuma.

Az erkölcsi nevelés

- A tanulók erkölcsi érzékének fejlesztése,
- A cselekedeteikért és azok következményeiért viselt felelősségtudatuk elmélyítése,
- Igazságérzetük kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésük elősegítése,
- Az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülésük segítése,
- Az elkerülhetetlen értékkonfliktusokra való felkészítés,
- A tanulók erkölcsi és életvezetési problémáira a helyes megoldáskeresés,
- Az emberi lét és az embert körülvevő világ lényegi kérdéseinek különböző megközelítési módokat felölelő megértése, megvitatása.
- A kötelesség tudat, a munka megbecsülése, a mértéktartás, az együttérzés, a segítő készség, a tisztelet, a tisztesség, a korrupció elleni fellépés, a türelem, a megértés, az elfogadás megtanulása,
- A tanulást elősegítő beállítódások kialakítása – az önfegyelemtől, képzelőtehetség, intellektuális érdeklődésük felkeltése.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

- A tanulók ismerjék meg nemzeti, népi kultúránk értékeit, hagyományait, az egyetemes emberi civilizáció kiemelkedő eredményeit, nehézségeit és ezeket kezelő nemzetközi együttműködési formákat.
- Tanulmányozzák a jeles magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók munkásságát.
- Ismeretek, egyéni és közösségi tevékenységek elsajátítása, amelyek megalapozzák az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismerését, megbecsülését.
- Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése,
- Ismerjék meg Európa történelmét, sokszínű kultúráját,

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

- A cselekvő állampolgári magatartásra, a törvénytiszteletre, az együttélés szabályainak betartására,
- Az emberi méltóság és az emberi jogok tiszteletére, az erőszakmentesség, a méltányosságra nevelésre,
- A tanulók megismerjék meg a főbb állampolgári jogokat és kötelezettségeket, a honvédelmi nevelést biztosítása.
- A közügyekben a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemzőképesség és a vitakultúra fejlesztésére,
- A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítása, a tanulók tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások megismerésére.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

- Az önismeret fejlesztése, mint a társas kapcsolati kultúra alapja – a személyes tapasztalatok és a megszerzett ismeretek tudatosításán alapuló, fejlődő és fejleszthető képesség.
- A tanuló kedvező szellemi fejlődésének, készségeinek, tudásának és kompetenciáinak kifejlesztése.
- A tanulók képessé váljanak az érzelmeiknek hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének az empátiának a fejlődésére, a kölcsönös elfogadásra.
- A tanuló énképének kialakítása, hogy a saját/egyéni fejlődésüket, sorsukat és életpályájukat maguk tudják alakítani.
- A megalapozott önismeret kialakításával a tanulókban fejlődjön ki a kulturált egyéni és közösségi élethez, mások megértéséhez és tiszteletéhez, a szeretetteljes emberi kapcsolatok kialakításához szükséges képesség.

A családi életre nevelés

A család kiemelkedő jelentőségű a gyerekek, fiatalok erkölcsi érzékének, szeretet kapcsolata-inak, önismeretének, testi és lelki egészségének alakításában. A környezet változásai, az érték-rendben jelentkező átrendeződések, a családok egy részének működésében bekövetkező zavarok szükségessé teszik a családi életre nevelés beemelését a köznevelés területére.

A köznevelési intézményeknek ezért kitüntetett feladata:

- a harmonikus családi minták közvetítése,
- a családi közösségek megbecsülésére nevelés,
- felkészítés a családi életre,
- a családi életükben felmerülő konfliktusok kezelésére nevelés,
- a szexuális kultúra kérdései.

A testi és lelki egészségre nevelés

- Az egészséges életmódra, a testi, lelki egészségre nevelés,
- A helyes táplálkozásra, a mozgás megszerettetésére, a stresszkezelés módszereinek alkalmazására nevelés,
- A lelki egyensúly megóvására, társas viselkedések szabályozására, a konfliktusok kezelésére nevelés,
- A családdal együttműködve a tanulók felkészítése az önállóságra, a betegség megelőzésére, a szabályok betartására a közlekedésben, a testi higiénében, a veszélyes körülmények és anyagok felismerésében, a váratlan helyzetek kezelésében,
- A káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésére nevelés, motiválással, példamutatással.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

- A hátrányos helyzetű vagy fogyatékkal élő emberek iránti szociális érzékenység, segítő magatartás kialakítása a tanulókban,saját élményű tanuláson keresztül.
- A segítő magatartás képességeinek fejlesztése, az együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és –megvalósítás.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

- A tanulók az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használják.
- A tanulók számára a természet és a környezet ismeretén és szeretetén alapuló környezetkímélő, értékvédő, a fenntarthatóság mellett elkötelezett magatartás váljék meghatározóvá.
- A környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességek és jogok gyakorlására nevelés.
- A tanulók megismerjék a gazdasági és társadalmi folyamatokat, amelyek változásokat, válságokat idézhetnek elő,
- Kapcsolódjanak be közvetlen és tágabb környezetük értékeinek, sokszínűségének megőrzésébe, gyarapításába.

Pályaorientáció

- A tanulók életkorához igazodva, átfogó képet kell nyújtani a munka világáról.
- Tevékenységeken keresztül kell biztosítani arra, hogy a diákok kipróbálhassák képességeiket, elmélyülhessenek az érdeklődésüknek megfelelő területeken, megtalálhatják hivatásukat, kiválaszthassák a nekik megfelelő foglalkozást és pályát,
- Képessé váljanak arra, hogy ehhez megtegyék a szükséges erőfeszítéseket.
- Fejleszteni kell bennük a segítéssel, az együttműködéssel, a vezetéssel és a versengéssel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kezelését.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

- A tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa, a fogyasztás területén,
- Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát,
- Lássák a rövid és hosszú távú céljaik, az erőforrások kapcsolatát, az egyéni és közösségi érdekek összefüggését, egymásrautaltságát,

- A köznevelési intézmény biztosítsa a pénzügyi rendszer alapismereteire vonatkozó pénzügyi szabályok, a banki tranzakciókkal kapcsolatos minimális ismeretek és a fogyasztóvédelmi jogok tanítását.

Médiatudatosságra nevelés

- A tanulók nevelése az új és a hagyományos médiumok nyelvének nevelésére,

- A médiatudatosságra nevelés, a kritikai beállítódás kialakítása,a médiumoktól befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására,
- A tanulók megismertetése a média működésével és hatásmechanizmusaival,
- A média és a társadalom közötti kölcsönös kapcsolatokkal,
- A valóságos és a virtuális, a nyilvános és a bizalmas érintkezés megkülönböztetésének módjával,
- A különbségek és az említett médiajellemzők jogi és etikai jelentőségével.

A tanulás tanítása

Minden pedagógus teendője:

- Felkeltse az érdeklődést a tanulóban az iránt, amit tanít,
- Útbaigazítást adjon a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáférésével kapcsolatban.
- Annak megtanítása, hogy hogyan alkalmazható a megfigyelés és a tervezett kísérlet módszere;
- Hogyan használhatók a könyvtári és más információforrások;
- Hogyan mozgósíthatók az előzetes ismeretek és tapasztalatok;
- Melyek az egyénre szabott tanulási módszerek;
- Miként működhetnek együtt a tanulók csoportban;
- Hogyan rögzíthetők és hívhatók elő pontosan, szó szerint például szövegek, meghatározások, képletek.
- Olyan tudás kialakítása, amelyet a tanulók új helyzetekben is képesek alkalmazni, a változatok sokoldalú áttekintésével és értékelésével.
- A tanulás eredményességének, a tanuló testi és szellemi teljesítményeinek lehetőség szerinti növelése és a tudás minőségének értékelése.

Feladatai

- fejlessze a tanulókban azokat a képességeket, készségeket, amelyek a természeti, társadalmi és emberi környezettel való harmonikus, építő kapcsolatokhoz szükségesek;

- az aktív tanulási tevékenységek (kooperatív tanulási technikák) közben fejlessze a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akaratát, segítőkészségét, szolidaritásérzését, empátiáját, toleranciáját;
- olyan helyzeteket teremteni, amelyekben a tanuló gyakorlati módon igazolhatja megbízhatóságának, becsületességének, szavahihetőségének értékét;
- tudatosítani a tanulókban a közösség demokratikus működésének értékét és jellemzőit;
- tisztázni az egyéni és közérdek, a többség és kisebbség fogalmát, és ezek fontosságát a közösséghez, illetve egymáshoz való viszonyulásban;
- a demokratikus normarendszer kiterjesztése a természeti és az épített környezet iránti felelősségre, a mindennapi magatartásra;
- vállalja identitását, a nemzeti, a nemzetiségi azonosságtudatot, képviselje az egymás mellett élő különböző kultúrák iránti igényt;
- erősítse Európához való tartozás tudatát, és egyetemes értelemben is késztessen más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére;
- fordítson figyelmet az emberiség közös problémáinak bemutatására, tudjon „globálisan gondolkodni és lokálisan cselekedni”;
- felelősen alakítsa saját természeti, társadalmi és emberi környezetét;
- a test és a lélek harmonikus fejlesztése;
- a szocializáció folyamatainak elősegítése;
- adaptív tanulásszervezéssel hasznosítsuk a számítógépet, s az infó kommunikációs technikákat;

Eszközei

Bérleti szerződések alapján rendelkezünk a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012.(VIII.31.) EMMI rendelet 2. számú mellékletében meghatározott jegyzékben foglalt kötelező (minimális) eszközökkel és felszerelésekkel.

Az egyes tantárgyakhoz szükséges eszközöket és felszereléseket a kerettanterv, az ebből készített helyi tanterv és a pedagógusok által minden tanév elején kialakított tanmenetek tartalmazzák, biztosításuk folyamatosan az igényeknek megfelelően történik.

Nevelési programunkban és helyi tantervünkben tervezett olyan foglalkozások - melyek nem tantermekhez, konkrét gyakorló helyhez kötöttek (pl.: könyvtár-, múzeumlátogatás, kulturális rendezvények, tanulmányi kirándulások stb.) - igénybevételéhez szükséges anyagi forrásokat fenntartói támogatásból, illetve pályázati úton biztosítani.

Eljárásai

Egységesség és differenciálás, módszertani alapelvek

Az aktív tanulás a tanulónak a tanulási tevékenységekben történő részvételét hangsúlyozza. A tanulási tevékenység legfőbb célja olyan tanulói kompetenciák fejlesztése, amelyek lehetővé teszik az ismereteknek különböző helyzetekben történő kreatív alkalmazását. A tevékenységekre épülő tanulásszervezési formák segítik a tanulót a tanulási eredmények által kijelölt ismeretek megszerzésében, és ezen keresztül a kompetenciák fejlesztésében.

Ennek érdekében:

- Lehetőség szerint ki kell használni a tanulás társas természetéből adódó előnyöket, a differenciált egyéni munka adta lehetőségeket.
- Segíteni kell a párban vagy csoportban végzett felfedező, tevékeny és jól szervezett, együttműködésen alapuló tanulást.
- A tanulási eredmények elérését segítik elő az olyan differenciáló módszerek,
  - ✓ mint a minden szempontból akadálymentes és minden tanuló számára egyformán hozzáférhető tanulási környezet biztosítása,
  - ✓ a tanulói különbségekhez illeszkedő, differenciált célkijelölés,
  - ✓ a többszintű tervezés és tananyag-alkalmazás,
  - ✓ a fejlesztő, tanulást támogató értékelés.
- A differenciált tanulásszervezés jellegzetességeit képviselik az olyan eljárások, mint az egyéni rétegmunka vagy az adaptált szövegváltozatok felhasználása, melyek kiterjeszthetik és elmélyíthetik a tankönyvek tartalmát.

A pedagógus a probléma-megoldási és a jelenségértelmezési folyamatot – a tanuló szükségleteinek megfelelően – közvetett, illetve közvetlen eszközökkel segíti.

- A pedagógus az aktív tanulói tevékenységek megvalósítása során lehetővé teszi iskolán kívüli szakemberek bevonását, valamint a külső helyszínek nyújtotta pedagógiai lehetőségek felhasználását (könyvtár, múzeum, levéltár, színház, koncert).
- A pedagógus együttműködik más tantárgyakat tanító pedagógusokkal azért, hogy a tanulóknak lehetőségük legyen a tanórákon, témákhoz szervezett események, tanulmányi kirándulások, iskolai táborok alkalmával a tantárgyak szervezett, összefüggő, illetve kapcsolódó tartalmainak integrálására.
- Az iskoláknak tanítási évenként több olyan tanóra megszervezését ajánlott beilleszteniük a helyi tantervbe, amelyben több tantárgy ismereteinek integrálását igénylő (multidiszciplináris) téma kerül a középpontba, a tanóra céljának, tartalmának és megvalósítási módszereinek megjelölésével.
- A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében a tananyag feldolgozásánál a pedagógusnak figyelembe kell vennie a tantárgyi tartalmaknak a tanulói sajátosságokhoz való illesztését. A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében ez az adaptálás lehetővé teszi az egyéni haladási ütem biztosítását, valamint a differenciált (optimális esetben személyre szabott) nevelés, oktatás során az egyéni módszerek alkalmazását.

- Az aktív tanulás segítése a tanuló tehetségének, különleges nevelési-oktatási szükségleteinek vagy fogyatékosságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező szakember támogatásával történik.

Az egyénre szabott tanulási lehetőségek

Az iskola a tanulók tanulmányi előmenetelét a képességeiknek megfelelő, egyénre szabott tanulási lehetőségek biztosításával tudja a leghatékonyabban támogatni.

Fontos alapelv, hogy a tanulók közti különbözőségeket az iskola a különféle környezeti feltételek és az egyénenként eltérő idegrendszeri érés, valamint az egyéni képességek kölcsönhatása eredményének tekintse.

E szemlélet gyakorlatban történő alkalmazásához olyan fejlesztési célokat kell kijelölni, amelyek nemcsak a tanulótól várnak illeszkedést a tanulási környezethez, hanem a tanulási környezettől is alkalmazkodást igényelnek a tanuló egyedi jellemzőihez. Ennek értelmében a képességtartományok mindkét határán - tehetség és fejlődési késés, fejlődési zavar, esetleg ezek együttes megléte - kihívást jelentő feladatok megtervezése kívánatos.

Különösen fontos, hogy az iskola:

- biztosítsa a tanulás egyéni lehetőségeit és
- a személyre szabott nevelés-oktatás során megszerezhető tanulási tapasztalatokat,
- enyhítse a hátrányok hatásait, optimális esetben képes legyen kiküszöbölni azokat.

Kiemelten fontos:

- a családi és településszerkezeti hátrányokból eredő,
- az eltérő kulturális és nyelvi elsajátítási lehetőségekhez köthető, valamint
- a különleges bánásmódot igénylő tanulókhoz illeszkedő fejlesztő tevékenység.

Minden gyermek, tanuló fejlődésében lényeges szerepet játszik a pedagógus fejlesztő tevékenysége. Különösen igaz ez:

- a kiemelkedően kreatív, egy vagy több területen tehetséges,
- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű,
- a sajátos nevelési igényű (SNI), valamint
- a szakmai besorolásukat tekintve heterogén,
- az ok-okozati összefüggéseket tekintve fel nem tárt, ám tanulási-tanítási szempontból kihívást jelentő, beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő tanulók fejlesztésének területén.

Ennek a feladatnak az ellátásában felértékelődik a segítő szakterületek (iskolapszichológia, gyógypedagógia, fejlesztő pedagógia) szerepe, valamint a különböző tantárgyakat tanító pedagógusok tudásmegosztásra épülő, egymást segítő szakmai tevékenysége.

A különleges bánásmódot igénylő tanulók esetében a közös felelősségvállalásnak lényeges szerepe van a nevelés sikerességében. Ez nem csak az együttnevelést megvalósító iskolában tanító pedagógus kizárólagos felelőssége. A pedagógus a tanulást-tanítást speciális szakmai kompetenciák alapján segíteni tudó különböző szakemberekkel együtt (például gyógypedagógus, gyógytestnevelő, iskolapszichológus, szociális munkás, fejlesztő pedagógus, tehetséggondozó pedagógus, gyermekvédelmi jelzőrendszer szakembere) kialakított foglalkozások keretében, valamint a szülők és a tanuló folyamatos bevonásával, a pedagógiai tevékenység részeként elismert konzultációs tevékenységet folytatva végzi pedagógiai munkáját.

Előremutató folyamatként értékelhető a team tanításnak olyan alkalmazása, amely a több tantárgy ismereteit integráló témákat feldolgozó foglalkozásokat közös tanítás keretében valósítja meg, az együttnevelést megvalósító iskolában pedig a tanulót tanító pedagógus és a gyógypedagógus közösen tervezett tanulási-tanítási programjára, a közös tanításra, valamint az e tevékenységet követő közös értékelésre épül.

A differenciálás speciális megvalósulása lehet az együttnevelés során a habilitációs, rehabilitációs szemlélet érvényesülése.

A hátránykompenzáció biztosítása érdekében (SNI, BTMN, HH, HHH) a tanuló szükségleteihez, képességeihez, készségeihez illeszkedő módszertani eljárások (eszközök, módszerek, terápiák, a tanulást-tanítást segítő speciális eszközök, a gyógypedagógus módszertani iránymutatásainak beépítése, egyéni fejlesztési terv készítése és rendszeres ellenőrzése) alkalmazása szükséges a különböző pedagógiai színtereken. A tanulói szükségletek ismeretében az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények, valamint az utazó gyógypedagógiai hálózatok működtetésére kijelölt intézmények és más szakemberek szolgáltatásainak igénybevételével egészítendő ki a tanulók és pedagógusok szakmai támogatása. Ez elősegíti az integrációt, illetve ennek magasabb szintjét, az inklúziót is annak érdekében, hogy a NAT-ban foglalt nevelési-oktatási alapelvek és célok minden tanuló esetében megvalósulhassanak.

A tehetséges tanulók tekintetében ezek a szempontok kiemelten fontosak lehetnek, mivel az ő esetükben a tanulási fókuszt és az érdeklődést jellemzően a megfelelően motiváló feladatokkal lehet fenntartani. A tehetséggondozást valamennyi nevelési-oktatási szakaszban, minden neveléssel, oktatással foglalkozó intézménynek alkalmaznia kell, és a pedagógiai programjába szükséges beillesztenie.

A különleges bánásmódot igénylő tanulók integrációja és hatékony együttnevelése olyan pedagógusokat kíván, akik rendelkeznek az ehhez szükséges szemléletmóddal és kompetenciákkal.

A technológiai fejlődés nyújtotta lehetőségek alkalmazása sokféle módszertani lehetőséget biztosítva segíti a tanulás-tanítás folyamatát. A XXI. századi tanulási környezet nélkülözhetetlen elemét képezi az iskolai tanuláshoz kapcsolódó digitális technológiával támogatott oktatási módszerek sokfélesége, ezért különösen fontos, hogy a pedagógusok ismerjék és alkalmazzák azokat. Olyan tanulási folyamatra adnak lehetőséget, amely nemcsak

a pedagógus-diák együttműködést, hanem ennek következtében a hagyományos tanulási folyamatot is jelentősen megváltoztathatja, ennek következtében új típusú szerepben jelenik meg a folyamatban mind a tanuló, mind pedig a pedagógus. Ennek gyakorlati leképezése azonban csak úgy valósulhat meg hatékonyan, ha ennek az intézmények pedagógiai gyakorlatában és szemléletmódjában is elfogadott, elismert helye és szerepe lesz.

Képesség-kibontakoztatás támogatása

A tanulói teljesítmény értékelésének egyik célja, hogy segítse a tanuló és a szülő objektív tájékoztatását, továbbá hozzájáruljon ahhoz, hogy a pedagógus folyamatosan meggyőződjön a tanulási folyamat hatékonyságáról, lehetőséget biztosítson a pedagógiai munka nyomon követésére, és az újratervezésére, a célok újra definiálására és továbbiak meghatározására, amennyiben ezt a tanulók fejlődése megkívánja. A tanulást és annak eredményességét befolyásoló pedagógiai tevékenység során végzett értékelésnek adatokra és tényekre kell támaszkodnia. Az erre alapozott értékelés segíti a tanulót további tanulási módszereinek, technikáiknak meghatározásában.

Az értékelési folyamatokat megalapozó tervező munka figyelembe veszi:

- a tanuló előzetes tudását,
- aktuális fejlettségi szintjét,
- egyéni fejlődési lehetőségeit,
- életkori sajátosságait,
- az értékelés személyiségfejlődésére gyakorolt hatását és
- a pedagógiai célokat.

Ennek érdekében elvégzendő feladatok:

- a kiinduló állapot értékelése (diagnosztikus mérés) egy tanítási óra, tanulási egység, téma vagy program megkezdése előtt végzett adatgyűjtés.
- A diagnosztikus értékelés kiterjedhet a tanulók meglévő tartalmi tudására, aktuális készség- és képességfejlődési szintjére, hozzáállására, viszonyulására.
- Az értékelés során figyelembe kell venni a tanuló életkori sajátosságait és a tanulás korábbi és aktuális környezeti tényezőiről rendelkezésre álló információkat, továbbá a pedagógiai célokat.
- Az eredmények visszajelzésével a pedagógus útmutatást tud adni a tanulónak a tanulást várhatóan leghatékonyabban segítő tanulási módokról.

A tanulás folyamatában több alkalommal, tájékozódó jelleggel végzett információgyűjtés, a fejlesztő, tanulást segítő értékelés és ennek visszajelzése akkor éri el a kívánt hatást, ha az a tanuló számára az értékelést követően rövid időn belül megismerhető. A tanulási folyamat rendszeres értékelése és visszajelzése teszi lehetővé a tanuló fejlődésének folyamatos nyomon követését.

Mindkét értékelési típus (a kiinduló állapot értékelése és a fejlesztő, segítő támogató értékelés) önfejlesztésre és kitartásra ösztönzi a tanulót fejlődésének, valamint tudásának

gyakori, interaktív módon történő visszajelzésével. Célja a tanuló erősségeinek és hiányosságainak

felmérése, valamint az éppen kihívást jelentő célok meghatározása, és ezzel a nevelési-oktatási gyakorlatnak a célok eléréséhez történő igazítása.

Az összegző értékelés célja annak megállapítása, hogy a tanulók tudásának, ezen belül a stabil ismeretek kialakításának és a készségek elsajátításának szintje milyen mértékben felel meg a célként kitűzött tanulási eredményeknek. Az összegző értékelés minősítő jellegű, de lehet részletes szöveges értékelés is, amely rendelkezik a fejlesztő, tanulástámogató értékelés jellemzőivel. Az első évfolyam végén a tanuló összegző értékelése szöveges formában történik.

Kulcskompetenciák

A NAT az Európai Unió által ajánlott kulcskompetenciákból kiindulva, arra építve, de a hazai sajátosságokat figyelembe véve az alábbiak szerint határozza meg a tanulási területeken átívelő általános kompetenciákat, továbbá azokat, amelyek jellemzői, hogy egyetlen tanulási területhez sem köthetők kizárólagosan, hanem változó mértékben és összetételben épülnek a megszerzett tudásra, fejlődnek a tanulási-tanítási folyamatban.

Ezek a kompetenciák a következők:

1. A tanulás kompetenciái
2. A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegen nyelvi)
3. A digitális kompetenciák
4. A matematikai, gondolkodási kompetenciák
5. A személyes és társas kapcsolati kompetenciák
6. A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

Tevékenységközpontú pedagógiák

A tanulók saját cselekvésein és tevékenységein keresztül és a másokkal való együttműködésben jut új ismeretek birtokába, sajátítja el a különböző készségeket és képességeket, melyek egyaránt szolgálják saját személyiségének szabad fejlődését és szocializálódását a társadalomba.

A tevékenységközpontú pedagógiák alappillére a tanulás, a tevékenység önállóságának kialakítása, a csoportban megvalósuló interakciók lehetőségének megteremtése.

A pedagógus közvetett hatást gyakorol a tanulókra, megteremti a tevékenység feltételeit, motiválja őket, a tevékenység közben támogató, tanácsadó szerepet tölt be.

A tanulási folyamat során alkalmazott módszerek és szervezeti keretek széleskörű alkalmazása valósul meg, amely lehetővé teszi egy-egy képesség fejlesztésének sokoldalú megközelítését.

A tanulási tér kitágul, jelentős szerepet kapnak a társadalmi kapcsolatok, erőteljesen érvényesül a komplexitás, a tantárgyközi szemlélet, a tapasztalatgyűjtés lehetősége környezetére, társaira, önmagára nézve.

Egyaránt kínálunk tanítványainknak heurisztikus (felfedező) tanulási helyzeteket és rendszerező ismeretszerzési élményeket, hozzájuttatva őket a tudás öröméhez.

A különböző kommunikációs technikák és konfliktuskezelési technikák elsajátítása. A tanulók a megszerzett tudásukat, valóságos feladatok, problémák megoldásában, konfliktusok kezelésében is alkalmazzák. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka mérési, ellenőrzési, értékelési rendszerében meghatározott rend szerint funkciójuknak megfelelően elvégezzük a diagnosztikus, a formatív és a szummatív méréseket. Hasznosítjuk az országos mérés során elért eredmények tapasztalatait.

Megalapozzuk a tanulók egyéni tanulási módszereit és szokásait, mintákat nyújtunk a feladat-és problémamegoldáshoz. Kialakítjuk az önálló tanulás és az önművelés képességét. Mindennapi teendőknek tartjuk a diákönkormányzat folyamatos, érdemi működtetését. Az interkulturális oktatás megszervezése szolgálja a kisebbségi kultúrák megismertetését.

Állandó és folyamatos elvárásként fogalmazzuk meg a differenciált tanulásszervezési eljárások tanórai és tanórán kívüli mindennapi alkalmazását.

Differenciált tanórai képességfejlesztés

A tanuló életkorától, szociális státusától, egyéni képességeitől függően több szempont szerint differenciáltan tudjuk csak meghatározni azt a tanulási stratégiát, amely mind a tanulásszervezés céljainak, mind az egyes tanulók érdekeinek megfelel, így aktív és produktív tanuláshoz vezet.

A differenciált rétegmunka biztosítja a tanulók egyéni képességeihez igazodó fejlesztést, az egyéni tanulási utak kimunkálását.

A differenciálás lehetőség a tanuló számára a képességeihez igazodó nehézségű feladat kiválasztására, amely sikerélményt biztosít számára.

A differenciálás formái: a tanulócsoportok képesség és érdeklődés szerinti felbontása (párhuzamos óravezetés), szervezeti differenciálás (csoportbontás), szervezeti és tartalmi differenciálás (képességszerinti csoport eltérő tananyagtartalom feldolgozása)

A differenciálás akkor hatékony, ha differenciált értékelési –és követelményrendszer társul hozzá.

Differenciált osztálymunka

A tanítás tartalma szerinti differenciálás (pl.: alapkészségek fejlesztése, kiegészítő anyagok nyújtása stb.)

Azonos témában a logikai műveletek nehézségi foka szerinti differenciálás.

Kooperatív csoportmunka

A kooperatív csoport erős, pozitív összetartozás-tudattal rendelkezik, a csoporttagok ismerik, elfogadják, támogatják egymást, összetétele heterogén.

A heterogén csoportkülönböző teljesítményű tanulókból alakul, amely kedvező feltételeket teremt a tanulók egymástól tanulására

A véletlenszerű csoportszervezés során a tanulók különböző helyzetekben fejleszthetik és tanulhatják meg hasznosítani kooperatív készségeiket.

A tudatos, tartós feladatmegoldáshoz kapcsolódó csoportszervezés előnye az erős közösségtudat, a közös tanulási tapasztalat pozitív hatása.

A kooperatív csoportmunka tárgyi feltétele az egyenlő esélyekkel történő elérhetőség, a rugalmas téri és idő környezet megteremtése.

A csoportok működtetésének személyi feltétele a pozitív közösségtudat, kölcsönös bizalom, szeretet, megbecsülés.

A csoportmunka alapelvei: a párhuzamos, egyidejű interakciók, az egyidejű felelősség elve, az egyenrangú részvétel elve, az építő egymásrautaltság.

A kooperatív munka alkalmazkodik a tanuló szükségleteihez, a tanulás cselekvés és aktív részvétel révén jön létre, segíti az ismeretszerző és társas készségek fejlődését.

Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

„Az ember legfőbb kincse éppen a személyiség, melyet úgy tudunk megőrizni épen, ha készen állunk a szüntelen megújulásra.” (Goethe)

Alapelveink

- Komplex személyiségfejlesztésre törekszünk, ezért megismerjük tanítványaink szükségleteit, motivációs bázisát.
- Elősegítjük a reális önismeretük alakítását, formáljuk az önmagukhoz és társaikhoz fűződő (szociális) viszonyukat (attitűdjüket).
- A személyes kompetencia fejlesztésével az egészséges és kulturált életmódra nevelést szolgáljuk. Kiépítjük és az egyéni életvitel részévé tesszük a pozitív tartalmú viszonyulásokat, szükségleteket, motívumokat, szokásokat.
- Segítjük a tanítványainknak megfelelő speciális - szakmai kompetenciák fejlesztését, az alkotó képesség kibontakoztatását.
- Az iskolánkban folyó pedagógiai tevékenység alapja a tanuló, nevelő, együttműködése.
- Tanulóink személyiségébe építjük a szociális (társas) kapcsolatok, a konstruktív életvezetés, és az emberi-természeti- társadalmi környezet alakításának képességét.

Feladatok

Nevelési terület	Feladatok
A tanulók erkölcsi nevelése	Az alapvető erkölcsi normák elsajátíttatása.

Önismeretre és a társas kultúrára való nevelés	Elő kell segíteni a tanuló kedvező szellemi fejlődését, készségeinek optimális alakulását, tudásának és kompetenciáinak kifejezésre jutását, s valamennyi tudásterület megfelelő kiművelését.
A nemzeti öntudatra, hazafiasságra nevelés	Alakuljon ki bennük a közösséghez tartozás, a hazaszeretet érzése.
A tanulók állampolgárságra, demokráciára nevelése	A törvénytiszteletre, az együttélés szabályainak betartására, az emberi méltóság és az emberi jogok tiszteletére, az erőszakmentességre, a méltányosságra nevelés.
Családi életre nevelés	A harmonikus családi minták közvetítése, a családi közösségek megbecsülésére nevelés, felkészítés a családi életre, a helyes szexuális kultúrára.
A testi és lelki egészségre nevelés	Legyen igénye a tanulóknak a helyes táplálkozásra, a mozgásra, a stresszkezelés módszereinek alkalmazására, a káros függőségekhez vezető szokások kialakulásának megelőzésére.
Felelősségvállalás másokért, önkéntességre nevelés	A segítő magatartás számos olyan képességet igényel és fejleszt is egyúttal, mint az együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és megvalósítás, amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári léthez.
Fenntarthatósága, környezettudatosságra nevelés	Meg kell tanulni, hogyan kell az erőforrásokat tudatosan, takarékosan és felelősségteljesen, megújulási képességükre tekintettel használni
A tanulók tanulásra nevelése	Az érdeklődést felkeltése az iránt, amit a pedagógus tanít, és útbaigazítást adása a tananyag elsajátításával, szerkezetével, hozzáférésével kapcsolatban.
Gazdasági és pénzügyi nevelés	A tanulók ismerjék fel saját felelősségüket az értékteremtő munka, a javakkal való ésszerű gazdálkodás, a pénz világa és a fogyasztás területén. Tudják mérlegelni döntéseik közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát
Médiatudatosságra nevelés	Az értelmező, kritikai beállítódás kialakításával és tevékenység-központúsága révén felkészít a demokrácia részvételi kultúrájára és a médiumoktól is befolyásolt mindennapi élet értelmes és értékelvű megszervezésére, tudatos alakítására.

Teljeskörű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok

A teljes körű egészségfejlesztés során négy egészségfejlesztési alapfeladat rendszeres végzését értjük, amelyet minden tanulóval, a teljes tantestület bevonásával, szakmai ellenőrzés és megfelelő finanszírozás mellett végezzük.

- Egészséges táplálkozás megvalósítása (lehetőleg a helyi termelés – helyi fogyasztás összekapcsolásával)

- Mindennapos testnevelés minden tanulónak az egészségfejlesztési kritériumok teljesítésével, és az azt kiegészítő egyéb testmozgás*, (a felnőttoktatás keretében ez elmarad)*
- A tanulók érett személyiséggé válásának, azaz lelki egészségének elősegítése személyközpontú pedagógiai módszerekkel és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával
- Egészségismeretek **s**széles köre készség szintű elsajátításának elősegítése (ezen belül baleset-megelőzés és elsősegélynyújtás; személyi higiéné; a szenvedélybetegség kialakulásához vezető szerek fogyasztásának, valamint tanulót veszélyeztető bántalmazásnak a megelőzése is)

A nevelési-oktatási intézmény mindennapos működésében kiemelt figyelmet fordít a tanulók egészségéhez, biztonsághoz való jogai alapján a teljes körű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatokra, amelyek közül különösen fontosnak tartjuk a következőket:

- az egészséges táplálkozásra nevelés
- az egészségfejlesztési kritériumoknak megfelelő mindennapos testnevelés és az azt kiegészítő egyéb testmozgás, iskolai sporttevékenység
- a lelki egészséget fejlesztő pedagógiai módszerek és a művészetek alkalmazásával a tanulási eredményesség és a társas kapcsolati készségek fejlesztése, a lemorzsolódás csökkentése, a viselkedési függőségek, a szenvedélybetegségekhez vezető szerfogyasztás, a bántalmazás és iskolai erőszak megelőzése
- az egészséget támogató ismeretek és készségek fejlesztése

Egészségfejlesztési feladatok

A feladatokat az osztályfőnöki órák keretén belül kívánjuk megvalósítani! Valamint civil szervezetekkel való együttműködés útján előadások és tájékoztató anyagok diákokhoz való eljuttatásával.

- Az egészség fogalma.
- A krónikus beteg egészsége.
- Az egyén és az őt körülvevő közösség egészsége: felelősségünk.
- A környezet egészsége.
- Az egészséget befolyásoló tényezők.
- Szájhigiénia.
- A jó egészségi állapot megőrzése.
- A betegség fogalma.
- Megelőzhető betegségek.
- A táplálkozás és az egészség, betegség kapcsolata.
- Az egészséges táplálkozás - helyi termelés, helyi fogyasztás összekapcsolása.
- Lelki eredetű táplálkozási zavarok.
- A beteg ember táplálásának sajátosságai.

- A testmozgás és az egészség, betegség kapcsolata.
- Az egészséghez szükséges testmozgás.
- A szervezet fejlődése testmozgással és annak hiányában.
- A felnőtt szervezet működése testmozgással és annak hiányában.
- Gerincvédelem, gerinckímélet.
- Balesetek, baleset-megelőzés.
- A lelki egészség.
- Önismeret, önértékelés, a másikat tiszteletben tartó kommunikáció módjai, ennek szerepe a másik önértékelésének segítésében.
- A két agyfélteke harmonikus fejlődése.
- Az érett, autonóm személyiség jellemzői.
- A társas kapcsolatok.
- A nő szerepei.
- A férfi szerepei.
- A társadalom élete, a társadalmi együttélés normái, illem és etika, erkölcs.
- A családi élet - kapcsolat a család tagjai között; közös tevékenységek.
- A gyermekáldás.
- A várandósság alatti hatások a gyermek fejlődésére.
- A gyermek fejlődését elősegítő viszonyulás a gyermekhez - családban, iskolában.
- A szenvedélybetegségek és megelőzésük (dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, játék-szenvedély, internet- és tv-függés).
- Művészeti és sporttevékenységek lelki egészséget, egészséges személyiségfejlődést és tanulási eredményességet elősegítő hatásai.
- A média egészséget meghatározó szerepe.
- Médiatudatosság, a médiafogyasztás egészségvédő módja.
- Fogyasztóvédelem
- Az idő és az egészség, bioritmus, időbeosztás.
- Tartós egészségkárosodással élő társakkal együttélés, a segítségre szorulók segítése.
- Iskola-egészségügy igénybevétele.
- Az egészségügyi ellátórendszer többi elemének igénybevétele.
- Otthoni betegápolás.

A teljes-körű iskolai egészségfejlesztés az alábbi részterületeken jelentkező hatások révén eredményezi a hatékonyság növekedését:

- a tanulási eredményesség javítása;
- az iskolai lemorzsolódás csökkenése;
- a társadalmi befogadás és esélyegyenlőség elősegítése;
- a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a kábítószer-fogyasztás és egyéb szenvedélyek elsődleges megelőzése;
- bűnmegelőzés;
- a társadalmi kapcsolatok javulása a kortársakkal, szülőkkel, pedagógusokkal;
- az önismeret és önbizalom javulása;
- az alkalmazkodó készség, a stressz kezelés, a problémamegoldás javulása;
- érett, autonóm személyiség kialakulása;

- a krónikus, nem fertőző megbetegedések (lelki betegségek, szív-érrendszeri, mozgásszervi és daganatos betegségek) elsődleges megelőzése;
- a társadalmi tőke növelése.

Drogprevenció

Az intézményben és környezetében tilos minden olyan szer, eszköz tulajdonlása, használata, el- vagy továbbjuttatása, mely a tudatot befolyásolja. Erre utaló gyanú esetén a tanuló, látogató az iskola területét elhagyni köteles.

Tanítás során, a művészeti emlékeknél – irodalmi, képzőművészeti, nyelvi – vagy a természettudományhoz kapcsolódó fizikai, kémiai, matematikai relációk kapcsán is szükséges az egészségre, emberi kapcsolatokra káros hatásokra felhívni a figyelmet.

Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

A közösségfejlesztés egy olyan folyamat, amely során az egyén megteremti a kapcsolatot a társadalom más tagjaival. A személyiség fejlődésének elengedhetetlen része a közösségi nevelés. A tanuló csak a közösség által képes emberközpontúvá válni. Az alkalmazkodóképesség a társadalmi normák hatására fejlődik.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos célok

- a társas együttélés szabályainak megismertetése
- az együttműködés, a konfliktusok közös kezelése
- az egymás iránti toleranciát elsajátítása
- felelősségvállalásra nevelés
- feladatmegosztás és a kooperációs készség fejlesztése

Feladatok:

- Tudják megbecsülni a mások által létrehozott produktumokat, szűkebb és tágabb környezetük értékeit
- Az osztálytársakban alakuljon ki az összetartozás és egymás segítésének igénye
- Tudatosuljon a tanulókban, hogy az emberi társadalmi lény és a tevékenysége közösségben a legsikeresebb

A közösségfejlesztés színterei:

- tanítási órák
- egyéb foglalkozások

A valahová tartozás tudatát, a közösségi eszmék és értékek megbecsülését a hagyományok közvetítik. A hagyomány közösségteremtő és megőrző erő, amely bizonyos állandóságot és folytonosságot teremt az iskola mindennapi életében.

A rendszeresen ismétlődő események, a tudatosan kialakított szokások és jelképek erősítik az iskolához való tartozást. Hagyományteremtő és hagyományápoló munkánk során tudatosan támaszkodunk a nevelőtestület és a tanulóközösség véleményére, javaslataira, valamint figyelembe vesszük az iskolahasználói elképzeléseket is. Célunk: a kialakított hagyományrendszer működtetése, olyan egyéni arculat formálása, amely jól megkülönbözteti más iskoláktól.

A közösségfejlesztéssel kapcsolatos feladatok

Feladat	Eszköz, eljárás
Az együttélés, együttműködés, kooperativitás, egymás iránti tisztelet készségeinek és szokásainak, kialakítása, erősítése.	Tanórai és tanórán kívüli tevékenységek. Szabadidős programok.
Az érintkezés stílusának, hangnemének, fejlesztése.	Példaadás, pozitív megerősítés. Elismerés, dicséret, segítő korrekció.
Az együvé tartozás élményének biztosítása, az egyén és a közösség érdekeinek összehangolása.	Érdekek szembesítése, döntési helyzetek. Hagyományápoláshoz kapcsolódó programok. Ünnepélyek, megemlékezések.
A társakért érzett felelősség kialakítása, egymás segítése.	Szerepjátékok, modell-követő viselkedés előhívása. Megerősítési technikák
Az életkori sajátosságok figyelembevétele mellett a nemek közötti harmonikus kapcsolat megteremtése.	
A jó baráti kapcsolatok kialakulását elősegítő tulajdonságok felismertetése, erősítése (őszinteség, megbízhatóság, segítőkészség, becsületesség, figyelmesség).	Tanórai tevékenységek Beszélgetés, bírálat, önbírálat, vita módszere, szerepjátékok. Szociometriai vizsgálat, kérdőíves módszer.
A beteg, sérült és sajátos nevelési igényű embertársak iránti elfogadó és befogadó segítőkész magatartás fejlesztése. Az integrált nevelés során eljutni az inkluzív pedagógiai szemléletű oktatáshoz.	Adott helyzetek pozitív lereagálása közvetlenül vagy közvetetten.
A tanulócsoportok bekapcsolódásának segítése közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába.	Tanórai tevékenységek.

A közösségfejlesztés színterei, tevékenységformái

A közösségfejlesztés színtereit a tanórák, a megemlékezések, és a

hagyományápoláshoz kapcsolódó programok biztosítják.

Az osztályközösség fejlesztése szempontjából kiemelkedő az osztályfőnöki órán végzett pedagógiai tevékenység. Itt nyílik lehetőség a tanulók erkölcsi, társadalmi tapasztalatáról való tájékozódásra, azok elemzésére, megfelelő általánosítására, a kötetlen, őszinte beszélgetésre, valamint az eltérő vélemények megvitatására.

Pedagógusok helyi intézményi feladatai

A szaktanár felelősséggel és önállóan, a tanulók tudásának, képességeinek és személyiségének fejlesztése érdekében végzi munkáját. Munkaköri kötelességeit a köznevelési törvény, az iskola SZMSZ-e, pedagógiai programja és munkaterve is tartalmazza.

Nevelő-oktató munkáját, a nevelőtestület által kialakított egységes elvek alapján, a módszerek és a taneszközök szabad megválasztásával, tervszerűen – tanmenet, óravázlat - végzi. Ismeri a szaktárgyában rendelkezésre álló programokat és tankönyveket, s ezek közül az iskola pedagógiai koncepciója alapján, a tanuló adottságaihoz igazítva választja ki a legmegfelelőbbet.

- Év elején a követelményeket és a tanulók képességét figyelembe vevő, fejlesztést célzó tanmenetet készít.
- Tanítási óráit szakszerűen és pontosan, az órarendben meghatározottak szerint -, megtartja.
- Óráin gondot fordít a tanulók differenciált foglalkoztatására, egyéni fejlesztésüket optimális szintű, személyre szabott feladatokkal, tanulássegítő anyagokkal, beszámolási lehetőség biztosításával - írásban és/vagy szóban - szolgálja.
- Munkájának megkezdése előtt 15 perccel köteles megjelenni az iskolában, illetőleg a foglalkozás helyén. Akadályoztatása esetén a lehető legrövidebb időn belül értesíti feletteseit és a tanítási anyag, valamint a taneszközök átadásával hozzájárul a helyettesítés szakszerűségéhez.
- A hátrányos helyzetű és/vagy lassúbb tempóban haladó tanulók számára felzárkóztató foglalkozásokat szervezhet, tanulássegítő – leegyszerűsített - anyagot biztosít.
- Tanítási óráira és a tanórán kívüli egyéni fejlődést előmozdító tevékenységére rendszeresen felkészül.
- Rendszeresen ellenőrzi és értékeli a tanulók teljesítményeit.
- Elvégzi a szaktanár beosztásával kapcsolatos adminisztrációs munkát.
- Pontosan vezeti az osztálynaplót, a tanuló érdemjegyeit dokumentálja.
- Megírja a javító- és az osztályozó-vizsga, valamint a különbözeti- és záróvizsga jegyzőkönyveit.
- Szükség szerint helyettesítést végez.
- A szaktanár, mint a nevelőtestület tagja köteles részt venni a testületi értekezleteken, megbeszéléseken, joga van véleményével a közös döntésekhez hozzájárulni.

- Jelen kell lennie minden iskolai szintű rendezvényen, ünnepségen.
- Figyelemmel kíséri a tanulók egyéni fejlődését, ennek előmozdítása érdekében együttműködik kollégáival.
- A szaktárgyában kimagasló teljesítményt és kreativitást mutató tanulókat, az iskola lehetőségeinek kihasználásával, hozzásegíti tehetségük kibontakoztatásához.
- Óráin optimálisan felhasználja az iskolában rendelkezésre álló eszközöket. Gondoskodik a szaktárgyához tartozó szertári anyag megfelelő tárolásáról, megőrzéséről, a szertár rendjéről.
- Az iskola pedagógiai programjában és munkatervében meghatározott – szaktárgyával kapcsolatos – szabadidős programok, versenyek megszervezésében aktív szerepet vállal.
- Az iskolavezetés megbízása alapján elláthat különböző egyéb feladatokat.
- Szaktárgya tanításával egyidőben minden tanár kötelessége a tanulók személyiségének a tantestülettel közösen kialakított pedagógiai koncepció mentén való fejlesztése, a pedagógiai programban rögzített iskolai értékrend következetes képviselete.
- A szaktanár kötelessége szakmai és pedagógiai tudásának állandó gyarapítása, a szaktárgya körébe tartozó új tudományos eredmények megismerése és a szakmódszertani fejlesztések körében való tájékozódás.
- Részt vesz szakmai munkaközössége foglalkozásain, ahol megosztja kollégáival önképzésben szerzett ismereteit, egyezteti velük a szaktárgyi értékelés helyi elveit. Részt vesz a helyi tantervek kidolgozásában, továbbképzési célú előadást tart.
- Gondoskodik a tanítási óra védelméről. A tanítási órára csak annak megkezdése előtt, az igazgató engedélyével, vagy annak jelenlétében léphet be bárki is.
- Iskolai dokumentumokba külső szerv, szervezet vagy intézmény részére csak az igazgató engedélyével adhat betekintést.
- Felelős az irányítása és felügyelete alá tartozó helyiségek tűz- és munkavédelmi helyzetéért, a tűz és munkavédelmi szabályok betartásáért, és betartatásáért. Ellenőrzik a dohányzási tilalom betartását.
- Köteles a Házirend pontjait maradéktalanul betartani és betartatni. Fokozott figyelmet fordít a balesetmentes környezet megteremtésére.
- A foglalkozásokon gondoskodik a technológiákkal kapcsolatos tűz – és munkavédelmi előírások betartásáról.
- Elvégzik a tanulók időszakos és előzetes tűz- és balesetvédelmi oktatását.
- Irányítja a felügyeletére bízott tanulók kimenekítését tűz esetén.
- Személyes felelősséggel tartozik a tanügyi dokumentumok precíz kitöltéséért, valamint a munkáltató felé irányuló adatszolgáltatás valóságtartalmáért, különös tekintettel a tanulói létszámadatokra, illetve azok vonatkozásában beállt változásokra.
- Közreműködik a jogszabályi előírásokban, valamint az SZMSZ-ben és a munkatervben megfogalmazottak végrehajtásában.
- Segíti a Pedagógiai Programban meghatározott szakmai- pedagógiai feladatok teljesítését, megvalósítását.
- A tanügyigazgatási, ügyviteli feladatok ellátásában közreműködés, az intézmény

vezetőinek irányításával.
- Szükség szerint feljegyzések készítése.
- Információáramlás biztosítása az intézményen belül az adminisztrációs, pedagógiai és egyéb szakmai vonatkozásban.
- Intézményi értesítésekre (e-mail, Messenger stb.) válasz küldése, vagy tudomásulvétel visszajelzése postafordultával.

Iskolánkban tanító pedagógus alapvető feladata:
- a rábízott tanulók nevelése, oktatása a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése,
- a pedagógusnak minden tőle elvárhatót meg kell tennie a tanuló személyiségének fejlődéséért, tehetségének kibontakoztatásáért, figyelembe véve a gyermek egyéni képességeit, adottságait, fejlődési ütemét, szociokulturális helyzetét,
- segítse a tehetségek felismerését, kiteljesedését, nyilvántartsa a tehetséges tanulókat,
- mozdítsa elő a tanuló erkölcsi fejlődését, a közösségi együttműködés magatartási szabályainak elsajátítását, és törekedjen azok betartatására,
- nevelje a tanulókat egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszeretetre nevelje,
- rendszeresen tájékoztassa a szülőt (törvényes képviselőt) a tanuló iskolai teljesítményéről, magatartásáról, az ezzel kapcsolatban észlelt problémákról, az iskola döntéseiről, a gyermek tanulmányait érintő lehetőségekről,
- felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő és más szakemberek bevonásával tegyen meg mindent a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében,
- a tanulók és a szülők, a munkatársak emberi méltóságát, jogait maradéktalanul tiszteletben tartsa, javaslataikra, kérdéseikre érdemi választ adjon,
- az ismereteket tárgyilagosan, sokoldalúan és változatos módszerekkel közvetítse,
- oktatómunkáját éves és tanórai szinten, tanulócsoporthoz igazítva, szakszerűen megtervezve végezze, irányítsa a tanulók tevékenységét,
- részt vegyen a számára előírt pedagógus-továbbképzéseken, folyamatosan képezze magát,
- tanítványai pályaorientációját, aktív szakmai életútra történő felkészítését folyamatosan irányítsa,
- a pedagógiai programban és az SZMSZ-ben előírt valamennyi pedagógiai és adminisztratív feladatait maradéktalanul teljesítse,
- aktívan vegyen részt a nevelőtestület értekezletein, a fogadóórákon, az éves munkaterv szerinti rendezvényeken,
- határidőre megszerezze a kötelező minősítéseket,
- megőrizze a hivatali titkot,
- hivatásához méltó magatartást tanúsítson,
- a tanuló érdekében együttműködjön munkatársaival és más intézményekkel

Az osztályfőnöki munka tartalma

Az osztályfőnöki nevelés témakörei

- Énképünk – az élet értelméről, az emberek tulajdonságai; önmagunk ismerete, önnevelés, önmegvalósítás
- Egészségünk védelme – az emberi test felépítése és működése; az egészséges ember; az egészséges életmód; káros szenvedélyek;
- A családi élet harmóniája – a család; a szülők; gyerekek a családban; a nagyszülőkről és az öregekről; szerelem; szexualitás; a válás; a barátság; család és az iskola
- Helyünk a társadalomban – társadalom és állam; a polgár – a polgári társadalom; magánélet - közélet; társadalmi konfliktusok; viselkedéskultúránk; a rend
- Művelődés – műveltség - művelődés; anyanyelvi műveltség; olvasáskultúránk; az ízlés
- A szabadidő helyes eltöltése – múzeum; színház; mozi, zene; tánc, sport, kirándulás
- Munkakultúra – a munka szerepe az ember életében; pályaválasztás; munkavállalás; munkanélküliség; élethosszig tartó tanulás
- Az ember és a természet kapcsolata - szennyezések; környezetvédelem; a fák és az erdők szerepe
- Hazánk és a nagyvilág – ország – haza –nemzet, a magyar diaszpóra; az ENSZ; Az Európai Unió

Az osztályfőnök feladatai

- Kapcsolatot tart az igazgatóval és közvetlen felettesével az igazgatóhelyettessel és a telephely koordinátorával.
- Munkáját a tanulók érdekeit szem előtt tartva végzi.
- Munkájáról havi, félévi és éves szinten beszámol.
- Minden statisztikai és egyéb szakmai vagy hivatali adatközlést pontosan, határidőre elkészít.
- Állandó kapcsolatot tart a tanulókkal és előrehaladásukat a szaktanárokkal történő egyeztetés alapján, minden tantárgyból elősegíti.
- Pontosan vezeti az osztálya naplóját, kitölti a törzslapokat, megírja a bizonyítványokat, a tanulók érdemjegyeit dokumentálja.
- Kitölti és pontosan vezeti az osztálya naplóját, annak tanulói (osztály) napló részéhez tartozó minden adat bevitelét, rögzítését, beleértve a tanulóra vonatkozó döntések és egyéb jellemzők záradékolását.
- Koordinálja és segíti az osztályban tanító pedagógusok oktató – nevelő munkáját.
- Látogathatja óráikat (foglalkozásaikat), észrevételeit, tapasztalatait megbeszélheti velük.
- Rendszeres együttműködést alakít ki az osztályban tanító tanárokkal.

- Rendszeresen tartja a kapcsolatot a tanulókkal, szülők-/gondviselőkkel – online (chat, Facebook, Messenger, Viber, e-mail stb.) és telefonon.
- Az osztályfőnök év elején elkészíti a tanulói elérhetőségek (email, telefonszám) listáját, ezeket az adatokat a krétában rögzíti és a tanév folyamán frissíti, amikor szükséges.
- Havonta egyszer 16:00-18:00 között a diákjai rendelkezésére áll a tanítási napok valamelyikén.
- Indokolt esetben – tanuló mulasztásainak száma, tanulmányi előrehaladásának hiányosságai, egyéb indokolja - családlátogatást végez.
- A KRÉTA rendszer Ellenőrző könyve és üzentküldő rendszere útján értesíti a szülőket/gondviselőket/a tanulót a tanuló tanulmányi munkájáról, előrehaladásáról.
- Az osztályfőnök a KRÉTA rendszerben tanulóinak törzslapjait, az osztálynaplót és a bizonyítványaikat rendben tartja és pontosan vezeti.
- Havonta ellenőrzi az osztálynapló haladási és osztályozó részének pontos vezetését. Hiányosság esetén a szaktanárt értesíti.
- Különös gondot fordít a tanulóviszony fenntartására – állandó kapcsolattartás, mulasztások okainak ismerete, pontos vezetése – táppénzes papír, munkarend/munkabeosztás igazolás (háromhetes, folyamatos stb. munkarend),
- Különös gondot fordít a tanulóviszonyban beállott változásokkal kapcsolatos adminisztrációs feladataira – határozatok (különbözeti vizsga, átvezetés, kivezetés, felmentés stb.), egyéb okiratok tartalmának záradékban történő bejegyzésére.
- Ellátja az osztályával kapcsolatos ügyviteli feladatokat.
- Mulasztás esetén a 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet szerint jár el. A hiányzások igazolása a házirendben foglaltak szerint.
- A nevelőtestület szakmai és egyéb programjaihoz – bemutató óra, felmérések, eredményvizsgálatok, továbbképzés, megbeszélések, értekezletek, beszámolók, összejövetelek stb. – elkészíti a szükséges jelentéseket, jellemzéseket, részt vesz rajtuk és azokhoz segítséget nyújt.
- Kitölteti a tanulókkal a nyilatkozatot a választott érettségi tantárgyról, az előzetes érettségire jelentkezésről.

Közvetlen nevelőmunka:

- ismeretek szintetizálása, a mindennapi életben történő alkalmazásuk;
- az aktuális események feldolgozása, különböző értékrendek megismertetése;
- a kultúrahasználat megtanítása, a konfliktusmegoldást kialakító pedagógiai tevékenység;
- mentálhigiénés szemlélet alkalmazása a nevelőmunkában, törődés a tanulók aktuális problémáival;
- az osztály konfliktusainak megoldása,

Ügyviteli (adminisztrációs) feladatok:

- a haladási napló naprakész vezetése a digitális naplóban
- igazolások esetleges igazolatlan órák regisztrálása a digitális naplóban

- bizonyítványírás
- törzslapok elkészítése

Szervezés, koordinációs feladatok végrehajtása:

- kapcsolattartás az osztályban tanító kollégákkal;
- a nevelésben-oktatásban hatékonyan résztvevőkkel.

Nevelési feladatok:

- Az osztályközösség menedzselése.
- A személyiség fejlesztése, az énkép alakulása.
- Az értékekre való nevelés – az egészség védelme, a családi élet harmóniája, a társadalmi szerepre való felkészítés, a jövőkép alakítása, a műveltség gyarapításának igénye, munka- és környezetkultúra, a szabadidő igényes eltöltése.
- Személyes biztonságra nevelés, közlekedési kultúra az ésszerű fogyasztó, a deviáns magatartások megelőzése.

Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről értelmében:

„kiemelten tehetséges gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.”

Kiemelt feladatnak tartjuk az átlagosnál jobb adottságokkal, képességekkel rendelkező gyermekek fejlesztését. A tehetséget tágabban értelmezzük: nemcsak az intellektuális, hanem más területen (sport, képzőművészet, zene, kommunikáció stb.) megmutatkozó adottságok fejlesztését, kibontakoztatását is segíteni kívánjuk.

Mindenki tehetséges valamiben. Feladatunk, hogy felfedezzük egy-egy tanuló erősségeit, s ennek megfelelően gyarapítsuk ismereteit, fejlesszük képességeit, készségeit, kreativitását. Az eredményes tehetséggondozás jótékony hatással van a személyiségfejlődésre, a sikerélmény kihat azon területekre is, amelyekben kevésbé lenne eredményes, azaz motiváló eszközként is használható.

A tehetséggondozás a tanórai tevékenységrendszerben valósul meg (differenciálás, kooperatív csoportmunka stb.)

- Iskolánk a képzési profilok és speciális programok színvonalas oktatása mellett fontos feladatának tartja a tehetséggondozást.
- A tehetséges tanulókat támogatják a felkészítő pedagógusok, az osztályfőnökök.

A tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását segítő programok

A differenciált – egyéni és csoportos – eljárások biztosítják az egyes területeken alul teljesítő tanulók felzárkóztatását, a lemaradás egyéni okainak felderítésén alapuló csökkentését, megszüntetését.

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes szocializációját, iskolai pályafutását elősegítheti a nem sajátos nevelési igényű tanulókkal együtt történő – integrált – oktatásuk. Esetükben a tartalmi szabályozás éppolyan fontos, mint más gyermekeknél. Iskolánkban a felnőttoktatás terén megvalósuló nevelés-oktatásuknak alapvető célja a felnőtt élet sikerességét megalapozó kulcskompetenciák fejlesztése, az egész életen át tartó tanulásra való felkészítés.

A hátrányos szociokulturális helyzetű tanulók felzárkóztatását minden évfolyamon az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezésével segítjük.

Az esélyegyenlőség biztosítása érdekében a tanulási kudarcnak kitett tanulók felzárkóztatását az alábbi tevékenységekkel segítjük:

- az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése,
- egyéni foglalkozások,
- felzárkóztató foglalkozások, egyéni korrepetálások,
- a tanulás módjának megtanítása,
- a továbbtanulás irányítása, segítése.

A felzárkóztató programok eredményességéről az osztályfőnökök folyamatos visszajelzést szereznek, és a félévi osztályozó értekezleteken beszámolnak erről. Az osztályfőnökök és a szaktanárok kölcsönösen informálják egymást, s közösen döntenek a további intézkedésekről.

A beilleszkedési, magatartási nehézségekkel összefüggő pedagógiai tevékenységek

Tanulóink előképzettségében nemcsak a megszerzett ismeretek, készségek terén mutatkoznak jelentős – a lemaradók számára speciális segítség nélkül leküzdhetetlen hátrányt jelentő – különbségek, hanem a szocializáció fokában, viselkedésmódban, az udvariassági szabályok ismeretében, személyi higiénia terén is.

Az esélyegyenlőtlenség csökkentése fontos feladatunk, amely speciális felzárkóztató programokkal, személyes törődéssel, beszélgetésekkel történhet.

Kiváltképpen megkülönböztetett törődésben kell részesítenünk az érzelemszegény tanulókat, akiket csak önmagunk, szeretetünk folyamatos ajándékozásával zárkóztathatunk fel.

A felzárkóztatás egy komplex, nagy körültekintést, lelkiismeretességet és áldozatosságot kívánó pedagógiai tevékenység. Jelenti a lemaradás fokának és okainak feltárását, a tanuló helyes önismeretre és küzdőképességre való nevelését, a tanórán kívüli felzárkóztató foglalkozások és a tanórai differenciált foglalkoztatás megtervezését, szervezését és kivitelezését.

Arra törekszünk, hogy a tanulócsoport egységesen magasabb tudásszintje, a korábban lemaradó tanulók erőfeszítésének példája, valamint a folytonos kétirányú differenciálásra való törekvés a tanári munkában számukra is meghozza a kívánt eredményt.

E feladatnak fontos részét képezik minden iskolai szinten a következők:

- a korrepetálás (minden évfolyamon), illetve a kezdő gimnáziumi osztályoknál a szintre hozás.
- A felzárkóztató programok elsődleges feladata az érdeklődés, a gondolkodás, a beszéd megfelelő fejlesztése.
- Az érzékenyebb tanulókat az iskolában nehézségek, sorozatos kudarcok érhetik. A kudarc önértékelési zavart okozhat, s ez által rombolja a személyiséget. Ilyen esetekben törekedni kell a nehézségek okainak felderítésére és megoldására, az önértékelés javítására.

A beilleszkedési, magatartási nehézségek minden évfolyamra belépő tanulók esetében felmerülhetnek.

Iskolánk osztályaiban vegyes összetételű csoportok tanulnak együtt.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelése (intézményünk alapító okiratában nem szerepel, így SNI tanulót nem fogad intézményünk)

Tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje

Az iskola a tanulók a nevelés-oktatással összefüggő közös tevékenységük megszervezésére, a diákköröket hozhatnak létre, amelyek létrejöttét és működését a nevelőtestület segíti. A diákkörök döntési jogkört gyakorolnak saját közösségi életük tervezésében, szervezésében, tisztségviselőik megválasztásában, és jogosultak képviseltetni magukat a diákönkormányzatban.

Intézményünkben nem működik a diákönkormányzat, de megadjuk a lehetőséget annak létrehozására, ha kezdeményezik a diákok.

Diákönkormányzat

A tanulók, a diákkörök a tanulók érdekeinek képviseletére diákönkormányzatot hozhatnak létre. A diákönkormányzat munkáját felsőfokú végzettségű és pedagógus szakképzettségű személy segíti, akit a diákönkormányzat javaslatára az intézményvezető bíz meg ötéves időtartamra.

Az intézményben diákönkormányzat nem működik.

Diákközgyűlés

A diákközgyűlés összehívását az iskolai diákönkormányzat vezetője kezdeményezi.

A diákközgyűlés napirendi pontjait a közgyűlés megrendezése előtt tizenöt nappal nyilvánosságra kell hozni.

Az intézményben diákközgyűlés nem működik.

Tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei

Az intézményben gimnáziumi nevelés folyik iskolarendszerben és felnőttoktatás keretében. A következő táblázat összefoglalja a tanult tantárgyakat és a tanulmányok alatti vizsga követelményeit tartalmazó tanterveket. A NAT-ra épülő kerettantervek alapján elkészített helyi tantervi tartalmak képezik a tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményeinek alapjait.

IDEGEN NYELV ÉS DIGITÁLIS KULTÚRA TANTÁRGYAK KIVÉTELÉVEL A SZÓBELI VIZSGA CSAK AZ ÍRÁSBELI VIZSGA SIKERTELENSÉGE ESETÉN KÖTELEZŐ. SIKERES VIZSGA ESETÉN A KETTŐ KIVÉTELÉVEL NEM MEGTARTANDÓ.

A tanított tantárgyak	Tanulmányok alatti vizsga
Magyar nyelv és irodalom	
Matematika	
Történelem	
Állampolgári ismeretek	
Kémia	
Biológia	
Fizika	
Földrajz	
Idegen nyelv	
Digitális kultúra	
Természettudomány	
Művészetek	
Mozgóképkultúra és médiaismeret	
Osztályközösség-építés	nincs
Közigazgatási ismeretek	
Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek	
Roma népismeret	

A tantárgyak évfolyamonkénti tartalmi követelményei részletesen:

Magyar nyelv és irodalom 9–12. évfolyam

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A) művészet fogalma, művészeti ágak. Művészet és irodalom. Az irodalom születése, hatása. Az irodalmi kommunikáció		x
B) Szerzők, művek párbeszéde – a művészet		x
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei		x

D) Műnemi-műfaji rendszer	x	x
I. **Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia**		
A) Az ősi magyar hitvilág	x	x
B) A görög mitológia	x	x
C) Egyéb teremtésmítosz - Babiloni teremtésmítosz		x
II. **A görög irodalom**		
A) Az epika születése	x	x
B) A görög líra, az időmértékes verselés	x	x
C) A görög dráma	x	x
III. **A római irodalom**		**x**
IV. **A Biblia, mint kulturális kód**		
A) Az Ószövetség	x	x
B) Újszövetség	x	x
V. **A középkor irodalma**		
A) Egyházi irodalom		x
B) Lovagi és udvari irodalom		x
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)		x
D) A középkor világi irodalma		x
VI. **A reneszánsz irodalma**		
A) A humanista irodalom	x	x
B) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra	x	x
C) A reformáció világi irodalma		x
D) Líra a reformáció korában		x
E) Dráma a reformáció korában		x
VII. **A barokk és a rokokó irodalma**		
A) Epika	x	x
B) A kuruc kor lírája: műfajok, művek	x	x

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
I. A felvilágosodás irodalma		
A) Az európai felvilágosodás	x	x
a) Epika	x	x
b) Dráma	x	x
c) Líra	x	x
B) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus		x
a) Epika		x
b) Líra		x
C) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban		

a) Líra	x	x
b) Epika	x	x
c) Dráma	x	x
II. A romantika irodalma		
a) Az angolszász romantika	x	x
b) A francia romantika	x	x
c) A német romantika	x	x
d) Az orosz romantika	x	x
e) A lengyel romantika		x
III. A magyar romantika irodalma I.		
A) Életművek a magyar romantika irodalmából I.	x	x
a) Vörösmarty Mihály	x	x
b) Petőfi Sándor	x	x
c) Jókai Mór	x	x
B) Irodalomtudomány a romantika korában		x

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
***I.* A klasszikus modernség irodalma**		
A) A nyugat-európai irodalom	x	x
B) Az orosz irodalom	x	x
C) A klasszikus modernizmus líra alkotói, alkotásai	x	x
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	x	x
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából	x	x
a) Arany János	x	x
b) Mikszáth Kálmán	x	x
2. Színház- és drámatörténet	x	x
3. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából		x
***II.* A magyar irodalom a XX. században**		
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából		x
a) Herczeg Ferenc		x
b) Ady Endre	x	x
c) Babits Mihály	x	x
d) Kosztolányi Dezső	x	x
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából	x	x
a) Móricz Zsigmond	x	x
b) Wass Albert	x	x
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.		
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói		
Juhász Gyula	x	x

Tóth Árpád	x	x
Karinthy Frigyes	x	x

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
I. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma		
A) Avantgárd mozgalmak		x
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai		x
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai		x
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései		x
E) A posztmodern világirodalom		x
II. A magyar irodalom a XX. században II.		
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	x	x
József Attila	x	x
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	x	x
a, Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)	x	x
b, Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)	x	x
c, Kányádi Sándor	x	x
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.		
a) Metszetek: egyéni utakon		
Szabó Dezső		x
Krúdy Gyula	x	x
Weöres Sándor	x	x
b) Metszetek a modernista irodalomból		
Szabó Lőrinc	x	x
Radnóti Miklós	x	x
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból		
Dsida Jenő		x
Reményik Sándor		x
Áprily Lajos		x
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából		
Nagy László		x
e) Metszet a tárgyias irodalomból		
Pilinszky János		x
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból		
Illyés Gyula	x	x
D) Színház- és drámatörténet		
Örkény István	x	x
Szabó Magda	x	x

III. A XX. századi történelem az irodalomban		
a) Trianon		x
b) Világháborúk		x
c) Holokauszt		x
d) Kommunista diktatúra		x
e) 1956		x
IV. Kortárs magyar irodalom		**x**

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	x	x
A személyközi kommunikáció	x	x
A nem nyelvi jelek	x	x
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	x	x
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	x	x
Médiaműfajok	x	x
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	x	x
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	x	x
A személyközi kommunikáció	x	x
A nem nyelvi jelek	x	x
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	x	x
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	x	x
Médiaműfajok	x	x
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	x	x
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	x	x
A nyelv, mint jelrendszer	x	x
A nyelvi szintek	x	x
A magyar nyelv hangrendszere	x	x
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	x	x
A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)	x	x
A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonyszók	x	x
A szószerkezetek (szintagmák)	x	x
A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai	x	x
Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők	x	x
Az összetett mondat	x	x
Az alárendelő összetett mondatok	x	x
A mellérendelő összetett mondatok	x	x
A többszörösen összetett mondatok	x	x

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet	x	x
A szöveg típusai, a szöveg szerkezete	x	x
A szövegkohézió (lineáris és globális)	x	x
A szöveg kifejtettsége	x	x
Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv)	x	x
Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint	x	x
A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták	x	x
Az esszé	x	x
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	x	x
Az intertextualitás	x	x
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	x	x
A stílus fogalma és hírértéke	x	x
A stílus kifejező ereje	x	x
Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	x	x
Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	x	x
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	x	x
Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	x	x
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	x	x
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	x	x

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A retorika és kommunikáció, a retorika fogalma	x	x
A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései	x	x
A szónoki beszéd fajtái (tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzőik	x	x
Az érvelő beszéd felépítése, az érvtípusok	x	x
Az érvelés módszere	x	x
A retorikai szövegek kifejezőeszközei	x	x
A kulturált vita szabályai		x

A befolyásolás módszerei		x
A nyelv működése a beszélgetés, társalgás során		x
A társalgás udvariassági formái	x	x
A beszédaktus	x	x
Az együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, viszony, mód)		x

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A nyelv és a beszéd, a nyelv, mint változó rendszer	x	x
A nyelv és gondolkodás, a nyelv és megismerés	x	x
A beszéd, mint cselekvés		x
A nyelvcsaládok és nyelvtípusok	x	x
A magyar nyelv rokonságának hipotézisei	x	x
A magyar nyelvtörténet korszakai	x	x
Nyelvemlékek	x	x
A szókészlet változása a magyar nyelv történetében		x
Nyelvújítás	x	x
Anyanyelvünk rétegződése I.- A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnyelvek	x	x
Anyanyelvünk rétegződése II.- A nyelvjárások és a nyelvi norma	x	x
Nyelvünk helyzete a határon túl	x	x
Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés	x	x

Matematika 9–12. évfolyam

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	9.	
Követelmények (témák, témakörök) tanulmányi vizsga esetére:		
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Halmazok (halmaz műveletek)	x	x
Hatványozás azonosságai, nevezetes szorzatok	x	x
Oszthatóság (oszthatósági szabályok, prímszámok LNKO, LKKT)	x	
Függvények (lineáris, abszolútérték, másodfokú, négyzetgyök)	x	
Geometriai alapismeretek, szerkesztések 8háromszögek típusai, Pitagorasz tétel, Thálesz-tétel, sokszögek)	x	
Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek	x	x
Transzformációk, Vektorok, Kör	x	
Statisztika (módusz, medián, középérték, diagramok)	x	x

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Hatvány gyök	x	x
Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek	x	x
Geometriai alapismeretek	x	
Háromszögek (magasságtétel, befogótétel)	x	x
Szögfüggvények (szinusz, koszinusz, tangens, kotanges)	x	x
Vektorok, műveletek vektorokkal	x	
Szögfüggvények ábrázolása	x	
Kombinatorika, gráfok	x	x

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Hatványozás, exponenciális egyenletek	x	x
Logaritmus (fogalma, azonosságok, egyenletek)	x	x
Vektorok (műveletek vektorokkal, skaláris szorzat)		
Szinusztétel, koszinusztétel	x	x
Trigonometrikus egyenletek	x	
Vektorok a koordináta-rendszerben (helyvektor, szakaszhossza, felezőpont, háromszög súlypontja, két pont távolsága, vektorok skaláris szorzata)	x	
Irányvektoros egyenes egyenlete, normálvektoros egyenes egyenlete	x	x
Valószínűség számítás	x	

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Sorozatok (számtani, mértani)	x	
Térgeometria (felszín, térfogat, hasáb, henger, gúla, csonkagúla, gömb)	x	
Statisztika		x
Halmazok		x
Kombinatorika		x
Algebra	x	
Koordináta-geometria	x	

Történelem 9–12. évfolyam

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	9.o	
Téma / <u>Témakör</u>	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az athéni demokrácia működése a Kr.e. 5. században.	x	

Julius Caesar egyeduralmi kísérlete.	x	
A görög-római hitvilág.	x	
Az antikvitás kiemelkedő kulturális emlékei. A zsidó vallás fő jellemzői.	x	
A kereszténység kialakulása és főbb tanításai.	x	x
A hűbériség és a jobbágyság jellemzői.	x	x
Az uradalom és a mezőgazdasági technika.	x	x
A nyugati és a keleti kereszténység főbb jellemzői.	x	x
Hitélet és vallások (pl.: keresztény, zsidó) – együttműködés és konfliktusok.	x	
A középkori város és a céhes ipar.	x	x
Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai.	x	x
A román és gótikus építészet; a reneszánsz kultúra.	x	
A magyar nép eredete, vándorlása és a honfoglalás.	x	
Géza fejedelemsége	x	
I. (Szent) István államszervező tevékenysége.	x	x
A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején.	x	x
A középkori magyar állam megerősödése I. Károly idején.	x	x
Hunyadi Mátyás reformjai és külpolitikája.	x	x

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A földrajzi felfedezések és a kapitalista gazdaság jellemzői	x	x
A lutheri és kálvini reformáció.	x	x
A katolikus megújulás.	x	
A barokk stílus jellemzői.	x	
Az alkotmányos monarchia jellemzői Angliában.	x	
A felvilágosodás eszmerendszere és főbb képviselői források alapján.	x	
A mohácsi vész és az ország három részre szakadása.	x	x
A török kor Magyarországon	x	x
A várháborúk (1541-1568).	x	
Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete.	x	
A hazai reformáció és a barokk kulturális hatásai.	x	
A Rákóczi-szabadságharc okai, főbb eseményei és eredményei.	x	
Demográfiai és etnikai változások a 18. században.	x	x
Mária Terézia és II. József reformjai.	x	x
A reformkor fő kérdései, Széchenyi és Kossuth reformprogramja.	x	x
A pesti forradalom eseményei, az áprilisi törvények.	x	x
A szabadságharc főbb katonai és politikai eseményei.	x	

Tantárgy neve:	Történelem

Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának alapkérdései.	x	
A korszak főbb eszmeáramlatainak (liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus) jellemzői.	x	
A szövetségi rendszerek kialakulása.	x	
Az ipari forradalmak legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés), néhány találmánya és a gyáripar kezdetei.	x	x
Az ipari forradalmak társadalmi hatásai (demográfia, életmód, nők helyzete)	x	
A kiegyezéshez vezető út.	x	
A kiegyezés tartalma és értékelése.	x	x
Gazdasági változások a dualizmus korában.	x	x
A magyar polgárosodás társadalmi, gazdasági jellegzetességei, sajátosságai.	x	
Népek, nemzetiségek (pl.: zsidók, németek) szerepe a modernizációban. Etnikai viszonyok és a nemzetiségi kérdés a dualizmus korában.	x	
Az első világháború (hadviselők, frontok, a háború jellege).	x	x
Az első világháborút lezáró békerendszer.	x	
A náci Németország legfőbb jellemzői.	x	x
A világgazdasági válság és a New Deal.	x	x
A kommunista ideológia és a sztálini diktatúra a Szovjetunióban.	x	x
A világháború előzményei, kitörése és jellemzői.	x	x
A holokauszt.	x	x
A trianoni békediktátum és következményei.	x	x
Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései a Horthy-korszakban.	x	
A magyar külpolitika a két világháború között.	x	
A politikai rendszer főbb jellemzői a Horthy-korszakban.	x	
Társadalmi, gazdasági, ideológiai kérdések a Horthy-korszakban.	x	
Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években.	x	
Az antiszemitizmus megjelenési formái és a „zsidókérdés” Magyarországon.	x	x
Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban.	x	
Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel.	x	x
A holokauszt Magyarországon.	x	x

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	12.	
Téma / <u>Témakör</u>	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A keleti és a nyugati blokk főbb politikai, gazdasági, társadalmi jellemzői, a hidegháborús szembenállás jellemzői.	x	
Az ENSZ létrejötte, működése.	x	
A kétpólusú világrend megszűnése	x	
A Szovjetunió és Jugoszlávia szétesése	x	
Németország újra egyesítése	x	
Az Európai Unió alapelvei, intézményei és működése	x	x
A globális világgazdaság ellentmondásai.	x	
Az egypárti diktatúra működése, a gazdasági élet és a mindennapok jellegzetességei a Rákosi-korban.	x	x
A rendszer jellemzői a Kádár-korszakban, életmód és mindennapok	x	x
A rendszerváltozás főbb eseményei.	x	x
A piacgazdaságra való áttérés és következményei.	x	
A határon túli magyarság 1945-től.	x	
A magyarországi romák története és helyzetének főbb jellemzői napjainkban.	x	x
A szociális ellátórendszer fő elemei.	x	
Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása, az állampolgári jogok, kötelességek.	x	
A politikai intézményrendszer fő elemei (országgyűlés, kormány, köztársasági elnök, alkotmánybíróság, ombudsman, helyi önkormányzatok, az Alaptörvény).	x	x
A választási rendszer fő elemei.	x	x
A háztartás pénzügyei (adók és járulékok, pénzkezelési technikák, banki ügyletek).	x	
A munkaviszonyhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek, a munkaviszony megszűnése.	x	

Állampolgári ismeretek 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Állampolgári ismeretek	
Évfolyam:	12.	
Téma / <u>Témakör</u>	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A család, a családi szocializáció A család fogalma és társadalmi funkciói A családi szocializáció jellemzői és szakaszai A családi szerepekről A gyermekvállalás fontossága, társadalmi és demográfiai jelentősége	x	
A család gazdálkodása és pénzügyei Családi háztartás, a család pénzügyei: FOGALMAK családi háztartás, családi költségvetés, pénzügyi	x	

tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság, megtakarítás, hitel, GYES, GYED		
Szabadság és felelősség; jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás állam, államforma, politikai rendszer, alapjog(ok), emberi jog, alkotmány, Magyarország Alaptörvénye, polgári szabadságjog, a jövő nemzedékek jogai, norma, normakövető magatartás, állampolgári felelősség, állampolgári kötelesség, köztehervíselés, adómorál, választójog, állampolgári részvétel, választási rendszer, országgyűlési választás, önkormányzati választás, európai parlamenti választás, népszavazás, politikai párt, képviselő, közjog, magánjog, jogforrás, jogforrási hierarchia, jogérvényesülés, bűncselekmény , szankció, büntetőjog, ügyész, bíró, ügyvéd, természetes személy, jogi személy, jogképesség, közokirat, magánokirat, közjegyző; polgári peres eljárás, felperes, alperes	x	
A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése hivatal, intézmény, szervezet, ügyfélkapu, kormányablak, körjegyzőség, járási hivatal, polgármesteri hivatal, polgármester, jegyző, települési, fővárosi és kerületi önkormányzat, képviselőtestület, munkaerőpiac, munkáltató, munkavállaló, munkavállalás, önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú, munkaszerződés, kollektív szerződés, adásvételi, ajándékozási, megbízási, vállalkozási szerződés, kölcsön-, biztosítási, tartási és életjáradéki szerződés; Az e-ügyintézés felületének megismerése, az egyes ügytípusok csoportosítása	x	x
Bankrendszer, hitelfelvétel a magyar bankrendszer működése, felépítése a tudatos és megalapozott hitelfelvétel	x	x
Vállalkozás és vállalat jogi személy, vállalkozás, egyéni vállalkozó, gazdasági társaság, betéti társaság (bt.), korlátolt felelősségű társaság (kft.), részvénytársaság (rt.), zártkörű (zrt.) és nyilvános (nyrt.) részvénytársaság, startup, a vállalkozások mikro- és makrokörnyezete; vállalkozói kompetenciák, üzleti terv, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság	x	x

Természettudomány 11. évfolyam

Tantárgy neve:	Természettudomány
Évfolyam:	11.

Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A természet megismerése	x	
Az ember környezetformáló tevékenysége	x	
Nyersanyagok, energiaforrások	x	
Változó éghajlat	x	x
Az élővilág sokszínűsége	x	x
Környezet és egészség	x	x
Kozmikus környezetünk	x	

Kémia 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Kémia	
Évfolyam:	9. osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az anyagok szerkezete és tulajdonságai • izotópok, vegyértékelektronok, anyagmennyiség, Avogadro-szám, relatív atomtömeg, moláris tömeg, elektronegativitás, elsőrendű kémiai kötés, kötéspolaritás, szerkezeti képlet, másodrendű kémiai kötés, kristályrács, ion, anyagmennyiség-koncentráció, Avogadro-törvény, moláris térfogat, amorf állapot	x	x
Kémiai átalakulások • reakcióhő, Hess-tétel, dinamikus egyensúly, a legkisebb kényszer elve, Brønsted-féle sav-bázis elmélet, amfoter vegyület, oxidáció, redukció, redoxireakció, galvánelem, elektród, akkumulátor, elektrolízis	x	x
A szén egyszerű szerves vegyületei • funkciós csoport, homológ sor, telített és telítetlen szénhidrogének, szerves reakciótípusok, izoméria, konstitúció, aromás vegyületek, heteroatom, alkoholok, aldehidek, ketonok, éterek, karbonsavak, észterek, aminok, amidok	x	x

Tantárgy neve:	Kémia	
Évfolyam:	10. osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az életműködések kémiai alapjai • lipidek, triglicerídek, szénhidrátok, kondenzáció, hidrolízis, aminosav, polipeptid, fehérjék szerkezete		x
Elemek és szervetlen vegyületeik • durranógáz, szökőkút-kísérlet, jódtinktúra, allotróp módosulatok, szintézis, természetes és mesterséges szenek, könnyűfémek, nehézfémek, a fémek redukáló sora, korrózióvédelem	x	x

Kémia az ipari termelésben és a mindennapokban • mész, érc, fosszilis energiahordozók, természetes és mesterséges alapú műanyag, vízkeménység, felületaktív anyag, toxikus anyag, tudomány, áltudomány		x
Környezeti kémia és környezetvédelem • zöld kémia elveivel kapcsolatban • Az emberiség legégetőbb globális problémái • A XX. század nagy környezeti katasztrófái • vízmű ivóvíz-előállítási módja • szennyvíztisztítási eljárására • Talajszennyezés • Hulladékmentes élet • Hulladékok újrahasznosítása		x

Fizika 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Fizika	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Egyszerű mozgások	x	
Ismétlődő mozgások	x	
A közlekedés és sportolás fizikája	x	
Az energia	x	
A melegítés és hűtés következményei	x	
Víz és levegő a környezetünkben	x	
Gépek	x	

Tantárgy neve:	Fizika	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Szikrák, villámok	x	
Elektromosság a környezetünkben	x	
Generátorok és motorok	x	
A hullámok szerepe a kommunikációban	x	
Képek és látás	x	
Az atomok és a fény	x	
Környezetünk épségének megőrzése	x	
A Világegyetem megismerése	x	

Biológia 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Biológia	
Évfolyam:	9.osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**

1. A biológia kutatási céljai és módszerei A biológia tudománya		x
2. Az élet eredete és szerveződése Az élővilág egysége, felépítés és működés alapelvei	x	
3. Öröklődés és evolúció o Egyedszintű öröklődés o Az élőlények jellemzői, viselkedés és környezet	x	x
4. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság A Föld és a Kárpát-medence értékei	x	
5. Az életközösségek jellemzői és típusai: Az élőhelyek jellemzői, alkalmazkodás, az életközösségek biológiai sokfélesége	x	
6. Öröklődés és evolúció: A biológiai evolúció		x
7. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság Ember és bioszféra – fenntarthatóság	x	x

Tantárgy neve:	Biológia	
Évfolyam:	10. osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
1. Az élet eredete és szerveződése: **I.** Élet és energia		x
2. Az élet eredete és szerveződése: **II.** Sejtek és szövetek, szervek	x	x
3. Az élet eredete és szerveződése: **III.** A sejt és a genom szerveződése és működése		x
4. Az élet eredete és szerveződése: **I.** Az élet eredete és feltételei		x
5. Öröklődés és evolúció: A változékonyság molekuláris alapjai, sejt és genom	x	x
6. A biotechnológia módszerei és alkalmazása: I. Egyedszintű öröklődés II. A biológiai evolúció		x
7. Az ember szervezete és egészsége: a) Az emberi szervezet felépítése és működése I. Testkép, testalkat, mozgásképesség II. Anyagforgalom III. Érzékelés, szabályozás		x
8. Az ember szervezete és egészsége: b) Az emberi nemek és a szaporodás biológiai alapjai		x
9. Az ember szervezete és egészsége: c) A viselkedés biológiai alapjai, a lelki egyensúly és a testi állapot összefüggése		x
10. Az ember szervezete és egészsége:		x

d) Az egészségügyi rendszer, elsősegélynyújtás		

Földrajz 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Földrajz	
Évfolyam:	9. évfolyam	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Tájékozódás a kozmikus térben és az időben	x	
A kőzetburok	x	
A légkör földrajza		x
A vízburok		x
A földrajzi övezetesség	x	
A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései	x	

Tantárgy neve:	Földrajz	
Évfolyam:	10. évfolyam	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században	x	
A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig	x	
Magyarország és Kárpát-medence a 21. században	x	x
A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban	x	
Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái		x
Európai Unió	x	

Idegen nyelv 9–12. évfolyam (angol, német)

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Greetings / Conversational English / Occupations / Numbers 0-100 /Countries and nationalities The verb to be Possessive adjectives	x	x
Colors/Personal items/Family/Conversational English Words/Phrases related to technology/ Words/Phrases related to appearance The verb to have (affirmative)/Possessive case (’s) Adjectives/This/That – These/Those Plurals (regular – irregular)	x	x
Days of the week/Daily routine Words/Phrases related to time Sports/Conversational English Spare-time activities/Types of TV shows Present Simple/Prepositions of time	x	x

Wh-questions		
Chores/Furniture and appliances/Household items Prepositions of place Conversational English Rooms and parts of a house Ordinals/Adverbs of frequency There is / There are Articles: a(n) / the	x	x
Modes of transportation/Places in a city Conversational English/Location and directions Words/Phrases related to the environment Sights The verb can (ability)/Imperative Object personal pronouns	x	x
Food and drink/Food categories Conversational English/Phrases denoting quantity Countable and Uncountable nouns a(n) / some/ some / any How much...? / How many...?	x	x
Ways of communicating/Telephone language Conversational English/Computer language The weather Present Progressive	x	x
School subjects / Years Conversational English/ Word building: nouns ending in –er and –or referring to people Life events / Parts of the body Past Simple / Past Simple of the verb to be There was / There were	x	x
Numbers over a hundred/Clothes/Sizes/Prices Words/Phrases related to shopping/Conversational English Words/Phrases related to space Animals/Extreme sports Comparative forms/ Superlative forms	x	x
Types of vacation / Seasons / Months / Geographical features / Vacation activities Conversational English Future going to /The verb should	x	x

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Greetings/Conversational English Words easily confused Materials/Phrases expressing like/dislike Present Simple vs. Present Progressive /Stative verbs / Past Simple Prepositions of time /	x	x

The verb used to		
Words/Phrases related to photography Words/Phrases describing relationships Conversational English/Words/Phrases related to communication Personality adjectives Present Perfect Simple,Present Perfect Simple vs.Past Simple for, since, yet, already	x	x
Adjectives describing food /Conversational English / Phrasal verbs / Word building: nouns ending in -ion, -ation / Hobbies Quantifiers: some, any, no much, many, a lot of, lots of, (a) few, (a) little / Relative pronouns: who, which, that Relative adverb: where	x	x
Words easily confused / Language required when traveling by plane / Conversational English / Compound nouns / Adjectives describing places Past Perfect Simple can, could, may, will, would, should, had better	x	x
Words/Phrases related to accidents and injuries Words/Phrases related to cars Conversational English Words/Phrases related to natural disasters Adjectives ending in –ed and –ing Past Progressive, Past Simple vs. Past Progressive Time Clauses: when, while, as, as soon as	x	x
Conversational English / Expressions with make / Prepositional phrases with at / Word building: adjectives ending in -ful, -less Future will Time clauses be able to	x	x
Conversational English Words/Phrases related to signs Word building: opposites with un-, dismay, might, could / Conditional Sentences Type 1 if vs. when / Comparisons	x	x
Words/Phrases related to sports Conversational English Phrasal verbs Words/Phrases related to movies Exclamatory sentences Clauses of result have to, don't have to, must, mustn't, need to, don't need to, needn't Passive Voice (Present Simple – Past Simple)	x	x
Module 10 Facts and figures Words/Phrases related to banks and money / Conversational English / Words with more than one meaning / Units of measurement too / enough Infinitives -ing form	x	x
British English vocabulary / Conversational English / Words related to traveling / Adjectives + prepositions / Words/Phrases related to celebrations / Prepositional phrases with in Indirect questions Conditional Sentences Type 2 Wishes	x	x

Words/Phrases related to different medical situations Conversational English Phrasal verbs Idioms describing feelings “Strong” adjectives Negative questions Tag questions Reported Speech: Statements, Questions, Commands, Requests	x	x

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Phrases related to homes Adjectives describing homes and houses Different ways to say where you live Phrasal verbs Phrases and expressions with get Present Simple vs. Present Progressive Stative verbs Question words Subject–Object questions Indirect questions	x	x
Words/Phrases related to survival Words easily confused Words describing the weather Word building: nouns ending in -er, -or, -ist, -ant referring to people Past Simple used to Past Progressive Past Simple vs. Past Progressive	x	x
Words/Phrases related to traveling Words easily confused Word building: nouns ending in -ion, -ation, -ment Colorful adjectives Present Perfect Simple vs. Past Simple / Present Perfect Simple – Present Perfect Progressive / Adjectives – Adverbs of manner / Comparisons	x	x
Words/Phrases related to jobs and employment Collocations with make and do Words easily confused Personality adjectives must / have to / need should / ought to / had better may / might / could must / can’t Modal verbs + have + past participle	x	x
Words/Phrases related to communication Collocations with say and tell Verbs easily confused Verbs related to computers, devices and the Internet Words/Phrases used in signs Directions Relative pronouns: who, which, that, whose Relative adverb: where Relative Clauses: defining, non-defining	x	x
Word building: opposites with un-, in-, il-, ir-, im Word building: nouns ending in -ness, -ity Nouns with an irregular formation Future will Future going to Future Perfect Simple Conditional Sentences Types Zero, 1 and 2	x	x
Geographical features / Animals / Verbs + prepositions Past Perfect Simple - Past Perfect Progressive / Articles	x	x
Words/Phrases related to the environment Verbs easily confused Phrasal verbs Lexical set: food and food substances Passive Voice I Passive Voice II	x	x
Words/Phrases related to shopping Word building: negative words beginning with dis-, mis-, ending in -less Words/Phrases related to books Full/Bare	x	x

Infinitive -ing form prefer, would prefer, would rather		
Words related to medical issues Words easily confused Phrasal verbs with up Word building: adjectives ending in -ous, -al, -ful, -able, -ive, -ing Clauses of concession and purpose all / both / neither / none / either both… and… / neither… nor… /either…or…	x	x
Expressions with chance / Words used both as verbs and as nouns / Expressions with time / Idiomatic expressions Conditional Sentences Type 3 Wishes and Unreal Past	x	x

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Personal topics: family relations, lifestyle	x	x
Environment and nature	x	x
Holidays, travelling, tourism	x	x
Public matters, entertainment	x	x
English and language learning	x	x
Intercultural topics	x	x
Cross-curricular topics and activities	x	x
Current topics	x	x
Science and technology, Communication	x	x
People and society	x	x
Financial matters	x	x
Carreer and employment	x	x
Gaining and sharing knowledge	x	x
Final exam preparation	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaftsbeziehungen, Lebensstil, Mensch und Gesellschaft: - Család: Családfa, család típusok, szerepek családon belül, közeli és távoli rokonok, családi ünnepek - Életcél: Jövőképem, egészséges életmód, sport - Hobbik, érdeklődési körök	x	x
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt - Vidék, város összehasonlítása - Állat- és növényvilág - Környezetvédelem - Klímaváltozás	x	x
Themen und Situationen im Bereich der Schule und	x	x

Ausbildung - Iskolai ünnepek, tradíciók, események, programok - Iskolai rendszer Mo-n - Tanulási formák		
Reisen und Urlaub, Tourismus - Szórakozási lehetőségek, utazási célok, formák, látnivalók - Emlékművek, kiállítások, közlekedési eszközök - Ünnepek Mo-on és külföldön	x	x
Öffentliches Leben, Unterhaltung - Vidéki-városi élet előnyei, hátrányai - Hobbi, szórakozás, kultúra, szolgáltatások	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen - Nyelvek, nyelvismeret - Önálló tanulás	x	x
Interkulturelle und landeskundliche Themen - Emberek-kultúra, hagyományok, jelképek, sportágak, konyha, nyelvek, látnivalók, művészet, történelem	x	x
Fächerübergreifende Themen und Situationen - Tantárgyak	x	x
Aktuelle Themen - Nemzetközi aktuális hírek és események (hírműsorok, tudósítások, riportok)	x	x
Wissenschaft und Technik, Kommunikation - Technika a háztartásban - Telefon, számítógép, internet	x	x
Wissenserwerb, Wissensvermittlung - Információ megosztása német nyelven (történetek, versek, beszámolók, német nyelvű filmek)	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaftsbeziehungen, Lebensstil - Család, szerelem, házasság, barátok, híres emberek, példaképek, férfi-nő összehasonlítása, régi és új családmodellek - Ünnepek - Sportágak, sportesemények, betegségek	x	x
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt - Természeti jelenségek	x	x

- Évszakok, időjárás, klíma - Újrahasznosítás		
Reisen und Urlaub, Tourismus - Utazási formák - Turizmus	x	x
Öffentliches Leben und Unterhaltung - Hobbi, szórakozás, kultúra, szolgáltatások	x	x
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen - Nyelvismeret, akcentus, dialektus - Önálló tanulás	x	x
Interkulturelle und landeskundliche Themen - Emberek és a kultúra, hagyományok, jelképek, nemzetközi sportágak, konyha, nyelvek, látnivalók, művészet, történelem, irodalom	x	x
Fächerübergreifende Themen und Situationen - A továbbtanuláshoz választott tantárgyaink	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Aktuelle Themen - Aktuális hírek, események	x	x
Wissenschaft und Technik, Kommunikation - Vásárok, konferenciák - Technológiák a hétköznapokban, a tanulásban és a munkában	x	x
Mensch und Gesellschaft, Sucht und Abhängigkeit - Bevásárlás, szolgáltatások, - Mindennapi teendők, függőségek - Közösségi élet, önkéntes munka	x	x
Wirtschaft und Finanzen **- Családi kassza, takarékosság, hitel**	x	x
Arbeitswelt und Karriere - Önéletrajz - Pályaválasztás - A munka világa, munkanélküliség	x	x
Wissenserwerb und Wissensvermittlung **- Német nyelvű információszerzés és megosztás**	x	x
Vorbereitung auf das Abitur - Közép- és emelt szintű érettségi témaköreinek gyakorlása - Szóbeli érettségi témaköreinek gyakorlása - Folyamatos beszéd	x	x

Művészetek 11-12. évfolyam

Tantárgy neve:	Művészetek

Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Korszak, stílus, műfaj	x	
Kortárs művészeti jelenségek – Művészi koncepció, személyes és társadalmi üzenet	x	
A vizuális közlés hatásmechanizmusa – Vizuális információfeldolgozás	x	x

Tantárgy neve:	Művészetek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Digitális képalkotás, közösségi média – Digitális tartalom-előállítás, személyesség	x	
Design, divat, identitás – Tervezett környezet, azonosulás	x	
Környezet és fenntarthatóság – Természeti és tervezett környezet egyensúlya	x	

Mozgóképkultúra és médiaismeret 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Mozgóképkultúra és médiaismeret	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.	x	
A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.	x	
Tudatos médiahasználat az egyén és a társadalom szempontjából: szellemi önvédelem, a kereskedelmi célú médiatartalmak kezelése – tudatos fogyasztói magatartás kialakítása; az információbiztonság, a közszféra és a magánszféra a médiában.		x
A média társadalmi szerepe, használata: médiaetika, médiaszabályozás, információáramlás irányítása, a véleményformálás lehetőségei, feladatai.		x
A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.	x	
A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.	x	

A mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában, képi eszközök a digitalizáció előtt és most; az audiovizuális elemek esztétikai szerepe a művészi alkotásoknál és céljai a kereskedelmi célú tartalomszolgáltatásban.	x	
Kultúra és tömegkultúra: hatása az egyénre és a társadalomra; esztétikai minőség és a fogyasztói társadalom kölcsönhatása; jelenségek a médiában és a filmművészetben – sztárok, szerepek, sztereotípiák, életformák; a virtuális valóság.		x
A magyar film: alkotók és alkotások; a magyar filmművészet jelentősége és értékei a nemzeti kultúrában; a magyar film korszakai, sajátosságai; jeles magyar rendezők és színészek.		x

Digitális kultúra 9–11. évfolyam

Tantárgy neve:	Digitális kultúra	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**
Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata	x	x
Információs társadalom, e-Világ	x	
Mobiltechnológiai ismeretek	x	
Szövegszerkesztés		x

Tantárgy neve:	Digitális kultúra	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**
Számítógépes grafika		x
Multimédiás dokumentumok készítése		x
Online kommunikáció		x
Publikálás a világhálón		x

Tantárgy neve:	Digitális kultúra	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**
Táblázatkezelés		x
Adatbázis-kezelés		x
A digitális eszközök használata		x

Roma népismeret 9 (11) – 10 (12). évfolyam

Tantárgy neve:	Roma népismeret	
Évfolyam:	9. (11.)	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**

Család és közvetlen környezet (Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel) A család és a rokonság. Családtagok, rokonok megszólítása, ragadványnevek. Vigák, nemzetségek. A családon belüli munkamegosztás, megélhetési stratégiák. Idő meghatározása, napirend		x
Természeti és társadalmi és politikai környezet Adott település helyzete, lakossága, élete. Településtípusok (falu, város, tanya) A település szerkezete. Különböző házak, utcák, terek, cigánytelepek (telep, sor). Megélhetési módok régen és ma.		x
Múlt és jelen Cigány népcsoportok Magyarországon és elhelyezkedésük. Híres történelmi személyek és szerepük a nemzetiségi azonosságtudat formálásában.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet Történelmi személyek, mai közszereplők, hétköznapi cigány emberek bemutatása. Szerepük a cigány nemzetiségi azonosságtudat formálásában. Szokás, hagyomány, hiedelem, viselet. A cigány eredetmondák, mesék népdalok, balladák témáinak megismerése.	x	
Cigány nyelvek Cigány nyelvi csoportok Magyarországon. A cigány nyelvek helyzete. A cigány nyelvek dialektusai. Szókincs, jövevényszavak, nyelvcsere. Kommunikáció és nyelvhasználat a családon belül és kívül.	x	
Család és közvetlen környezet (Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel) Kommunikáció és nyelvhasználat a családon belül és kívül. A család és a rokonság életfordulóinak eseményei, ünnepek ábrázolása. Önismeret. Más nemzetiségek megismerése. Kitörési lehetőségek, követhető életutak, hétköznapi hősök.		x
Természeti és társadalmi és politikai környezet Nemzetiségek földrajzi elhelyezkedése, létszáma. Kisebbség és többség. A Magyarországon élő nemzetiségek térbeli elhelyezkedése.		x
Múlt és jelen Cigány népcsoportok Magyarországon és elhelyezkedésük. Híres történelmi személyek és szerepük a nemzetiségi azonosságtudat formálásában.	x	

Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet Művészet, mint önkifejezési eszköz (zene, irodalom, képzőművészet, tánc). Az autentikus cigányzene és a magyar népzene kapcsolata, tánckultúra. Híres cigányzenészek. Modern zenei irányzatok jeles képviselői. A cigány kultúra a digitális világban.	x	
Cigány nyelvek A nyelvhasználat színterei a családban és a településen. Romani és/vagy beás nyelv használatának színterei. A beás és a romani/lovári nyelv intézményi rendszere: nyelvoktatás, érettségi, nyelvvizsga. Intézményi, szervezeti kapcsolatok.	x	

Tantárgy neve:	Roma népismeret	
Évfolyam:	10. (12.)	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés Magyarországi cigányság a 21. században. Életutak, pozitív példák, minták személyiségfejlesztő hatása, példaképek, identitástudat. Együttműködés lehetőségei és felelősség a mindennapokban.		x
Természeti, társadalmi és politikai környezet Cigányok Európában napjainkban. Az Európai Unió. Összefüggések keresése - társadalmi - gazdasági események és a cigányság mai helyzete között. A hazai cigányság politikai, jogi, kulturális érdekképviseleti szervezetei, a nemzetiségi önkormányzatok szerepe, civil szervezetek.		x
Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás A cigányság történelme középkortól napjainkig. A cigányság megjelenése hazánkban. Magyarországi cigányság az újkorban. Cigánysággal kapcsolatos rendeletek és törvények a felvilágosult abszolutizmus idején. Az ipari forradalom hatása a hazai cigányság életére. A holokauszt.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet Tájékozódás a cigány művészetben. Irodalom, zene, tánc, képzőművészet. Színházi törekvések, színtársulatok, színdarabok. Művek, műalkotások elemzése. Kulturális autonómia fogalma. Cigányságról szóló alkotások a magyar irodalomban. A cigány irodalom helye és szerepe az irodalomban.	x	
Cigány nyelvek A magyarországi cigányság nyelvi csoportjai és elhelyezkedésük. Kétnyelvűség, nyelvcsere. A nyelvtudás és az identitástudat összefüggésének	x	

felismerése. Nyelvi jogok, nyelvpolitika.		
Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés Jövőkép, pályaorientáció. Lehetőségek, pályázatok, ösztöndíjak. Reziliencia, érdekérvényesítő képesség. Előítéletek alakulása és változása az idő során.		x
Természeti, társadalmi és politikai környezet Népszámlálások, demográfiai kutatások elemzése. A cigányság földrajzi elhelyezkedése, migrációja. Esélyegyenlőség a munka világában. Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése.		x
Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás Cigányság helyzete és történelme a II. világháború után. Rendszerváltás története és hatása a magyarországi cigányságra. A tudományos kutatás kezdetei, tudományterületei és jelentőségei. Aktuális nemzetiségpolitikai kérdések. Népszámlálások és demográfia Nemzetiségi oktatási intézményrendszer. Jogok és lehetőségek.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet A média szerepe a cigányság megítélésében. Cigánykép a mai magyar médiában és szerepe a sztereotípiák kialakulásában.	x	
Cigány nyelvek Nemzetiségi nyelvi jogok érvényesülése Magyarországon és Európában. Európai cigányok nyelvhasználata. A nemzetközi cigány nyelvújítás törekvései.	x	

Közigazgatási alapismeretek 11 – 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Közigazgatási ismeretek	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az állam működése	x	
A közigazgatás feladatai és a közszolgák szerepe	x	
Az önkormányzat működése	x	x
Magyarország az Európai Unióban	x	

Tantárgy neve:	Közigazgatási ismeretek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással	x	x
Civil szervezetek működése	x	

Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek 11 – 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Közigazgatási alapfogalmak	x	
Vállalkozási alapismeretek	x	
Pénzügyi alapfogalmak	x	
Kamat, kamatos kamat számítása, kamatláb meghatározása	x	

Tantárgy neve:	Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Megtakarítás, befektetések, előtakarékosság, portfólió	x	
Pénzügyi műveletek	x	
A „modern piac”, tőzsdék a világban	x	
A pénzügyi intézményrendszer	x	
Innováció, fenntarthatóság.		x

Alkalmassági vizsga szabályai

Az intézményben gimnáziumi képzés folyik, így az alkalmassági vizsga nem releváns, tehát nem szervezünk az iskolánkba való bejutáshoz alkalmassági vizsgát.

Szóbeli felvételi vizsga követelményei

Iskolánkban az esti munkarend szerinti felnőttoktatásra nincs felvételi vizsga, a tanulók jelentkezés alapján kerülnek felvételre.

Felvétel a felnőttoktatás keretében esti munkarendben szervezett képzésekre

Iskolánk felvételi követelményeket nem határoz meg.

A jelentkezés feltétele: a jelentkezési lap kitöltése, valamint a korábbi iskolai végzettséget igazoló bizonyítványok bemutatása. Felvételt nyerhet, valamennyi tankötelezettségi kort betöltő magyar állampolgár, kimeneti korhatár nélkül.

A felvétel jelentkezés alapján történik. A tanulói jogviszony felvétel útján keletkezik,

melyről az igazgató határozatban dönt. A tanulói jogviszony a beíratás napján jön létre, amikor az igazgatói határozat a felvételről szóló döntésről keletkezik. A tanuló, a határozat keltétől, az iskolával tanulói jogviszonyban áll.

Az intézménybe jelentkezés szabálya március 1-jét követően folyamatosan lehet.

A következő tanévre jelentkezni a telephelyeken az osztályfőnököknél, az intézmény székhelyén, valamint az ügyviteli helyen lehet és online, az iskola honlapján.

Az intézmény vezetője a 16. életévét betöltő jelentkezőt kérelmére felveszi.

A beiratkozáskor a jelentkezőnek be kell mutatni:

- személyazonosítására alkalmas, a jelentkező nevére kiállított személyi azonosító okmányát, lakcímét igazoló hatósági igazolványát, (adó és TAJ – kártyáját)
- a jelentkező által elvégzett iskolai évfolyamokról kiállított bizonyítvány(oka)t.

A felvett tanuló szerepel az iskola tanulói nyilvántartásában.

A tanulók átvétele

A tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van.

Az átvételi kérelemhez be kell mutatni:

- személyazonosítására alkalmas, a jelentkező nevére kiállított személyi azonosító okmányát, lakcímét igazoló hatósági igazolványát, (adó és TAJ – kártyáját)
- aktuális tanulói jogviszonyát igazoló dokumentumot,
- a jelentkező által elvégzett iskolai évfolyamokról kiállított bizonyítvány(oka)t.

Az átvett tanulónak, ha szükséges, különbözeti vizsgát kell tenni.

Az átvétel követelményeként előírt, illetőleg bizonyos esetekben az átvétel után kötelezően teljesítendő különbözeti vizsgákról az iskola igazgatója írásban tájékoztatja a tanulót.

A jelentkező tanulót a vizsga időpontjáról a felvételi döntéssel egy időben tájékoztatni kell. A vizsgák szervezése a tanulói jogviszony keletkezésétől számított három hónapon belül lehetséges.

Különbözeti vizsgát kell tennie annak a tanulónak, aki másik iskolából érkezik iskolánkba és az általa eddig tanultak, illetve az iskolánk helyi tantervében szereplő tananyag közötti tartalmi vagy tantárgyi különbség van (az elvégzett évfolyamokat beszámítjuk más iskolatípusból is).

A 20/2012. (VIII.31,) EMMI rendelet 77.§ (2) bekezdése alapján a tanuló magasabb évfolyamban is folytathatja a tanulmányait a számára meghatározott vizsgák letételéig.

Amennyiben a vizsgákat eredményesen nem tudja teljesíteni a tanuló, úgy tanulmányait évközben alacsonyabb évfolyamon folytathatja.

Az érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítésével kapcsolatos értesítési kötelezettség szakmailag indokolható határideje

A tanulmányi rendszerbe az érdemjegyeket a szaktanárok a következők rend szerint kötelesek rögzíteni:

- írásbeli számonkérés esetén, a kijavításra rendelkezésre álló két hét, 14 napot követő első munkanapon
- szóbeli és gyakorlati számonkérés esetén, legkésőbb a szóbeli vagy gyakorlati számonkérést követő második munkanapon

Szaktanár	Írásbeli számonkérés	A kijavításra rendelkezésre álló két hét, 14 napot követő első munkanapon
	Szóbeli és gyakorlati számonkérés	Legkésőbb a szóbeli vagy gyakorlati számonkérést követő második munkanapon

A tanulmányi rendszerbe, a szaktanár akadályoztatása esetén az érdemjegyeket az osztályfőnök vagy a helyettes osztályfőnök is rögzítheti, a hozzá eljuttatott lista alapján legkésőbb a következő munkanapig.

Osztályfőnök vagy a helyettes osztályfőnök	Írásbeli számonkérés	A hozzá eljuttatott lista alapján legkésőbb a következő munkanapig
	Szóbeli és gyakorlati számonkérés	

Másik intézményből hozott érdemjegyek rögzítési dátuma nem lehet korábbi, mint a tanuló jogviszonyának kezdete intézményünkben, hiszen az eredeti dátummal történő rögzítéskor még nem volt az intézményünk tanulója az adott diák.

HELYI TANTERV

A felnőttoktatás alapjai

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 60.§ (8) bekezdése alapján „Az esti oktatás munkarendje szerint folyó oktatás esetében a tanórák számának a kerettantervben a nappali rendszerű oktatás munkarendje szerinti kötelező tanórai foglalkozások legalább ötven százalékát el kell érnie.” Ez a mindennapos testnevelés és a készségtárgyak nélküli óraszám, a 2011. évi CXC. törvény 60.§ (9) bekezdése c) pontja alapján.

A helyi tantervek elkészítésére vonatkozó rendelkezések alapján a felnőttoktatás helyi tantervének tartalmaznia kell a kerettanterv tantárgyait, tantárgyi moduljait. Itt is létrehozhatók integrált tantárgyak és összevont tantárgyak a köznevelési törvény 9. § (9) és a 26. § (2) bekezdései szerint. **A felnőttoktatásban az alacsony óraszámok miatt lehetséges az egyes tantárgyak tömörített, rövidebb idő alatt történő oktatása.**

A felnőttoktatás kifejezést a felnőttek iskolarendszerű oktatására használják. Ilyen értelemben felnőttoktatás az a képzés a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 60.§ (1) bekezdése alapján, ahol a „tanuló munkahelyi, családi vagy más irányú elfoglaltságához, a meglevő ismereteihez és életkorához igazodó iskolai oktatásban” vesz részt.

A tanuló attól az évtől kezdődően, amelyben

a) nyolc évfolyamos általános iskola esetén tizenhetedik,

b) középfokú iskola esetén huszonötödik

életévét betölti, kizárólag felnőttoktatásban kezdhet új tanévet.

A tanuló attól a tanévtől kezdve folytathatja a tanulmányait felnőttoktatás keretében, amelyben a tizenhatodik életévét betölti.

A felnőttoktatásba igen eltérő előzetes ismeretanyaggal, kompetenciákkal, felkészültséggel, motivációval és iskolai múlttal kerülnek be a résztvevők. Gyakran megkezdett, de nem lezárt iskolafokozattal rendelkezők jelentkeznek az adott iskolafokozat befejezésére, záró bizonyítvány megszerzése céljával.

A felnőttoktatás keretében intézményünkben esti munkarendben és online, digitális munkarendben, zárt rendszerű elektronikus távolléti oktatásban történik a kerettantervben szereplő tantárgyak oktatása.

A *felnőttoktatásban* a tanuló esti, vagy más sajátos munkarend szerint megszervezett oktatásban, az iskola helyi tantervében meghatározottak szerint vesz részt a kötelező tanórai foglalkozásokon, ez alapján, a gimnáziumban : A négy kötelező érettségi vizsgatárgyhoz kapcsolódó tantárgyon túli tantárgyak oktatása történhet teljes egészében online, digitális munkarendben, zárt rendszerű elektronikus távolléti oktatásban.

Az iskolai rendszerű felnőttoktatás ingyenes.

Az intézmény a felnőttoktatás során olyan ismereteket ad át és képességeket fejleszt,

amelyek átfogják az általános műveltség középiskolai körét, tekintetbe véve a tanulók élettapasztalatait és korábbi (általános iskolai, illetve megszakított középiskolai) tanulmányait, rendezve és kiegészítve ezek eredményeit, valamint felkészítjük a tanulókat – akik azzal még nem rendelkeznek – azoknak a szakmáknak a tanulásához szükséges alapokra, amelyek bemeneti követelményként érettségit igényelnek.

Így megteremtjük az érettségi, középfokra alapozott szakképzés, a felsőfokú továbbtanulás, a munkaerőpiacon történő eredményesebb elhelyezkedés, illetve a szakmai végzettség megszerzésének lehetőségét.

A kötelező és a választható tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyagát az egyes tantárgyak helyi tanterve tartalmazza.

Kompetenciák fejlesztése a felnőttoktatásban

Az egyes tantárgyak tanítása során a megújított Nemzeti alaptanterv (NAT) tartalmait kell szem előtt tartani.

a/ A kommunikációs kompetenciák

kialakításának és fejlesztésének az a célja, hogy az egyes tantárgyak tanulása során a tanuló elképzeléseit, terveit megoszthatja társaival, véleményét ütközteti, a különbségek tisztázásával konszenzusra jut. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására. A fejlesztés során figyelembe kell venni

- ✓ egyrészt a tanulók előzetes ismereteit,
- ✓ másrészt azokat a követelményeket, amelyeket az 1-8. évfolyam tantárgyi rendszere meghatároz.

b/ A digitális kompetenciák

fejlesztésével olyan értékrendet közvetítünk, melynek szerves része a környezet folyamatos észlelése, az információhoz jutás, az információk értékelése, beépülése a hétköznapokba. A tanulók számára az 4-8. évfolyamon már elindult ennek a területnek a fejlesztése, ezért a tervezés során

- ✓ egyrészt figyelembe kell venni a korábban már tanított tartalmi elemek és ezekre építve kell a programot szervezni,
- ✓ másrészt azok számára, akik korábban különböző okok miatt ilyen képzésben nem részesültek, célszerű a korábbi ismeretanyagot beépítve kidolgozni a programot.

c/ A matematikai, gondolkodási kompetenciák

kialakításának és fejlesztésnek az a célja, hogy az iskolai és az iskolán kívüli világban a (felnőtt)tanulók a tanult ismeretek szintetizálásával és gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek megoldani minden olyan feladatot, amely hozzájárulhat a sikeres életpálya

megvalósításához. Emellett a célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmaz, mellyel megalapozza a tanulók természettudományos és műszaki műveltségét és érdeklődését s végül segíti a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását. A fejlesztés során figyelembe kell venni

- ✓ egyrészt a tanulók előzetes ismereteit,
- ✓ másrészt azokat a követelményeket, amelyeket az 1-8. évfolyam tantárgyi rendszere meghatároz

d/ A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

fejlesztésének a legfontosabb célja az, hogy a tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén szerezzen tapasztalatot a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.

e/ A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái:

A cél, hogy a (felnőtt) tanulóban az iskolai tevékenysége során erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.

Cél a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák megoldási készségének kialakítása, a cselekvés általi tanulás és fejlődés támogatása.

A választott kerettanterv megnevezése

A NAT-ban megfogalmazott elvek, célok, fejlesztési feladatok és műveltségi tartalmak a képzési szakasz sajátosságai szerint több változatban elkészített kerettantervekben jelennek meg.

Az intézmények az oktatásért felelős miniszter által kiadott, illetve jóváhagyott kerettantervekből választhatnak, amelyek a tartalmi szabályozás következő szintjét jelentik.

Az egyes iskolatípusokban és oktatási szakaszokban a kerettantervek rögzítik a nevelés és oktatás céljait, a tantárgyi rendszert, az egyes tantárgyak témaköreit, tartalmát, a tantárgyak egy vagy két évfolyamonkénti követelményeit, a tantárgyközi tudás- és készségterületek fejlesztésének feladatait, és közlik a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló, illetve ajánlott időkeretet.

Az intézmény szakmai önállóságát a kerettantervekben kötelező tartalommal nem szabályozott időkeret szabad felhasználása, a módszertani szabadság, az engedélyezett kerettantervek közötti választás, illetve az egyedi tantervek engedélyeztetési lehetősége biztosítja.

A kerettantervek határozzák meg a tanulás-tanítás folyamatában elsajátítandó fejlesztési követelményeket, továbbá az elvárt tudás mélységét, szervezettségét, és alapul szolgálnak a kimeneti követelmények meghatározásához.

A 2020. január 31-jén, a Magyar Közlöny 17. számában megjelent „A Nemzeti

alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló az 5/2020. (I. 31.) kormányrendelet, a 110/2012. (VI. 4.) kormányrendelet módosításáról, mely alapján a

az iskolai rendszerű felnőttoktatásra vonatkozó kerettantervek az alábbi linken jelentek meg: Oktatási Hivatal (oktatas.hu)
https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas/9_12_evfolyam

Jogszabályi háttér tehát:

- 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról
- a 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók: kerettanterv a gimnáziumok 9-12. évfolyamára Oktatási Hivatal (oktatas.hu) (https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iskolarendszeru_felnottoktatas)

A választott kerettanterv által meghatározott óraszám - Óraterv a felnőttoktatásban

2021.09.01.-től 2021. évi LII törvény alapján a 2011. CXC. törvény módosítása szerint: 60.§ (9) A felnőttoktatásban d) két idegen nyelv oktatása nem kötelező, alapján:

Tantárgyak	*Esti munkarend*								Összes
	9.		**10.**		**11.**		**12.**		
	36hét		*36hét*		*36hét*		*32hét*		
Magyar nyelv és irodalom	3	108	3	108	3	108	3	96	420
Matematika	3	108	3	108	3	108	3	96	420
Történelem	2	72	2	72	2	72	2	64	280
Állampolgári ismeretek							1	32	32
Természettudomány*					2	72			72
Kémia	1	36	1	36					72
Fizika	1	36	1	36					72
Földrajz	1	36	1	36					72
Biológia	1	36	1	36					72
Idegen nyelv (angol, német)	2	72	2	72	3	108	3	96	348
Művészetek					0,5	18	1	32	50
Digitális kultúra	1	36	1	36	0,5	18			90
Mozgóképkultúra és médiaismeret vagy Dráma és színház							1	32	32
Osztályközösség-építés	1	36	1	36	1	36	1	32	140
Összes óraszám	**16**	576	**16**	576	**15**	540	**15**	480	2172
Választható tantárgyak**									
Közigazgatási ismeretek					2	72	2	64	136
Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek					1	36	1	32	68
Roma népismeret***	1	36	1	36					72

Roma népismeret***					1	36	1	32	68
Esti összes óraszám, választott tantárggyal:	***17***	612	***17***	612	***17***	612	***17***	544	2380
					16	576	***16***	544	2272

* csoportbontásban tanult tantárgy, a szerint a 10. évfolyamos tanuló földrajz vagy biológia tantárgyat szeretne ismételni a 11. évfolyamon s esetleg, mint választott tantárgy abból érettségi vizsgát tenni előrehozottan.

** A választható tantárgyak közül választani nem kötelező a tanulónak, csak abban az esetben, ha az 5., választott érettségi tárgya nem a biológia vagy a földrajz szeretné, hogy legyen.
A választható érettségi tárgyak oktatása alapvetően online formában történik, az intézmény tanévre érvényes munkatervében meghatározott tanév rendjében szereplő kontakt és beszámoló vizsga napok rendjével együtt.

*** A roma népismeret tantárgy oktatása 2 éves ciklusban történik. Azok a tanulók, akik 9 és 10. évfolyamot is az intézményben végzik, választhatják már 9 - 10. évfolyamon és 11. évfolyamon tehetnek belőle előrehozott érettségi vizsgát.
Azok a tanulók, akik felsőbb évfolyamhoz sorolhatók bizonyítványaik alapján, választhatják 11 és 12. évfolyamon a tantárgyat és 12. évfolyam végén, a rendes érettségi vizsgát tehetnek belőle, mint a választott 5. érettségi tantárgyuk.

A *felnőttoktatásban* a tanuló esti, vagy más sajátos munkarend szerint megszervezett oktatásban, az iskola helyi tantervében meghatározottak szerint vesz részt a kötelező tanórai foglalkozásokon, ez alapján, a gimnáziumban : A négy kötelező érettségi vizsgatárgyhoz kapcsolódó tantárgyon túli tantárgyak oktatása történhet teljes egészében online, digitális munkarendben, zárt rendszerű elektronikus távolléti oktatásban.

A választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga s az ehhez szükséges kötelező, kötelezően választandó vagy szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszáma

A választott kerettanterv által meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga, minden tantárgy esetében a következők szerint épül fel:

- a kötelező tanórai foglalkozáshoz előírt és ajánlott megtanítandó és elsajátítandó tananyag,
- gyakorlás, ismétlés határozzák meg.

Új tananyagelem nem került beemelésre.

A nem kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga

részletesen:

Roma népismeret:

- a kötelező tanórai foglalkozáshoz előírt és ajánlott megtanítandó és elsajátítandó tananyag,
- gyakorlás, ismétlés határozzák meg.

Új tananyagelem nem került beemelésre.

Közigazgatási ismeretek:

- a kötelező tanórai foglalkozáshoz előírt és ajánlott megtanítandó és elsajátítandó tananyag,
- gyakorlás, ismétlés határozzák meg.

Új tananyagelem nem került beemelésre.

Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek:

- a kötelező tanórai foglalkozáshoz előírt és ajánlott megtanítandó és elsajátítandó tananyag,
- gyakorlás, ismétlés határozzák meg.

Új tananyagelem nem került beemelésre.

A választott kerettanterv által szabadon választható tanórai foglalkozások megnevezése, óraszáma

A választott kerettanterv által meghatározott óraszám felett nem szervezünk kötelező választható órát.

Szabadon választható tantárgyakat választhatnak a tanulók, a szerint, mi lesz a választott, ötödik érettségi tantárgyuk.

Ezek az óratervben a következőképpen szerepelnek

Tantárgyak	*Esti munkarend*								Összes
	9.		**10.**		**11.**		**12.**		
	36hét		*36hét*		*36hét*		*32hét*		
Választható tantárgyak**									
Közigazgatási ismeretek					2	72	2	64	136
Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek					1	36	1	32	68
Roma népismeret***	1	36	1	36					72
Roma népismeret***					1	36	1	32	68

** A választható tantárgyak közül választani nem kötelező a tanulónak, csak abban az esetben, ha az 5., választott érettségi tárgya nem a biológia vagy a földrajz szeretné, hogy legyen.

A választható érettségi tárgyak oktatása alapvetően online formában történik, az intézmény tanévre érvényes munkatervében meghatározott tanév rendjében szereplő kontakt és beszámoló vizsga napok rendjével együtt.

*** A roma népismeret tantárgy oktatása 2 éves ciklusban történik. Azok a tanulók, akik 9 és 10. évfolyamot is az intézményben végzik, választhatják már 9 - 10. évfolyamon és 11. évfolyamon tehetnek belőle előrehozott érettségi vizsgát.
Azok a tanulók, akik felsőbb évfolyamhoz sorolhatók bizonyítványaik alapján, választhatják 11 és 12. évfolyamon a tantárgyat és 12. évfolyam végén, a rendes érettségi vizsgát tehetnek belőle, mint a választott 5. érettségi tantárgyuk.

A tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettsége

Felnőttoktatásban tanulmányokat folytató tanulók részére a jogszabály nem biztosít térítésmentesen igénybe vehető tankönyveket, így ezen kötelezettség az intézmény számára nem releváns.

Amennyiben a jogszabályi változás ezen lehetőséget biztosítani fogja, azzal megegyezően fogjuk az igénybevételt biztosítani.

A nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai

A fejlesztési területek, nevelési célok megvalósulásának, a kulcskompetenciák kialakításának egyik feltétele az említett célok szolgálatába állított pedagógiai folyamat. A differenciált tanítás-tanulás megvalósulásához a következő szempontokat veszi figyelembe az iskola:

- olyan szervezési megoldásokat, amelyek előmozdítják a tanulás *belső motivációinak*, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését;
- a tanulást úgy kell megszervezni, hogy a tanulók *cselekvő módon* vegyenek részt benne, előtérbe állítva tevékenységüket, önállóságukat, kezdeményezéseiket, problémamegoldásaikat, alkotóképességüket;
- a nevelési-oktatási folyamat elősegíti a tanulók *előzetes ismereteinek*, tudásának, nézeteinek feltárását, lehetőséget ad esetleges tévedéseik kiigazítására és tudásuk átrendezésére;
- az iskolai tanítás-tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportfoglalkozásokon, a tanulók páros, részben vagy teljesen egyéni nevelésében-oktatásában) alkalmazzuk az *együttműködő* (kooperatív) tanulás technikáit és formáit;

- a tanítás egyik elvévé és teendőjévé válik a tanulókhoz alkalmazkodó *differenciálás* a feladatok kijelölésében, megoldásában, a szükséges tanári segítésben, az ellenőrzésben, az értékelésben;
- a *tanulók* egyéni képességeinek fejlesztése érdekében alkalmazzuk a feladathoz illeszkedő tanulásszervezési technikákat;
- sajátos tanulásszervezési megoldásokat alkalmazunk a *különleges bánásmódot*
- a tanítási-tanulási helyzetek, a tanulásszervezési módok és értékelési eljárások alkalmazkodnak az egyes területeken *tehetséges tanulók* fejlesztési igényeihez, általában is támogatjuk a tehetségek felkutatását és tehetségük kibontakoztatását;

Az eredményes tanulás segítésének elvei

Minden tanköteles korú tanulónak törvényben biztosított joga, hogy a neki megfelelő nevelésben-oktatásban részesüljön. Ennek érvényesítéséhez az iskola (a fenntartóval, a családdal, a gondviselővel, szakmai és civilszervezetekkel együttműködve) a következő elvek szerint biztosítja a nevelő-oktató munka feltételeit:

- a képességek megismerése és fejlesztése, a készségek, ismeretek, tudástartalmak megalapozása, az attitűdök alakítása minden évfolyamon;
- az eredményes szocializáció akadályainak korai felismerése és kezelése pedagógiai eszközökkel;
- a tanuló tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése;
- a tanulást érintő lemaradás, illetve a tanulói leszakadás megakadályozásának érdekében a tanuló személyiségének, szociokulturális hátterének megismerése, a tanulás eredményességét növelő pedagógiai módszerek alkalmazása;
- a tanuló önmagához és másokhoz viszonyított kiemelkedő teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon, és e tevékenység támogatása az iskolán kívül is;
- motiváló és hatékony tanulásszervezési eljárások alkalmazása;
- egységes alapokon nyugvó tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása;

Választható tantárgyak, foglalkozások, s ezek esetében a pedagógusválasztás szabályai

A választott kerettanterv által meghatározott óraszám felett nem szervezünk szabadon választható órát. A pedagógusválasztást nem vezetjük be az osztályainkban.

Az iskola minden év május 20-áig felméri, hogy a tanuló milyen szabadon választott tanítási órán kíván részt venni.

A tanulónak, vagy kiskorú tanuló esetén a szülőnek írásban kell bejelentenie, ha a tanuló a következő tanítási évben már nem kíván részt venni a szabadon választott tanítási órán, továbbá, ha jelentkezni kíván a szabadon választott tanítási órára.

A szabadon választott órát és foglakozást lehetőleg a köznevelési törvény alapján a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvényben szabályozott megfelelő végzettségű pedagógus tartja, a tantárgyfelosztás függvényében.

Azon választható érettségi vizsgatárgyak megnevezése, amelyekből a tanuló közép- vagy emelt szintű érettségi vizsgára való felkészítését az iskola kötelezően vállalja

Érettségi vizsgatárgy	Tantárgy	Közép szinten	Emelt szinten
Magyar nyelv és irodalom	Magyar nyelv és irodalom	X	X
Matematika	Matematika	X	X
Történelem	Történelem	X	X
Állampolgári ismeretek	Állampolgári ismeretek	X	
Kémia	Kémia	---	---
Fizika	Fizika	---	---
Földrajz	Földrajz	X	---
Biológia	Biológia	X	---
Élő idegen nyelv (angol, német)	Idegen nyelv (angol, német)	X	X
Digitális kultúra	Digitális kultúra	---	---
Mozgóképkultúra és médiaismeret	Mozgóképkultúra és médiaismeret	---	---
Közigazgatási ismeretek	Közigazgatási ismeretek	X	---
Roma népismeret	Roma népismeret	X	

Rendes érettségi vizsga

A tizenkettedik évfolyam tanulmányi követelményeinek teljesítése után a tanuló közép-és emeltszintű vizsgára jelentkezhet. Az érettségi vizsgaszabályzat értelmében a középszintű érettségi vizsga kötelező és választható vizsgatárgyakból áll. A tanulók a vizsgatárgyakat közép- és emelt szinten egyaránt választhatják az alábbiak szerint:

Kötelező érettségi vizsgatárgyak:

- Magyar nyelv és irodalom
- Matematika
- Történelem
- Idegen nyelv (angol vagy német nyelv)

Választható érettségi vizsgatárgyak, amelyekből az intézmény vállalja a középszintű érettségire való felkészítést (egy vizsgatárgy választása kötelező):

- Földrajz
- Biológia

- Állampolgári ismeretek
- Közigazgatási ismeretek
- Roma népismeret

Előrehozott érettségi vizsga

Előrehozott érettségi vizsga a tanulói jogviszony fennállása alatt, az érettségi bizonyítvány megszerzése előtt egyes érettségi vizsgatárgyból első alkalommal letett érettségi vizsga, amely letehető

- az idegen nyelvekből a középiskolai tanulmányok befejező tanévét megelőző második tanév május–júniusi vizsgaidőszakában, valamint az azt követő vizsgaidőszakokban, továbbá

- olyan érettségi vizsgatárgyból, amelyeknél a tanuló számára az adott vizsgatárgy vizsgájára való jelentkezés feltételeinek teljesítéséhez szükséges tantárgy, tantárgyak tanítása a középiskola helyi tanterve szerint a középiskolai tanulmányok befejező tanévét megelőző tanévek valamelyikében lezárul, először a középiskolai tanulmányok befejező tanévét megelőző második tanév május–júniusi vizsgaidőszakában, valamint az azt követő vizsgaidőszakokban.

Előrehozott érettségi vizsga az is, ha a tanuló, a középiskola utolsó évfolyamán nem tudta befejezni a tanulmányait, az adott vizsgaidőszakban rendes és javító érettségi vizsgát nem tehet. A tanuló kérelmére a rendes érettségi vizsgajelentkezéseit előrehozott érettségi vizsgajelentkezésre kell változtatni bármely érettségi vizsgatárgyból, amelyből jogosult érettségi vizsgát tenni.

Egy adott tantárgyból az előrehozott érettségi lehetősége: csak a vizsgatárgyra vonatkozó helyi tantervi követelmények teljesítésével válik lehetővé az előrehozott érettségi letétele.

Azoknál a vizsgatárgyaknál, amelyeknek az oktatása a középiskola helyi tanterve alapján nem az utolsó évfolyamon, hanem annál korábban zárult, az előrehozott érettségi vizsga már a 10. évfolyam során szervezett tavaszi érettségi vizsgáján is letehető.

Idegen nyelvekből, kizárólag a középiskolai tanulmányok teljes befejezését megelőző első vagy második tanév vizsgaidőszakaiban tehető.

Ha a tanuló előrehozott érettségin emelt szintű vizsgaeredményt szerez, az érettségi bizonyítvány megszerzéséig ugyanabból a vizsgatárgyból középszintű vizsgára már nem jelentkezhet.

Azon tantárgyak esetében, amelyek tanítása a középiskolát lezáró évfolyamon fejeződik be (pl.: magyar nyelv és irodalom), az előrehozott vizsga feltétele továbbra sem lehetséges

A sikertelen előrehozott érettségi vizsga esetében az adott vizsgatárgyból javító vagy pótló vizsgára legkorábban csak a rendes érettségi vizsga vizsgaidőszakában lehet jelentkezni.

Ha a tanuló a középiskola utolsó évfolyamán nem tudta befejezni a tanulmányait, az adott vizsgaidőszakban rendes és javító érettségi vizsgát nem tehet. A tanuló kérelmére a rendes érettségi vizsgajelentkezéseit előrehozott érettségi vizsgajelentkezésre kell változtatni bármely érettségi vizsgatárgyból, amelyből jogosult érettségi vizsgát tenni. Azokat a

vizsgajelentkezéseket, amelyekre a tanuló nem jogosult, az igazgató törli.

Ha a tanuló valamely tantárgyból előrehozott érettségi vizsgát tett, ezáltal az adott tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette. Az iskola magasabb évfolyamán, vagy évismétlés esetén e tantárgy tanulásával kapcsolatban az igazgató felmenti a tanulót a tantárgy tanulása és értékelése alól s azon órák látogatását számára nem kötelezővé teheti.

Annak meghatározása, hogy a tanuló milyen helyi tantervi követelmények teljesítése mellett melyik választható érettségi vizsgatárgyból tehetnek érettségi vizsgát

<table>
<tr><th>Érettségi tantárgy neve</th><th>Tantárgy</th><th colspan="2">Középszinten követelmény</th><th colspan="2">Emelt szinten követelmény</th></tr>
<tr><td>Biológia</td><td>Biológia</td><td>X</td><td rowspan="7">A tantárgy tantervi követelményeinek legalább elégséges minősítésű teljesítése minden érintett évfolyamon
és
a tantárgy 11. évfolyamon év végén és 12. évfolyamon félévkor tartott „Kisérettségi” vizsgájának legalább elégséges minősítésű teljesítése.</td><td></td><td rowspan="7">A tantárgy tantervi követelményeinek legalább elégséges minősítésű teljesítése minden érintett évfolyamon
és
a tantárgy 11. évfolyamon év végén és 12. évfolyamon félévkor tartott „Kisérettségi” vizsgájának legalább elégséges minősítésű teljesítése.</td></tr>
<tr><td>Élő idegen nyelv</td><td>Élő idegen nyelv (angol, német)</td><td>X</td><td>X</td></tr>
<tr><td>Földrajz</td><td>Földrajz</td><td>X</td><td></td></tr>
<tr><td>Roma népismeret</td><td>Roma népismeret</td><td>X</td><td></td></tr>
<tr><td>Állampolgári ismeretek</td><td>Állampolgári ismeretek</td><td>X</td><td></td></tr>
<tr><td>Közigazgatási ismeretek</td><td>Közigazgatási ismeretek</td><td>X</td><td></td></tr>
</table>

Az egyes érettségi vizsgatárgyakból a középszintű érettségi vizsga témakörei

A témakörök témái vizsgaidőszakonként, 20%-ban változnak az érettségi szabályzat szerint.

<u>Állampolgári ismeretek</u>

„A” Témakörök

I. Témakör: Egyén és közösség

1. A társadalmi együttélés szabályainak eredete és rendeltetése a tradicionális társadalmakban

2. Szokás, hagyomány, erkölcs, jog, illem fogalmak jelentése, jellemzői és viszonyuk egymáshoz
3. A család fogalma és szerepe napjainkban, családtípusok jellemzői
4. Szocializáció

II. Témakör: A társadalmi viszonyok

5. Demográfiai változások Magyarországon. A várható életkor, és a születésszám változásának jellemzői és társadalmi következményei
6. A szegénység mutatói, jellemzői, egyéni és társadalmi következményei
7. A földrajzi társadalmi rétegződés Magyarországon (Város és falu)
8. Az információs társadalom jellemző jegyei, a mutatók magyarországi érvényesülése
9. A Magyarországon élő történelmi nemzetiségek és etnikai kisebbségek számaránya, földrajzi elhelyezkedése, jellemzői,

III. Témakör: Állampolgári ismeretek

10. Az alapvető emberi, gyermek- és diákjogok
11. Az igazságszolgáltatás folyamata és résztvevői
12. Az államtípusok és jellemzői
13. A Magyar Köztársaság intézményrendszere és az új választási törvény
14. Téma: Az Európai Unió és intézményei

IV. Témakör: Jelenismeret

15. A tudományos- technikai fejlődés hatása a társadalomra
16. A kultúra és a globalizáció kapcsolata, előnyei és hátrányai
17. Szellemi és vallási körkép az ezredfordulón
18. A pályaválasztás és a munkába lépés lehetőségei, teendők a mai Magyarországon
19. A fogyasztói társadalom
20. A gazdasági növekedés és a környezetkárosítás összefüggései, a károkozás leküzdésének módjai

„B” Témakörök

Gazdasági és pénzügyi ismeretek

1. A tulajdonformák
2. A vállalkozási formák fő jellemzői
3. Az állam gazdasági szerepvállalása
4. Adópolitika
5. Az újraelosztási rendszerek

6. A gazdasági növekedés, stagnálás, foglalkoztatottság, munkanélküliség, infláció, külső és belső egyensúly
7. Az Európai Unió fő gazdaságszervező elvei (szabad munkaerő- és tőkeáramlás, egységes valuta)
8. A pénz fogalma, szerepe, funkciói
9. A nemzetközi és a hazai bankrendszer
10. Hitel (kamat, futamidő, fedezet, saját erő)
11. A pénzpiac fogalma
12. A munkaviszony
13. Munkaadók és munkavállalók
14. Az adózás
15. Felkészülés a munkaerőpiacra való kilépésre: önéletrajz, motivációs levél
16. Az állásinterjú
17. Fogyasztás, beruházás, megtakarítás a háztartásban
18. A megtakarítás formái
19. A megfontolt hitelfelvétel
20. A fogyasztó jogai

Angol nyelv

1.Személyes vonatkozások, család

•A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)

• Családi élet, családi kapcsolatok

• A családi élet mindennapjai, otthoni teendők

• Személyes tervek

2.Ember és társadalom

• A másik ember külső és belső jellemzése

• Baráti kör

• A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel

• Női és férfi szerepek

• Ünnepek, családi ünnepek

• Öltözködés, divat

• Hasonlóságok és különbségek az emberek között

3.Környezetünk

• Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)

• A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek

• A városi és a vidéki élet összehasonlítása

• Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?

• Időjárás

4.Az iskola

• Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)

• Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka

• A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága

• Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok

5.A munka világa

• Diákmunka, nyári munkavállalás

• Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás

6.Életmód

• Napirend, időbeosztás

• Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)

• Étkezési szokások a családban

• Ételek, kedvenc ételek

• Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben

• Gyakori betegségek, sérülések, baleset

• Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)

7.Szabadidő, művelődés, szórakozás

• Szabadidős elfoglaltságok, hobbik

• Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.

• Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport

• Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, Internet

• Kulturális események

8.Utazás, turizmus

• A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés

• Nyaralás itthon, illetve külföldön

• Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése

• Az egyéni és társasutazás előnyei és hátrányai

9.Tudomány és technika

• Népszerű tudományok, ismeretterjesztés

• A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben

10. Gazdaság

• Családi gazdálkodás

• A pénz szerepe a mindennapokban

• Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank)

Biológia tantárgy

1. Bevezetés a biológiába

1.1. A biológia tudománya

1.1.1. Vizsgálati szempontok és jellemzők
1.1.2. Vizsgáló módszerek

1.2. Fizikai, kémiai alapismeretek

2. Egyed alatti szerveződési szint

2.1. Szervetlen és szerves alkotóelemek

2.1.1. Elemek, ionok
2.1.2. Szervetlen molekulák
2.1.3. Lipidek
2.1.4. Szénhidrátok
2.1.5. Fehérjék
2.1.6. Nukleinsavak, nukleotidok

2.2. Az anyagcsere folyamatai

2.2.1. Felépítés és lebontás kapcsolata
2.2.2. Felépítő folyamatok
2.2.3. Lebontó folyamatok

2.3. Sejtalkotók (az eukarióta sejtben)

2.3.1. Eukarióta sejtalkotók
2.3.2. Elhatárolás és összeköttetés
2.3.3. Mozgás
2.3.4. Anyagcsere
2.3.5. Osztódás
2.3.6. A sejtműködések szabályozása és a sejtek közötti kommunikáció

3. Az egyed szerveződési szintje

3.1. Nem sejtes rendszerek

3.1.1. Vírusok

3.2. Sejtes rendszerek

3.2.1. Prokarióták (Baktériumok)
3.2.2. Eukarióták Egysejtű szerveződés

3.3 Többsejtű eukarióták

3.3.1. A gombák, növények, állatok elkülönülése
Nem szövetes szerveződés

3.4. Szövetek, szervek, szervrendszerek, testtájak

3.4.1. A növényvilág főbb csoportjai a szervi differenciálódás szempontjából
3.4.2. A növények szövetei, szervei
Szövetek
Gyökér, szár, levél
Virág, termés
3.4.3. Az állatvilág főbb csoportjai a szervi differenciálódás szempontjából
3.4.4. Az állatok szövetei, szaporodása, viselkedése
Szövetek
Szaporodásegyedfejlődés
Viselkedés

4. Az emberi szervezet

4.1. Homeosztázis, rendszerszemlélet

4.1.1. Homeosztázis
4.1.2. Általános egészségügyi vonatkozások

4.2. Kültakaró

4.2.1. Bőr
4.2.2. A bőr gondozása, védelme

4.3. A mozgás

4.3.1. Anatómiai alapok, vázrendszer
4.3.2. Izomrendszer
4.3.3. Szabályozás
4.3.4. A mozgás és mozgási rendszer egészségtana

4.4. A táplálkozás

4.4.1. Táplálkozás
4.4.2. Emésztés
4.4.3. Felszívódás
4.4.4. Szabályozás
4.4.5. Táplálkozás egészségtana

4.5. A légzés

4.5.1. Légcsere
4.5.2. Gázcsere
4.5.3. Hangképzés
4.5.4. Szabályozás
4.5.5. A légzés és a légzőrendszer egészségtana

4.6. Az anyagszállítás

4.6.1. A testfolyadéko
4.6.2. A szöveti keringés
4.6.3. A szív és az erek
4.6.4. Szabályozás
4.6.5. A keringési rendszer egészségtana, elsősegélynyújtás

4.7. A kiválasztás

4.7.1. A vizeletkiválasztó rendszer működése
4.7.2. Szabályozás
4.7.3. A kiválasztó szervrendszer egészségtana

4.8. A szabályozás

4.8.1. Idegrendszer és érzékszervek
4.8.1.1. Idegrendszer
4.8.1.2. Sejtszintű folyamatok
4.8.1.3. Szinapszis
4.8.1.4. Az idegrendszer általános jellemzése

4.8.1.5. A gerincvelő
4.8.1.6. Az agy
4.8.1.7. Testérző rendszerek
4.8.1.8. Érzékelés
4.8.1.9. Látás
4.8.1.10. Hallás és egyensúlyérzés
4.8.1.11. Kémiai érzékelés
4.8.1.12. Testmozgató rendszerek
4.8.1.13. Vegetatív érző és mozgató rendszerek
4.8.2. Az emberi magatartás biológiai pszichológiai alapjai
4.8.2.1.Kognitív folyamatok
4.8.2.2.A magatartás elemei
4.8.2.2.1. Öröklött elemek
4.8.2.2.2. Tanult elemek
4.8.2.3. Emlékezés
4.8.2.4. Pszichés fejlődés
4.8.3. Az idegrendszer egészségtana
4.8.3.1. Drogok
4.8.4.1. Hormonális működések
4.8.4. A hormonrendszer
4.8.4.2. Belső elválasztású mirigyek
4.8.4.3. A hormonrendszer egészségtana
4.8.5. Az immunrendszer
4.8.5.1. Immunitás
4.8.5.2. Vércsoportok
4.8.5.3. Az immunrendszer egészségtana

4.9. Szaporodás és egyedfejlődés

4.9.1. Szaporítószervek
4.9.2. Egyedfejlődés
4.9.2.1. A szaporodás, fejlődés egészségtana

5. Egyed feletti szerveződési szintek

5.1. Populáció

5.1.1. Populáció
5.1.2. Környezeti kölcsönhatások
5.1.3. Kölcsönhatások
5.1.3.1. Viselkedésbeli kölcsönhatások

5.2. Életközösségek (élőhelytípusok)

5.2.1. Ökológiai kölcsönhatások
5.2.2. Az életközösségek jellemzői
5.2.3. Hazai életközösségek

5.3. Bioszféra

5.3.1. Globális folyamatok

5.4. Ökoszisztéma

5.4.1. Anyagforgalom
5.4.2. Energiaáramlás
5.4.3. Biológiai sokféleség

5.5. Környezet- és természetvédelem

5.5.1. Alapfogalmak
5.5.2. Levegő
5.5.3. Víz

5.5.4. Energia, sugárzás
5.5.5. Talaj
5.5.6. Hulladék

5.6. Fenntarthatóság

5.6.1. Fenntarthatóság

6. Öröklődés, változékonyság, evolúció

6.1. Molekuláris genetika

6.1.1. Alapfogalmak, információáramlás
6.1.2. Mutáció
6.1.3. A génműködés

6.2. Mendeli genetika

6.2.1. Minőségi jellegek
6.2.2. Mennyiségi jellegek

6.3. Evolúció

6.3.1. Evolúciós folyamatok
6.3.2. Fajképződés és az evolúció bizonyítékai
6.3.3. Biotechnológia
6.3.4. Bioetika
6.3.5. Bioinformatika

6.4. A bioszféra evolúciója

6.4.1. Prebiológiai evolúció és az ember evolúciója

DIGITÁLIS KULTÚRA tantárgy

1. Szövegszerkesztés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott szövegszerkesztő programot;
- tudja használni a szövegszerkesztő program eszközeit az adott probléma megoldására;
- tudjon feladatleírás alapján szöveges dokumentumokat készíteni;
- tudja kezelni a szövegszerkesztő nyelvi eszközeit;
- tudjon szöveges dokumentumaiba képeket, táblázatokat, illetve egyéb objektumokat beilleszteni, és tulajdonságaikat módosítani;
- tudjon kördokumentumot létrehozni;
- legyen képes nagyméretű dokumentumok kezelését megkönnyítő eljárások alkalmazására.

2. Számítógépes grafika és képszerkesztés
A vizsgázó
- tudjon létrehozni az adott probléma megoldásához szükséges rasztergrafikus ábrákat és tudjon ábrákat módosítani;
- tudjon létrehozni az adott probléma megoldásához szükséges vektorgrafikus ábrákat és tudjon ábrákat módosítani;
- ismerje a raszter-, a vektorgrafikus ábrák tárolási és szerkesztési módszereit;
- tudjon digitálisan rögzített képet, fényképet módosítani, manipulálni, szerkeszteni;
- tudjon raszter- és vektorgrafikus ábrákat egymásba átalakítani.

3. Bemutatókészítés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott bemutatókészítő programot;
- tudja használni a bemutatókészítő program eszközeit az adott probléma megoldására;
- tudjon feladatleírás alapján bemutatót készíteni;
- legyen képes képeket és ábrákat a szöveges környezetbe helyezni, adatokat táblázatosan elrendezni;
- tudja alkalmazni a bemutatókészítési alapelveket;
- tudjon interaktív bemutatókat létrehozni.

4. Táblázatkezelés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott táblázatkezelő programot;
- tudja használni a táblázatkezelő program eszközeit az adott probléma megoldására;
- tudjon a táblázatba szöveget, képet, illetve egyéb objektumot beilleszteni, és azok tulajdonságait módosítani;
- legyen képes adatokat táblázatokba rendezni, és áttekinthető módon formázni;
- tudjon függvényeket és saját képleteket használva számításokat végezni az adatokkal
- tudja célszerűen használni a különböző adatformátumokat;
- tudjon hivatkozásokat használni;
- tudjon adatokat rendezni, közülük meghatározottakat kigyűjteni;

- tudjon megfelelő típusú diagramot készíteni, tulajdonságait módosítani.

5. Adatbázis-kezelés
A vizsgázó
- tudjon kezelni egy választott adatbázis-kezelő rendszert;
- tudja használni az adatbázis-kezelő eszközeit az adott probléma megoldására;
- az adatmodell alapján tudjon adatbázist definiálni, annak tartalmát karbantartani;
- legyen képes fájlban tárolt adatokat importálni az adatbázis-kezelő programba;
- ismerje az adattípusokat, az adatokon értelmezett műveleteket és függvényeket;
- tudjon adattáblák között kapcsolatokat felismerni és használni;
- tudjon adatbázisokból lekérdezéssel információt nyerni;
- legyen képes az adattáblák tartalmának módosítására.

6. Publikálás a világhálón
A vizsgázó
- ismerje a HTML formátumú dokumentumok szerkezeti elemeit;
- értse a CSS használatának alapelveit;
- tudja webdokumentum tartalmát és stílusát szerkeszteni;
- tudjon weblapot készíteni HTML és CSS nyelven kódszerkesztő alkalmazással.

Vagy weblapszerkesztő program használata

7. Algoritmizálás, adatmodellezés
A vizsgázó
- tudjon pontos feladatmeghatározás alapján adatmodellt felállítani;
- ismerje az algoritmusok mondatszerű leírását;
- ismerje a típusalgoritmusok felhasználásának lehetőségeit;
- tudjon a megoldandó feladathoz algoritmust készíteni;
- legyen képes algoritmusok számítógépes megvalósítására szövegesen vagy algoritmusleíró eszközzel megadott feladat alapján.

8. A programozás eszközei
A vizsgázó
- legyen képes programozási feladatot a választott programozási nyelven megoldani;
- tudja használni a választott programozási nyelvet és a választott fejlesztői környezetet.

Földrajz tantárgy

„A” – típusú szóbeli vizsgához

Témakörök	A feladatok száma 20 tétel esetén	**A) Általános természetföldrajz, a kontinensek, illetve Magyarország természetföldrajza**
Tájékozódás a földrajzi térben	1	1. A térkép
Tájékozódás a kozmikus térben és időben	2	2. A Naprendszer 3. A Föld

A geoszférák földrajza	**9**	
A kőzetburok földrajza	(2)	4. Kőzetlemezek mozgásai és a hegységképződés 5. Ósmasszívumok, hegység-rendszerek
A levegőburok földrajza	(2)	6. A levegő felmelegedése és a csapadékképződés 7. A légkört veszélyeztető források
A vízburok földrajza	(2)	8. Tengeráramlások 9. A tavak
A geoszférák kölcsönhatásai	**5**	
A külső erők gelszínformáló tevékenysége	(2)	10. A folyók felszínformáló tevékenysége 11. A jég felszínformáló tevékenysége
A földrajzi övezetesség	(3)	12. Forró övezet éghajlata 13. Valódi mérsékelt öv 14. A függőleges övezetesség
Magyarország földrajza – ehylünk a Kárpát-medencében	4	15. Az Alföld 16. Hazánk természeti erőforrásai: az Északi-középhegység 17. Magyarország felszín alatti vizei 18. Hazánk növény és talajtakarója
A kontinensek természetföldrajza	2	19. Európa természetföldrajza 20. Afrika természetföldrajzi adottságai

Témakörök	A feladatok száma 20 tétel esetén	B) **Általános társadalomföldrajz, regionális társadalmi-gazdasági földrajz**
Átalakuló települések, eltérő demográfiai porblémák a 21. században	2	1. A népesedési összetétele, területi eloszlása és a népesedési ciklusok 2. Városfejlődés és városszerkezeti övek, problémák
A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig	3	3. A világgazdasági centrumok kialakulása, jellemzői, piacgazdaság 4. Transznacionális vállalatok 5. A pénz
Magyarország földrajza. Helyünk a Kárpát-medencében és Európában	4	6. Magyarország népesség összetétele és korfája 7. Magyar nemzetgazdaság jellemzői 8. Hazánk idegenforgalmi körzetei 9. Dunántúli régiók bemutatása
Európa földrajza	4	10. **Európai Unió** kialakulása és jellemzői 11. **Nyugat-Európa** országainak bemutatása: Nagy-Britannia, Franciaország, Németország

		12. **Alpi országok:** Svájc, Ausztria, 13. **Mediterrán Európa: átalakuló peremterületek,** Spanyolország, Olaszország, Görögország
Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi- gazdasági jellemzői	3	14. **USA** gazdaságának jellemzői 15. Japán, **DK-Ázsiai** országok 16. **Perifériák**: Latin-Amerika, India, Kína
Globális kihívások - a fenntarthatóság dilemmái és helyi problémáii	4	17. **Bőség, ínség** –élelmezési problémák, demográfiai robbanás, népességmozgások 18. **Fogyatkozó természeti erőforrások**: környezetszennyezés, hulladékgazdálkodás 19. **Víz** nélkül az élet 20. **A fenntartható fejlődés kérdőjelei**, természetvédelem feladatai

„B" típusú – projektfeladat mellé párosuló szóbeli témakörök

Projektfeladatot csak a tanulói jogviszonnyal rendelkező vizsgázó választhat

1. Tájékozódás **a térképen** és a térképpel
2. A **kőzetburok vulkáni folyamataih**oz kapcsolódó veszélyhelyzetek, a felkészülés és a védekezés lehetőségei
3. **A talaj** kialakulása, valamint a szennyezéséből fakadó pusztulása, a megelőzés és a védekezés lehetőségei
4. **Hazánk természeti erőforrásainak** bemutatása.A bányászat hatása a Kárpát-medence természeti képére.
5. **A levegőburok** folyamataihoz kapcsolódó (ózonlyuk) veszélyhelyzetek, a felkészülés és a védekezés lehetőségei; A levegő szennyezése, a megelőzés lehetőségei
6. **A felhő- és csapadékképződés**, a csapadék gazdasági jelentősége
7. Az időjárás és az éghajlat; **Az éghajlatváltozás** okai, klimatikus szélsőségek természeti és társadalmi-gazdasági következményei
8. **A vízburok folyamataihoz** kapcsolódó veszélyhelyzetek, a felkészülés és a védekezés lehetőségei
9. **A víz gazdasági hasznosítása** és jelentősége
10. **Magyarország felszíni és felszín alatti vízhálózatának** bemutatása. Szélsőséges vízjárási kihívásokra való felkészülés.

11. A **népességszám** alakulásának társadalmi-gazdasági következményei, összefüggései
12. A **nagyvárosi élettel** járó környezeti és társadalmi problémák, illetve azok megoldási lehetőségei
13. A **transznacionális vállalatok** – A globalizáció mindennapi életünkre gyakorolt hatásai
14. A mindennapokhoz kapcsolódó **pénzügyi folyamatok**
15. Az **élelmiszerek** előállításának és fogyasztásának területi ellentmondásai, környezeti következményei
16. Az **energiahordozók** csoportosítása, környezetre gyakorolt hatásuk értékelése
17. **A hulladékgazdálkodás** jelentősége, a hulladékok újrahasznosításának lehetőségei
18. A **fogyasztói társadalom** és a tudatos fogyasztói közösségek jellemzői
19. A **fenntartható fejlődés** a gazdaságban és annak kérdőjelei
20. A lakóhelyhez közel fekvő **idegenforgalmi körzet** kiemelt vonzó tényezői vagy nemzeti park vagy világörökségi helyszín értékeinek bemutatása
21. Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példái a környezet védelme érdekében: **a lakóhely természeti és társadalmi-gazdasági sajátosságai,** környezeti állapotának példáján keresztül

Kémia tantárgyból

1. Általános kémia

1.1 Atomszerkezet

Atom
Elem
Elektronszerkezet
A periódusos rendszer
Az atomok mérete
Az ionok
Elektronegativitás (EN)

1.2 Kémiai kötések

Elsőrendű kémiai kötések
Másodrendű kémiai kötések

1.3 Molekulák, összetett ionok

Molekula
A kovalens kötés

A molekulák térszerkezete
Összetett ionok

1.4 Anyagi halmazok

Anyagi halmaz
Állapotjelzők
Halmazállapotok, halmazállapot-változások

1.4.1 Egykomponensű anyagi rendszerek

1.4.1.1 Kristályrácsok
Ionrácsos kristályok
Atomrácsos kristályok
Fémrácsos kristályok
Molekularácsos kristályok

1.4.1.2 Átmenet a kötésés rácstípusok közö

1.4.2 Többkomponensű rendszerek

1.4.2.1 Csoportosítás

1.4.2.2 Diszperz rendszerek

1.4.2.3 Kolloid rendszerek

1.4.2.4 Homogén rendszerek
Oldatok
Egyéb az anyagszerkezetről tanultak

1.5 Kémiai átalakulások

Kémiai reakció
Képlet
Képlet
Kémiai egyenlet

1.5.1 Termokémia

1.5.1.1 A folyamatok energiaviszonyai

1.5.1.2 Reakcióhő

1.5.2 Reakciókinetika

1.5.2.1 Reakciósebesség

1.5.2.2 Katalízis

1.5.3 Egyensúly

1.5.3.1 Megfordítható reakciók

1.5.3.2 Egyensúly

1.5.4 A kémiai reakciók típusai

1.5.4.1 Sav-bázis reakciók
A vizes oldatok kémhatása
Sav-bázis indikátorok
Közömbösítés
Sók hidrolízise

1.5.4.2 Elektronátmenettel járó reakciók

1.5.4.3 Egyéb, vizes oldatban végbemenő kémiai reakciók

1.5.4.4 Egyéb reakciók

1.5.5 Elektrokémia

1.5.5.1 Galvánelem

1.5.5.2 Elektrolízis

1.5.5.3 Az elektrolízis mennyiségi viszonyai

Egyéb mindennapi jelenségek, információk értelmezése kémiai oldalról

2. Szervetlen kémia

2.1 Hidrogén

Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.2 Nemesgázok

Anyagszerkezet
Tulajdonságok

2.3 Halogénelemek és vegyületeik

2.3.1 Halogénelemek
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Élettani hatás

2.3.2.1 Hidrogén-halogenidek (HF, HCl, HBr, HI)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.3.2.2 Kősó (NaCl)
Halmazszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.3.2.4 Hypo (NaOCl-oldat)

2.4 Az oxigéncsoport elemei és vegyületeik

Az oxigéncsoport elemei (O, S, Se, Te)

2.4.1 Oxigén
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Élettani szerep

2.4.2 Oxigénvegyületek
Csoportosítás

2.4.2.2 Oxidok
Csoportosításuk
Víz (H_2O)
Anyagszerkezet
Tulajdonságai
Természetes vizek
Vízkeménység
Élettani szerep
Fontosabb fémoxidok

2.4.2.3 Hidroxidok
Fontosabb fémhidroxidok

2.4.3 Kén
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.4.4 A kén vegyületei
2.4.4.1 Dihidrogén- szulfid, kén-hidrogén (H_2S)
Sói (cink-szulfid, vas (II)-szulfid)

2.4.4.2 Kén-dioxid (SO_2)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Környezetszennyező hatás

2.4.4.5 Kénsav (H_2SO_4)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Sói (szulfátok)
Fontosabb szulfátok (a rézgálic képlete, színe, halmazállapota, vízoldhatósága, főbb felhasználása)

2.5 A nitrogéncsoport elemei és vegyületeik

2.5.1 Nitrogén
Anyagszerkezet

Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.5.2 Nitrogénvegyületek

2.5.2.1 Ammónia (NH_3)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

Sói (ammóniumsók, halmazállapot, vízoldékonyság, műtrágya)

Nitrogén-dioxid (NO_2)
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.5.2.4 Salétromsav (HNO_3)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

Sói (nitrátok)

Fontosabb nitrátok (az ammónium-nitrát képlete, színe, halmazállapota, rácstípusa, vízoldékonysága, fontosabb felhasználása, környezetvédelmi szempontok)

2.5.3 Foszfor
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás (gyufa)

2.5.4.2 Foszforsav (foszforsav, H_3PO_4)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás, élettani hatás

Sói (foszfátok)

2.5.4.3. A foszforsav fontosabb sói
Szabályos sók – a trinátrium-foszfát (trisó), a kalcium-foszfát (foszforit) képlete, színe, halmazállapota, vízoldékonysága, főbb felhasználása (vízlágyítás, műtrágyák, mosószerek), környezeti hatásuk (eutrofizáció)

2.6 A széncsoport elemei és vegyületeik

2.6.1 Szén
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

2.6.2 A szén vegyületei

2.6.2.1 Szén-monoxid (CO)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Élettani hatás (mérgező hatása, teendők szén-monoxid-mérgezés esetén)

2.6.2.2 Szén-dioxid (CO_2)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás – légkör, biológiai és ipari folyamatok terméke, felhasználás (hűtés, üdítőitalok, tűzoltás), szén-dioxid előállítása mészkőből sósavval
Élettani és környezeti hatás (üvegházhatás)

2.6.2.3 Szénsav (H_2CO_3)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Sói (karbonátok, hidrogén-karbonátok)

Fontosabb karbonátok
Fontosabb hidrogén- karbonátok

2.7 Fémek

Tulajdonságok
Ötvözetek
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Korrózió

2.7.1 Az s-mező fémei
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás – alkáli- és alkáliföldfémek előfordulása vegyületekben (példákkal)
Élettani hatás (K^+, Na^+, Mg^{2+}, Ca^{2+} biológiai szerepe)

Ionjaik (alkáli- és alkáliföldfémionok töltése, színe)

2.7.2 A p-mező fémei
2.7.2.1 Alumínium
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás

Ionja (az alumíniumion töltése, színe)

2.7.2.2 Ón és ólom
Tulajdonságok (savas ólomakkumulátor, mérgező hatás)

2.7.3.1 Vascsoport (Fe, Co, Ni)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Ionjaik – a vascsoport ionjainak színe (hidratált Fe^{2+}, Fe^{3+}), a vasionok élettani szerepe (hem, citokrómok)

Előfordulás, előállítás, felhasználás – vasércek, öntöttvas és acél, szerkezeti anyag (Fe)

2.7.3.2 Rézcsoport (Cu, Ag, Au)
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, előállítás, felhasználás
Élettani hatás (biológiai jelentőségük, illetve mérgező hatásuk)

Ionjaik – a rézcsoport ionjainak töltése (Cu^{2+}, Ag^{+}), színe (Ag^{+}, hidratált és vízmentes Cu^{2+})

2.7.3.3 Cink
Anyagszerkezet
Tulajdonságok

3. Szerves kémia

3.1 A szerves vegyületek általános jellemzői

Szerves anyag

A szerves molekulák szerkezete

Izoméria, az izoméria típusai

Homológ sor

Funkciós csoport

A szerves vegyületek csoportosítása

Tulajdonságok

Reakciótípusok

3.2 Szénhidrogének

3.2.1 Alkánok, cikloalkánok (Paraffinok, cikloparaffinok)

Nevezéktan
Izoméria
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Kémiai reakciók
Előfordulás
Felhasználás

3.2.2 Alkének (olefinek) fogalma

Molekulaszerkezet

Tulajdonságok

Kémiai reakciók

3.2.3.2 Természetes poliének (kaucsuk, gumi, vulkanizálás)

3.2.4 Alkinok

3.2.4 Alkinok

3.2.4.1 Etin (acetilén)
Molekulaszerkezet
Tulajdonságok
Kémiai reakciók
Felhasználás

3.2.5 Aromás szénhidrogének

3.2.5.1 Benzol
Molekulaszerkezet
Tulajdonságok
Élettani hatás (rákkeltő hatás)

3.3 Halogéntartalmú szerves vegyületek

Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Felhasználás
Élettani, környezeti hatás – a halogéntartalmú szerves vegyületek környezetvédelmi vonatkozásai (ózonlyuk, savas eső), mérgező hatásuk

3.4 Oxigéntartalmú szerves vegyületek

Egyszerű funkciós csoportok
Összetett funkciós csoportok és származtatásuk

Vegyületcsoportok

3.4.1 Hidroxivegyületek

3.4.1.1 Alkoholok

Nevezéktan
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Kémiai reakciók
Élettani hatás (az etanol és a metanol mérgező hatása)
Előállítás
Felhasználás

3.4.3 Oxovegyületek
Csoportosítás
Nevezéktan
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Kémiai reakciók
Felhasználás

Élettani hatás – formaldehid (sejtméreg, baktériumölő hatás), aceton (cukorbetegség, alkoholizmus)

3.4.4 Karbonsavak
Csoportosítás

Nevezéktan
Anyagszerkezet
Tulajdonságok
Kémiai reakciók
Előállítás

3.4.4.1 Egyéb funkciós csoportot tartalmazó karbonsavak

3.4.4.2 A karbonsavak sói Felhasználás

3.4.5 Észterek
Csoportosítás

3.4.5.1 Karbonsav-észterek
Nevezéktan
Tulajdonságok
Kémiai reakció
Előállítás
Felhasználás
Zsírok, olajok (gliceridek)

3.5 Nitrogéntartalmú szerves vegyületek

3.5.1 Aminok

Elnevezés
Tulajdonságok
Kémiai reakciók

3.5.2 Aminosavak

Példák
Csoportosítás
Szerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás (előfordulás a fehérjékben, kötötten)

3.5.3 Savamidok

Elnevezés
Anyagszerkezet
Tulajdonságok

3.6 Szénhidrátok

Csoportosítás

3.6.1 Monoszacharidok
Összetétel

Funkciós csoportok
Csoportosítás
Molekulaszerkezet

Tulajdonságok

3.6.1.3 Glükóz (szőlőcukor)

Molekulaszerkezet
Tulajdonságok
Előfordulás, jelentőség

3.6.1.4 Fruktóz (gyümölcscukor)

3.6.2 Diszacharidok
Származtatásuk
Tulajdonságok

3.6.2.1 Maltóz

3.6.2.2 Cellobióz

3.6.2.3 Szacharóz (répacukor, nádcukor)

Szerkezet
Tulajdonságai
Jelentőség (táplálék, növények)

3.6.3 Poliszacharidok
Hidrolízisük

3.6.3.1 Cellulóz

3.6.3.2 Keményítő

3.7 Fehérjék

Szerkezet
Kimutatás, reakciók
Jelentőség

3.9 Műanyagok

3.9.1 Természetes alapú műanyagok

3.9.2 Szintetikusan előállított műanyagok

3.9.2.1 Polimerizációs műanyagok

3.9.2.3 Környezet-védelmi szempontok

3.10 Energiagazdálkodás
Energiaforrások

4. Kémiai számítások

4.1 Az anyagmennyiség

4.2 Gázok

4.3 Oldatok, elegyek, keverékek

Oldatok, elegyek, keverékek összetétele

4.4 Számítások a képlettel és a kémiai egyenlettel kapcsolatban

Összegképlet
Sztöchiometria

4.5 Termokémia

4.7 Kémhatás

4.8 Elektrokémia

Magyar nyelv és irodalom tantárgyból

Irodalom

I. Életművek a magyar irodalomból, kötelező szerzők (10)

1. Petőfi Sándor forradalmi látomás költészete
2. Arany János balladái
3. Vörösmarty Mihály hazafias költészete
4. Mikszáth Kálmán novellisztikája
5. Herczeg Ferenc: Az élet kapuja vagy Bizánc
6. Jókai Mór prózája
7. Ady Endre költészetének témái, motívumai
8. Babits Mihály: Jónás könyve
9. Kosztolányi Dezső prózája
10. József Attila utolsó vershármasa

II. Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból, a 16-18. századból. Választható szerzők (1)

11. Stílusszintézis Csokonai Vitéz Mihály költészetében

III. Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. század magyar irodalmából. Választható szerzők (2)

12. Móricz Zsigmond kisepikája
13. Fenyegetettség, halál és idill Radnóti Miklós költészetében

IV. Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai irodalomból (1)

14. Sütő András prózája

V. Művek a kortárs magyar irodalomból (1)

15. Egy jelentős kortárs szerző bemutatása egy dráma vagy regény, illetve néhány novella vagy vers alapján

VI. Művek a világirodalomból (2)

16. A Biblia, mint az európai művelődéstörténet alapműve
17. A romantika korstílusa egy választott szerző munkásságán keresztül

VII. Színház és dráma (Egy tétel a magyar irodalomból, egy tétel a világirodalomból (2)

18. Madách Imre: *Az ember tragédiája*

19. Az angol reneszánsz színház és dráma Shakespeare egy művén keresztül

VIII. Az irodalom határterületei VAGY Regionális irodalom (1)

20. Budapest kortárs írók szemével – Budapest off kötet

Magyar nyelv

I. Témakör: Kommunikáció (2-4)

1. A kommunikációs folyamat tényezői
2. A nem nyelvi kommunikáció kifejezőeszközei

II. Témakör: A magyar nyelv története (2-4)

3. A magyar nyelvtörténet korszakai
4. A nyelvújítás folyamatának fontosabb állomásai

III. Témakör: Ember és nyelv (2-4)

5. A nyelv vízszintes és függőleges tagolódása
6. A tömegkommunikáció, valamint az információs társadalom hatása a nyelvhasználatra
7. Nyelvünk helyzete a határon túl

IV. Témakör: A nyelvi rendszer (2-4)

8. Szófajok
9. Helyesírásunk rendszere
10. A mondatrészek

V. Témakör: A szöveg (2-4)

11. A szóbeli és az írott szöveg eltérései
12. A továbbtanuláshoz és a munka világában szükséges szövegtípusok
13. A tudományos szövegtípusok jellegzetességei

VI. Témakör: A retorika alapjai (2-4)

14. A kiselőadás és a vizsgafelelet felépítés
15. Az állásinterjú

VII. Témakör: Stílus és jelentés (2-4)

16. Egyjelentésű, többjelentésű szó, homonima, szinonima, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés
17. Az egyszerűbb szóképek köznyelvi és szépirodalmi szövegekben: hasonlat, metafora, metonímia
18. Az alakzatok
19. A hivatalos stílus ismérvei, minősége

VIII. Digitális kommunikáció (1)

20. A tömegkommunikáció jellegzetes műfajai (elektronikus műfajok)

MATEMATIKA tantárgyból

1. Gondolkodási módszerek, halmazok, logika, kombinatorika, gráfok

- halmazműveletek: unió, metszet, különbség
- számosság, részhalmaz, valódi részhalmaz
- számhalmazok
- intervallum
- logikai szita
- ponthalmazok
- állítás és igazságértéke
- logikai műveletek
- sorba rendezési problémák
- kiválasztási problémák
- binomiális együtthatók
- gráfelméleti alapfogalmak: pont, él, fokszám
- a gráf pontjainak fokszámösszege és éleinek száma közötti összefüggés

2. Számelmélet, algebra

- oszthatóság, oszthatósági szabályok
- prímszámok, összetett számok prímtényezős felbontása
- legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös
- számrendszerek
- hatványozás és azonosságai
- hatványozás azonosságainak bizonyitása konkrét alap és pozitív egész kitevő esetén
- számok normálalakja
- egyenes és fordított arányosság
- százalékszámítás
- nevezetes szorzatok: $(a+b)^2$, $(a-b)^2$, a^2-b^2
- négyzetgyökvonás és azonosságai

- n-edik gyökvonás
- logaritmus fogalma
- tetszőleges alapú logaritmus értékének ksizámolása 10-es alapú logaritmus segítségével
- elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek
- másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek
- diszkrimináns
- gyöktényezős alak
- másodfokú egyenlet megoldó-képlete
- magasabbfokú egyenletek
- egyszerű négyzetgyökös egyenletek
- exponenciális egyenletek
- exponenciális folyamatokkal kapcsolatos problémákat felismerése, modellezése és megoldása

3. Függvények, az analízis elemei

- függvény fogalma, értelmezési tartománya, értékkészlete
- alapfüggvények (elsőfokú, másodfokú, lineáris tört, gyök, exponenciális függvények)
- függvény transzformációk
- függvények jellemzése
- számtani és mértani sorozatok
- bizonyítsa a számtani és a mértani sorozat összegképletét
- kamatos kamat, gyűjtőjáradék, törlesztőrészlet

4. Geometria, trigonometria, koordinátageometria

- háromszögek, háromszög köré és beírt köre, háromszög nevezetes vonalai
- speciális négyszögek
- sokszögek
- bizonyítsa és alkalmazza konvex sokszögeknél az átlók számára, a belső és külső szögösszegre vonatkozó tételeket
- kör és részei
- kerület, terület

- Thalesz tétele és megfordítása
- bizonyítsa a Thalész-tételt.
- Pitagorász tétele és megfordítása
- bizonyítsa a Pitagorasz-tételt.
- egybevágósági transzformációk, a háromszögek egybevágóságának alapesetei, szimmetriatulajdonságok
- hasonlósági transzformáció, a háromszögek hasonlóságának alapestei
- hasonló síkidomok területének aránya, a hasonló testek felszínének és térfogatának aránya
- szögfelezők, súlyvonalak osztásaránya
- bizonyítsa az oldalfelező merőlegesek metszéspontjára, illetve a belső szögfelezők metszéspontjára vonatkozó tételt
- hegyesszögek, tompaszögek szögfüggvényei
- szinusztétel, koszinusztétel
- bizonyítsa a szinusztételt
- térelemek távolsága, hajlásszöge
- testek felszíne és térfogata
- vektorok, vektorműveletek
- vektor hossza, szakasz felezőpontjának koordinátái
- egyenes helyzetét jellemző adatok
- egyenes egyenlete
- adott középpontú és sugarú kör egyenlete

5. Valószínűségszámítás, statisztika

- statisztikai adatok gyűjtése, rendszerezése, ábrázolása, grafikus megjelenítése (kördiagram, oszlopdiagram és sodrófa (box-plot) diagram)
- osztályba sorolás, gyakorisági diagram, relatív gyakoriság
- statisztikai mutatók, középértékek (átlag, kvartilisek, medián, módusz, terjedelem, szórás)
- sesemény, eseménytér, elemi esemény, események összege és szorzata, esemény komplementere, egymást kizáró események, független események
- klasszikus valószínűségi modell, esemény, komplementer esemény valószínűsége

- visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel
- geometriai valószínűségi modell
- várható érték

Német nyelv tantárgyból

1.Személyes vonatkozások, család

•A vizsgázó személye, életrajza, életének fontos állomásai (fordulópontjai)

• Családi élet, családi kapcsolatok

• A családi élet mindennapjai, otthoni teendők

• Személyes tervek

2.Ember és társadalom

• A másik ember külső és belső jellemzése

• Baráti kör

• A tizenévesek világa: kapcsolat a kortársakkal, felnőttekkel

• Női és férfi szerepek

• Ünnepek, családi ünnepek

• Öltözködés, divat

• Hasonlóságok és különbségek az emberek között

3.Környezetünk

• Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása)

• A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek

• A városi és a vidéki élet összehasonlítása

• Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben: Mit tehetünk környezetünkért vagy a természet megóvásáért?

• Időjárás

4.Az iskola

• Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat)

• Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka

• A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága

• Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei, iskolai hagyományok

5.A munka világa

• Diákmunka, nyári munkavállalás

• Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás

6.Életmód

• Napirend, időbeosztás

• Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás)

• Étkezési szokások a családban

• Ételek, kedvenc ételek

• Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben

• Gyakori betegségek, sérülések, baleset

• Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak)

7.Szabadidő, művelődés, szórakozás

• Szabadidős elfoglaltságok, hobbik

• Színház, mozi, koncert, kiállítás stb.

• Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport

• Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, Internet

• Kulturális események

8.Utazás, turizmus

• A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés

• Nyaralás itthon, illetve külföldön

• Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése

• Az egyéni és társasutazás előnyei és hátrányai

9.Tudomány és technika

• Népszerű tudományok, ismeretterjesztés

• A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben

10. Gazdaság

• Családi gazdálkodás

• A pénz szerepe a mindennapokban

• Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank)

TÖRTÉNELEM tantárgyból

1. Athéni demokrácia
2. A középkori város, céh, kereskedelem
3. Nagy földrajzi felfedezések, korai kapitalizmus, manufaktúra
4. A reformáció, ellenreformáció és kulturális hatásaik

5. A felvilágosodás államelméletei: emberi és polgári jogok nyilatkozata
6. A II. Ipari forradalom és következményei
7. Az első világháború: hadviselő felek, a háború sajátosságai, Magyarország a világháborúban
8. A náci ideológia és a hitleri Németország
9. A bolsevik diktatúra megteremtése, sztálinizmus
10. Német és olasz egyesítés, a polgári nemzetállam jellemzői
11. Holokauszt
12. Európai unió létrejötte, szervei és működésük
13. Államalapítás, Géza és István
14. IV. Béla és a tatárjárás
15. Anjou-kor
16. A hunyadiak
17. A fejedelemség kori Erdély vallási, társadalmi és etnikai viszonyai
18. Magyarország. a XVIII. században, újra népesedés, nemzetiségek, felvilágosult abszolutizmus
19. Reformkor: Széchenyi és Kossuth politikai pályája
20. A 48-as forradalom és az áprilisi törvények
21. A kiegyezés és a dualista állam kiépítése
22. A modern Budapest megteremtése
23. A trianoni béke és Magyarország gazdasági, társadalmi konszolidációja a 20-as években
24. Magyarország a II. Világháborúban: hadba lépés, revíziós sikerek
25. Az 1956-os forradalom okai és eseményei
26. A Kádár rendszer, életmód, kádári alku
27. A rendszerváltás eseményei, és a parlamenti demokrácia működése Magyarországon

Roma népismeret

Történeti ismeretek

1.1. A cigányság eredete, vándorlása

1.2 A cigányság a középkori Európában, Magyarországon

1.3 A cigányság az újkori Magyarországon

1.4 A cigányság a második világháborúban

1.5 A Roma Világkongresszusok

2. Néprajzi ismeretek

2.1 Hagyományos cigány mesterségek I.

2.2 Hagyományos cigány mesterségek II.

2.3 Vallásosság a romáknál

2.4 Hiedelmek, babonák, szokások

2.5 Az elmúlás és a halál a romáknál

2.6 Cigány mese- és mondavilág

3. Földrajzi ismeretek

3.1. A Magyarországon élő roma/cigány csoportok és térbeli elhelyezkedésük

3.2. A településföldrajzi jellemzők és viszonyok hatása a cigányság életmódjára egy adott településen

4. Társadalmi kapcsolatok és kötődések

4.1. A közösségi összetartozás tudata és jellemző megnyilvánulási formái - a roma kultúra és társadalom ábrázolása filmekben

4.2. Az egyén helye a roma/cigány közösségekben az öltözködés, ételek, szokások, mint megtartó erők szerepe és hatásai

4.3. Az egyén helye a roma/cigány közösségekben, a gyermekvállalás, -nevelésen keresztül

5. Nyelvi ismeretek

5.1. A roma/cigány nyelvek eredete és fejlődése

6. Zene- és tánckultúra

6.1. A cigányság zenéje és tánckultúrája

7. Nemzetiségpolitikai ismeretek

7.1. A jelen társadalmi problémái - munka, munkaerőpiac

7.2. A jelen társadalmi problémái - képzés, oktatás

A tanuló tanulmányi munkájának írásban, szóban vagy gyakorlatban történő ellenőrzési és értékelési módja, diagnosztikus, szummatív, fejlesztő formái

A tanulók folyamatos beszámoltatása, az ismeretek és azok alkalmazásának számonkérése biztosítja a pedagógus, és a tanulók számára azt, hogy

- figyelemmel kísérhessék a tanuló egyéni előrehaladását,
- a felmerülő problémákat időben észrevegyék,
- a jól teljesítők megerősítést nyerjenek,
- a lemaradó tanulók segítséget kaphassanak.

A beszámoltatás, a számonkérésének értékelésének fajtái

Diagnosztikus értékelés

Alapvető funkciója, hogy a tanárt informálja a tanuló felkészültségéről.

Alkalmazzuk tanítási év elején vagy egy új témakör felvétele előtt a tanulók előzetes ismereteinek felmérésére.

Formatív értékelés

Feladata az, hogy visszajelzést kapjon a tanuló arról, hol tart, mit tud, és mit nem tud, vagyis segítse a tanuló önértékelését.

Szummatív értékelés

Feladata, hogy összegezze, lezárja a tanulási ciklust, tehát a folyamat végén alkalmazzuk.

Elvei:

Az értékelés, minősítés mindig előremutató legyen, soha ne megbélyegző.

Lényeges feladatnak kell tekinteni a tanulói önértékelés rendszerének kialakítását.

A tantárgyi tudás értékelésébe a viselkedési problémák nem számíthatók be.

Feladatai:

- a tanulócsoportok eredményeinek viszonyítása általános (standard) értékekhez,
- a következtetés, a tanítás-tanulás hatékonyságára,
- a követelmény teljesítésének szintjei alapján a korrekció és további gyakorlás témáinak kijelölése,
- a tanuló egyéni eredményeinek viszonyítása a korábbi teljesítményéhez,
- a tanulók tantervi követelményekhez viszonyított tényleges teljesítményének minősítése érdemjeggyel.

Az iskolai beszámoltatás, a tanulók tudásszint mérésének alapvetően két fő követelménye van:

- Tájékoztat a készségek fejlesztésének, a tananyag elsajátításának a szintjéről, a gyakran előforduló hibákról és hiányosságokról.
- Rendszeres munkára szoktat, motivál, felkészít a továbbtanulásra.

A beszámoltatás, számonkérés alkalmazott formái:

Szóbeli felelet:

Az előző tanítási órán feldolgozott ismeretanyag rendszeres ellenőrzése, önálló feleletek és kérdésekre adott válaszok alapján.

Írásbeli beszámoltatás:

Egy adott témakörben szerzett tudás mérése önálló feladatok megoldásán keresztül.

Gyakorlati számonkérés:
A kísérletek, mérések elvégzésében elért gyakorlottság mérése azokban a témakörökben, amelyekben a tanulónak megfelelő lehetősége volt a gyakorlásra.

Önálló kiselőadás:
Egy adott téma önálló feldolgozása és előadása

Óraközi munka:
Az órái munkába való bekapcsolódás, órai munkavégzés minősége.

A tanuló tanulmányi teljesítményének ellenőrzési és értékelési rendszere

A nevelők a tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését az alapján végzik, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez; emellett azonban figyelembe veszik azt is, hogy a tanulói teljesítmény hogyan változott – fejlődött-e vagy hanyatlott – az előző értékeléshez képest.

A tanulók tanulmányi munkájának értékelése a következők szerint történik:

A tanulók teljesítményének értékelésére szolgáló osztályzatok:

- Jeles (5)
- Jó (4)
- Közepes (3)
- Elégséges (2)
- Elégtelen (1)

A tanuló által szerzett érdemjegyekről a tanulót, szülőt az adott tantárgyat tanító nevelő értesíti a KRÉTÁ-n keresztül. A KRÉTA bejegyzéseit az osztályfőnök hetente ellenőrzi, és az esetlegesen elmaradt érdemjegyek beírását pótolja.

A tanulók tanulmányi munkájának, teljesítményének egységes értékelése érdekében a tanulók írásbeli dolgozatainak, feladatlapjainak, tesztjeinek értékelésekor az elért teljesítmény (pontszám) érdemjegyekre történő átváltását a következő - a középszintű érettségi százalékok mintájára - arányok alapján végzik el a szaktárgyat tanító nevelők:

Százalékos határok	Érdemjegyek
0-24 %	elégtelen (1)
25-39 %	elégséges (2)
40-59 %	közepes (3)
60-79 %	jó (4)
80-100 %	jeles (5)

A félévi és az év végi osztályzatot az értesítőbe (KRÉTA) és a bizonyítványba (év vége) be kell beírni.

Az iskola a nevelő és oktató munka egyik fontos feladatának tekinti a tanulók tanulmányi munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését.

Az előírt követelmények teljesítését a nevelők az egyes szaktárgyak jellegzetességeinek megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája vagy gyakorlati tevékenysége alapján ellenőrzik. Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.

A következő elméleti jellegű tantárgyak: magyar nyelv és irodalom, idegen nyelv, matematika, környezetismeret, természetismeret, történelem, fizika, kémia biológia, földrajz ellenőrzésénél:

- a nevelők a tanulók munkáját egy-egy témakörön belül szóban és írásban is ellenőrizhetik;
- az egyes témakörök végén a tanulók az egész téma tananyagát és fő követelményeit átfogó témazáró dolgozatot írnak.

A tanulók szóbeli kifejezőkészségének fejlesztése érdekében a nevelők többször ellenőrzik a követelmények elsajátítását szóbeli felelet formájában.

Magatartás és szorgalom minősítésének elvei

Iskolánkban a magatartás és szorgalom a felnőttoktatásban nem kerül értékelésre.

Ha bevezetésre kerülne a minősítés, a következő elvek alapján történne:
A tanulók magatartásának minősítése

Minősítés	Minősítés szempontjai
Példás (5)	Példás a magatartása annak a tanulónak, aki - az iskolában és az iskolán kívül viselkedésével környezetének, társainak követendő példát mutat - az iskola Házirendjét maradéktalanul betartja, - viselkedése kulturált az iskola minden tagjával szemben - a közösségi munkákban aktívan részt vesz - elegendő osztályzattal rendelkezik - fegyelmezési gond nem merült fel.
Jó (4)	Jó a magatartása annak a tanulónak, aki - iskolai és iskolán kívüli viselkedése kulturált, udvarias - munkája legtöbbször kifogástalan - a Házirend legfontosabb szabályai ellen nem vét
Változó (3)	Változó a magatartása annak a tanulónak, aki - ellen viselkedése miatt rendszeres kifogás merül fel, - az iskola Házirendjét többször is megsérti - magatartása meggondolatlan, de igyekszik hibáit kijavítani.
Rossz (2)	Rossz a magatartása annak a tanulónak, aki - társainak, környezetének rossz példát mutat

	- többször súlyos megsérti a Házirend előírásait - fegyelmi eljárást indítottak ellen - megnyilvánulásai agresszívek, durvák - viselkedése felelőtlen - tiszteletlen tanárai és diáktársaival szemben

A tanulók szorgalmának minősítése

Minősítés	A minősítés szempontjai
Példás (5)	Példás a szorgalma annak a tanulónak, aki - tanulmányi munkájában megbízható és pontos, - a tanítási órákra való felkészülése a képességeihez és a tantárgyi követelményeknek megfelelő - otthoni munkáit határidőre pontosan, igényesen elkészíti - a tanórákon aktívan részt vesz - nem mulasztott igazolatlanul
Jó (4)	Jó a szorgalma annak a tanulónak, aki - a tanítási órákra a képességeinek megfelelően készül fel az esetek nagy többségében - otthoni munkáit legtöbbször precízen elvégzi - vállalt kötelezettségeit időben teljesíti, - a tanórákon általában aktív
Változó (3)	Változó a szorgalma annak a tanulónak, aki - tanulmányi munkájában nem megbízható - otthoni munkáit ritkán teljesíti határidőre - munkájában pontatlan - kötelességeit csak figyelmeztetésre végzi el - tanórai részvétele a legtöbb esetben passzív - legfeljebb két tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot félévkor vagy a tanév végén
Hanyag (2)	Változó a szorgalma annak a tanulónak, aki - tanulmányi és otthoni munkáiban megbízhatatlan - kötelességeit rendszeresen elmulasztja teljesíteni, hibáit nem javítja - kettőnél több elégtelen osztályzata van félévkor vagy a tanév végén - a tanítási órákon passzív - rendszeresen igazolatlanul mulaszt

Csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

A tizenegyedik évfolyamokon, természettudomány tantárgy esetén történik.

A nevelőtestület állásfoglalása szerint a tanulókat választott tantárgyaik alapján, azonos tanítási időben csoportokba sorolják.

A nemzetiséghez nem tartozó tanulók részére a településen élő nemzetiség kultúrájának megismerését szolgáló tananyag

Külön tananyag nem került kidolgozásra a településeken élő nemzetiség kultúrájának megismertetésére. Nem jellemző, hogy az intézmény telephelyein jellemző lenne a nagyszámú nemzetiség jelenléte, így nem tartottuk fontosnak ilyen tananyag kidolgozását.

A Roma népismeret tantárgy választott tantárgyként került beemelésre szakmai szempontból, az érettségi követelmények alapján.

A közlekedési ismeretek oktatása

A közlekedési ismeretekkel kapcsolatos tananyagrész oktatása - azon tanulók részére, akik igénylik és még nem rendelkeznek közúti járművezetői engedéllyel, melynek megszerzéséhez közlekedési ismereteikről korábban már számot adtak -, a miniszter által jóváhagyott elektronikus tanulmányi rendszerben e célra kifejlesztett programját használjuk – helyszínt biztosítva kizárólag a nyíregyházi ügyviteli helyen (Nyíregyháza, Szarvas utca 22.), azoknak a tanulóinknak, akik az iskola épületén belül, a tanítási időn kívül kívánják ezen vizsgájukat lefolytatni.

Az egészségnevelési és környezeti nevelési elvek, programok, tevékenységek

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelete a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló rendelet 7§- a kimondja, hogy az iskola nevelési programjának részeként el kell készíteni az iskola egészségnevelési és környezeti nevelési programját.

Az iskola egészségnevelési programja a következőket tartalmazza:

Mi az egészség?
Mi az egészségfejlesztés?
Az életmód szerepe
Az iskola szerepe és lehetőségei
Alapelvek

Az egészségnevelés általános feladatai

- Elősegíteni a tanulók és a tantestület egészségének védelmét, az egészség fejlesztését

- Együttműködési formák kialakítása egészségügyi, gyermekvédelmi szakemberek, valamint a szülők és diákok között.
- Az egészségnevelés területén, az iskolának a megelőzésben vannak leginkább lehetőségei

Megelőzés, elsődleges megelőzés

Az elsődleges megelőzés a betegségeket előidéző tényezők korai felismerésére és elkerülésére irányuló tevékenység:

- egészséges táplálkozás
- a szabadidő aktív eltöltése
- egészséges, biztonságos környezet kialakítása
- egészségkárosító magatartásformák elkerülése

Másodlagos prevenció

A már meglévő betegségek hatásainak kezelése a korai felismerés révén. Elsősorban a megfelelő szakemberhez irányítást jelenti ez az intézmény számára.

Feladatunk:

- A tanulók korszerű ismeretekkel és azok gyakorlásához szükséges készségekkel rendelkezzenek egészségük megőrzése érdekében
- Tanulóinknak bemutatjuk az egészséges életmód megőrzésére szolgáló tevékenységeket
- Az egészségnevelés az iskola minden pedagógusának tanórai és tanórán kívüli foglalkozásának feladata

Egészségnevelései stratégia

Iskolánk fő törekvése az egészségnevelés keretében, hogy olyan szokások alakuljanak ki a tanulókban, amelyek pozitívan befolyásolják az életmódjukat. Ennek megvalósításában nagy szerepe van a pedagógusok képzettségének, pozitív attitűdjének, az alkalmazott pedagógiai módszereknek, valamint a tanulók belső motiváltságának. A gyerekek elfogadó magatartásának kialakításában az otthoni nevelésnek is nagy szerepe van, így az egészségnevelés sikere az iskola és a szülő kommunikációján, együttműködésén is múlik.

Az ismeret-centrikus megközelítések egymagunkban nem értek el kedvező eredményt. Nyilvánvalóvá vált, hogy csak újabb eszközök bevonásával válhat valóban hatékonyabbá az egészségnevelési munka.

Így napjainkban az egészség – megőrzési tevékenység fő célja, hogy képessé tegye az embereket arra, hogy egyre növekvő kontrollt szerezzenek saját egészségük felett, többet

törődjenek az egészségükkel, és mindehhez rendelkezzenek a szükséges információkkal és lehetőségekkel.

Olyan életmódbeli alternatívákat kínál, amelyekkel azonosulva az egyéneknek lehetőségük nyílik az egészségesebb életforma kiválasztására. Így az egészségmegőrzés a mindennapi élet részévé válik, mely messzemenően figyelembe veszi az egyén szociális és gazdasági helyzetét, mentális és fizikai kapacitását. Az egészségmegőrző tevékenység magában foglalja az emberi szervezet működésével és betegségek megelőzésével, az életvezetéssel kapcsolatos egyéni ismeretek bővítését, ezen kívül szakmapolitika változásokat feltételez, mivel a politikai és környezeti tényezők nagymértékben befolyásolják az egészséget.

Mi az egészség?

Az egészségről alkotott nézetek nagyon változatosak, az egészség többféleképpen is definiálható. Az egyszerű megközelítések mellett léteznek átfogó filozofikus vagy morális felfogások is. Másképp gondolkodnak az egészségről a laikusok és másképp az egészségügyben dolgozók, de a különböző kultúrákban, társadalmakban ugyancsak eltérő módon vélekednek és beszélnek róla.

Az Egészségügyi Világszervezet által megfogalmazott definíció az egészséget a társadalmi és az egyéni teljesítmény felől közelíti meg, és hangsúlyozza az egészség dinamikus és pozitív természetét.

Az egészséget alapvető emberi jognak, „az élethez szükséges erőforrásnak” tekinti, mely egyben társadalmi befektetés is. Fontos, hogy az egészségfogalom kiterjedt jelentéstartalma miatt az adott helyzethez igazodó szempontok kerüljenek előtérbe, melyek meghatározzák az elsődleges feladatokat is. Az egészség a szervezet és a környezet közötti dinamikus egyensúly állapotát fejezi ki.

Mi az egészségfejlesztés?

Az egészségfejlesztés fogalma viszonylag új keletű, ennek ellenére gyökerei sok – sok évre nyúlnak vissza.

Kezdetben a fő célkitűzés a megfelelő higiénés szokások bevezetése és elterjesztése volt.

Később a környezeti és biológiai tényezők változása által okozott betegségek kerültek előtérbe.

Így a figyelem központjába az életmód változtatás, az átfogó védőoltási és szűrési rendszerek kerültek. Ezekkel az intézkedésekkel a járványok kezelhetőkké váltak.

A krónikus megbetegedések megjelenésével és elterjedésével, különböző egészségnevelési kampányok jöttek létre. Bebizonyosodott azonban, hogy a nevelési folyamatba illeszthető ismeretátadás, az ismeretek bővítése önmagukban nem eredményezik az egyes ember szintjén az életmód tartós megváltozását.

Az ismeret-centrikus megközelítések egymagukban nem értek el kedvező eredményt.

Nyilvánvalóvá vált, hogy csak újabb eszközök bevonásával válhat valóban hatékonnyá az egészségnevelési munka.

Így napjainkban az egészség – megőrzési tevékenység fő célja, hogy képessé tegye az embereket arra, hogy egyre növekvő kontrollt szerezzenek saját egészségük felett, többet törődjenek az egészségükkel, és mindehhez rendelkezzenek a szükséges információkkal és lehetőségekkel. Olyan életmódbeli alternatívákat kínál, amelyekkel azonosulva az egyéneknek lehetőségük nyílik az egészségesebb életforma kiválasztására. Így az egészségmegőrzés a mindennapi élet részévé válik, mely messzemenően figyelembe veszi az egyén szociális és gazdasági helyzetét, mentális és fizikai kapacitását. Az egészségmegőrző tevékenység magában foglalja az emberi szervezet működésével és betegségek megelőzésével, az életvezetéssel kapcsolatos egyéni ismeretek bővítését, ezen kívül szakmapolitikai változásokat feltételez, mivel a politikai és környezeti tényezők nagymértékben befolyásolják az egészséget.

Az életmód szerepe

A népegészségügy mérései kedvezőtlen életkilátási képet mutatnak. Az okokat két témaköré csoportosítják.

- az egészségre ártalmas viselkedési módok gyakoriságának alakulása,
- a gazdasági - társadalmi környezet minősége.

Az életmódot nem kiváltó oknak kell tekintenünk, hanem okozatnak. Az életmód meghatározza az egészségi állapot alakulását. Az egészségi állapot viszont csak akkor változik, ha az életmódmód megváltozásában szerepet játszó okokat megszüntetjük.

Az egészségi állapotban pozitív változásokat szeretnénk elérni, akkor még az ártalmakkal való találkozás előtt, a döntési szituációkat megelőzően kell segítséget nyújtani. A beavatkozásra legeredményesebb időszak az általános iskolában eltöltött nyolc év, mert ebben a korban legintenzívebb a tanulási időszak. Ebben a munkában a család és az iskolai környezet támogatását is el kell nyerni.

A harmonikus személyiségtől elválaszthatatlan a kapcsolatok kialakításában, fenntartásában és konfliktusok kezelésében való jártasság. A megfelelő önbizalom, a közösséghez való tartozás, a párkapcsolatok alakításának képessége nélkül elvész az önirányítás képessége, az egyén egyre kevésbé érez felelősséget saját sorsának alakításáért.

Az egyensúly felborul, a labilis személyiség kapaszkodót keres, és ideiglenesen talál is a pótszerekben, pótcselekvésekben. A megfelelő prevenció tartalmát a képességek és készségek határozzák meg.

Az egészségnevelés területei:

- Egészség – betegség,
- Táplálkozás – mozgás,
- Napirend – a szabadidő helyes felhasználása,
- Testápolás – személyi higiénia – és az öltözködés,
- Családi élet jelentősége,

- Kortárskapcsolatok,
- Káros szenvedélyek – helyes döntések,
- Szexualitás,
- Egészséges környezet és védelme,
- Balesetek megelőzése – elsősegélynyújtás.

Fejlesztési követelmények

Támaszkodjunk minden korcsoportban a tanulók meglévő ismereteire.

Folyamatosan értelmezzük az egészségnevelés fogalmát.

Az egészségnevelésre vonatkozó fogalomkészletüket bővítsük, tegyük egyre differenciáltabbá.

Az egészség és a magatartás szempontjából kritikusnak mondható területekkel (táplálkozás, mozgás, biztonság, az alkohol, a kábítószer, a dohányzás a családi és kortárs kapcsolatok, a környezetvédelem, a személyes higiénia és a szexualitás) nem egymástól elszigetelten, összefüggéseikből kiragadva, hanem kölcsönös kapcsolatrendszerükben foglalkozzunk.

Törekedjünk a test és a lélek harmonikus fejlődésére, a szocializáció folyamatainak elősegítésére, az alapműveltség tovább építésére, a tanulási stratégiák fejlesztésére.

Fejlődjön magabiztosságuk, a jövővel szembeni pozitív beállítódottságuk.

Fokozatosan fejlődjön mozgásigényük, s ezzel együtt állóképességük.

Helyes erkölcsi szemlélet fejlesztése (társadalmi, nemi - és családi élettel kapcsolatban)

Fejlődjön szociális érzésük.

Ellenőrzés, értékelés

A tanulókat az egészségnevelési programokban végzett munkájuk alapján értékelni kell. Az ellenőrzés rendszeres munkára ösztönzi a tanulókat.

Ismereteik és képességeik fejlődnek. Az ellenőrzés önellenőrzésre, kötelességtudásra nevel, és fejleszti a tanulók önértékelő képességét.

Az értékelés történhet: szóban, írásban, iskolarádión és iskolai újságon keresztül, faliújság segítségével, oklevéllel stb.

Egészségügyi prevenció az iskolában

A prevenció fő formái:

Elsődleges prevenció: az egészséget támogató életmód gyakorlása, a környezeti károsító tényezők kiiktatására irányuló tevékenységek. Életvezetési ismeretek és készségek, táplálkozási programok, stb.

Másodlagos prevenció: az egészséges emberek között végzett időszakos szűrővizsgálatok.

Az iskolai – egészségügyi szolgálat közegészségügyi feladata

Az iskolai – egészségügyi szolgálat jogszabályban rögzített feladatai közé tartozik a közegészségügyi követelmények működés közbeni teljesítésének figyelemmel kísérése, az észlelt hiányosságok jelzése,

Az életkornak megfelelő szűrővizsgálatok szervezése, lebonyolítása,

Bekapcsolódnak a prevenciós munkába.

A pedagógusok közegészségügyi feladatai

A közegészségügyi szabályok betartatása elsősorban az intézményben dolgozók feladata. A nevelőknek nemcsak a gyermekek érdekében, de saját érdekükben is törekedniük kell a tárgyi környezet, valamint a napirendből adódó felesleges terhelések megelőzésére, a nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megteremtésére.

Az egészségnevelés szakmai programja

Az egészségfejlesztéssel összefüggő iskolai feladatok

Személyiség fejlődése.

Az egészségnevelési feladatok megoldása

A tanórai programon belül (szaktárgyi órák: környezetismeret, biológia, egészségtan modul, osztályfőnöki óra, testnevelés stb.)

A tanórai programon kívüli tevékenységek,

Akkreditált programok alkalmazása,

Egészségnapok, egészséghetek, sportprogramok szervezése,

Balesetvédelmi rendszabályok megismerése, alkalmazása,

Foglalkozáson kívüli tevékenységek: szabályjátékok, mozgásos játékok.

Környezetnevelési alapelveink

Az egyetemes természetnek /a Világegyetem egészének/, mint létező értéknek

tisztelete és megőrzése, beleértve az összes élettelen és élő létezőt, így az ember is, annak környezetével, kultúrájával együtt.

A Föld egészséges folyamatainak visszaállítása, harmóniára törekvés.
A bioszféra és a biológiai sokféleség megőrzése.
Az ökológiai gondolkodás kialakítása és fejlesztése.
Rendszerszemléletre nevelés
Holisztikus és globális szemléletmód kialakítása.
Szerves kultúra fontossága a környezeti nevelésben.
A környezetetika hatékony fejlesztése.
Érzelmi és értelmi környezeti nevelés.
Tapasztalaton alapuló, kreatív környezeti nevelés.
Tolerancia és segítő életmód.
A környezettudatos magatartás és életvitel segítése.
Az állampolgári – egyéb közösségi – felelősség felébresztése.
Az életminőség fogyasztáson túlra mutató alkotóinak keresése.
Az egészség és a környezet összefüggései.
Létminőség választásához szükséges értékek, viselkedési normák.

Környezetnevelési céljaink

a. Hosszú távú célok

A környezettudatos állampolgárrá nevelés érdekében diákjainkban kialakítani:

- a környezettudatos magatartást és életvitelt,
- a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartást és életvitelt,
- a környezet /természetes és mesterséges/ értékei iránti felelős magatartást, annak megőrzésének igényét és akaratát,
- a természeti és épített környezet szeretetét és védelmét, a sokféleség őrzését,
- a rendszerszemléletet,
- és tudományosan megalapozni a globális összefüggések megértését,
- az egészséges életmód igényét és elsajátíttatni az ehhez vezető technikákat, módszereket.

A célok eléréséhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése a diákokban.
Ilyenek például:

- alternatív, problémamegoldó gondolkodás
- ökológiai szemlélet, gondolkodásmód
- szintetizálás és analizálás
- problémaérzékenység, integrált megközelítés
- kreativitás
- együttműködés, alkalmazkodás, tolerancia és segítő életmód

- vitakészség, kritikus véleményalkotás
- kommunikáció, média használat
- konfliktuskezelés és megoldás
- állampolgári részvétel és cselekvés
- értékelés és mérlegelés készsége

b. Rövidtávú célok

A környezetnevelési munka hatékonyságához fontos:

- a tantestület tagjainak megnyerése a környezetnevelési munkához
- a tantestületen belüli továbbképzés szervezése, a környezeti nevelés módszereinek bemutatása
- hagyományok ápolása
- környezet és természetvédelmi versenyeken való részvétel
- osztályfőnöki órák környezetvédelmi témában
- a szaktárgyi órákon minden lehetőség megragadása a környezeti nevelésre / pl. ember és környezete, kapcsolatok, természetismeret, a természet állapotának mérési módszerei /
- a hétköznapi környezeti problémák megjelenítése a szaktárgyi órákon / a környezetszennyezés hatása a természeti, az épített környezetre, az emberre /
- interaktív módszerek kipróbálása, alkalmazása / csoportmunka, önálló kísérlet, problémamegoldó gondolkodást fejlesztő feladatok /
- tanórán kívüli szakkörök szervezése
- multimédiás módszerek alkalmazása szaktárgyi órákon

A környezeti nevelés színterei

Iskolánkban a környezeti nevelés a tanórákon integráltan és a tanórákon kívül valósul meg.

a. Környezeti nevelés a tanítási órákon

Magyar nyelv és irodalom

A tanulók:

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását;
- törekedjenek az anyanyelv védelmére;
- sajátítsák el a médiák elemzésének technikáit;
- tudjanak disputát folytatni.

A tanulókban:

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés;

- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet és természetvédelmi témájú könyvek feldolgozásával;
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével.

Idegen nyelv

A tanulók:

- váljanak érzékennyé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével;
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit;
- tudják más népek ilyen irányú tevékenységeit és ismerjék az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit;
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában választ keresni;
- állampolgári felelősségtudata fejlődjön.

A tanulókban:

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben;
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikációképessége és fedezzék fel ennek lehetőségeit.

Matematika

A tanulók:

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják;
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával;
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni;
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön;
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait;
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására;
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni;
- legyenek képesek reális becslésekre;
- tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni.

A tanulókban:

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás;
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket.

Fizika

A tanulók:
váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára;

- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások / sugárzások, zaj, rezgés / egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit;
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő és élettelen közötti kölcsönhatásokat;
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra;
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni;
- váljanak az ismereteik birtokába, a tetteik következményeit látó, előregondolkodó állampolgárrá.

Földrajz

A tanulók:

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről;
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit;
- ismerjék meg a világ globális problémáit;
- ismerjék meg és őrizzék a természeti táj szépségeit.

Biológia

A tanulók:

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit;
- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet;
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti – működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok – okozati összefüggéseket;
- ismerjék meg a környezet – egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére;
- sajátítsák el a testi – lelki egészséget megőrző életviteli technikákat.

A tanulókban:

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód.

Kémia

A tanulók:

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel;
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására;
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére;
- értsék meg a különbözőn technológiák hatását a természeti és épített környezetre,

valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait

Osztályfőnöki teendők

Az osztályfőnök személyisége és elhivatottsága döntő súllyal alakítja a gyerekekben kialakuló, formálódó valóságképet.

Munkálkodása nyomán válnak konkrét közösségi tevékenységgé a szaktanárok tanórán túlnövő elképzelései, a különböző iskolai programkínálatok.

Az osztályfőnök összefogja a szaktárgyak idevágó, de a hagyományos tanórai kereteket megbontó tevékenységeit, / például a fogyasztói társadalom problémáinak felismerését / és megoldását segíti az iskolában. Ilyenek a táplálkozási szokások, az iskolai büfé kínálata, a szükségtelen túlcsomagolás, a szemét kezelése, anyag és energiatakarékosság az iskolában.

b. A környezetei nevelés lehetőségei a tanórán kívül

Tanulmányi kirándulások
Papírgyűjtés
Szelektív hulladékgyűjtés

Együttműködés a környezeti nevelésért

a. Iskolán belüli együttműködés

Tanárok. Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára. Ahhoz, hogy az iskolai környezeti nevelés – oktatás közös szemléletben és célokkal valósuljon meg, ki kell alakítanunk, illetve tovább kell fejlesztenünk a munkaközösségek együttműködését. Azoknak a kollégáknak, akik most kívánnak bekapcsolódni az iskolai környezeti nevelési munkába, a tapasztaltabb kollégák tanácsokat, javaslatokat adnak. A közös munka áttekintése igazgatóhelyettesi feladat, a koordinátori szerepet az iskola biológia – földrajz munkaközösség vezetője látja el.

Diákok. Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kulturált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai diákönkormányzatnak, az osztályközösségeknek, valamint a környezet védelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulókból álló diákcsoportnak.

Tanárok és diákok. A diákok a környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket a tanáraikkal való közös munka során tanórai és tanórán kívüli programok keretében sajátítják el. A diákok és tanárok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskolai környezet létrehozásában és megőrzésében is. A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg, a tanórán kívüli környezeti nevelési tevékenységek áttekintése igazgatóhelyettesi feladat.

Tanárok és szülők. Az iskolai környezeti nevelésünk területén is nélkülözhetetlen a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a környezettudatos magatartást, amit iskolánk is közvetíteni kíván. Ez egyrészt megvalósul azon keresztül, hogy az iskolánkban elsajátított viselkedési formákat, ismereteket otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt az egyes környezeti nevelési programjaink anyagi fedezetét – a lehetőségeiket figyelembe véve – biztosítják a családok.

Alkalmazottak. Az iskolai adminisztrációs és technikai munkájukkal aktív részesei környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatunk, hogy csökkentsük a felesleges papírfelhasználást / pl.: fél oldalas papírok használata, folyamatosan gyűjtsük a hulladék papírt és a kifogyott nyomtatópatront. Példamutató, ha a tanulók látják, hogy az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas tisztítószereket használunk.

b. Iskolán kívüli együttműködés

Fenntartó. Az iskola igazgatójának feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető legoptimálisabb helyzet megteremtését elérje.

Környezeti neveléssel is foglalkozó intézmények. A tanórai és tanórán kívüli környezeti programot színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánk számára kiemelkedően fontosak a múzeumok, a vadasparkok, a természetvédelmi oktató központ és a nemzeti parkok.

Ezeket a látogatásokat a tanórákon előkészítjük. Az iskolai tanulmányai során minden tanulónak legalább egy környezeti témájú intézménylátogatáson részt kell vennie. Az adott intézménnyel a kapcsolatot a munkaközösségek egy megbízott tanára tartja.

Hivatalos szervek. A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javaslataikra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

Tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

A tanulási esélyegyenlőség segítésének elvei

Minden tanköteles tanulónak törvényben biztosított joga, hogy megfelelő oktatásban részesüljön. Ennek érvényesítéséhez az iskolának (az iskolafenntartóval, a szakmai és civil szervezetekkel együttműködve) a következő elvek szerint kell biztosítania a nevelő-oktató munka feltételeit:

- a tanulók tanulási nehézségeinek feltárása, problémái megoldásának segítése az iskolai nevelés-oktatás egész folyamatában és valamennyi területén;

- folyamatos, egyénhez igazodó fejlesztés;
- kulcskompetenciák fejlesztése, kialakítása, megszilárdítása;
- a tanulási esélyegyenlőség eredményes segítésének egyik alapvető feltétele a tanulók személyiségének megismerése, az ahhoz illeszkedő pedagógiai módszerek alkalmazása.

A tanulók önmagukhoz és másokhoz viszonyított teljesítményeinek, tehetségjegyeinek feltárása, fejlesztése a tanórákon, más iskolai foglalkozásokon és e tevékenység támogatása az iskolán kívül;

Egységes, differenciált és egyénre szabott tanulási követelmények, ellenőrzési-értékelési eljárások alkalmazása.

Az iskolai hátrányok rendszere

A pedagógiai rendszer tényleges hatásának döntő tényezője az iskola légköre, szellemisége pszichés klímája.

A kívánatos légkör kialakításában az alábbi tényezőknek tulajdonítunk különös fontosságot:

- az iskolai tevékenységrendszer gazdagsága,
- az iskoláért, az iskolaközösségért érzett felelősség intenzitása,
- a hagyományrendszer,
- a tanulókkal való kapcsolat milyensége.

Az iskolai tanulási folyamatban különösen fontos tényezőnek tekintjük, hogy a pedagógusok a lehetőségekhez mérten igazodjanak a tanulók egyéni fejlettségéhez, képességeihez és az egyes tantárgyakban nyújtott teljesítményeikhez.

E cél eléréséhez az alábbi tanítási módszereket és szervezeti formát alkalmazzuk: pedagógusaink az egyes tanítási órákon előnyben részesítik az egyéni képességekhez igazodó munkaformákat, így elsősorban a gyakorlásnál, az ismétlésnél a tanulók önálló és csoportos munkájára támaszkodnak.

Fontos faladat hárul iskolánkra a szociális hátrányok, a beilleszkedési, a magatartási, tanulási nehézségek enyhítésében. Iskolánk igyekszik a lehetőségeihez képest a hátrányok kompenzálni.

A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló pedagógiai tevékenységeink

A tanulók beilleszkedési, magatartási nehézségeinek enyhítését szolgálják a következő tevékenységek:

a) A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló pedagógiai tevékenységek.

- felzárkóztató foglalkozások,
- tehetséggondozó foglalkozások,
- pályaválasztás segítése,
- személyes, egyéni tanácsadás tanulóknak, szülőknek,
- indulási hátrányok csökkentése
- egészségvédő és mentálhigiénés programok szervezése,
- a családi életre történő nevelés,
- a tanulók szabadidejének szervezése: tanórán kívüli foglalkozások, szabadidős tevékenységek,
- a tanulók szociális helyzetének javítása: segélyek, természetbeni támogatások,
- szülőkkel való együttműködés,

b) Feladataink a célok megvalósítása érdekében

- pozitív érzelmi kapcsolat megteremtése
- egyéni bánásmód, egyéni motivációs bázis megismerése és erre építve a tanulók sikerélményhez való juttatása
- a tanulók ismerjék meg és fogadják el iskolánk céljait, tudjanak vele azonosulni,
- a követelményekkel együtt fogadják el tanáraikat és osztálytársaikat,
- beiratkozáskor, tanév elején megismertetjük tanulóinkkal az iskola hagyományait, az elvárt viselkedési normákat, a tanári és tantárgyi követelményeket

Az ifjúságvédelmi feladatok ellátása

Napi oktató-nevelő munkánk során egyre gyakrabban tapasztaljuk, hogy a szülők egyre nagyobb része a kívánatosnál kevesebb időt, figyelmet tud fordítani gyermekére. Ma a fiatal korosztály sok esetben marad egyedül gondjaival, megválaszolandó kérdéseivel, és ha otthon nem kap segítséget, akkor az iskolának kell felvállalni ezt a feladatot. Ezen a területen olyan tevékenységet folytatunk, amely az egyéni, személyre szabott törődést állítja a középpontba, lelkiismeretes osztályfőnöki, illetve szaktanári odafigyeléssel segíti az érintett diákot.

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

Ezt a tevékenységet elsősorban az osztályfőnökök koordinálják, aki a veszélyeztető okok, hátrányos helyzet megszűntetése, a tanulók problémáinak megoldása érdekében kapcsolatot tart fenn iskolán belüli és iskolán kívüli intézményekkel, személyekkel. Az iskolán kívül fontos a kapcsolat a nevelési tanácsadóval, családsegítő központtal, pályaválasztási

tanácsadóval, pszichológussal, a szenvedélybetegeket ellátó információs irodával.

Az esélyegyenlőség érdekében a szociális hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységek:

- az egyéni képességekhez igazodó tanórai tanulás megszervezése,
- felzárkóztató órák,
- a nevelők és a tanulók segítő, személyes kapcsolatai,
- a családok nevelési, életvezetési gondjainak segítése,
- a továbbtanulás irányítása, segítése,

A szociális hátrányok enyhítése érdekében az osztályfőnökök a bűnmegelőzési témákhoz a rendőrségtől előadókat, szakemberek segítségét kérhetik. Az osztályfőnöki órák keretében kiemelten foglalkozni kell a kulturált emberi kapcsolatok kialakításának követelményével. El kell utasítani mindennemű agressziót az iskolában.

A sajátos nevelési igényű tanulók integrált nevelése (intézményünk alapító okiratában nem szerepel, így SNI tanulót nem fogad intézményünk)

A tanuló jutalmazásával összefüggő elvek

Azt a tanulót, a ki példamutató magatartást tanúsít, vagy képességeihez mérten folyamatosan jó tanulmányi eredményt ér el jutalomban részesíti.

Az iskolai jutalmazás történhet írásban és szóban.

Az iskolai jutalmazás formái:

- Tanári dicséret,
- Szaktanári dicséret
- Igazgatói dicséret
- Nevelőtestületi dicséret

A tanuló kiemelkedő teljesítményét, az igazgatói és nevelőtestületi dicséret mellett oklevéllel és tárgyjutalommal is elismerheti az intézmény.

A tanuló magatartásának, szorgalmának értékeléséhez, minősítéséhez kapcsolódó elvek

Iskolánkban a magatartás és szorgalom a felnőttoktatásban nem kerül értékelésre.

Ha értékelésre kerülne, a következő elveket követné az intézmény:

A magatartás értékelésének szempontjai:

- a tanulónak iskolához, valamint a többi tanulóhoz való viszonya
- a tanuló felelőssége, önállósága, viselkedése

- a Házirendben leírt szabályok betartatása,
- a közösség érdekében végzett tevékenysége.

A szorgalom értékelésének szempontjai:

- a tanuló tanulmányi munkához való viszonya
- a munkavégzés pontossága
- a tanuló kötelességtudata,
- a feladatok elvégzésének minősége, pontossága
- házi feladatok elvégzésének minősége
- otthoni, önálló feldolgozásra kiadott feladatok elkészítése, minősége
- a tanuló aktivitása.

Az értékelés folyamata félévkor és év végén:

- az osztályfőnökök értékelik a tanulók magatartását és szorgalmát, kikérve az osztályban tanító szaktanárok és az osztályközösség véleményét.

A nevelőtestület által szükségesnek tartott további elvek

A tanuló mulasztásával kapcsolatos szabályok általánosságban

A tanuló mulasztásával kapcsolatos szabályok részletesen és a mindenkori jogszabályokkal hatályos összhangban, a nemzeti köznevelési törvény és hozzá tartozó rendelet alapján a házirendben szabályozott kérdés és terület. Az abban foglaltak mindig a relevánsak. Az itt szereplő rész csak tájékoztató jellegű.

Ha a tanuló a tanítási óráról távol marad, mulasztását igazolnia kell.

A mulasztást igazoltnak kell tekinteni, ha:

- a tanuló a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra,
- a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja,
- a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos indok miatt nem tudott kötelezettségének eleget tenni.
- a tanuló a hiányzást osztályfőnökének jelezte (sms, email, telefon stb.)

Ha a tanuló távolmaradását nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. Az iskola félévenként összesíti az igazolatlan mulasztásokat.

Ha a tanuló igazolatlan mulasztása szorgalmi időszakban húsz tanóránál több, megszűnik a tanulói jogviszonya.

Ha a tanuló a tanórai foglalkozások több mint ötven százalékáról távol maradt, félévkor és év végén minden esetben osztályozó vizsgán kell számot adni tudásáról, amelyről felmentés nem adható számára.

A 11–12. évfolyamon az emelt szintű érettségire történő felkészítéshez az emelt szintű oktatásban alkalmazott fejlesztési feladatok és követelmények a NAT alapján

Emelt szinten az érettségire történő felkészítés a tanulói igények alapján történik a 11. és 12. évfolyamon, differenciált tananyagelem biztosításával az adott szaktanár által, az ezen igényt jelzett tanuló számára.

Az emelt szintű érettségire való felkészítés során a diákok megismerhetik az érettségin előforduló feladattípusokat, és gyakorolhatják ezek megoldását.

Az írásbeli mellett nagy szerepet kap a szóbeli vizsgára való felkészítés, továbbá a tudományos stílus és kifejezőkészség elsajátítása is.

Amennyiben az általános iskola egész napos iskolaként működik, a miniszter által kiadott, vagy saját maga által kidolgozott és az Nkt.-ben meghatározottak szerint jóváhagyott nevelési-oktatási program

Nem releváns az intézmény tekintetében

Az iskolaváltás, valamint a tanuló átvételének szabályai *(szükség esetén különbözeti vizsgával, egyéni segítségnyújtással, türelmi idő biztosításával vagy évfolyamismétléssel)*

Tanulói jogviszony

A tanuló az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel útján keletkezik. A felvétel jelentkezés alapján történik.

Az intézménybe jelentkezés szabálya március 1-jét követően folyamatosan lehet a következő tanévre jelentkezni a telephelyeken az osztályfőnököknél, az intézmény székhelyén, valamint az ügyviteli helyen

A tanulói jogviszony a beíratás napján jön létre.

A tanulók felvétele

Iskolánk felvételi követelményeket nem határoz meg.

A jelentkezés feltétele: a jelentkezési lap kitöltése, valamint a korábbi iskolai végzettséget igazoló bizonyítványok bemutatása.

Felvételt nyerhet, valamennyi tankötelezettségi kort betöltő magyar állampolgár, kimeneti korhatár nélkül.

A beiratkozáskor a jelentkezőnek be kell mutatni:

- személyazonosítására alkalmas, a jelentkező nevére kiállított személyi azonosítót és lakcímet igazoló hatósági igazolványt,
- a jelentkező által elvégzett iskolai évfolyamokról kiállított bizonyítványt.

A felvett tanuló szerepel az iskola tanulói nyilvántartásában.

A tanulók átvétele

A tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van.

Az átvételi kérelemhez be kell mutatni:

- személyazonosítására alkalmas, a jelentkező nevére kiállított személyi azonosítót és lakcímet igazoló hatósági igazolványt,
- a jelentkező által elvégzett iskolai évfolyamokról kiállított bizonyítványt.

Azon tanulók átvételéről, akik valamely más iskolából átjelentkezve iskolánkban szeretnék folytatni tanulmányaikat, a tanulmányi eredmények, valamint az egyéb célszerűségi szempontok (például az eddig tanult tantárgyak) alapján az iskola igazgatója dönt.

Az átvett tanulónak – ha a bizonyítványai alapján megállapítja az igazgató szükségességét – különbözeti vizsgát kell tennie.

Az átvétel követelményeként előírt, illetőleg bizonyos esetekben az átvétel után kötelezően teljesítendő különbözeti és osztályozó vizsgákról az iskola igazgatója írásban tájékoztatja a tanulót.

Különbözeti vizsgát kell tennie annak a tanulónak, aki másik iskolából érkezik iskolánkba és az általa eddig tanultak, illetve az iskolánk helyi tantervében szereplő tananyag közötti tartalmi vagy tantárgyi különbség van (az elvégzett évfolyamokat beszámítjuk más iskolatípusból is).

A 20/2012. EMMI rendelet 77§ (2) bekezdése alapján, a tanuló magasabb évfolyamban is folytathatja a tanulmányait a számára meghatározott vizsgák letételéig. *(„Ha a tanuló a következő tanév kezdetéig azért nem tett eleget a tanulmányi követelményeknek, mert az előírt vizsga letételére a nevelőtestülettől halasztást kapott, az engedélyezett határidő lejártáig tanulmányait felsőbb évfolyamon folytathatja.”)*

A jelentkező tanulót a vizsga időpontjáról tájékoztatni kell.

A vizsgák szervezése a tanulói jogviszony keletkezésétől számított három hónap eltelte után lehetséges. („*A különbözeti vizsgákra tanévenként legalább két vizsgaidőszakot kell kijelölni… különbözeti … vizsga esetén a vizsgát megelőző három hónapon belül kell a vizsgaidőszakot kijelölni azzal, hogy osztályozó vizsgát az iskola a tanítási év során bármikor szervezhet. A vizsgák időpontjáról a vizsgázót a vizsgára történő jelentkezéskor írásban tájékoztatni kell.*” 20/2012. EMMI rendelet 65.§ (1) bekezdése)

Amennyiben a tanuló a különbözeti és osztályozó vizsgán az előírt követelményeknek nem felel meg tanulmányait alsóbb évfolyamon folytatja.

A tanulók osztályba, csoportba történő beosztása

Az iskolába felvett tanulók osztályba, csoportba történő beosztásáról az iskola

igazgatója dönt.

Sajátos pedagógiai módszerek

Témanapok, témahetek

Felnőttoktatásban ez nem releváns. Modulos tanulásszervezés miatt azonban a szaktanárok, ahol lehet, alkalmaznak témanapokat.

Projektoktatás

Intézményünkben nem élünk a projektoktatás lehetőségével. A tanulók nagy részét felnőttoktatás keretében oktatjuk, és ennek keretében nincs lehetőség a projektoktatás megvalósítására.

Az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások, az ismeretek számonkérésének rendje

Az írásbeli számonkérés a leggyakrabban alkalmazott mérési eljárás, mellyel a tanár ellenőrzi a tanulók elméleti és gyakorlati felkészültségét, problémamegoldó képességét.

A felnőttoktatás évfolyamain elsősorban az írásbeli számonkérés a jellemző.

Az írásbeli számonkérés szabályai

- A témazáró dolgozat kivételével, a pedagógusnak nem kötelező előre bejelenteni az írásbeli számonkérést. A témazáró dolgozatok témáját és dátumát legalább egy héttel a számonkérés előtt tanulóval közölni kell.
- A napi témazáró dolgozatok száma osztályonként maximum kettő.
- Minden írásbeli számonkérési formát a megírást követő két héten belül a pedagógusnak ki kell javítani, és azt eredményt közölni kell a tanulóval.
- a tanuló hiányzása esetén köteles pótolni a témazáró dolgozatát.

Gyakorlati számonkérés

A gyakorlati számonkérés közismereti tantárgyak közül biológia, földrajz, kémia, művészetek és a digitális kultúra tantárgyak esetén alkalmazott. Értékelése az írásbeli

számonkérés osztályozási módjával azonosan történik.

Szóbeli számonkérés

Szóbeli felelet:

Az előző tanítási órán feldolgozott ismeretanyag rendszeres ellenőrzése, önálló feleletek és kérdésekre adott válaszok alapján.

Önálló kiselőadás:

Egy adott téma önálló feldolgozása és előadása

Az otthoni felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

A tanulók számára a kötelező órák száma elég alacsony, így az otthoni felkészülésnek, önálló tanulásnak igen nagy szerepe van, bár sok esetben munka melletti tanulás nagy feladat elé állítja a tanulókat.

Az otthoni felkészülést, tananyag feldolgozását segíti a házi dolgozat formájában történő számonkérés.

A szaktanár a diákoknak házi feladatot vagy otthon elvégezhető feladatot adhat, melyet ezt követően a szaktanár értékel.

Az elkészítéshez kellő időnek kell rendelkezésre állnia.

A házi feladatot rendszeresen ellenőrizni, értékelni kell, különben a tanulók nem törekszenek színvonalas megoldásra, megelégednek azzal, hogy valamit tessék-lássék a papírra vetnek. A gyors, egyénre szabott ellenőrzés eredményesebb, mint a késleltetett általános és az egész osztálynak szóló. A szülői ellenőrzés – különösen a gyengébb tanulók esetében – növeli a teljesítményt.

A tanuló magasabb évfolyamra lépésének feltételei

Az a tanuló, aki a szaktanárok értékelése alapján teljesítette legalább elégséges szinten a tanév követelményeit tovább haladhat, magasabb évfolyamra léphet.

Azok a tanulók, akiknek hiányzása meghaladja az előírt maximumot, megfelelő mennyiségű érdemjegy esetén (a tantárgy heti óraszámának a duplája félévente) lezárhatók, amennyiben a tantestület jóváhagyja és folytathatják tanulmányaikat magasabb évfolyamon.

A nevelőtestület, mulasztás miatt az osztályozóvizsga letételét akkor tagadhatja meg, ha a tanuló igazolatlan mulasztásainak száma meghaladja a húsz tanórai foglalkozást, és az iskola eleget tett értesítési kötelezettségének.

Ha a tanuló teljesítménye a tanítási év végén nem minősíthető, tanulmányait évfolyamismétléssel folytathatja.

Ha a tanuló mulasztásainak száma már az első félév végére meghaladja a meghatározott mértéket, és emiatt teljesítménye érdemjeggyel nem volt minősíthető, félévkor osztályozóvizsgát kell tennie.

Ha a tanuló nem teljesítette az évfolyamra előírt tanulmányi követelményeket, tanulmányait az évfolyam megismétlésével folytathatja.

Ha a tanuló a következő tanév kezdetéig azért nem tett eleget a tanulmányi követelményeknek, mert az előírt vizsga letételére a nevelőtestülettől halasztást kapott, az engedélyezett határidő lejártáig tanulmányait felsőbb évfolyamon folytathatja.

A felnőttoktatásban a tanulónak részt kell vennie a kötelező tanórai foglalkozásokon – legalább 50%-án - és a negyedévente tartandó vizsgákon, Így tesz eleget a vele szemben támasztott elvárásoknak.

A negyedéves beszámoló vizsgákon történő részvétel kötelező és eredményes leltételük a tovább haladás feltétele.

A felnőttoktatásban egy évfolyamot a tanuló két alkalommal ismételhet meg. Ha a második is eredménytelen, tanulói jogviszonya megszűnik.

A tanuló részére a folyamatos tovább haladás feltételeinek tartalmi és szervezeti követelményei

A tanuló részére a folyamatos tovább haladás feltételeinek tartalmi követelményeit a tantárgyi kerettantervek tartalmazzák a „A tanulás eredményeként” részekben leírtaknál, vagy a „Fejlesztési feladatok és ismeretek” részekben. Ezeket az eredményeket a tanulóknál a tanév során a szaktanárok, témánként írásbeli- szóbeli – gyakorlati feladatlapok, feladatok során mérik és állapítják meg a tanuló teljesítményét és év végén azt, hogy elsajátított tudása alapján tovább haladhat-e a következő évfolyamra.

A tanuló részére a folyamatos tovább haladás feltételeinek szervezeti követelményét intézményünk szerkezete biztosítja.

Egyéni munkarendben tanulók

A tankötelezettség iskolába járással teljesíthető. Ha a tanuló egyéni adottsága, sajátos helyzete indokolja, és a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából előnyös, a tankötelezettség teljesítése céljából határozott időre egyéni munkarend kérelmezhető. A szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló a kérelmet a tanévet megelőző június 15-éig nyújthatja be a felmentést engedélyező szervhez (a Kormány rendeletében kijelölt szerv – jelenleg Oktatási Hivatal). Ezen időpontot követően csak abban az esetben nyújtható be kérelem, ha a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítését megakadályozó körülmény merül fel. Jogszabályban meghatározott esetben az egyéni

munkarendet biztosítani kell.

A felmentést engedélyező szerv dönt arról, hogy a tanuló a tankötelezettségének egyéni munkarend keretében tehet eleget. Az eljárás során a felmentést engedélyező szerv megkeresheti a gyámhatóságot, a gyermekjóléti szolgálatot, az iskolaigazgatót, gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő tanuló esetén a gyermekvédelmi gyámot.

Ha az egyéni munkarendben tanuló neki felróható okból két alkalommal nem jelenik meg az osztályozó vizsgán, vagy két alkalommal nem teljesíti a tanulmányi követelményeket, az iskola igazgatója értesíti a felmentést engedélyező szervet, és a tanuló a következő félévtől csak iskolába járással teljesítheti a tankötelezettségét.

Az egyéni munkarenddel rendelkezőt az iskola valamennyi kötelező tanórai foglalkozása alól fel kell menteni.

Az, akit felmentettek a kötelező tanórai foglalkozásokon való részvétel alól, az igazgató által meghatározott időben, és a nevelőtestület által meghatározott módon ad számot tudásáról.

A két évfolyamos kerettantervi szakaszokra meghatározott fejlesztési feladatokat és tanulási eredményeket az iskola oly módon köteles beépíteni a helyi tantervébe, hogy az adott tanévben az adott kétéves kerettantervi szakasz fejlesztési feladatainak arányos elvégzése, valamint a tanulási eredmények arányos elsajátítása megvalósuljon

A kerettantervben meghatározottaktól e tekintetben az intézmény nem tér el.

Érdemjegyek tanulmányi rendszerben történő rögzítésével kapcsolatos értesítési kötelezettség szakmailag indokolható határideje

A tanulmányi rendszerbe az érdemjegyeket a szaktanárok a következők rend szerint kötelesek rögzíteni:

- írásbeli számonkérés esetén, a kijavításra rendelkezésre álló két hét, 14 napot követő első munkanapon
- szóbeli és gyakorlati számonkérés esetén, legkésőbb a szóbeli vagy gyakorlati számonkérést követő második munkanapon

Szaktanár	Írásbeli számonkérés	A kijavításra rendelkezésre álló két hét, 14 napot követő első munkanapon
	Szóbeli és gyakorlati számonkérés	Legkésőbb a szóbeli vagy gyakorlati számonkérést követő második munkanapon

A tanulmányi rendszerbe, a szaktanár akadályoztatása esetén az érdemjegyeket az osztályfőnök vagy a helyettes osztályfőnök is rögzítheti, a hozzá eljuttatott lista alapján legkésőbb a következő munkanapig.

Osztályfőnök vagy a helyettes osztályfőnök	Írásbeli számonkérés	A hozzá eljuttatott lista alapján legkésőbb a következő munkanapig
	Szóbeli és gyakorlati számonkérés	

Másik intézményből hozott érdemjegyek rögzítési dátuma nem lehet korábbi, mint a tanuló jogviszonyának kezdete intézményünkben, hiszen az eredeti dátummal történő rögzítéskor még nem volt az intézményünk tanulója az adott diák.

A tanulmányok alatti vizsga követelményei, részei, így különösen az írásbeli, a szóbeli, a gyakorlati vizsgarészek, az értékelés szabályai

Magyar nyelv és irodalom 9–12. évfolyam

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
E) művészet fogalma, művészeti ágak. Művészet és irodalom. Az irodalom születése, hatása. Az irodalmi kommunikáció		x
F) Szerzők, művek párbeszéde – a művészet		x
G) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei		x
H) Műnemi-műfaji rendszer	x	x
VIII. **Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia**		
D) Az ősi magyar hitvilág	x	x
E) A görög mitológia	x	x
F) Egyéb teremtésmítosz - Babiloni teremtésmítosz		x
IX. **A görög irodalom**		
C) Az epika születése	x	x
D) A görög líra, az időmértékes verselés	x	x
C) A görög dráma	x	x
X. **A római irodalom**		**x**
XI. **A Biblia, mint kulturális kód**		
C) Az Ószövetség	x	x
D) Újszövetség	x	x
XII. **A középkor irodalma**		
E) Egyházi irodalom		x
F) Lovagi és udvari irodalom		x
G) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)		x
H) A középkor világi irodalma		x
XIII. **A reneszánsz irodalma**		
F) A humanista irodalom	x	x
G) A reformáció vallásos irodalma, az	x	x

anyanyelvű kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra		
H) A reformáció világi irodalma		x
I) Líra a reformáció korában		x
J) Dráma a reformáció korában		x
XIV. **A barokk és a rokokó irodalma**		
C) Epika	x	x
D) A kuruc kor lírája: műfajok, művek	x	x

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
IV. A felvilágosodás irodalma		
D) Az európai felvilágosodás	x	x
d) Epika	x	x
e) Dráma	x	x
f) Líra	x	x
E) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus		x
c) Epika		x
d) Líra		x
F) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban		
d) Líra	x	x
e) Epika	x	x
f) Dráma	x	x
V. A romantika irodalma		
d) Az angolszász romantika	x	x
e) A francia romantika	x	x
f) A német romantika	x	x
d) Az orosz romantika	x	x
e)A lengyel romantika		x
VI. A magyar romantika irodalma I.		
C) Életművek a magyar romantika irodalmából I.	x	x
d) Vörösmarty Mihály	x	x
e) Petőfi Sándor	x	x
f) Jókai Mór	x	x
D) Irodalomtudomány a romantika korában		x

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
III. **A klasszikus modernség irodalma**		
E) A nyugat-európai irodalom	x	x
F) Az orosz irodalom	x	x

G) A klasszikus modernizmus líra alkotói, alkotásai	x	x
H) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	x	x
4. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából	x	x
c) Arany János	x	x
d) Mikszáth Kálmán	x	x
5. Színház- és drámatörténet	x	x
6. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából		x
IV. **A magyar irodalom a XX. században**		
D) Életművek a XX. század magyar irodalmából		x
e) Herczeg Ferenc		x
f) Ady Endre	x	x
g) Babits Mihály	x	x
h) Kosztolányi Dezső	x	x
E) Portrék a XX. század magyar irodalmából	x	x
c) Móricz Zsigmond	x	x
d) Wass Albert	x	x
F) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.		
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói		
Juhász Gyula	x	x
Tóth Árpád	x	x
Karinthy Frigyes	x	x

Tantárgy neve:	Magyar irodalom	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
IV. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma		
F) Avantgárd mozgalmak		x
G) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai		x
H) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai		x
I) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései		x
J) A posztmodern világirodalom		x
V. A magyar irodalom a XX. században II.		
E) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	x	x
József Attila	x	x
F) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	x	x
a, Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)	x	x
b, Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)	x	x
c, Kányádi Sándor	x	x

G) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.		
g) Metszetek: egyéni utakon		
Szabó Dezső		x
Krúdy Gyula	x	x
Weöres Sándor	x	x
h) Metszetek a modernista irodalomból		
Szabó Lőrinc	x	x
Radnóti Miklós	x	x
i) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból		
Dsida Jenő		x
Reményik Sándor		x
Áprily Lajos		x
j) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából		
Nagy László		x
k) Metszet a tárgyias irodalomból		
Pilinszky János		x
l) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból		
Illyés Gyula	x	x
H) Színház- és drámatörténet		
Örkény István	x	x
Szabó Magda	x	x
VI. A XX. századi történelem az irodalomban		
f) Trianon		x
g) Világháborúk		x
h) Holokauszt		x
i) Kommunista diktatúra		x
j) 1956		x
IV. Kortárs magyar irodalom		**x**

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	x	x
A személyközi kommunikáció	x	x
A nem nyelvi jelek	x	x
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	x	x
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	x	x
Médiaműfajok	x	x
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	x	x
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	x	x
A személyközi kommunikáció	x	x
A nem nyelvi jelek	x	x

A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	x	x
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	x	x
Médiaműfajok	x	x
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	x	x
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	x	x
A nyelv mint jelrendszer	x	x
A nyelvi szintek	x	x
A magyar nyelv hangrendszere	x	x
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	x	x
A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)	x	x
A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonyszók	x	x
A szószerkezetek (szintagmák)	x	x
A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai	x	x
Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők	x	x
Az összetett mondat	x	x
Az alárendelő összetett mondatok	x	x
A mellérendelő összetett mondatok	x	x
A többszörösen összetett mondatok	x	x

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet	x	x
A szöveg típusai, a szöveg szerkezete	x	x
A szövegkohézió (lineáris és globális)	x	x
A szöveg kifejtettsége	x	x
Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv)	x	x
Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint	x	x
A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták	x	x
Az esszé	x	x
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	x	x
Az intertextualitás	x	x
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	x	x
A stílus fogalma és hírértéke	x	x
A stílus kifejező ereje	x	x
Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	x	x

Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	x	x
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	x	x
Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	x	x
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	x	x
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	x	x

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A retorika és kommunikáció, a retorika fogalma	x	x
A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései	x	x
A szónoki beszéd fajtái (tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzőik	x	x
Az érvelő beszéd felépítése, az érvtípusok	x	x
Az érvelés módszere	x	x
A retorikai szövegek kifejezőeszközei	x	x
A kulturált vita szabályai		x
A befolyásolás módszerei		x
A nyelv működése a beszélgetés, társalgás során		x
A társalgás udvariassági formái	x	x
A beszédaktus	x	x
Az együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, viszony, mód)		x

Tantárgy neve:	Magyar nyelv	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A nyelv és a beszéd, a nyelv, mint változó rendszer	x	x
A nyelv és gondolkodás, a nyelv és megismerés	x	x
A beszéd, mint cselekvés		x
A nyelvcsaládok és nyelvtípusok	x	x
A magyar nyelv rokonságának hipotézisei	x	x
A magyar nyelvtörténet korszakai	x	x
Nyelvemlékek	x	x
A szókészlet változása a magyar nyelv történetében		x
Nyelvújítás	x	x
Anyanyelvünk rétegződése I.- A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnyelvek	x	x
Anyanyelvünk rétegződése II.- A nyelvjárások és a nyelvi norma	x	x
Nyelvünk helyzete a határon túl	x	x

Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés	x	x

Matematika 9–12. évfolyam

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	9.	
Követelmények (témák, témakörök) tanulmányi vizsga esetére:		
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Halmazok (halmaz műveletek)	x	x
Hatványozás azonosságai, nevezetes szorzatok	x	x
Oszthatóság (oszthatósági szabályok, prímszámok LNKO, LKKT)	x	
Függvények (lineáris, abszolútérték, másodfokú, négyzetgyök)	x	
Geometriai alapismeretek, szerkesztések 8háromszögek típusai, Pitagorasz tétel, Thálesz-tétel, sokszögek)	x	
Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek	x	x
Transzformációk, Vektorok, Kör	x	
Statisztika (módusz, medián, középérték, diagramok)	x	x

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Hatvány gyök	x	x
Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek	x	x
Geometriai alapismeretek	x	
Háromszögek (magasságtétel, befogótétel)	x	x
Szögfüggvények (szinusz, koszinusz, tangens, kotanges)	x	x
Vektorok, műveletek vektorokkal	x	
Szögfüggvények ábrázolása	x	
Kombinatorika, gráfok	x	x

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Hatványozás, exponenciális egyenletek	x	x
Logaritmus (fogalma, azonosságok, egyenletek)	x	x
Vektorok (műveletek vektorokkal, skaláris szorzat)		
Szinusztétel, koszinusztétel	x	x
Trigonometrikus egyenletek	x	
Vektorok a koordináta-rendszerben (helyvektor, szakaszhossza, felezőpont, háromszög súlypontja, két pont távolsága, vektorok skaláris szorzata)	x	

Irányvektoros egyenes egyenlete, normálvektoros egyenes egyenlete	x	x
Valószínűség számítás	x	

Tantárgy neve:	Matematika	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Sorozatok (számtani, mértani)	x	
Térgeometria (felszín, térfogat, hasáb, henger, gúla, csonkagúla, gömb)	x	
Statisztika		x
Halmazok		x
Kombinatorika		x
Algebra	x	
Koordináta-geometria	x	

Történelem 9–12. évfolyam

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	9.o	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az athéni demokrácia működése a Kr.e. 5. században.	x	
Julius Caesar egyeduralmi kísérlete.	x	
A görög-római hitvilág.	x	
Az antikvitás kiemelkedő kulturális emlékei. A zsidó vallás fő jellemzői.	x	
A kereszténység kialakulása és főbb tanításai.	x	x
A hűbériség és a jobbágyság jellemzői.	x	x
Az uradalom és a mezőgazdasági technika.	x	x
A nyugati és a keleti kereszténység főbb jellemzői.	x	x
Hitélet és vallások (pl. keresztény, zsidó) – együttműködés és konfliktusok.	x	
A középkori város és a céhes ipar.	x	x
Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai.	x	x
A román és gótikus építészet; a reneszánsz kultúra.	x	
A magyar nép eredete, vándorlása és a honfoglalás.	x	
Géza fejedelemsége	x	
I. (Szent) István államszervező tevékenysége.	x	x
A tatárjárás és az ország újjáépítése IV. Béla idején.	x	x
A középkori magyar állam megerősödése I. Károly idején.	x	x
Hunyadi Mátyás reformjai és külpolitikája.	x	x

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**

A földrajzi felfedezések és a kapitalista gazdaság jellemzői	x	x
A lutheri és kálvini reformáció.	x	x
A katolikus megújulás.	x	
A barokk stílus jellemzői.	x	
Az alkotmányos monarchia jellemzői Angliában.	x	
A felvilágosodás eszmerendszere és főbb képviselői források alapján.	x	
A mohácsi vész és az ország három részre szakadása.	x	x
A török kor Magyarországon	x	x
A várháborúk (1541-1568).	x	
Erdély sajátos etnikai és vallási helyzete.	x	
A hazai reformáció és a barokk kulturális hatásai.	x	
A Rákóczi-szabadságharc okai, főbb eseményei és eredményei.	x	
Demográfiai és etnikai változások a 18. században.	x	x
Mária Terézia és II. József reformjai.	x	x
A reformkor fő kérdései, Széchenyi és Kossuth reformprogramja.	x	x
A pesti forradalom eseményei, az áprilisi törvények.	x	x
A szabadságharc főbb katonai és politikai eseményei.	x	

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	11.	
Téma / <u>Témakör</u>	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatának alapkérdései.	x	
A korszak főbb eszmeáramlatainak (liberalizmus, nacionalizmus, konzervativizmus és szocializmus) jellemzői.	x	
A szövetségi rendszerek kialakulása.	x	
Az ipari forradalmak legjelentősebb területei (könnyűipar, nehézipar, közlekedés), néhány találmánya és a gyáripar kezdetei.	x	x
Az ipari forradalmak társadalmi hatásai (demográfia, életmód, nők helyzete)	x	
A kiegyezéshez vezető út.	x	
A kiegyezés tartalma és értékelése.	x	x
Gazdasági változások a dualizmus korában.	x	x
A magyar polgárosodás társadalmi, gazdasági jellegzetességei, sajátosságai.	x	
Népek, nemzetiségek (pl.: zsidók, németek) szerepe a modernizációban. Etnikai viszonyok és a nemzetiségi kérdés a dualizmus korában.	x	
Az első világháború (hadviselők, frontok, a háború jellege).	x	x
Az első világháborút lezáró békerendszer.	x	
A náci Németország legfőbb jellemzői.	x	x

A világgazdasági válság és a New Deal.	x	x
A kommunista ideológia és a sztálini diktatúra a Szovjetunióban.	x	x
A világháború előzményei, kitörése és jellemzői.	x	x
A holokauszt.	x	x
A trianoni békediktátum és következményei.	x	x
Az ellenforradalmi rendszer konszolidációjának legfontosabb lépései a Horthy-korszakban.	x	
A magyar külpolitika a két világháború között.	x	
A politikai rendszer főbb jellemzői a Horthy-korszakban.	x	
Társadalmi, gazdasági, ideológiai kérdések a Horthy-korszakban.	x	
Társadalmi rétegződés és életmód a húszas-harmincas években.	x	
Az antiszemitizmus megjelenési formái és a „zsidókérdés” Magyarországon.	x	x
Magyarország háborúba lépése és részvétele a Szovjetunió elleni harcokban.	x	
Magyarország német megszállása és a nyilas hatalomátvétel.	x	x
A holokauszt Magyarországon.	x	x

Tantárgy neve:	Történelem	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A keleti és a nyugati blokk főbb politikai, gazdasági, társadalmi jellemzői, a hidegháborús szembenállás jellemzői.	x	
Az ENSZ létrejötte, működése.	x	
A kétpólusú világrend megszűnése	x	
A Szovjetunió és Jugoszlávia szétesése	x	
Németország újra egyesítése	x	
Az Európai Unió alapelvei, intézményei és működése	x	x
A globális világgazdaság ellentmondásai.	x	
Az egypárti diktatúra működése, a gazdasági élet és a mindennapok jellegzetességei a Rákosi-korban.	x	x
A rendszer jellemzői a Kádár-korszakban, életmód és mindennapok	x	x
A rendszerváltozás főbb eseményei.	x	x
A piacgazdaságra való áttérés és következményei.	x	
A határon túli magyarság 1945-től.	x	
A magyarországi romák története és helyzetének főbb jellemzői napjainkban.	x	x
A szociális ellátórendszer fő elemei.	x	
Az emberi jogok ismerete és a jogegyenlőség elvének bemutatása, az állampolgári jogok, kötelességek.	x	
A politikai intézményrendszer fő elemei	x	x

(országgyűlés, kormány, köztársasági elnök, alkotmánybíróság, ombudsman, helyi önkormányzatok, az Alaptörvény).		
A választási rendszer fő elemei.	x	x
A háztartás pénzügyei (adók és járulékok, pénzkezelési technikák, banki ügyletek).	x	
A munkaviszonyhoz kapcsolódó jogok és kötelezettségek, a munkaviszony megszűnése.	x	

Állampolgári ismeretek 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Állampolgári ismeretek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A család, a családi szocializáció A család fogalma és társadalmi funkciói A családi szocializáció jellemzői és szakaszai A családi szerepekről A gyermekvállalás fontossága, társadalmi és demográfiai jelentősége	x	
A család gazdálkodása és pénzügyei Családi háztartás, a család pénzügyei: FOGALMAK családi háztartás, családi költségvetés, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság, megtakarítás, hitel, GYES, GYED	x	
Szabadság és felelősség; jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás állam, államforma, politikai rendszer, alapjog(ok), emberi jog, alkotmány, Magyarország Alaptörvénye, polgári szabadságjog, a jövő nemzedékek jogai, norma, normakövető magatartás, állampolgári felelősség, állampolgári kötelesség, köztehervisel és, adómorál, választójog, állampolgári részvétel, választási rendszer, országgyűlési választás, önkormányzati választás, európai parlamenti választás, népszavazás, politikai párt, képviselő, közjog, magánjog, jogforrás, jogforrási hierarchia, jogérvényesülés, bűncselekmény , szankció, büntetőjog, ügyész, bíró, ügyvéd, természetes személy, jogi személy, jogképesség, közokirat, magánokirat, közjegyző; polgári peres eljárás, felperes, alperes	x	
A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése hivatal, intézmény, szervezet, ügyfélkapu, kormányablak, körjegyzőség, járási hivatal, polgármesteri hivatal, polgármester, jegyző, települési, fővárosi és kerületi önkormányzat, képviselőtestület, munkaerőpiac, munkáltató, munkavállaló, munkavállalás, önéletrajz, motivációs	x	x

levél, állásinterjú, munkaszerződés, kollektív szerződés, adásvételi, ajándékozási, megbízási, vállalkozási szerződés, kölcsön-, biztosítási, tartási és életjáradéki szerződés; Az e-ügyintézés felületének megismerése, az egyes ügytípusok csoportosítása		
Bankrendszer, hitelfelvétel a magyar bankrendszer működése, felépítése a tudatos és megalapozott hitelfelvétel	x	x
Vállalkozás és vállalat jogi személy, vállalkozás, egyéni vállalkozó, gazdasági társaság, betéti társaság (bt.), korlátolt felelősségű társaság (kft.), részvénytársaság (rt.), zártkörű (zrt.) és nyilvános (nyrt.) részvénytársaság, startup, a vállalkozások mikro- és makrokörnyezete; vállalkozói kompetenciák, üzleti terv, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság	x	x

Természettudomány 11. évfolyam

Tantárgy neve:	Természettudomány	
Évfolyam:	11.	
Téma / <u>Témakör</u>	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
A természet megismerése	x	
Az ember környezetformáló tevékenysége	x	
Nyersanyagok, energiaforrások	x	
Változó éghajlat	x	x
Az élővilág sokszínűsége	x	x
Környezet és egészség	x	x
Kozmikus környezetünk	x	

Kémia 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Kémia	
Évfolyam:	9. osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az anyagok szerkezete és tulajdonságai ● izotópok, vegyértékelektronok, anyagmennyiség, Avogadro-szám, relatív atomtömeg, moláris tömeg, elektronegativitás, elsőrendű kémiai kötés, kötéspolaritás, szerkezeti képlet, másodrendű kémiai kötés, kristályrács, ion, anyagmennyiség-koncentráció, Avogadro-törvény, moláris térfogat, amorf állapot	x	x
Kémiai átalakulások ● reakcióhő, Hess-tétel, dinamikus egyensúly, a	x	x

legkisebb kényszer elve, Brønsted-féle sav-bázis elmélet, amfoter vegyület, oxidáció, redukció, redoxireakció, galvánelem, elektród, akkumulátor, elektrolízis		
A szén egyszerű szerves vegyületei • funkciós csoport, homológ sor, telített és telítetlen szénhidrogének, szerves reakciótípusok, izoméria, konstitúció, aromás vegyületek, heteroatom, alkoholok, aldehidek, ketonok, éterek, karbonsavak, észterek, aminok, amidok	x	x

Tantárgy neve:	Kémia	
Évfolyam:	10. osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az életműködések kémiai alapjai • lipidek, trigliceridek, szénhidrátok, kondenzáció, hidrolízis, aminosav, polipeptid, fehérjék szerkezete		x
Elemek és szervetlen vegyületeik • durranógáz, szökőkút-kísérlet, jódtinktúra, allotróp módosulatok, szintézis, természetes és mesterséges szenek, könnyűfémek, nehézfémek, a fémek redukáló sora, korrózióvédelem	x	x
Kémia az ipari termelésben és a mindennapokban • mész, érc, fosszilis energiahordozók, természetes és mesterséges alapú műanyag, vízkeménység, felületaktív anyag, toxikus anyag, tudomány, áltudomány		x
Környezeti kémia és környezetvédelem • zöld kémia elveivel kapcsolatban • Az emberiség legégetőbb globális problémái • A XX. század nagy környezeti katasztrófái • vízmű ivóvíz-előállítási módja • szennyvíztisztítási eljárására • Talajszennyezés • Hulladékmentes élet • Hulladékok újrahasznosítása		x

Fizika 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Fizika	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Egyszerű mozgások	x	
Ismétlődő mozgások	x	
A közlekedés és sportolás fizikája	x	
Az energia	x	

A melegítés és hűtés következményei	x	
Víz és levegő a környezetünkben	x	
Gépek	x	

Tantárgy neve:	Fizika	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Szikrák, villámok	x	
Elektromosság a környezetünkben	x	
Generátorok és motorok	x	
A hullámok szerepe a kommunikációban	x	
Képek és látás	x	
Az atomok és a fény	x	
Környezetünk épségének megőrzése	x	
A Világegyetem megismerése	x	

Biológia 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Biológia	
Évfolyam:	9.osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
8. A biológia kutatási céljai és módszerei : A biológia tudománya		x
9. Az élet eredete és szerveződése: Az élővilág egysége, felépítés és működés alapelvei	x	
10. Öröklődés és evolúció: o Egyedszintű öröklődés o Az élőlények jellemzői, viselkedés és környezet	x	x
11. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság: A Föld és a Kárpát-medence értékei	x	
12. Az életközösségek jellemzői és típusai: Az élőhelyek jellemzői, alkalmazkodás, az életközösségek biológiai sokfélesége	x	
13. Öröklődés és evolúció: A biológiai evolúció		x
14. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság Ember és bioszféra – fenntarthatóság	x	x

Tantárgy neve:	Biológia	
Évfolyam:	10. osztály	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
11. Az élet eredete és szerveződése: **IV.** Élet és energia		x

12. Az élet eredete és szerveződése: **V.** Sejtek és szövetek, szervek	x	x
13. Az élet eredete és szerveződése: **VI.** A sejt és a genom szerveződése és működése		x
14. Az élet eredete és szerveződése: **II.** Az élet eredete és feltételei		x
15. Öröklődés és evolúció: A változékonyság molekuláris alapjai, sejt és genom	x	x
16. A biotechnológia módszerei és alkalmazása: III. Egyedszintű öröklődés IV. A biológiai evolúció		x
17. Az ember szervezete és egészsége: e) Az emberi szervezet felépítése és működése I. Testkép, testalkat, mozgásképesség II. Anyagforgalom III. Érzékelés, szabályozás		x
18. Az ember szervezete és egészsége: f) Az emberi nemek és a szaporodás biológiai alapjai		x
19. Az ember szervezete és egészsége: g) A viselkedés biológiai alapjai, a lelki egyensúly és a testi állapot összefüggése		x
20. Az ember szervezete és egészsége: h) Az egészségügyi rendszer, elsősegélynyújtás		x

Földrajz 9–10. évfolyam

Tantárgy neve:	Földrajz	
Évfolyam:	9. évfolyam	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Tájékozódás a kozmikus térben és az időben	x	
A kőzetburok	x	
A légkör földrajza		x
A vízburok		x
A földrajzi övezetesség	x	
A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései	x	

Tantárgy neve:	Földrajz	
Évfolyam:	10. évfolyam	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században	x	
A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig	x	
Magyarország és Kárpát-medence a 21. században	x	x
A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban	x	
Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható		x

jövő dilemmái		
Európai Unió	x	

Idegen nyelv 9–12. évfolyam (angol, német)

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Greetings / Conversational English / Occupations / Numbers 0-100 /Countries and nationalities The verb to be Possessive adjectives	x	x
Colors/Personal items/Family/Conversational English Words/Phrases related to technology/ Words/Phrases related to appearance The verb to have (affirmative)/Possessive case (’s) Adjectives/This/That – These/Those Plurals (regular – irregular)	x	x
Days of the week/Daily routine Words/Phrases related to time Sports/Conversational English Spare-time activities/Types of TV shows Present Simple/Prepositions of time Wh-questions	x	x
Chores/Furniture and appliances/Household items Prepositions of place Conversational English Rooms and parts of a house Ordinals/Adverbs of frequency There is / There are Articles: a(n) / the	x	x
Modes of transportation/Places in a city Conversational English/Location and directions Words/Phrases related to the environment Sights The verb can (ability)/Imperative Object personal pronouns	x	x
Food and drink/Food categories Conversational English/Phrases denoting quantity Countable and Uncountable nouns a(n) / some/ some / any How much...? / How many...?	x	x
Ways of communicating/Telephone language Conversational English/Computer language The weather Present Progressive	x	x
School subjects / Years Conversational English/ Word building: nouns ending	x	x

in –er and –or referring to people Life events / Parts of the body Past Simple / Past Simple of the verb to be There was / There were		
Numbers over a hundred/Clothes/Sizes/Prices Words/Phrases related to shopping/Conversational English Words/Phrases related to space Animals/Extreme sports Comparative forms/ Superlative forms	x	x
Types of vacation / Seasons / Months / Geographical features / Vacation activities Conversational English Future going to /The verb should	x	x

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Greetings/Conversational English Words easily confused Materials/Phrases expressing like/dislike Present Simple vs. Present Progressive /Stative verbs / Past Simple Prepositions of time / The verb used to	x	x
Words/Phrases related to photography Words/Phrases describing relationships Conversational English/Words/Phrases related to communication Personality adjectives Present Perfect Simple,Present Perfect Simple vs.Past Simple for, since, yet, already	x	x
Adjectives describing food /Conversational English / Phrasal verbs / Word building: nouns ending in -ion, -ation / Hobbies Quantifiers: some, any, no much, many, a lot of, lots of, (a) few, (a) little / Relative pronouns: who, which, that Relative adverb: where	x	x
Words easily confused / Language required when traveling by plane / Conversational English / Compound nouns / Adjectives describing places Past Perfect Simple can, could, may, will, would, should, had better	x	x
Words/Phrases related to accidents and injuries Words/Phrases related to cars Conversational English Words/Phrases related to natural disasters	x	x

Adjectives ending in –ed and –ing Past Progressive, Past Simple vs. Past Progressive Time Clauses: when, while, as, as soon as		
Conversational English / Expressions with make / Prepositional phrases with at / Word building: adjectives ending in -ful, -less Future will Time clauses be able to	x	x
Conversational English Words/Phrases related to signs Word building: opposites with un-, dismay, might, could / Conditional Sentences Type 1 if vs. when / Comparisons	x	x
Words/Phrases related to sports Conversational English Phrasal verbs Words/Phrases related to movies Exclamatory sentences Clauses of result have to, don't have to, must, mustn't, need to, don't need to, needn't Passive Voice (Present Simple – Past Simple)	x	x
Module 10 Facts and figures Words/Phrases related to banks and money / Conversational English / Words with more than one meaning / Units of measurement too / enough Infinitives -ing form	x	x
British English vocabulary / Conversational English / Words related to traveling / Adjectives + prepositions / Words/Phrases related to celebrations / Prepositional phrases with in Indirect questions Conditional Sentences Type 2 Wishes	x	x
Words/Phrases related to different medical situations Conversational English Phrasal verbs Idioms describing feelings "Strong" adjectives Negative questions Tag questions Reported Speech: Statements, Questions, Commands, Requests	x	x

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Phrases related to homes Adjectives describing homes and houses Different ways to say where you live Phrasal verbs Phrases and expressions with get Present Simple vs. Present Progressive Stative verbs Question words Subject–Object questions Indirect questions	x	x
Words/Phrases related to survival Words easily confused Words describing the weather Word building: nouns ending in -er, -or, -ist, -ant referring to people Past Simple used to Past Progressive Past Simple vs. Past Progressive	x	x
Words/Phrases related to traveling Words easily confused Word building: nouns ending in -ion, -ation, -ment Colorful adjectives Present Perfect Simple vs. Past Simple / Present Perfect Simple – Present Perfect Progressive / Adjectives – Adverbs of manner /	x	x

Comparisons		
Words/Phrases related to jobs and employment Collocations with make and do Words easily confused Personality adjectives must / have to / need should / ought to / had better may / might / could must / can't Modal verbs + have + past participle	x	x
Words/Phrases related to communication Collocations with say and tell Verbs easily confused Verbs related to computers, devices and the Internet Words/Phrases used in signs Directions Relative pronouns: who, which, that, whose Relative adverb: where Relative Clauses: defining, non-defining	x	x
Word building: opposites with un-, in-, il-, ir-, imWord building: nouns ending in -ness, -ity Nouns with an irregular formation Future will Future going to Future Perfect Simple Conditional Sentences Types Zero, 1 and 2	x	x
Geographical features / Animals / Verbs + prepositions Past Perfect Simple - Past Perfect Progressive / Articles	x	x
Words/Phrases related to the environment Verbs easily confused Phrasal verbs Lexical set: food and food substances Passive Voice I Passive Voice II	x	x
Words/Phrases related to shopping Word building: negative words beginning with dis-, mis-, ending in -less Words/Phrases related to books Full/Bare Infinitive -ing form prefer, would prefer, would rather	x	x
Words related to medical issues Words easily confused Phrasal verbs with up Word building: adjectives ending in -ous, -al, -ful, -able, -ive, -ing Clauses of concession and purpose all / both / neither / none / either both… and… / neither… nor… /either…or…	x	x
Expressions with chance / Words used both as verbs and as nouns / Expressions with time / Idiomatic expressions Conditional Sentences Type 3 Wishes and Unreal Past	x	x

Tantárgy neve:	Angol nyelv	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Personal topics: family relations, lifestyle	x	x
Environment and nature	x	x
Holidays, travelling, tourism	x	x
Public matters, entertainment	x	x
English and language learning	x	x
Intercultural topics	x	x
Cross-curricular topics and activities	x	x
Current topics	x	x
Science and technology, Communication	x	x
People and society	x	x

Financial matters	x	x
Carreer and employment	x	x
Gaining and sharing knowledge	x	x
Final exam preparation	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaftsbeziehungen, Lebensstil, Mensch und Gesellschaft: - Család: Családfa, család típusok, szerepek családon belül, közeli és távoli rokonok, családi ünnepek - Életcél: Jövőképem, egészséges életmód, sport - Hobbik, érdeklődési körök	x	x
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt - Vidék, város összehasonlítása - Állat- és növényvilág - Környezetvédelem - Klímaváltozás	x	x
Themen und Situationen im Bereich der Schule und Ausbildung - Iskolai ünnepek, tradíciók, események, programok - Iskolai rendszer Mo-n - Tanulási formák	x	x
Reisen und Urlaub, Tourismus - Szórakozási lehetőségek, utazási célok, formák, látnivalók - Emlékművek, kiállítások, közlekedési eszközök - Ünnepek Mo-on és külföldön	x	x
Öffentliches Leben, Unterhaltung - Vidéki-városi élet előnyei, hátrányai - Hobbi, szórakozás, kultúra, szolgáltatások	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen - Nyelvek, nyelvismeret - Önálló tanulás	x	x
Interkulturelle und landeskundliche Themen - Emberek-kultúra, hagyományok, jelképek, sportágak, konyha, nyelvek, látnivalók, művészet, történelem	x	x
Fächerübergreifende Themen und Situationen	x	x

- Tantárgyak		
Aktuelle Themen - Nemzetközi aktuális hírek és események (hírműsorok, tudósítások, riportok)	x	x
Wissenschaft und Technik, Kommunikation - Technika a háztartásban - Telefon, számítógép, internet	x	x
Wissenserwerb, Wissensvermittlung - Információ megosztása német nyelven (történetek, versek, beszámolók, német nyelvű filmek)	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Themen und Situationen im persönlichen Bereich: Verwandtschaftsbeziehungen, Lebensstil - Család, szerelem, házasság, barátok, híres emberek, példaképek, férfi-nő összehasonlítása, régi és új családmodellek - Ünnepek - Sportágak, sportesemények, betegségek	x	x
Themen und Situationen im Bereich der Umgebung und Umwelt - Természeti jelenségek - Évszakok, időjárás, klíma - Újrahasznosítás	x	x
Reisen und Urlaub, Tourismus - Utazási formák - Turizmus	x	x
Öffentliches Leben und Unterhaltung - Hobbi, szórakozás, kultúra, szolgáltatások	x	x
Bezüge zur Zielsprache und zum Sprachenlernen - Nyelvismeret, akcentus, dialektus - Önálló tanulás	x	x
Interkulturelle und landeskundliche Themen - Emberek és a kultúra, hagyományok, jelképek, nemzetközi sportágak, konyha, nyelvek, látnivalók, művészet, történelem, irodalom	x	x
Fächerübergreifende Themen und Situationen - A továbbtanuláshoz választott tantárgyaink	x	x

Tantárgy neve:	Német nyelv	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Aktuelle Themen - Aktuális hírek, események	x	x
Wissenschaft und Technik, Kommunikation - Vásárok, konferenciák	x	x

- Technológiák a hétköznapokban, a tanulásban és a munkában		
Mensch und Gesellschaft, Sucht und Abhängigkeit - Bevásárlás, szolgáltatások, - Mindennapi teendők, függőségek - Közösségi élet, önkéntes munka	x	x
Wirtschaft und Finanzen **- Családi kassza, takarékosság, hitel**	x	x
Arbeitswelt und Karriere - Önéletrajz - Pályaválasztás - A munka világa, munkanélküliség	x	x
Wissenserwerb und Wissensvermittlung **- Német nyelvű információszerzés és megosztás**	x	x
Vorbereitung auf das Abitur - Közép- és emelt szintű érettségi témaköreinek gyakorlása - Szóbeli érettségi témaköreinek gyakorlása - Folyamatos beszéd	x	x

Művészetek 11-12. évfolyam

Tantárgy neve:	Művészetek	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Korszak, stílus, műfaj	x	
Kortárs művészeti jelenségek – Művészi koncepció, személyes és társadalmi üzenet	x	
A vizuális közlés hatásmechanizmusa – Vizuális információfeldolgozás	x	x

Tantárgy neve:	Művészetek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Digitális képalkotás, közösségi média – Digitális tartalom-előállítás, személyesség	x	
Design, divat, identitás – Tervezett környezet, azonosulás	x	
Környezet és fenntarthatóság – Természeti és tervezett környezet egyensúlya	x	

Mozgóképkultúra és médiaismeret 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Mozgóképkultúra és médiaismeret	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**

A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.	x	
A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.	x	
Tudatos médiahasználat az egyén és a társadalom szempontjából: szellemi önvédelem, a kereskedelmi célú médiatartalmak kezelése – tudatos fogyasztói magatartás kialakítása; az információbiztonság, a közszféra és a magánszféra a médiában.		x
A média társadalmi szerepe, használata: médiaetika, médiaszabályozás, információáramlás irányítása, a véleményformálás lehetőségei, feladatai.		x
A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.	x	
A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.	x	
A mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában, képi eszközök a digitalizáció előtt és most; az audiovizuális elemek esztétikai szerepe a művészi alkotásoknál és céljai a kereskedelmi célú tartalomszolgáltatásban.	x	
Kultúra és tömegkultúra: hatása az egyénre és a társadalomra; esztétikai minőség és a fogyasztói társadalom kölcsönhatása; jelenségek a médiában és a filmművészetben – sztárok, szerepek, sztereotípiák, életformák; a virtuális valóság.		x
A magyar film: alkotók és alkotások; a magyar filmművészet jelentősége és értékei a nemzeti kultúrában; a magyar film korszakai, sajátosságai; jeles magyar rendezők és színészek.		x

Digitális kultúra 9–11. évfolyam

Tantárgy neve:	Digitális kultúra	
Évfolyam:	9.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**
Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata	x	x
Információs társadalom, e-Világ	x	

Mobiltechnológiai ismeretek	x	
Szövegszerkesztés		x

Tantárgy neve:	Digitális kultúra	
Évfolyam:	10.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**
Számítógépes grafika		x
Multimédiás dokumentumok készítése		x
Online kommunikáció		x
Publikálás a világhálón		x

Tantárgy neve:	Digitális kultúra	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Gyakorlati vizsga**
Táblázatkezelés		x
Adatbázis-kezelés		x
A digitális eszközök használata		x

Roma népismeret 9 (11) – 10 (12). évfolyam

Tantárgy neve:	Roma népismeret	
Évfolyam:	9. (11.)	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Család és közvetlen környezet (Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel) A család és a rokonság. Családtagok, rokonok megszólítása, ragadványnevek. Vigák, nemzetségek. A családon belüli munkamegosztás, megélhetési stratégiák. Idő meghatározása, napirend		x
Természeti és társadalmi és politikai környezet Adott település helyzete, lakossága, élete. Településtípusok (falu, város, tanya) A település szerkezete. Különböző házak, utcák, terek, cigánytelepek (telep, sor). Megélhetési módok régen és ma.		x
Múlt és jelen Cigány népcsoportok Magyarországon és elhelyezkedésük. Híres történelmi személyek és szerepük a nemzetiségi azonosságtudat formálásában.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet Történelmi személyek, mai közszereplők, hétköznapi cigány emberek bemutatása. Szerepük a cigány nemzetiségi azonosságtudat formálásában. Szokás, hagyomány, hiedelem, viselet. A cigány eredetmondák, mesék népdalok, balladák témáinak megismerése.	x	

Cigány nyelvek Cigány nyelvi csoportok Magyarországon. A cigány nyelvek helyzete. A cigány nyelvek dialektusai. Szókincs, jövevényszavak, nyelvcsere. Kommunikáció és nyelvhasználat a családon belül és kívül.	x	
Család és közvetlen környezet (Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel) Kommunikáció és nyelvhasználat a családon belül és kívül. A család és a rokonság életfordulóinak eseményei, ünnepek ábrázolása. Önismeret. Más nemzetiségek megismerése. Kitörési lehetőségek, követhető életutak, hétköznapi hősök.		x
Természeti és társadalmi és politikai környezet Nemzetiségek földrajzi elhelyezkedése, létszáma. Kisebbség és többség. A Magyarországon élő nemzetiségek térbeli elhelyezkedése.		x
Múlt és jelen Cigány népcsoportok Magyarországon és elhelyezkedésük. Híres történelmi személyek és szerepük a nemzetiségi azonosságtudat formálásában.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet Művészet, mint önkifejezési eszköz (zene, irodalom, képzőművészet, tánc). Az autentikus cigányzene és a magyar népzene kapcsolata, tánckultúra. Híres cigányzenészek. Modern zenei irányzatok jeles képviselői. A cigány kultúra a digitális világban.	x	
Cigány nyelvek A nyelvhasználat színterei a családban és a településen. Romani és/vagy beás nyelv használatának színterei. A beás és a romani/lovári nyelv intézményi rendszere: nyelvoktatás, érettségi, nyelvvizsga. Intézményi, szervezeti kapcsolatok.	x	

Tantárgy neve:	Roma népismeret	
Évfolyam:	10. (12.)	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés Magyarországi cigányság a 21. században. Életutak, pozitív példák, minták személyiségfejlesztő hatása, példaképek, identitástudat. Együttműködés lehetőségei és felelősség a mindennapokban.		x
Természeti, társadalmi és politikai környezet Cigányok Európában napjainkban. Az Európai Unió.		x

Összefüggések keresése - társadalmi - gazdasági események és a cigányság mai helyzete között. A hazai cigányság politikai, jogi, kulturális érdekképviseleti szervezetei, a nemzetiségi önkormányzatok szerepe, civil szervezetek.		
Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás A cigányság történelme középkortól napjainkig. A cigányság megjelenése hazánkban. Magyarországi cigányság az újkorban. Cigánysággal kapcsolatos rendeletek és törvények a felvilágosult abszolutizmus idején. Az ipari forradalom hatása a hazai cigányság életére. A holokauszt.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet Tájékozódás a cigány művészetben. Irodalom, zene, tánc, képzőművészet. Színházi törekvések, színtársulatok, színdarabok. Művek, műalkotások elemzése. Kulturális autonómia fogalma. Cigányságról szóló alkotások a magyar irodalomban. A cigány irodalom helye és szerepe az irodalomban.	x	
Cigány nyelvek A magyarországi cigányság nyelvi csoportjai és elhelyezkedésük. Kétnyelvűség, nyelvcsere. A nyelvtudás és az identitástudat összefüggésének felismerése. Nyelvi jogok, nyelvpolitika.	x	
Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés Jövőkép, pályaorientáció. Lehetőségek, pályázatok, ösztöndíjak. Reziliencia, érdekérvényesítő képesség. Előítéletek alakulása és változása az idő során.		x
Természeti, társadalmi és politikai környezet Népszámlálások, demográfiai kutatások elemzése. A cigányság földrajzi elhelyezkedése, migrációja. Esélyegyenlőség a munka világában. Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése.		x
Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás Cigányság helyzete és történelme a II. világháború után. Rendszerváltás története és hatása a magyarországi cigányságra. A tudományos kutatás kezdetei, tudományterületei és jelentőségei. Aktuális nemzetiségpolitikai kérdések. Népszámlálások és demográfia Nemzetiségi oktatási intézményrendszer. Jogok és lehetőségek.	x	
Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet A média szerepe a cigányság megítélésében. Cigánykép a mai magyar médiában és szerepe a sztereotípiák kialakulásában.	x	

Cigány nyelvek Nemzetiségi nyelvi jogok érvényesülése Magyarországon és Európában. Európai cigányok nyelvhasználata. A nemzetközi cigány nyelvújítás törekvései.	x	

Közigazgatási alapismeretek 11 – 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Közigazgatási ismeretek	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Az állam működése	x	
A közigazgatás feladatai és a közszolgák szerepe	x	
Az önkormányzat működése	x	x
Magyarország az Európai Unióban	x	

Tantárgy neve:	Közigazgatási ismeretek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással	x	x
Civil szervezetek működése	x	

Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek 11 – 12. évfolyam

Tantárgy neve:	Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek	
Évfolyam:	11.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Közigazgatási alapfogalmak	x	
Vállalkozási alapismeretek	x	
Pénzügyi alapfogalmak	x	
Kamat, kamatos kamat számítása, kamatláb meghatározása	x	

Tantárgy neve:	Közigazgatási és pénzügyi alapismeretek	
Évfolyam:	12.	
Téma / Témakör	**Írásbeli vizsga**	**Szóbeli vizsga**
Megtakarítás, befektetések, előtakarékosság, portfólió	x	
Pénzügyi műveletek	x	
A „modern piac”, tőzsdék a világban	x	
A pénzügyi intézményrendszer	x	
Innováció, fenntarthatóság.		x

Az értékelés szabályai

A tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott teljesítménye (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: *tanulmányok alatti* vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

Osztályozó vizsgát kell tennie a tanulónak a félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához, ha

- felmentették a tanórai foglalkozásokon való részvétele alól
- 250 tanítási óránál többet mulasztott, és a nevelőtestület döntése alapján osztályozó vizsgát tehet,

Egy osztályozó vizsga egy adott tantárgy és egy adott évfolyam követelményeinek teljesítésére vonatkozik.

A tanítási év lezárását szolgáló osztályozó vizsgát az adott tanítási évben kell megszervezni.

Ha a tanuló a tanórai foglalkozások több mint ötven százalékáról távol maradt, félévkor és év végén minden esetben osztályozó vizsgán köteles számot adni tudásáról.

Az osztályozó vizsga alól felmentés nem adható.

Különbözeti vizsgát a tanuló abban az iskolában tehet, amelyben a tanulmányait folytatni kívánja.

A különbözeti vizsgákra tanévenként legalább két vizsgaidőszakot kell kijelölni.

Osztályozó, különbözeti vizsga esetén a vizsgát megelőző három hónapon belül kell a vizsgaidőszakot kijelölni azzal, hogy osztályozó vizsgát az iskola a tanítási év során bármikor szervezhet.

A vizsgák időpontjáról a vizsgázót a vizsgára történő jelentkezéskor írásban tájékoztatni kell.

A vizsgázó ***pótló vizsgá***t tehet az igazgató által meghatározott vizsganapon, ha a vizsgáról neki fel nem róható okból elkésik, távol marad, vagy a megkezdett vizsgáról engedéllyel eltávozik, mielőtt a válaszadást befejezné.

A vizsgázónak fel nem róható ok minden olyan, a vizsgán való részvételt gátló esemény, körülmény, amelynek bekövetkezése nem vezethető vissza a vizsgázó szándékos vagy gondatlan magatartására.

Az igazgató engedélyezheti, hogy a vizsgázó a pótló vizsgát az adott vizsganapon tegye le, ha ennek a feltételei megteremthetők. A vizsgázó kérésére a vizsga megszakításáig a vizsgakérdésekre adott válaszait értékelni kell.

Javítóvizsgát tehet a vizsgázó, ha

- a tanév végén – legfeljebb három tantárgyból – elégtelen osztályzatot kapott,
- az osztályozó vizsgáról, a különbözeti vizsgáról számára felróható okból elkésik, távol marad, vagy a vizsgáról engedély nélkül eltávozik.

A vizsgázó javítóvizsgát az iskola igazgatója által meghatározott időpontban, az augusztus 15-étől augusztus 31-éig terjedő időszakban tehet.

Tanulmányok alatti vizsgát abban a nevelési-oktatási intézményben lehet tenni, amellyel a tanuló jogviszonyban áll.

A szabályosan megtartott *tanulmányok alatti* vizsga nem ismételhető.

Az iskolában tartott *tanulmányok alatti* vizsga esetén az igazgató, a vizsgázó – kiskorú vizsgázó esetén a törvényes képviselő – írásbeli kérelmére engedélyezheti, hogy a vizsgázó az előre meghatározott időponttól eltérő időben tegyen vizsgát.

Tanulmányok alatti vizsgát legalább háromtagú vizsgabizottság előtt kell tenni. Amennyiben erre lehetőség van, a vizsgabizottságba legalább két olyan pedagógust kell jelölni, aki jogosult az adott tantárgy tanítására.

A *tanulmányok alatti* vizsga vizsgabizottságának elnökét és tagjait az igazgató bízza meg.

A középiskolában, olyan tantárgyból, amely követelményeinek teljesítésével a helyi tanterv alapján valamely vizsgatárgyból a tanuló érettségi vizsga letételére való jogosultságot szerezhet, a *tanulmányok alatti* vizsgán minden évfolyamon kötelező követelmény a minimum hatvanperces, az adott tanév helyi tantervének legfontosabb tanulmányi követelményeit magában foglaló írásbeli vizsgarész, valamint a szóbeli vizsgarész sikeres teljesítése.

A *tanulmányok alatti* vizsga vizsgabizottságának elnöke felel a vizsga szakszerű és jogszerű megtartásáért, ennek keretében

- meggyőződik arról, a vizsgázó jogosult-e a vizsga megkezdésére, és teljesítette-e a vizsga letételéhez előírt feltételeket, továbbá szükség esetén kezdeményezi a szabálytalanul vizsgázni szándékozók kizárását,
- vezeti a szóbeli vizsgákat és a vizsgabizottság értekezleteit,
- átvizsgálja a vizsgával kapcsolatos iratokat, a szabályzatban foglaltak szerint aláírja a vizsga iratait,
- a vizsgabizottság értekezletein véleményeltérés esetén szavazást rendel el.

A vizsgabizottsági elnök feladatainak ellátásába a vizsgabizottság tagjait bevonhatja.

A kérdező tanár csak az lehet, aki a vizsga tárgya szerinti tantárgyat taníthatja.

A vizsgabizottság munkáját és magát a vizsgát az iskola igazgatója készíti elő.

Az igazgató felel a vizsga jogszerű előkészítéséért és zavartalan lebonyolítása feltételeinek megteremtéséért. Az igazgató e feladata ellátása során

- dönt minden olyan, a vizsga előkészítésével és lebonyolításával összefüggő ügyben, amelyet a helyben meghatározott szabályok nem utalnak más jogkörébe,
- írásban kiadja az előírt megbízásokat, szükség esetén gondoskodik a helyettesítésről,
- ellenőrzi a vizsgáztatás rendjének megtartását,
- minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy a vizsgát szabályosan, pontosan meg lehessen kezdeni és be lehessen fejezni.

A tanulmányok alatti vizsga reggel nyolc óra előtt is elkezdhető és tizennyolc óra után is tarthat.

Az írásbeli vizsgán a vizsgateremben az ülésrendet a vizsga kezdetekor a vizsgáztató pedagógus úgy köteles kialakítani, hogy a vizsgázók egymást ne zavarhassák és ne segíthessék.

A vizsga kezdetekor a vizsgabizottság elnöke a vizsgáztató pedagógus jelenlétében megállapítja a jelenlévők személyazonosságát, ismerteti az írásbeli vizsga szabályait, majd kihirdeti az írásbeli tételeket.

A vizsgázóknak a feladat elkészítéséhez segítség nem adható.

Az írásbeli vizsgán kizárólag a vizsgaszervező intézmény bélyegzőjével ellátott lapon, feladatlapokon, tétellapokon (a továbbiakban együtt: feladatlap) lehet dolgozni.

A rajzokat ceruzával, minden egyéb írásbeli munkát tintával kell elkészíteni.

A feladatlap előírhatja számológép, számítógép használatát, amelyet a vizsgaszervező intézménynek kell biztosítania.

Az íróeszközökről a vizsgázók, az iskola helyi tanterve alapján a vizsgához szükséges segédeszközökről az iskola gondoskodik, azokat a vizsgázók egymás között nem cserélhetik.

A vizsgázó az írásbeli válaszok kidolgozásának megkezdése előtt mindegyik átvett feladatlapon feltünteti a nevét, a vizsganap dátumát, a tantárgy megnevezését. Vázlatot, jegyzetet csak ezeken a lapokon lehet készíteni.

A vizsgázó számára az írásbeli feladatok megválaszolásához rendelkezésre álló idő tantárgyanként középiskolában minimum hatvan perc.

Ha az írásbeli vizsgát bármilyen rendkívüli esemény megzavarja, az emiatt kiesett idővel a vizsgázó számára rendelkezésre álló időt meg kell növelni.

Ha a vizsgáztató pedagógus az írásbeli vizsgán szabálytalanságot észlel, elveszi a vizsgázó feladatlapját, ráírja, hogy milyen szabálytalanságot észlelt, továbbá az elvétel pontos idejét, aláírja és visszaadja a vizsgázónak, aki folytathatja az írásbeli vizsgát.

A vizsgáztató pedagógus a szabálytalanság tényét és a megtett intézkedést írásban jelenti az iskola igazgatójának, aki az írásbeli vizsga befejezését követően haladéktalanul kivizsgálja a szabálytalanság elkövetésével kapcsolatos bejelentést.

Az iskola igazgatója a megállapításait részletes jegyzőkönyvbe foglalja, amelynek tartalmaznia kell a vizsgázó és a vizsgáztató pedagógus nyilatkozatát, az esemény leírását, továbbá minden olyan tényt, adatot, információt, amely lehetővé teszi a szabálytalanság elkövetésének kivizsgálását.

A jegyzőkönyvet a vizsgáztató pedagógus, az iskola igazgatója és a vizsgázó írja alá.

A vizsgázó különvéleményét a jegyzőkönyvre rávezetheti.

Az iskola igazgatója az írásbeli vizsga folyamán készített jegyzőkönyveket és a feladatlapokat – az üres és a piszkozatokat tartalmazó feladatlapokkal együtt – a kidolgozási idő lejártával átveszi a vizsgáztató pedagógusoktól.

A jegyzőkönyveket aláírásával – az időpont feltüntetésével – lezárja és a vizsgairatokhoz mellékeli.

Az írásbeli vizsga feladatlapjait a vizsgáztató pedagógus kijavítja, a hibákat, tévedéseket a vizsgázó által használt tintától jól megkülönböztethető színű tintával megjelöli, röviden értékeli a vizsgakérdésekre adott megoldásokat.

Ha a vizsgáztató pedagógus a feladatlapok javítása során arra a feltételezésre jut, hogy a vizsgázó meg nem engedett segédeszközt használt, segítséget vett igénybe, megállapítását rávezeti a feladatlapra, és értesíti az iskola igazgatóját.

Ha a vizsgázó a vizsga során szabálytalanságot követett el, az iskola igazgatójából és két másik – a vizsgabizottság munkájában részt nem vevő – pedagógusból álló háromtagú bizottság a cselekmény súlyosságának mérlegeli, és

- a vizsgakérdésre adott megoldást részben vagy egészben érvénytelennek nyilvánítja, és az érvénytelen rész figyelmen kívül hagyásával értékeli a vizsgán nyújtott teljesítményt,
- az adott tantárgyból – ha az nem javítóvizsga – a vizsgázót javítóvizsgára utasítja, vagy
- amennyiben a vizsga javítóvizsgaként került megszervezésre, a vizsgát vagy eredménytelennek nyilvánítja, vagy a vizsgakérdésre adott megoldást részben vagy egészben érvénytelennek nyilvánítja, és az érvénytelen rész figyelmen kívül hagyásával értékeli a vizsgán nyújtott teljesítményt.

A szabálytalansággal összefüggésben hozott döntést és annak indokait határozatba kell foglalni.

Egy vizsganapon egy vizsgázó vonatkozásában legfeljebb három írásbeli vizsgát lehet megtartani.

A vizsgák között a vizsgázó kérésére legalább tíz, legfeljebb harminc perc pihenőidőt kell biztosítani.

A pótló vizsga – szükség esetén újabb pihenőidő beiktatásával – harmadik vizsgaként is megszervezhető.

Egy vizsgázónak egy napra legfeljebb három tantárgyból szervezhető szóbeli vizsga.

A vizsgateremben egyidejűleg legfeljebb hat vizsgázó tartózkodhat.

A vizsgázónak legalább tíz perccel korábban meg kell jelennie a vizsga helyszínén, mint amely időpontban az a vizsgacsoport megkezdi a vizsgát, amelybe beosztották.

A szóbeli vizsgán a vizsgázó tantárgyanként húz tételt vagy kifejtendő feladatot, és – amennyiben szükséges – kiválasztja a tétel kifejtéséhez szükséges segédeszközt.

Az egyes tantárgyak szóbeli vizsgáihoz szükséges segédeszközökről a vizsgáztató tanár gondoskodik.

Minden vizsgázónak tantárgyanként legalább harminc perc felkészülési időt kell biztosítani a szóbeli feleletet megelőzően.

A felkészülési idő alatt a vizsgázó jegyzetet készíthet, de gondolatait szabad előadásban kell elmondania.

Egy-egy tantárgyból egy vizsgázó esetében a feleltetés időtartama tizenöt percnél nem lehet több.

A vizsgázók a vizsgateremben egymással nem beszélgethetnek, egymást nem segíthetik.

A tételben szereplő kérdések megoldásának sorrendjét a vizsgázó határozza meg.

A vizsgázó segítség nélkül, önállóan felel, de ha önálló feleletét önhibájából nem tudja folytatni vagy a vizsgatétel kifejtése során súlyos tárgyi, logikai hibát vét, a vizsgabizottság tagjaitól segítséget kaphat.

A vizsgabizottság tagjai a tétellel kapcsolatosan a vizsgázónak kérdéseket tehetnek fel, ha meggyőződtek arról, hogy a vizsgázó a tétel kifejtését befejezte, vagy a tétel kifejtése során önálló feleletét önhibájából nem tudta folytatni vagy a vizsgatétel kifejtése során súlyos tárgyi, logikai hibát vétett.

A vizsgázó a tétel kifejtése során akkor szakítható félbe, ha súlyos tárgyi, logikai hibát vétett, vagy a rendelkezésre álló idő eltelt.

Ha a vizsgázó a húzott tétel anyagában teljes tájékozatlanságot árul el, azaz feleletének értékelése nem éri el az elégséges szintet, az elnök egy alkalommal póttételt húzat vele.

Ez esetben a szóbeli minősítést a póttételre adott felelet alapján kell kialakítani úgy, hogy az elért pontszámot meg kell felezni és egész pontra fel kell kerekíteni, majd az osztályzatot ennek alapján kell kiszámítani.

Ha a vizsgázó a feleletet befejezte, a következő tantárgyból történő tételhúzás előtt legalább tizenöt perc pihenőidőt kell számára biztosítani, amely alatt a vizsgahelyiséget elhagyhatja.

Amikor a vizsgázó befejezte a tétel kifejtését, a vizsgabizottság elnöke rávezeti a javasolt értékelést a vizsgajegyzőkönyvre.

Ha a szóbeli vizsgán a vizsgázó szabálytalanságot követ el, vagy a vizsga rendjét zavarja, a vizsgabizottság elnöke figyelmezteti a vizsgázót, hogy a szóbeli vizsgát befejezheti ugyan, de ha szabálytalanság elkövetését, a vizsga rendjének megzavarását a vizsgabizottság megállapítja, az elért eredményt megsemmisítheti. A figyelmeztetést a vizsga jegyzőkönyvében fel kell tüntetni.

A szóbeli vizsgán elkövetett szabálytalanság esetében az igazgató az írásbeli vizsga erre vonatkozó rendelkezéseit alkalmazza.

Ha a vizsgázónak engedélyezték, hogy az írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tegyen, és a vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll, két vizsgatételt kell húznia, és az engedélynek megfelelő tételeket kell kifejtenie.

A felkészüléshez és a tétel kifejtéséhez rendelkezésre álló időt tételenként kell számítani.

A vizsgázó kérésére a második tétel kihúzása előtt legfeljebb tíz perc pihenőidőt kell adni, amely alatt a vizsgázó a vizsgahelyiséget elhagyhatja.

Ha a vizsgázó a szóbeli vizsgát írásban teszi le, a vizsgatétel kihúzása után külön helyiségben, vizsgáztató tanár felügyelete mellett készíti el dolgozatát.

A dolgozat elkészítésére harminc percet kell biztosítani.

A dolgozatot a vizsgázó vagy a vizsgázó kérésére a vizsgáztató tanár felolvassa.

A tanuló félévi osztályzatáról a szülőt a tanulmányi rendszeren keresztül kell tájékoztatni. A szülőt a tanuló félévi osztályzatáról papíralapú értesítőben is lehet, a szülő kérésére pedig papíralapú értesítőben is kell tájékoztatni.

Ha a tantárgy oktatása félévkor fejeződik be, a tanuló osztályzatát az év végi bizonyítványban is fel kell tüntetni.

Ha a tanuló több iskolai évfolyam valamennyi követelményét teljesíti, az osztályzatokat a tanulmányi rendszerben történő rögzítés mellett valamennyi elvégzett évfolyam bizonyítványába be kell jegyezni.

Ha a tanuló nem teljesíti az iskolai évfolyam valamennyi követelményét, az egyes tantárgyak osztályzatát a törzslapján valamennyi elvégzett évfolyamon fel kell tüntetni, és a vizsga évében, ezt követően az adott évben kiállításra kerülő év végi bizonyítványba be kell írni, és rögzíteni kell a tanulmányi rendszerben is.

Ha a tanuló vendégtanulóként ad számot tudásáról, a vizsgáztató intézmény a tanuló osztályzatáról a törzslapon történő bejegyzés céljából három napon belül írásban értesíti azt az iskolát, amelyikkel a tanuló tanulói jogviszonyban áll.

A tanuló magasabb évfolyamra lépéséről – figyelembe véve a vendégtanulóként szerzett osztályzatot – az az iskola dönt, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll.

Ha a tanuló valamely tantárgyból előrehozott érettségi vizsgát tett, ezáltal az adott tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette. Az iskola magasabb évfolyamán vagy évismétlés esetén e tantárgy tanulásával kapcsolatban mentesül a követelmények teljesítése alól.

Ha a tanuló a tanulmányi kötelezettségének a szülő kérelme alapján egyéni munkarend keretében tesz eleget, felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel.

Az egyéni munkarend keretében tanuló magatartását és szorgalmát nem kell minősíteni.

Az iskola igazgatója köteles tájékoztatni a tanulót és a szülőt az egyéni munkarenddel rendelkező kötelességeiről és jogairól.

Az egyéni munkarenddel rendelkező kérelmére részt vehet a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon, valamint felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásra. Ezen kérelmekről az iskola igazgatója dönt.

Ha a tanuló az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (a továbbiakban: Eütv.) 89. § szerinti általános járóbeteg szakellátásban, vagy az Eütv. 91. § szerinti általános fekvőbeteg szakellátásban résztvevő szakorvos által kiadott vélemény szerint tartós gyógykezelésben részesül és emiatt a mindennapos iskolába járási kötelezettségét nem tudja teljesíteni, egyéni munkarend keretében folytatja tanulmányait.

A tartós gyógykezelés miatt egyéni munkarend keretében tanulmányokat folytató tanuló felkészítéséről, osztályzatának megállapításáról az az iskola gondoskodik, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll.

Ha a tanuló nem teljesítette az évfolyamra előírt tanulmányi követelményeket, tanulmányait az évfolyam megismétlésével folytathatja.

Ha a tanuló a következő tanév kezdetéig azért nem tett eleget a tanulmányi követelményeknek, mert az előírt vizsga letételére a nevelőtestülettől halasztást kapott, az engedélyezett határidő lejártáig tanulmányait felsőbb évfolyamon folytathatja.

A tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg.

Ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, az oktatói testület felhívja az érintett oktatót, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha az oktató nem változtatja meg döntését, és az oktatói testület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

A tanuló valamely tantárgyból előrehozott érettségi vizsgát tett, ezáltal az adott tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette e tantárgy tanulásával kapcsolatban az eljárás

Ha a tanuló valamely tantárgyból előrehozott érettségi vizsgát tett, ezáltal az adott tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette. Az iskola magasabb évfolyamán vagy évismétlés esetén e tantárgy tanulásával kapcsolatban a következők szerint kell eljárni (74.§ (6)):

- idegen nyelvek esetén, szülői kérésre, a szaktanárral történt egyeztetés után, a szinten tartás érdekében, a nyelvi órákon részt vehet,
- a többi tárgy estében, a testnevelés kivételével, a szülő írásbeli kérésére, igazgatói határozatba foglalva a tantárgyi órák látogatása alól mentesül,
- az így felszabadult időben az órák látogatása alól mentesül.

HELYI TANTERV - TANTÁRGYANKÉNT

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

Magyar nyelv és irodalom 9–12. ÉVFOLYAM Iskolarendszerű felnőttoktatás

Az anyanyelv már nevében is a legszorosabb összetartozást fejezi ki az azonos nyelvet beszélő emberek között. Az anyanyelven megszülető irodalom alkotói és hallgatói olyan olvasói hagyományt, kultúrát teremtenek, amely megerősíti egy közösség tagjainak az identitását, mert a „… nemzeti hagyomány s nemzeti poézis szoros függésben állanak egymással" (Kölcsey Ferenc). Egy nemzet megmaradásának alapja, de fennmaradásának, jövőjének is a záloga a kultúrája, az anyanyelve.
A magyar nyelv és irodalom tantárgynak ezért van kitüntetett szerepe: gondolkodni tanít, ismereteket ad át, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Egy nép szimbolikus szövegei többnyire irodalmi alkotások, amelyek a legszorosabb összetartozást fejezik ki. Ezek olvasása, tanítása személyiséget formál, fejleszti a szépérzéket, az ítélőképességet, az erkölcsi érzéket. Ezzel a magyar nyelv és irodalom tantárgy az érzelmi nevelés egyik legfontosabb eszköze.
Kultúránk, benne irodalmunk magyarul született meg, és ezen a nyelven formálódik tovább. A magyar irodalom a Kárpát-medence magyarságának irodalma. Nyelvünk, történelmünk, kultúránk közös. Kulturális értelemben egy nemzet vagyunk. Ezért a magyar nyelv és irodalom tantárgy is a Kárpát-medencei magyarság irodalmát, szellemi örökségét egységesen és egységben kezeli.

A középfokú képzés szakaszában, a 9–12. évfolyamon a nevelésnek-oktatásnak sok és sokrétű cél- és feladatrendszere van:

- Cél, hogy a felnőtt diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Ismerjék és értsék múltjukat, jelenüket, benne önmagukat.
- A felnőtt tanulók felkészítése arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
- A felnőtt tanulók megértsék a gondolkodás, a viselkedés és a nyelvhasználat összefüggéseit, ennek feltétele a biztos szövegértés és szövegalkotás képességének fejlesztése. Az, hogy a diákok szabatosan és pontosan, illetve a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudják kifejezni magukat.
- Ismerjék nyelvünk szerkezetét, grammatikáját, a nyelvhelyességi szabályokat, a stilisztikai árnyalatokat, hiszen csak ezek ismeretében tudják megítélni saját és a többi ember nyelvi teljesítményét. Ezek alapján ismerik fel az adott kommunikációs helyzetet, szövegösszefüggést, a műfaji elvárásokat.
- Cél, hogy a nyelvi megnyilatkozások jelentésszintjeit és -árnyalatait a képzési szakasz végén megértsék, mert így veszik észre a manipulációt vagy értik meg az összetett üzeneteket.
- A felnőtt tanulók tudják elhelyezni anyanyelvüket a világ többi nyelve között, ismerjék nyelvük történelmi fejlődését. Értsék, hogy a nyelv a jelenben is folyamatosan változik, s ezért a változásért felelősséggel tartoznak.
- Alakuljon ki nyelvhasználati igényességük. Legyen elemi elvárás számukra – önmaguktól és másoktól is – a pontos és a magyar nyelvhelyességi szabályokat betartó szövegalkotás, a magyar helyesírás szabályainak ismerete.
- Értsék meg és példákkal tudják szemléltetni, hogy a nyelv és a gondolkodás, a beszéd és a gondolkodás feltételezik egymást, szorosan összefüggnek, ismerjék fel, hogy a nyelv szegényedése a gondolkodás szegényedését jelenti.
- Fontos cél a digitális kompetencia fejlesztése is, az IKT-eszközök tudatos és kreatív alkalmazása.
- A digitális világ bővülésével a felnőtt tanulókra hatalmas információmennyiség zúdul. Meg kell tanulniuk kiválasztani a fontos, értékes adatokat és ismereteket, azt is, hogy ezen adatokat és információkat etikusan és elemzően használják, építsék be tudásukba.
- Az irodalmi szövegek megértéséhez elengedhetetlen, hogy a felnőtt tanulók rendelkezzenek megfelelő művészettörténeti, műfajtörténeti, irodalomelméleti, -történeti ismeretekkel. A képzési szakasz első felében ezek az ismeretek állnak a tananyag középpontjában. Fontos, hogy a diákok az irodalmat egy közösség történelmi-társadalmi folyamataként is lássák. A

képzési szakasz második felében a szerzői portrék és látásmódok is helyet kapnak. *Mindkét képzési szakasz célja és feladata az irodalmi művek elemző értelmezése.* Ez fejleszti a gondolkodást, az erkölcsi érzéket, segíti az érzelmi nevelést. Az önálló elemzési készség fejleszti az önismeretet, önbizalmat ad, fejleszti az anyanyelvi kompetenciát is.

- Cél, hogy a felnőtt tanulók rendelkezzenek az irodalmi művek értelmezéséhez szükséges elemzési stratégiákkal. A művek tartalmi összefoglalásán túl vállalkozzanak önálló értelmezés kialakítására.
- Vegyék észre a különböző korok szerzői, művei között kialakuló párbeszédet, az irodalom vándortémáit és motívumait, értsék meg azok jelentésváltozását.
- A XXI. század emberei már élethosszig tanulnak, ezért a felnőtt diákoknak is meg kell őrizni kíváncsiságukat, meg kell tanulniuk középiskolás módon tanulni. Ennek feltétele, hogy olvasó emberekké neveljük őket, akik többféle olvasási és értelmezési technikákkal rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket. Tudnak önállóan jegyzetelni.
- Alakuljon ki a felnőtt diákokban az önfejlesztés igénye. Ennek alapja az önvizsgálaton alapuló magatartás és gondolkodás fejlesztése. Az irodalmi szövegek sokfélesége biztosítja, hogy olyan esztétikai, morális, lélektani, társadalmi kérdésekkel szembesüljenek a tanulók, amelyekben felismerik önmagukat, saját gondjaikat.
- Kiemelt cél a gondolkodni tanítás, kíváncsiságuk, alkotókedvük megtartásával.

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakhoz, műveltségi területekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik fontos elve. Bizonyos irodalmi témakörök feldolgozásához ajánljuk a művek filmes vagy színházi adaptációjának beépítését az órai munkába vagy a házi feladatba.

A magyar nyelv és irodalom tanításának nemcsak a műveltségátadás, a kompetenciafejlesztés, hanem az érzelmi nevelés is a célja. A diákok érzelmi fejlődése az alapja későbbi személyes boldogulásuknak, együttműködési képességüknek, társadalmi beilleszkedésüknek és kulturált viselkedésüknek.
A képzési szakasz feladata, hogy a tanulókat felkészítse az érettségire, tegye lehetővé – megfelelő ismeret, műveltség átadásával, a tanulói kompetenciák fejlesztésével – a sikeres továbbtanulást, a társadalomba való beilleszkedést. Érett, gondolkodó, ép erkölcsi érzékkel rendelkező, kiegyensúlyozott felnőttekként kerüljenek ki a köznevelésből.

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni. A választást segítő javaslatok a részletesen szabályozott kötelező törzsanyag mellett találhatók.
A magyar nyelv és irodalom tantárgy kötelező törzsanyagában csak lezárt, biztosan értékelhető életművek szerepelnek. Ezen felül, a választható órakeret terhére a tanár szabadon beilleszthet kortárs alkotókat, műveket a tananyagba.
Ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy az órakeret 100%-át a törzsanyag tanítására kell fordítania, lemondhat a választás lehetőségéről.

A törzsanyag órai feldolgozása kötelező.
A Nat alapján álló törzsanyag és az azt kiegészítő tartalmak, választható, ajánlott témák, művek

I. A törzsanyag
A témakörökben megadott művek a Nat-ban megfogalmazott tanulási eredmények elérését biztosítják.

II. A törzsanyaghoz kapcsolódó, kiegészítő tartalmak
A törzsanyagon felüli ajánlott témák, művek elősegítik a pedagógus választását a helyi sajátosságoknak, az osztály érdeklődésének megfelelően.

A törzsanyagot jelentő témákra, művekre, tevékenységekre szánt órák nem vonhatók össze a szabadon választott témák, művek értelmezésére szánt órákkal. Az ajánlott, illetve választott témákra szánt órakeretet a pedagógus akkor használhatja fel, ha a törzsanyagot már feldolgozta a diákokkal.
A szövegek kiválasztásakor is ez a két elv érvényesül a magyar nyelv és az irodalom tanításában is: a törzsanyag témái és művei, a hozzájuk kapcsolódó választható témák, művek, illetve a szabadon választható témák, művek.
Az irodalom és média (film, tévéjáték, színház) kapcsolata azt jelenti, hogy a szaktanár döntése alapján – a kötelező olvasmányok kivételével – vagy a művet olvastatja el a diákokkal, vagy annak feldolgozását nézik meg.

Az iskolarendszerű felnőttoktatásban az esti és levelező tagozatokon kevesebb óra áll rendelkezésre, mint a nappali rendszerű oktatásban. Ezért a tantárgy tanítása során hangsúlyt kell helyezni az önálló (otthoni) tanulás módszereinek megismertetésére és az otthon végzett tanulmányi tevékenység folyamatos támogatására.

9–10. ÉVFOLYAM

A középiskolai képzés első szakaszának kiemelt cél- és feladatrendszere:

- A tanulás tanulása. Egy új tanulási szakaszt kezdenek el a felnőtt diákok, nagyobb, bonyolultabb tananyagokkal találkoznak. Meg kell tanulniuk a lényeget kiemelni, vázlatot írni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és szándékaik szerint árnyaltan, adekvátan kifejezni.
- A felnőtt diákok szövegértésének folyamatos fejlesztése. A biztos szövegértés nemcsak a magyar nyelv és irodalom, de valamennyi tantárgy értő és eredményes tanulását segíti, feltétele a gondolkodás és a beszéd fejlesztésének is.
- A szövegértés és -alkotás tanulásának feltétele a biztos anyanyelvi (grammatikai, stilisztikai) ismeret, a kommunikációelmélet alapvető fogalmainak elsajátítása, hiszen csak így tudják a tanulók felismerni az adott kommunikációs helyzetet.
- Az érvelési képesség és a beszédkészség folyamatos fejlesztése.
- A felnőtt tanulók személyiségfejlesztésének feltétele, hogy rendelkezzenek megfelelő ismeretekkel ahhoz, hogy kérdéseket tudjanak megfogalmazni, az irodalmi szereplők, konfliktusok és saját élethelyzeteik között felfedezzék a párhuzamokat, kialakuljon elvonatkoztató képességük, s igényük és képességük arra, hogy kifejezzék saját véleményüket.
- Ez a két évfolyam a felnőtt diákok számára a tájékozódás, saját tehetségük és érdeklődési körük felfedezésének kora, ezért elengedhetetlen, hogy sokféle ismerettel és ismerethordozóval találkozzanak.
- Tudásuk megszerzésében és bővítésében a hagyományos információhordozókon kívül egyre erőteljesebb szerepet kapnak a digitális eszközök. Cél ezek észszerű, gondolkodásukat segítő, etikus használatának elsajátítása.
- A képzésnek ebben a szakaszában már rendszerezett nyelvtani és irodalmi (irodalomtörténeti, -elméleti, és műfaji) ismeretek elsajátítása elvárt eredmény, hiszen a képzési szakasz második felében csak így lesznek képesek a tanulók az irodalomtörténeti ismereteiket rendszerezni, így sajátítják el a nyelvészet és az irodalomtudomány – korosztályuknak megfelelő szintű – szaknyelvét, s így tudnak az érettségi dolgozatban is elvárt szintű, nyelvezetű esszét, érvelést, műfajnak megfelelő gyakorlati szöveget alkotni.

A magyar nyelv és irodalom nem pusztán tantárgy a középiskolában, hanem kulcsszerepet tölt be a tanulók identitásának kialakításában, megismerteti velük saját kultúrájukat, nemzeti önazonosságukat. A felnőtt tanulókat segíti abban, hogy a kommunikációs célnak megfelelően fejezzék ki magukat. Fejlődjék érvelési kultúrájuk, könnyebben beilleszkedjenek környezetükbe, és ismerjék fel saját tehetségüket.

Magyar nyelvből a 10. évfolyamon év végén a tanulók anyanyelvi ismereteinek felmérése ajánlott.

A 9–10. ÉVFOLYAM TANANYAG TARTALMA:

Magyar nyelvtan	
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	**AJÁNLOTT TANANYAG**
I. Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció	
A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói	A formális és informális beszédhelyzetekben való viselkedés Megszólítások, magázódás, tegeződés, a kapcsolattartás formái A gesztusok és viselkedés, gesztusok és kultúrkörök A médiafüggőség, a virtuális valóság veszélyei A reklámok hatása nyelvhasználatunkra Az internet, mint hiteles adatforrás; plágium; adatvédelem
A személyközi kommunikáció	
A nem nyelvi jelek	
A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói	
A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre	
Médiaműfajok	
A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv	
II. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek	
A nyelv, mint jelrendszer	A jelnyelvek (pl.: a siketek jelelése) Fonémák más nyelvekben. A magyar fonémák összevetése a tanult idegen nyelvek fonémáival A hangok hangulata, hangszimbolika A tőtípusok, illetve a toldalékok meghatározása, grammatikai funkcióik Néhány ismert szófaji rendszer bemutatása A szófajváltás, a többszófajúság Rendszermondat, szövegmondat Mondatok elemzése szerkezeti rajzzal A szinteződés, tömbösödés a mondatban
A nyelvi szintek	
A magyar nyelv hangrendszere	
Hangkapcsolódási szabályszerűségek	
A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)	
A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonyszók	
A szószerkezetek (szintagmák)	
A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai	
Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők	
Az összetett mondat	
Az alárendelő összetett mondatok	
A mellérendelő összetett mondatok	
A többszörösen összetett mondatok	
III. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	
A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet	Szövegszemantika A szöveg és a szöveget kiegészítő, nem szövegszerű elemek (kép, ábra, táblázat, tipográfia) kapcsolata Szöveg és vizualitás: képversek, konkrét költészet Intertextualitás: a szövegek transzformációi (pl. mém)
A szöveg típusai, a szöveg szerkezete	
A szövegkohézió (lineáris és globális)	
A szöveg kifejtettsége	
Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv)	
Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati színterek szerint	
A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták	
Az esszé	
A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)	
Az intertextualitás	
A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében	

IV. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok	
A stílus fogalma és hírértéke	Mindennapi stilisztikánk: társadalmi elvárások és megnyilatkozásaink stílusa Stílusparódia Korstílusok, stílusirányzatok Az íráskép stilisztikai hatásai Egyéni szóalkotások stilisztikai hatása Összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek
A stílus kifejező ereje	
Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus	
Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)	
A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)	
Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés	
Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)	
Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben	

Irodalom	
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	**AJÁNLOTT ALKOTÓK, MŰVEK**
I. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	
A) Az irodalom és hatása	
Karinthy Frigyes: A cirkusz	Örkény István: Ballada a költészet hatalmáról II. János Pál pápa levele a művészeknek (részletek)
B) Szerzők, művek párbeszéde	
Aiszóposz: A tücsök és a hangya Hajnóczy Péter: A hangya és a tücsök Romhányi József: Tücsökdal	
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei	
Arthur Conan Doyle: Sherlock Holmes-történetek (részletek)	Irodalom és film Agatha Christie: Tíz kicsi néger
D) Műnemi-műfaji rendszer	
II. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	
A) Az ősi magyar hitvilág	
Hoppál Mihály: Sámánok. Lelkek és jelképek (részletek)	Diószegi Vilmos: Az ősi magyarok hitvilága (Világfa) Anonymus: Gesta Hungarorum (ford.: Pais Dezső) (részletek) Jankovics Marcell: Az égig érő fa (részlet)
Irodalom és mozgókép: Jankovics Marcell: Ének a csodaszarvasról (részlet)	
B) A görög mitológia	
A világ születése; istenek születése és harca; istenek nemzedékei, világkorszakok; az ember teremtése Az olimposzi istenek A görög mitológia híres történetei (Hermész, Dionüszosz, Héraklész tettei, Daidalosz és Ikarosz, Thészeusz és Ariadné, a Minótaurosz)	További görög mítoszok: Hésziodosz: Istenek születése (részletek) Hésziodosz: Munkák és napok (részletek) A görög mitológia motívumainak, alakjainak megjelenése későbbi korok irodalmában
C) Egyéb teremtésmítosz	
Babiloni teremtésmítosz (részlet)	
III. A görög irodalom	

A) Az epika születése	
Homérosz: Íliász vagy Odüsszeia (részletek)	
B) A görög líra, az időmértékes verselés	
Alkaiosz: Az állam hajója	Szemelvények az antik görög lírából
Alkaiosz: Bordal	
Szapphó: Aphroditéhez	
Szapphó: Édesanyám! Nem perdül a rokka	
Anakreón: Töredék a halálról	
Anakreón: Gyűlölöm	
C) A görög dráma	
Színház- és drámatörténet: Szophoklész: Antigoné	Szophoklész: Oidipusz király Arisztophanész: Lüszisztraté
IV. A római irodalom	
A) A polgárháborúk kora	
Catullus: Gyűlölök és szeretek	Catullus: Éljünk, Lesbia
B) Augustus kora	
Vergilius: Aeneis (Első ének, 1–7.sor)	Vergilius: IV. ecloga Horatius: Leuconoénak Horatius: Licinius Murenához
Vergilius: IX. ecloga	
Horatius: Thaliarchushoz	
Ovidius: Átváltozások	
Ovidius: Pygmalion	
V. A Biblia mint kulturális kód	
A) Az Ószövetség (részletek)	
a) Történeti könyvek	
Mózes első könyvéből **részletek**:	Szemelvények az Ószövetségből Az Ószövetség motívumainak megjelenése későbbi korok irodalmi alkotásaiban
• Teremtéstörténet	
• József	
Mózes második könyvéből részletek:	
• Kivonulás Egyiptomból (**részletek**), a Tízparancsolat	
b) Tanító könyvek	
• Zsoltárok könyve (23., 42.)	
	Az Ószövetség és a film Ridley Scott: Exodus vagy Roger Young: Mózes (vagy más Ószövetség-feldolgozás)
	Az Ószövetség és a képzőművészet (pl.: Michelangelo Buonarotti, Pieter Bruegel, William Blake, Modigliani képei)
B) Újszövetség (részletek)	
a) Az „örömhír”	
Máté evangéliumából részletek:	Szemelvények az Újszövetségből Az Újszövetség motívumainak megjelenése későbbi korok irodalmi alkotásaiban Karinthy: Barabbás
• Jézus Krisztus születése, megkeresztelése	
• Jézus Krisztus tanításai: Hegyi beszéd, A magvető példázata	
• Passió-történet	Az Újszövetség és a film Franco Zeffirelli: A Názáreti Jézus vagy Catharine Hardwicke: A születés (vagy más Újszövetség-feldolgozás)
• Jézus feltámadása	
Lukács evangéliumából (részletek):	
• Az irgalmas szamaritánus	Az Újszövetség és a képzőművészet

• A tékozló fiú Pál apostol Szeretethimnusza	(pl.: M.S. mester, Michelangelo Buonarroti, Tintoretto, Albrecht Dürer, Caravaggio, Munkácsy Mihály)
VI. A középkor irodalma	
A) Egyházi irodalom	
a) Epika: Szent Ágoston: Vallomások (részlet) Halotti beszéd és könyörgés b) Líra Jacopone da Todi: Himnusz a fájdalmas anyáról Ómagyar Mária-siralom	Umberto Eco: A rózsa neve Szent Erzsébet legendája (részlet) Szent Margit legendája (részlet) Szent Gellért püspök legendája (részlet) Tommaso da Celano: Ének az utolsó ítéletről
B) Lovagi és udvari irodalom	
a) Epika	
Anonymus: Gesta Hungarorum (részlet)	Kálti Márk: Képes krónika (részlet)
	Irodalom és film Terry Jones és Terry Gilliam: Gyalog galopp
b) Líra	
Walter von der Vogelweide: A hársfaágak csendes árnyán	Walter von der Vogelweide: Ó, jaj, hogy eltűnt minden
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	Irodalom és képzőművészet Dante: Pokol Gustave Doré illusztrációi, Auguste Rodin munkái
D) A középkor világi irodalma	
vágánsköltészet Carmina Burana (részlet)	Irodalom és zene Carl Orff: Carmina Burana
François Villon: A nagy testamentum (részletek)	Irodalom és színház Szakácsi Sándor – Őze Áron: A cella
VII. A reneszánsz irodalma	
A) A humanista irodalom	
a) Líra Petrarca: Pó, földi kérgem ***Portré: Janus Pannonius*** Janus Pannonius: Pannónia dicsérete Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról	Petrarca: Daloskönyv (részletek) Janus Pannonius: Galeotto Marzióhoz Janus Pannonius: Búcsú Váradtól Janus Pannonius: Mars istenhez békességért Janus Pannonius: A saját lelkéhez
b) Epika	
Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella	Boccaccio: Dekameron (részletek)
B) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése	Irodalom és film Eric Till: Luther (részlet)
a) Bibliafordítások Károli Gáspár Szent Biblia fordítása (részlet)	Reményik Sándor: A fordító Sylvester János: Újtestamentum fordítása (ajánló vers)
b) Zsoltárfordítások Szenczi Molnár Albert: 42. zsoltár	
c) Heltai Gáspár: Száz fabula	Irodalom és film

(részletek)	Richly Zsolt: Heltai Gáspár mesél (rajzfilmek) (részlet)
C) A reformáció világi irodalma	
a) Históriás énekek	Szemelvények a magyar reformáció irodalmából
Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadaljáról (részlet)	
b) Széphistóriák Gyergyai (Gergei) Albert: História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűz leányról (részletek)	
	A regény születése Miguel Cervantes Saavedra: Don Quijote (részletek)
D) Líra a reformáció korában	
a) Portré: Balassi Bálint	
Balassi Bálint: Egy katonaének	További Balassi-versek További Shakespeare-szonettek
Balassi Bálint: Borivóknak való	
Balassi Bálint: Adj már csendességet…	
Balassi Bálint: Hogy Júliára találá	
b) ***William Shakespeare***: LXXV. szonett	
E) Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában	
William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi	Irodalom és film Franco Zeffirelli: Romeo és Júlia (vagy más feldolgozás)
	Irodalom és film Franco Zeffirelli: Hamlet (vagy más feldolgozás)
VIII. A barokk és a rokokó irodalma	
A) Epika	
a) Vitairatok, vallásos értekezések – a katolikus megújulás Pázmány Péter: Alvinczi Péter uramhoz írt öt szép levél (részlet)	
b) **Portré**: Zrínyi Miklós és a barokk eposz	
Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)	
c) Levél	
Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)	Mikes Kelemen: Törökországi levelek (részletek)
d) Tudományos élet	
Apáczai Csere János: Magyar Encyclopaedia (részlet)	Apáczai Csere János: Az iskolák felette szükséges voltáról (részlet)
B) A kuruc kor lírája: művek, műfajok	
Rákóczi-nóta	
Őszi harmat után	
IX. A felvilágosodás irodalma	
A) Az európai felvilágosodás	

a) Epika	
Jonathan Swift: Gulliver utazásai (részletek)	Montesquieu: Perzsa levelek (részlet) Jean-Jacques Rousseau: Értekezés az emberi egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól (részlet) Jean-Jacques Rousseau: Emil (részlet) Johann Wolfgang von Goethe: Az ifjú Werther szenvedései (részlet) Georg Wilhelm Friedrich Herder: Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról és más írások (részlet)
Voltaire: Candide (részletek)	
b) ***Színház- és drámatörténet***	
A francia klasszicista dráma	
Irodalom és színház Molière: A fösvény vagy Tartuffe	Irodalom és színház Jean Racine: Phaedra (részlet) Pierre Corneille: Cid (részlet) Nicolas Boileau-Despréaux: Ars poetica (részlet)
Johann Wolfgang von Goethe: Faust I. (részletek)	Irodalom és színház A német későklasszicista, koraromantikus dráma Friedrich Schiller: Tell Vilmos vagy más Schiller-dráma
c) Líra	
Robert Burns: John Anderson	William Blake: A tigris William Blake: A bárány Johann Wolfgang von Goethe: A vándor éji dala Johann Wolfgang von Goethe: A Tündérkirály
Robert Burns: Falusi randevú	
B) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus	
a) Epika	
Csokonai Vitéz Mihály: Dorottya vagyis a dámák diadalma a fársángon (részletek)	Bessenyei György: Egy tudós társaság iránt való jámbor szándék (részlet) Kármán József: Fanni hagyományai (részletek) Kármán József: A nemzet csinosodása (részlet) Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója (részletek)
b) Líra	
Kazinczy Ferenc: Tövisek és virágok (részletek)	Csokonai Vitéz Mihály: Szegény Zsuzsi a táborozáskor Csokonai Vitéz Mihály: Az én poézisom természete Csokonai Vitéz Mihály: A feredés Csokonai Vitéz Mihály: Az anákreoni versek Csokonai Vitéz Mihály: Jövendölés az első oskoláról a Somogyban Csokonai Vitéz Mihály: A tihanyi Ekhóhoz Csokonai Vitéz Mihály: A vidám természetű poéta
Portré: Csokonai Vitéz Mihály	
Csokonai Vitéz Mihály: Az estve	
Csokonai Vitéz Mihály: A boldogság	
Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem	
Csokonai Vitéz Mihály: Szerelemdal a csikóbőrös kulacshoz	
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez	
Csokonai Vitéz Mihály: A Magánossághoz	
C) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban	
a) Líra	
Portré: Berzsenyi Dániel	
Berzsenyi Dániel: Osztályrészem	Kisfaludy Sándor: Himfy szerelmei (részlet) Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (II.) Berzsenyi Dániel: Horác
Berzsenyi Dániel: Levéltöredék barátnémhoz	
Berzsenyi Dániel: A közelítő tél	

Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.)	Berzsenyi Dániel: Vitkovics Mihályhoz Berzsenyi Dániel: Búcsúzás Kemenes-aljától Berzsenyi Dániel: Napóleonhoz Kisfaludy Károly: Szülőföldem szép határa! Kölcsey Ferenc: Bordal Kölcsey Ferenc: Csolnakon
Kisfaludy Károly: Mohács (részlet)	
Portré: Kölcsey Ferenc	
Kölcsey Ferenc: Himnusz	
Kölcsey Ferenc: Vanitatum vanitas	
Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala	
Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke	
b) Epika	
Kölcsey Ferenc: Nemzeti hagyományok (részletek)	Kölcsey Ferenc: Mohács (részlet)
Kölcsey Ferenc: Parainesis (részletek)	
c) Színház és dráma	
Katona József: Bánk bán	Irodalom és zene Erkel Ferenc: Bánk bán
	Irodalom és tévéjáték Kisfaludy Károly: A kérők Bohák György: A kérők
X. A romantika irodalma	
a) Az angolszász romantika	
George Byron egy szabadon választott művéből részlet	
Sir Walter Scott: Ivanhoe (részlet)	Irodalom és film Richard Thorpe: Ivanhoe
	Irodalom és film/tévéjáték Jane Austen: Büszkeség és balítélet Joe Wright/Simon Langton: Büszkeség és balítélet vagy: más Jane Austen-regény adaptációja
Edgar Allan Poe: A Morgue utcai kettős gyilkosság	Edgar Allan Poe: A kút és az inga Edgar Allan Poe: A fekete macska Edgar Allan Poe: A holló
b) A francia romantika	
Victor Hugo: A párizsi Notre-Dame (részlet)	Irodalom és film/zene Jeane Delannoy: A párizsi Notre-Dame vagy Gary Trousdale- Kirk Wise: A Notre Dame-i toronyőr vagy a regény más feldolgozása
	Irodalom és film/zene Jean-Paul Chanois: Nyomorultak vagy Bille August: Nyomorultak vagy a regény más feldolgozása
c) A német romantika	
Heinrich Heine: Loreley	Heinrich Heine: A dal szárnyára veszlek Heinrich Heine: Memento
d) Az orosz romantika	
Alexandr Szergejevics Puskin: Anyegin (részletek)	Alexandr Szergejevics Puskin: A pikk dáma
e) A lengyel romantika	
Adam Mickiewicz: A lengyel anyához	Adam Mickiewicz: Ősök (részlet)
XI. A magyar romantika irodalma	
A) Életművek a magyar romantika irodalmából	
a) Vörösmarty Mihály	
	Epika
	Zalán futása (Első ének, részlet)

– Líra	Magyarország címere Virág és pillangó Liszt Ferenchez Az élő szobor Ábránd Fóti dal
Szózat	
Gondolatok a könyvtárban	
A merengőhöz	
Az emberek	
Előszó	
A vén cigány	
– Drámai költemény	
Csongor és Tünde	
b) Petőfi Sándor	
– Líra	
A négyökrös szekér	Hortobágyi kocsmárosné Isten csodája A virágnak megtiltani nem lehet Szeget szeggel Csokonai Megy a juhász szamáron Szeptember végén Beszél a fákkal a bús őszi szél Várady Antalhoz Európa csendes, újra csendes Pacsirtaszót hallok megint Szabadság, szerelem
A bánat? egy nagy oceán	
A természet vadvirága	
Fa leszek, ha…	
Reszket a bokor, mert…	
Minek nevezzelek?	
Egy gondolat bánt engemet	
A puszta, télen vagy Kis-Kunság	
A XIX. század költői	
Fekete-piros dal	
– Epika	
A helység kalapácsa (részlet)	Úti levelek (részletek)
Az apostol (részlet)	
c) Jókai Mór	
– Elbeszélések	
A tengerszem tündére	A megölt ország A debreceni kastély A magyar Faust Két menyegző
A huszti beteglátogatók	
– Regények	
Az arany ember	Irodalom és film Várkonyi Zoltán: Egy magyar nábob vagy Várkonyi Zoltán: Kárpáthy Zoltán vagy Várkonyi Zoltán: Fekete gyémántok
B) Tudományos élet a romantika korában	
Erdélyi János: A magyar népdalok (részlet)	Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet a legrégibb időktől a jelenkorig rövid előadásban (részlet)
Bajza József: Dramaturgiai és logikai leckék (részlet)	Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet (részlet)

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Homérosz: Odüsszeia (részletek)
Szophoklész: Antigoné
Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből)
Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
François Villon: A nagy testamentum (részletek)
Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella
William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi

Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)
Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)
Molière: A fösvény vagy Tartuffe
Katona József: Bánk bán
Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde
Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (részlet)
Jókai Mór: A huszti beteglátogatók (novella)
Jókai Mór: Az arany ember

MEMORITEREK

Homérosz: Odüsszeia (részlet)
Anakreón: Gyűlölöm azt…
Catullus: Gyűlölök és szeretek
Halotti beszéd és könyörgés (részlet)
Ómagyar Mária-siralom (részlet)
Janus Pannonius: Pannónia dicsérete
Balassi Bálint: Egy katonaének (részlet)
Balassi Bálint: Adj már csendességet… (részlet)
Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem (az általános iskolai memoriter felújítása)
Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
Berzsenyi Dániel: A közelítő tél (1. versszak)
Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.) (1. versszak)
Berzsenyi Dániel: Osztályrészem (1. versszak)
Kölcsey Ferenc: Himnusz (az általános iskolai memoriter felújítása)
Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke (részlet)
Vörösmarty Mihály: Szózat (az általános iskolai memoriter felújítása)
Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban (részlet)
Vörösmarty Mihály: Előszó (részlet)
Petőfi Sándor: A bánat? egy nagy oceán…
Petőfi Sándor: Fa leszek, ha…
Petőfi Sándor: A XIX. század költői (részlet)

A 9–10. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom tantárgyak alapóraszáma:
9–10. évfolyam: Esti tagozat: 216 óra
A tantárgyak javasolt elosztása: 9–10. évfolyamon:
Esti tagozat: 72 óra nyelvtan, 144 óra irodalom.
A nyelvtan óraszámai úgy értendők, hogy minden témakör kiemelt feladata az írásbeli és szóbeli szövegértés és a szövegalkotás folyamatos fejlesztése.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	
	Esti tagozat
MAGYAR NYELV	
I. Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció	12
II. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek	18
III. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	15
IV. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok	15
Szabadon felhasználható órák – az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra,	12

elmélyítésre, tehetséggondozásra, az önálló (otthoni) tanulás támogatására évfolyamonként	6-6
Összes óraszám:	72
MAGYAR IRODALOM	
XV. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	4
I) A művészet fogalma, művészeti ágak. Művészet és irodalom. Az irodalom születése, hatása. Az irodalmi kommunikáció	1
J) Szerzők, művek párbeszéde – a művészet	1
K) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei	*1*
L) Műnemi-műfaji rendszer	1
XVI. **Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia**	6
G) Az ősi magyar hitvilág	2
H) A görög mitológia	2
I) Egyéb teremtésmítosz – *Babiloni teremtésmítosz*	2
XVII. **A görög irodalom**	9
E) Az epika születése	3
F) A görög líra, az időmértékes verselés	3
G) A görög dráma	3
XVIII. **A római irodalom**	4
XIX. **A Biblia mint kulturális kód**	10
E) Az Ószövetség	4
F) Újszövetség	6
XX. **A középkor irodalma**	10
I) Egyházi irodalom	2
J) Lovagi és udvari irodalom	2
K) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	3
L) A középkor világi irodalma	3
XXI. **A reneszánsz irodalma**	16
K) A humanista irodalom	4
L) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra	2
M) A reformáció világi irodalma	2
N) Líra a reformáció korában	4
O) Dráma a reformáció korában	4
XXII. **A barokk és a rokokó irodalma**	7
E) Epika	5
F) A kuruc kor lírája: műfajok, művek	2
XXIII. **A felvilágosodás irodalma**	28
G) Az európai felvilágosodás	9
g) Epika	5
h) Dráma	3
i) Líra	1
H) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus	8
e) Epika	2
f) Líra	6
I) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban	11
g) Líra	8
h) Epika	1

i) Dráma	2
XXIV. A romantika irodalma	9
g) Az angolszász romantika	3
h) A francia romantika	2
i) A német romantika	1
j) Az orosz romantika	2
k) A lengyel romantika	1
XXV. A magyar romantika irodalma I.	26
E) Életművek a magyar romantika irodalmából I.	25
g) Vörösmarty Mihály	8
h) Petőfi Sándor	10
i) Jókai Mór	7
F) Irodalomtudomány a romantika korában	1
Szabadon felhasználható órák (órakeret maximum 20%-a) **az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra, illetve a tanár által választott alkotók, művek tanítására évfolyamonként 10-10 óra**	25 12-13
Összes óraszám:	**144**
Magyar nyelv és irodalom összes óraszáma:	**216**

Magyar nyelv

TÉMAKÖR: **Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció**

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 12 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- A kommunikáció jellemzőinek tudatosítása, hatékony alkalmazásának fejlesztése
- A nyelv zenei kifejezőeszközeinek alkalmazása
- A hallás utáni és a szóbeli szövegértési készség fejlesztése
- Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- Az önálló véleményalkotás, az önreflexió fejlesztése
- A kommunikáció tényezői
- A kommunikációs célok és funkciók
- A kommunikáció jelei
- A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai
- A kommunikációs kapcsolat illemszabályai
- A hivatalos élet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, beadvány, nyilatkozat, meghatalmazás, egyszerű szerződés

FOGALMAK

kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás); kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai funkció, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák); digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, a hivatalos élet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, beadvány, nyilatkozat, meghatalmazás, egyszerű szerződés, önéletrajz stb.

TÉMAKÖR: **A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek**

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 18 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak tudatosítása
- A nyelvi elemzőkészség fejlesztése
- Nyomtatott és digitális helyesírási segédletek használatának gyakorlása
- Kreatív nyelvi fejlesztés
- A nyelvi szintek, a nyelv alkotóelemei
- A szavak és osztályozásuk
- A szavak jelentésbeli és pragmatikai szerepe a kommunikációban
- A szószerkezetek
- A mondatrészek
- A mondatok csoportosítása
- Szórend és jelentés
- Nyelvi játékok, kreatív feladatok digitális programok használatával is

FOGALMAK

nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); a szavak osztályozása, osztályozási szempontjai; szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma; mondatrészek: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző; vonzatok; mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat; szórend és jelentés összefüggései

TÉMAKÖR: **A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás**

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 15 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A szövegről való tudás és gyakorlati alkalmazásának fejlesztése
- A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban
- A szövegelemző képességek fejlesztése
- A szöveg fogalma, jellemzői
- A szöveg főbb megjelenési formái, típusai, műfajai, korának és összetettségének jellemzői
- A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek
- A szövegértelem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje
- Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői
- Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás
- A szóbeli és az írásbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése
- A helyesírási készség fejlesztése
- Helyesírási szótárak használatának tudatosítása
- A szövegolvasási típusok és szövegértési stratégiák
- Szövegtípusok: digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos
- Összefüggő szóbeli szöveg: felelet, kiselőadás, hozzászólás, felszólalás
- A magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.
- Az esszé

FOGALMAK

szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet; szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz; szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím); szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv); nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés); intertextualitás, összefüggő szóbeli szövegek: előadás, megbeszélés, vita; a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.; esszé

TÉMAKÖR: **Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok**
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 15 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A stílus szerepének tudatosítása
- A stiláris különbségek felfedeztetése
- Az alakzatok és a szóképek hatásának, szerepének vizsgálata szövegelemzéskor
- A stílus, a stilisztika, a stílustípusok
- A stílusérték
- A stílushatás
- Stílusgyakorlatok
- A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése
- Értelmezési gyakorlatok különböző beszédhelyzetekben
- A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése, tudatosítása
- A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés tudatosítása
- A mindennapi kommunikáció gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése
- Szótárhasználat fejlesztése
- A jel és a nyelvi jel fogalma, összetevői
- A jel és a jelentés összefüggése, jelentéselemek
- A hangalak és a jelentés viszonya, jelentésmező
- Motivált és motiválatlan jelentés
- A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használatuk
- A mondat- és szövegjelentés

FOGALMAK
stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.); stílusérték (alkalmi és állandó); stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi); stílushatás; néhány gyakoribb szókép és alakzat köznyelvi és irodalmi példákban, jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály; denotatív, konnotatív jelentés; metaforikus jelentés; motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; egyjelentésű, többjelentésű szó, azonos alakú szó, rokon értelmű szó, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés

IRODALOM

TÉMAKÖR: I. Bevezetés az **irodalomba – művészet, irodalom**
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Változatos lírai, kisprózai alkotások, szövegrészletek olvasása, közös értelmezése
- Szerző, előadó, terjesztő és befogadó változó viszonyrendszere: a művészetben való részvétel lehetőségei
- Nyelv és nyelviség az irodalomban: a képi és a hangzó nyelv, szóképek és retorikai alakzatok a hétköznapi és az irodalmi kommunikációban

FOGALMAK
művészet, szépirodalom, szórakoztató irodalom, irodalmi kommunikáció; szerző, alkotó, terjesztő, másoló, előadó, befogadó; befogadás, értelmezés, műnem, epika, líra, dráma, műfaj, monda, elbeszélés, regény, elbeszélő költemény, dal, himnusz, óda, elégia, metafora, hasonlat, költői megformáltság, történet, elbeszélés, lírai én, narrátor, beszélő, dialógus, monológ

TÉMAKÖR: II. **Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia**

JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 6 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS CÉLOK
- A mítoszok kulturális jelentőségének megértése
- Hősök és archetípusok a kortárs kultúrában, pl. populáris filmen, videojátékban vagy képregényben
- Mítosz- és hőstípusok megkülönböztetése, felismerése. Mítoszok, mondák és népmesék
- Az archaikus, mitikus világkép és a kortárs világkép viszonyának mérlegelése
- Az alapvető emberi magatartásformák felismerése és azonosítása a mitológiai történetekben és eposzokban
- A vándormotívumok felismerése pl. vízözön, örök élet utáni vágy
- Irodalmi alapformák, műfajok és motívumok megismerése
- A történetmesélés formáinak elemzése, az elbeszélői nézőpontok és a narratív struktúra szerepének felismerése
- A görög kultúra máig tartó hatásának felismerése: pl. archetipikus helyzetek, mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás; mai magyar szókincs.

FOGALMAK
szóbeliség, írásbeliség, sámánizmus, regös, mágus, jokulátor, táltos, világfa, antikvitás, mítosz, mitológia eredetmítosz, archaikus világ, archetípus

TÉMAKÖR: III. **A görög irodalom**
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 9 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Ismerkedés az ókori görög mitológiai történetekkel a törzsanyagban megjelöltek alapján
- Részleteket megismerése meg a homéroszi eposzokból
- Szemelvények megismerése a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaiosz, Szimónidész) és prózaepikából (Aiszóposz fabuláiból).
- A szerzőkhöz, illetve hősökhöz kapcsolódó toposzok megismerése
- Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatásának, továbbélésének bemutatása többféle értelmezésben az irodalomban, képzőművészetben, filmen,
- Az ókori görög színház és dráma jellemzőinek, valamint a színház- és drámatörténetre gyakorolt hatásának megismerése
- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése
- Lehetőség szerint e szerzők valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása
- Különféle magatartásformák, konfliktusok, értékek és hibák (harmónia, mértéktartás,) felismerése; ezek elemzésével, értékelésével erkölcsi érzék fejlesztése.

FOGALMAK
eposz, eposzi konvenciók: propozíció, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés fogalmai, toposz, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, drámai szerkezet, expozíció, konfliktus, tetőpont, megoldás, kar, katarzis

TÉMAKÖR: **IV. A római irodalom**
JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Szemelvények megismerése a római lírából és epikából, Horatius és Vergilius művek, továbbá Catullus, Ovidius, Phaedrus művek vagy részletek.
- A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése
- Emberi magatartásformák azonosítása, értékelése a művek, illetve a szerzők portréi alapján; a horatiusi életelvek érvényességének vizsgálata;
- Irodalmi műfajok, versformák megismerése;
- A görög és római kultúra viszonyának értelmezése;
- A római kultúra máig tartó hatásának felismerése (mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás);

FOGALMAK
imitáció, dal, óda, elégia ekloga, episztola, strófaszerkezet, horátiusi alapelvek, ars poetica

TÉMAKÖR: V. **A Biblia mint kulturális kód**
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A Biblia felépítésének tanulmányozása, a szöveghagyomány jellemzőinek és jelentőségének megértése
- Szemelvények olvasása az Ó- és Újszövetségből: alapvető történetek, motívumok és műfajok megismerése
- Háttérismeretek a Bibliához mint az európai kultúra korokon és világnézeteken átívelő, alapvető kódjához
- Kitekintés a bibliai történetek későbbi megjelenéseire az irodalomban és más művészeti ágakban
- A bibliai hagyomány meghatározó jellege a szóbeli és írásos kultúrában: szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban
- A Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok eredete, tartalma
- A Biblia hatástörténetét feltáró és megértető, önálló és csoportos kutatási és projektfeladatok

FOGALMAK
Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genesis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsek, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis

TÉMAKÖR: VI. **A középkor irodalma**
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK:

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának bevezetése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése
- Szövegrészlet elemzése a középkor irodalmából az alábbi műfajok közül: vallomás, lovagi epika, legenda, himnusz
- A középkori irodalom jellegének megismerése az ókeresztény és középkori szakaszban
- A vallásos és világi irodalom együtthatásának megismerése

- Az egyház irodalomra gyakorolt hatásának megértése
- A kéziratos kor írási és olvasási szokásainak megismerése
- Az antikvitás középkorra tett hatásának felismerése (pl. Vergilius–Dante)
- Dante és Villon életműve jelentőségének megértése

FOGALMAK

középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, vágáns költészet, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intelem, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron

TÉMAKÖR: **VII. A reneszánsz irodalma**

JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:

Esti tagozat: 16 óra

A) A humanista irodalom

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése
- Petrarca-szonett megismerése
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése Janus Pannonius műveinek olvasásával és értelmezésével

FOGALMAK

reneszánsz, humanizmus, reformáció, szonett, novella, novellafüzér, anekdota, búcsúvers

B) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvi kultúra születése, hatása az irodalomra, a magyar nemzeti tudatra

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 2 óra

C) A reformáció világi irodalmából

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 4 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A reformáció kultúrtörténeti jelentőségének (iskolák, nyomdák, anyanyelvűség) megismerése
- A XVI. századi Magyarországon a reformáció gyors terjedése okainak (miért és hogyan) megértése
- A XVII. század elejétől megjelenő a katolikus megújulás jellemzőinek megismerése
- A magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságának, sokszínűségének megismerése

FOGALMAK

bibliafordítás, zsoltárfordítás, vitairat, vitadráma, jeremiád, fabula, dallamvers, szövegvers, mese, példázat, históriás ének, széphistória, lovagregény-paródia

D) Líra a reformáció korában
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás, megzenésített versek befogadása, versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- Lírai beszédhelyzetek, szerepek, alapvető műfajok (dal, epigramma, óda, elégia)
- Líra és metrika, líra és zeneiség: az ütemhangsúlyos verselés alapjai
- Népköltészet, közköltészet és műköltészet a régi és klasszikus magyar irodalomban
- A szonett formai változása Shakespeare-nél
- A törzsanyagban megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével.

FOGALMAK
Balassi-strófa, Balassa-kódex, hárompilléres versszerkezet, katonaének, szonett

E) Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az angol reneszánsz színház és dráma jellemzőinek, a shakespeare-i dramaturgia és nyelvezet befogadása, reflektálás Shakespeare drámairói életművének hatására
- A színházi kultúra alapvető változásai a görög színháztól a shakespeare-i színházig
- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése
- A törzsanyagban megjelölt művek egyikének feldolgozása
- Lehetőség szerint a szerző valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása

FOGALMAK
blank verse, commedia dell'arte, hármas színpad, a shakespeare-i dramaturgia, királydráma, bosszúdráma, lírai tragédia

TÉMAKÖR: VIII. A barokk és a rokokó
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 7 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A törzsanyagban felsorolt szerzők és műveik megismerése, rendszerezése,
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése a törzsanyaghoz tartozó művek olvasásával és értelmezésével

FOGALMAK

barokk, katolikus megújulás (ellenreformáció), jezsuita, barokk eposz, barokk körmondat, pátosz, röpirat, fiktív levél, kuruc, labanc, bujdosóének, toborzó dal, kesergő, rokokó, emlékirat

TÉMAKÖR: IX. A felvilágosodás irodalma
JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:
Esti tagozat: 28 óra

A) Az európai felvilágosodás
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 9 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A korstílus fogalmának használata az európai művelődéstörténetben
- Az európai irodalom nagy korstílusai jellemzőinek, történelmi és eszmei hátterének megismerése
- Irodalom és képzőművészet kapcsolata; a korstílusok jelenléte a képzőművészetekben
- Az európai irodalom nagy korstílusai időbeli és térbeli viszonyainak, különbségeinek megismerése
- A korstílus felhasználása az irodalmi elemzés egyik kontextusaként
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, áttekintése a történetiség, a korstílusok nézőpontjából
- A klasszicizmus eszmetörténeti háttere, főbb sajátosságai
- A felvilágosodás mint mozgalom és mint eszmetörténeti irányzat

FOGALMAK
felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, utaztató regény, tézisregény, „sziget regény”, szatíra, gúny, klasszicista dráma, normatív poétika, rezonőr, weimari klasszika, drámai költemény

B) A felvilágosodás korának magyar irodalmából: rokokó, klasszicizmus, szentimentalizmus
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 8 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése a törzsanyagban rögzített szerzők és műveik olvasásával és értelmezésével

FOGALMAK
vátesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stílusszintézis, piktúra, szentencia, anakreoni dalok, népies helyzetdal

C) A klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 11 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai és prózai szövegek olvasása, értelmezése
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi hátterének feltárása a társadalomtörténeti jelenségként is értelmezett irodalomban

- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok érzékelése és értelmezése
- Intertextuális utalások azonosítása és értelmezése, következtetések levonása
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése
- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás, megzenésített versek befogadása, versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- Lírai beszédhelyzetek, szerepek, alapvető műfajok (dal, epigramma, óda, elégia)
- Líra és metrika, líra és zeneiség: az ütemhangsúlyos és időmértékes verselés alapjai
- A törzsanyagban megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével

FOGALMAK

nemzeti himnusz, értekezés, intelem, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, nemzeti identitás, közösségi értékrend, költői öntudat, prófétai szerephelyzet

TÉMAKÖR: X. A romantika irodalma

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 9 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A korstílus fogalmának használata az európai művelődéstörténetben
- Az európai irodalom nagy korstílusa jellemzőinek, történelmi és eszmei hátterének megismerése
- Irodalom és képzőművészet kapcsolata; a korstílus jelenléte a képzőművészetekben
- Az európai irodalom nagy korstílusa időbeli és térbeli viszonyainak, különbségeinek megismerése
- A korstílus felhasználása az irodalmi elemzés egyik kontextusaként
- Az európai romantika sajátosságai; néhány szövegrészlet a romantikus művek köréből

FOGALMAK

korstílus, romantika, verses regény, történelmi regény, felesleges ember

TÉMAKÖR: XI. A magyar romantika irodalma

JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:

Esti tagozat: 26 óra

A) Életművek a magyar romantika irodalmából

a) Vörösmarty Mihály

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

FEJLESZTÉSI FELADAZOK ÉS ISMERETEK

- A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai szövegek olvasása, értelmezése Vörösmarty Mihály életművéből a törzsanyagban meghatározottak szerint
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése
- A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi hátterének feltárása a társadalomtörténeti jelenségként is értelmezett irodalomban
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok érzékelése és értelmezése
- Intertextuális utalások azonosítása és értelmezése, következtetések levonása

FOGALMAK
rapszódia, drámai költemény

b) Petőfi Sándor
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 10 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megnevezett versek szövegre épülő ismeretén, értelmezésén, elemzésén
- Petőfi életművének főbb témái (szerelem, táj, haza, forradalom, család, házasság, ars poetica stb.) és műfajainak megismerése
- A költő epikájának (*Az apostol, A helység kalapácsa*) néhány sajátossága részletek vagy egész mű tanulmányozásán keresztül
- Petőfi alkotói pályájának és életútjának kapcsolatai, főbb szakaszai
- A népiesség és a romantika jelenlétének bemutatása Petőfi Sándor életművében
- Petőfi életútja legfontosabb eseményeinek megismerése; Petőfi korának irodalmi életében
- A Petőfi-életmű befogadástörténetének néhány sajátossága, a Petőfi-kultusz születése
- A Petőfi-életmű szerepe, hatása a reformkor és a forradalom történéseiben

FOGALMAK
népiesség, életkép, zsánerkép, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, lírai realizmus, látomásköltészet, zsenikultusz

c) Jókai Mór
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 7 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább egy regény önálló elolvasása
- Művelődéstörténeti kitekintés: a modern olvasóközönség megjelenése, a sajtó és a könyvnyomtatás szerepe
- A 19. század néhány jellemző elbeszélő műfajának és irányzatának áttekintése
- Kreatív szövegek alkotása megadott stílusban vagy ábrázolásmóddal
- Szövegek közös értelmezése az elbeszéléselmélet alapfogalmainak segítségével

FOGALMAK
irányregény, utópia, szigetutópia

B) Irodalomtudomány a romantika korában
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra
FOGALOM
nemzeti szemlélet, korszerű népiesség

11–12. évfolyam

A 11–12. évfolyam a köznevelés utolsó szakasza. Ez a képzési szakasz a nevelési és oktatási célokat tekintve a legösszetettebb: nemcsak új ismereteket kell átadni, hanem a meglévő ismeretek gyakorlati felhasználását is, emellett bővíteni és fejleszteni kell a felnőtt tanulók kompetenciáit. Kiemelt feladat a szövegértés és a szövegalkotás tanítása. Ennek a képzési szakasznak a végén a tanulók érettségi vizsgát tesznek. Fontos cél, hogy ismereteik és képességeik birtokában önállóan fel tudjanak készülni a közép- és az emelt szintű érettségire. A 11–12. évfolyamon elvárható, hogy a tanulók képesek legyenek projekt- vagy kutatómunkában részt venni. Etikusan és elemzően használják a hagyományos, papíralapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat. Felismerjék az adott

kommunikációs helyzetet, s arra írásban és szóban is adekvátan válaszoljanak. Képesek legyenek az összetett szövegek elsődleges jelentése mögé látni, a jelentéseket értelmezni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és elegánsan, illetve az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően megfogalmazni. Képessé váljanak érvekkel vagy cáfolatokkal igazolni nézeteiket, véleményüket. Sajátítsák el a mindennapi életben szükséges szövegalkotás alapvető követelményeit (műfajok, stílus, retorikai építkezés).

A tanulmányaik során szerzett ismereteik és készségeik révén ismerjék a magyar irodalomtörténet korszakait, képesek legyenek azokat az európai és világirodalmi folyamatokkal összekapcsolni. Lássák meg a magyar irodalom nagy filozófiai, társadalmi, esztétikai kérdésfelvetéseit, az egyes művekben található válaszokat ezekre a kérdésekre. Tudják értelmezni a szerzők és irodalmi alkotások időn és téren átívelő párbeszédét, a magyar irodalom jellegzetes motívumait, s ezek jelentésváltozását az irodalom történetében. Váljanak képessé az absztrakt gondolkodásra, a differenciált véleményalkotásra. Értsék az irodalom és a történelem kapcsolatát. Ezt szolgálja *„A XX. századi történelem az irodalomban”* című anyagrész. A *témakör* oktatásának célja, hogy a tanulók megismerjék a XX. századi magyar, illetve európai történelem kataklizmáit. Ennek révén szembesüljenek történelmi, erkölcsi kérdésekkel.

Ez az utolsó nevelési-oktatási szakasz, melyben lehetőség nyílik az erkölcsi és érzelmi nevelésre. A XIX-XX. századi irodalmi művek két nagy témája a nemzeti, illetve a személyes identitáskeresés. A művek kaleidoszkópszerű sokszínűsége lehetőséget teremt arra, hogy a Kárpát-medencei irodalomban felvetődő történelmi sorskérdésekkel, nemzeti és személyes erkölcsi dilemmákkal találkozzanak a tanulók. Ezekre a dilemmákra reagálva fejlődjék erkölcsi érzékük, érzelmi intelligenciájuk. Nemzeti és személyes identitásuk kialakulásában, szociális kompetenciáik fejlesztésében irodalmunk, nyelvünk ismerete a tanulók segítségére van.

Ennek a képzési szakasznak a feladata – a műveltségátadás, a kompetencia és érzelemfejlesztés mellett –, hogy a felnőtt tanulóknak segítséget nyújtson új szakma választásában és/vagy felkészítse őket a továbbtanulásra.

Mindezek elérése érdekében a képzés kiemelt céljai:

- A retorikai ismeretek bővítése. Ismerjék meg a felnőtt diákok a retorika fogalmát, történetének nagy állomásait, az érvek, illetve a cáfolatok típusait, helyes alkalmazásukat. Ezek birtokában képesek legyenek arányos, előrehaladó szöveget alkotni, mely megfelel a műfaji és a stilisztikai követelményeknek, a magyar nyelvhelyességi – írásos szöveg esetében – a helyesírási szabályoknak.
- Ismerjék meg a magyar nyelv földrajzi és társadalmi tagozódását. A Kárpát-medence tíz nyelvjárási régiójának jellegzetes nyelvhasználati (hangtani, lexikai, mondatszerkesztési) sajátosságai közül ismerjenek fel néhányat.
- Ismerjék a magyar nyelv társadalmi tagozódását, jellegzetes csoportnyelveit, azok tipikus szóhasználatát, nyelvi sajátosságait.
- Ismerjék a nyelvvizsgálati módszereket, a világ nagy nyelvcsaládjait. Tanulják meg a magyar nyelv eredetéről szóló tudományos hipotéziseket, illetve az ezeket igazoló bizonyítékokat. Tudják a magyar nyelvtörténet nagy korszakait, az ezekben a korokban keletkezett kiemelkedő jelentőségű nyelvemlékeinket.
- Bővüljön stilisztikai tudásuk: ismerjék fel a szóképeket, alakzatokat. Képesek legyenek a tanulók ezeket értelmezni, saját nyelvhasználatukban is alkalmazni a metaforikus szövegépítést, a magyar nyelv archaikusabb elemeit, pl.: szólásokat, közmondásokat, szállóigéket.
- Szövegértő- és szövegalkotó kompetenciájuk folyamatos bővítése, irodalomelméleti és -történeti tudásuk gazdagodása lehetővé teszi, hogy a tanulók összetett szövegeket értelmezzenek. Poétikai és retorikai ismereteik aktualizálásával képessé válnak egy mű értelmezésére, elemzésére vagy két mű – megadott szempontok alapján történő – összevetésére. Elvárt cél, hogy elemző gondolatmenetüket arányos esszében vagy értekezésben tudják kifejteni.

- Cél, hogy a képzés ezen szakaszában a különböző művészeti ágak közös témáit, motívumkincsét, kérdésfelvetéseit is megértsék. Tudatosítsák, hogy egy-egy irodalmi alkotás adaptációja önálló művészeti alkotás. Az eredeti mű és az adaptáció összevetésével mindkét művet képesek legyenek értelmezni, az eltérő problémafelvetést érzékelni.
- A XIX-XX. századi irodalom rendkívüli gazdagságából ismerjenek meg a tanulók átfogó életműveket, több műnemben alkotó szerzőkről portrékat, illetve egy-egy – döntően egy műnemben alkotó – szerzőről vagy egy kiemelkedő irodalmi alkotásról metszetet kapjanak. Cél, hogy ismerjék meg a XIX-XX. század kiemelkedő jelentőségű, már lezárt életművel bíró alkotóit, a két század stílusirányzatait, irodalmi mozgalmait.

A 11–12. ÉVFOLYAM TANANYAG TARTALMA:

Magyar Nyelv	
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	**AJÁNLOTT TÉMÁK**
I. Retorika – a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés	
A retorika és kommunikáció, a retorika fogalma	Retorika az ókorban Retorika a középkorban Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása A szójáték és a retorika Digitális eszközök, grafikus szerkesztők használata a retorikai szövegek alkotásában. Az előadás szemléltetésének módjai (bemutatás, prezentáció).
A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései	
A szónoki beszéd fajtái (tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzőik	
Az érvelő beszéd felépítése, az érvtípusok	
Az érvelés módszere	
A retorikai szövegek kifejezőeszközei	
A kulturált vita szabályai	
A befolyásolás módszerei	
II. Pragmatika – a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv	
A nyelv működése a beszélgetés, társalgás során	A pragmatika mint a nyelvre irányuló funkcionális nézőpont Kommunikáció és pragmatika
A társalgás udvariassági formái	
A beszédaktus	
Az együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, viszony, mód)	
III. Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	
A nyelv és a beszéd, a nyelv mint változó rendszer	A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban, gondolkodásunk alakításában A nyelv szerepe a memória alakításában
A nyelv és gondolkodás, a nyelv és megismerés	
A beszéd mint cselekvés	
A nyelvcsaládok és nyelvtípusok	
IV. Szótárhasználat	
V. Nyelvtörténet – a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek	
A magyar nyelv rokonságának hipotézisei	A 19. század versengő elméletei, az utóbbi évtizedek törekvései a származási modellek felülvizsgálatára („család” és „fa” metaforák kritikája, újabb régészeti és genetikai adatok, stb.) A nyelvhasonlítás korszerű formái Nyelvi változások a Neumann-galaxisban
A magyar nyelvtörténet korszakai	
Nyelvemlékek	
A szókészlet változása a magyar nyelv történetében	
Nyelvújítás	

VI. A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	
Anyanyelvünk rétegződése I. – A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnyelvek	Az adott nyelvjárási terület és a nyelvi norma eltérései
Anyanyelvünk rétegződése II. – A nyelvjárások és a nyelvi norma	
Nyelvünk helyzete a határon túl	
Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés	
VII. Felkészülés az érettségire – rendszerező ismétlés	

Irodalom	
TÖRZSANYAG (óraszám 80%-a)	**AJÁNLOTT ALKOTÓK, MŰVEK**
I. A klasszikus modernség irodalma	
A) A nyugat-európai irodalom	
	Charles Dickens: Twist Olivér
a) Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)	Irodalom és film Gustave Flaubert: Bovaryné vagy Tim Fywell: Bovaryné (vagy más feldolgozás)
	Guy de Maupassant: Gömböc és más történetek
b) Színház- és drámatörténet: Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon)	
B) Az orosz irodalom	
a) Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg A	Nyikolaj Vasziljevics Gogol: Az orr
b) Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés (részletek)	
c) Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála	Irodalom és film Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Anna Karenina vagy Joe Wright: Anna Karenina (vagy a regény más feldolgozása)
d) Színház- és drámatörténet: Anton Pavlovics Csehov: Sirály vagy Ványa bácsi	Irodalom és színház Anton Pavlovics Csehov: Három nővér (valamelyik színházi adaptációja)
C) A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai	
a) Charles Baudelaire	
A Romlás virágai – Előszó	Egy dög Kapcsolatok
Az albatrosz	
b) Paul Verlaine	
Őszi chanson	Holdfény
Költészettan	
c) Arthur Rimbaud	
A magánhangzók szonettje	Kenyérlesők A részeg hajó (részlet)
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából	

a) Arany János	
• Epika	Toldi szerelme (részletek) Buda halála (részletek) A nagyidai cigányok (részletek) A walesi bárdok Tetemre hívás Híd-avatás Tengeri-hántás
Toldi estéje	
• Balladák	
Ágnes asszony	
V. László	
Vörös Rébék	
• Líra	
Fiamnak	Visszatekintés Széchenyi emlékezete Az örök zsidó Őszikék Tamburás öreg úr Sejtelem A tölgyek alatt
Letészem a lantot	
Kertben	
Epilógus	
Kozmopolita költészet	
Mindvégig	
b) Mikszáth Kálmán	Tímár Zsófi özvegysége Hova lett Gál Magda Szegény Gélyi János lovai
Az a fekete folt	
Bede Anna tartozása	
A bágyi csoda	
Beszterce ostroma	
	Irodalom és tévéjáték Zsurzs Éva: A fekete város (részlet)
2. Színház- és drámatörténet	
Madách Imre: Az ember tragédiája	Mózes
3. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából	
a) Tompa Mihály	
A gólyához	Népdal
A madár, fiaihoz	
b) Gárdonyi Géza	
Az én falum (részletek)	Az Isten rabjai (részlet)
A láthatatlan ember (részlet)	
c) Vajda János	
Húsz év múlva	A virrasztók Az üstökös
	Reviczky Gyula
	Magamról
	Schopenhauer olvasása közben
II. A magyar irodalom a XX. században	
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából	
a) Herczeg Ferenc	
Az élet kapuja	A hét sváb (részlet)
Fekete szüret a Badacsonyon	
Színház- és drámatörténet: Bizánc	Irodalom és színház Kék róka (részlet)
b) Ady Endre	A Tisza-parton Lédával a bálban Vér és arany Sem utódja, sem boldog őse… Az eltévedt lovas
Góg és Magóg fia vagyok én…	
Héja-nász az avaron	
Harc a Nagyúrral	
Új vizeken járok	

Az ős Kaján	Elbocsátó szép üzenet Sípja régi babonának Köszönöm, köszönöm, köszönöm Ember az embertelenségben A Hortobágy poétája Párisban járt az Ősz
A Sion-hegy alatt	
Az Úr érkezése	
Kocsi-út az éjszakában	
Emlékezés egy nyár-éjszakára	
Őrizem a szemed	
c) Babits Mihály	
In Horatium	A Danaidák Húsvét előtt Örök kék ég a felhők mögött (részlet) Ádáz kutyám A gazda bekeriti házát Csak posta voltál Balázsolás A gólyakalifa (részlet) Cigány a siralomházban
A lírikus epilógja	
Esti kérdés	
Jobb és bal	
Mint különös hírmondó…	
Ősz és tavasz közt	
Jónás könyve; Jónás imája	
d) Kosztolányi Dezső	
A szegény kisgyermek panaszai (részletek: Mint aki a sínek közé esett…, Azon az éjjel, Anyuska régi képe)	Számadás Vörös hervadás Októberi táj Marcus Aurelius Esti Kornél éneke
Boldog, szomorú dal	
Őszi reggeli	
Halotti beszéd	
Hajnali részegség	
Édes Anna	Irodalom és film Kosztolányi Dezső: Pacsirta Ranódy László: Pacsirta
Esti Kornél; Tizennyolcadik fejezet, melyben egy közönséges villamosútról ad megrázó leírást, – s elbúcsúzik az olvasótól	Esti Kornél kalandjai…; Az utolsó felolvasás A fürdés A kulcs
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából	
a) Móricz Zsigmond	
Tragédia	Judith és Eszter Barbárok Tündérkert (részlet)
Úri muri	
b) Wass Albert	
Adjátok vissza a hegyeimet!	Irodalom és film Koltay Gábor: Adjátok vissza a hegyeimet!
Üzenet haza	A funtineli boszorkány (részlet)
G) Metszetek a XX. század magyar irodalmából – a Nyugat alkotói	
a) Juhász Gyula	
Tiszai csönd	Halotti beszéd
Anna örök	Utolsó vacsora
	Szerelem
b) Tóth Árpád	
Esti sugárkoszorú	Kisvendéglőben Elégia egy rekettyebokorhoz Jó éjszakát Álarcosan
Lélektől lélekig	
Isten oltó-kése	
c) **Karinthy Frigyes**	

Így írtok ti (részletek)	Tanár úr, kérem (részletek)
Találkozás egy fiatalemberrel	Utazás a koponyám körül (részlet) Előszó
	Szerb Antal
	Budapesti kalauz marslakók számára Utas és holdvilág (részlet)
III. A modernizmus irodalma	
A) Avantgárd mozgalmak	
a) Guillaume Apollinaire: A megsebzett galamb és a szökőkút	Expresszionizmus, szürrealizmus, egyéb avantgárd irányzatok; Filippo Tommaso Marinetti: Óda egy versenyautomobilhoz
b) Kassák Lajos: A ló meghal a madarak kirepülnek (részlet)	
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	
a) Thomas Stearns Eliot: A háromkirályok utazása (részlet)	Thomas Stearns Eliot: Macskák (részlet)
	Gottfried Benn: Kék óra
	Federico García Lorca: Alvajáró románc, Kis bécsi valcer
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	
a) Franz Kafka: Az átváltozás	Franz Kafka: A per (részletek)
b) Thomas Mann: Tonio Kröger vagy Mario és a varázsló	Irodalom és tévésorozat: Mihail Afanaszjevics Bulgakov -Vladimir Bortko: A Mester és Margarita (Vagy másik regényfeldolgozás) Bulgakov: A Mester és Margarita
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései	
Irodalom és színház Bertolt Brecht: Koldusopera vagy Kurázsi mama	Irodalom és film Arthur Miller: Az ügynök halála Volker Schlöndorff: Az ügynök halála (vagy más feldolgozás)
Samuel Barclay Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus	
E) A posztmodern világirodalom	
a) Bohumil Hrabal: Sörgyári capriccio (részletek)	Irodalom és film Jiří Menzel: Sörgyári capriccio
b) Gabriel García Márquez: Száz év magány (részletek)	Jorge Luis Borges: Bábeli könyvtár
	Julio Cortázar: Összefüggő parkok
IV. A magyar irodalom a XX. században II.	
Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	
József Attila	
Nem én kiáltok	Szegényember balladája Medáliák (részlet) Istenem Tiszta szívvel Áldalak búval, vigalommal Tedd a kezed Téli éjszaka Eszmélet
Reménytelenül	
Holt vidék	
Óda	
Flóra	
Kései sirató	
A Dunánál	
Tudod, hogy nincs bocsánat	

Nem emel föl (Karóval jöttél…)	Levegőt! Kész a leltár Gyermekké tettél Születésnapomra Nagyon fáj (Talán eltünök hirtelen…) (Íme, hát megleltem hazámat…)
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából	
a) Örkény István	
Egyperces novellák (részletek)	
b) Szabó Magda	
Az ajtó	Irodalom és film Szabó István: Az ajtó
c) Kányádi Sándor	
Fekete-piros	Dél keresztje alatt Csángó passió Hiúság Kuplé a vörös villamosról
Halottak napja Bécsben	
Sörény és koponya (részlet)	
Valaki jár a fák hegyén	
C) *Metszetek a XX. század magyar irodalmából*	
a) Metszetek: egyéni utakon	
Krúdy Gyula	
Szindbád – A hídon – Negyedik út vagy Szindbád útja a halálnál – Ötödik út	Irodalom és film Huszárik Zoltán: Szindbád
Szabó Dezső	
Feltámadás Makucskán	Az elsodort falu (részletek)
Weöres Sándor	
Rongyszőnyeg (részletek: 4., 99., 127.)	Psyché (részletek)
b) Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói	
Szabó Lőrinc	
Semmiért Egészen	Kalibán Dsuang Dszi álma Különbéke Tücsökzene (részletek)
Mozart hallgatása közben	
Radnóti Miklós	
Járkálj csak, halálraítélt!	Első ecloga Tétova óda Nem bírta hát… Levél a hitveshez Töredék A la recherche
Hetedik ecloga	
Erőltetett menet	
Razglednicák	
	Márai Sándor:
	Szindbád hazamegy (részlet)
	Halotti beszéd
	Ottlik Géza
	Iskola a határon (részlet)
	Buda (részlet)
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból	
Dsida Jenő	
Nagycsütörtök	Psalmus Hungaricus (részletek)
Arany és kék szavakkal	
Reményik Sándor	

Halotti beszéd a hulló leveleknek Eredj, ha tudsz (részlet)	Ahogy lehet
Áprily Lajos	
Tavasz a házsongárdi temetőben Március	Holló-ének Kolozsvári éjjel
	Kós Károly
	Varjú-nemzetség (részlet)
	Nyirő József
	Madéfalvi veszedelem (részlet)
	Gion Nándor
	A kárókatonák még nem jöttek vissza
	Kovács Vilmos
	Holnap is élünk
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének" irodalmából	
Nagy László Ki viszi át a Szerelmet Adjon az Isten	Gyöngyszoknya (részlet) Himnusz Minden időben Csodafiú szarvas Tűz
e) Metszet a tárgyias irodalomból – az Újhold alkotói	
Pilinszky János	
Halak a hálóban Apokrif Négysoros	Harbach 1944 Agonia christiana Nagyvárosi ikonok
	Nemes Nagy Ágnes
	A fák Kiáltva Ekhnáton éjszakája
	Mándy Iván
	Irodalom és film Mándy Iván: Régi idők focija Sándor Pál: Régi idők focija
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	
Illyés Gyula Puszták népe (részlet)	**Sinka István**
	Fekete bojtár vallomásai (részlet)
	Csoóri Sándor
	Tudósítás a toronyból (részlet) Anyám fekete rózsa Anyám szavai
	Metszetek a magyar posztmodern irodalomból
	Tandori Dezső
	Horror Töredék Hamletnek Táj két figurával Egy talált tárgy megtisztítása
	Hajnóczy Péter
	A fűtő (részletek) M (részletek) A halál kilovagolt Perzsiából (részletek)

	Esterházy Péter
	Termelési kisssregény (részlet) Harmonia caelestis (részlet)
D) Színház- és drámatörténet	
a) Örkény István: Tóték	Irodalom és film Fábri Zoltán: Isten hozta, őrnagy úr!
	Németh László: A két Bolyai (részlet)
b) **Szabó Magda:** Az a szép fényes nap (részlet)	Szabó Magda: A macskák szerdája
	Sütő András: Advent a Hargitán
	Csurka István: Házmestersirató
	Gyurkovics Tibor: Nagyvizit
V. A XX. századi történelem az irodalomban	
a) Trianon	
• Juhász Gyula: Trianon	• Babits Mihály: A repülő falu
• Vérző Magyarország (Szerk.: Kosztolányi Dezső)	• Schöpflin Aladár: Pozsonyi diákok (részlet)
Lyka Károly: Magyar művészet – magyar határok (részlet)	• Krúdy Gyula: Az utolsó garabonciás
b) Világháborúk	
• Gyóni Géza: Csak egy éjszakára…	Magyar katonák dala
	Alexis levele Alexandrához
	Polcz Alaine: Asszony a fronton
c) Holokauszt	
• Szép Ernő: Emberszag (részlet)	Irodalom és film Török Ferenc: 1945
• Tadeusz Borowski: Kővilág	Irodalom és film Roberto Benigni: Az élet szép
	Irodalom és film Kertész Imre: Sorstalanság Koltai Lajos: Sorstalanság
d) Kommunista diktatúra	
• Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról vagy George Orwell: 1984 (részletek)	Irodalom és film Bacsó Péter: A tanú Beremányi Géza: Eldorádó
	Faludy György: Kihallgatás
	Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin: Gulág szigetcsoport (részlet)
	Irodalom és film Michael Radford: 1984
e) 1956	
• Nagy Gáspár Öröknyár: elmúltam 9 éves A Fiú naplójából	Irodalom és film Gothár Péter: Megáll az idő
	Irodalom és film Szilágyi Andor: Mansfeld
	Albert Camus: A magyarok vére (részlet)
• Márai Sándor: Mennyből az angyal vagy Halotti beszéd	
VI. Metszetek a kortárs magyar irodalomból	
A szaktanár által szabadon választott írók, művek	

KÖTELEZŐ OLVASMÁNYOK

Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)
Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon) vagy Anton Pavlovics Csehov: A sirály vagy Ványa bácsi
Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála
Samuel B. Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus
Arany János: Toldi estéje
Madách Imre: Az ember tragédiája
Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma
Herczeg Ferenc: Az élet kapuja
Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája
Móricz Zsigmond: Úri muri, Tragédia
Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!
Örkény István: Tóték
Szabó Magda: Az ajtó

MEMORITEREK

Arany János: Toldi estéje (I. 1., VI. 28. versszak)
Arany János: egy szabadon választott ballada a nagykőrösi korszakból
Arany János: Epilógus (részlet)
Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én…
Ady Endre: Kocsi-út az éjszakában
Babits Mihály: A lírikus epilógja (részlet)
Babits Mihály: Jónás imája
Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség (részlet)
József Attila: Reménytelenül (Lassan, tűnődve) (részlet)
József Attila Óda (részlet)
Kányádi Sándor: Valaki jár a fák hegyén
Reményik Sándor: Halotti vers a hulló leveleknek (részlet)
Radnóti Miklós: Hetedik ecloga (részlet)
Áprily Lajos: Március (részlet)
Nagy László: Ki viszi át a Szerelmet

A 11–12. évfolyamon a magyar nyelv és irodalom tantárgyak alapóraszáma:
11–12.évfolyam: Esti tagozat: 210 óra
A tantárgyak javasolt elosztása: 11–12. évfolyamon:
Esti tagozat: 140 óra irodalom, 70 óra nyelvtan.
A nyelvtan óraszámai úgy értendők, hogy minden témakör kiemelt feladata az írásbeli és szóbeli szövegértés és a szövegalkotás folyamatos fejlesztése.

A TÉMAKÖRÖK ÁTTEKINTŐ TÁBLÁZATA:

TÉMAKÖR NEVE	
	Esti tagozat
MAGYAR NYELV	
Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés	11
Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv	8
Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	8
Szótárhasználat	3
Nyelvtörténet- a nyelv változása, a nyelvrokonság kérdései, nyelvemlékek	8
A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma	8
Felkészülés az érettségire, rendszerező ismétlés	14

Szabadon felhasználható óra – az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra, az önálló (otthoni) tanulás támogatására évfolyamonként	10 5-5
Összes óraszám:	70
IRODALOM	**Esti tagozat**
TÉMAKÖR NEVE	
I. A klasszikus modernség irodalma	30
A) A nyugat-európai irodalom	2
B) Az orosz irodalom	2
C) A klasszikus modernizmus líra alkotói, alkotásai	2
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	24
7. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából	
e) Arany János	10
f) Mikszáth Kálmán	6
8. Színház- és drámatörténet	4
9. Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából	4
II. A magyar irodalom a XX. században	40
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából	30
i) Herczeg Ferenc	5
j) Ady Endre	9
k) Babits Mihály	8
l) Kosztolányi Dezső	8
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából	5
e) Móricz Zsigmond	3
f) Wass Albert	2
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I.	5
Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói	
Juhász Gyula **Tóth Árpád**	3
Karinthy Frigyes	2
III. A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma	20
A) Avantgárd mozgalmak	4
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	3
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	4
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései	4
E) A posztmodern világirodalom	5
IV. A magyar irodalom a XX. században II.	30
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.	9
József Attila	9
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	3
a) Örkény István	1
b) Szabó Magda	1
c) Kányádi Sándor	1
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.	
m) Metszetek: egyéni utakon	3
Szabó Dezső	1

Krúdy Gyula	1
Weöres Sándor	1
n) Metszetek a modernista irodalomból	5
Szabó Lőrinc	2
Radnóti Miklós	3
o) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból	3
Dsida Jenő	
Reményik Sándor	
Áprily Lajos	
p) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából	2
Nagy László	
q) Metszet a tárgyias irodalomból	2
Pilinszky János	
r) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból	1
Illyés Gyula	
D) Színház- és drámatörténet	2
Örkény István	1
Szabó Magda	1
V. A XX. századi történelem az irodalomban	5
k) Trianon	1
l) Világháborúk	1
m) Holokauszt	1
n) Kommunista diktatúra	1
o) 1956	1
VI. Kortárs magyar irodalom	5
VII. Szabadon felhasználható órakeret (órakeret maximum 20%-a) **az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra, illetve a tanár által választott alkotók, művek tanítására, illetve az önálló (otthoni) tanulás támogatására évfolyamonként**	10 óra 5-5 óra
Összes óraszám:	**140**
MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM ÖSSZES ÓRASZÁM:	**210**

MAGYAR NYELV

TÉMAKÖR: **Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés**

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 11 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A retorika alapfogalmainak megismertetése, azok alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban
- A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése
- Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése
- A szónok tulajdonságai, feladatai
- A szónoki beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig
- Az érv, érvelés, cáfolat megértése
- Az érvelési hibák felfedeztetése
- A hatásos előadásmód eszközeinek tanítása, gyakoroltatása

– Érvelési gyakorlatok: kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása

FOGALMAK

retorika, szónoklat, a szónok feladata, a meggyőzés eszközei: érv és cáfolat; hagyományos és mai beszédfajták; a szónoklat részei, szerkezete, felépítése

TÉMAKÖR: Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése
– A nyelv működésének, a nyelvhasználat megfigyelése különböző kontextusokban, eltérő célok elérésére nyelvi eszközökkel
– A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése

FOGALMAK

megnyilatkozás, társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás; beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció); deixis; együttműködési elv

TÉMAKÖR: Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– a nyelv mint jelrendszernek, az emberi nyelv egyediségének megértése; a nyelv mint változó rendszer; a nyelv szerepe a világról formált tudásunkban
– a kommunikáció kódok vizsgálata, a korlátozott és a kidolgozott kód; gesztusnyelvek, jelnyelvek
– a nyelv és gondolkodás viszonya nyelvfilozófiai lehetőségeinek megismerése
– a nyelv és a megismerés viszonyának tanulmányozása: az emberiség információs forradalmai; a nyelv és a kultúra viszonya
– nyelvcsaládok, nyelvtípusok tanulmányozása

FOGALMAK

Jel, nyelvi jel, jelrendszer, nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló), nyelvcsalád, kódok, korlátozott és kidolgozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv

TÉMAKÖR: Szótárhasználat

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 3 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– a fontosabb egynyelvű papír alapú és digitális szótárfajták megismerése, tanulmányozása: értelmező szótár, történeti-etimológiai szótár, szinonimaszótár, helyesírási szótár, szlengszótár, nyelvművelő kéziszótár, Magyar Történeti Szövegtár, írói szótárak, tájszótár

FOGALMAK

értelmező szótár, etimológiai szótár, szinonimaszótár, rétegnyelvi szótár, írói szótár

TÉMAKÖR: Nyelvtörténet- **a nyelv változása, nyelvrokonság, nyelvemlékek**

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése
– A magyar nyelv rokonságának megismerése
– Az összehasonlító nyelvszemlélet fejlesztése: nyelvünk helye a világban
– Az interdiszciplináris tudatosság fejlesztése a nyelvtörténeti, irodalom- és művelődéstörténeti párhuzamosságok és összefüggések felfedeztetésével

- Változás és állandóság nyelvi egyensúlyának megértése
- Nyelvrokonság és nyelvcsaládok vizsgálata
- A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos módszereinek tisztázása
- A magyar nyelv eredetének, az erről szóló tudományos hipotéziseknek megismerése
- A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái
- A nyelvtörténeti kutatások forrásainak vizsgálata: kézírásos és nyomtatott nyelvemlékek
- A magyar nyelv történetének főbb korszakai, és néhány fontos nyelvemlékünk (*A tihanyi apátság alapítólevele*, *Halotti beszéd*, *Ómagyar Mária-siralom*
- A nyelvújításnak, illetve hatásának tanulmányozása

FOGALMAK

nyelvrokonság, nyelvcsalád; uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság; ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb magyar kor; nyelvemlék; ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó; nyelvújítás, ortológus, neológus; szinkrón és diakrón nyelvszemlélet

TÉMAKÖR: **A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma, nyelvünk helyzete a határon túl**

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia tudatosítása
- A nyelvjárások nyelvhasználati sajátosságainak megismertetése
- A nyelvi tervezés elveinek és feladatainak megismertetése
- A nyelv társadalmi tagozódásának vizsgálata

FOGALMAK

nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, nyelvi norma; nyelvváltozatok; vízszintes és függőleges tagolódás; nyelvjárások, regionális köznyelv, tájszó; csoportnyelv, szaknyelv, hobbinyelv, rétegnyelv; szleng, argó; kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség; nemzetiségi nyelvek

TÉMAKÖR: Felkészülés az érettségire - rendszerező ismétlés

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 14 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A rendszerező képesség fejlesztése
- Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása
- A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése

FOGALMAK

Az eddig tanult fogalmak rendszerező ismétlése

IRODALOM

TÉMAKÖR: I. A klasszikus modernség irodalma (A,B,C,D)

JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:

Esti tagozat: 30 óra

A. A realizmus a nyugat-európai irodalomban

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 2 óra

B. ***A realizmus az orosz irodalomban***

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (A.+B.)

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább két regény és két dráma önálló elolvasása
- A XIX. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésfelvetéseinek, konfliktusainak megértése az epikus és drámai művek elemzése alapján
- A XIX. század néhány jellemző epikus műfajának és irányzatának áttekintése
- Lírai szövegek közös értelmezése lírapoétikai fogalmainak segítségével
- Az irodalomtörténeti folytonosság (művek, motívumok párbeszéde) megértése
- Klasszikus esztétikai és modernista esztétikai törekvések felfedezése a XIX. századi világirodalom kiemelkedő alkotásaiban
- A XIX. századi világirodalom magyar irodalomra gyakorolt hatásának megértése

FOGALMAK

klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma

C. ***A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai***

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A klasszikus modernista költészet főbb irányzatainak, programjainak megismerése
- **A** XIX. századi líra új kifejezésmódbeli jellemzőinek azonosítása
- A hagyományhoz való viszony értelmezése, a költői programok főbb sajátosságainak megfigyelése, poétikaértelmezések, a régi és új költészeteszmény jellemzőinek számbavétele
- A korszak programadó verseinek értelmezése, poétikai-retorikai elemzése (annak tudatosításával, hogy ezek a művek fordításokban olvashatók)

FOGALMAK

szimbolizmus, esztétizmus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, szinesztézia, kiátkozott költő

D. Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában
1. Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából
a) Arany János

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a kijelölt versek értelmezése, elemzése alapján
- Arany János lírai életművének főbb témái és változatai (szabadság és rabság; visszatekintés és önértékelés; a művész szerepe a társadalomban; erkölcsi dilemmák és választlehetőségek)
- Arany János balladaköltészetének megismerése legalább három ballada elemzésével, a műfaji sajátosságok és a tematikus jellemzők rendszerezése
- A költő epikájának (*Toldi estéje, Buda halála*) tanulmányozása a kijelölt és választott szövegek segítségével
- A kortárs történelem eseményeinek feldolgozása, bemutatása Arany lírai és epikus költészetében
- Arany alkotói pályája főbb szakaszainak azonosítása (forradalom előtti időszak, nagykőrösi évek, Őszikék)

- Arany életművében a népiesség és a romantika összefonódásának tudatosítása
- Arany jelentősége kora irodalmi életében, Arany életútja legfontosabb eseményeinek megismerése
- Az Arany-életmű befogadás-történetének, az Arany-kultusz születésének áttekintése

FOGALMAK
ballada, pillérversszak, önirónia, eszményítő realizmus

b, Mikszáth Kálmán
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 6 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉSISMERETEK

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább négy novella és egy regény önálló elolvasása
- Művelődéstörténeti kitekintés: a modern olvasóközönség megjelenésének, a sajtó és a könyvnyomtatás szerepének tanulmányozása
- A romantika és a realizmus találkozásának vizsgálata a mikszáthi epikában
- Az anekdota műfaji jellegzetességeinek megismerése, az anekdota szerepének vizsgálata Mikszáth regényeiben és novelláiban
- A metaforikus próza poétikai jegyeinek megismerése
- Mikszáth egy művében a különc szerepének tanulmányozása
- Erkölcsi kérdések (pl.: bűn és büntetés, őszinteség, hazugság, képmutatás) vizsgálata Mikszáth műveiben

FOGALMAK
különc, donquijoteizmus

2. Színház- és drámatörténet – Madách Imre: Az ember tragédiája
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Madách Imre *Az ember tragédiája* című művének közös órai feldolgozása
- A mű irodalmi, történetfilozófiai, eszmetörténeti előzményeinek megismerése
- A bibliai és a mitológiai előképek felfedezése: a Teremtés könyve, Jób könyve, a Faust-történet
- A mű erkölcsi kérdésfelvetéseinek megértése, mai vonatkozásainak tisztázása
- Az ember tragédiájának történelemfilozófiai dilemmáinak vizsgálata (pl.: Ki irányítja a történelmet?, Van-e fejlődés a történelemben?)
- Eszmék, nemek harcának vizsgálata a műben

FOGALMAK
emberiségdráma, emberiségköltemény, drámai költemény, történelemfilozófia, történeti színek, keretszínek, falanszter

3. Szemelvények a XIX. század második felének magyar irodalmából
Tompa Mihály, Gárdonyi Géza, Vajda János, Reviczky Gyula

JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra
FEJLESZÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Ezen XIX. századi alkotók helyének, irodalomtörténeti szerepének megismerése
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.

– A művek közös és egyéni feldolgozása, értelmezése
– Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK
nép-nemzeti irodalom, filozófiai dal

TÉMAKÖR: II. **A magyar irodalom a XX. században (A,B, C)**
JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:
Esti tagozat: 40 óra

A) Életművek a XX. század magyar irodalmából
a) Herczeg Ferenc
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 5 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével
– A hazához fűződő viszonyt vizsgáló prózai szövegek olvasása, értelmezése
– Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
– Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések vizsgálata Herczeg Ferenc műveiben
– A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése
– Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése

FOGALMAK
Új Idők, nemzeti konzervativizmus, színmű

b) Ady Endre
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 9 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Ady Endre életművének főbb témái (pl.: szerelem, magyarság, Élet–Halál, Isten, költészet, pénz, háború, stb.) és versformái
– Ady költészetének tematikus, formai és nyelvi újdonságai XIX. századi költészetünk tükrében
– A szimbólumok újszerű használata az életműben
– A szecessziós-szimbolista versek esztétikai jellemzőinek megismerése
– Ady Endre költészetének hatása a kortársakra, illetve az ún. Ady-kultusz születésének megismerése
– Szemelvények a költő prózájából, publicisztikai írásaiból
– Ady Endre életútjának költészetét meghatározó főbb eseményei, kapcsolatuk a költői pálya alakulásával
– A költő főbb pályaszakaszainak jellemzői, az Új versek c. kötet felépítésének tanulmányozása
– A Nyugat születése, jelentőségének felismerése
– Ady Endre költészete körüli viták (saját kora és az utókor recepciójában) tanulmányozása

FOGALMAK
szecesszió, versciklus, kötetkompozíció, vezérvers, önmitologizálás, szimultán versritmus vagy bimetrikus verselés

c) Babits Mihály

JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 8 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt versek és a Jónás könyve elemzésével
- Babits Mihály irodalomszervező munkásságának feltérképezése
- Babits Mihály költészetének főbb témái (filozófiai kérdésfelvetések, az értelmiségi lét kérdései és felelőssége, értékőrzés, erkölcsi kérdések és választások) tanulmányozása
- Babits Mihály „poeta doctus" költői felfogásának megismerése néhány költői eszközének tanulmányozásával
- Babits költői életútjának és költői pályájának főbb szakaszai, eseményei
- Babits jelentőségének megismerése a magyar irodalomban: a költő, a magánember, a közéleti személyiség egysége; szemléleti, esztétikai öröksége

FOGALMAK
filozófiai költészet, parafrázis, nominális és verbális stílus, irónia

d) Kosztolányi Dezső
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 8 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével
- Kosztolányi Dezső költészetének főbb témáinak (gyermek- és ifjúkor, emlékezés, értékszembesítés, elmúlás, érzelmek stb.) tanulmányozása
- A költő „homo aestheticus" költői felfogásának megismerése költői eszköztárának tanulmányozása által
- Elbeszélő prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése
- A lélektani analízis tanulmányozása Kosztolányi Dezső prózájában
- A történelem és a magánember konfliktusának ábrázolása Kosztolányi Dezső regényeiben
- Kosztolányi Dezső szerepének vizsgálata kora irodalmi életében (vitái kortársaival; helye, szerepe a Nyugat első nemzedékében)

FOGALMAK
homo aestheticus, versciklus, modernizmus, freudizmus, novellaciklus, alakmás

B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.

TÉMAKÖR: ***a) Móricz Zsigmond***
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 3 óra

TÉMAKÖR: ***b) Wass Albert***
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 2 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK /a) + b)/
- Művelődéstörténeti kitekintés: a stílusok egyidejűségének, az olvasóközönség átalakulásának, az irodalmi elbeszélés, a film és más médiumok kapcsolatának vizsgálata
- A hazához fűződő viszonyt ábrázoló szövegek olvasása, a művek közös értelmezése az elbeszéléselmélet alapfogalmainak segítségével

- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének megismerése
- A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések történelmi, szellemtörténeti hátterének feltárása
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése
- Történelmi sorskérdések vizsgálata az adott szerzők műveiben
- A transzilván irodalom fogalmának, irodalomtörténeti jelentőségének tisztázása

FOGALMAK
naturalizmus, szabad függő beszéd, transzilván irodalom

C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából – a Nyugat alkotói
a) Juhász Gyula
b) Tóth Árpád
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 3 óra

c) Karinthy Frigyes
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 2 óra

FEJLESZÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK /a)+b)+c)/
- Az alkotók irodalomtörténeti helyének, szerepével vizsgálata
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- Az *Így írtok ti* irodalmi jelentőségének megértése
- A költemények közös és egyéni feldolgozása, értelmezése
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK
A Nyugat és nemzedékei, paródia, stílusparódia, műfajparódia

TÉMAKÖR: III. **A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma** (A,B,C,D,E)
JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:
Esti tagozat: 20 óra

A. ***Avantgárd mozgalmak***
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra

B. A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 3 óra

C. A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra

D. Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 4 óra

E. A posztmodern világirodalom
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 5 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (A, B, C, D, E)

- Irodalmi szövegek és társművészeti alkotások összehasonlító elemzése
- Stílustörténeti és irodalomtörténeti fogalmak használata műértelmezésekben
- Művelődéstörténeti áttekintés: a XIX-XX. század fordulójának filozófiai, művészeti és irodalmi irányzatainak tanulmányozása
- Nietzsche, Bergson, Freud nézeteinek megismerése, irodalomra gyakorolt hatásuk feltérképezése
- A művészet- és irodalomtörténetben a modernség/modernizmus jelentőségének vizsgálata.
- Az avantgárd mozgalmak művészeti és politikai szerepének, jelentőségének megismerése
- Az egzisztencializmus és a posztmodern filozófia irodalmi hatásának felfedezése
- Valóság és fikció, a bűntelenség és bűnösség, létbe vetettség filozófiai kérdéseinek értelmezése
- A XX. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és művválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.
- Kimerülés és újrafeltöltődés: a kísérleti irodalom és az olvasóközönség viszonya, a posztmodern változó meghatározásai

FOGALMAK
dekadencia; életfilozófia, pszichoanalízis; a nyelv és a személyiség válsága; avantgárd; futurizmus, dadaizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus, kubizmus; szabad vers, kései modernség, objektív költészet, intellektuális költészet, abszurd dráma, kétszintes dráma, mítoszregény, posztmodern

TÉMAKÖR: **IV. A magyar irodalom a XX. században II.**
JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:
Esti tagozat: 30 óra

A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II.
József Attila
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 9 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése az életmű különböző szakaszaiból származó törzsanyagban megnevezett vers elemzésével
- József Attila életműve főbb témáinak (pl.: haza, táj, szerelem, külváros és szegénység, lélekábrázolás, értékszembesítés, közéleti és gondolati költészet) és versformáinak, költői eszközeinek tanulmányozása
- Annak vizsgálata, hogy az életút meghatározó tényei hogyan függnek össze a pályaképpel és a kor társadalmi-történelmi viszonyokkal
- A költői pálya indulása, a költői életút szakaszolásának lehetséges változatai

- József Attila nagy gondolati verseinek elemzése, a művek filozófiai, esztétikai összetettségének vizsgálata
- József Attila helyének tisztázása saját kora szellemi életében (vitái és kapcsolatai kortársaival)
- Utóéletének, a József Attila-kultusz születésének, a költői életmű XX. századi recepciójának tanulmányozása

FOGALMAK
tárgyias tájvers, komplex kép, óda, dal, műfajszintézis, **létértelmező vers, önmegszólító vers,** dialogizáló versbeszéd

B) Portrék a XX. század magyar irodalmából II.
a*) Örkény István*
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

b) Szabó Magda
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

c) Kányádi Sándor
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (a), b), c))
- A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg
- Az erkölcs, hit, egyén és közösség, egyén és egyén viszonyának, kapcsolatának megvilágítása lírai, epikai, drámai alkotásokban
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK:
groteszk, abszurd, egyperces, családregény, kálvinista és katolikus értékrend szembenállása, önéletrajziság

C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.
a) Metszetek: egyéni utakon
Szabó Dezső, Krúdy Gyula és Weöres Sándor
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 3 óra (1-1-1)

b) Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói
Szabó Lőrinc
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 2 óra

Radnóti Miklós
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 3 óra
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból
Dsida Jenő, Reményik Sándor, Áprily Lajos
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 3 óra

d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének" irodalmából
Nagy László
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 2 óra

e) Metszet a tárgyias irodalomból
Pilinszky János
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 2 óra

f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból
Illyés Gyula
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

FEJLESZÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (a), b), c), d), e))
- A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg.
- Történelmi kataklizmák és egyéni helytállások lírai ábrázolásának tanulmányozása Radnóti költészetében
- Történelmi traumák, nemzeti tragédiák ábrázolásának tanulmányozása a transzilván irodalomban
- Az erkölcs, hit, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- A líra sokfélesége: párhuzamos és versengő költészeti hagyományok bemutatása
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

FOGALMAK
életrajzi ihletettség, kulturális veszteség, ekloga, eklogaciklus, razglednica, szerepvers, „Fényes szellők nemzedéke"; tárgyias irodalom

D) Színház- és drámatörténet
Szabó Magda , **Örkény István**
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A törzsanyagban megnevezett drámai művek vagy műrészletek olvasása, megismerése, közös elemzése
- Ismerkedés a korszakban kidolgozott dramaturgiai eljárásokkal
- Álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott drámák problémafelvetésével kapcsolatban
- A drámai művekben a befogadó elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése
- A megmaradásért folytatott harc és az azért szükségképpen hozott áldozatok felismerése

FOGALMAK: totalitárius, történelmi dráma

TÉMAKÖR: V. **A XX. századi történelem az irodalomban**
JAVASOLT ÖSSZÓRASZÁM:
Esti tagozat: 5 óra

a) Trianon

JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

b) Világháborúk
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

c) Holokauszt
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

d) Kommunista diktatúra
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

e) 1956
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 1 óra

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK (a), b), c), d), e))

- A nemzeti identitás meghatározó lírai szövegeinek olvasása, megértése, megbeszélése
- Irodalmi szövegek elhelyezése történelmi kontextusban
- Irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása
- Az olvasott szövegek szerkezeti egységeinek megfigyelése, a szerkezeti egységek retorikai funkcióinak azonosítása
- Egyes olvasott szövegek jellegzetes retorikai alakzatainak megfigyelése

TÉMAKÖR: VI. **Kortárs magyar irodalom**
JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

A szaktanár szabadon választhat a kortárs magyar irodalom műveiből.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK ÉS MUNKAFORMÁK 9–12. ÉVFOLYAM

A pedagógia történetében nagyon sokféle tanulási és oktatási stratégia létezik. Az oktatás meghatározó eleme azonban maga a tanár (McKenzie-jelentés, 2007.) A tanár személyisége, szerepéről szóló tudása és ars poeticája, szakmai-módszertani felkészültsége, az általa tanított gyerekek adottságai, érdeklődésük, felkészültségük, az iskola szakmai-pedagógiai elvárásrendszere határozza meg, hogy a tanár egy osztályban milyen tanulásszervezési módokat, oktatási módszereket, munkaformákat választ.
A tanár tanít: ismereteket ad át, ezáltal hagyományt örökít, értékeket közvetít. Gondolkodni és beszélni tanít (Babits, 1908.). A tanár irányít: tanulási folyamatokat, differenciálást, tehetséggondozást. A diákokkal, illetve az irodalmi művekkel való folyamatos párbeszéd révén irányítja tanítványai iskolai érzelmi nevelését. A tanár nevel és fejleszt: kompetenciákat, személyiséget. A tanár segít: segíti a diákokat a kognitív struktúrák kialakításában, az olvasási stratégiák elsajátításában, az önálló értelmezések létrehozásában. Segíti tanítványait az egyéni, illetve a csapatban végzett, együttműködésen alapuló munkavégzés képességének kialakításában. Segíti a diákokat abban, hogy felismerjék: az irodalom örökérvényű alkotásainak folyamatosan változó jelentését, a jelentések megalkotásában a hagyomány és a befogadó szerepét.

Tanítási-tanulási stratégiák
Ez az összetett tanárszerep indokolja, hogy ne egy kitüntetett stratégia uralja a magyar nyelv és irodalom tanítását. Ez az összetett tanárszerep indokolja, hogy ne egy kitüntetett stratégia uralja a magyar nyelv és irodalom tanítását. A tanár a tananyag típusához, illetve az általa tanított

diákközösséghez, iskolája programjához és technikai felszereltségéhez igazítva választhat több oktatási stratégia közül. A hagyományos, tanárközpontú oktatási, tanulási stratégiákat javasolt bizonyos tananyagrészekre szorítani: korszakok, korstílusok, filozófiai irányzatok, stb. A tananyagok feldolgozásában döntően a tanulóközpontú, kooperatív munkaformák alkalmazása javasolt. Fontos, hogy a tanórák változatosak, s ezáltal is motiválók legyenek.
A képzés 3. szakaszának 1-2. évében (9-10. évfolyam) a javasolt tanulásszervezési módok: a kooperatív tanulási-tanítási technikák alkalmazása, az önálló munkavégzés és tanulás kialakítása, a gamifikáció. Javasolt az összetett gondolkodás kialakítása tanári kalauzzal.
A képzés 3. szakaszának 3-4. évében az önálló, illetve a kooperatív csoportokban kialakított munkavégzés kiemelt jelentőségű az érettségi, illetve a továbbtanulás szempontjából. Ajánlott a hagyományos és digitális technikák bekapcsolása a tananyag-feldolgozásba, az összetett gondolkodási műveletek fejlesztése (absztrakció, elemzés, analógia alapján gondolkodási műveletek felismerése, új gondolkodási műveletek elsajátítása, kognitív struktúrák felismerése és megalkotása, stb.).

Tanulásszervezési módok
Javasolt a reflektív és interaktív módszerek alkalmazása (szakaszos olvasás, kooperatív csoportmunkák, projektmunkák, drámajátékok, újságszerkesztés, stb.).
Továbbra is javasolt: a gamifikáció, a hagyományos játékok adaptálása, illetve a digitális játékok felhasználása, létrehozása a tananyag feldolgozásában.
A tanárközpontú és a diákközpontú, az „analóg” (egy munkafolyamat uralja az órát) és a digitális módszereknek (IKT-alapú, párhuzamos munkafolyamatok) összekapcsolása egy órán belül is lehetséges. A frontális tanításnak is van létjogosultsága, ha az nem uralja az egész tanítási folyamatot.
Fontos szerepe van az osztálytermen kívüli tanulásnak (színház- és múzeumlátogatás, könyvheti események, stb.), egyes tanulási-tanítási munkaszakaszban a jelenségalapú oktatásnak, azaz a különböző tanulási területek összekapcsolásának.

Oktatási módszerek
Az oktatási módszerek közül javasolt az előadás, a magyarázat, az elbeszélés, a játékosítás, a szerepjátékok, házi feladatok. Az irodalmi művek és a filmek összekapcsolása, az irodalmi alkotások és filmes adaptációk összevetése, jelenetek dramatikus ábrázolása. Esszéírás, gondolattérképek, fürtábrák készítése a műelemzések előkészítéseként, kreatív írás, konstruktív vita (disputa). Irányított szempontok alapján szövegértési és szövegalkotási gyakorlatok. Digitális és hagyományos szótárak, szakirodalmi művek használata (pl.: Szimbólumtár, Szinonima szótár, A magyar nyelv értelmező szótára). A digitális oktatási módszereknek ebben a képzési szakaszban kiemelt jelentősége van) pl.: digitális újság, magazinok, ppt-k, prezik, blogok készítése, meghívott előadók meghallgatása)

Munkaformák
A munkaformák közül a frontális osztálymunka használata mellett elsősorban a páros munka, a csoportmunka, az egyénre szabott (individualizált) munkaforma és a differenciált tananyag-feldolgozás javasolt.
A javasolt stratégiák és módszerek az iskolarendszerű felnőttoktatásban is alkalmazhatók. Célszerű azonban figyelembe venni a felnőtt tanulók eltérő életkorát, élet- és munkaerőpiaci tapasztalatait.

MATEMATIKA

Esti tagozat

A középfokú képzés során a matematika tanulása-tanítása tekintetében az egyik legfontosabb feladat a tanuló önálló, rendszerezett, logikus gondolkodásának kialakítása, fejlesztése. A 9. évfolyamtól kezdve a spirális felépítésnek megfelelően – a korábbi képzési szakaszok során megszerzett készségekre, képességekre és ismeretekre alapozva – egyre absztraktabb formában épül fel a matematika belső struktúrája (fogalmak definíciója, tételek, bizonyítások). A felnőtt tanulóknál hasznos és fontos, hogy élet- és munkatapasztalataikat, előzetes ismereteiket beépíthessék tanulásuk folyamatába. Erre a szaktanárnak lehetőséget kell adnia, ezeket értékelni és hasznosítani kell.

Jól megválasztott problémák tárgyalása során válik a tanulók számára is szükségessé az új fogalmak bevezetése és pontos definiálása. Tanári irányítással a tételek, általános összefüggések is felfedeztethetők a tanulókkal. Ezen folyamat során fejlődik a tanulók szintetizáló és modellalkotó képessége. A felfedezett tételek és összefüggések egy része bizonyítás nélkül is gyarapítja a matematikai eszköztárat. Néhány tétel bizonyítása azonban elengedhetetlen része a matematika tanításának, hiszen a bizonyításokon keresztül mutatható meg a matematika logikus és következetes felépítése. Az új fogalmak megalkotása, az összefüggések, stratégiák felfedezése és az ismereteknek feladatok, problémák megoldása során történő tudatos alkalmazása fejleszti a kombinatív készséget, a meglévő ismeretek mobilizálásának képességét, valamint a problémamegoldó gondolkodás eltérő típusainak adekvát használatát. Ennek a folyamatnak az eredményeképpen a tanuló meg tudja állapítani adott állítás, tétel érvényességi és alkalmazási körét, megállapításai, állításai mellett logikusan tud érvelni. A matematika tanulásának-tanításának egyik fő célja, hogy fejlődjön a tanuló mérlegelő gondolkodása, az adatok elemzését, szintézisét és értékelését lehetővé tevő készségek és képességek rendszere. A matematikai játékok, logikai feladványok fejlesztik a stratégiaalkotást, az algoritmikus gondolkodást, a kreativitást és a gondolkodás rugalmasságát. Ebben a nevelési-oktatási szakaszban az ismert számok köre az irracionális számokkal bővül, valamint új műveletek bevezetésére és már ismert műveletek alaphalmazának bővítésére kerül sor a permanenciaelv alapján. Ezen folyamat során a tanuló egyre inkább képes lesz rá, hogy változatos matematikai objektumokat jelölő szimbólumokkal végezzen műveleteket.

A felnőttek gimnáziumában a matematika oktatásának célja a tanulók matematikai kompetenciájának fejlesztése, amivel természetesen növeljük a tanulóink esélyeit az életben, a munkaerőpiacon, az egész életen át tartó tanulásban.

A matematika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A matematika tanulása során elengedhetetlen a tananyag alapos és átfogó megértése. A szöveges feladatok megoldása fejleszti az értő olvasás és a releváns információk kiválasztásának készségét. Az általánosítás és az analógiák adekvát használata, több szempont egyidejű figyelembevétele, a rendszerezési képesség, a megszerzett tudás új helyzetekben való alkalmazása elősegítik az aktív, önirányított tanulás kompetenciáinak kialakítását, fenntartását, megerősítését. A matematika tantárgy a matematikai logika és az algoritmikus gondolkodás fejlesztésével, az ok-okozati összefüggések megláttatásával hozzájárul a többi tantárgy tanulásához szükséges rendszerező, összefüggéseket felismerő, ezáltal hatékony önálló tanulási módszerek elsajátításához és megfelelő alkalmazásához is.

A kommunikációs kompetenciák: A matematika fejleszti a tanuló azon képességét, hogy világosan, röviden és pontosan fejezze ki gondolatait. A matematika tanulása során fokozatosan alakul ki a tanuló érvelési és vitakészsége. A szöveges problémák megoldása javítja a szöveg megértésének készségét: a tanulónak meg kell keresnie az információkat és fel kell ismernie egy adott információ jelentőségét a probléma megoldása során. A matematika

tanulási folyamatában kialakul a különböző módon (szöveg, grafikon, táblázat, diagram és képlet) bemutatott tartalmak megértésének és alkotásának készségrendszere.
A digitális kompetenciák: A matematika tanulása során hangsúlyos szerepet kap a problémamegoldás és az algoritmikus gondolkodás, melyek elősegítik a tanuló digitális kompetenciáinak fejlesztését. A különböző matematikai tárgyú szoftverek, alkalmazások, applikációk és játékok alkalmazásán keresztül a matematika tanulása hozzájárul a tanuló digitális kultúrájának kialakításához.
A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A matematika tanulása során a tanuló gondolkodásának fejlesztése elsősorban konkrét problémák megoldásán keresztül történik. A tanuló előzetes tudása és tapasztalata alapján azonosítja a problémákat, majd ismert matematikai fogalmakra támaszkodva stratégiát dolgoz ki ezek megoldására. Elfogadja, hogy a megoldás több különböző úton is elképzelhető, illetve találkozik olyan nyitott problémákkal is, amelyeknek több megoldása is lehetséges. Kellő kitartással próbál ki különböző matematikai módszereket, és felismeri azokat a problémákat is, amelyeknek nincs megoldása. A tanuló mérlegelő gondolkodásának fejlesztése többek között a feladatok megoldása során kapott eredmények elemzésén és értékelésén keresztül történik. A tanuló megtanul induktív úton példákat általánosítani és deduktív érvelést használni a matematikai állítások bizonyítására.
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A matematika tanulása fejleszti a kitartás, a pontosság, a figyelem és a fegyelmezettség képességét. A matematika tanulásán keresztül erősödik a tanuló felelősségtudata, gazdagodik az önképe, fejlődik a kooperációs készsége. A tanuló matematikai ismereteit alkalmazni tudja az egyéni célok eléréséhez szükséges tervezésben, az életét befolyásoló döntései megalapozásában és meghozatalában, a várható következmények mérlegelésében. A matematika tanulása elősegíti annak belátását, hogy a személyes erősségekre építeni, a hibákból pedig tanulni lehet.
A tanuló a matematikai foglalkozások során megtanulja, hogyan oszthatja meg ötleteit másokkal, és hogyan segítheti társait a matematikai fogalmak megértése vagy azok alkalmazása során. Felelősséget vállal a közösen kitűzött feladatok elvégzéséért, s megtanulja tisztelni mások álláspontját, gondolkodásmódját.
A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A matematika olyan tudomány, amely összeköti a különböző kultúrákat. A tanuló megismeri a gondolkodás logikai felépítésének eleganciáját, a matematikának a természethez, a művészetekhez és az épített környezethez fűződő viszonyát.
A tanuló konkrét vagy képi reprezentációval vagy szimbolikus modellekkel végzi a matematikai gondolatok vagy kapcsolatok feltárását, majd új kapcsolatokat alakít ki a matematikai fogalmak között.
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A kompetencia fejlesztése valódi adatok felhasználásával összeállított mindennapi problémák megoldásán keresztül történik. Ennek során a különböző megoldási lehetőségek keresése fejleszti a gondolkodás rugalmasságát és az új ötletek megalkotásának képességét. A tanuló megfelelő játékokon keresztül képessé válik a különböző kockázatok felmérésére, a számára kedvezőnek tűnő stratégia kidolgozására, és megtapasztalja döntései következményét. A matematikai projektekben való részvétel segíti a későbbi munkavállalás szempontjából fontos készségek kialakulását (kreativitás, problémamegoldás, kezdeményezőkészség, másokkal való együttműködés készsége).
9–10. évfolyam
A 9–10. évfolyamon a korábbi képzési szakaszok során megszerzett ismeretekre és kialakított készségekre, képességekre alapozva – a spirális tananyag-felépítést szem előtt tartva – az egyes témakörök új ismeretei matematikai szempontból egyre pontosabb és elvontabb formában jelennek meg a tanulási-tanítási folyamat során. Egyre határozottabb a fogalmak

pontos definiálásának, az állítások, tételek indoklásának, bizonyításának, valamint az általánosításnak az igénye. Erre a szakaszra fokozottan jellemző a korábbi és az új ismeretek egységes rendszerbe foglalása, az egyes témakörökön belüli rendszerezés.
Ebben a szakaszban is fontos cél, hogy az ismeretszerzési folyamat során a tanuló – a lehetőségekhez mérten – a tanár által irányított módon, feladatok megoldása mentén maga fedezze fel az összefüggéseket, általánosítási lehetőségeket, megoldási módokat. A kooperatív munkaformák, a csoportmunkában megoldandó projektfeladatok fejlesztik a matematikai kommunikációt. A digitális eszközök, dinamikus szoftverek, online felületek támogatják a szemléltetést, a megértést és a felfedeztetést.
A 9–10. évfolyamon megjelenő témakörök tartalmának egy része folytatása, kiterjesztése és kiegészítése a korábbi szakaszokban is megjelenő tananyagtartalmaknak. Ebben a szakaszban jelennek meg először a valós számok; elsőfokú egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek; másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek; a függvény fogalma, függvénytulajdonságok; a kör és részei. Vannak olyan témakörök, amelyek megjelennek más területek tanítása során is, ezért a tananyag egyes részeihez javasolt óraszámok nem feltétlenül jelentenek időben összefüggő egységet. Az algebrai eszközök és a függvényekkel kapcsolatos ismeretek bővülése lehetővé teszi a hétköznapi vagy matematikai nyelven megfogalmazott problémák és a megoldás során alkalmazott matematikai modellek körének bővülését.
A 9–10. évfolyamon a matematika tantárgy alapóraszáma 216 óra. Az egyes témakörökhöz írt óraszámok javaslatok. Az új ismeretek a teljes óraszám négyötöd része alatt a legtöbb tanuló számára elsajátíthatók, így a fennmaradó órák felhasználhatók ismétlésre, gyakorlásra, felzárkóztatásra, tehetséggondozásra és számonkérésre.
A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	**Javasolt óraszám**
Halmazok	11
Matematikai logika	10
Kombinatorika, gráfok	12
Számhalmazok, műveletek	10
Hatvány, gyök	16
Betűs kifejezések alkalmazása egyenletmegoldás, függvényábrázolás során	12
Arányosság, százalékszámítás	13
Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek	20
Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek	13
A függvény fogalma, függvénytulajdonságok	16
Geometriai alapismeretek	9
Háromszögek	16
Négyszögek, sokszögek	10
A kör és részei	10
Transzformációk, szerkesztések	20
Leíró statisztika	10
Valószínűség-számítás	8
Összes óraszám:	216

Témakör: **Halmazok**
Javasolt óraszám: **11 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
– látja a halmazműveletek és a logikai műveletek közötti kapcsolatokat;
– véges halmazok elemszámát meghatározza;

– alkalmazza a logikai szita elvét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– adott halmazt diszjunkt részhalmazaira bont, osztályoz;
– halmazokat különböző módokon megad;
– halmazokkal műveleteket végez, azokat ábrázolja és értelmezi.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Halmaz közös elem nélküli részhalmazokra bontása, példák ennek alkalmazására a matematikán belül, más tantárgyaknál és a mindennapi életben
– Halmaz megadása utasítással, elemek felsorolásával
– Halmazok közötti viszonyok ábrázolása, értelmezése
– Halmazok metszetének, uniójának, különbségének, komplementerének képzése, ábrázolása és értelmezése
– Két-három halmaz elemszámával kapcsolatos feladatok megoldása logikai szita segítségével
– Szemléletes kép végtelen halmazokról

Fogalmak

alaphalmaz, részhalmaz, üres halmaz, halmazok egyenlősége, Venn-diagram;
halmazműveletek: unió, metszet, különbség, komplementer halmaz; diszjunkt halmazok, halmaz elemszáma, logikai szita

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Hétköznapi életből, más tantárgyakból vagy a matematikából vett, konkrétan vagy digitálisan megjelenített alaphalmazból megadott tulajdonságokkal rendelkező elemek válogatása
– Konkrét részhalmaz esetén a részhalmaz képzési szempontjainak megállapítása
– A történelem, a művészetek, a tudományok, a sport neves személyiségeinek kitalálása különböző tulajdonságok alapján
– Barkochba játék
– A „végtelen szálloda” mint modell
– Megszámlálhatóan végtelen számosságú halmazok elemei között egyértelmű hozzárendelés felfedeztetése, például a pozitív természetes számok halmazának számossága megegyezik a pozitív páros számok halmazának számosságával

Témakör: **Matematikai logika**

Javasolt óraszám: **10 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– látja a halmazműveletek és a logikai műveletek közötti kapcsolatokat;
– megállapítja egyszerű „ha ... , akkor ...” és „akkor és csak akkor” típusú állítások logikai értékét;
– tud egyszerű állításokat indokolni és tételeket bizonyítani.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– adott állításról eldönti, hogy igaz vagy hamis;
– alkalmazza a tagadás műveletét egyszerű feladatokban;
– ismeri és alkalmazza az „és”, a (megengedő és kizáró) „vagy” logikai jelentését;
– megfogalmazza adott állítás megfordítását;
– helyesen használja a „minden” és „van olyan” kifejezéseket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– A matematikai bizonyítás fogalma
– Állítás logikai értékének megállapítása (igaz vagy hamis)

- Állítás tagadásának alkalmazása egyszerű feladatokban
- A „nem”, az „és”, a megengedő „vagy” és a kizáró „vagy” logikai jelentésének ismerete és alkalmazása matematikai és matematikán kívüli feladatokban
- A „minden” és a „van olyan” típusú állítások logikai értékének megállapítása és ennek indoklása egyszerű esetekben
- Adott állítás megfordításának megfogalmazása
- „Ha…, akkor…” és „akkor és csak akkor” típusú egyszerű állítások logikai értékének megállapítása
- Stratégiai és logikai játékok

Fogalmak

tétel, bizonyítás, igaz-hamis; „nem”, „és”, „vagy”, „vagy…, vagy…”, „ha…, akkor…”, „akkor és csak akkor”

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- „Bírósági tárgyalás”, ahol az osztály tanulói a védők és a vádlók egy állítás indoklására, cáfolására
- „Mit állít a szigetlakó?”, „Ki volt a tettes, ha...?” típusú feladatok eljátszása, megoldása csoportmunkában
- Logikai készséget fejlesztő játékok, például „Einstein-fejtörő”
- Stratégiai játékok, például egyszerű NIM játékok, táblás játékok
- Tudatos pénzügyi tervezést segítő játékok

Témakör: **Kombinatorika, gráfok**

Javasolt óraszám: **12 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információkat kigyűjti, rendszerezi;
- a problémának megfelelő matematikai modellt választ, alkot;
- a kiválasztott modellben megoldja a problémát;
- megold sorba rendezési és kiválasztási feladatokat;
- konkrét szituációkat szemléltet és egyszerű feladatokat megold gráfok segítségével;
- véges halmazok elemszámát meghatározza;
- alkalmazza a logikai szita elvét.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Hétköznapi helyzetekhez kapcsolódó sorba rendezési és kiválasztási feladatok megoldása rendszerezéssel
- Sorba rendezési és kiválasztási feladatok megoldása matematikai problémákban
- Esetszétválasztás és szorzási elv alkalmazása feladatok megoldásában
- Összeszámlálási modellek alkalmazása feladatok megoldásában
- Gráfok alkalmazása konkrét hétköznapi és matematikai szituációk szemléltetésére, feladatok megoldására

Fogalmak

gráf, gráf csúcsa, gráf éle

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Sorba rendezési és kiválasztási feladatok megoldása rendszerezett leszámlálással és a szorzási és/vagy esetszétválasztási elv alkalmazásával
- Geometriai eszközök használata kombinatorikai problémák megoldására
- Néhány feltételt tartalmazó tanulói órarend készítése kis elemszámmal

- Azonos modellen alapuló, de különböző megfogalmazású feladatok megoldása
- Szorzat vagy összeg alakban megadott eredményű kombinatorikafeladatokhoz saját szöveg írása
- Téves megoldású kombinatorikafeladatokban a hiba megtalálása és a tévedés kijavítása
- Sorba rendezési feladatok megoldásának szemléltetése gráffal
- Adott gráfhoz hozzáillő feladatszöveg alkotása és „feladatküldés” csoportmunkában

Témakör: **Számhalmazok, műveletek**

Javasolt óraszám: **10 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a számhalmazok épülésének matematikai vonatkozásait a természetes számoktól a valós számokig;
- ismer példákat irracionális számokra.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás műveleti azonosságokat helyesen alkalmazza különböző számolási helyzetekben;
- racionális számokat tizedes tört és közönséges tört alakban is felír;
- ismeri a valós számok és a számegyenes kapcsolatát;
- ismeri és alkalmazza az abszolút érték, az ellentett és a reciprok fogalmát;
- a számolással kapott eredményeket nagyságrendileg megbecsüli, és így ellenőrzi az eredményt;
- valós számok közelítő alakjaival számol, és megfelelően kerekít.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Műveleti azonosságok (kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás), zárójelek helyes használata
- Tizedes törtek átírása közönséges tört alakba és viszont
- Irracionális számok szemléltetése
- Racionális számok elhelyezkedése számegyenesen
- Nyílt és zárt intervallumok fogalmának ismerete és alkalmazása
- Számok abszolút értékének, ellentettjének és reciprokának meghatározása
- Számológéppel elvégzett számítások eredményének előzetes becslése és nagyságrendi ellenőrzése
- Valós számok adott jegyre kerekítése
- Valós számok gyakorlati helyzetekben történő észszerű kerekítése

Fogalmak

racionális szám, irracionális szám, valós szám, nyílt intervallum, zárt intervallum, abszolút érték, ellentett, reciprok

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A számológép helyes használatának elsajátítása, például műveleti sorrend, zárójelek
- Írásban elvégzett műveletek ellenőrzése számológéppel
- Célszám megközelítése adott számjegyekkel, műveleti jelek és zárójelek használatával
- Tanulói kiselőadás a helyi értékes számírás kialakulásáról, a számjegyek kialakulásának történetéről
- A tanteremben vagy a tanterem környezetében végzett mérések esetén a megfelelő kerekítés alkalmazása
- Adott mérés elvégzése esetén a mérési hiba következményeinek vizsgálata

Témakör: **Hatvány, gyök**

Javasolt óraszám: **16 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– ismeri és alkalmazza az n-edik gyök fogalmát;
– ismeri és alkalmazza a racionális kitevőjű hatvány fogalmát és a hatványozás azonosságait.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– ismeri és alkalmazza a négyzetgyök fogalmát és azonosságait;
– ismeri és alkalmazza az egész kitevőjű hatvány fogalmát és a hatványozás azonosságait;
– ismeri és alkalmazza a normálalak fogalmát.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Valós számok hatványozása pozitív egész kitevőre
– Hatványozás 0 és negatív egész kitevőre
– A hatványozás azonosságainak megfigyelése, felfedezése
– A hatványozás azonosságainak bizonyítása konkrét alapszám és tetszőleges pozitív egész kitevő esetén
– Számok normálalakja
– Számolás normálalak segítségével
– A négyzetgyök definíciója
– Nemnegatív számok négyzetgyökének megadása számológép segítségével
– A négyzetgyökvonás azonosságai

Fogalmak

hatványalap, hatványkitevő, normálalak, négyzetgyök

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Projektmunka: hányszor lehet félbehajtani egy nagyméretű papírt? Keresés az interneten, kísérlet végzése például egy teljes guriga vécépapírral
– Internetes forrásból származó, nagyon kicsi vagy nagyon nagy számokat tartalmazó cikkek valóságtartalmának megállapítása páros vagy csoportmunkában

Témakör: **Betűs kifejezések alkalmazása egyenletmegoldás, függvényábrázolás során**

Javasolt óraszám: **12 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– műveleteket végez algebrai kifejezésekkel;
– ismer és alkalmaz egyszerű algebrai azonosságokat;
– átalakít algebrai kifejezéseket összevonás, szorzattá alakítás, nevezetes azonosságok alkalmazásával.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Műveletek egyszerű algebrai kifejezésekkel: összeadás, kivonás, szorzás, osztás, egytagú kifejezések hatványa
– Műveleti azonosságok ismerete és alkalmazása egyenletek megoldása során
– Az $(a + b)^2$, az $(a – b)^2$ és az $(a + b)(a – b)$ kifejezésekre vonatkozó nevezetes azonosságok ismerete és alkalmazása (például oszthatósági feladatokban, egyenletek megoldásában, függvények ábrázolásában)
– Egyszerű másodfokú polinom átalakítása teljes négyzetté kiegészítéssel
– Algebrai kifejezések átalakítása összevonás, szorzattá alakítás, nevezetes azonosságok alkalmazásával

Fogalmak

összeg, tag, szorzat, tényező, egynemű kifejezés, együttható, teljes négyzet, polinom

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– „Gondolj egy számra, és én kitalálom” játék, matematikai bűvésztrükkök algebrai magyarázata

- Algebrai kifejezésekkel végzett műveletek geometriai modellezése
- A nevezetes azonosságok geometriai megjelenítése
- Számolási „trükkök” a nevezetes azonosságok segítségével, például kétjegyű számok négyzetének, 99 · 101 típusú szorzat eredményének kiszámolása fejben

Témakör: **Arányosság, százalékszámítás**

Javasolt óraszám: **13 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő mértékegységeit és az átváltási szabályokat. Származtatott mértékegységeket átvált;
- ismeri és alkalmazza a százalékalap, -érték, -láb, -pont fogalmát.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri és alkalmazza az egyenes és a fordított arányosságot.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az egyenes és a fordított arányosság fogalmának ismerete és alkalmazása gyakorlati problémák megoldása során
- Az egyenes és a fordított arányosság grafikonjának felismerése és elkészítése
- Példák az egyenes és a fordított arányosságtól különböző arányosságokra (négyzetes, gyökös)
- Példák egy irányban vagy ellentétes irányban változó mennyiségpárokra a mindennapi életből
- Százalékszámítással kapcsolatos hétköznapi helyzetekhez (például háztartási bevételekhez, kiadásokhoz, pénzügyi fogalmakhoz, gazdasági folyamatokhoz) és más tantárgyakhoz köthető feladatok megoldása

Fogalmak

egyenes arányosság, fordított arányosság, százalékalap, százalékérték, százalékláb

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Összetett, valódi élethelyzetekkel kapcsolatos feladatok megoldása csoportmunkában, szükség esetén grafikon segítségével
- Háztartási számlák elemzése az azokon megjelenő egységárak és fizetendő összegek figyelembevételével

Témakör: **Elsőfokú egyenletek, egyenlőtlenségek, egyenletrendszerek**

Javasolt óraszám: **20 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információkat kigyűjti, rendszerezi;
- adott problémához megoldási stratégiát, algoritmust választ, készít;
- a problémának megfelelő matematikai modellt választ, alkot;
- a kiválasztott modellben megoldja a problémát;
- a modellben kapott megoldását az eredeti problémába visszahelyettesítve értelmezi, ellenőrzi, és az észszerűségi szempontokat figyelembe véve adja meg válaszát;
- felismeri a matematika különböző területei közötti kapcsolatot;
- egyenletek megoldását behelyettesítéssel, értékkészlet-vizsgálattal ellenőrzi.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri és alkalmazza a következő egyenletmegoldási módszereket: mérlegelv, grafikus megoldás, szorzattá alakítás;
- megold elsőfokú egyismeretlenes egyenleteket és egyenlőtlenségeket, elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszereket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Elsőfokú egyenletre, egyenlőtlenségre, egyenletrendszerre vezető matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információk kigyűjtése, rendszerezése
- Adott problémához megoldási stratégia, algoritmus választása, készítése
- A problémának megfelelő matematikai modell választása, alkotása
- A kiválasztott modellben a probléma megoldása
- A modellben kapott megoldás értelmezése az eredeti problémába visszahelyettesítve, ellenőrzés és válaszadás az észszerűségi szempontokat figyelembe véve
- Alaphalmaz, megoldáshalmaz fogalmának ismerete
- Egyismeretlenes elsőfokú egyenlet és egyenlőtlenség megoldása mérlegelvvel és grafikusan
- Elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszer megoldása behelyettesítéssel, közös együtthatók módszerével, grafikusan
- Elsőfokú egyenlettel, egyenlőtlenséggel, egyenletrendszerrel megoldható szöveges feladatok megoldása (például út-idő-sebesség, közös munkavégzés, keveréses feladatok, pénzügyi és gazdasági tematikájú feladatok)

Fogalmak

alaphalmaz, megoldáshalmaz, mérlegelv

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Szöveges feladatok megoldása több különböző úton, a különböző megoldások összehasonlítása előnyök és hátrányok szempontjából
- Hiányos, túlhatározott, illetve ellentmondó adatokat tartalmazó problémák vizsgálata
- Nyílt végű problémák megoldása
- Adott egyenlethez szöveges feladat alkotása és „feladatküldés” csoportmunkában
- Digitális eszköz használata egyenletek, egyenlőtlenségek és egyenletrendszerek grafikus megoldása során; a digitális eszközzel történő ábrázolás előnyeinek és hátrányainak megbeszélése

Témakör: **Másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek**

Javasolt óraszám: **13 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információkat kigyűjti, rendszerezi;
- adott problémához megoldási stratégiát, algoritmust választ, készít;
- a problémának megfelelő matematikai modellt választ, alkot;
- a kiválasztott modellben megoldja a problémát;
- a modellben kapott megoldását az eredeti problémába visszahelyettesítve értelmezi, ellenőrzi, és az észszerűségi szempontokat figyelembe véve adja meg válaszát;
- felismeri a matematika különböző területei közötti kapcsolatot;
- egyenletek megoldását behelyettesítéssel, értékkészlet-vizsgálattal ellenőrzi.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- megold másodfokú egyismeretlenes egyenleteket és egyenlőtlenségeket; ismeri és alkalmazza a diszkriminánst, a megoldóképletet és a gyöktényezős alakot.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Másodfokú egyenletre, egyenlőtlenségre vezető matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információk kigyűjtése, rendszerezése
- Adott problémához megoldási stratégia, algoritmus választása, készítése
- A problémának megfelelő matematikai modell választása, alkotása

- A kiválasztott modellben a probléma megoldása
- A modellben kapott megoldás értelmezése az eredeti problémába visszahelyettesítve, ellenőrzés és válaszadás az észszerűségi szempontokat figyelembe véve
- Egyenletek megoldása ekvivalens átalakításokkal
- Másodfokú egyenlet megoldása szorzattá alakítással, teljes négyzetté kiegészítéssel, megoldóképlettel és grafikusan
- Egyszerű másodfokúra visszavezethető egyenletek megoldása
- Másodfokú egyenlőtlenség megoldása grafikusan
- Másodfokú egyenlettel megoldható szöveges feladatok megoldása
- $\sqrt{x+c}=ax+b$

Fogalmak

másodfokú egyenlet megoldóképlete, diszkrimináns, gyöktényezős alak, ekvivalens átalakítás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Másodfokú egyenlet megoldása konkrét együtthatókkal és paraméterekkel, a lépéseket párhuzamosan végezve
- Digitális eszköz használata egyenletek, egyenlőtlenségek grafikus megoldása során
- Tanulói kiselőadás tartása magasabb fokú egyenletek megoldásának történetéről, érdekességeiről

Témakör: **A függvény fogalma, függvénytulajdonságok**

Javasolt óraszám: **16 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képlettel adott függvényt hagyományosan és digitális eszközzel ábrázol;
- adott értékkészletbeli elemhez megtalálja az értelmezési tartomány azon elemeit, amelyekhez a függvény az adott értéket rendeli.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- megad hétköznapi életben előforduló hozzárendeléseket;
- adott képlet alapján helyettesítési értékeket számol, és azokat táblázatba rendezi;
- táblázattal megadott függvény összetartozó értékeit ábrázolja koordináta-rendszerben;
- a grafikonról megállapítja függvények alapvető tulajdonságait.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Hétköznapi hozzárendelések megfigyelése, tulajdonságainak megfogalmazása: egyértelmű, kölcsönösen egyértelmű
- Függvény megadása, alapvető függvénytani fogalmak ismerete
- Függvényértékek meghatározása és táblázatba rendezése
- Függvények ábrázolása táblázat alapján
- Függvények alkalmazása valós, hétköznapi helyzetek jellemzésére, gyakorlati problémák megoldására
- A grafikon alapján a függvény értelmezési tartományának, értékkészletének, minimumának, maximumának és zérushelyének megállapítása, a növekedés és fogyás leolvasása
- Lineáris függvény, másodfokú függvény, négyzetgyökfüggvény, fordított arányosságot leíró függvény (elemi függvények) grafikonja, tulajdonságai
- Elemi függvényekkel egyszerű függvénytranszformációs lépések végrehajtása: $f(x) + c$, $f(x + c)$, $c \cdot f(x)$, $|f(x)|$
- Lineáris függvények hozzárendelési utasításának leolvasása grafikon alapján

- Egyszerű függvények esetén az $f(x) = c$ alapján x meghatározása és ennek alkalmazása gyakorlati problémák megoldása során
- Kölcsönösen egyértelmű hozzárendelés megfordítása és a megfordított hozzárendelés ábrázolása

Fogalmak

egyértelmű hozzárendelés, kölcsönösen egyértelmű hozzárendelés, értelmezési tartomány, képhalmaz, értékkészlet, helyettesítési érték, szélsőérték, zérushely, növekedés, fogyás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Összetett, valódi helyzetekkel, például demográfiai kérdésekkel, pénzügyi feladatokkal kapcsolatos grafikonok elemzése csoportmunkában
- Hétköznapi helyzetekben időben változó folyamatokkal kapcsolatos mérések végzése és a mért adatok ábrázolása koordináta-rendszerben (például hőmérséklet)
- A tanulók mindennapi életéhez kapcsolódó grafikonok ábrázolása és elemzése (például út-idő grafikon az iskolába való eljutásról)
- Egyszerű, másodfokú függvénnyel jellemezhető, gyakorlati helyzethez köthető szélsőérték-feladatok megoldása csoportmunkában, például adott hosszúságú spárgával bekeríthető maximális területű téglalap adatainak mérése, megfigyelése
- Függvények ábrázolása digitális eszköz segítségével
- Barkochba játék a függvényekkel kapcsolatos fogalmak használatával
- Szöveges feladatok megoldása grafikus úton
- Algebrai úton nem vagy nehezen megoldható egyenletek közelítő megoldása grafikus úton digitális eszköz segítségével

Témakör: **Geometriai alapismeretek**

Javasolt óraszám: **9 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri és feladatmegoldásban alkalmazza a térelemek kölcsönös helyzetét, távolságát és hajlásszögét;
- felismeri a matematika különböző területei közötti kapcsolatot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri és használja a pont, egyenes, sík (térelemek) és szög fogalmát;
- ismeri és alkalmazza a nevezetes szögpárok tulajdonságait;
- ismeri az alapszerkesztéseket, és ezeket végre tudja hajtani hagyományos vagy digitális eszközzel.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Két pont, pont és egyenes, két egyenes távolságának alkalmazása a síkban
- Egyenesek kölcsönös helyzetének ismerete és alkalmazása
- Nevezetes szögpárok tulajdonságainak ismerete és alkalmazása: pótszögek, mellékszögek, kiegészítő szögek, csúcsszögek, egyállású szögek, váltószögek
- A szakaszfelező merőleges és a szögfelező mint ponthalmazok tulajdonságainak ismerete
- Dinamikus geometriai szoftver alkalmazásának előkészítése, használata
- Alapszerkesztések végrehajtása hagyományos vagy digitális eszközzel euklideszi módon: szakaszfelező merőleges, szögfelező, merőleges és párhuzamos egyenesek szerkesztése, szög másolása

Fogalmak

pont, egyenes, sík, szögtartomány, hajlásszög, párhuzamos, merőleges, pótszögek, mellékszögek, kiegészítő szögek, csúcsszögek, egyállású szögek, váltószögek, szakaszfelező merőleges, szögfelező

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Az osztályteremben vagy a terem környezetében „egyenesek” kölcsönös helyzetének megadása, ezek távolságának megmérése
- Számszerű adatként csak a méretarányt tartalmazó térkép alapján valódi távolságok meghatározása, becslése
- Számszerű adatként csak méretarányt tartalmazó térképen adott helységektől (közelítőleg) egyenlő távolságra levő helységek megkeresése

Témakör: **Háromszögek**
Javasolt óraszám: **16 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- ismeri a mérés alapelvét, alkalmazza konkrét alap- és származtatott mennyiségek esetén;
- ismeri a hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő mértékegységeit és az átváltási szabályokat. Származtatott mértékegységeket átvált;
- sík- és térgeometriai feladatoknál a problémának megfelelő mértékegységben adja meg válaszát;
- kiszámítja háromszögek területét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri és alkalmazza a háromszögek oldalai, szögei, oldalai és szögei közötti kapcsolatokat; a speciális háromszögek tulajdonságait;
- ismeri és alkalmazza a háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó fogalmakat és tételeket;
- ismeri és alkalmazza a Pitagorasz-tételt és megfordítását.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A háromszögek csoportosítása oldalak és szögek szerint
- Az alapvető összefüggések ismerete és alkalmazása háromszögek oldalai, szögei, oldalai és szögei között
- Speciális háromszögek tulajdonságainak ismerete és alkalmazása: szabályos, egyenlő szárú, derékszögű háromszög
- A háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó fogalmak, tételek ismerete és alkalmazása: oldalfelező merőleges, szögfelező, magasságvonal, súlyvonal, középvonal, körülírt, illetve beírt kör
- Az oldalfelező merőlegesek és a belső szögfelezők metszéspontjára vonatkozó tétel bizonyítása
- A Pitagorasz-tétel és megfordításának ismerete és alkalmazása
- A Pitagorasz-tétel bizonyítása
- Háromszög területének kiszámítása

Fogalmak
szabályos háromszög, egyenlő szárú háromszög, derékszögű háromszög, oldalfelező merőleges, szögfelező, magasságvonal, súlyvonal, középvonal, körülírt kör, beírt kör
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- A háromszög nevezetes vonalaira, pontjaira és köreire vonatkozó tételek felfedeztetése szerkesztéssel vagy dinamikus geometriai szoftver alkalmazásával, páros vagy csoportmunkában
- Konkrét alakzatok átdarabolása más alakzattá páros vagy csoportmunkában
- A derékszögű háromszög oldalaira szerkesztett négyzetek átdarabolása a Pitagorasz-tételnek megfelelő módon, pitagoraszi tangramok vagy dinamikus geometriai szoftver alkalmazásával

Témakör: **Négyszögek, sokszögek**

Javasolt óraszám: **10 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a mérés alapelvét, alkalmazza konkrét alap- és származtatott mennyiségek esetén;
- ismeri a hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő mértékegységeit és az átváltási szabályokat. Származtatott mértékegységeket átvált;
- sík- és térgeometriai feladatoknál a problémának megfelelő mértékegységben adja meg válaszát;
- ismeri és alkalmazza speciális négyszögek tulajdonságait, területüket kiszámítja;
- átdarabolással kiszámítja sokszögek területét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri és alkalmazza a szabályos sokszög fogalmát; kiszámítja a konvex sokszög belső és külső szögeinek összegét.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Speciális négyszögek (trapéz, húrtrapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz, téglalap, négyzet) tulajdonságainak ismerete, területének kiszámítása
- Konvex sokszögeknél az átlók számára, a belső és külső szögösszegre vonatkozó tételek ismerete, bizonyítása és alkalmazása
- Szabályos sokszög fogalmának ismerete
- Szabályos sokszög területe átdarabolással

Fogalmak

trapéz, húrtrapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz, téglalap, négyzet, konvex sokszög, szabályos sokszög

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Különböző típusú speciális négyszögek területének meghatározására vonatkozó formula felfedeztetése átdarabolással
- A belső és a külső szögösszegre vonatkozó tételek felfedeztetése, illusztrálása átdarabolással, hajtogatással vagy dinamikus geometriai szoftver segítségével
- Projektmunka: lakás/iskola alaprajzának elkészítése méretarányosan

Témakör: **A kör és részei**

Javasolt óraszám: **10 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a mérés alapelvét, alkalmazza konkrét alap- és származtatott mennyiségek esetén;
- ismeri a hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő mértékegységeit és az átváltási szabályokat. Származtatott mértékegységeket átvált;
- sík- és térgeometriai feladatoknál a problémának megfelelő mértékegységben adja meg válaszát.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ki tudja számolni a kör és részeinek kerületét, területét;
- ismeri a kör érintőjének fogalmát, kapcsolatát az érintési pontba húzott sugárral;
- ismeri és alkalmazza a Thalész-tételt és megfordítását.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Annak ismerete és alkalmazása, hogy a középponti szög egyenesen arányos a hozzá tartozó körív hosszával
- Annak ismerete és alkalmazása, hogy a középponti szög egyenesen arányos a hozzá tartozó körcikk területével
- Kör, körcikk, körgyűrű és körszelet területének és kerületének kiszámítása

- Annak ismerete és alkalmazása, hogy a kör érintője merőleges az érintési pontba húzott sugárra, és hogy külső pontból húzott érintőszakaszok egyenlő hosszúak
- A Thalész-tétel és megfordításának ismerete és alkalmazása
- A Thalész-tétel bizonyítása

Fogalmak

középponti szög, körív, körcikk, körgyűrű, körszelet, érintőszakaszok

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Annak felfedeztetése méréssel, hogy a középponti szög egyenesen arányos a hozzá tartozó körív hosszával; különböző méretű körök esetén a kapott adatok táblázatba foglalása
- A Thalész-tétel felfedeztetése szerkesztéssel, szögméréssel vagy dinamikus geometriai szoftver alkalmazásával

Témakör: **Transzformációk, szerkesztések**

Javasolt óraszám: **20 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a vektorokkal kapcsolatos alapvető fogalmakat;
- ismer és alkalmaz egyszerű vektorműveleteket;
- alkalmazza a vektorokat feladatok megoldásában;
- ismeri és alkalmazza a hasonló síkidomok kerületének és területének arányára vonatkozó tételeket.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismer példákat geometriai transzformációkra;
- ismeri és alkalmazza a síkbeli egybevágósági transzformációkat és tulajdonságaikat; alakzatok egybevágóságát;
- ismeri és alkalmazza a középpontos hasonlósági transzformációt, a hasonlósági transzformációt és az alakzatok hasonlóságát;
- megszerkeszti egy alakzat tengelyes, illetve középpontos tükörképét, pont körüli elforgatottját, párhuzamos eltoltját hagyományosan és digitális eszközzel;
- geometriai szerkesztési feladatoknál vizsgálja és megállapítja a szerkeszthetőség feltételeit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Példák ismerete geometriai hozzárendelésekre (merőleges vetítés, párhuzamos vetítés, merőleges affinitás, térkép, fényképezés)
- A tengelyes tükrözés, a középpontos tükrözés, a pont körüli forgatás és a párhuzamos eltolás ismerete, tulajdonságaik
- A vektor fogalmának kialakítása a párhuzamos eltolás segítségével
- Egybevágósági transzformációk egymás utáni végrehajtása
- Egybevágósági transzformációk végrehajtása szerkesztéssel vagy digitális eszközzel
- Egybevágó alakzatok, szimmetriák megfigyelése a környezetben, művészeti alkotásokban
- Az egybevágósági transzformációk alkalmazása feladatok megoldásában, tételek bizonyításában
- Háromszögek egybevágóságának alapesetei és ezek alkalmazása
- Négyszögek egybevágósága
- Egyszerű szerkesztési feladatok megoldása hagyományos vagy digitális eszközzel; diszkusszió
- Gyakorlati feladatok megoldása egybevágóságok segítségével (például a sík parkettázása különféle síkidomokkal; szabásminta készítése, használata)
- A középpontos hasonlósági transzformáció és a hasonlósági transzformáció ismerete, tulajdonságai

– A hasonlóság fogalmának ismerete és alkalmazása feladatok megoldásában, tételek bizonyításában
– Gyakorlati feladatok megoldása hasonlóság segítségével (például alaprajz-, térképkészítés, modellezés)

Fogalmak

tengelyes tükrözés, középpontos tükrözés, pont körüli forgatás, párhuzamos eltolás, egybevágóság, forgásszög, vektor, vektorok összege, középpontos hasonlósági transzformáció, hasonlósági transzformáció, hasonlóság, a hasonlóság aránya

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Gyakorlati példák keresése geometriai hozzárendelésekre, például fényképezés, filmvetítés
– A középpontos tükrözés, a pont körüli forgatás és a párhuzamos eltolás bemutatása mint két tengelyes tükrözés egymásutánja
– M. C. Escher és Victor Vasarely néhány interneten is elérhető alkotásának elemzése a szimmetriák szempontjából; hasonló módszerrel képek alkotása
– A sík parkettázása egybevágó háromszögekkel, négyszögekkel papírsablonok vagy dinamikus geometriai szoftver segítségével
– A tengelyes vagy középpontos szimmetriára alapozó stratégiai játékok (például pénzforgatós, színezős) páros munkában
– Az iskola közelében lévő magas épület (például templomtorony) magasságának meghatározása egy egyenes bot segítségével a bot és az épület árnyékának méréséből („Thalész-módszer”) csoportmunkában
– Valódi távolságok, valódi útvonalak hosszának meghatározása papíralapú térkép alapján

Témakör: **Leíró statisztika**

Javasolt óraszám: **10 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– adott cél érdekében tudatos adatgyűjtést és rendszerezést végez;
– hagyományos és digitális forrásból származó adatsokaság alapvető statisztikai jellemzőit meghatározza, értelmezi és értékeli;
– felismer grafikus manipulációkat diagramok esetén.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– adatsokaságból adott szempont szerint oszlop- és kördiagramot készít hagyományos és digitális eszközzel.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Statisztikai adatok gyűjtésének tervezése
– Statisztikai adatok gyűjtése hagyományos és internetes forrásból
– Statisztikai adatok rendszerezése, jellemzése középértékekkel hagyományos és digitális eszközzel
– A kapott adatok értelmezése, értékelése, egyszerű statisztikai következtetések
– Oszlop- és kördiagram értelmezése, valamint készítése hagyományos és digitális eszközzel
– Konkrét adatsokaság ábrázolásához, statisztikai kérdés megválaszolásához a megfelelő diagramtípus kiválasztása
– Kördiagramból oszlopdiagram készítése és viszont
– Grafikus manipulációk felismerése és javítása diagramok esetén

Fogalmak

oszlopdiagram, kördiagram, átlag, medián, módusz

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Adatgyűjtés megtervezése, például forgalomszámlálás vagy iskolai felmérés előkészítése
- A megtervezett statisztikai adatgyűjtés lebonyolítása, az eredmények szemléltetése grafikonok segítségével, a kapott eredmények értékelő bemutatása tanulói kiselőadás formájában
- Különböző adatsokaságok esetében annak vizsgálata, hogy ezek jellemezhetők-e az ismert középértékekkel
- Érvelés a tanuló saját érdemjegyei alapján különböző statisztikai jellemzők segítségével a kedvezőbb év végi jegyért
- Különböző sportágak értékelési rendszerének és statisztikáinak bemutatása tanulói kiselőadás keretében
- Osztályok/tantárgyak eredményeinek összehasonlítása érdemjegyek és ezek középértékei alapján
- Csoportmunka keretében adott céllal készülő, megtévesztő oszlop- és kördiagramok készítése, ezek szóbeli értékelése, javítása

Témakör: **Valószínűség-számítás**
Javasolt óraszám: **8 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- konkrét valószínűségi kísérletek esetében az esemény, eseménytér, elemi esemény, relatív gyakoriság, valószínűség, egymást kizáró események, független események fogalmát megkülönbözteti és alkalmazza.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- tapasztalatai alapján véletlen jelenségek jövőbeni kimenetelére észszerűen tippel;
- véletlen kísérletek adatait rendszerezi, relatív gyakoriságokat számol, nagy elemszám esetén számítógépet alkalmaz.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Valószínűségi kísérletek elvégzése, gyakorisági, relatív gyakorisági táblázatok készítése
- A valószínűség fogalmának bevezetése statisztikai alapon
- A klasszikus valószínűségi modell fogalma és alkalmazása
- Diszkrét valószínűség-eloszlások ábrázolása hagyományos és digitális eszközzel

Fogalmak
valószínűségi kísérlet, esemény, elemi esemény, gyakoriság, relatív gyakoriság, valószínűség, diszkrét valószínűség-eloszlás
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Konkrét valószínűségi kísérletek végrehajtása vagy dinamikus szoftver segítségével történő szimulálása (például dobások szabályos dobókockákkal, pénzérmékkel); a kapott gyakoriságok és relatív gyakoriságok táblázatba foglalása; tippelés az egyes kimenetelekre és becslés a bekövetkezésük valószínűségére
- Játékokban a szerencsefaktor vizsgálata, például „Ki nevet a végén” játék esetében az első hatos dobás eloszlása
- Különböző társasjátékokban stratégia meghatározása, döntéshozatal esélylatolgatás alapján
- Különböző szerencsejátékok (lottó, totó, póker, black jack, internetes sportfogadások) esetében a nyerési esély összehasonlítása

11–12. évfolyam
A 11–12. évfolyamon a tanulási-tanítási folyamatra jellemző, hogy az ismeretek jellege egyre absztraktabb és formálisabb, a matematika belső logikája egyre jobban érvényesül. Ebben a

szakaszban az egyik nagyon fontos didaktikai cél a szimbolikus gondolkodás fejlesztése. A tanulóknak a korábban elsajátított készségekre, képességekre és ismeretanyagra támaszkodva kell eljutniuk az absztrakt összefüggések megértéséhez és tudatos alkalmazásához. Tudatosítani kell a matematikai fogalmak pontos definiálásának fontosságát és a matematikai bizonyítások szerepét. Amellett, hogy a lehetséges alkalmazásokat minden egyes témakör kapcsán szem előtt kell tartani, fontos, hogy a tanulók lássák az egyes matematikai területek kapcsolatát is.
Ebben a szakaszban is fontos cél, hogy az ismeretszerzési folyamat során a tanuló a tanár által irányított módon, a feladatok megoldása mentén maga fedezze fel az összefüggéseket, általánosítási lehetőségeket, megoldási módokat. A kooperatív munkaformák, a csoportmunkában megoldandó projektfeladatok ebben a szakaszban is fejlesztik a matematikai kommunikációt. Az érettségi vizsgára készülés során egyre nagyobb hangsúlyt kap a tanulók önálló munkája mind a feladatmegoldásokban, mind a tanultak ismétlésében, rendszerezésében. A digitális eszközök, dinamikus szoftverek, online felületek támogatják a szemléltetést, a megértést, a felfedeztetést és a gyakorlást.
A 11–12. évfolyamon is jellemző, hogy a megjelenő témakörök tartalmának egy része folytatása, kiterjesztése és kiegészítése a korábbi szakaszokban is megjelenő tananyagtartalmaknak. Bizonyos témakörök azonban ebben a szakaszban jelennek meg először. Ilyen a racionális kitevőjű hatvány, az exponenciális függvény, a logaritmus, a számtani és mértani sorozatok, a trigonometria, a koordinátageometria és a térgeometria. Vannak olyan témakörök, amelyek ismeretei megjelennek más terület tanítása során is, ezért az egyes részekhez javasolt óraszámok ebben a szakaszban sem jellemeznek feltétlenül időben összefüggő egységet. Az algebrai eszközök és a függvényekkel kapcsolatos ismeretek bővülése, a trigonometria és a koordinátageometria alapjainak megjelenése, valamint a statisztikai és valószínűségi szemlélet mélyülése további lehetőségeket nyújt változatos hétköznapi és matematikai problémák megoldására. A matematikai eszköztár bővülése ebben a szakaszban teszi leginkább lehetővé, hogy a tanulók más tantárgyakban, más tanulási területeken is alkalmazni tudják matematikai tudásukat.
A 11–12. évfolyamon a matematika tantárgy alapóraszáma 204 óra. Rendszerező összefoglalásra, az érettségi vizsgára történő felkészítésre a 12. évfolyam végén 38 óra áll rendelkezésre**.** *Az egyes témakörökhöz írt óraszámok javaslatok. Az új ismeretek a teljes óraszám négyötöd része alatt a legtöbb tanuló számára elsajátíthatók, így a fennmaradó órák felhasználhatók ismétlésre, gyakorlásra, felzárkóztatásra, tehetséggondozásra és számonkérésre.*
A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	**Javasolt óraszám**
Halmazok, matematikai logika	10
Kombinatorika, gráfok	12
Számelméleti ismeretek, számhalmazok épülése	12
Hatvány, gyök, exponenciális függvény, logaritmus	15
Exponenciális folyamatok vizsgálata	14
Sorozatok	18
Trigonometria	15
Térgeometria	20
Koordinátageometria	20
Leíró statisztika	12
Valószínűség-számítás	18
Rendszerező összefoglalás	38
Összes óraszám:	204

Témakör: **Halmazok, matematikai logika**
Javasolt óraszám: **10 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
– látja a halmazműveletek és a logikai műveletek közötti kapcsolatokat;
– megállapítja egyszerű „ha ... , akkor ...” és „akkor és csak akkor” típusú állítások logikai értékét;
– tud egyszerű állításokat indokolni és tételeket bizonyítani.
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
– A halmazműveletek és a logikai műveletek közötti kapcsolatok bemutatása példákon keresztül
– Logikai kifejezések megfelelő használata
– Egyszerű állítások indoklása, tételek bizonyítása
– Stratégiai és logikai játékok
Fogalmak
logikai műveletek
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
– A tanulók mindennapi tapasztalataihoz köthető, összetett állítások logikai értékének meghatározása igazságtáblázat segítségével
– Rejtvényújságokban szereplő feladványok megfejtése következtetések láncolatán keresztül
– Logikai készséget fejlesztő játékok, például „Einstein-fejtörő”
– Stratégiai játékok, például NIM játékok, táblás játékok
– Tudatos pénzügyi tervezést segítő játékok
Témakör: **Kombinatorika, gráfok**
Javasolt óraszám: **12 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
– matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információkat kigyűjti, rendszerezi;
– a problémának megfelelő matematikai modellt választ, alkot;
– a kiválasztott modellben megoldja a problémát.
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
– megold sorba rendezési és kiválasztási feladatokat;
– konkrét szituációkat szemléltet és egyszerű feladatokat megold gráfok segítségével.
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
– Matematikai és hétköznapi helyzetekhez kötődő sorba rendezési és kiválasztási feladatok megoldása
– A binomiális együttható fogalmának ismerete, értékének kiszámítása
– Mintavétel visszatevéssel és visszatevés nélkül
– A gráf csúcsainak fokszámösszege és éleinek száma közötti összefüggés ismerete és alkalmazása gyakorlati feladatok megoldásában
Fogalmak
faktoriális, binomiális együttható; csúcs fokszáma gráfban
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
– Anagramma készítése a tanulók neveiből
– A pókerben előforduló lehetséges nyerő lapkombinációk számának meghatározása
– A Pascal-háromszög és tulajdonságai felfedeztetése például kéttagú összeg hatványaiban szereplő együtthatók segítségével

- Különböző szituációk kétféle módon történő összeszámlálása és ebből következő egyszerű kombinatorikus összefüggések felfedezése
- Visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel konkrét lejátszása, a tapasztalatok összegyűjtése

Témakör: Számelméleti ismeretek, **számhalmazok épülése**
Javasolt óraszám: **12 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri és alkalmazza az oszthatóság alapvető fogalmait;
- összetett számokat felbont prímszámok szorzatára;
- meghatározza két természetes szám legnagyobb közös osztóját és legkisebb közös többszörösét, és alkalmazza ezeket egyszerű gyakorlati feladatokban;
- ismeri és alkalmazza az oszthatósági szabályokat;
- érti a helyi értékes írásmódot 10-es és más alapú számrendszerekben;
- ismeri a számhalmazok épülésének matematikai vonatkozásait a természetes számoktól a valós számokig;
- ismer példákat irracionális számokra.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Legnagyobb közös osztó és legkisebb közös többszörös meghatározása a prímtényezős felbontásból
- Összetett oszthatósági szabályok alkalmazása
- Számolás osztási maradékokkal (például összeg, szorzat, hatvány maradéka)
- Számok felírása 10-estől különböző alapú számrendszerben
- Az egész számok, a véges tizedes törtek, a végtelen szakaszos tizedes törtek és a racionális számok kapcsolata
- A számhalmazok épülésének matematikai vonatkozásai a természetes számoktól a valós számokig
- Végtelen nem szakaszos tizedes törtek ismerete
- Példák irracionális számokra
- Számhalmazok műveleti zártsága

Fogalmak
természetes szám, egész szám, racionális szám, irracionális szám, valós szám, relatív prímek
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Oszthatósággal kapcsolatos „bűvésztrükkök” bemutatása
- Számrendszerek segítségével megoldható rejtvények
- Tanulói kiselőadás a 10-estől különböző alapú számrendszerek használatáról a múltban és ennek mai napig tartó hatásairól
- Tanulói kiselőadás számelméleti érdekességekről, például tökéletes számok és barátságos számpárok, prímszámok, jelenleg ismert legnagyobb prím, titkosítás
- Halmazábra elkészítése a számhalmazokról

Témakör: **Hatvány, gyök, exponenciális függvény, logaritmus**
Javasolt óraszám: **15 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- ismeri és alkalmazza a logaritmus fogalmát.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri és alkalmazza az n-edik gyök fogalmát;
- ismeri és alkalmazza a racionális kitevőjű hatvány fogalmát és a hatványozás azonosságait;

- képlettel adott függvényt hagyományosan és digitális eszközzel ábrázol;
- adott értékkészletbeli elemhez megtalálja az értelmezési tartomány azon elemeit, amelyekhez a függvény az adott értéket rendeli.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az n-edik gyök fogalmának ismerete és alkalmazása
- Hatványozás pozitív alap és racionális kitevő esetén
- Hatványozás azonosságainak alkalmazása racionális kitevő esetén
- A hatványozás szemléletes értelmezése irracionális kitevő esetén
- Az exponenciális függvények ábrázolása hagyományosan és számítógéppel, a függvények tulajdonságai
- A logaritmus értelmezése
- Áttérés más alapú logaritmusra
- Számológép használata logaritmus értékének meghatározásához

Fogalmak

n-edik gyök, exponenciális függvény, logaritmus

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A permanencia-elv gyakorlati „kipróbálása” a definíció megadása előtt
- Matematikatörténeti érdekességek (például déloszi probléma) feldolgozása projektmunkában
- Különböző alapú exponenciális függvények ábrázolása milliméterpapíron, és a kapott grafikonok összehasonlítása csoportmunkában
- Nagy számok számjegyei számának meghatározása logaritmus segítségével
- 10-estől eltérő alapú logaritmus kiszámolása csak 10-es alapú logaritmus kiszámolására alkalmas számológéppel

Témakör: Exponenciális folyamatok vizsgálata

Javasolt óraszám: **14 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információkat kigyűjti, rendszerezi;
- ismeri és alkalmazza a logaritmus fogalmát.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- adott problémához megoldási stratégiát, algoritmust választ, készít;
- a problémának megfelelő matematikai modellt választ, alkot;
- a kiválasztott modellben megoldja a problémát;
- a modellben kapott megoldását az eredeti problémába visszahelyettesítve értelmezi, ellenőrzi, és az észszerűségi szempontokat figyelembe véve adja meg válaszát;
- egyenletek megoldását behelyettesítéssel, értékkészlet-vizsgálattal ellenőrzi;
- megold egyszerű, a megfelelő definíció alkalmazását igénylő exponenciális egyenleteket, egyenlőtlenségeket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Exponenciális folyamatok vizsgálata a természetben és a társadalomban
- Exponenciális egyenletre, egyenlőtlenségre vezető matematikai vagy hétköznapi nyelven megfogalmazott szövegből a matematikai tartalmú információk kigyűjtése, rendszerezése
- Adott problémához megoldási stratégia, algoritmus választása, készítése
- A gyakorlati (például pénzügyi, biológiai, fizikai, demográfiai, ökológiai) problémának megfelelő matematikai modell választása, alkotása
- A kiválasztott modellben a probléma megoldása

– A modellben kapott megoldás értelmezése az eredeti probléma szövegébe visszahelyettesítve, ellenőrzés és válaszadás az észszerűségi szempontokat figyelembe véve

Fogalmak

Nincsenek új fogalmak.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Tanulói kiselőadás az exponenciálisan változó folyamatokról a természetben és a társadalomban
– Adatgyűjtés különböző forrásokból származó, exponenciális vagy közelítőleg annak tekinthető változókra csoportmunkában
– Gyakorlati, időben exponenciálisnak tekinthető változást mutató grafikonokra exponenciális függvény illesztése digitális eszköz segítségével, és az illesztett függvény paramétereinek értelmezése

Témakör: **Sorozatok**

Javasolt óraszám: **18 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– ismeri és alkalmazza a logaritmus fogalmát.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– számtani és mértani sorozatokat adott szabály alapján felír, folytat;
– a számtani/mértani sorozat n-edik tagját felírja az első tag és a különbség (differencia)/hányados (kvóciens) ismeretében;
– a számtani/mértani sorozatok első n tagjának összegét kiszámolja;
– ismeri és alkalmazza a százalékalap, -érték, -láb, -pont fogalmát;
– mértani sorozatokra vonatkozó ismereteit használja gazdasági, pénzügyi, természettudományi és társadalomtudományi problémák megoldásában.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– A számsorozat fogalmának ismerete
– Számsorozat megadása képlettel, rekurzióval
– Számtani és mértani sorozatok felírása, folytatása adott szabály szerint
– Számtani sorozat, az n-edik tag, az első n tag összege
– Mértani sorozat, az n-edik tag, az első n tag összege
– A számtani és a mértani sorozat első n tagjának összegére vonatkozó képlet bizonyítása
– Számtani és mértani sorozatokra vonatkozó ismeretek alkalmazása gazdasági, természettudományi és társadalomtudományi problémák megoldásában
– Megtakarítási és kamatozási formák, ezek összehasonlítása
– Egyszerű kamat, kamatos kamat, gyűjtőjáradék és törlesztőrészlet számítása
– Megtakarítási, befektetési és hitelfelvételi lehetőségekkel és azok kockázati tényezőivel kapcsolatos feladatok megoldása

Fogalmak

számsorozat, tőke, kamatláb, kamat, futamidő, gyűjtőjáradék, törlesztőrészlet

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Tanulói kiselőadás tartása nevezetes sorozatokról, például Fibonacci-sorozat
– Az első 100 pozitív természetes szám összegének meghatározása a „kis” Gauss módszerével
– A sakktáblára elhelyezett, mezőről mezőre kétszeres számú búzaszemek kérdésének bemutatása
– Valódi pénzügyi termékek kamatozási és egyéb feltételeinek összehasonlítása csoportmunkában internetes adatgyűjtés segítségével

Témakör: **Trigonometria**
Javasolt óraszám: **15 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
– ismeri és alkalmazza a szinusz- és a koszinusztételt.
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
– ismeri hegyesszögek szögfüggvényeinek definícióját a derékszögű háromszögben;
– ismeri tompaszögek szögfüggvényeinek származtatását a hegyesszögek szögfüggvényei alapján;
– ismeri a hegyes- és tompaszögek szögfüggvényeinek összefüggéseit;
– alkalmazza a szögfüggvényeket egyszerű geometriai számítási feladatokban;
– a szögfüggvény értékének ismeretében meghatározza a szöget;
– kiszámítja háromszögek területét;
– ismeri és alkalmazza speciális négyszögek tulajdonságait, területüket kiszámítja;
– átdarabolással kiszámítja sokszögek területét.
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
– Hegyesszög szinusza, koszinusza, tangense
– Számítások derékszögű háromszögekben szögfüggvények segítségével gyakorlati helyzetekben
– Tompaszög szinusza, koszinusza, tangense
– Összefüggések ismerete egy adott szög különböző szögfüggvényei között: pitagoraszi összefüggés, pótszögek és mellékszögek szögfüggvényei
– Szögfüggvény értékének ismeretében a szög meghatározása számológép segítségével
– Háromszög területének kiszámítása két oldal és a közbezárt szög ismeretében
– Szinusz- és koszinusztétel ismerete és alkalmazása
– A szinusztétel bizonyítása
– Számítások négyszögekben, sokszögekben szögfüggvények segítségével
– A környezetben található tárgyak magasságának, pontok távolságának meghatározása mért adatokból számítva
– Négyszögek és szabályos sokszögek területének kiszámítása
Fogalmak
szinusz, koszinusz, tangens, szinusztétel, koszinusztétel
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
– Tanulói kiselőadás a trigonometrikus ismeretek hétköznapi életben, munkában való felhasználhatóságáról, például: lakberendezés, ácsmunka, GPS működése
– Az iskolában vagy annak környezetében kijelölt, tetszőleges háromszög, illetve négyszög alakú részek területének meghatározása csoportmunkában, távolságok és szögek mérése alapján
– Épület magasságának meghatározása a látószög és a távolságok mérésének segítségével csoportmunkában
Témakör: **Térgeometria**
Javasolt óraszám: **20 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
– ismeri és alkalmazza a szinusz- és a koszinusztételt.
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
– ismeri és feladatmegoldásban alkalmazza a térelemek kölcsönös helyzetét, távolságát és hajlásszögét;

- ismeri a mérés alapelvét, alkalmazza konkrét alap- és származtatott mennyiségek esetén;
- ismeri a hosszúság, terület, térfogat, űrtartalom, idő mértékegységeit és az átváltási szabályokat. Származtatott mértékegységeket átvált;
- sík- és térgeometriai feladatoknál a problémának megfelelő mértékegységben adja meg válaszát;
- ismeri és alkalmazza a hasáb, a henger, a gúla, a kúp, a gömb, a csonkagúla, a csonkakúp (speciális testek) tulajdonságait;
- lerajzolja a kocka, téglatest, egyenes hasáb, egyenes körhenger, egyenes gúla, forgáskúp hálóját;
- kiszámítja a speciális testek felszínét és térfogatát egyszerű esetekben;
- ismeri és alkalmazza a hasonló síkidomok kerületének és területének arányára vonatkozó tételeket;
- ismeri és alkalmazza a hasonló testek felszínének és térfogatának arányára vonatkozó tételeket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Térelemek kölcsönös helyzetének, távolságának és hajlásszögének ismerete, alkalmazása feladatmegoldásban
- A terület, térfogat, űrtartalom mértékegységeinek és ezek átváltási szabályainak ismerete
- Sűrűség mértékegységei közötti átváltás ismerete
- Sík- és térgeometriai feladatoknál a válasz megadása a problémának megfelelő mértékegységben
- A hasáb, a henger, a gúla, a kúp, a gömb, a csonkagúla, a csonkakúp (speciális testek) tulajdonságainak ismerete és alkalmazása a hétköznapi életben előforduló testekkel kapcsolatban
- A kocka, a téglatest, az egyenes hasáb, az egyenes körhenger, az egyenes gúla és a forgáskúp hálójának lerajzolása konkrét esetekben
- A mindennapi életben előforduló hasáb, henger, gúla, kúp, gömb, csonkagúla, csonkakúp alakú tárgyak felszínének és térfogatának meghatározása méréssel és számítással
- Síkidomok forgatásával keletkező egyszerű, a mindennapi életben is előforduló testek felszínének és térfogatának kiszámítása
- A hasonló síkidomok kerületének és területének arányára vonatkozó tételek ismerete és alkalmazása
- A hasonló testek felszínének és térfogatának arányára vonatkozó tételek ismerete és alkalmazása

Fogalmak

kocka, téglatest, hasáb, henger, gúla, kúp, gömb, csonkagúla, csonkakúp, egyenes test, forgástest, n-oldalú szabályos gúla, tetraéder, alaplap, oldallap, alapél, oldalél, alkotó, palást, testmagasság, test hálója

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Hétköznapi tárgyak (üdítősdoboz, vizesflakon, tejfölösdoboz stb.) térfogatának megállapítása méréssel, a kapott eredmény összehasonlítása a tárgyon szereplő értékkel
- A Louvre bejárataként épített üvegpiramis földfelszín feletti térfogatának és az üvegfelület felszínének meghatározása (szükséges adatok gyűjtése az internetről)
- Annak becslése csoportmunkában, hogy a teret milyen arányban tudjuk kitölteni egybevágó érintkező gömbökkel különböző elrendezések esetén
- Különböző méretű, megközelítőleg gömb alakú gyümölcsök térfogatának és felszínének becslése, a becslés ellenőrzése méréssel
- A Föld felszínének és térfogatának közelítése földgömbmodellen méréssel és számolással, majd a kapott értékek összevetése a hivatalos adatokkal

Témakör: **Koordinátageometria**
Javasolt óraszám: **20 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri a vektorokkal kapcsolatos alapvető fogalmakat;
- ismer és alkalmaz egyszerű vektorműveleteket;
- alkalmazza a vektorokat feladatok megoldásában;
- megad pontot és vektort koordinátáival a derékszögű koordináta-rendszerben;
- koordináta-rendszerben ábrázol adott feltételeknek megfelelő ponthalmazokat;
- koordináták alapján számításokat végez szakaszokkal, vektorokkal;
- ismeri és alkalmazza az egyenes egyenletét;
- egyenesek egyenletéből következtet az egyenesek kölcsönös helyzetére;
- kiszámítja egyenesek metszéspontjainak koordinátáit az egyenesek egyenletének ismeretében;
- megadja és alkalmazza a kör egyenletét a kör sugarának és a középpont koordinátáinak ismeretében;
- felismeri a matematika különböző területei közötti kapcsolatot.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A vektor, vektor abszolút értéke, nullvektor, ellentett vektor, helyvektor fogalmak ismerete, alkalmazása
- A vektorok összeadása, kivonása, szorzása valós számmal, műveletek ismerete és alkalmazása
- Vektorok alkalmazása feladatok megoldásában
- Pont és vektor megadása koordinátákkal a derékszögű koordináta-rendszerben
- Adott feltételeknek megfelelő ponthalmazok ábrázolása koordináta-rendszerben
- Két pont távolságának, vektor abszolút értékének meghatározása koordináták alapján
- Vektorok összegének, különbségének, számszorosának koordinátái
- Szakaszfelezőpont koordinátáinak meghatározása a végpontok koordinátái alapján
- Egyenes egyenlete $y = mx + b$ vagy $x = c$ alakban
- Egyenes meredekségének fogalma; egyenesek merőlegességének és párhuzamosságának megállapítása a meredekségek alapján
- Az egyenesek egyenletének ismeretében egyenesek metszéspontjának koordinátái
- A kör egyenletének megadása és alkalmazása a kör sugarának és a középpont koordinátáinak ismeretében

Fogalmak
vektor, vektor abszolút értéke, nullvektor, ellentett vektor, helyvektor, vektorok összege, vektorok különbsége, vektor számszorosa, vektor koordinátái, alakzat egyenlete, egyenes egyenlete, kör egyenlete

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- „Torpedójáték” koordináta-rendszerben
- Helymeghatározás térképen a szélességi és hosszúsági adatok segítségével
- Ház/lakás alaprajzának elkészítése koordináta-rendszerben, az eredeti adatok alapján
- Játék helyvektorokkal dinamikus geometriai szoftver használatával
- Gondolattérkép készítése a koordinátageometria kapcsolatainak bemutatására csoportos vagy egyéni munkaformában
- „Oroszlánfogás”: lineáris egyenlőtlenségrendszer megoldása grafikusan, digitális eszköz segítségével
- „Célba lövés”: játék körökkel a koordináta-rendszerben

Témakör: **Leíró statisztika**
Javasolt óraszám: **12 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- adott cél érdekében tudatos adatgyűjtést és rendszerezést végez;
- hagyományos és digitális forrásból származó adatsokaság alapvető statisztikai jellemzőit meghatározza, értelmezi és értékeli;
- ismeri és alkalmazza a sodrófa (box-plot) diagramot adathalmazok jellemzésére, összehasonlítására;
- felismer grafikus manipulációkat diagramok esetén.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A reprezentatív minta fogalmának szemléletes ismerete
- Hétköznapi, társadalmi problémákhoz kapcsolódó statisztikai adatok tervszerű gyűjtése
- Statisztikai adatok rendszerezése, jellemzése kvartilisekkel, középértékekkel és szóródási mutatókkal
- Sodrófa (box-plot) diagram készítése, alkalmazása
- A kapott adatok értelmezése, értékelése, statisztikai következtetések
- Nagy adathalmazok kezelése táblázatkezelő programmal
- Grafikus és szöveges statisztikai manipulációk felismerése

Fogalmak
reprezentatív minta, sodrófa (box-plot) diagram, minimum, maximum, kiugró adat, kvartilisek, terjedelem, szórás
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Példák reprezentatív és nem reprezentatív mintavételre
- Szavazások szimulálása és különböző szavazatértékelő rendszerek vizsgálata iskolai körülmények között
- A Simpson-paradoxon bemutatása példákon
- Az interneten található, megbízható forrásból (pl. KSH honlapja) származó statisztikák értelmezése, elemzése, lehetséges következtetések megfogalmazása
- Különböző forrásokból származó adathalmazok statisztikai elemzése, értékelése, ezekből valamilyen adott szempont alapján manipulatív és nem manipulatív diagram készítése

Témakör: **Valószínűség-számítás**
Javasolt óraszám: **18 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- konkrét valószínűségi kísérletek esetében az esemény, eseménytér, elemi esemény, relatív gyakoriság, valószínűség, egymást kizáró események, független események fogalmát megkülönbözteti és alkalmazza;
- ismeri és alkalmazza a klasszikus valószínűségi modellt és a Laplace-képletet;
- ismeri és egyszerű esetekben alkalmazza a valószínűség geometriai modelljét;
- meghatározza a valószínűséget visszatevéses, illetve visszatevés nélküli mintavétel esetén.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Példák ismerete események összegére, szorzatára, komplementer eseményre, egymást kizáró eseményekre
- Elemi események fogalmának ismerete, alkalmazása események előállítására
- Példák ismerete független és nem független eseményekre
- A klasszikus valószínűségi modell és a Laplace-képlet ismerete, alkalmazása
- A geometriai valószínűség fogalmának ismerete és alkalmazása
- Valószínűségek meghatározása visszatevéses és visszatevés nélküli mintavétel esetén

- A várható érték ismerete és meghatározása konkrét feladatokban, játékokban
- Pénzügyi fogalmakkal kapcsolatos valószínűségi ismeretek (például biztosítás, befektetések kockázata, árfolyamkockázat)

Fogalmak

események összege, események szorzata, esemény komplementere, egymást kizáró események, független események, geometriai valószínűség, visszatevéses mintavétel, visszatevés nélküli mintavétel, várható érték

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Konkrét valószínűségi kísérletek végrehajtása vagy dinamikus szoftver segítségével történő szimulálása (pl. szabályos dobókockákkal, pénzérmékkel dobálás); a kapott gyakoriságok és relatív gyakoriságok táblázatba foglalása; becslés az egyes kimenetelek, illetve összetett események valószínűségére csoportmunkában
- Példák keresése független és nem független, illetve egymást kizáró eseményekre csoportmunkában
- Orvosi tesztek eredményének esélyelemzése fagráf segítségével
- Egyszerű valószínűségi játékokhoz kapcsolódóan a várható nyeremény és az igazságosság fogalmának kialakítása
- Konkrét bank konkrét befektetési portfóliójának értelmezése, elemzése
- Néhány konkrét biztosítási ajánlat értelmezése, elemzése

TÖRTÉNELEM

Történelem Iskolarendszerű felnőttoktatás 9-12. évfolyam

A történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a felnőtt tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal, valamint tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll.

A tantervi szabályozás irányítóelve, hogy a magyar történelmet általában kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A kerettanterv több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutat be. Ennek révén a felnőtt tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat, és ezáltal erősödhet benne a hazaszeretet érzése.

A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló a történelemtanulás során különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét.

A felnőtt tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák: A történelmi források feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A felnőtt tanuló a felmerülő történelmi problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be. A különböző típusú, más-más korokból és eltérő társadalmi közegekből származó források feldolgozása pedig nagyban segíti a különféle kommunikációs környezetek (kontextusok) közötti magabiztos eligazodást.

Digitális kompetenciák: A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanulásnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában, így a felelős és aktív állampolgárrá nevelésben.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint

a történelmi források és interpretációk mérlegelésével, hipotézisek alkotásával fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását, melynek következtében a tanuló képessé válik események, folyamatok és jelenségek különböző szempontú megközelítésére, valamint bizonyos történések okainak és következményeinek több szempontú feltárására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a különböző történelmi korok mindennapi életének vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, valamint történelmi életutaknak és cselekedeteknek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A felnőtt tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. Értékeli a válságos történelmi helyzetekben megnyilvánuló bátorság, kitartás, önfeláldozás, segítségnyújtás és szolidaritás követésre méltó példáit. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A történelem tanulása során a felnőtt tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri az értékteremtő alkotások jelentőségét, és elemző gondolkodással feltárja azoknak az életmódra, a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor.

A kerettanterv témakörönként határozza meg a javasolt óraszámot. Ezek összege megfelel az évi teljes óraszámnak, amely elegendő a témák ismeretanyagának feldolgozásához és a tanulási eredményekhez kapcsolódó kompetenciák elsajátításához. A kerettantervben meghatározott tanulási tartalmak azonban átlagos esetben a javasolt órakeret kb. 80%-ában feldolgozhatók.

A helyi tanterv alapján a tanár a kerettantervből évente két témát mélységelvű feldolgozásra jelöl ki, amelyre több idő, a javasolt időkereten felül összesen további 6–10 óra tervezhető**.** Ezeknek legalább 70%-a magyar történelmi témájú legyen. A mélységelvű tanítás lehetőséget ad az adott téma részletesebb ismeretekkel, többféle megközelítési móddal és tevékenységgel történő feldolgozására. A mélységelvű témák esetében nagyobb lehetőség nyílik a projektmunkára, illetve a múzeumi órák és a témával kapcsolatos tanulmányi kirándulások szervezésére.

A *Témakörönként* megjelenő tantervi táblázatok magukba foglalják a hozzájuk tartozó *Téma*kat, a konkrétabb tartalmakat feltüntető *Altéma*kat, valamint az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat. Minden fogalmi elem csak egyszer fordul elő, annál a témakörnél, ahol kötelező elemként először szerepel a tantervben. A táblázat utolsó oszlopában feltüntetett *Fejlesztési feladatok* teljesítésével valósulnak meg az előírt tanulási eredmények.

A táblázat alatt témakörönként felsorolt *Javasolt tevékenységek* nem kötelező elemei a tantervnek, de eredményessé tehetik a tananyag feldolgozását és a szaktanári munkát. Ezek köre természetesen bővíthető különféle tanulási eljárásokkal, módszerekkel.

9–12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanulóban a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tények és folyamatok, szereplők és események ismeretének segítségével alakuljon ki önálló világkép és magyar identitástudat. Szerezzen mélyebb ismereteket a magyar és az egyetemes történelem legfontosabb jelenségeiről és fordulópontjairól, tudjon azonosulni a keresztény alapú magyar és európai kultúra értékeivel, legyen képes társadalmi és kulturális téren hatékony, árnyalt kommunikációra. A történelemtanulás során végzett változatos tevékenységek révén alakuljon ki a tanulóban a múltról, illetve a társadalmi kérdésekről való árnyalt gondolkodás.

A középiskolai történelemtanítás az általános iskolában elsajátított ismeretekre és kompetenciákra épül. Míg az általános iskolában a történetek elbeszélése, a régebbi korok és történelmi szereplők szemléletes bemutatása az elsődleges, a középiskolai történelemtanításban mindez kiegészül a források feldolgozásával, történelmi helyzetek és folyamatok több szempontú elemzésével, a problémák azonosításával és megtárgyalásával. Az önálló információgyűjtés és -feldolgozás, a történeti jelenségek értelmezése, elemzése, a különböző érvek mérlegelése, valamint a következtetések levonása együttesen segíti a történelmi szemléletmód kialakulását. A tantárgy tanulásának élményszerűségét már nemcsak a történetek izgalma vagy az érdekes feladatok nyújtják, hanem azok az elemzések, viták, felismerések is, amelyek az egyes témák, problémák feldolgozása során felmerülnek.

Az elmondottakon túl célszerű figyelembe venni a felnőttek élet- és munkatapasztalatait.

A tantárgy tantervének középpontjában a magyarság, a magyar nemzet és Magyarország története áll. A témakörök mintegy kétharmada a magyar történelemhez kapcsolódik. Ez az egyes témák részletezettségén túl abban is megmutatkozik, hogy az általános iskolai kerettantervhez hasonlóan több általános európai jelenség bemutatásánál magyar és külföldi példák egyaránt előkerülnek. Ugyanakkor az általános iskolainál nagyobb tér jut Magyarország, illetve a magyar nemzet történetét befolyásoló európai és globális folyamatok és jelenségek bemutatására. Ezek eredményeként a tanuló a magyar történelmi jelenségeket konkrét egyetemes történelmi helyzetekhez viszonyítva tanulmányozhatja. Ez hozzásegíti őt, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket, folyamatokat és törekvéseket, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat. Alapvető cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelmére számos nemzetiség és közösség (pl. német, zsidó) együttélése is hatást gyakorolt. Fontos cél a magyarországi kisebbségek és nemzetiségek történetének bemutatása, valamint kiemelt cél a határainkon túl kisebbségbe szorult magyarok történelmének átfogó megismertetése.

A középiskolai történelemtanulás motiválja a tanulót arra, hogy a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt. Hozzájárul továbbá ahhoz, hogy az iskolából kikerülve hazáját szerető, a történelmi hagyományokat örökítő, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és önálló tagjává váljék.

A 9–12. évfolyamok tanterve spirális módon épül az 5–8. évfolyamokéra, és nem ismétli automatikusan azokat. Természetesen a magyar és az egyetemes történelemnek meghatározó folyamatai, jelenségei vagy eseményei az általános iskola után a középiskolában is előkerülnek, mivel a hozzájuk kapcsolódó mélyebb ismeretek, illetve a témák forrás- és problémaközpontú tárgyalásmódja a középiskolai korosztály számára válik részletesebben hozzáférhetővé.

A kerettanterv évenként 6–9 *témakör* feldolgozását írja elő; az egyes témakörök 2–6 témát foglalnak magukba. A kerettanterv pontos témaleírásai tartalmazzák azokat az ismereteket, amelyeknek a tanítása minden iskolában kötelező, ugyanakkor lehetőséget adnak esetleges új témák és tartalmak bevezetésére a helyi tantervben.
Egy-egy téma feldolgozásához az esti és levelező tagozatokon kevesebb tanóra áll rendelkezésre, mint a nappali tagozat esetében. Ezt a különbséget a felnőtt tanulók önálló, egyéni tanulással pótolják. Miközben az éves időkeret a korábbi tantervekhez képest valamelyest változott, a minimálisan kötelező témák, fogalmak és egyéb lexikai egységek száma a korábbiakhoz képest csökkent. Mindez időt és alkalmat ad a tevékenységalapú tanulásra, az ismeretek alkalmazására, a kompetenciák fejlesztésére, a kooperatív tanulási technikák alkalmazására, továbbá a helyi tantervben megfogalmazott helytörténeti vagy egyéb témák tantervbe való beépítésére. Így marad idő speciális foglalkozások (pl. múzeumi, könyvtári órák, közös filmnézés) szervezésére, illetve tantárgyközi projektek megvalósítására is.
Az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat soroljuk fel. Az egyértelműség kedvéért valamennyi olyan általános iskolában szereplő fogalmi elemet feltüntettünk itt is, ami az adott középiskolai témakörhöz kapcsolható, értelmezése tovább mélyíthető. Ezeket aláhúzással jelöltük. Az idegen személynevek a tantervben teljes névvel szerepelnek, de a diákoktól csak a vezetéknevek ismerete és pontos helyesírása várható el.
A felnőtt tanuló a 9–12. évfolyamon a következő kulcsfogalmakat használja:
Értelmező kulcsfogalmak: történelmi idő, történelmi forrás és bizonyítékok; ok és következmény; változás és folyamatosság; történelmi jelentőség, történelmi nézőpont és interpretáció.
Tartalmi kulcsfogalmak:

- politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, köztársaság, diktatúra, demokrácia, parlamentarizmus, monarchia, önkormányzat, közigazgatás, hatalmi ágak, jog, alkotmány/alaptörvény, törvény, rendelet, birodalom;
- társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, népesedés/demográfia, migráció, nemzet, etnikum, identitás, életmód;
- gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, árutermelés;
- eszme- és vallástörténeti: kultúra, művészet, vallás, hit, egyház, civilizáció, eszme/ideológia, világkép.

FEJLESZTÉSI TERÜLETEKHEZ KAPCSOLÓDÓ TANULÁSI EREDMÉNYEK (ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK)
(A TÖRTÉNELMI ISMERETEK AZ EGYES ÉVFOLYAMPÁROKNÁL KERÜLNEK BEMUTATÁSRA.)
ISMERETSZERZÉS ÉS FORRÁSHASZNÁLAT
A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- önállóan tud használni általános és történelmi, nyomtatott és digitális információforrásokat (tankönyv, kézikönyvek, szakkönyvek, lexikonok, képzőművészeti alkotások, könyvtár és egyéb adatbázisok, filmek, keresők);
- önállóan információkat tud gyűjteni, áttekinteni, rendszerezni és értelmezni különböző médiumokból és írásos vagy képi forrásokból, statisztikákból, diagramokból, térképekről nyomtatott és digitális felületekről;
- tud forráskritikát végezni, és különbséget tenni a források között hitelesség, típus és szövegösszefüggés alapján;
- képes azonosítani a különböző források szerzőinek a szándékát, bizonyítékok alapján értékeli egy forrás hitelességét;

- képes a szándékainak megfelelő információkat kiválasztani különböző műfajú forrásokból;
- összehasonlítja a forrásokban talált információkat saját ismereteivel, illetve más források információival és megmagyarázza az eltérések okait;
- képes kiválasztani a megfelelő forrást valamely történelmi állítás, vélemény alátámasztására vagy cáfolására.

TÁJÉKOZÓDÁS IDŐBEN ÉS TÉRBEN

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a magyar és az európai történelem tanult történelmi korszakait, időszakait, és képes azokat időben és térben elhelyezni;
- az egyes események, folyamatok idejét konkrét történelmi korhoz, időszakhoz kapcsolja vagy viszonyítja, ismeri néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját, kronológiát használ és készít;
- össze tudja hasonlítani megadott szempontok alapján az egyes történelmi korszakok, időszakok jellegzetességeit az egyetemes és a magyar történelem egymáshoz kapcsolódó eseményeit;
- képes azonosítani a tanult egyetemes és magyar történelmi személyiségek közül a kortársakat;
- felismeri, hogy a magyar történelem az európai történelem része, és példákat tud hozni a magyar és európai történelem kölcsönhatásaira;
- egyszerű történelmi térképvázlatot alkot hagyományos és digitális eljárással.
- a földrajzi környezet és a történeti folyamatok összefüggéseit példákkal képes alátámasztani;
- képes különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítására, a történelmi tér változásainak és a történelmi mozgások követésére megadott szempontok alapján a változások hátterének feltárásával.

SZAKTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓ

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes a történelmi jelenségeket általános és konkrét történelmi fogalmak, tartalmi és értelmező kulcsfogalmak felhasználásával értelmezni és értékelni;
- fel tud ismerni fontosabb történelmi fogalmakat, meghatározás alapján;
- képes kiválasztani, rendezni és alkalmazni az azonos korhoz, témához kapcsolható fogalmakat;
- össze tudja foglalni rövid és egyszerű szaktudományos szöveg tartalmát;
- képes önállóan vázlatot készíteni és jegyzetelni;
- képes egy-egy korszakot átfogó módon bemutatni;
- történelmi témáról kiselőadást, digitális prezentációt alkot és mutat be;
- történelmi tárgyú folyamatábrákat, digitális táblázatokat, diagramokat készít, történelmi, gazdasági társadalmi és politikai modelleket vizuálisan is meg tud jeleníteni;
- megadott szempontok alapján történelmi tárgyú szerkesztett szöveget (esszét) tud alkotni, amelynek során tételmondatokat fogalmaz meg, szövegtömörítés és átfogalmazás segítségével, állításait több szempontból indokolja és következtetéseket von le;
- társaival képes megvitatni történelmi kérdéseket, amelynek során bizonyítékokon alapuló érvekkel megindokolja a véleményét, és választékosan reflektál mások véleményére, árnyalja saját álláspontját.

TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes felismerni, megfogalmazni és összehasonlítani különböző társadalmi és történelmi problémákat, értékrendeket, jelenségeket, folyamatokat;
- a tanult ismereteket problémaközpontúan tudja rendezni,
- hipotéziseket alkot történelmi személyek, társadalmi csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról;
- önálló kérdéseket fogalmaz meg történelmi folyamatok, jelenségek és események feltételeiről, okairól és következményeiről;
- önálló véleményt tud alkotni történelmi eseményekről, folyamatokról, jelenségekről és személyekről;
- képes különböző élethelyzetek, magatartásformák megfigyelése által következtetések levonására, erkölcsi kérdéseket is felvető történelmi helyzetek felismerésére és megítélésére;
- a változás és a fejlődés fogalma közötti különbséget ismerve képes felismerni és bemutatni azokat azonos korszakon belül, vagy azokon átívelően;
- képes összevetni, csoportosítani és súlyozni az egyes történelmi folyamatok, jelenségek, események okait, következményeit, és ítéletet alkotni azokról, valamint a benne résztvevők szándékairól;
- összehasonlít különböző, egymáshoz hasonló történeti helyzeteket, folyamatokat, jelenségeket;
- képes felismerni konkrét történelmi helyzetekben, jelenségekben és folyamatokban valamely általános szabályszerűség érvényesülését;
- összehasonlítja és elemzően értékeli az egyes történelmi folyamatokkal, eseményekkel és személyekkel kapcsolatos eltérő álláspontokat;
- feltevéseket fogalmaz meg, azok mellett érveket gyűjt, illetve mérlegeli az ellenérveket;
- felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események, tényezők következményeiként alakultak ki.

9–10. évfolyam

A középiskola első két évfolyamának témakörei az ókortól a 19. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5–6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbára tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és -feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

FEJLESZTÉSI TERÜLETEKHEZ KAPCSOLÓDÓ TANULÁSI EREDMÉNYEK (ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK)

TÖRTÉNELMI ISMERETEK

A nevelési-oktatási szakasz végére a felnőtt tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat, valamint a reformáció és a katolikus megújulás folyamatát és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítás, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi a középkori magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit;
- ismeri a magyarság törökellenes küzdelmeit, azok fordulópontjait és hőseit; felismeri, hogy a magyar és az európai történelem alakulását meghatározóan befolyásolta a török megszállás;
- be tudja mutatni a kora újkor fő gazdasági és társadalmi folyamatait, ismeri a felvilágosodás eszméit, illetve azok kulturális és politikai hatását, valamint véleményt formál a francia forradalom európai hatásáról;
- összefüggéseiben és folyamatában fel tudja idézni, miként hatott a magyar történelemre a Habsburg Birodalomhoz való tartozás, bemutatja az együttműködés és konfrontáció megnyilvánulásait, a függetlenségi törekvéseket és értékeli a Rákóczi-szabadságharc jelentőségét;
- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit a reformkor és az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc időszakában; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit;
- fel tudja idézni az ipari forradalom szakaszait, illetve azok gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai hatásait; képes bemutatni a modern polgári társadalom és állam jellemzőit és a 19. század főbb politikai eszméit, valamint felismeri a hasonlóságot és különbséget azok mai formái között.

A 9–10. évfolyamon a történelem tantárgy alapóraszáma:
Esti tagozat: 144 óra
Két mélységelvű téma javasolt óraszáma:
A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör	Esti tagozat
Civilizáció és államszervezet az ókorban	10
Vallások az ókorban	10
Hódító birodalmak	10
A középkori Európa	10
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	10
A középkori Magyar Királyság fénykora	10
A kora újkor	10
A török hódoltság kora Magyarországon	10
A felvilágosodás kora	10

Magyarország a 18. században	12
Új eszmék és az iparosodás kora	10
A reformkor	12
A forradalom és szabadságharc	12
Évente két mélységelvű téma	8
Összes óraszám:	144

Megjegyzések: A szaggatott vonal az évfolyamok közötti határokat jelzi.

TÉMAKÖR: Civilizáció és államszervezet az ókorban

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A Közel-Kelet civilizációi	– Az állam működése az Óbabiloni Birodalom példáján. – Tudomány. – A pénz megjelenése.	*Fogalmak:* öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósda, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog. *Személyek:* Hammurapi, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus. *Kronológia:* Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476 az ókor, Kr. e. 776 az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753 Róma alapítása a hagyomány szerint, Kr. e. 510 a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508	– Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül. – Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése. – Az ókori civilizációk azonosítása térképen. – Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása. – A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása. – Pannónia jelentősebb városainak azonosítása. – A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása. – Az athéni demokrácia és a
A görög civilizáció	– A görög anyagi kultúra öröksége. – A filozófia és a történetírás. – A görög embereszmény. – A hellenisztikus kultúra elterjedése.		
Az athéni demokrácia	– Arisztokratikus köztársaság és demokrácia. – Kleiszthenész és Periklész. – Az athéni államszervezet és működése.		
A római civilizáció	– Római városépítészet, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak. – A római jog néhány máig élő alapelve. – A birodalom		

	kiterjedése és a provinciák (Pannónia). – A latin nyelv és írás elterjedése.	Kleiszthenész reformjai, Kr. e. 5. sz. közepe az athéni demokrácia fénykora, Kr. e. 44. Caesar halála, az ókori Izrael – Kr. u. 70 Jeruzsálem lerombolása, Kr. u. 395 a Római Birodalom kettéosztása. *Topográfia:* Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Olümpia, Athén, Alexandria, Itália, Róma, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Savaria, Jeruzsálem.	római köztársaság működésének bemutatása. – A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása. – A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. – A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. – Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. – Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása.
A római köztársaság	– A vérségi, a vagyoni és a területi elv. – A római köztársaság államszervezete és működése. – Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához.
- Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése.
- Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről.
- Ábra készítése az athéni demokrácia és a római köztársaság működési rendjéről.
- Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése.
- Római kori emlékek felkeresése.

TÉMAKÖR: Vallások az ókorban

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Politeizmus és monoteizmus	– A politeizmus az ókori Keleten. – Görög és római istenek. – A zsidó monoteizmus.	*Fogalmak:* politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, keresztény vallás, keresztség és úrvacsora, apostol, misszió, Biblia, Újszövetség, evangélium, püspök, zsinat.	– A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása. – A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása. – A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása. – Bibliai történetek, személyek felidézése. – A kereszténység terjedésének
A kereszténység kezdete	– Jézus tanításai. – A páli fordulat. – Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a		

	Római Birodalomban. – A Szentháromság-tan.	*Személyek:* Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus *Kronológia:* a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u.), 313 a milánói rendelet, 325 a niceai zsinat. *Topográfia:* Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, Betlehem.	végigkövetése térképen. – Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján. – Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése. – Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről.
- Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról.
- Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról.
- Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján.
- Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése.
- Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.

TÉMAKÖR: Hódító birodalmak

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Egy eurázsiai birodalom: a hunok	– A nomád életmód, harcmodor és államszervezés. – A népvándorlás. – A Hun Birodalom. – Az ókor vége Nyugaton: a Római Birodalom összeomlása. – Róma örökösei Európa térképén.	*Fogalmak:* népvándorlás, hunok, ortodox, iszlám, Korán, kalifa. *Személyek:* Attila, Justinianus, Mohamed, Nagy Károly, I. Ottó. *Kronológia:* 476 a Nyugatrómai Birodalom bukása, 622 Mohamed	– A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4–8. sz. időszakában. – A sztyeppei állam működésének, sajátosságainak bemutatása.
Az Arab Birodalom	– Mohamed tanításai és a Korán.		– A kora középkori Európa

és az iszlám	– Az iszlám kultúra jellegzetességei. – Az Arab Birodalom és az arab hódítás. – Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc.	Medinába költözése, 732 a poitiers-i csata. *Topográfia:* Hun Birodalom, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Poitiers, Frank Birodalom, Német-római Császárság.	államalakulatainak azonosítása térképen. – Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A Római Birodalom bukása külső és belső okainak összegyűjtése.
- A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján.
- Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról.

TÉMAKÖR: A középkori Európa

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A parasztság világa	– A hierarchikus világkép. – Az uradalom. – A jobbágyok kötelességei és jogai. – Az önellátástól az árutermelésig. – Éhínségek, járványok, felkelések.	*Fogalmak:* uradalom, földesúr, majorság, jobbágy, robot, kiváltság, rend, pápa, érsek, cölibátus, szerzetes, bencés rend, ferences rend, eretnek, inkvizíció, kolostor, katolikus, szent, kódex, román stílus, gótikus stílus, reneszánsz, lovag, nemes, feudalizmus, hűbériség, király, rendi monarchia, keresztes hadjáratok, polgár, céh. *Személyek:* Szent Benedek, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, Gutenberg, Dózsa György.	– A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása. – A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása. – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról. – A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése. – A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése. – Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában. – A középkori kolostori
Az egyházi rend	– Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer. – Az egyházszakadás és a 11. századi reform. – A szerzetesség. – Az eretnekség. – Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek. – Román és gótikus		

	építészet – európai és magyar példák.	*Kronológia:* 476–1492 a középkor, 1054 az egyházszakadás, 1347 a nagy pestisjárvány. *Topográfia:* Egyházi Állam, Anglia, Franciaország, levantei kereskedelmi hálózat, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, Szentföld.	élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével. – A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása. – A lovagi életmód jellemzőinek azonosítása. – A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre. – A céhek működésének jellemzése források alapján.
A nemesi rend	– Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség). – Lovagi eszmény és lovagi kultúra. – A keresztes hadjáratok eszméje.		
A polgárok világa	– A középkori város és lakói. – A város kiváltságai (magyar példák alapján). – A céhek. – A helyi és távolsági kereskedelem. – A reneszánsz építészet (európai és magyar példák).		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről.
- Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól.
- Áttekintő ábra készítése az egyházi hierarchiáról.
- Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről.
- A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán.
- Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúkban való részvétel hirdetése).

TÉMAKÖR: A magyar nép eredete és az Árpád-kor

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Magyar őstörténet és honfoglalás	– Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a néprajz és a genetika eredményei. – A magyar törzsszövetség az Etelközben. – A honfoglalás okai	*Fogalmak:* finnugor, törzs, fejedelem, kabarok, vérszerződés, honfoglalás, kettős honfoglalás elmélete, avarok, rovásírás, kalandozások, székelyek, vármegye, egyházmegye, érsekség, tized, nádor,	– A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása. – A mondák, a történeti hagyomány és a történettudomány eredményeinek

	és menete. – A kalandozások – a lovas-íjász harcmodor.	ispán, kancellária, kettős kereszt, szászok, kunok, tatárok/mongolok *Személyek*: Álmos, Árpád, az Árpád-ház, Géza, I. (Szent) István, Koppány, Szent Gellért, Szent Imre, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András, IV. Béla, Szent Margit. *Kronológia:* 895 a honfoglalás, 907 a pozsonyi csata, 997/1000–1038 I. (Szent) István uralkodása, 1222 az Aranybulla, 1241–1242 a tatárjárás. *Topográfia:* Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Pannonhalma, Esztergom, Székesfehérvár, Buda, Muhi, Erdély, Horvátország.	megkülönböztetése. – A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása. – Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése. – A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése. – A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb kulturális alkotások azonosítása.
Az államalapítás	– Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége. – A földbirtokrendszer és a vármegyeszervezet. – Az egyházszervezés.		
A magyar állam megszilárdulás a az Árpád-korban	– Szent László, az országépítő. – Könyves Kálmán törvénykezési reformjai. – A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása. – II. András kora: az átalakuló társadalom. – Újjáépítés a tatárjárás után: IV. Béla. – Az Árpádok európai kapcsolatai.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről és kudarcairól, valamint a magyarok harcmodoráról IKT eszközök segítségével.
- A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása.
- Áttekintő ábra készítése a Szent István-i állam- és egyházszervezetről.
- Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében.
- Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből.
- Folyamatábra készítése II. András politikai döntéseinek okairól és következményeiről.
- A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében.
- Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen.
- A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével.

TÉMAKÖR: A középkori Magyar Királyság fénykora

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK

Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Az Anjouk	– A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején. – A visegrádi királytalálkozó. – Az 1351-es törvények. – Nagy Lajos hadjáratai.	*Fogalmak:* aranyforint, regálé, kapuadó, kilenced, bandérium, perszonálunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros, kormányzó, szekérvár, végvár, szultán, szpáhi, janicsár, rendkívüli hadiadó, füstpénz, fekete sereg, zsoldos, Corvina, Szent Korona, Szent Korona-tan, Képes krónika. *Személyek:* I. (Anjou) Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. (Hunyadi) Mátyás. *Kronológia:* 1301 az Árpád-ház kihalása,1308. I. Károly uralkodásának kezdete, 1335 a visegrádi királytalálkozó, 1351 I. (Nagy) Lajos törvényei, 1396 a nikápolyi csata, 1443–1444-es hosszú hadjárat, 1444 a várnai csata, 1453 Konstantinápoly eleste, 1456 a nándorfehérvári diadal, 1458–90 Mátyás uralkodása. *Topográfia:* Visegrád, Lengyelország, Csehország, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, Nándorfehérvár, Kolozsvár, Kenyérmező, Oszmán Birodalom.	– A 14–15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése. – Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről. – A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése. – Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre. – Mátyás hatalom-gyakorlásának jellemzése. – A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás udvarában. – A 14–15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása.
A török fenyegetés árnyékában	– Az Oszmán Birodalom. – Török hódítás a Balkánon. – Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély. – Hunyadi János, a politikus és hadvezér. – Hunyadi János törökellenes harcai.		
Hunyadi Mátyás	– Mátyás útja a trónig. – A központosított királyi hatalom. – Jövedelmek és kiadások. – Birodalomépítő tervek. – Aktív védelem a török ellen.		
A magyar középkor kulturális hagyatéka	– Honfoglalás kori leletek. – A Szent Korona. – Várak, királyi udvar, kolostorok, templomok. – Magyar geszták, krónikák és		

	szentek legendái.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Nándorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján.
- A korszak kiemelkedő személyiségeinek jellemzése, feltevések megfogalmazása a cselekedeteik mozgatórugóiról. (Pl. Hunyadi Mátyás külpolitikája.)
- Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével.
- Kiselőadás készítése 14–15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről.
- A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása és jellemzőinek bemutatása.
- Gyűjtőmunka készítése Mátyás és a budai zsidók kapcsolatáról.

TÉMAKÖR: A kora újkor

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A földrajzi felfedezések	– A portugál és spanyol felfedezések. – A korai gyarmatosítás és következményei. – A világkereskedelem kialakulása. – Az abszolutizmus.	*Fogalmak:* gyarmat, világkereskedelem, abszolutizmus, infláció, manufaktúra, tőke, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, bank, tőzsde, részvény, örökös jobbágyság, reformáció, protestáns, evangélikus, református, anglikán, unitárius, vallási türelem, ellenreformáció, katolikus megújulás, jezsuiták, barokk. *Személyek:* Kolumbusz Kristóf, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, Luther Márton, Kálvin János, Károli Gáspár, Pázmány Péter, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos.	– A felfedezők céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken. – Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről. – Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítása a céhes iparral. – Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése. – A reformáció okainak és következményeinek bemutatása. – A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszervezet
A korai kapitalizmus	– Az árforradalom. – A manufaktúrák. – Bankok és tőzsdék. – Az európai munkamegosztás és következményei		
Reformáció Európában és Magyarországon	– A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye). – Luther és Kálvin fellépése. – A protestáns egyházak megszerveződése		

	és a protestantizmus elterjedése. – A reformáció eredményei Magyarországon	*Kronológia:* 1492-től az újkor, 1492 Amerika felfedezése, 1517 a reformáció kezdete, 1545 a tridenti zsinat megnyitása, 1568 a tordai határozat, 1648 a vesztfáliai békék. *Topográfia:* Spanyolország, India, London, Párizs/Versailles, Sárospatak.	összehasonlítása. – A reformáció egyes irányzatai terjedésének nyomon követése térképen. – Vallás és politika összefonódásának felismerése. – Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése. – A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése.
„Hitviták tüzében”	– Vallási konfliktusok Európában. – Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben. – A magyar protestáns és katolikus iskolák. – A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen.
- Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről.
- Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok).
- Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkészeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról.
- Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter).

TÉMAKÖR: A török hódoltság kora Magyarország

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Az ország három részre szakadása	– A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztás. – Az ország három részre szakadása. – A várháborúk és az új végvárrendszer.	*Fogalmak:* rendi országgyűlés, hajdúszabadság. *Személyek:* I. Szulejmán, II. Lajos, (Szapolyai) János, I. Ferdinánd, Dobó István, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős), Báthory István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi	– A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken. – A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi
A két magyar állam	– A Magyar Királyság a		

	Habsburg Birodalomban: rendi és abszolutista törekvések, konfliktusok. – Az Erdélyi Fejedelemség viszonylagos önállósága és aranykora.	Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Savoyai Jenő. *Kronológia:* 1526 a mohácsi csata, 1541 Buda eleste, 1552 Eger védelme, 1566 Szigetvár eleste, 1664 a vasvári béke, 1686 Buda visszafoglalása, 1699 karlócai béke. *Topográfia:* Mohács, Kőszeg, Eger, Szigetvár, Habsburg Birodalom, Erdélyi Fejedelemség, Hódoltság, Magyar Királyság (királyi Magyarország), Pozsony, Gyulafehérvár, Bécs.	alkotások és filmek) alapján. – A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján. – A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása. – A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása.
A török kiűzése és a török kor mérlege	– Magyarország az európai munkamegosztásban. – Háborús békeévek: másfél évszázad hódoltság és az ország pusztulása. – A török kiűzése.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján.
- Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós).
- Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről.
- Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen.
- A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen.
- A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése.
- Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák).

TÉMAKÖR: A felvilágosodás kora

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A felvilágosodás	– Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új világképe. – A felvilágosodás államelméletei. – A szabad	*Fogalmak:* felvilágosodás, jogegyenlőség, hatalmi ágak megosztása, népfelség, társadalmi szerződés, szabad verseny, alkotmány, alkotmányos monarchia, elnök, miniszterelnök, felelős kormány, cenzus, általános	– A középkor és a felvilágosodás világképének összehasonlítása. – A felvilágosodás államelméleteinek összehasonlítása

	verseny elmélete.	választójog, forradalom, diktatúra, jakobinus, Szent Szövetség. *Személyek:* Nikolausz Kopernikusz, Isaac Newton, Charles Louis Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Adam Smith, George Washington, Maximilien Robespierre, Bonaparte Napóleon. *Kronológia:* 1689 a Jognyilatkozat, 1776 a Függetlenségi nyilatkozat, 1789 a francia forradalom, 1804–1814/1815 Napóleon császársága, 1815 a waterlooi csata. *Topográfia:* Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Párizs, Oroszország, Waterloo.	különböző szempontok alapján. – A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése. – Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása. – A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása.
A brit alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése	– A parlamentáris rendszer: parlament és kormány. – Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök.		
A francia forradalom és hatása	– A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata. – A jakobinus diktatúra. – Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához.
- Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól.
- Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól.
- Gondolattérkép készítése a francia forradalom okairól.

TÉMAKÖR: Magyarország a 18. században

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 12 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A Rákóczi-szabadságharc	– Magyarország a Habsburg Birodalomban. – A szabadságharc okai és céljai. – A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai. – A szatmári béke kompromisszuma.	*Fogalmak:* kuruc, labanc, szabadságharc, trónfosztás, amnesztia, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, türelmi rendelet, nyelvrendelet.	– A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése. – A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével. – Magyarország újranépesülésének és a folyamat eredményének
Magyarország újranépesülés	– A belső vándorlás,		

e és újranépesítése	a szervezett betelepítés és az öntevékeny betelepülés. – A többnyelvű és többvallású ország. – Gazdaság és életmód.	*Személyek:* II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, II. József. *Kronológia:* 1703–1711 a Rákóczi-szabadságharc, 1711 a szatmári béke, 1740–1780 Mária Terézia uralkodása, 1780–1790 II. József uralkodása. *Topográfia:* Temesvár, Határőrvidék, Poroszország.	értelmezése tematikus térképek segítségével. – A felvilágosult abszolutizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása. – Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása. – II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése. – A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása.
A felvilágosult abszolutizmus reformjai	– A Pragmatica Sanctio. – A felvilágosult abszolutizmus céljai. – Mária Terézia: együttműködés és reform. – II. József reformpolitikája és kudarca.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására.
- Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról.
- Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharccal kapcsolatban.
- A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen.
- A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen.
- Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről.
- Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.

TÉMAKÖR: Az új eszmék és az iparosodás kora

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Liberalizmus, nacionalizmus és konzervativizmus	– Liberalizmus: jogegyenlőség és alkotmányosság. – Nacionalizmus: nemzetépítés és nemzetállam. – Konzervativizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása.	*Fogalmak:* liberalizmus, nacionalizmus, nemzetállam, konzervativizmus, reform, ipari forradalom, munkanélküliség, tömegtermelés,	– A 19. század politikai eszméinek azonosítása szöveges források alapján. – Az iparosodás hullámainak

Az ipari forradalom hullámai	– Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat. – A közlekedés forradalma. – A második hullám: elektronika és vegyipar. – A gyár és a futószalag. – Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai.	szegregáció. *Személyek:* James Watt, Thomas Edison, Henry Ford. *Topográfia:* Manchester, New York.	azonosítása és összevetése. – Egy ipari nagyváros életkörülmé-nyeinek jellemzése. – Az ipari forradalmak ökológiai következmé-nyeinek azonosítása. – A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése.
- Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól.
- Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról.
- Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása.

TÉMAKÖR: A reformkor

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 12 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A politikai élet színterei	– A Habsburg Birodalom és Magyarország. – A rendi országgyűlés és a megyerendszer. – A reformkori Pest-Buda. – A nyilvánosság megteremtése, politika és kultúra.	*Fogalmak:* alsó- és felsőtábla, érdekegyesítés, köztehervisel és, jobbágyfelszabadítás, örökváltság. *Személyek:* József nádor, Klemens Metternich, Wesselényi Miklós, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Ganz Ábrahám. *Kronológia:* 1830–	– A jobbágykérdés és megoldási javaslatainak értelmezése szövegek és adatok alapján. – A nyelvkérdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelvváltása, Lőv Lipót) – A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján. – Széchenyi és Kossuth
A reformkor fő kérdései	– A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás. – A		

	jobbágykérdés: örökváltság, kárpótlás. – A polgári alkotmányosság kérdése. – Széchenyi és Kossuth programja és vitája.	1848 a reformkor, 1830 a Hitel megjelenése, 1844 törvény a magyar államnyelvről. *Topográfia*: Pest-Buda.	társadalmi hátterének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése. – A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján. – A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú források alapján.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről.
- Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól.
- Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben.
- A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban.

TÉMAKÖR: A forradalom és a szabadságharc

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 12 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A forradalom céljai és eredményei	– Az európai forradalmi hullám és március 15. – Az első magyar polgári alkotmány: az áprilisi törvények. – A Batthyány-kormány tevékenysége.	*Fogalmak:* márciusi ifjak, sajtószabadság, cenzúra, áprilisi törvények, népképviseleti országgyűlés, politikai nemzet, nemzetiség, honvédség, Függetlenségi nyilatkozat. *Személyek:* Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Görgei Artúr, Bem József, Klapka György, Ferenc József, Julius Haynau. *Kronológia:* 1848. március 15. a pesti forradalom, 1848. április 11. az áprilisi törvények, 1848. szeptember 29. a pákozdi csata, 1849. április–május a tavaszi hadjárat, 1849.	– A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása. – A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével. – A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján. – A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének,
A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő szereplői	– Harc a dinasztiával és a vele szövetkező nemzetiségekkel. – A tavaszi hadjárat. – A Függetlenségi		

	nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére. – A szabadságharc leverése és a megtorlás.	április 14. a Függetlenségi nyilatkozat, 1849. május 21. Buda visszavétele, 1849. augusztus 13. a világosi fegyverletétel, 1849. október 6. az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése. *Topográfia:* Pákozd, Debrecen, Isaszeg, Világos, Komárom, Arad.	illetve vértanújának bemutatása. – A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás során. – A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése. – A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai környezetben.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen.
- Vita a szabadságharc vereségének okairól.
- Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről.
- A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése.
- Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből.

11–12. évfolyam

A felnőtt tanuló történelmi ismereteinek gyarapodása, információszerzési és forrásfeldolgozási kompetenciájának, valamint gondolkodási és érvelő készségeinek fejlődése lehetővé teszi, hogy a középiskola utolsó évfolyamaira birtokába kerüljön azoknak az általános kompetenciáknak, amelyek hozzájárulnak a társadalmi életben való hatékony tájékozódásához és részvételéhez.

Az utolsó két év az érettségire való felkészülés időszaka. A különböző témakörök, összefüggések, jelenségek összefoglaló áttekintése külön időkeretet igényel – ez a kerettanterv ajánlása szerint 22 óra –, amit a helyi tantervek a vizsgakövetelmények figyelembevételével szabályozhatnak.

Az utolsó két év témakörei a 19. század közepétől a 21. század elejéig terjedő időszakot ölelik fel. Feldolgozásuk során kiemelt szempont, hogy ez az időszak már közvetlen hatást gyakorol a jelen társadalmi, gazdasági és politikai viszonyaira, ezért különösképpen alkalmas a problémaközpontú megközelítésre. Az egyes témakörök, témák a korábbiaknál összetettebb feldolgozásra, komplexebb fejlesztésre adnak lehetőséget.

A középiskolai történelemtanulás inspirációt nyújt arra, hogy a felnőtt tanuló a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt, valamint hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló az iskolából kikerülve hazáját szerető, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és autonóm tagjává váljék.

FEJLESZTÉSI TERÜLETEKHEZ KAPCSOLÓDÓ TANULÁSI EREDMÉNYEK (ÁLTALÁNOS KÖVETELMÉNYEK)

TÖRTÉNELMI ISMERETEK

A nevelési-oktatási szakasz végére a felnőtt tanuló:

- ismeri és értékeli a magyar nemzetnek a polgári átalakulás és nemzeti függetlenség elérésére tett erőfeszítéseit az 1848–1849-es forradalmat és szabadságharcot követő időszakban; a kor kiemelkedő magyar politikusait és azok nézeteit, véleményt tud formálni a kiegyezésről;
- fel tudja idézni az első világháború előzményeit, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, értékeli a háborúkat lezáró békék tartalmát, és felismeri a háborúnak a 20. század egészére gyakorolt hatását;
- bemutatja az első világháború magyar vonatkozásait, a háborús vereség következményeit; példákat tud hozni a háborús helytállásra;
- képes felidézni azokat az okokat és körülményeket, amelyek a történelmi Magyarország felbomlásához vezettek;
- tisztában van a trianoni békediktátum tartalmával és következményeivel, be tudja mutatni az ország talpra állását, a Horthy-korszak politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait, felismeri a magyar külpolitika mozgásterének korlátozottságát;
- össze tudja hasonlítani a nemzetiszocialista és a kommunista ideológiát és diktatúrát, példák segítségével bemutatja a rendszerek embertelenségét és a velük szembeni ellenállás formáit;
- képes felidézni a második világháború okait, a háború jellemzőit és fontosabb fordulópontjait, ismeri a holokausztot és a hozzávezető vezető okokat;
- bemutatja Magyarország revíziós lépéseit, a háborús részvételét, az ország német megszállását, a magyar zsidóság tragédiáját, a szovjet megszállást, a polgári lakosság szenvedését, a hadifoglyok embertelen sorsát;
- össze tudja hasonlítani a nyugati demokratikus világ és a kommunista szovjet blokk politikai és társadalmi berendezkedését, képes jellemezni a hidegháború időszakát, bemutatni a gyarmati rendszer felbomlását és az európai kommunista rendszerek összeomlását;
- bemutatja a kommunista diktatúra magyarországi kiépítését, működését és változatait, az 1956-os forradalom és szabadságharc okait, eseményeit, és hőseit, összefüggéseiben szemléli a rendszerváltoztatás folyamatát, felismerve annak történelmi jelentőségét;
- bemutatja a gyarmati rendszer felbomlásának következményeit, India, Kína és a közel-keleti régió helyzetét és jelentőségét;
- ismeri és reálisan látja a többpólusú világ jellemzőit napjainkban, elhelyezi Magyarországot a globális világ folyamataiban;
- bemutatja a határon túli magyarság helyzetét, a megmaradásért való küzdelmét Trianontól napjainkig;
- ismeri a magyar cigányság történetének főbb állomásait, bemutatja jelenkori helyzetét;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára, különös tekintettel a visegrádi együttműködésére;
- ismeri hazája államszervezetét, választási rendszerét.

A 11–12. évfolyamon a történelem tantárgy alapóraszáma:
Esti tagozat: 136 óra
Két mélységelvű téma javasolt óraszáma: 6 - 8 óra
A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör	
	Esti tagozat
A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése	8
A dualizmus kori Magyarország	8
A nagy háború	8
Az átalakulás évei	8
A két világháború között	8
A Horthy-korszak	8
A második világháború	8
A két világrendszer szembenállása	8
Háborútól forradalomig	8
Az 1956-os forradalom és szabadságharc	8
A kádári diktatúra	8
A kétpólusú világ és felbomlása	8
A rendszerváltoztatás folyamata	8
A világ a 21. században	8
Magyarország a 21. században	6
A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20-21. században	6
Ismétlés, felkészülés az érettségire	6
Évente két mélységelvű téma	6
Összes óraszám:	**136**

TÉMAKÖR: A nemzetállamok születése és a szocialista eszmék megjelenése

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat:8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A szocializmus és a munkásmozgalom	– Szocializmus: társadalmi egyenlőség és tulajdonviszonyok. – A Kommunista kiáltvány. – Szakszervezetek és munkáspártok. – Szociáldemokrácia és kommunizmus. – Kereszténységszocializmus.	*Fogalmak:* polgárháború, polgári állam, szakszervezet, társadalombiztosítás, monopólium, szocializmus, szociáldemokrácia, kommunizmus, kereszténységszocializmus, proletárdiktatúra, osztályharc, cionizmus, emancipáció. *Személyek:* Abraham Lincoln, Otto von Bismarck, Karl Marx. *Kronológia:* 1861–	– A nemzetállam fogalmának értelmezése politikai, gazdasági és kulturális szempontokból. – A polgári állam feladatköreinek és eredményeinek azonosítása. – A kommunista, a szociáldemokrata és a kereszténységszociális eszmék azonosítása és összehasonlítása.
A polgári nemzetállam megteremtése (Németország, Amerikai Egyesült Államok,	– A nemzeti egység megteremtése (politika, gazdaság, kultúra). – Alkotmányosság és választójog.		

Japán)	– Jogegyenlőség és emancipációs törekvések. – A polgári állam kiépítése.	1865 az amerikai polgárháború, 1868 a Meidzsi-restauráció, 1871 Németország egyesítése. *Topográfia:* Németország, Japán.	

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Egyetemes és magyar történeti példák gyűjtése a polgári állam feladatköreiről és társadalmi hatásairól.
- Táblázat készítése a szociáldemokrácia és a kommunizmus céljainak, módszereinek, lehetőségeinek összevetéséről.
- Vita a szocialista eszmékről, és hatásukról a korabeli közéletre.
- Az egységes Olaszország és a Német Császárság kialakulásának, valamint az Egyesült Államok terjeszkedése főbb mozzanatainak követése a térképen.

TÉMAKÖR: A dualizmus kora

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A kiegyezés és a dualizmus rendszere	– A kiegyezés és okai. – A közös ügyek rendszere. – A magyar államszervezet. – A pártrendszer, a választójog és a véderőviták.	*Fogalmak:* emigráció, passzív ellenállás, kiegyezés, közös ügyek, közjogi kérdés, húsvéti cikk, dualizmus, nyílt és titkos szavazás, Szabadelvű Párt, Függetlenségi Párt, Magyarországi Szociáldemokrata Párt, népességrobbanás, urbanizáció, kivándorlás, dzsentri, népoktatás, Millennium, asszimiláció, autonómia. Személyek: Andrássy Gyula, Eötvös József, Baross Gábor, Tisza Kálmán, Wekerle Sándor, Tisza István,	– A kiegyezés értékelése egykorú szempontok szerint, illetve másfél évszázados történelmi távlat nézőpontjából. – A dualizmus államszervezetét bemutató ábra értelmezése. – A dualizmus kora kiemelkedő szereplői életútjának áttekintése, értékelése. – A dualizmus kori nemzetiségi kérdés elemzése szöveges források, adatsorok és etnikai térképek segítségével. – A dualizmus kori
A nemzeti és nemzetiségi kérdés, a cigányság helyzete	– A politikai nemzet koncepciója. – A horvát-magyar kiegyezés és a nemzetiségi törvény. – Asszimiláció és anyanyelvhasználat. – Autonómiatörekvések és irredenta mozgalmak. – Zsidó emancipáció, a zsidóság részvétele a modernizációban, polgárosodás és a középosztály kérdése. – Cigányok/romák a		

	dualizmus kori Magyarországon.	Semmelweis Ignác, Weiss Manfréd. *Kronológia:* 1848/1867–1916 Ferenc József uralkodása, 1867 a kiegyezés, 1868 a horvát-magyar kiegyezés, a nemzetiségi törvény, a népiskolai törvény, 1873 Budapest egyesítése, 1896 a Millennium. *Topográfia:* Budapest, Osztrák-Magyar Monarchia, Fiume.	társadalmi és gazdasági változások elemzése, értékelése adatsorok, szöveges és képi források segítségével. – A dualizmus legkiemelkedőbb gazdasági és kulturális teljesítményeinek azonosítása különböző forrásokban. – A zsidók és németek szerepe a polgárosodásban.
Az ipari forradalom Magyarországon	– A gazdasági kiegyezés. – A vasútépítés. – Állami gazdaságpolitika. – Mezőgazdaság és élelmiszeripar. – Modernizálódó ipar.		
Társadalom és életmód a dualizmus korában	– Demográfiai robbanás és urbanizáció. – Kivándorlás Európából és Magyarországról. – A földkérdés és a vidék. – A nagyvárosi életforma: Budapest a világváros. – Oktatás és kultúra. – Életmód és szórakozás.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia dualizmus kori kapcsolatáról.
- Folyamatábra, készítése a dualizmus kori pártviszonyokról.
- A dualizmus kori nemzetiségi törekvések és ideológiai hátterük táblázatos összefoglalása.
- A Nemzeti Sírkert felkeresése (a 19. század szereplőihez kapcsolódó sírok, mauzóleumok közös megtekintése).
- A korszakkal kapcsolatos emlékművek, emlékhelyek fölkeresése a lakóhelyen és környékén.
- Kiselőadás / tabló készítése a dualizmus korának kiemelkedő beruházásairól.
- Programajánló összeállítása egy a millennium korában Budapestre látogató turista számára.
- Tisza István lexikon szócikk készítése kormánypárti, illetve függetlenségi és szociáldemokrata szemszögből.
- Ellenzéki és kormánypárti választási plakát készítése az 1905-ös választásokra.

TÉMAKÖR: A nagy háború

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat:8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Az első	– A gyarmatosítás	*Fogalmak:*	– A gyarmati terjeszkedést,

világháború előzményei	okai és céljai. – Az imperializmus – a terjeszkedő tőke. – Nagyhatalmi érdekek és konfliktusok. – Az Osztrák-Magyar Monarchia helyzete – balkáni konfliktusok.	villámháború, front, állóháború, hátország, antant, központi hatalmak, hadigazdaság, hadifogság. *Személyek:* II. Vilmos, II. Miklós, IV. Károly. *Kronológia:* 1914. június 28. a szarajevói merénylet, 1914–1918 az első világháború. *Topográfia:* Brit Birodalom, Szarajevó, Doberdó, Románia, Szerbia, Olaszország.	valamint az első világháború előtti feszültségeket bemutató ábrák, térképek és adatsorok elemzése, értelmezése. – Az első világháború frontjainak azonosítása, bemutatása térképeken. – Az első világháború jellegzetességeinek azonosítása ábrákon, adatsorokon, képi és szöveges forrásokban. – A front és a hátország körülményei, valamint a háború okozta szenvedések felidézése korabeli beszámolók, emlékiratok, naplók alapján. – A háború kimenetelének értékelése a két hatalmi tömb erőviszonyainak és lehetőségeinek tükrében. – A nagy háború világpolitikára gyakorolt hosszú távú következményeinek felismerése.
Az első világháború	– A világháború kitörése. – A hadviselő felek és a frontok. – Oroszország és a központi hatalmak összeomlása.		
Az első világháború jellemzői és hatása	– Az állóháború és az anyagcsata. – A hadigazdaság és a háborús propaganda. – A hagyományos világrend felbomlása. – A nők helyzetének megváltozása.		
Magyarország a világháborúban	– Magyar frontok, nagy csaták. – Az antant ígéretei a Monarchia nemzetiségeinek. – Magyar hősök a világháborúban. – A hátország. – A magyar hadifoglyok sorsa.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A háború előzményeinek összesítése, a döntési alternatívák bemutatása saját szerkesztésű ábrán.
- Példák gyűjtése a magyar katonák első világháborús hősi helytállásáról.
- Első világháborút bemutató múzeumok meglátogatása (pl. Hadtörténeti Múzeum, "Új világ született" c. kiállítás).
- A lakóhelyen található első világháborús hősi emlékmű, katonasírok felkeresése, egy-egy hős életének feltárása.
- Képek gyűjtése és elemzése a háború új jellegzetességeiről (fegyverek, intézmények, jelenségek).

- Különböző internetes háborús témájú szövegek, propagandaképek, plakátok, karikatúrák gyűjtése és elemzése.
- Családi történetek, fényképek gyűjtése feldolgozása, bemutatása az első világháborúból.

TÉMAKÖR: Az átalakulás évei

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat:8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Szocialista és nemzeti törekvések: a birodalmak bomlása	– A történelmi monarchiák bukása (Oroszország, Németország, Oszmán Birodalom). – Forradalom és kommunista hatalomátvétel Oroszországban. – Az újraszülető Lengyelország. – Az olasz fasizmus.	*Fogalmak:* bolsevik, szovjet, örmény népirtás, egypártrendszer, Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP), tanácsköztársaság, vörösterror, Lenin-fiúk, ellenforradalom, fehér különítményes megtorlások, "vörös térkép," kisantant, jóvátétel, Népszövetség, kisebbségvédelem, revízió, Rongyos Gárda. *Személyek:* Kemal Atatürk, Vlagyimir I. Lenin, Woodrow Wilson, Georges Clemenceau, Benito Mussolini, Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Apponyi Albert. *Kronológia:* 1917 a bolsevik hatalomátvétel, 1918. október 31. forradalom Magyarországon, 1919. március – augusztus. a tanácsköztársaság,	– Közép-Európa első világháború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a területi változások azonosítása és indoklása. – A bolsevik hatalomátvétel és a lenini proletárdiktatúra működésének bemutatása és értékelése források alapján. – Magyarország megszállásának áttekintése térképek, szöveges források segítségével. – A Károlyi-időszak kormányzati tevékenységének értékelése. – A magyarországi proletárdiktatúra működésének elemzése források alapján. – Az első világháborút követő területi és etnikai változások áttekintése térképen. – A trianoni
Az Osztrák-Magyar Monarchia és a történelmi Magyarország szétesése	– A Monarchia és a történelmi Magyarország bomlása. – A forradalmi átalakulás kísérlete és kudarca. – Cseh és román támadás, a fegyveres ellenállás kérdése.		
A tanácsköztársaság és az ellenforradalom	– A kommunista hatalomátvétel. – A proletárdiktatúra és a vörösterror. – Az északi hadjárat és a tanácsköztársaság veresége. – Az ellenforradalom győzelme.		
A Párizs környéki békék	– A nagyhatalmi érdekek		

	érvényesítése: az új világrend kialakítása. – Az önrendelkezés elve és a hatalmi érdekek gyakorlata. – Jóvátétel, hadsereg-korlátozás, határváltozások. – A szétszabdalt közép-európai régió.	1920. június 4. a trianoni békediktátum. *Topográfia:* Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Burgenland, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Ausztria, trianoni Magyarország.	békediktátum okainak feltárása. – A trianoni békediktátum értékelése a győztes hatalmak közép-európai politikájának tükrében. – A trianoni békediktátum területi, népességi, gazdasági és katonai következményeinek bemutatása szöveges és képi források, ábrák és adatsorok segítségével. – A trianoni határok végigkövetése, a határmegvonás konkrét okainak feltárása. – A vesztes hatalmak területi veszteségeinek összehasonlítása.
A trianoni békediktátum	– A magyar ügy a békekonferencián. – A magyar delegáció érvei. – Az ezeréves Magyarország felosztása, a döntés tartalmi elemei. – Az önrendelkezési elv megsértése – A békediktátum etnikai és gazdasági következményei. – Az ellenállás példái: székely hadosztály, Balassagyarmat, Sopron.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak meghatározó személyiségeiről.
- Példák gyűjtése az 1919-es rendezetlen politikai viszonyok bemutatására (pl. vörösterror, román megszállás, különítmények, Rongyos Gárda).
- Bizonyítékok és adatok gyűjtése az elcsatolt területeknek az ezeréves magyar kultúrában betöltött jelentős szerepéről (pl. történelmi személyiségek, művészek, tudósok, épületek, művészeti alkotások, intézmények).
- Különböző internetes revíziós témájú szövegek, képek, plakátok, dalok gyűjtése és vizsgálata, elemzése.
- A várpalotai Trianon Múzeum meglátogatása.

TÉMAKÖR: A két világháború között

JAVASOLT ÓRASZÁM: 8 óra

Esti tagozat:

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A kommunista Szovjetunió	– A totális diktatúra és a	*Fogalmak:* totális állam, többpártrendszer,	– A sztálini Szovjetunió

	pártállam kiépítése. – A tervgazdaság és a kollektivizálás. – A terror eszközei és áldozatai.	egypártrendszer, személyi kultusz, koncepciós per, GULAG, holodomor, államosítás, kollektivizálás, kulák, tervgazdaság, piacgazdaság, New Deal, fasizmus, nemzetiszocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, Führer, SS, Anschluss. *Személyek:* Joszif V. Sztálin, Adolf Hitler. *Kronológia:* 1922 a Szovjetunió létrejötte, 1929 a gazdasági világválság kezdete, 1933 a náci hatalomátvétel, 1938 az Anschluss, a müncheni konferencia. *Topográfia:* Szovjetunió, Kolima-vidék, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva, Berlin.	működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok, ábrák segítségével. – A világgazdasági válság és a rá adott válaszok bemutatása. – A nemzetiszocialista Németország működésének bemutatása és értelmezése szöveges, képi források, adatsorok és ábrák segítségével. – A totális diktatúrák ideológiáinak és működésének összehasonlítása, érvelés a totális diktatúrák ellen.
A Nyugat és a gazdasági világválság	– A tőzsde, a hitelezés és a világkereskedelem összeomlása. – A munkanélküliség. – Állami beavatkozás a gazdaságba.		
A nemzetiszocialista Németország	– A nemzetiszocialista ideológia és mozgalom. – A totális állam kiépítése. – A terror eszközei. – Terjeszkedés a háború előtt.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Visszaemlékezések, források gyűjtése és prezentáció készítése a sztálini terror megnyilvánulásairól (pl. GULAG, holodomor, koncepciós perek).
- Különböző képi és szöveges források gyűjtése a sztálini diktatúra hétköznapjairól.
- Folyamatábra készítése a világgazdasági válság kirobbanásáról és kezeléséről, a folyamatábra szemléltetése az Amerikai Egyesült Államok példáján.
- Prezentáció készítése a náci terror megnyilvánulásairól (pl. kristályéjszaka, GESTAPO, koncentrációs táborok stb.).
- Statisztikai táblázatok, grafikonok, diagramok gyűjtése és tanulmányozása (pl. a német választások eredményei 1928-1933 között; a munkanélküliség alakulása az Egyesült Államokban 1929-1937 között).
- A korszakkal kapcsolatos dokumentum- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése.

TÉMAKÖR: A Horthy-korszak

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat:8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**

Talpra állás Trianon után	– A király nélküli alkotmányos királyság. – A korlátozott parlamentarizmus rendszere a konszolidáció szolgálatában. – A gazdaság szerkezetváltása az 1920-as években. – A klebelsbergi oktatás- és kultúrpolitika eredményei.	*Fogalmak:* kormányzó, Egységes Párt, numerus clausus, pengő, Magyar Nemzeti Bank, Szent István-i állameszme, magyar népi mozgalom, nyilasok. *Személyek:* Bethlen István, Teleki Pál, Klebelsberg Kuno, Gömbös Gyula, Weiss Manfréd, Szent-Györgyi Albert. *Kronológia:* 1920–1944 a Horthy-rendszer, 1921–31 Bethlen miniszterelnöksége, 1938 az első bécsi döntés, 1939 Kárpátalja visszacsatolása.	– A magyarországi korlátozott parlamentarizmus rendszerének értékelése. – A korabeli politikai berendezkedés összehasonlítása más (közép-) európai országokéval. – A bethleni gazdasági konszolidáció folyamatának és eredményeinek áttekintése képek, ábrák és adatsorok alapján. – A magyarországi politikai irányzatok azonosítása szöveges források alapján. – Szöveges források olvasása és értelmezése a Horthy-korszak főbb társadalmi kérdéseiről (pl. oktatás, társadalmi mobilitás, antiszemitizmus, földkérdés). – A magyar külpolitika céljainak, lehetőségeinek és a revízió eredményeinek értékelése, elemzése térkép és statisztikai adatok alapján.
A 1930-as évek Magyarországa	– A válság és hatása. – A belpolitika irányváltásai. – Életmód és társadalom. – A földkérdés. – Tudomány és művészet a két világháború között. – A külpolitika irányai és lehetőségei – a revízió első eredményei.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

– Kiselőadás / prezentáció készítése a korszak kiemelkedő szereplőiről (pl. Horthy, Bethlen, Teleki).

- Kormánypárti és ellenzéki választási plakát készítése egy-egy fontos témakörben.
- A Horthy-korszak gazdasági fejlődéséről tanúskodó képek gyűjtése és bemutatása (pl. Csepeli Szabadkikötő, villamosított vasútvonal stb.).
- Folyamatábra készítése a Horthy-korszak pártviszonyairól, korlátozott parlamentáris rendszeréről.

TÉMAKÖR: A második világháború
JAVASOLT ÓRASZÁM:
Esti tagozat: 8 óra
ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A tengelyhatalmak sikerei	– Közép-Európa felosztása (Molotov-Ribbentrop paktum): német és szovjet megszállás. – Nyugat-Európa lerohanása. – Német támadás a Szovjetunió ellen. – Japán támadás az Egyesült Államok ellen.	*Fogalmak:* Molotov–Ribbentrop-paktum, tengelyhatalmak, szövetségesek, totális háború, kiugrási kísérlet, zsidótörvények, munkaszolgálat, gettó, deportálás, koncentrációs tábor, haláltábor, népirtás, holokauszt, partizán, Vörös Hadsereg, jaltai konferencia, háborús bűn, malenkij robot. *Személyek:* Franklin D. Roosevelt, Winston Churchill, Charles de Gaulle, Bárdossy László, Kállay Miklós, Bajcsy-Zsilinszky Endre, Edmund Veesenmayer, Szálasi Ferenc, Raoul Wallenberg, Salkaházi Sára, Apor Vilmos, Sztehlo Gábor, Richter Gedeon. *Kronológia:* 1938 az első zsidótörvény, 1939 a második zsidótörvény, 1939–	– A tengelyhatalmak 1939 előtti terjeszkedésének végigkövetése és értelmezése térkép alapján. – A második világháború főbb eseményeinek azonosítása térképeken. – A második világháború jellegzetességeinek bemutatása ábrák, adatsorok, képi és szöveges források alapján. – A magyar területi revízió megvalósulásának bemutatása térképek, képek, szöveges források és adatsorok alapján. – A magyar háborús szerepvállalás legfontosabb eseményeinek és az ország veszteségeinek bemutatása térképeken, képi és szöveges források segítségével (pl. Don-kanyar, Árpád-vonal, tordai ütközet, Budapest
A szövetségesek győzelme	– A keleti és a nyugati front. – A csendes-óceáni hadszíntér.		
Magyarország a második világháborúban: mozgástér és kényszerpálya	– A területi revízió lépései. – A fegyveres semlegesség. – A Szovjetunió elleni háború. – A Don-kanyar. – A német megszállás és következményei.		
A holokauszt	– Az „Endlösung” programja, a Wannsee-i konferencia. – Koncentrációs és		

	megsemmisítő táborok. – Deportálások, kísérlet a zsidóság és a cigányság megsemmisítésére Európában. – A magyarországi zsidótörvények. – A magyar holokauszt. – Felelősség és embermentés.	45 a második világháború, 1939. szeptember 1. Lengyelország lerohanása, 1940 a második bécsi döntés, 1941. április Jugoszlávia megtámadása, 1941. június 22. a Szovjetunió megtámadása; 1941. június 27. Magyarország deklarálja a hadiállapot beálltát, 1941. december 7. Pearl Harbor bombázása, 1941 a harmadik zsidótörvény, 1943. január vereség a Donnál, 1943. február a sztálingrádi csata vége, 1944. március 19. Magyarország német megszállása, 1944. június 6. partraszállás Normandiában, 1944. október 15. a kiugrási kísérlet, 1945. április a háború vége Magyarországon, 1945. május 9. az európai háború vége, 1945. augusztus 6. atomtámadás Hirosima ellen. *Topográfia:* Sztálingrád, Normandia, Pearl Harbor, Hirosima, Észak-Erdély, Don-kanyar, Kamenyec Podolszk Árpád-vonal, Auschwitz, Újvidék, Drezda, Szolyva.	ostroma). – A magyar szellemi és kulturális élet II. világháború idején bekövetkező veszteségeinek (híres magyar tudósok, művészek származásuk vagy politikai nézeteik miatti emigrációja) értékelése. – A holokauszt folyamatának áttekintése képi források és szöveges visszaemlékezések feldolgozásával. – A nyilas terror áttekintése források alapján. – A tömeges deportálások és a szovjet megszállás jellemzőinek és következményeinek áttekintése képi és szöveges források segítségével. – A határon kívül rekedt magyarság második világháború végi tragédiáinak bemutatása különböző források alapján. – Magyarország világháborúbeli sorsának, szerepének és mozgásterének bemutatása, valamint összehasonlítása más közép-európai országokéval.
A második világháború jellemzői	– A villámháború és következményei. – Háborús bűnök és a polgári lakosság elleni terror. – Az ellenállás formái. – A háború utáni számonkérések és a nürnbergi per.		
Az ország pusztulása, deportálások a GULAG-ra	– A kiugrási kísérlet és a nyilas uralom. – A magyarországi hadszíntér, Budapest ostroma. – Megszabadulás és szovjet megszállás. – Az ország kifosztása, szovjet deportálások és tömeges erőszak. – A határon túli magyarok jogfosztása, megtorlások (délvidéki vérengzés, kárpátaljai deportálás, felvidéki jogfosztás).		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A nagyhatalmak (Németország, Szovjetunió, Nagy-Britannia, Franciaország) világháború kitörésében játszott szerepének megvitatása.
- Beszámoló készítése az európai és/vagy csendes-óceáni hadszínterek egyik jelentős csatájáról.
- A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése.
- A magyar honvédség háborús részvétele főbb helyszíneinek nyomon követése térképen.
- Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a második világháborúból.
- Híres magyar tudósok, művészek életművének bemutatása, akik származásuk vagy politikai nézeteik miatt emigrációba kényszerültek.
- Kiselőadás készítése a budapesti gettó életéről visszaemlékezések alapján.
- Második világháborús emlékművek, emlékhelyek, sírok felkeresése a lakóhelyen és környékén.
- A Holokauszt Emlékközpont meglátogatása.
- A felelősség és embermentés kérdéseinek megbeszélése.
- A Malenkij Robot Múzeum meglátogatása.
- Beszámoló készítése a határon túli magyarság körében folytatott etnikai tisztogatásokról források alapján.

TÉMAKÖR: A két világrendszer szembenállása

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A kétpólusú világ kialakulása	– Az ENSZ megalapítása. – A párizsi béke. – Kitelepítések és lakosságcserék a háború után. – A szovjet-amerikai szembenállás és a két érdekszféra kialakulása. – A két világrend jellemzői. – A két Németország.	*Fogalmak:* Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), kitelepítés, hidegháború, vasfüggöny, szuperhatalom, Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST), Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), Varsói Szerződés, kétpólusú világ, a berlini fal. *Személyek:* Kliment J. Vorosilov, Harry S. Truman, Nyikita Sz. Hruscsov, John F. Kennedy, Mahátma Gandhi, Mao Ce-tung. *Kronológia:* 1945 az	– A második világháború után kialakult világrend áttekintése. – A gyarmati rendszer felbomlása főbb állomásainak felidézése. – A két német állam létrejötte folyamatának és következményeinek bemutatása. – Az arab-izraeli konfliktus főbb okainak és jellemzőinek feltárása.
A hidegháború	– A szuperhatalmak versengése: fegyverkezés, űrprogram, propaganda.		

	– A szembenállás és enyhülés hullámai. – Hidegháborús konfliktusok (Korea, Szuez, Kuba, Vietnam, Afganisztán).	ENSZ létrejötte, 1947 a párizsi béke, a hidegháború kezdete, India függetlenné válása, 1948 Izrael Állam megalapítása, 1949 az NSZK és az NDK megalakulása, kommunista fordulat Kínában, 1955 a Varsói Szerződés létrehozása. *Topográfia:* Berlin, Németországi Szövetségi Köztársaság (NSZK), Német Demokratikus Köztársaság (NDK), Közel-Kelet, Izrael Észak- és Dél-Korea, Vietnam, Kuba, Afganisztán.	– A nyugati és a keleti blokk gazdasági, társadalmi és politikai rendszerének összehasonlítása.
A gyarmatok felszabadulása	– India függetlenné válása. – Kommunista fordulat Kínában. – A gyarmatbirodalmak felbomlása. – Izrael megalapítása.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Beszélgetés a kollektív bűnösség elvéről.
- A kitelepítések irányainak és létszámának grafikus ábrázolása.
- Információk gyűjtése a főbb hidegháborús konfliktusokról (Korea, Szuez, Kuba, Vietnam).
- Beszámoló készítése a Mao Ce-tung-i diktatúra jellemzőiről (pl. „nagy ugrás”, kulturális forradalom).
- Képek, idézetek gyűjtése Mahátma Gandhi életútjáról.

TÉMAKÖR: Háborútól forradalomig

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Az átmenet évei Magyarországon	– A háború utáni újrakezdés: a kommunisták térnyerése és az újjáépítés. – A történelmi berendezkedés felszámolása: földosztás, népbíróságok, köztársaság. – A korlátozott többpártrendszer: választások 1945, 1947.	*Fogalmak:* népbíróság, háborús bűnös, földosztás, államosítás, forint, Magyar Kommunista Párt, Független Kisgazdapárt, szalámitaktika, Magyar Dolgozók Pártja, népköztársaság, pártállam, internálás, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), tanácsrendszer, beszolgáltatás, aranycsapat.	– Magyarország szovjetizálása főbb jellemzőinek bemutatása. – A korlátozott magyar parlamentarizmus és az egypárti diktatúra összehasonlítása. – A demokrácia felszámolása során alkalmazott eszközök azonosítása konkrét példákkal

A szovjetizálás Magyarországon	– Az egypárti diktatúra kiépítése. – Államosítás és kollektivizálás. – Koncepciós perek, egyházüldözés. – A keleti blokk.	*Személyek:* Tildy Zoltán, Kovács Béla, Mindszenty József, Rákosi Mátyás, Rajk László, Sulyok Dezső, Slachta Margit. *Kronológia:* 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, földosztás, 1947 kékcédulás választások, 1948 MDP megalakulása, 1948–1956 a Rákosi-diktatúra, 1949 kommunista alkotmány. *Topográfia*: Sztálinváros (Dunaújváros), Recsk Hortobágy.	alátámasztva. – Annak felismerése, hogy Magyarország szovjet megszállása miként határozta meg az ország sorsát. – A kommunista diktatúra sajátosságainak bemutatása a Rákosi-rendszer példáján. – A diktatúra kulturális jellemzőinek felismerése képeken, művészeti alkotásokon. – A társadalom fölött gyakorolt totális kontroll eszközeinek azonosítása különböző források segítségével.
A Rákosi-diktatúra	– Az erőltetett iparosítás. – A pártállam. – A terror. – A diktatúra hatása a mindennapi életre.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Választási plakátok gyűjtése és értelmezése.
- A kékcédulás választások feldolgozása adatsorok és a választási törvény értelmezésével.
- Beszélgetés az átmeneti időszak demokratikus jellegéről.
- Internetes gyűjtés a Rákosi-időszak vicceiből és karikatúráiból – a mögöttük kirajzolódó korkép értékelése.
- Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése feldolgozása, bemutatása a Rákosi időszakból.
- Egy kiemelkedő koncepciós per (pl. Mindszenty-per) feldolgozása.
- A Terror Háza Múzeum meglátogatása.
- Tanulmányi kirándulás a Recski Nemzeti Emlékparkba.
- Beszámoló készítése a diktatúra prominens szereplőiről, felelőseiről (pl. Rákosi Mátyás, Gerő Ernő, Péter Gábor, Rajk László).
- Kommunista propaganda plakátok gyűjtése és értelmezése.
- A korszakkal kapcsolatos filmek / filmrészletek megtekintése és értelmezése.
- Beszámoló készítése a korabeli magyar sporteredményekről.

TÉMAKÖR: Az 1956-os forradalom és szabadságharc

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és**	**Fejlesztési**

		adatok/Lexikák	feladatok
A forradalom	– A forradalom okai és közvetlen előzményei. – A forradalom céljai. – Békés tüntetésből fegyveres felkelés – október 23. – A nemzet forradalma (Forradalmi Bizottságok, Munkástanácsok, nemzeti összefogás).	*Fogalmak:* MEFESZ, pesti srácok, Molotov-koktél, munkástanács, sortüzek. *Személyek:* Gerő Ernő, Maléter Pál, Nagy Imre, Iván Kovács László, Pongrátz Gergely, Kádár János. *Kronológia:* 1956. október 23. a forradalom kitörése, 1956. október 25. a Kossuth téri sortűz, 1956. november 4. a szovjet támadás. *Topográfia:* Kossuth tér és Corvin köz (Budapest), Mosonmagyaróvár, Salgótarján.	– Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc okainak és főbb fordulópontjainak bemutatása. – 1956 szimbólumainak értelmezése. – Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc nemzetközi összefüggéseinek bemutatása. – A forradalom és szabadságharc értékelése.
A nemzet szabadságharca	– Szabadságharc a fővárosban és vidéken. – A fegyveres ellenállás hősei. – Út a győzelemig és a kormánypolitika változásai. – A szabadságharc nemzetközi háttere és visszhangja a nagyvilágban. – Szovjet intervenció: a szabadságharc utóvédharcai és leverése.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Korabeli dokumentumok elemzése.
- A forradalommal és szabadságharccal kapcsolatos archív- és játékfilmek/filmrészletek megtekintése és értelmezése.
- Az 1956-os forradalom külpolitikai hátterének vizsgálata.
- Információk gyűjtése a forradalom és szabadságharc kiemelkedő hőseiről és mártírjairól.
- A Terror Háza Múzeum meglátogatása.

TÉMAKÖR: A kádári diktatúra

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Javasolt tevékenységek**
A pártállami diktatúra és működése	– A megtorlások időszaka, formái és áldozatai. – A pártállam és szervezetei. – Az erőszakos	*Fogalmak*: Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), munkásőrség, Kommunista	– A megtorlás mértékének és jellegének vizsgálata. – A „kádári alku” fogalmának

	téeszesítés – a mezőgazdaság szocialista átszervezése. – Hamis társadalmi béke – a kádári alku. – Az elnyomás változó formái.	Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelőszövetkezet, háztáji, III/III. ügyosztály, tervgazdaság, új gazdasági mechanizmus, hiánygazdaság, maszek, gulyáskommunizmus, „három T”. *Kronológia*: 1956–1989 a Kádár-rendszer, 1958 Nagy Imre és társainak kivégzése, 1968 az új gazdasági mechanizmus bevezetése.	értelmezése. – Az elnyomás formáinak bemutatása a Kádár-rendszer időszakában. – A téeszesítés eszközeinek összehasonlítása a Rákosi-diktatúra időszakával. – A gazdaság, társadalom és életmód főbb jellemzőinek bemutatása a Kádár-rendszer idején. – A kultúrpolitika jellemzőinek értelmezése, módszereinek bemutatása.
Gazdaság, társadalom, életmód	– A tervgazdaság és a KGST. – A gazdasági reform és a második gazdaság. – A „gulyáskommunizmus”. – Népesedési folyamatok. – Kultúrpolitika, korlátozott nyilvánosság.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Információk gyűjtése a kultúrpolitika jellemzőiről, módszereiről.
- Internetes gyűjtés a kádári időszak vicceiből. A mögöttük kirajzolódó korkép értékelése.
- Családi történetek, fényképek, tárgyak gyűjtése, feldolgozása, bemutatása a kádári diktatúra időszakából.

TÉMAKÖR: A kétpólusú világ és felbomlása

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat:8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A Nyugat a 20. század második felében	– A Nyugat gazdasági eredményei és a jóléti állam. – Emancipáció, szekularizáció, individualizáció. – Az 1968-as mozgalmak és a popkultúra.	*Fogalmak:* jóléti állam, prágai tavasz, Szolidaritás. *Személyek:* Nicolae Ceauşescu, Mihail Sz. Gorbacsov, Lech Wałęsa, VI. Pál, II. János Pál, Ronald Reagan, Helmuth Kohl.	– A fogyasztói társadalom és a jóléti állam jellemzőinek és problémáinak felidézése. – A társadalom, a demográfia és az életmód jellegzetességeinek bemutatása a nyugati világban. – A tömegkultúra jelenségeinek
A szocializmus válsága és megrendülése	– Az olajválság és hatásai a tőkés, illetve szocialista országokra. – A kis hidegháború.		

	– A katonai egyensúly felborulása: a Szovjetunió gazdasági kimerülése. – Az ellenzék megszerveződése a szocialista országokban.	*Kronológia:* 1975 a helsinki értekezlet, 1989 a berlini fal lebontása, rendszerváltoztatás Közép-Európában, 1991 a Szovjetunió felbomlása, 1991–95 a délszláv háború. *Topográfia:* Szlovákia, Ukrajna.	bemutatása konkrét példák alapján. – A kétpólusú világ megszűnéséhez vezető okok felidézése. – A közép-európai ellenzéki mozgalmak jelentőségének bemutatása. – A délszláv háború okainak feltárása. – A közép-európai régió államai változásának nyomon követése térképen.
A kétpólusú világ megszűnése	– Németország újraegyesítése – a magyar szerepvállalás. – A Szovjetunió felbomlása. – A kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában. – Jugoszlávia felbomlása, a délszláv háború.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

– Esszé készítése Mindennapi élet a vasfüggöny két oldalán címmel.
– Tények és képek gyűjtése 1968 eseményeiből a nyugati és keleti tömbből. Párhuzamosságok keresése.

TÉMAKÖR: A rendszerváltoztatás folyamata

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A Kádár-rendszer végnapjai	– Az adósságválság kialakulása és következményei. – Az állampárt válsága: reformkommunisták és a keményvonalasok. – Az ellenzék megszerveződése – Az 1989-es év főbb politikai eseményei, a tárgyalásos forradalom; alkotmánymódosítás	*Fogalmak:* adósságspirál, Magyar Demokrata Fórum (MDF), Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ), Magyar Szocialista Párt (MSZP), Fiatal Demokraták Szövetsége (Fidesz), Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP), Nemzeti Kerekasztal, rendszerváltoztatás,	– A szocializmus válságának elemzése (külső és belső tényezők feltárása) Magyarországon. – A magyarországi rendszerváltoztatás főbb állomásainak felidézése. – A gazdasági rendszerváltoztatás legfontosabb kérdéseinek áttekintése és

	. – A harmadik Magyar Köztársaság kikiáltása.	visegrádi együttműködés, privatizáció, kárpótlás, jogállam, Alkotmánybíróság, sarkalatos törvények, népszavazás. *Személyek:* Pozsgay Imre, Németh Miklós, Horn Gyula, Antall József, Göncz Árpád, Orbán Viktor. *Kronológia:* 1987 a lakiteleki találkozó, 1989–1990 a rendszerváltoztatás, 1990 az első szabad választások, 1991 a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.	értékelése. – A gazdaság és a társadalom átalakulása főbb tendenciáinak megfigyelése grafikonok és adatsorok alapján. – A kádári diktatúra és az új demokratikus rendszer összehasonlítása.
A rendszerváltoztatás	– Az új pártok – különböző ideológiák. – Az 1990. évi parlamenti és önkormányzati választás. – Az Antall-kormány megalakulása. – A rendszerváltoztatás ellentmondásai: alkuk és kompromisszumok (az elmaradt elszámoltatás).		
A piacgazdaság kiépülése	– A privatizáció – vesztesek és nyertesek. – A piacgazdaság kiépítése – a külföldi tőke szerepe. – A külkereskedelem átalakulása. – Gazdasági szerkezetváltás.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- A rendszerváltó pártok plakátjainak és jelszavainak elemzése.
- Kronológia készítése a rendszerváltoztatás legfontosabb történéseiről.
- Magyarország államberendezkedésének nyomon kísérése a 20. század folyamán.
- Interjú készítése egy családtaggal, ismerőssel a rendszerváltoztatás időszakáról.

TÉMAKÖR: A világ a 21. században

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
Az átalakuló világ	– A világgazdaság hagyományos centrumai: az Amerikai	*Fogalmak:* modern kori migráció, multikulturalizmus, párhuzamos	– A világgazdaság résztvevőinek elhelyezése a globális térben. – A transznacionális vállalatok működésének

	Egyesült Államok és szövetségesei. – A világpolitika és világgazdaság új súlypontjai: Oroszország, Kína. – Óriásvállalatok a globális térben.	társadalom, népességrobbanás, iszlamizmus , terrorizmus, globalizáció.	bemutatása konkrét példák alapján. – A globalizáció előnyeinek és hátrányainak, valamint kockázatainak összevetése. – A többpólusú világ főbb jellemzőinek felidézése. – A népességrobbanás és népességfogyás problémáinak áttekintése. – A migráció okainak feltárása (a gazdasági bevándorlás és a menekültkérdés esetében). – Válsággócok azonosítása térkép segítségével (pl. Közel-Kelet, Ukrajna).
A globális világ	– Demográfiai változások, népmozgások. – Az iszlamizmus térhódítása. – A kereszténység helyzete a globalizálódó világban. – Válsággócok, helyi konfliktusok és terrorizmus. – Globalizáció és kultúra. – A hagyományos és új identitások – értékek és értékválság. – Demokratikus közbeszéd és politikai korrektség.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

– Vita a globalizáció előnyeiről és hátrányairól.
– A globalizációval kapcsolatos napi hírek gyűjtése és elemzése.

TÉMAKÖR: Magyarország a 21. században

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat: 6 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A demokrácia működése Magyarországon	– Az Alaptörvény. – A hatalmi ágak és intézményeik, önkormányzati rendszer. – A választási rendszer.	*Fogalmak:* közvetett és közvetlen demokrácia, integráció, euró, Európai Unió, Európai Tanács, Európai Unió Tanácsa, Európai Parlament, Európai Bizottság, schengeni egyezmény. *Személyek:* Magyarország miniszterelnökei a rendszerváltoztatás óta (a legalább négy évig hivatalban lévő kormányfők). *Kronológia:* 1957 a római szerződés, 1992 a maastrichti szerződés, 1999 Magyarország belép a NATO-ba, 2004 Magyarország belép az Európai Unióba, 2012 az Alaptörvény bevezetése. *Topográfia*: Brüsszel.	– Az Alaptörvény fontosabb pontjainak felidézése. – A rendszerváltoztatás óta eltelt időszak főbb eseményeinek azonosítása különböző források alapján. – A rendszerváltoztatás óta parlamentbe jutott fontosabb pártok politikai profiljának és céljainak áttekintése. – Magyarország nyugati integrációjának bemutatása a NATO és az Európai Unió működésének ismeretében. – Eltérő álláspontok bemutatása az Európai Unió működésének értékeléséről és jövőjéről. – Érvelés a közép-európai együttműködés mellett.
A magyar bel- és külpolitika főbb jellemzői	– A rendszerváltoztatás óta eltelt időszak főbb fordulópontjai. – Magyarország a NATO-ban. – Közép-európai együttműködés: a visegrádi négyek.		
Magyarország és az Európai Unió	– Az európai integráció főbb állomásai: mélyítés és bővítés. – Az Európai Unió főbb szervei és működésük. – Magyarország csatlakozásának folyamata. – Az együttműködés eredményei és nehézségei. – Nemzetek Európája vagy föderatív Európa?		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

– A magyar alkotmányozás, alkotmányjellegű törvények (pl. Aranybulla, Tripartitum / Corpus Juris Hungarici, Pragmatica Sanctio, áprilisi törvények) nyomon követése különböző nyomtatott és internetes források segítségével.
– Vita az Európai Unió szerepéről életünkben.

TÉMAKÖR: A magyarság és a magyarországi nemzetiségek a 20–21. században

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozat:6 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK:

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	**Altémák**	**Fogalmak és adatok/Lexikák**	**Fejlesztési feladatok**
A határon túli magyarok	– A politikai rendszerek változásai és hatásaik a magyar kisebbség helyzetére. – Demográfiai jellemzők és folyamatok. – Az asszimilációs politika megnyilvánulásai. – Autonómia és kisebbségi jogok kérdése. – Anyanyelvű oktatás és kultúra. – Magyarok a nagyvilágban – a szórványmagyarság.	*Fogalmak:* kitelepítés, Beneš-dekrétum, lakosságcsere, falurombolás, kettős állampolgárság, diszkrimináció,. *Személyek:* Esterházy János, Márton Áron, Tőkés László. *Kronológia:* 1944–1945 magyarellenes atrocitások, 1990 fekete március. *Topográfia*: Csúrog, Jarek, Duna-delta, Marosvásárhely, Székelyföld.	– A határon túli magyar nemzeti közösségek küzdelmeinek áttekintése Trianontól napjainkig. – A kisebbségben élő magyarság egy kiemelkedő személyiségének bemutatása. – A magyarországi németek kitelepítésének felidézése források alapján. – A magyarországi romák helyzetének, problémáinak bemutatása napjainkban.
A magyarországi nemzetiségek, a magyarországi cigányság	– A politikai rendszerek változásai és hatásaik a nemzetiségek helyzetére. – A cigányok/romák 20–21. századi története. – Demográfiai jellemzők és folyamatok. – Kulturális autonómia és kisebbségi jogok a mai Magyarországon. – Anyanyelvű oktatás és kultúra.		

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK:

- Népszámlálási adatok, statisztikai adatsorok segítségével a határon túli magyarság létszámadatainak a nyomon követése 1920-tól a közelmúltig, következtetések levonása az adatokból.
- Információk gyűjtése a magyar kisebbségek önszerveződésének, érdekvédelmének intézményeiről a 21. században.

ÁLLAMPOLGÁRI ISMERETEK

Iskolarendszerű felnőttoktatás 12. évfolyam

Az állampolgári ismeretek tantárgy tanulása hozzájárul a felnőtt tanuló egyéni és családi szocializációjának pozitív alakulásához, az aktív és felelős állampolgári magatartás megalapozásához, a szabadságértékek és a társadalmi normák belsővé válásához, nemzeti azonosságtudat és a hazaszeretet erősödéséhez, a haza iránti kötelezettségek megismeréséhez, a fenntartható fejlődés feltételeinek megértéséhez és a mindennapi életben adódó szerepekre való eredményes felkészüléséhez.
A fenntarthatóság és a pénzügyi tudatosság szemléletének és gyakorlatának továbbfejlesztése nemcsak a felnőtt tanuló előzetes tudására épít, hanem a társak értékes gondolatainak megértésére, a vélemények, javaslatok megbeszélésére, megvitatására, tervek közös kidolgozására is lehetőség nyílik: például a család pénzügyi tervezése, a környezettudatos életvitelt befolyásoló tényezők értelmezése, a pénzügyi döntések megfelelő előkészítése, a kockázatvállalás mérlegelése, a tudatos fogyasztóvá válás lehetőségei és a vállalkozások mikro- és makrokörnyezetének vizsgálata. A rendszerszemlélet és az értelmező gondolkodás érvényesítése, az egyéni, közösségi és társadalmi felelősségvállalás tudatosítása kiemelt fejlesztési feladat.
A tanulás folyamatában – az önálló ismeretszerzés mellett – a felnőtt tanuló megtapasztalhatja a csoportos tanulási módszerek alkalmazásának hatékonyságát, a társas együttműködés személyiségfejlesztő és közösségi élményét.
A felnőtt tanuló reális jövőképének alakításához, az életpálya további tervezéshez szükséges ismeretek, jártasságok és készségek elsajátítása a szocializációs folyamat részévé válik.

Az állampolgári ismeretek tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:
A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló az információk gyűjtése, rendszerezése és feldolgozása közben megkülönbözteti a lényegest a lényegtelentől, és arra törekszik, hogy hiteles szövegeket használjon fel beszámolói elkészítéséhez. Önállóan vagy megadott szempontok alapján képes megkülönböztetni egymástól a megalapozott, tudományos hátterű és a hamis következtetéseket tartalmazó leírásokat, gondolatsorokat. Az érveléstechnikák alkalmazásával, mások véleményének megismerésével tovább fejlődik vitakultúrája.
A kommunikációs kompetenciák: A felnőtt tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben való megszólalásaihoz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A véleménynyilvánítás és a vitakultúra fejlesztése az autonóm magatartás kialakulását és a másik ember iránti tiszteletet, a más vélemények mérlegelését egyaránt segíti.
A digitális kompetenciák: A felnőtt tanuló információk gyűjtéséhez és rendszerezéséhez használja a könyvtári dokumentumokat és az internetet, a beszámolók egy részéhez digitális tartalmakat készít. Az önálló és a társas tanulás folyamatában tanári segítséggel körültekintően választja ki az ismeretforrásokat, ha szükséges, tanácsot kér vagy tanácsot ad a médiahasználatról.
A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló információkat, tényeket, adatokat gyűjt, válogat, önállóan vagy társaival együttműködve rendszerez. Társadalmi jelenségeket hasonlít össze, összefüggéseket állapít meg, következtetéseket, magyarázatokat fogalmaz meg. A társadalommal, a honvédelemmel és az állampolgári feladatokkal kapcsolatban képes a problémák azonosítására, releváns kérdéseket alkot, javaslatokat tesz, társaival tervezeteket készít. Nyitott annak átgondolására, hogy a tudományos-technológiai fejlődés, a környezetvédelemmel kapcsolatos problémák és a fenntarthatóság kérdésköre miképpen hat életútjára, családjára és hazájára.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A pedagógus vagy a társak orientáló észrevételeit, javaslatait és tanácsait figyelembe véve a felnőtt tanuló képes korrigálni álláspontját, véleményét, valamint módosíthatja, átértékelheti, felülbírálhatja döntéseit. A társas tanulás közösségi élménye növeli önbizalmát, önbecsülését, egyúttal segíti reális énképének alakulását, és erősíti a közösségért történő felelősségvállalást.
A kooperatív tanulás révén az együttes tevékenység saját élménnyé válik. A felnőtt tanuló társaival közös véleményt alakít ki, javaslatokat fogalmaz meg és terveket készít. A tanulás folyamán sok esetben társaival együttműködve dolgoz fel szövegeket, készít beszámolókat, gyűjt információkat, továbbá bekapcsolódik egy téma vagy probléma közös megbeszélésébe, ennek során érveket-ellenérveket fogalmaz meg.
A tanulási tevékenységek jellege, a társas tanulás lehetőségei olyan szituációkat és légkört teremtenek, amelyek biztosítják a tanuló szorongásmentes önkifejezését, ezek révén támogatják véleményének, gondolatainak, érveinek szabad kifejtését, ugyanakkor tudatosítják, hogy saját szempontjai csak mások hasonló megnyilvánulásainak tiszteletben tartásával, érveinek megértésével, egyeztetésével érvényesülhetnek.
A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A felnőtt tanuló lakóhelye történetét és a település kulturális, néprajzi értékeit megismerve arra törekszik, hogy gazdagítsa a helyi társadalom életét. Önállóan és társaival együttműködve újságcikket ír, weboldalt szerkeszt. Problémaérzékenység, egyúttal együttműködő, segítő szemlélet jellemzi a projektekben való tevékenységét.
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mindennapi élethez kapcsolódó készségfejlesztés, a hivatali ügyintézés intézményeinek és alapvető eljárásainak megismerése, a munkavállaláshoz szükséges ismeretek és készségek megszerzése, továbbfejlesztése elősegíti a felnőtt tanulónak a sikeresebb munkaerő-piaci és társadalmi integrációját.

12. évfolyam

A középiskolai képzés záró szakaszában az állampolgári ismeretek tantárgy tanulásával – élet- és munkaerőpiaci tapasztalatainak a figyelembevételével – a felnőtt tanuló építve korábbi tanulmányaira elsajátítja az alapvető állampolgári ismereteket, valamint azokat a kompetenciákat és eljárásokat, amelyek a társadalmi részvételéhez, a haza iránti kötelességeinek teljesítéséhez és mindennapi boldogulásához szükségesek.
A 12. évfolyamon a kiemelt – mindegyik témakörben szereplő – fejlesztési feladatok a felnőtt tanuló képességeinek, készségeinek és személyiségének továbbfejlesztését szolgálják: a kommunikációs kultúra részeként a véleménynyilvánítás lehetőségeinek biztosításával, az érvelési technikák gyakorlásával, a vitakultúra fejlesztésével, a digitális lehetőségek használatával, a rendszerszemlélet és a mérlegelő gondolkodás kialakításával, erősítésével.
A felnőtt tanuló felismeri a család mint a társadalom alapvető intézményének jelentőségét és szerepét, megfogalmazza a párválasztás és a felelős családtervezés szempontjait, a gyermekvállalás fontosságát és demográfiai jelentőségét, valamint kiemeli a családi szocializációnak az életutat befolyásoló funkcióját.
A felnőtt tanuló értelmezi a nemzeti identitás alkotóelemeit, megfogalmazza a hazafiság kifejezésének lehetőségeit, személyiségébe beépülnek a hazaszeretet és a patriotizmus emocionális összetevői. Kiemeli a világ magyarsága mint nemzeti közösség kohéziós szerepét. Tájékozódik a határon túl és a diaszpórában élő magyarság életviszonyairól: információkat gyűjt és rendszerez közösségeikről, fontosabb szervezeteikről, felismeri törekvéseiket, átérzi örömeiket és gondjaikat. Véleményt alkot a nemzetek, nemzetállamok fontosságáról, a globalizáció hatásairól.
Megismeri Magyarország fontosabb állami intézményeit, értelmezi a demokratikus jogállam felépítését és működését, az országgyűlési és a helyhatósági választások alapelveit. Tudatosul benne, hogy a haza védelme nemcsak a fegyveres erők, hanem a nemzet minden tagjának

közös feladata, amely a magyar állampolgárok hazafias elkötelezettségén és kötelességtudatán kell, hogy alapuljon.
A felnőtt tanuló alapvető jogi ismereteket szerez, ezek révén elsajátítja a mindennapi élethez szükséges jártasságokat is: elsajátítja a hivatali ügyintézéshez, a munkavállaláshoz, a szerződések kötéséhez kapcsolódó alapvető ismereteket, készségeket. Egyértelművé válik számára a társadalmi normák követése és az egyén felelősségvállalása közötti összefüggés, erősödik benne a normatudat.
A felnőtt tanuló tudatosan készül jelen és későbbi munkavállalói szerepére, további életpályájára, ezért megismeri a munka világát érintő alapvető jogi szabályozást, illetve tájékozódik a munkaerőpiac helyzetéről, a sikeres munkaerőpiaci részvétel feltételeiről.
Támpontokat kap saját pénzügyei racionális, gyakorlatorientált intézéséhez, a család költségvetésének megtervezéséhez, megismeri a körültekintő és megalapozott hitelfelvétel feltételeit. Életvitelébe beépül a fogyasztóvédelem, a környezeti, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság szemlélete és gyakorlata. Ismereteket szerez az állam gazdasági szerepvállalásának formáiról, szerepéről, a monetáris politika lényegéről és a vállalkozások működésének sajátosságairól. Mindez hozzájárul felelős állampolgári létének és a változásokhoz alkalmazkodó, a problémahelyzetekre eredményes válaszokat kereső innovatív, vállalkozói szemléletének megalapozásához.
A demokratikus attitűd megalapozását, illetve fejlődését szolgálja, hogy a felnőtt tanuló bekapcsolódik a tematikus vitákba, ezáltal fejlődik az értelmező, mérlegelő gondolkodási készsége, erősödik a problémamegoldó szemlélete. A felnőtt tanuló véleménynyilvánításához, érveléséhez, a vitahelyzetekben történő megszólalásaihoz a kommunikációs helyzetnek megfelelő nyelvhasználat és viselkedés társul. A vitakultúra fejlesztésének alapját mások álláspontjának, véleményének azonosítása, megértése és az érvekre épülő vélemény megfogalmazása képezi, ellenérvek ütköztetésére, továbbá közös gondolkodásra sarkall.
A tanulás változatos módszereinek és formáinak alkalmazása a tanulási folyamat hatékonyabbá válását eredményezi. A tantárgy elősegíti az együttműködés közösségi élményének megélését, a másik ember véleményének megértését, az empátia erősödését, és a társadalmi kérdések közös megbeszélését is. A tanuló az információk gyűjtéséhez, beszámolói elkészítéséhez használja az infokommunikációs eszközöket.
Az állampolgári ismeretek tanulása a 12. évfolyamon is kapcsolódik a *történelem* tantárgyhoz: a közös értelmező és tartalmi kulcsfogalmak révén, a személyes és közösségi döntések okainak és következményeinek vizsgálatával, az egyén és közösség viszonyának elemzésével, a morális dilemmák számbavételével. A két tantárgy tanulása szoros – több esetben komplementer – együttműködést is feltételez, például a diktatórikus és a demokratikus rendszerek sajátosságainak elkülönítése, az emberi jogok megfogalmazásának és elfogadásának, a demokráciamodellek történetiségének nyomon követése, a magyarországi rendszerváltozás eredményeként kiépülő jogállami berendezkedés és intézményrendszer vizsgálata terén. Mindkét tantárgy tanulása során erősödik a felnőtt tanuló nemzeti öntudata, erősödnek az őt a hazájához fűző érzelmi szálak. Az állampolgári ismeretek tanulásakor építhetünk a *földrajz* tantárgy keretében elsajátított környezeti, gazdasági és pénzügyi ismeretekre: a 12. évfolyam fejlesztési feladatainak egy része a pénzügyi tudatosság megalapozását és a fenntarthatóság környezeti, gazdasági-társadalmi fontosságának kiemelését, valamint a környezet védelme iránti felelősségtudat kialakítását szolgálja.
A 12. évfolyamon összegző-minősítő értékelés (ötfokozatú skálán értelmezett érdemjeggyel) javasolt az ismeretek elsajátításának ellenőrzése, mérése, az ismeretek alkalmazásához kapcsolódó tudás mértékének megítélése során. A szöveges, tanulást támogató, értékelés elsősorban a társakkal végzett tevékenységekkel, a kooperációval, a beszámolók, prezentációk készítésével, portfólió összeállításával kapcsolatos. Az önértékelés, a társak értékelése és a csoportos megbeszélés biztosítja a segítő, támogató és fejlesztő jelleget.

A 12. évfolyamon az állampolgári ismeretek tantárgy alapóraszáma:
Esti tagozaton: 32 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Esti tagozat
A család, a családi szocializáció	3
A család gazdálkodása és pénzügyei	3
Szabadság és felelősség; jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás	3
Nemzet, nemzettudat; lokálpatriotizmus, hazafiság, honvédelem	3
A magyar állam intézményei; az állam gazdasági szerepvállalása	3
A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése	5
Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem	4
Bankrendszer, hitelfelvétel	4
Vállalkozás és vállalat	4
Összes óraszám:	32

TÉMAKÖR: A család, a családi szocializáció

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 3 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- értelmezi a családi szocializációnak az ember életútját befolyásoló jelentőségét;
- felismeri, hogy a családtagok milyen szerepet töltenek be a szocializáció folyamatában.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- értelmezi a család mint a társadalom alapvető intézményének szerepét és jellemzőit;
- társaival megbeszéli a párválasztás, a családtervezés fontos szakaszait, szempontjait és a gyermekvállalás demográfiai jelentőségét: tájékozódás, minták, orientáló példák, átgondolt tervezés, felelősség.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az önismeret, önértékelés és a reális énkép alakítása
- A kommunikációs készség fejlesztése
- A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése
- Az érvelés készségének fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A generációk közötti kapcsolat, a nemzedékek közötti párbeszéd erősítése
- A családi szocializáció folyamata és jellemzői
- A családtervezés szempontjai és szakaszai

- A gyermekvállalás demográfiai, társadalmi jelentőségének tudatosítása
- A házasság intézménye, a hagyományos családmodell, a családi szerepek
- A család: szeretetközösség, együttműködés, kölcsönösség, tisztelet; A család társadalmi funkciói
- Biológiai és társadalmi reprodukció, családi háztartás; Párkapcsolatok, házasság, családtervezés; Szerepek a családban; Családi szocializáció

FOGALMAK

család, családi szocializáció, családi életciklus, családtervezés, gyermekvállalás, házasság, demográfia;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Vita: a család fogalma és társadalmi funkciói
- Szövegalkotás: a családi szocializáció jellemzői és szakaszai
- Prezentáció készítése a gyermekvállalás fontosságáról, társadalmi és demográfiai jelentőségéről
- Forráselemzés és gyűjtőmunka segítségével grafikai szervező készítése a családmodell átalakulásáról és annak következményeiről a 20-21. században

TÉMAKÖR: A család gazdálkodása és pénzügyei

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 3 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- saját pénzügyi döntéseit körültekintően, megalapozottan hozza meg.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- társaival megtervezi egy fiktív család költségvetését;
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kommunikációs készség fejlesztése
- A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A problémamegoldó szemléletmód és gondolkodás fejlesztése
- A döntési képesség fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A társas együttműködés fejlesztése
- A családi költségvetés felépítése
- A családi gazdálkodás; pénzügyi tervezés: bevételek, kiadások
- A megtakarítás szerepe és jelentősége, lehetőségei
- A fenntarthatóság és a fogyasztási szokások kölcsönhatása
- A családi háztartás pénzügyei; Bevételek, kiadások, megtakarítási lehetőségek; Fogyasztók a családban; A családi költségvetés, pénzügyi tervezés

FOGALMAK

családi háztartás, családi költségvetés, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság, megtakarítás, hitel, GYES, GYED;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Szakértői mozaik: családi háztartás, a család pénzügyei
- Kérdések és feltevések megfogalmazása egy téma előzetes áttekintése alapján: a családi háztartás, a család pénzügyei
- Szövegalkotás: a család környezettudatos életvitelét befolyásoló tényezők bemutatása szabadon választott műfajban
- Egy fiktív család költségvetésének megtervezése
- Vita: a fenntarthatóság szerepe a pénzügyi tervezésben
- Önálló kutatás eredményeinek felhasználásával prezentáció készítése a megtakarítás, az előtakarékosság lehetőségeiről

TÉMAKÖR: Szabadság és felelősség, jogok és kötelezettségek, a társadalmi felelősségvállalás

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 3 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri az alapvető emberi jogok egyetemes és társadalmi jelentőségét;
- érti a társadalmi normák és az egyéni cselekedetek, akaratok, célok egyeztetésének, összehangolásának követelményét;
- felismeri és értelmezi az igazságosság, az esélyegyenlőség biztosításának jelentőségét és követelményeit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- bemutatja Magyarország Alaptörvényének legfontosabb részeit: Alapvetés; Az állam; Szabadság és felelősség;
- értelmezi a választójog feltételeit és a választások alapelveit;
- kiemeli a köztehervíselés nemzetgazdasági, társadalmi és morális jelentőségét;
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse;
- felismeri a véleménynyilvánítás, érvelés, a párbeszéd és a vita társadalmi hasznosságát;
- önállóan vagy társaival együttműködve javaslatokat fogalmaz meg;
- tiszteletben tartja a másik ember értékvilágát, gondolatait és véleményét.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kommunikációs készség fejlesztése
- Az érvelési készség és a vitakultúra fejlesztése
- A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- A digitális kompetencia fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A demokratikus elköteleződés kialakítása, erősítése
- A társadalmi normák fontosságának megismerése
- A társas együttműködés fejlesztése
- Az alapvető emberi jogok, állampolgári jogok, polgári szabadságjogok
- Magyarország Alaptörvényének fontosabb részei: Alapvetés, Állam, Szabadság és felelősség
- Az állampolgári jogok és kötelességek

- Az országgyűlési, a helyhatósági és az európai parlamenti képviselő választás; a népszavazás intézménye
- A választójog és feltételei
- A jövő nemzedékek jogai
- Az igazságszolgáltatás rendszerének felépítése, a büntetőjog, polgári jog, közjog, magánjog fogalma
  A közteherviselés; a magyarországi adórendszer alapelemei
- Magyarország Alaptörvénye; Az alapvető jogok; Az állampolgári kötelességek; Választójog, választási rendszer; Közjog: büntetőjog; Magánjog: polgári jog

FOGALMAK

állam, államforma, politikai rendszer, alapjog(ok), emberi jog, alkotmány, Magyarország Alaptörvénye, polgári szabadságjog, a jövő nemzedékek jogai, norma, normakövető magatartás, állampolgári felelősség, állampolgári kötelesség, közteherviselés, adómorál, választójog, állampolgári részvétel, választási rendszer, országgyűlési választás, önkormányzati választás, európai parlamenti választás, népszavazás, politikai párt, képviselő, közjog, magánjog, jogforrás, jogforrási hierarchia, jogérvényesülés, bűncselekmény, szankció, büntetőjog, ügyész, bíró, ügyvéd, természetes személy, jogi személy, jogképesség, közokirat, magánokirat, közjegyző; polgári peres eljárás, felperes, alperes;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Grafikai szervező segítségével a magyar jogrendszer felépítésének bemutatása
- Vita: a közteherviselés szerepe az állam működésében, hogyan javítható az adómorál
- Plakátkészítés az állampolgári jogokról és kötelezettségekről
- Szituációs gyakorlat: az igazságszolgáltatás működésnek bemutatása egy fiktív eljáráson keresztül
- Önálló kutatómunka: az országgyűlési választás rendszerének alakulása 1867 és 2014 között, vagy népszavazások Magyarországon 1990–2018 között
- Tudósítás vagy riport készítése egy fiktív vagy valós országgyűlési vitanapról források, a média-megjelenések segítségével
- Prezentáció vagy digitális médiatartalom készítése a jövő nemzedék jogairól
- Szövegalkotás: Magyarország Alaptörvényének szerepe

TÉMAKÖR: Nemzet, nemzettudat; lokálpatriotizmus, hazafiság, honvédelem

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 3 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri a világ magyarsága mint nemzeti közösség összetartozásának jelentőségét;
- véleményt alkot a nemzetek és a globalizáció összefüggéseiről;
- felismeri és értékeli a helyi, regionális és országos közgyűjtemények nemzeti kulturális örökség megőrzésében betöltött szerepét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- társaival megbeszéli a nemzeti érzület sajátosságait és a hazafiság lehetséges megnyilvánulási formáit;
- társaival megbeszéli a honvédelem, mint nemzeti ügy jelentőségét;
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse;
- felismeri a véleménynyilvánítás, érvelés, a párbeszéd és a vita társadalmi hasznosságát;

- tiszteletben tartja a másik ember értékvilágát, gondolatait és véleményét;
- beszámolója elkészítéséhez önállóan vagy segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A nemzethez tartozás emocionális kötődésének kialakítása, megerősítése
- A kommunikációs készség fejlesztése
- Az érvelési készség és a vitakultúra fejlesztése
- A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- A társas együttműködés fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A digitális kompetencia fejlesztése
- A nemzettudat alkotóelemeinek értelmezése
- A nemzeti érzés sajátosságai, a hazafiság lehetséges megnyilvánulási formái
- A lokálpatriotizmus és a hazaszeretet közötti kapcsolódás
- A honvédelmi kötelezettség teljesítésének békeidőben és a különleges működési rend idején
- A Magyar Honvédség szerepe, feladatai; a katonai szolgálat lehetőségei
- A nemzetállamok szerepe, feladatai a globális világban és az Európai Unióban
- Magyarország és az Európai Unió kapcsolatrendszere
- A határon túli magyar közösségek kihívásai, Magyarország feladatai az anyaországon kívül élő magyarság identitásának megőrzésében
- A nemzettudat alkotóelemei; A nemzeti érzület: a nemzeti szimbólumok, a közös nyelv, a kollektív történeti emlékezet, a közös kultúra releváns elemei; A világ magyarsága és a nemzeti közösség; A honvédelem kérdései a 21. században; A nemzetek, nemzetállamok szerepe a globális világban és az Európai Unióban

FOGALMAK

nemzet, nemzettudat, nemzeti identitás, lokálpatriotizmus, hazaszeretet, honvédelem, honvédség, különleges működési rend, nemzetállam;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Forrásfeldolgozás: 19. és 20. századi szemelvények a hazaszeretetről, a nemzeti identitás fontosságáról
- Szövegalkotás: kapcsolat a szülőföldhöz, a lokálpatriotizmus szerepe a tanulók életében
- Tanulói előadás a nemzetállamok és az Európai Unió kapcsolatrendszeréről
- Vita: a globalizáció hatása a közösségekre, a nemzetekre és a környezetre
- Grafikai szervező segítségével Magyarország és az Európai Unió kapcsolatrendszerének bemutatása
- Lapszemle készítése egy kiválasztott nemzeti ünnep eseményeiről és sajátosságairól
- Prezentáció készítése a határon túli magyar közösségekről, az őket érő kihívásokról
- Szöveges vagy audiovizuális riport készítése a Magyar Honvédségről
- Digitális eszközhasználattal tematikus összeállítások szerkesztése egy határon túli magyar közösségről

TÉMAKÖR: A magyar állam intézményei; az állam gazdasági szerepvállalása

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 3 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása eredményeként a felnőtt tanuló:

- bemutatja Magyarország Alaptörvényének legfontosabb részeit: Alapvetés; Az állam; Szabadság és felelősség;
- értelmezi a törvényalkotás folyamatát;
- azonosítja az állam gazdasági szerepvállalásának elemeit;
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse;
- beszámolója elkészítéséhez önállóan vagy segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- A társas együttműködés fejlesztése
- A digitális kompetencia fejlesztése
- A kommunikációs készség fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A hatalmi ágak
- A magyar állam intézményrendszere
- A kormány és szervei
- Az Országgyűlés felépítése és működése; az országgyűlési képviselők feladatai, jogállása
- A törvényalkotás folyamata
- Az igazságszolgáltatás rendszere, felépítése, szereplői és szerepe a demokratikus államrendben
- Az állam gazdasági feladatai
- A központi költségvetés alapvető felépítése és szerepe
- A nagy ellátórendszerek és az állami alapfeladatok
- A magyar állam intézményrendszere; az igazságszolgáltatás rendszere, szervezetei; A gazdaság körforgása; A gazdaságpolitika; Az állam gazdasági feladatai; Az állami költségvetés

FOGALMAK

állam, intézmény, politikai rendszer, hatalmi ágak, jogforrási hierarchia, köztársasági elnök, Országgyűlés, törvényalkotás, törvény, országgyűlési határozat, képviselő, mentelmi jog, országgyűlési bizottság(ok), házszabály, parlamenti frakciók, interpelláció, Kormány, miniszterelnök, miniszter, államtitkár; miniszterelnöki, kormány- és miniszteri rendelet, Alkotmánybíróság, alkotmánybírósági határozat, Állami Számvevőszék, Kúria, Országos Bírói Hivatal, ügyészség, legfőbb ügyész, főügyészségek, fellebbviteli főügyészségek, járási és járási szintű ügyészségek, az alapvető jogok biztosa, gazdaságpolitika, államháztartás, költségvetés, költségvetési egyensúly, adórendszer, adók, járulékok, illetékek, közteherviselés, adómorál, korrupció és integritás, hatóság, hatáskör, illetékesség;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Vázlat vagy egyéb grafikai szervező készítése az állam felépítéséről, a hatalmi ágak legfontosabb intézményeiről
- Vita: az állami szerepvállalásról a gazdasági életben
- Költségvetés tervezése a főbb állami feladatokhoz, vagy egy-egy kiválasztott feladat költségeinek részletes kidolgozása, bemutatása és megvédése

- Szerepjáték: a törvényalkotói munka, egy képzelt jogszabály megalkotása, érvek és ellenérvek gyűjtése
- Prezentáció készítése egy kiválasztott ellátórendszer működéséről, feladatairól Szövegalkotási feladat: egy-egy minisztérium felépítésének és feladatainak bemutatása források segítségével
- Mozaik, szakértői mozaik: az állam szociális funkciói, oktatási, egészségügyi feladatai vagy a rendvédelmi szervek feladatai
- Képzelt riport egy országgyűlési ülésről vagy kormányülésről
- Önálló kutatás alapján plakát vagy ábra készítése egy kiválasztott államigazgatási szerv vagy hivatal felépítéséről, feladatairól

TÉMAKÖR: A mindennapi ügyintézés területei és megszervezése

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 5 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a felnőtt tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- jártasságot szerez a jog területének mindennapi életben való alkalmazásában.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- azonosítja a mindennapi ügyintézés alapintézményeit;
- tájékozott a munkavállalás szabályozásáról**;**
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kommunikációs készség fejlesztése
- A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A problémamegoldó szemléletmód fejlesztése
- A döntési képesség fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- A társas együttműködés fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A mindennapi ügyintézés alapintézményeinek megismerése
- A hivatalai ügyintézés lehetőségei, az e-ügyintézés
- A munkáltatók és a munkavállalók alapvető jogai és kötelességei
- A munkaszerződés alapvető szabályai, a kollektív szerződés szerepe
- Az önéletrajz és a motivációs levél felépítése, legfontosabb tartalmi és formai elemeinek megismerése
- Az állásinterjúra történő felkészülés szempontjai
- A szerződések néhány fő típusai: adásvételi, ajándékozási, megbízási, vállalkozási szerződés, kölcsön- és biztosítási szerződés
- Az állam, a munkaadók és a munkavállalók közötti érdekegyeztetés szintjei, fórumai
- Az automatizáció, digitalizáció hatása a munkaerőpiacra

- Az állampolgár és az intézmények, szervezetek kapcsolatai; Munkajogi alapok, munkavállalás, munkaszerződés; Munkaerőpiaci változások, előrejelzések; Szerződések

FOGALMAK
hivatal, intézmény, szervezet, ügyfélkapu, kormányablak, körjegyzőség, járási hivatal, polgármesteri hivatal, polgármester, jegyző, települési, fővárosi és kerületi önkormányzat, képviselőtestület, munkaerőpiac, munkáltató, munkavállaló, munkavállalás, önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú, munkaszerződés, kollektív szerződés, adásvételi, ajándékozási, megbízási, vállalkozási szerződés, kölcsön-, biztosítási, tartási és életjáradéki szerződés;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Az e-ügyintézés felületének megismerése, az egyes ügytípusok csoportosítása önálló kutatómunka keretében
- Helyzetgyakorlat vagy szituációs játék a mindennapi ügyintézés egy-egy eljárásáról
- Grafikai szervező segítségével az egyes ügytípusok és az azokban hatáskörrel rendelkező hivatalok csoportosítása
- Szakértői mozaik: Munkaszerződés, kollektív szerződés, érdekképviselet, érdekegyeztetés
- Szövegalkotás: önéletrajz, motivációs levél; Állásinterjú
- Szituációs játék vagy helyzetgyakorlat egy fiktív állásinterjún való megjelenésről, szereplésről
- Prezentáció készítése internetes források alapján a munkaerőpiaci előrejelzésekről
- Vita: az automatizáció, a digitalizáció és a robotizáció gazdasági és társadalmi következményei, a munkaerőpiacra gyakorolt hatásai

TÉMAKÖR: Fogyasztóvédelem, környezet- és természetvédelem

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása eredményeként a felnőtt tanuló:

- életvitelébe beépülnek a tudatos fogyasztás elemei, érvényesíti a fogyasztóvédelmi szempontokat;
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse;
- beszámolója elkészítéséhez önállóan vagy segítséggel használja az infokommunikációs eszközöket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kommunikációs készség fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- A döntési képesség fejlesztése
- A társas együttműködés fejlesztése
- A digitális kompetencia fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A fogyasztóvédelem fogalma és lehetséges területei
- A fogyasztóvédelem gazdasági, társadalmi szerepe, feladatai
- A fogyasztói érdekek, a kapcsolódó állampolgári jogok megismerése
- A szavatossággal és a garanciával kapcsolatos jogok és feltételrendszer alapjainak megismerése
- Az internetes vásárlás előnyei és kockázatai
- A tudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó, fogyasztói magatartás szemléletének kialakítása

- A környezetvédelem legfontosabb helyi, országos és globális kérdéseinek megismerése, feltárása
- Az épített és természeti környezetünk védelme iránti elköteleződés kialakítása, erősítése

FOGALMAK

fogyasztóvédelem, tudatos fogyasztó, a fogyasztó jogai, a fogyasztói érdekek védelme, békéltető testület, webáruház, garancia, szavatosság, jótállás, természetvédelem, épített környezet, klímavédelem, ökológiai lábnyom;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Szövegalkotás: saját tapasztalatok és információgyűjtés alapján tájékoztató/GYIK készítése az internetes vásárlással kapcsolatos tudnivalókról
- Vázlatírás vagy egyéb grafikai szervező készítése a fogyasztóvédelem szerepéről
- Vita: A tudatos fogyasztó jellemzői, a különféle fogyasztói magatartásformák hatása a természeti környezetre, az emberiség ökológiai lábnyomára
- Plakát készítése a szavatosság, a garancia és a jótállás alapvető szabályairól, amelyekre kell odafigyelnie a vásárlónak
- Médiahasználat (könyvtár, internet, sajtó): fogyasztóvédelmi esetek gyűjtése és esetmegbeszélés keretében történő feldolgozása
- Forráselemzés és forrásfeldolgozás keretében a biológiai diverzitást veszélyeztető tényezők, a legsúlyosabb környezetvédelmi kockázatok összegyűjtése és ábrázolása prezentáció formájában

TÉMAKÖR: Bankrendszer, hitelfelvétel

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása eredményeként a felnőtt tanuló:

- saját pénzügyi döntéseit körültekintően, megalapozottan hozza meg;
- társaival megbeszéli a megalapozott, körültekintő hitelfelvétel szempontjait, illetve feltételeit;
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A döntési képesség fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- A társas együttműködés fejlesztése
- A kommunikációs készség fejlesztése
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A monetáris politika fogalmának és alapvető jellemzőinek megismerése
- A Magyar Nemzeti Bank működése, feladatai
- A kereskedelmi bankok jellemzőinek, tevékenységének megismerése
- A pénzügyi intézetek típusai
- A hitelfelvétel módozatai, feltételei és kockázatai
- A hitelszerződés tartalmi elemei, a körültekintő hitelfelvétel feltételei
- A bank alapvető tevékenysége; Kétszintű bankrendszer: központi bank és kereskedelmi bankok; A Magyar Nemzeti Bank; A pénzügyi intézmények; Hitelfelvétel

FOGALMAK
Bank, kétszintű bankrendszer, jegybank, Magyar Nemzeti Bank, kereskedelmi bank, pénzügyi intézmények, hitel, hitelszerződés, a hitelek típusai, kamat, hitelfedezeti mutató, jövedelemarányos törlesztő részlet, jelzáloghitel, kezesség, hitelbiztosítás, teljes hiteldíjmutató (THM), futamidő, követeléskezelés, hitelközvetítő, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Szövegalkotási feladat: a magyar bankrendszer működése, felépítése
- Vita: a tudatos és megalapozott hitel felvétele / miért van szükség a hitelre?
- Plakát készítése a hitel kockázatairól
- Véleményvonal segítségével a hitelkockázatok közös mérlegelése
- Beszélgetőkör a megalapozott, körültekintő hitelfelvétel szempontjairól és feltételeiről
- Lapszemle készítése a Magyar Nemzeti Bank gazdaságélénkítő, pénzügyi szektor működését szabályozó tevékenységéről

TÉMAKÖR: Vállalkozás és vállalat

JAVASOLT ÓRASZÁM:

Esti tagozaton: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása eredményeként a felnőtt tanuló:

- értelmezi a vállalkozás indítását befolyásoló tényezőket**;**
- arra törekszik, hogy feladatai egy részét a társas tanulás révén teljesítse.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A kommunikációs készség fejlesztése
- A véleményalkotás és a véleménynyilvánítás fejlesztése
- A több nézőpontú, mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- A problémamegoldó szemlélet fejlesztése
- A rendszerezési képesség fejlesztése, a rendszerszemlélet alakítása
- Az élményalapú, tapasztalati tanulás elősegítése
- A társas együttműködés fejlesztése
- A digitális kompetencia fejlesztése
- A vállalkozás fogalmának értelmezése
- A vállalkozási formák, cégtípusok megismerése
- Az egyes cégtípusok, vállalati formák szerepe a gazdaságban
- Az üzleti terv fogalma, célja
- A vállalkozás mikro- és makrokörnyezeti tényezői
- A vállalkozás működési köre és környezete; A vállalkozások típusai; Vállalkozási terv; A vállalatok fajtái

FOGALMAK
jogi személy, vállalkozás, egyéni vállalkozó, gazdasági társaság, betéti társaság (bt.), korlátolt felelősségű társaság (kft.), részvénytársaság (rt.), zártkörű (zrt.) és nyilvános (nyrt.) részvénytársaság, startup, a vállalkozások mikro- és makrokörnyezete; vállalkozói kompetenciák, üzleti terv, pénzügyi tervezés, pénzügyi tudatosság, gazdasági-pénzügyi fenntarthatóság;

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Vázlat vagy egyéb grafikai szervező készítése a vállalkozások fajtáiról, a vállalatok típusairól

- Információgyűjtést követően egy vállalkozás üzleti tervének vizsgálata
- Vita: a kis- és középvállalkozások szerepe, gazdasági, társadalmi fontossága
- Szövegalkotás: vállalkozási ötletek, egy tetszőleges vállalkozás tervének bemutatása

TERMÉSZETTUDOMÁNY

A tanulók a 9–10. évfolyamon a fizika, kémia, biológia és földrajz tantárgyak keretében, a gyakorlati alkalmazások köré szervezett szaktárgyi programok szerint tanulva fejlesztik a sikeres életpálya építéséhez fontos, a természettudományos műveltség befogadásához, alkalmazásához és továbbadásához szükséges képességeiket és tudásukat, illetve megalapozzák a szakirányú felsőfokú tanulmányok sikeres elvégzését. A nem szakirányon továbbtanulók számára a Nemzeti alaptanterv a 11. évfolyamon heti két órában újabb természettudományos tárgy tanulását írja elő. Az iskola választása alapján a tanulók szaktárgyi programok (biológia, fizika, földrajz és kémia) vagy integrált természettudományos program keretében, a mindennapokban megjelenő természettudományos kérdések és problémák mentén, a tanulói aktivitásra, interaktivitásra épülő, továbbá a projektmunkát előtérbe helyező tantárgyak közül választhatnak.
A 11. évfolyamon belépő természettudományos tárgy célja hangsúlyozottan nem a lexikális ismeretek további gyarapítása vagy a szaktudomány mélyebb megértésére való törekvés. Az egyes témakörök közérthető nyelven bemutatják a legújabb felfedezéseket, azok várható hatásait. Újra megvilágítják azokat a globális problémákat, amelyekkel az emberiség ma, illetve a közeljövőben szembenéz. Az emberi tevékenység bizonyíthatóan hozzájárult e problémák kialakulásához, ugyanakkor a felelősséggel alkalmazott természettudomány lehetőséget nyújt a megoldásukra is. A tárgy tanulása révén lehetőség nyílik a természettudományos megismerés művészeti, irodalmi, történelmi vonatkozásainak bemutatására is, illetve annak az ösztönzésére, hogy felnőttként is eredményesebben és biztonságosabban használják a természettudományos fejlődésre alapozott innováció révén egyre tökéletesedő eszközeinket. A tanulás során érvényesülő gyakorlat és alkalmazásközpontú szemlélet közvetlenül nyújt segítséget a tudományos ismeretekre alapozott, testi, lelki egészséget biztosító életvitel kialakításához. A tanítás eredményessége nem feltételezi a kerettantervekben megjelenő tananyag hiánytalan feldolgozását, mivel az oktatás középpontjában nem a lexikális ismeretek, azaz a tartalom mennyisége áll, hanem a tanulás során alkalmazott módszerek sokfélesége, a tanulók csoportos munkájának, illetve egymás közti vitájának támogatása, a projektfeladatok végzéséhez nyújtott támogatás. A kerettantervben javasolt témakörök a lehetőségek sokaságát mutatják meg, amelyek mentén a tanulási folyamat szerveződhet; kapaszkodót és segítséget adnak a tanárnak a tanulókkal való közös munka optimális megtervzéséhez.
A természettudományos diszciplínák elemeit tartalmazó természettudomány tantárgy tanítására a 11. évfolyamon kerülhet sor. Amíg az általános iskolában tanult, azonos elnevezésű tantárgy a szaktárgyi tanulás előszobája volt, addig a középiskolában az összegzés, a kapcsolódások erősítése, a komplex látásmód kialakítása szolgál célként. A tanulók már rendelkeznek olyan előzetes tudással, amire mindez építhető, továbbá a készségek, képességek és attitűdök fejlesztése is tovább folytatható. A 21. századi környezetben különösen fontos, hogy a tudomány hitelessége, a tudás megbízhatóságának képzete erősödjön a tanulókban. Ezért lényeges, hogy képet kapjanak a természettudományos elméletek keletkezésének folyamatáról, maguk is gyakorolják a vizsgálati módszereket, legyenek képesek alkalmazni a gondolkodási műveleteket. Ezek segítségével felismerhetik a mindennapi környezetükben, életvitelükben jelentkező természettudományos problémákat, ezek megoldását tényekre alapozott módszerekkel kísérelhetik meg.
A tananyag témakörei az ember és környezete komplex viszonyrendszere köré épülnek. Elemzik a Föld természeti erőforrásait, áttekintik a velük való gazdálkodás történeti előzményeit. A Föld különlegessége az élővilág, amely napjainkban gyors változáson megy keresztül. Az élőhelyek átalakulása olyan alkalmazkodási kényszert jelent, amelynek nyomán csökken a fajok sokfélesége, sérül az életközösségek önfenntartó képessége. Az emberi

tevékenység nyomán a levegő, a vizek és a talajok állapota is változóban van, ami az emberi egészségre nézve kedvezőtlen következményekkel jár. Az időjárási anomáliák gyakoribbá válása figyelmeztető jel a klímaváltozás erősödésére. A hatások mérséklése és az alkalmazkodás kihívásaira való válaszadás a Föld természeti rendszereinek, gazdasági és társadalmi berendezkedésének egységben való vizsgálatával lehetséges. A várható jövő számtalan nyitott kérdést tartogat, de a tudományosan megalapozott előrejelzések, szimulációk segítenek a döntések és választások kimunkálásában.
A kerettantervben foglalt témakörök bőven adnak lehetőséget az információk gyűjtésére, a vélemények megfogalmazására és vitákban való ütköztetésére. A tananyagtartalom nem előíró jellegű, inkább egyfajta étlapként értelmezhető, amelybe a készségek és képességek fejlesztése beágyazható. A tanulás-tanítás során kisebb csoportok önállóan feldolgozhatnak bármilyen – őket érdeklő – témát, az eredményeiket pedig bemutathatják egymásnak prezentációk, poszterek formájában. Ebben a munkaformában nem a tartalom kerül a középpontba, hanem a választhatóság, a feldolgozási eljárások, módszerek sokfélesége. Így mód nyílik a tárgyalt problémák több szempontú megközelítésére, az eltérő érdeklődésű és képességű tanulók tanulási szükségletéhez való alkalmazkodásra.
A természettudomány tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:
A tanulás kompetenciái: A természettudomány tanulásának belső motivációs bázisa a természet, az élő és élettelen környezeti jelenségek iránti érdeklődés, amelyet a tantárgy tudatos ismeretszerzéssé alakít át. A kezdetben több támogatással, később egyre önállóbban végzett természettudományos megfigyelések és kísérletek alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát. A természettudomány vizsgálati témáit és módszereit a tanuló össze tudja kapcsolni a mindennapi élet kontextusaival, a tudás alkalmazhatósága az önirányító tanulás képességét is erősíti. A korosztály számára egy-egy maga által választott tématerület önálló feldolgozása, kutatási terv készítésétől kezdve a már tudományosabb igényességgel megfogalmazott következtetések levonásáig bejárt út jelenti a kihívást.
A kommunikációs kompetenciák: A természettudomány tantárgy és általában a természettudományok azon képességeket fejlesztik, amelyek révén a tanuló megtanulja világosan, röviden és pontosan kifejezni saját gondolatait, megfigyeléseit és tapasztalatait.
A digitális kompetenciák: A tanulók számára természetes a digitális technológia jelenléte és aktív részesei a digitális kultúrának, ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lenne szükséges és fontos a digitális kompetenciáik fejlesztése. A tantárgy által felölelt tudományterületek számos lehetőséget kínálnak a digitális kompetenciák fejlesztésére, hiszen a technológia jól alkalmazható a megismerés, az együttműködés, az információk mérlegelő értelmezése, az értékelés és alkotás során, illetve a természettudományos gondolkodás tanításakor.
A tanuló korosztályában pl. a digitális eszközök által megtámogatott, megfigyeléseken alapuló adatgyűjtés és ezek feldolgozása, az IKT eszközök által segített modellalkotás, a szimulációs és térinformatikai feladatok kínálnak számtalan lehetőséget a digitális kompetenciák fejlesztésére.
A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A természettudományok alapvetően a gyakorlatorientált, a tapasztalatokon alapuló tudományok, ahol a minőségi tulajdonságok mellett a mennyiségi viszonyok vizsgálata is elengedhetetlen. Sok esetben ez csak statisztikus gondolkodással lehetséges. Ugyancsak fontos cél az elemző gondolkodás kialakítása is. Mivel a természettudomány tantárgy alapvetően integráló jellegű, ezért szinte minden témakör fejleszti a tanuló rendszerszintű, komplex gondolkodását. Ez az olyan problémakörök tárgyalásánál a leghangsúlyosabb, amelyeknek több diszciplínát is érintő vetülete van. Ilyen például a víz vagy a levegő témaköre, vagy akár a globális éghajlatváltozás. A kísérletek, terepi megfigyelések számos egyedi jelenséget tárnak fel, ezek tanulságainak levonásához az induktív gondolkodás képességét is fejleszteni kell.

A tanuló megismerkedik a természettudományos gondolkodás modelljeivel, valamint adatgyűjtő, adatelemző eszközeivel, módszereivel, az empirikus megközelítés (például kísérlet, megfigyelés, modellezés) alapvető eljárásaival. A modelleket és adatgyűjtő, adatelemző eszközöket, módszereket használva készségeket sajátít el a környező világ jelenségeinek megértéséhez. Gyakorolja az e jelenségek megértésére irányuló kérdések megfogalmazását, a tényeken alapuló következtetések levonását és az azokra alapozott döntések meghozatalát. Felismeri az összefüggéseket, a kölcsönhatásokat, az alkalmazandó stratégiai lépéseket; ezeket képes verbális és vizuális formában megjeleníteni, felhasználva az IKT nyújtotta lehetőségeket is. Az érdeklődési körébe tartozó területeken motivált a problémák azonosítására, kérdések megfogalmazására, objektív bizonyítékok keresésére és értékelésére, logikus érvelés alkalmazására, a következtetések levonására. A mindennapi életét érintő megalapozott információkra, tényekre és bizonyítékokra támaszkodó döntésekre törekszik. Az élő és élettelen természeti környezet egymásra épülő szerveződési szintjeinek, működésének megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Mivel a természettudomány alapvetően gyakorlatorientált tantárgy, a tudás elsajátításához alkalmazott módszerek között nagyon gyakran szerepel a társakkal együttműködést igénylő csoportmunka, amely során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállalhat.

A tanuló képes érvelni, vitázni természettudományos vagy a fenntarthatóságot érintő kérdéskörben.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A természeti/környezeti nevelési célok eléréséhez az ismeretszerzés mellett a tanulmányok első szakaszában kiemelt fontosságú volt a természetből érkező érzelmi hatások befogadása, amelyek akár egy életre is meghatározhatják a gyerekek természettudományokhoz történő hozzáállását, attitűdjét. Az érzelmi hatás kreatív alkotásokban került kifejezésre, amit felerősítettünk a természetben történő vizsgálódás, tapasztalás élményével. A tanulók számára a természeti, társadalmi és kulturális környezet értékeinek megismerése tudatosabbá, a lakóhely értékeinek megőrzése érdekében vállalt aktív szerep egyre erősebbé válik.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A természettudományos diszciplínák közül szinte mindegyikre jellemző, hogy a nagyon komoly elméleti tudás mögött a társadalmi hasznosulást nagyban segítő, gyakorlati alkalmazásuk is van. Ezt az adottságot remekül ki lehet használni a gazdasági élet szereplőivel, gyárakkal, cégekkel történő együttműködés kialakítására, amelynek a természettudomány tantárgy keretein belül még elsősorban gyakorlati ismeretszerző, közvetlen tapasztalást segítő szerepe lehet. A jövőbeni pályaorientáció, életpálya-tervezés és munkavállalás szempontjából az ilyen tapasztalatok kulcsfontosságú szerepet tölthetnek be.

A 11. évfolyamon a természettudomány tantárgy óraszáma: E: 72 óra, L: 36 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám E: 2 óra/hét
A természet megismerése	8
Az ember környezetformáló tevékenysége	10
Nyersanyagok, energiaforrások	10
Változó éghajlat	10
Az élővilág sokszínűsége	8
Környezet és egészség	10
Kozmikus környezetünk	6
Jövőképek	10
Összes óraszám:	**72**

TÉMAKÖR: A természet megismerése
JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 8 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- a természettudományokat céljaik, módszereik és eredményeik alapján el tudja helyezni a világ megismerési útjai között, személyes és társadalmi szempontból értékeli ennek jelentőségét;
- a mindennapi életében is alkalmaz egyszerűbb természettudományos gondolkodási és vizsgálati módszereket;
- ismer magyar és idegen nyelvű internetes forrásokat természettudományos tárgyú médiatartalmak keresésére, különféle alkalmazások segítségével médiatartalmakat, bemutatókat hoz létre.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- források alapján értékelni ókori, középkori és újkori tudományos elképzeléseket, jelentős tudósoktól származó szövegeket;
- ismeri a tudományos megismerés lényegét (objektivitás, reprodukálhatóság, ellenőrizhetőség, bizonyítottság), ezt szembeállítja a tudománytalan és áltudományos megközelítések ismérveivel (feltételezés, szubjektivitás, bizonyítatlanság), felismeri az áltudományosságra utaló jeleket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az ember önmagáról és a természeti környezetről szerzett tudásának eredete, a tudomány, a művészet és a vallás megismerésben játszott szerepének értékelése
- A természeti környezetbe való beilleszkedéshez szükséges tudás történeti kezdetei, az őskori kultúrák, természeti népek természettel kapcsolatos hitvilága, tapasztalati tudása
- A természet megfigyelése, a kísérletezés megjelenése, a középkor néhány jelentős tudósának és történeti mérföldkövének (pl. Galilei, Kepler, Kopernikusz, alkimisták stb.) megismerése, értékelése
- A természettudományos diszciplínák kialakulására vezető okok feltárása, a fizika, a kémia, a biológia és a természetföldrajz vizsgálati területeinek és sajátos kutatási módszereinek összehasonlítása
- A tudományos igazságnak az elméletei

FOGALMAK
természetfilozófia, természettudomány, tudománytörténet, természettudományos probléma, tudományos megfigyelés, kísérlet, modell,
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Őskori és ma velünk élő törzsi kultúrák természettel kapcsolatos hitvilágát (pl. a világ keletkezése, természeti jelenségek magyarázatát) bemutató szöveges források, képzőművészeti alkotások, filmek megbeszélése, a bennük lévő közös és sajátos elemek kiemelése (pl. animizmus)
- A természetben található anyagok, élőlények megismerése és az emberi civilizáció kialakulása és fennmaradása közötti összefüggések példák alapján történő bemutatása (pl. ruházat, lakóhely, tárgyi kultúra, fegyverek, élelem)
- Források gyűjtése, bemutatók összeállítása a középkor nagy gondolkodóiról, természetfilozófiai és természettudományos világmagyarázataikról
- Időszalag készítése a modern tudomány felé vezető út fontosabb mérföldköveiről, nagy tudósokról l

– A médiában található természettudományos témájú műsorok, szövegek, weboldalak keresése, a tudományosság vagy tudománytalanság jellemzőinek azonosítása, az ellenőrizhetőség és megbízhatóság értékelése

TÉMAKÖR: Az ember környezetformáló tevékenysége

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 10 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– természettudományos tájékozottsága alapján mérlegeli az emberi tevékenység szerepét a korunkra jellemző globális problémák (éghajlatváltozás, energiaválság, környezetszennyezés) kialakulásában és káros hatásainak kivédésében;
– *környezeti problémákat vizsgál,* nyitott az ember természeti környezetét átalakító folyamatokat mérséklő kezdeményezések iránt;
– érti és reálisan értékeli a természeti katasztrófák kialakulásának, társadalmi-gazdasági okait.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– *környezeti problémák elemzésében figyelembe veszi az emberi szükségletek hierarchikus rendszerét, értékeli ennek fenntarthatósági kérdéseit;*
– néhány konkrét példán keresztül elemzi az emberi civilizáció fejlődése és környezetátalakító tevékenysége közötti összetett kapcsolatok történeti vonatkozásait (közlekedés, szállítás, hadviselés, vízhasználat);
– *érti a Föld globális népességének növekedéséből következő környezeti hatásokat,* ismeri a demográfiai válsághelyzetek rövid és hosszú távú következményeit és kockázatait, ezeket *összefüggésbe hozza a technológiahasználat és az életmód jellemzőivel;*
– források segítségével feldolgoz és bemutat egy-egy aktuális nemzetközi vagy hazai, bányászat, ipar, közlekedés vagy mezőgazdasági eredetű környezeti káreseményt, értékeli következményeit és kármentesítési, rekultivációs lehetőségeit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az emberi tevékenység természeti környezetre gyakorolt hatásának elemzése
– A technológiai fejlődéssel növekvő környezetátalakító képesség történeti és jelenben azonosítható példáinak elemzése
– A környezeti károk helyreállítási lehetőségeinek elemzése, a rekultiváció fogalmának megismerése hazai és nemzetközi példákon keresztül
– A letelepedéssel járó környezeti hatások, a földművelés területfoglalása, a települések környezetbe illeszkedésének elemzése
– A természetes életközösségeket felváltó, azokkal kapcsolatban álló mezőgazdasági és erdőművelési módok elterjedésének hatáselemzése, a rendszerszintű gondolkodás fejlesztése a természeti és társadalmi tényezők kapcsolatrendszerének értelmezésével
– Az emberi közösségeken belüli és azok közötti, valamint a földrajzi felfedezéseknek utat nyitó közlekedési módok és eszközök (szárazföldi, vízi és légi közlekedés) történeti áttekintése, környezeti hatásuk elemzése
– A globális népesség alakulásának, az eltartóképesség növekedésének hátterében álló okok és az ebből eredő környezeti következmények áttekintése
– A világ térségeinek eltérő természeti és társadalmi-gazdasági folyamatai és válsághelyzetei következtében kialakuló demográfiai változások magyarázata,
– A természeti katasztrófák kialakulásának, felerősödésének, gyakoriságának társadalmi-gazdasági okai (túlnépesedés, mezőgazdaság, élelmiszer-termelés, ipar, szolgáltatások, lakosság),

– A 21. századi fogyasztói társadalom kialakulása, a Föld környezeti rendszereire, állapotára gyakorolt komplex hatások azonosítása

FOGALMAK

földművelési technológiák, talajművelés, öntözéses gazdálkodás, élelmiszer-termelés, hulladékok problémája, településfejlődés, úthálózat, folyami és tengerhajózás, légi közlekedés

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– A természeti környezet adottságai, azok változása és a civilizációk felemelkedése és hanyatlása közötti összefüggések elemzése esettanulmányok alapján (pl. Húsvét-szigetek, khmer kultúra, folyóvölgyi társadalmak)
– A mezőgazdasági termelés okozta környezeti problémák felismerése képek, leírások, filmek alapján, kialakulásuk magyarázata, mérséklésük lehetőségeinek megfogalmazása
– A tudomány és technológia fejlődésének néhány történeti mérföldkövét bemutató források elemzése
– Gondolattérkép készítése a Föld egy kiválasztott térségének demográfiai válságát okozó természeti, társadalmi-gazdasági és kulturális okairól
– A fogyasztói társadalom környezeti hatását bemutató filmek megtekintése, a látottak megvitatása
– Projektmunka készítése egy adott kor jellegzetes környezetformáló tevékenységéről (pl. újkőkori változások, fémek használatba vétele, egyszerű gépek alkalmazása, víz- és szélenergia munkába állítása)

TÉMAKÖR: Nyersanyagok, energiaforrások

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 10 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– felismeri a körfolyamatok fenntarthatósági előnyeit, az energiáról alkotott elképzeléseiben hangsúlyosabbá válik a megújuló, nem kimerülő formákról való gondolkodás;
– a gazdaság energia- és nyersanyag-felhasználásával kapcsolatos aktuális híreket, információkat értékel, véleményében környezeti szemlélet érvényesül.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– ismeri napjaink legjelentősebb ipari nyersanyagait (ércek és nemércek) és fosszilis energiahordozóit, érti a felhasználásukhoz kapcsolódó gazdasági és technológiai összefüggéseket;
– adatokat gyűjt a 21. századi technológiák kulcsfontosságú alapanyagairól, elemzi az ipari nyersanyagok kitermelésével és felhasználásával kapcsolatos környezeti problémákat, illetve az újrahasznosítás lehetőségeit;
– érti a nyersanyag, a fosszilis energiahordozók és az azokat felhasználók térbeli elhelyezkedésének összefüggéseit, átlátja az ebből adódó konfliktusokat;
—az energiagazdálkodással összefüggő problémák elemzésében figyelembe veszi a hatékonyság, takarékosság lehetőségeit is;
– felelősséggel figyeli és értékeli a fosszilis és megújuló energiahordozók napjaink energiagazdálkodásában betöltött szerepének alakulását, tapasztalatait a klímaváltozással összefüggésben elemzi;
– ismeri a megújuló energiaforrásokat, valamint az ezekhez való hozzáférés térbeli különbségeit, illetve a felhasználás esetleges korlátait.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az energia- és nyersanyagszektornak a természeti lehetőségek és a társadalmi, politikai, gazdasági környezet között ütközőzónaként való értelmezése

- A fosszilis energiahordozók típusai (kőszén, uránérc, hagyományos és nem hagyományos szénhidrogének), példák és térbeli előfordulásuk, kitermelési lehetőségek és korlátok áttekintése, környezeti problémák elemzése
- A fosszilis és megújuló energiahordozók és a klímaváltozás kapcsolatrendszerének megértésén alapuló környezeti szemléletformálás
- A megújuló (alternatív) energiaforrások típusai, felhasználási lehetőségei, a biomassza alapú energiatermelés elemzése
- Ipari nyersanyagok: ércek és nemércek, kitermelésük és felhasználásuk környezeti problémái és azok kezelése
- A 21. századi technológiák kulcsfontosságú alapanyagai, a járműgyártás, a félvezetőipar nyersanyagszükséglete, környezeti hatása (pl. Li, ritkaföldfémek stb.)
- az újrahasznosítás lehetőségeinek áttekintése, a körfolyamatok jelentőségének és feltételeinek felismerése

FOGALMAK

nyersanyag, másodlagos nyersanyag, érc, megújuló és fosszilis energiahordozó, biomassza, újrahasznosítás, körfolyamat, energiagazdálkodás, hulladékgazdálkodás, környezetvédelem

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Adatgyűjtés hagyományos vagy online sajtótermékekből a nyersanyagigények időbeli változásával kapcsolatban
- Adatgyűjtés hagyományos vagy online sajtótermékekből a kőolaj árának időbeli változásával kapcsolatban, összefüggés keresése az ár alakulása és a világpolitikai, gazdasági környezet változása között
- Adatgyűjtés és -elemzés az egyes energiahordozók és nyersanyagok kimerülésének prognózisaival és következményeivel kapcsolatban
- Szűkebb és tágabb lakókörnyezetünk nyersanyaglelőhelyeinek felmérése
- Termékéletút elemzése valamely, a mindennapi környezetünkben előforduló tárgy, eszköz, fogyasztási cikk kapcsán
- Példák keresése lakóhelyünk környezetében az alternatív energia hasznosítására, egy-egy ilyen létesítmény felkeresése
- Saját lakóház energetikai korszerűsítésének megtervezése bekerülési adatokkal alátámasztva

TÉMAKÖR: Változó éghajlat

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 10 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tényekre alapozottan, több szempontú gondolkodással vizsgálja a globális környezeti problémákat,
- egységben alkalmazza a személyes, családi, nemzeti, regionális és globális szintű szempontokat, adott probléma esetében azonosítja annak releváns szintjét;
- történeti szemlélete tágabb, a jelenről és a jövőről való gondolkodásában alkalmazza a múltbeli események, fejlődési mérföldkövek tanulságait;
- érti az éghajlatváltozás (természetes és antropogén) folyamatát és ok-okozati összefüggéseit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- érti az üvegházhatás fizikai, kémiai és földtudományi hátterét, ismeri a legfontosabb üvegházhatású gázokat és azok eredetét, változó szintjét;
- vizsgálja a Föld éghajlatának hosszabb és rövidebb időtávú, természetes jellegű változását, felismeri, hogy az emberi tevékenységből is következhet éghajlatváltoztató hatás;

– reálisan látja az éghajlatváltozás következményeit, ennek különböző megjelenési formáit és mértékét a Föld különböző pontjain, ismeri az alkalmazkodás lehetséges módjait;
– érti az éghajlat várható alakulását vizsgáló számítógépes klímamodellek működését, főbb elemeit, elfogadja, hogy ezek eredményei valószínűségi jellegűek;
– ismeri az éghajlatváltozás mérséklésére tett nemzetközi és hazai kezdeményezéseket, reálisan értékeli személyes szerepvállalási lehetőségeit a kérdésben.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az összefüggésekben való gondolkodás fejlesztése az éghajlatváltozás (természetes és antropogén) okainak értelmezése kapcsán
– Összefüggések értelmezése, a környezettudatos szemlélet fejlesztése az éghajlatváltozás és az üvegházhatású gázok kibocsátásának összefüggése kapcsán
– A múltbeli és a jelenlegi éghajlatváltozás különböző földrajzi övekben mutatkozó jeleinek azonosítása
– Az éghajlatváltozás társadalmi-gazdasági következményeinek (pl. energiafelhasználás, élelmiszer-termelés, vízhasználat, biodiverzitás, turizmus, közlekedés, migráció, gazdasági károk) magyarázata
– Az éghajlatváltozás Kárpát-medencében várható következményeinek elemzése
– Alkalmazkodás az éghajlatváltozáshoz – az egyén és a közösségek lehetőségei, az éghajlatváltozás megállítására irányuló nemzetközi összefogás szükségességének felismerése
– A Föld globális hőszállítási rendszerei, szélrendszerek, tengeri áramlatok kialakulásának magyarázata, a Föld éghajlatának és időjárásának alakulásában játszott szerepük értékelése (pl. Golf-áramlat, magaslégköri futóáramlások, El Niño, La Niña jelenségek)
– Az éghajlatváltozás életközösségekre gyakorolt hatásának elemzése, a természetes életközösségekben lejátszódó alkalmazkodási folyamatok példáinak megbeszélése
– A térségünkben a klímaváltozás miatt terjedőben lévő fertőző betegségek főbb jellemzői (fertőzési források, átviteli módok, egyéni és közösségi védelem)

FOGALMAK

poláris Szöveg beírásához kattintson ide. légkörzés, tengeráramlás, üvegházhatás (ÜHG), éghajlatváltozás, középkori meleg időszak, kis jégkorszak, klímamodell

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Az emberi tevékenység éghajlatra gyakorolt hatásának, következményeinek bemutatása és rendszerezése adatok, bizonyítékok alapján
– Az utolsó jégkorszakot követő éghajlatváltozások bizonyítékainak értelmezése ábrák, szemelvények alapján
– A Föld legsebezhetőbb helyein bekövetkező problémák összegyűjtése (pl. tengerszint-emelkedés, elsivatagosodás, jégolvadás), előfordulásuk ábrázolása térképen
– Adatgyűjtés és vita az üvegházgázok kibocsátásának okairól, a kibocsátás csökkentésének lehetőségeiről
– Információgyűjtés a légköri összetétel és az éghajlat kapcsolatáról a földtörténeti és történelmi korokból
– A klímaváltozással kapcsolatos aktuális híradások (újságcikkek, digitális hírportálok cikkei, médiatartalmak) keresése
– Beszélgetés a klímaváltozás következményeiről és az alkalmazkodás lehetséges módjairól az egyén és a társadalom szintjén
– Időjárási szélsőségek a múltban, anyaggyűjtés az interneten

– Történelmi események és klímaváltozási adatok párhuzamba állítása (pl. az európai ember átlagmagassága és az átlagos hőmérséklet kapcsolata) csoportmunkában

TÉMAKÖR: Az élővilág sokszínűsége

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:8 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- elmélyültebb tudással, megnövekedett érdeklődéssel és felelősséggel fordul az élővilág sokszínűsége felé, felfedezi az ebben rejlő esztétikai szépséget, növekszik az érzelmi gazdagsága, belső harmóniája;
- komplexebb képet alkot az ember és az élő természet kapcsolatáról, tényekre alapozottan, mérlegelő gondolkodással értékeli az erről szóló híreket, környezetében megfigyelt jelenségeket.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- képeken, filmeken, leírásokban és saját megfigyelései során felismeri a Föld nagy biomjait, ismeri ezek elhelyezkedését a Földön, a területük gazdasági és társadalmi helyzetét összefüggésbe hozza a várható jövőjükkel;
- konkrét példákkal támasztja alá az éghajlatváltozásnak az élővilágra gyakorolt hatását;
- tudatosabban figyeli a lakókörnyezetében élő növény- és állatvilágot, ismeri ezek védettségi helyzetét, igyekszik megőrizni a természeti értékeket;
- érti a környezeti minőséget jellemző főbb adatok jelentőségét, ismeri a levegő, a vizek és a talaj legfontosabb minőségjelzőit, ezek alapján következtet az élővilágra gyakorolt hatásukra;
- kommunikációjában megfelelően használ természetvédelemmel kapcsolatos szakkifejezéseket (pl. biodiverzitás, ökológiai egyensúly, invazív faj…), környezeti kérdésekben vállalja a vitát, tényekre alapozottan érvel.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az éghajlati jellemzők és a biomok növény- és állatvilága közötti összefüggések vizsgálata néhány tipikus szárazföldi életközösségben (pl. sarkvidék, tundra, tajga, szavanna, sivatag, esőerdő, lomberdő)
– A tengerek élővilágának jellemzése, tipikus élőhelyek, érdekes fajok, populációk közötti kapcsolatok bemutatása
– A vizek minőségére vonatkozó állapotjelzők, vizsgálati adatok elemzése, a vízminőség életközösségekre gyakorolt hatásának elemzése, következtetések megfogalmazása
– A lakóhely/iskola környezetét jellemző abiotikus tényezők és az ott előforduló élővilág megfigyelése, kapcsolatuk sokoldalú elemzése
– A városi környezet sajátos élőhelyeinek azonosítása, néhány városlakó állatfaj megfigyelése, a kertes övezetek és közparkok néhány jellegzetes növénycsoportjának, állatfajának felismerése
– A bioszféra szintű kapcsolódások néhány példájának megbeszélése (pl. fajok vándorlása, szaharai por termékenyítő hatása, tengeri madarak szerepe), az egyensúly jelentésének és jelentőségének megbeszélése
– A Gaia-elmélet főbb gondolatainak megbeszélése, jelentőségének értékelése
– A közelmúltban és a jelenben végbemenő, az emberi tevékenységgel közvetlen vagy közvetett módon kapcsolatba hozható biodiverzitás-csökkenés lehetséges okainak és várható következményeinek feltárása, a negatív hatások csökkentésének, illetve az alkalmazkodás lehetőségeinek keresése, példáinak bemutatása
– Idegenhonos fajok gyakoribbá váló megjelenésének, az invazív jellegű terjedés okainak vizsgálata

- A környezet- és természetvédelem feladatainak, tevékenységének konkrét példák alapján való elemzése
- Az aktív és a passzív környezet- és természetvédelem összehasonlítása

FOGALMAK

bioszféra, biodiverzitás, biotikus és abiotikus környezeti tényezők, mikroklíma, vízminőség, talajminőség, levegőminőség, alkalmazkodás, természetvédelem, környezetvédelem

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Egy érdekes életközösséget bemutató kiselőadás készítése és bemutatása csoportmunkában
- Természetfilmek megnézése, a látottak alapján az életközösségeket bemutató jegyzetek, fogalmi térképek készítése, táplálkozási piramis rajzolása
- Kirándulásokon, családi utazásokon készült természetfotók bemutatása, a biológiai ismeretek alapján történő megbeszélése
- Az élővilág állapotát bemutató műholdfelvételek keresése, a változásra utaló jelek megbeszélése (pl. amazonasi erdőirtás, erdőtüzek, sivatagok terjedése)
- Természetfotók, tájleírások, művészeti ábrázolások keresése, készítése, az élmények megbeszélése
- Az életközösségek biológiai egyensúlyát veszélyeztető biodiverzitás-csökkenés (pl. tarvágásos erdőgazdálkodás), illetve az azt helyreállító természetvédelmi beavatkozási lehetőségek megvitatása esettanulmányok, filmek alapján A fajok sokféleségének megőrzése mellett érvelő, fotókkal, videókkal, grafikonokkal illusztrált bemutató összeállítása, projektmunka elkészítése
- Forráskutatás az élőlények kipusztulásának okairól, a Vörös könyv elemzése
- Természetfilmek elemzése filmnapló készítése és bemutatása
- Plakát tervezése „A Föld és az élet megóvása” témakörben

TÉMAKÖR: Környezet és egészség

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 10 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri az egészséges környezet személyes, családi és társadalmi jelentőségét, figyeli, keresi és értékeli a környezeti állapotról elérhető információkat, ezek alapján az egészséggel kapcsolatos következtetéseket fogalmaz meg;
- az egészséget generációkon átívelő fogalomként értelmezi, érti a biológiai mechanizmusok, a természeti és társadalmi környezet ebben játszott szerepét;
- valószínűségi gondolkodással kezeli a betegségekre, függőségekre való hajlam és ezek bekövetkezésének kérdését, rendelkezik a megelőzést támogató szemlélettel, tudással.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- tudatosan értékeli a lakókörnyezetének levegőminőségére vonatkozó információkat, érti a szmogriadó különféle fokozatai esetén elrendelt intézkedések célját, támogatja a települési levegőminőség védelmét szolgáló intézkedéseket, adott esetben maga is kezdeményez;
- reálisan értékeli a talaj meghatározó szerepét a tiszta, egészséges élelmiszer-termelésben, ismer a talajminőséget veszélyeztető antropogén folyamatokat;
- ismeri az ívóvíz meghatározó forrásait (felszín alatti vizek, felszíni vizek), példák alapján bemutatja az ivóvíz minőségét veszélyeztető emberi tevékenységeket;
- érti, hogy a szív- és érrendszeri, valamint a daganatos megbetegedésekben szerepük lehet a környezet bizonyos hatásainak, igyekszik ezeket csökkenteni, elkerülni;
- étkezésében tudatosabban követi az egészségmegőrzés elveit, ügyel az élelmiszer-biztonsági szabályok betartására;

- ismeri a függőség veszélyeit, törekszik az egészségkárosító szenvedélyek elkerülésére;
- tájékozott a szervi és pszichés betegségek korai felismerésének jelentőségéről, ismeri a legfontosabb tüneteket, jelentkezésük esetén szakszerű segítséget kér.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az egészséges környezet fenntarthatósági kritériumként való értelmezése
- A lakóhelyiségek levegőminőségét befolyásoló hatások, gyakoribb légszennyező anyagok, forrásaik és egészségügyi hatásaik megismerése
- A települési lakóövezetek levegőminőségi tényezői, a légszennyező anyagoknak való hosszú távú kitettség egészségkárosító hatásainak felismerése
- Az ívóvíz meghatározó forrásai (felszín alatti vizek, felszíni vizek), az ivóvíz minőségét veszélyeztető emberi tevékenységek
- A talaj, mint a környezet fő szűrő és detoxikáló rendszere, a talaj szerepe a felszín alatti vizek (ivóvíz) védelmében
- A talajminőség szerepe a tiszta és egészséges élelmiszer-termelésben, a talajminőséget veszélyeztető antropogén folyamatok
- Az egészségmegőrzést, a betegségek megelőzését, az utódgenerációk védelmét szolgáló életvitel (epigenetikai hatás) jellemzőinek azonosítása (táplálkozás, mozgás, mentálhigiéné)
- A szív- és érrendszeri betegségek életmóddal, környezeti minőséggel összefüggő kockázati tényezőinek feltárása, a megelőzés lehetőségeinek megbeszélése
- A rákbetegségek megelőzési lehetőségeinek felismerése, a betegség kialakulásában szerepet játszó környezeti tényezők azonosítása
- A betegségekre való hajlam és a környezet és életvitel közötti összefüggés vizsgálata
- Az élelmiszer-biztonság fogalmának értelmezése, tényezőinek és felelősségeinek azonosítása, jelentőségének értékelése
- Az élelmiszerek minőségmegőrzését befolyásoló tényezők azonosítása, a tárolás és tartósítás eljárásainak megismerése
- A dohányzás káros hatásainak összegyűjtése, a dohányzási szokásokra vonatkozó hazai és nemzetközi adatok elemzése

FOGALMAK

betegség, egészség, életvitel, megelőzés, mentálhigiéné, rákbetegség, hajlam, örökölhetőség, életvitel

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Levegőminőségi adatbázisok keresése, az adatok értelmezése, az egészségmegőrzéssel kapcsolatos következtetések levonása, cselekvési lehetőségek, intézkedési kezdeményezések megtervezése
- Az ivóvíz minőségével kapcsolatos tények, adatok gyűjtése, a tévhitek megbeszélése
- A dohányzás kultúrtörténetének, a függőség kialakulásának és kezelésének, a dohányzás élettani hatásainak és egészségkárosító következményeinek példák alapján történő bemutatása
- Kérdőíves (anonim) felmérés a dohányzási szokásokról és a kockázatok ismeretéről
- Az ivóvíz minőségére, felhasználására, a szennyvizek kezelésére és elhelyezésére vonatkozó vizsgálati adatok elemzése, következtetések megfogalmazása
- A rákbetegségek és a környezeti hatások kapcsolatát bemutató ismeretterjesztő cikk értelmezése

- A fertőző betegségekkel, járványokkal kapcsolatos történelmi áttekintő házi dolgozat, kiselőadás készítése
- Egy lakás, lakóház vagy település a fenntarthatóság szempontjait tükröző tervezési szempontjainak összegyűjtése, tervvázlat készítése és megvitatása csoportmunkában
- Esettanulmány elkészítése egy betegséggel kapcsolatban: okok, tünetek, diagnosztika, gyógyulás folyamata, a betegség lefolyása, lehetséges következményei, megelőzhetőség, örökölhetőség
- Esettanulmány elkészítése egy táplálkozási betegséggel kapcsolatban: okok, tünetek, diagnosztika, gyógyulás folyamata, a betegség lefolyása, lehetséges következményei, megelőzhetőség, örökölhetőség

TÉMAKÖR: Kozmikus környezetünk

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- helyesen értelmezi a Nap és a Naprendszer jelenségeit, folyamatait, azok földi hatásait;
- érti a Világegyetem tér- és időbeli léptékeit;
- nyitott a csillagászattal, kozmikus környezetünkkel kapcsolatos hírek, újdonságok iránt.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- elhelyezi a Földet a Világegyetemben és a Naprendszerben;
- ismeri a Föld, a Hold és a bolygók legfontosabb jellemzőit, mozgásait,
- ismeri a napfény különféle tartományainak pozitív és káros földi hatásait, értékeli a földi élet kialakulásában és fennmaradásában játszott szerepét;
- ismeri a Föld kozmikus hatások elleni védőernyőit, különös tekintettel az ózonpajzs szerepére, az azt károsító antropogén folyamatokra és következményeire;
- érti a mesterséges égitestek (műholdak) jelentőségét és szerepét a mindennapi életben;

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A Föld helye a Naprendszer bolygói között, az „élet zónájának” értelmezése
- A Nap energiatermelése, csillagként való életútja
- A napfény különféle tartományainak földi hatásai (látható fény és fotoszintézis, UV védelem, infravörös hősugárzás)
- a Hold és a földi élet közötti kapcsolatok felismerése (pl. biológiai ciklusok, árapály hatása)
- A Föld kozmikus hatások elleni védőernyői (részecskesugárzás és mágneses övezet, UV sugárzás és ózonpajzs, meteorok és légkör)
- A műholdak által a Föld állapotáról szerezhető információk típusainak azonosítása, a jelenlegi folyamatokkal és a jövő előrejelzésével összefüggő jelentőségük értékelése
- A Földön kívüli életformák utáni kutatás céljainak, módszereinek, eddigi és a jövőben várható eredményeinek áttekintése, értelmezése, a „marsi élet” (pl. Mars-csatornák) körüli vita megismerése
- Az aszteroidabecsapódások földtörténeti jelentősége (pl. víz, szervesanyag-beszállítás), egy mai becsapódási esemény valószínűsége, lehetséges következményei, az elhárítás módszerei

FOGALMAK

kozmikus sugárzás, bolygó, mellékbolygó (hold), meteor/meteorit, aszteroida, üstökös

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Projektek, prezentációk, egyéni és csoportos munkák ajánlott témái:
- Megoldandó problémák a Föld elhagyása esetén (pl. mesterséges gravitáció, fény stb.)
- Űrvárosok a fantasztikus irodalomban (filmekben), pl. Randevú a Rámával

- Az élet meghonosítása más bolygókon (megoldások irodalomban, filmekben)
- Egy másik galaxisba való eljutás nehézségeinek és a lehetséges megoldások összegyűjtése internetről, ezek megbeszélése
- Néhány katasztrófafilm (részleteinek) megtekintése, beszélgetés azok fizikai és földtudományi hátteréről
- Egy meteorbecsapódás megakadályozásának lehetőségei
- Adatgyűjtés a Földre potenciálisan veszélyes égitestekről, az ezeket vizsgáló csillagászati módszerekről, műszerekről
- Vita a kréta–tercier kihalási eseményről, érvek és ellenérvek gyűjtése

TÉMAKÖR: Jövőképek

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 10 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– érti az éghajlatváltozással átalakuló földi folyamatok várható gazdasági, társadalmi és biztonsági következményeit;
– érti az ökológiai lábnyom (hulladéklábnyom, vízlábnyom) fogalmát, helyesen értékeli ennek térbeli különbségeit a Földön és jelentőségét a jövőnk alakulását illetően;
– ismeri az urbanizáció mértéke várható növekedésének hatásait, véleményt fogalmaz meg az élhető és fenntartható települések jellemzőivel kapcsolatban.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– példák segítségével bemutatja a közeljövő lehetséges legfontosabb szintetikus anyagait;
– ismeri az alapvető ásványok és kőzetek, fosszilis energiahordozók 21. századi hasznosítási trendjeit, tájékozott az ásványvagyon kimerülési prognózisait illetően, átlátja az ebből eredő konfliktusforrásokat;
– reálisan értékeli a hulladékelhelyezés környezeti problémáit, az ebből származó hosszú távú kockázatokat, átlátja a probléma mérséklésében a személyes szerepvállalás lehetőségeit;
– érti a globális hálózatok kialakulásának folyamatait, az ebben rejlő veszélyeket;
– képes saját ökológiai lábnyomának kiszámítására, helyesen értékeli a változtatási lehetőségeit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– A technológiai fejlődés jövőformáló hatása, a lehetőségek, korlátok és veszélyek áttekintése (közlekedési eszközök és módok, munkakörnyezet és robotizáció, infokommunikáció)
– A biológiailag nem lebomló anyagok (kőolajalapú polimer műanyagok) problémáját érintő megoldási lehetőségek áttekintése (lebomló műanyagok, génszerkesztett mikrobiális technológiák)
– A Föld globális népességének várható alakulása, a növekedés hajtóerői, korlátjai és következményei
– A számítógépes klímamodellek összetevőinek folyamatos bővülése, a szimulációk valószínűségi előrejelzései különféle társadalmi és gazdasági forgatókönyvek esetén
– Az éghajlatváltozással átalakuló Föld (pl. jégmentes Északi-sarkvidék, tartós hőség és vízhiány) várható gazdasági, társadalmi és biztonsági kérdéseinek elemzése
– A növekvő adatmennyiség feldolgozásának módszerei (big data technológiák), az ebben rejlő előnyök és veszélyek
– A globális hálózatok (közlekedés és szállítás, internet, világkereskedelem) jövőbeli szerepének elemzése

FOGALMAK

számítógépes modell, szimuláció, előrejelzés

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A Föld és az emberiség lehetséges jövőjét bemutató filmek, regények, képregények, zenei vagy egyéb videók kiscsoportos elemzése, saját videó készítése
- Képregény- és karikatúraverseny „Egy élhető Föld” jegyében
- Portré: ismerkedés olyan kortárs személyek életével, akik sokat tettek vagy tesznek a Föld élhető jövőjéért
- Minielőadás és gyakorlati foglalkozás szervezése óvodás vagy általános iskolás korosztálynak az „Élhető Föld” témakörében
- A jelenkori városfejlesztés előremutató, követhető példáinak keresése, esetleírások, filmek elemzése
- Vita a növekvő adatmennyiség felhasználásában rejlő lehetőségekről és a megfontolandó kockázatokról
- A 3D nyomtatási technológia által elérhető előnyök és kockázatok megvitatása (pl. anyagtakarékosság, szakmák változása)
- A hagyományos és az elektromos autó hatásfokának összehasonlítása megadott műszaki paraméterek alapján, egy autó hatásfokának becslése
- Különböző GPS alapú helymeghatározó applikációk összehasonlítása, mérési pontosságuk becslése, a kapcsolatban részt vevő műholdak adatainak összehasonlítása
- Adatgyűjtés projektmunka keretében, táblázatkészítés, összehasonlítás a haditechnikában szereplő pusztító energiák tekintetében az íjtól a nukleáris fegyverekig

KÉMIA

Középiskolában az addig alapvetően egységes szemlélettel tanított természettudomány – a lehetőségeknek megfelelően – különválik tantárgyakra, amelyek azonban a tantárgyi logika felé haladva, de a társtudományok ismeretanyagát szorosan a tananyagba integrálva építik és fejlesztik a tanulók természettudományos gondolkodását. A középiskolai kémiai ismeretek tanításának célja tehát egyrészt a természettudományos szemléletmód továbbfejlesztése, a különböző tantárgyak keretében tanult ismeretek természettudományos műveltséggé történő integrálása, másrészt az elvontabb kémiai ismeretek, fogalmak feldolgozása, a kémiát továbbtanulásra választó tanulók ismereteinek megalapozása.

A természettudományos műveltség kialakítását olyan komplex problémák tárgyalásával lehet elősegíteni, melyek megoldása a kémiai, fizikai, biológiai és természetföldrajzi ismeretek bizonyos mértékű integrálását igényli. Ilyenek lehetnek például: a víz, a talaj és a levegő szennyezése, tisztítása; a hulladékkezelés és hulladékhasznosítás; ételeink és italaink; gyógyszerek és „csodaszerek”.

A középiskolai kémiatanulás hozzájárul ahhoz, hogy a fizika, kémia, biológia és földrajz tantárgyak által közvetített tartalmak egységes természettudományos műveltséggé rendeződjenek. A tananyag felépítése egyre jobban közelít a kémia tudományának logikájához.

A kémia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tanuló felismeri, összegyűjti, csoportosítja, rendszerezi és értékeli a hétköznapi életben, a tanulói kísérletezések során, illetve a szaknyelvi környezetben megjelenő, a kémiához kapcsolódó információkat. A rendszerezett és értékelt természettudományos információkat társaival megosztja.

A kommunikációs kompetenciák: A tanuló magabiztosan kommunikál írásban és szóban az anyanyelvén, ismeri és alkalmazza a legfontosabb természettudományos, különösen a kémiához kapcsolható legalapvetőbb szaknyelvi kifejezéseket. Egyszerű, a fizikai és kémiai tulajdonságokkal, a környezetvédelemmel, illetve a vegyipari tevékenységgel kapcsolatos médiatartalmakat, prezentációkat hoz létre, illetve szöveges feladatot old meg önállóan vagy csoportban dolgozva, annak érdekében, hogy általuk üzeneteket közvetítsen főként társai és korosztálya számára.

A digitális kompetenciák: A tanuló magabiztosan használja a digitális technológiát kémiai tárgyú tartalmak keresésére, értelmezésére, elemzésére, a vizsgálatai során meghatározott adatok kiértékelésére. Ismeri azokat a szempontokat, amelyek alapján kiszűrhetők és helyesen értelmezhetők az áltudományos tartalmak a világhálón. A technológia felhasználásával a tanuló különböző médiatartalmakat, prezentációkat, esetleg modelleket, animációkat készít különböző témakörökben. A tanulás része az együttműködés és a kommunikáció, korszerű eszközökkel, felelős és etikus módon.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló a kémiai tanulmányai során gyakorlatot szerez a bizonyítékokon alapuló következtetések levonásában és az ezekre alapozott döntések meghozatalában. A kémiai tárgyú problémák megoldása során hipotézist alkot, az elvégzendő kísérleteket megtervezi, miközben fejlődik absztrakciós készsége. Az elemzés során összefüggéseket vesz észre, ok-okozati viszonyokra jön rá, ami alapján egyszerűbb általánosításokat fogalmaz meg.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A kémiatanulás alapja az egyéni és a csoportos tevékenység. A tanulási tevékenységet vagy munkavégzést érintő csoportmunka során a tanuló felismeri feladatát, szerepét a csoportban, csoporttagként a társakkal együtt végez különböző tevékenységeket, illetve megfelelő készségek birtokában igény szerint csoportvezetői szerepet vállal.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanuló a projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző médiatartalmakat, prezentációkat, rövidebb-hosszabb szöveges produktumokat hoz létre a tapasztalatok, eredmények, elemzések, illetve következtetések bemutatására.
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló a kémiaórai tevékenysége során elsajátít számos olyan készséget, amely alkalmassá teszi arra, hogy képes legyen a feladatkörét érintő változó szerepekhez újító módon és rugalmasan alkalmazkodni. Felismeri a hétköznapi életben előforduló, kémiai tárgyú problémákban rejlő lehetőségeket, lehetőségeihez mérten hozzájárul a problémák megoldásához, az esélyeket és alternatívákat mérlegeli. Hatékonyan kommunikál másokkal, a többség álláspontját elfogadva vagy saját álláspontját megvédve érvel, mások érveit meghallgatja, azokat elfogadja vagy cáfolja.

9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamos kémiaoktatás célja, hogy a gimnáziumi tanulók többsége számára releváns, a mindennapi életben felmerülő problémák magyarázatán keresztül fejlessze a tanulók kémiai ismereteit, gondolkodási képességeit, valamint pozitív attitűdöt alakítson ki a tanulókban a kémiához való viszonyukban és a kémia életünkben betöltött szerepének megítélésében. Ugyanakkor az alapvető kémiai ismeretek tárgyalása és gyakoroltatása révén megteremti az alapjait annak is, hogy az érdeklődő tanulók sikeres érettségi vizsgát tegyenek kémiából. A gyakorlatban hasznosítható ismeretek egyrészt konkrét tárgyi ismereteket jelentenek, másrészt pedig az ismeretekből kialakuló olyan szemléletet adnak, amely a még nem ismert, új jelenségekben való eligazodásban nyújt segítséget.
A tananyag felépítése, elrendezése közelít a tudomány logikájához, de annak mentén még a kontextus- vagy problémaközpontú feldolgozás a jellemző. Ez egyrészt megkönnyíti a jelenségek értelmezéséhez szükséges ismeretek és képességek kapcsolati rendszerének kialakulását, másrészt kellő alapot biztosít a 11. évfolyam természettudomány tantárgyhoz.
A logikai kapcsolatok feltárása lehetőséget ad az óravezetésben az aktív tanulási formák használatára is: a problémák tudatos azonosítására, információkeresésre, kísérletek tervezésére, objektív megfigyelésre, a grafikonok elemzésére, modellezésre, szimulációk használatára, következtetések levonására. A logikai kapcsolatok hangsúlyozása elsősorban a kémia és a természettudományok iránt fogékony tanulók érdeklődését tartják fenn, esetleg fokozzák is. A humán érdeklődésű tanulók kémia iránti érdeklődését pedig csak úgy lehet felkelteni, ha folyamatosan a mindennapi életből vett példákkal, a jelenüket és a jövőjüket meghatározó kérdésekkel és problémákkal szembesítjük őket.
A 9–10. évfolyamon a kémia tantárgy óraszáma: 102 óra.
A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám (E)
Az anyagok szerkezete és tulajdonságai	10
Kémiai átalakulások	14
Elemek és szervetlen vegyületeik	12
A szén egyszerű szerves vegyületei	18
Az életműködések kémiai alapjai	6
Kémia az ipari termelésben és a mindennapokban	8
Környezeti kémia és környezetvédelem	4
Összes óraszám:	72

TÉMAKÖR: Az anyagok szerkezete és tulajdonságai
JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 10 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- egyedül vagy csoportban elvégez egyszerű kémiai kísérleteket leírás vagy szóbeli útmutatás alapján, és értékeli azok eredményét;
- kémiai vizsgálatainak tervezése során alkalmazza az analógiás gondolkodás alapjait és használja az „egyszerre csak egy tényezőt változtatunk” elvet.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri az atom felépítését, az elemi részecskéket, valamint azok jellemzőit, ismeri az izotópok legfontosabb tulajdonságait, érti a radioaktivitás lényegét, és példát mond a radioaktív izotópok gyakorlati felhasználására;
- ismeri az anyagmennyiség és a mól fogalmát, érti bevezetésük szükségességét, és egyszerű számításokat végez m, n és M segítségével;
- ismeri az atom elektronszerkezetének kiépülését a Bohr-féle atommodell szintjén, tisztában van a vegyértékelektronok kémiai reakciókban betöltött szerepével;
- értelmezi a periódusos rendszer fontosabb adatait (vegyjel, rendszám, relatív atomtömeg), alkalmazza a periódusszám és a (fő)csoportszám jelentését a héjak és a vegyértékelektronok szempontjából, ismeri a periódusos rendszer fontosabb csoportjainak a nevét és az azokat alkotó elemek vegyjelét;
- ismeri a molekulaképződés szabályait, ismeri az elektronegativitás fogalmát, és érti a kötéspolaritás lényegét, a kovalens kötést jellemzi száma és polaritása szerint, megalkotja egyszerű molekulák szerkezeti képletét, ismeri a legalapvetőbb molekulaalakokat (lineáris, síkháromszög, tetraéder, piramis, V-alak), valamint ezek meghatározó szerepét a molekulák polaritása szempontjából;
- meghatározza egyszerű molekulák polaritását, és ennek alapján következtet a közöttük kialakuló másodrendű kémiai kötésekre, valamint oldhatósági jellemzőikre, érti, hogy a moláris tömeg és a molekulák között fellépő másodrendű kötések minősége hogyan befolyásolja az olvadás- és forráspontot, ezeket konkrét példákkal támasztja alá;
- érti a részecske szerkezete és az anyag fizikai és kémiai tulajdonságai közötti alapvető összefüggéseket;
- ismeri az egyszerű ionok atomokból való létrejöttének módját, ezt konkrét példákkal szemlélteti, ismeri a fontosabb összetett ionok molekulákból való képződésének módját, tudja a nevüket, összegképletüket, érti egy ionvegyület képletének a megszerkesztését az azt alkotó ionok képlete alapján, érti az ionrács felépülési elvét, az ionvegyület képletének jelentését, konkrét példák segítségével jellemzi az ionvegyületek fontosabb tulajdonságait;
- ismeri a fémek helyét a periódusos rendszerben, érti a fémes kötés kialakulásának és a fémek kristályszerkezetének a lényegét, érti a kapcsolatot a fémek kristályszerkezete és fontosabb tulajdonságai között, konkrét példák segítségével (pl. Fe, Al, Cu) jellemzi a fémes tulajdonságokat, összehasonlításokat végez;
- ismeri az anyagok csoportosításának a módját a kémiai összetétel alapján, ismeri ezeknek az anyagcsoportoknak a legfontosabb közös tulajdonságait, példákat mond minden csoport képviselőire, tudja, hogy az oldatok a keverékek egy csoportja;
- érti a „hasonló a hasonlóban jól oldódik” elvet, ismeri az oldatok töménységével és az oldhatósággal kapcsolatos legfontosabb ismereteket, egyszerű számítási feladatokat old meg az oldatok köréből (tömegszázalék, anyagmennyiség-koncentráció, tömegkoncentráció);
- adott szempontok alapján összehasonlítja a három halmazállapotba (gáz, folyadék, szilárd) tartozó anyagok általános jellemzőit, ismeri Avogadro gáztörvényét, és egyszerű számításokat végez gázok térfogatával standard körülmények között, érti a halmazállapot-változások lényegét és energiaváltozását;
- egyedül vagy csoportban elvégez összetettebb, halmazállapot-változással és oldódással kapcsolatos kísérleteket, és megbecsüli azok várható eredményét.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Megfigyelési és manuális készség fejlesztése
- A társakkal való együttműködés képességének fejlesztése
- Kísérletek értelmezése és biztonságos megvalósítása
- A biztonságos eszköz- és vegyszerhasználat elsajátítása
- Az analógiás gondolkodás fejlesztése
- Alapvető matematikai készségek fejlesztése
- Alkotás digitális eszközzel
- Információkeresés digitális eszközzel
- Az atomok és a periódusos rendszer
- A kovalens kötés és a molekulák
- Az atomrácsos kristályok
- Az ionok, az ionkötés és az ionvegyületek
- A fémes kötés és a fémek
- Az anyagok csoportosítása: elemek, vegyületek és keverékek
- Halmazállapotok, halmazállapot-változások

FOGALMAK

izotópok, vegyértékelektronok, anyagmennyiség, Avogadro-szám, relatív atomtömeg, moláris tömeg, elektronegativitás, elsőrendű kémiai kötés, kötéspolaritás, szerkezeti képlet, másodrendű kémiai kötés, kristályrács, ion, anyagmennyiség-koncentráció, Avogadro-törvény, moláris térfogat, amorf állapot

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Logikai térkép készítése az atomot felépítő atommagról és elektronburokról, az elemi részecskékről, valamint azok legfontosabb szerepéről, tulajdonságairól
- Magyar és/vagy idegen nyelvű mobilalkalmazások keresése és használata az atomok elektronszerkezetével és a periódusos rendszerrel kapcsolatban
- Bemutató készítése „Mengyelejev és a periódusos rendszer” címmel
- Cikkek, illetve hírek keresése a médiában a radioaktív izotópok veszélyeiről, illetve felhasználási lehetőségeiről
- Hevesy György munkásságának bemutatása kiselőadásban
- Marie Curie munkásságának bemutatása poszteren vagy prezentáció formájában
- Bemutató készítése a radiokarbon kormeghatározásról
- Egyszerű számítások elvégzése az anyagmennyiséggel kapcsolatban, pl. egy korty vagy egy csepp vízben lévő vízmolekulák hozzávetőleges számának kiszámítása, egy vascsipeszben lévő vasatomok számának kiszámítása, egy kockacukorban lévő répacukormolekulák számának kiszámítása, vagy egy adott tömegű kénkristályban található kénmolekulák számának kiszámítása
- Demonstrációs kísérletek elvégzése vagy keresése a világhálón az egy csoportban lévő elemek hasonló kémiai tulajdonságainak szemléltetésére (pl. a kálium és a nátrium, a magnézium és a kalcium, a klór és a jód kémiai reakcióinak összehasonlítása), a kísérletek tapasztalatainak szemléltetése
- Logikai térkép készítése a kémiai kötésekről, azok típusairól, főbb jellemzőikről, példákkal
- Egyszerű molekulák felismerése a modelljük alapján, a molekula alakjának és polaritásának meghatározása
- Molekulák csoportosítása polaritásuk, valamint a közöttük kialakuló legerősebb másodrendű kölcsönhatás alapján

- Molekulamodellező alkalmazások keresése és használata
- Az olvadáspont, a forráspont, valamint oldhatósági adatok elemzése, kapcsolat keresése az anyag szerkezete és tulajdonságai között
- Egyszerű kísérletek molekula-, atom-, fém- és ionrácsos anyagok tulajdonságainak összehasonlítására (pl. a kén, a kvarc, a vas, illetve a nátrium-klorid összehasonlítása), a várható tapasztalatok megjóslása, majd összevetése a tényleges tapasztalatokkal, a tapasztalatok táblázatos összefoglalása
- Különféle rácstípusú elemek és vegyületek olvadás- és forráspont adatainak digitális ábrázolása többféle módokon, következtetések levonása, ábraelemzés
- Szilárd kősó és a sóoldat vezetőképességének vizsgálata, előzetes becslés a bekövetkező tapasztalatokkal kapcsolatban, a tapasztalatok alapján következtetések levonása
- A pontos és részletes megfigyelés fejlesztése a kén olvasztásos kísérlete segítségével
- Kb. azonos vastagságú vas-, réz- és alumíniumhuzal fizikai tulajdonságainak vizsgálata, összehasonlító táblázat készítése
- Egyszerű számítások elvégzése a gázok moláris térfogatával kapcsolatban
- Információkeresés a gázok moláris térfogatának hőmérsékletfüggésével kapcsolatban, az adatok grafikus ábrázolása
- Oldódással, illetve halmazállapot-változással járó reakciók elvégzése részletes leírás alapján, a tapasztalatok rögzítése, a következtetések levonása
- Kísérlettervezés a „hasonló a hasonlót old” elv szemléltetésére, a vizsgálat mozgóképes dokumentálása
- Kiselőadás a víz fagyása során bekövetkező térfogatnövekedésről
- Információkeresés a hidrátburoknak az élő szervezetben betöltött szerepével kapcsolatban
- Animáció keresése a hidrátburok kialakulásának bemutatására
- Az ásványvizes palackok címkéjén található koncentrációértékek értelmezése

TÉMAKÖR: **Kémiai átalakulások**

JAVASOLT ÓRASZÁM: **E: 14 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a kémiai reakciókat szimbólumokkal írja le;
- egyedül vagy csoportban elvégez egyszerű kémiai kísérleteket leírás vagy szóbeli útmutatás alapján, és értékeli azok eredményét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- érti a fizikai és kémiai változások közötti különbségeket;
- ismeri a kémiai reakciók végbemenetelének feltételeit, ismeri, érti és alkalmazza a tömeg- és töltésmegmaradás törvényét a kémiai reakciókra;
- ismeri a kémiai reakciók csoportosítását többféle szempont szerint: a reagáló és a képződő anyagok száma, a reakció energiaváltozása, időbeli lefolyása, iránya, a reakcióban részt vevő anyagok halmazállapota szerint;
- konkrét reakciókat termokémiai egyenlettel is felír, érti a termokémiai egyenlet jelentését, ismeri a reakcióhő fogalmát, a reakcióhő ismeretében megadja egy reakció energiaváltozását, energiadiagramot rajzol, értelmez, ismeri a termokémia főtételét és jelentőségét a többlépéses reakciók energiaváltozásának meghatározásakor;
- érti a katalizátorok hatásának elvi alapjait;
- ismer egyirányú és egyensúlyra vezető kémiai reakciókat, érti a dinamikus egyensúly fogalmát, ismeri és alkalmazza az egyensúly eltolásának lehetőségeit Le Chatelier elve alapján;
- ismeri a fontosabb savakat, bázisokat, azok nevét, képletét, Brönsted sav-bázis elmélete alapján értelmezi a sav és bázis fogalmát, ismeri a savak és bázisok erősségének és

értékűségének jelentését, konkrét példát mond ezekre a vegyületekre, érti a víz sav-bázis tulajdonságait, ismeri az autoprotolízis jelenségét és a víz autoprotolízisének a termékeit;
- konkrét példákon keresztül értelmezi a redoxireakciókat oxigénfelvétel és oxigénleadás alapján, ismeri a redoxireakciók tágabb értelmezését elektronátmenet alapján is, konkrét példákon bemutatja a redoxireakciót, eldönti egy egyszerű redoxireakció egyenlete ismeretében az elektronátadás irányát, az oxidációt és redukciót, megadja az oxidálószert és a redukálószert;
- érti az elektromos áram és a kémiai reakciók közötti összefüggéseket: a galvánelemek áramtermelésének és az elektrolízisnek a lényegét;
- tisztában van az elektrokémiai áramforrások felépítésével és működésével, ismeri a Daniell-elem felépítését és az abban végbemenő folyamatokat, az elem áramtermelését;
- ismeri az elektrolizáló cella felépítését és az elektrolízis lényegét a hidrogén-klorid-oldat grafitelektródos elektrolízise kapcsán, érti, hogy az elektromos áram kémiai reakciók végbemenetelét segíti, példát ad ezek gyakorlati felhasználására (alumíniumgyártás, galvanizálás).

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Kísérletek értelmezése és biztonságos megvalósítása
- A problémamegoldó képesség fejlesztése
- Vitakészség fejlesztése
- A társakkal való együttműködés fejlesztése
- Az analógiás gondolkodás fejlesztése
- Alkotás digitális eszközzel
- Információkeresés és -megosztás digitális eszközzel
- A kémiai reakciók általános jellemzése és csoportosítása
- A reakciók egyenletének leírása képletekkel, az egyenlet értelmezése
- Savak, bázisok, sav-bázis reakciók
- A kémhatás és a pH
- A redoxireakciók
- Elektrokémiai alapismeretek

FOGALMAK

reakcióhő, Hess-tétel, dinamikus egyensúly, a legkisebb kényszer elve, Brönsted-féle sav-bázis elmélet, amfoter vegyület, oxidáció, redukció, redoxireakció, galvánelem, elektród, akkumulátor, elektrolízis

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Internetes oldalak keresése és használata a tömegmegmaradás törvényének szemléltetésére
- Egyszerű kémcsőkísérletek elvégzése a különböző reakciótípusokra: exoterm – endoterm, sav-bázis – redoxi, gázfejlődés – csapadékképződés, pillanatreakció – időreakció
- Egyszerű, életszerű, a gyakorlati szempontból is releváns sztöchiometriai feladatok megoldása a reakcióegyenlet alapján
- Adatok, grafikonok, leírt jelenségek tapasztalatainak értelmezése a termokémia tárgyköréből
- A katalizátorok működésének vizsgálata, a kísérletek elvégzése leírás alapján, a tapasztalatok rögzítése, magyarázata
- A katalizátorok mindennapi életben betöltött szerepének felismerése és alátámasztása példákkal, az enzimreakciók áttekintése
- Animációk és szimulációk keresése az interneten a kémiai egyensúlyok és a Le Chatelier-féle legkisebb kényszer elvének demonstrálására
- A kémiai egyensúly szemléltetése szénsavas üdítőital segítségével

- A leggyakoribb, legismertebb savak tulajdonságainak vizsgálata egyszerű kémcsőkísérletekkel (reakció lúgokkal, fémekkel, mészkővel), tapasztalatok megfigyelése, rögzítése, magyarázata
- Bemutató készítése a háztartásban előforduló savakról, azok kémiai összetételéről, molekuláik szerkezetéről, felhasználási módjukról és biztonságos kezelésükről
- Bemutató készítése a háztartásban előforduló lúgos kémhatású anyagokról/oldatokról, azok kémiai összetételéről, felhasználási módjukról és biztonságos kezelésükről
- Hígítási sor készítése erős savból és bázisból, a pH megállapítása indikátorpapírral, a pH és az oldat oxóniumion-koncentrációja közötti kapcsolat áttekintése
- Animáció keresése az egy-, illetve többértékű savak esetében a közömbösítésük során bekövetkező pH-változás szemléltetésére
- Egyszerű galvánelemek (pl. Daniell-elem) összeállítása, gyümölcselemek készítése, a bennük végbemenő redoxireakciók értelmezése
- Házi dolgozat vagy bemutató készítése „A gyakorlatban használt elektrokémiai áramforrások” címmel – összetétel, felépítés, működés, felhasználási területek, környezetvédelmi vonatkozások
- „Tényleg 0% emisszió jellemzi az elektromos autókat?” – érvelő vita lefolytatása
- Hidrogén-klorid-oldat elektrolizálására alkalmas cella összeállítása és működtetése
- Elektrolizáló cella összeállítása és működtetése – hypo előállítása laboratóriumban nátrium-klorid-oldat grafitelektródos elektrolízisével, a hypo tulajdonságainak (kémhatás, oxidáló hatás) vizsgálata
- Animáció keresése az ionvándorlás szemléltetésére
- Projektmunka: „Oláh György és a direkt metanolos tüzelőanyagcella” – a működés bemutatása, előnyeinek kiemelése a környezet- és energiatermelés, valamint a fenntarthatóság szempontjából
- Érvelő beszélgetés kezdeményezése „Működhet-e vízzel egy autó?” címmel
- Interaktív feladatok készítése az interneten található feladatkészítő alkalmazások segítségével

TÉMAKÖR: **Elemek és szervetlen vegyületeik**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **E: 12 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- ismer megbízható magyar és idegen nyelvű internetes forrásokat kémiai tárgyú, elemekkel és vegyületekkel kapcsolatos képek és szövegek gyűjtésére.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri a hidrogén, a halogének, a kalkogének, a nitrogén, a szén és fontosabb vegyületeik fizikai és kémiai sajátságait, különös tekintettel a köznapi életben előforduló anyagokra;
- alkalmazza az anyagok jellemzésének szempontjait a hidrogénre, kapcsolatot teremt az anyag szerkezete és tulajdonságai között;
- ismeri a halogének képviselőit, jellemzi a klórt, ismeri a hidrogén-klorid és a nátrium-klorid tulajdonságait;
- ismeri és jellemzi az oxigént és a vizet, ismeri az ózont mint az oxigén allotróp módosulatát, ismeri mérgező hatását (szmogban) és UV-elnyelő hatását (ózonpajzsban);
- ismeri és jellemzi a ként, a kén-dioxidot és a kénsavat;
- ismeri és jellemzi a nitrogént, az ammóniát, a nitrogén-dioxidot és a salétromsavat;
- ismeri a vörösfoszfort és a foszforsavat, fontosabb tulajdonságaikat és a foszfor gyufagyártásban betöltött szerepét;

- összehasonlítja a gyémánt és a grafit szerkezetét és tulajdonságait, különbséget tesz a természetes és mesterséges szenek között, ismeri a természetes szenek felhasználását, ismeri a koksz és az aktív szén felhasználását, példát mond a szén reakcióira (pl. égés), ismeri a szén oxidjainak (CO, CO_2) a tulajdonságait, élettani hatását, valamint a szénsavat és sóit, a karbonátokat;
- ismeri a fémrács szerkezetét és az ebből adódó alapvető fizikai tulajdonságokat;
- ismeri a fémek helyét a periódusos rendszerben, megkülönbözteti az alkálifémeket, az alkáliföldfémeket, ismeri a vas, az alumínium, a réz, valamint a nemesfémek legfontosabb tulajdonságait;
- kísérletek tapasztalatainak ismeretében értelmezi a fémek egymáshoz viszonyított reakciókészségét oxigénnel, sósavval, vízzel és más fémionok oldatával, érti a fémek redukáló sorának felépülését, következtet fémek reakciókészségére a sorban elfoglalt helyük alapján;
- használja a fémek redukáló sorát a fémek tulajdonságainak megjóslására, tulajdonságaik alátámasztására;
- ismeri a fontosabb fémek (Na, K, Mg, Ca, Al, Fe, Cu, Ag, Au, Zn) fizikai és kémiai tulajdonságait;
- ismeri a fémek köznapi szempontból legfontosabb vegyületeit, azok alapvető tulajdonságait ($NaCl$, Na_2CO_3, $NaHCO_3$, Na_3PO_4, $CaCO_3$, $Ca_3(PO_4)_2$, Al_2O_3, Fe_2O_3, $CuSO_4$);
- ismer eljárásokat fémek ércekből történő előállítására (vas, alumínium).

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Alkotás digitális eszközökkel
- Kísérletek értelmezése
- Az analógiás gondolkodás fejlesztése
- A rendszerezőképesség fejlesztése
- A digitális kompetencia fejlesztése
- A hidrogén
- A halogének
- A kalkogének
- A nitrogéncsoport elemei
- A szén és szervetlen vegyületei
- A fémek általános jellemzése
- A fémek csoportosítása és kémiai tulajdonságaik
- A legfontosabb fémvegyületek tulajdonságai

FOGALMAK

durranógáz, szökőkút-kísérlet, jódtinktúra, allotróp módosulatok, szintézis, természetes és mesterséges szenek, könnyűfémek, nehézfémek, a fémek redukáló sora, korrózióvédelem

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Az anyagok tulajdonságainak levezetése a szerkezetből, a felhasználásuk kapcsolatba hozása a tulajdonságokkal
- Magyar és idegen nyelvű applikációk keresése és használata az anyagok tulajdonságainak megismeréséhez, a megszerzett információk mérlegelő kezelése, pontosítások elvégzése szakkönyvek, tankönyvek segítségével
- Egyszerű demonstrációs vagy tanulókísérletek elvégzése a tananyagban előkerülő nemfémes elemek és vegyületeik előállítására, tulajdonságaik bemutatására
- Egyszerű tanulókísérlet a durranógáz összetételének igazolására, a kísérlet mozgóképes dokumentálása

- Összefoglaló táblázat készítése a nemfémes elemekről, hidrogénnel alkotott vegyületeikről, oxidjaikról, oxosavaikról és sóikról
- Gondosan válogatott videofilmek megtekintése alapvető, de nem minden laborban kivitelezhető kémiai kísérletekről, a pontos, precíz megfigyelések jelentőségének hangsúlyozása
- Kiselőadások egyes nemfémes elemek és vegyületeik köznapi életben betöltött szerepéről (pl. „A klór és a víztisztítás", „A kén használata a borászatban", „Az aktív szén és az adszorpció", „A néma gyilkos – a szén-monoxid", „Miért nevezik a szén-dioxidot mustgáznak?" címekkel)
- Bemutatók készítése tudománytörténeti témákban (pl. „Irinyi János és a gyufa", „Haber és Bosch ammóniaszintézise", „Semmelweis Ignác és a klórmeszes fertőtlenítés")
- Folyamatábrák készítése a nemfémes elem – nemfém-oxid – oxosav, valamint a fémes elem – fém-oxid – lúg előállítási/levezetési sorokra
- A fémek legfontosabb képviselőinek csoportosítása különféle szempontok szerint (pl. helyük a periódusos rendszerben, színük, sűrűségük, korróziós hajlamuk, keménységük alapján)
- A köznapi élet szempontjából legfontosabb fémek (vas, réz, alumínium, esetleg ezüst, arany) tulajdonságainak megfigyelése, vizsgálata, összehasonlítása, a vizsgálatok jegyzőkönyves dokumentálása
- A fémek redukáló sorának felépítése egyszerű kísérletek elvégzésén keresztül – fémek reakciója oxigénnel, savakkal, vízzel, valamint más fémionok vizes oldatával
- Az alumínium, az alumínium-oxid, illetve az alumínium-hidroxid reakciójának vizsgálata savakkal és lúgokkal
- A korrózió folyamatának egyszerű kísérletes szemléltetése (pl. vashuzal nedves levegőn, alufólia higany(II)-klorid-oldatos kezelés után), információgyűjtés a korrózió elleni védekezés lehetőségeiről
- Összehasonlító táblázat készítése a tanult fémekről, fémvegyületekről, azok tulajdonságairól

TÉMAKÖR: **A szén egyszerű szerves vegyületei**

JAVASOLT ÓRASZÁM: **E: 18 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri az anyagok jellemzésének logikus szempontrendszerét: anyagszerkezet – fizikai tulajdonságok – kémiai tulajdonságok – előfordulás – előállítás – felhasználás;
- ismeri a legegyszerűbb szerves kémiai reakciótípusokat;
- analógiás gondolkodással következtet a szerves vegyület tulajdonságára a funkciós csoportja ismeretében;
- magabiztosan használ magyar és idegen nyelvű mobiltelefonos/táblagépes applikációkat kémiai tárgyú információk keresésére;
- egyedül vagy csoportban elvégez egyszerű kémiai kísérleteket leírás vagy szóbeli útmutatás alapján, és értékeli azok eredményét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a szerves vegyületeket felépítő organogén elemeket, érti a szerves vegyületek megkülönböztetésének, külön csoportban tárgyalásának az okát, az egyszerűbb szerves vegyületeket szerkezeti képlettel és összegképlettel jelöli;
- ismeri a telített szénhidrogének homológ sorának felépülési elvét és fontosabb képviselőiket, ismeri a metán fontosabb tulajdonságait, jellemzi az anyagok szempontrendszere alapján, ismeri a homológ soron belül a forráspont változásának az

okát, valamint a szénhidrogének oldhatóságát, ismeri és egy-egy kémiai egyenlettel leírja az égés, a szubsztitúció és a hőbontás folyamatát;
- érti az izoméria jelenségét, példákat mond konstitúciós izomerekre;
- ismeri a telítetlen szénhidrogének fogalmát, az etén és az acetilén szerkezetét és fontosabb tulajdonságait, ismeri és reakcióegyenletekkel leírja a telítetlen szénhidrogének jellemző reakciótípusait, az égést, az addíciót és a polimerizációt;
- felismeri az aromás szerkezetet egy egyszerű vegyületben, ismeri a benzol molekulaszerkezetét és fontosabb tulajdonságait, tudja, hogy számos illékony aromás szénhidrogén mérgező;
- példát mond közismert halogéntartalmú szerves vegyületre (pl. kloroform, vinil-klorid, freonok, DDT, tetrafluoretén), és ismeri felhasználásukat;
- ismeri és vegyületek képletében felismeri a legegyszerűbb oxigéntartalmú funkciós csoportokat: a hidroxilcsoportot, az oxocsoportot, az étercsoportot;
- ismeri az alkoholok fontosabb képviselőit (metanol, etanol, glikol, glicerin), azok fontosabb tulajdonságait, élettani hatásukat és felhasználásukat;
- felismeri az aldehidcsoportot, ismeri a formaldehid tulajdonságait, az aldehidek kimutatásának módját, felismeri a ketocsoportot, ismeri az aceton tulajdonságait, felhasználását;
- ismeri és vegyületek képletében felismeri a karboxilcsoportot és az észtercsoportot, ismeri az egyszerűbb és fontosabb karbonsavak (hangyasav, ecetsav, zsírsavak) szerkezetét és lényeges tulajdonságait;
- az etil-acetát példáján bemutatja a kis szénatomszámú észterek jellemző tulajdonságait, tudja, hogy a zsírok, az olajok, a foszfatidok, a viaszok egyaránt az észterek csoportjába tartoznak;
- szerkezetük alapján felismeri az aminok és az amidok egyszerűbb képviselőit, ismeri az aminocsoportot és az amidcsoportot.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Az analógiás gondolkodás fejlesztése
- Vitakészség fejlesztése
- A rendszerezőképesség fejlesztése
- Információk keresése és megosztása digitális eszközökkel
- A telített szénhidrogének
- A telítetlen szénhidrogének
- A halogéntartalmú szerves vegyületek
- Az oxigéntartalmú szerves vegyületek
- A nitrogéntartalmú szerves vegyületek

FOGALMAK
funkciós csoport, homológ sor, telített és telítetlen szénhidrogének, szerves reakciótípusok, izoméria, konstitúció, aromás vegyületek, heteroatom, alkoholok, aldehidek, ketonok, éterek, karbonsavak, észterek, aminok, amidok

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Pálcikamodellek használata egyszerű konstitúciós izomer vegyületek molekulaszerkezetének a modellezésére, az etanol és a dimetil-éter összehasonlítása
- Szerkezeti képletek felírásának gyakorlása molekulamodellek alapján
- Az anyagok jellemzési szempontrendszerének bemutatása a legegyszerűbb szénhidrogén, a metán példáján, a szerkezet és a tulajdonságok kapcsolatának elemzése, az összefüggések keresése
- Táblázatos adatok értelmezése, elemzése, összefüggések keresése az alkánok homológ sora, tagjainak moláris tömege, molekulapolaritása, halmazállapota (olvadás- és

forráspontja), sűrűsége és oldhatósága kapcsán, grafikonok, diagramok készítése a táblázat adatainak felhasználásával
- Kiselőadás a metán és a sújtólégrobbanások témaköréből
- Kiselőadás a Davy-lámpa történetéről és működéséről
- Logikai térkép készítése a szénhidrogének áttekintésére, amely tartalmazza a tanult szénhidrogén-csoportokat, azok legfontosabb tulajdonságait, és példák megnevezése a gyakorlati szempontból fontos képviselőikre
- Internetes információgyűjtés és bemutató készítése a halogénezett szénvegyületek gyakorlati jelentőségéről, felhasználásáról, élettani és környezetvédelmi vonatkozásairól
- A különböző szerves vegyületcsoportok legjellemzőbb képviselőinek (etanol, dietil-éter, aceton, ecetsav, etil-acetát) bemutatása, az anyagok legjellemzőbb tulajdonságainak megfigyelése, kapcsolatok keresése az anyagok tulajdonságai és köznapi felhasználása között
- Médiatartalmak keresése a metanol-mérgezések kapcsán, híradások, videofelvételek keresése alkoholok (metanol, etanol, glikol) okozta mérgezésekkel kapcsolatban
- Érvelő vita a házi pálinkafőzés mellett és ellen
- Görgey Artúr vegyészeti munkásságát bemutató prezentáció készítése
- A palmitinsav, sztearinsav és olajsav molekuláinak modellezése
- Információgyűjtés a környezetünkben és szervezetünkben megtalálható szerves savakról, azok jelentőségéről
- Információgyűjtés az interneten „Nagyhatású aminok az élő szervezetekben” címmel, kapcsolat keresése a biológiával, az életfolyamatokkal
- Kabay János tevékenységét bemutató poszter vagy bemutató készítése
- Gondosan válogatott videofilmek megtekintése alapvető, de nem minden laboratóriumban kivitelezhető kémiai kísérletekről, a pontos, precíz megfigyelések jelentőségének hangsúlyozása

TÉMAKÖR: **Az életműködések kémiai alapjai**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **E: 8 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- egyedül vagy csoportban elvégez egyszerű kémiai kísérleteket leírás vagy szóbeli útmutatás alapján, és értékeli azok eredményét;
- mobiltelefonos/táblagépes alkalmazások segítségével médiatartalmakat, illetve bemutatókat hoz létre.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri a biológiai szempontból fontos szerves vegyületek építőelemeit (kémiai összetételét, a nagyobbak alkotó molekuláit);
- ismeri a lipid gyűjtőnevet, tudja, hogy ebbe a csoportba hasonló oldhatósági tulajdonságokkal rendelkező vegyületek tartoznak, felsorolja a lipidek legfontosabb képviselőit, felismeri azokat szerkezeti képlet alapján, ismeri a lipidek csoportjába tartozó vegyületek egy-egy fontos szerepét az élő szervezetben;
- ismeri a szénhidrátok legalapvetőbb csoportjait, példát mond mindegyik csoportból egy-két képviselőre, ismeri a szőlőcukor képletét, összefüggéseket talál a szőlőcukor szerkezete és tulajdonságai között, ismeri a háztartásban található szénhidrátok besorolását a megfelelő csoportba, valamint köznapi tulajdonságaikat (ízük, oldhatóságuk) és felhasználásukat, összehasonlítja a keményítő és a cellulóz molekulaszerkezetét és tulajdonságait, valamint szerepüket a szervezetben és a táplálékaink között;

– tudja, hogy a fehérjék aminosavakból épülnek fel, ismeri az aminosavak általános szerkezetét és azok legfontosabb tulajdonságait, ismeri a fehérjék elsődleges, másodlagos, harmadlagos és negyedleges szerkezetét, érti e fajlagos molekulák szerkezetének kialakulását, példát mond a fehérjék szervezetben és élelmiszereinkben betöltött szerepére, ismeri a fehérjék kicsapásának módjait és ennek jelentőségét a mérgezések kapcsán.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az analógiás gondolkodás fejlesztése
– Keresés digitális eszközzel
– A lipidek
– A szénhidrátok
– A fehérjék

FOGALMAK

lipidek, trigliceridek, szénhidrátok, kondenzáció, hidrolízis, aminosav, polipeptid, fehérjék szerkezete

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Halmazábra, logikai térkép készítése a biológiai szempontból fontos szerves vegyületek áttekintésére
– Biológiai szempontból fontos vegyületek kimutatása élelmiszerekből (pl. redukáló cukrok kimutatása ezüsttükörpróbával, fehérje kimutatása xantoprotein-reakcióval, keményítő kimutatása Lugol-oldattal)
– A szőlőcukor-molekula térbeli szerkezetének modellezése pálcikamodell és webes molekulaszerkesztő és -megjelenítő alkalmazások segítségével, a molekula stabilitásáért felelős tényezők megállapítása
– Kiselőadás készítése „Szénhidrátok a háztartásban” címmel, bemutatva az otthonunkban fellelhető szénhidrátok csoportosítását, eredetét, tulajdonságaikat és felhasználásukat
– Kiselőadás az esszenciális aminosavak jelentőségéről
– Fehérjekicsapási reakciók elvégzése, fehérjeoldat reakciója erős savval, lúggal, könnyű- és nehézfémsók oldatával, kicsapás alkohollal, hővel, illetve mechanikai úton
– 3D-s fehérjeszerkezeti modellek keresése az interneten az elsődleges, másodlagos, harmadlagos és negyedleges szerkezet megfigyelésére
– Információkeresés az enzimek szerepéről és csoportosításáról
– Az enzimek működésének szemléltetése egyszerű tanulókísérlettel (pl. a hidrogén-peroxid bontása burgonyával)
– A konstitúciós képlettől a vonalábráig – a biológiai szempontból fontos szerves vegyületek ábrázolásának gyakorlása különböző képletekkel, a szerkezet ábrázolásának egyszerűsítései, a kémia- és biológiaórán használt képletek közötti különbségek kiemelése
– Érvelő vita az egyszer használatos műanyag poharak, tányérok, evőeszközök, valamint papírból és fából készült társaik mellett és ellen: „Miért váltja/válthatja fel sok helyen a cellulóz a műanyagból készült partikellékeket?”

TÉMAKÖR: **Kémia az ipari termelésben és a mindennapokban**

JAVASOLT ÓRASZÁM: **E: 6 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– magabiztosan használ magyar és idegen nyelvű mobiltelefonos/táblagépes applikációkat kémiai tárgyú információk keresésére;
– a különböző, megbízható forrásokból gyűjtött információkat számítógépes prezentációban mutatja be.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– ismeri a természetben megtalálható legfontosabb nyersanyagokat;

- érti az anyagok átalakításának hasznát, valamint konkrét példákat mond vegyipari termékek előállítására;
- ismeri a különböző nyersanyagokból előállítható legfontosabb termékeket;
- érti, hogy az ipari (vegyipari) termelés során különféle, akár a környezetre vagy szervezetre káros anyagok is keletkezhetnek, amelyek közömbösítése, illetve kezelése fontos feladat;
- az ismeretein alapuló tudatos vásárlással és tudatos életvitellel képes a környezetének megóvására;
- érti a mészkőalapú építőanyagok kémiai összetételét és átalakulásait (mészkő, égetett mész, oltott mész), ismeri a beton alapvető összetételét, előállítását és felhasználásának lehetőségeit, ismeri a legfontosabb hőszigetelő anyagokat;
- érti, hogy a fémek többsége a természetben vegyületek formájában van jelen, ismeri a legfontosabb redukciós eljárásokat (szenes, elektrokémiai redukció), ismeri a legfontosabb ötvözeteket, érti az ötvözetek felhasználásának előnyeit;
- ismeri a mindennapi életben előforduló növényvédő szerek használatának alapvető szabályait, értelmezi a növényvédő szerek leírását, felhasználási útmutatóját, példát mond a növényvédő szerekre a múltból és a jelenből (bordói lé, korszerű peszticidek), ismeri ezek hatásának elvi alapjait;
- ismeri a legfontosabb (N-, P-, K-tartalmú) műtrágyák kémiai összetételét, előállítását és felhasználásának szükségességét;
- ismeri a fosszilis energiahordozók fogalmát és azok legfontosabb képviselőit, érti a kőolaj ipari lepárlásának elvét, ismeri a legfontosabb párlatok nevét, összetételét és felhasználási lehetőségeit, példát mond motorhajtó anyagokra, ismeri a töltőállomásokon kapható üzemanyagok típusait és azok felhasználását;
- ismeri a bioüzemanyagok legfontosabb típusait;
- ismeri a műanyag fogalmát és a műanyagok csoportosításának lehetőségeit eredetük, illetve hővel szemben mutatott viselkedésük alapján, konkrét példákat mond műanyagokra a környezetéből, érti azok felhasználásának előnyeit, ismeri a polimerizáció fogalmát, példát ad monomerekre és polimerekre, ismeri a műanyagok felhasználásának előnyeit és hátrányait, környezetre gyakorolt hatásukat;
- ismeri az élelmiszereink legfontosabb összetevőinek, a szénhidrátoknak, a fehérjéknek, valamint a zsíroknak és olajoknak a molekulaszerkezetét és tulajdonságait, felsorolja a háztartásban megtalálható legfontosabb élelmiszerek tápanyagait, példát mond bizonyos összetevők (fehérjék, redukáló cukrok, keményítő) kimutatására, ismeri a legfontosabb élelmiszeradalék-csoportokat, alapvető szinten értelmezi egy élelmiszer-tájékoztató címkéjét;
- ismeri a leggyakrabban használt élvezeti szerek (szeszes italok, dohánytermékek, kávé, energiaitalok, drogok) hatóanyagát, ezen szerek használatának veszélyeit, érti az illegális drogok használatával kapcsolatos alapvető problémákat, példát mond illegális drogokra, ismeri a doppingszer fogalmát, megérti és értékeli a doppingszerekkel kapcsolatos információkat;
- ismeri a gyógyszer fogalmát és a gyógyszerek fontosabb csoportjait hatásuk alapján, alapvető szinten értelmezi a gyógyszerek mellékelt betegtájékoztatóját;
- ismeri a méreg fogalmának jelentését, érti az anyagok mennyiségének jelentőségét a mérgező hatásuk tekintetében, példát mond növényi, állati és szintetikus mérgekre, ismeri a mérgek szervezetbe jutásának lehetőségeit (tápcsatorna, bőr, tüdő), ismeri és felismeri a különböző anyagok csomagolásán a mérgező anyag piktogramját, képes ezeknek az anyagoknak a felelősségteljes használatára, ismeri a köznapi életben előforduló leggyakoribb mérgeket, mérgezéseket (pl. szén-monoxid, penészgomba-toxinok,

gombamérgezések, helytelen égetés során keletkező füst anyagai, drogok, nehézfémek), tudja, hogy a mérgező hatás nem az anyag szintetikus eredetének a következménye;
- ismeri a mosó- és tisztítószerek, valamint a fertőtlenítőszerek fogalmi megkülönböztetését, példát mond a környezetéből gyakran használt mosó-/tisztítószerre és fertőtlenítőszerre, ismeri a szappan összetételét és a szappangyártás módját, ismeri a hypo kémiai összetételét és felhasználási módját, érti a mosószerek mosóaktív komponenseinek (a felületaktív részecskéknek) a mosásban betöltött szerepét;
- ismeri a kemény víz és a lágy víz közötti különbséget, érti a kemény víz és egyes mosószerek közötti kölcsönhatás (kicsapódás) folyamatát;
- érti a különbséget a tudományos és az áltudományos információk között, konkrét példát mond a köznapi életből tudományos és áltudományos ismeretekre, információkra;
- ismeri a tudományos megközelítés lényegét (objektivitás, reprodukálhatóság, ellenőrizhetőség, bizonyíthatóság);
- látja az áltudományos megközelítés lényegét (feltételezés, szubjektivitás, bizonyítatlanság), felismeri az áltudományosságra utaló legfontosabb jeleket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Természettudományos problémamegoldó képesség fejlesztése
- Kommunikációs készségek fejlesztése
- Vitakészség fejlesztése
- Digitális készségek fejlesztése
- Tudatos fogyasztói magatartás kialakítása
- Az egészséges életmódra nevelés
- Az építőanyagok kémiája
- A fémek előállításának módszerei
- Növényvédő szerek és műtrágyák
- A kőolaj feldolgozása
- Műanyagok
- Élelmiszereink és összetevőik
- Gyógyszerek, drogok, doppingszerek
- Veszélyes anyagok, mérgek, mérgezések
- Mosó-, tisztító- és fertőtlenítőszerek
- Tudomány és áltudomány

FOGALMAK

mész, érc, fosszilis energiahordozók, természetes és mesterséges alapú műanyag, vízkeménység, felületaktív anyag, toxikus anyag, tudomány, áltudomány

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Összehasonlító táblázat készítése a cement, beton, üveg, mészkő, fa, acél legfontosabb tulajdonságainak bemutatására
- Prezentáció készítése a hazai ipar által felhasznált legfontosabb ércek bemutatására
- Prezentáció készítése a kedvenc ásványokról, illetve kőzetekről
- Videofilm megtekintése a vasgyártásról
- Az alumíniumgyártást bemutató animáció keresése az interneten
- Növényvédő szerek címkéinek értelmezése, a biztonságos, körültekintő használat fontosságának hangsúlyozása
- Érvelő vita a műtrágyázás szükségességének kérdéséről
- Kiselőadás a különböző kőolajpárlatok felhasználásának lehetőségeiről
- Videofilm megtekintése a hazai kőolajfeldolgozásról

- Információgyűjtés a motorbenzin összetételéről, az adalékanyagokról, az oktánszám növelésének lehetőségéről és korlátairól
- Kiselőadás a vegyipari benzin további feldolgozásáról, a pirolízisről, a polietilén, polipropilén, polibutadién gyártásáról
- Érvelő vita a műanyagok felhasználásának előnyeiről és hátrányairól
- Ötletek gyűjtése, miként csökkenthető a mindennapi életünk során használt műanyag termékek mennyisége
- Információgyűjtés a lebomló műanyagokkal kapcsolatban
- Érvekkel alátámasztott kiselőadás vagy bemutató készítése „Ezért nem cserélhető le az összes műanyag lebomló műanyagra” címmel
- Videofilm megtekintése a gumiabroncsok előállításáról, a hazai gumiipari vállalatokról
- A vulkanizált gumi kéntartalmának kimutatása demonstrációs kísérlettel
- Információgyűjtés és prezentációkészítés az E-számokkal kapcsolatban
- Beszélgetés kezdeményezése a gyógyszerek lejárati ideje betartásának fontosságáról, a lehetséges veszélyek áttekintése
- Kiselőadás a gyógyszerkutatás és -fejlesztés folyamatáról, illetve Richter Gedeon munkásságáról
- Érvelő vita a homeopátiás szerek alkalmazása mellett és ellen
- Bemutató készítése a legismertebb kábítószerek fizikai és pszichés hatásáról
- Mérgezések feltérképezése az irodalmi művekben (pl. Agatha Christie műveiben)
- Kiselőadás „Mérgezések régen és ma” (pl. a tiszazugi mérgezés, polóniumos mérgezés) címmel
- Információgyűjtés a világ különböző pontjain alkalmazott méregjelekről, kiemelve az egységes veszélyességi jelölések bevezetésének jelentőségét
- Információgyűjtés a szintetikus mosószerek összetételéről, a kemény és lágy vízben való alkalmazhatóságukról, a vizes oldataik kémhatásáról, az intelligens molekulák működéséről
- A vízlágyítás módszereinek áttekintése modellkísérletek alapján, Magyarország és Európa vízkeménységi térképének elemzése
- A micellás tisztítók működési elvének feltérképezése
- Áltudományos cikk írása egy kitalált termékkel kapcsolatban

TÉMAKÖR: **Környezeti kémia és környezetvédelem**

JAVASOLT ÓRASZÁM: **E: 4 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a különböző, megbízható forrásokból gyűjtött információkat számítógépes prezentációban mutatja be.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- példákkal szemlélteti az emberiség legégetőbb globális problémáit (globális éghajlatváltozás, ózonlyuk, ivóvízkészlet csökkenése, energiaforrások kimerülése) és azok kémiai vonatkozásait;
- ismeri az emberiség előtt álló legnagyobb kihívásokat, kiemelten azok kémiai vonatkozásaira (energiahordozók, környezetszennyezés, fenntarthatóság, új anyagok előállítása);
- példákon keresztül szemlélteti az antropogén tevékenységek kémiai vonatkozású környezeti következményeit;
- kiselőadás vagy projektmunka keretében mutatja be a XX. század néhány nagy környezeti katasztrófáját, és azt, hogy milyen tanulságokat vonhatunk le azok megismeréséből;

- érti a környezetünk megóvásának jelentőségét az emberi civilizáció fennmaradása szempontjából;
- ismeri a zöld kémia lényegét, a környezetbarát folyamatok előtérbe helyezését, példákat mond újonnan előállított, az emberiség jólétét befolyásoló anyagokra (pl. új gyógyszerek, lebomló műanyagok, intelligens textíliák);
- alapvető szinten ismeri a természetes környezetet felépítő légkör, vízburok, kőzetburok és élővilág kémiai összetételét;
- ismeri a legfontosabb környezetszennyező forrásokat és anyagokat, valamint ezeknek az anyagoknak a környezetre gyakorolt hatását;
- ismeri a légkör kémiai összetételét és az azt alkotó gázok legfontosabb tulajdonságait, példákat mond a légkör élőlényekre és élettelen környezetre gyakorolt hatásaira, ismeri a legfontosabb légszennyező gázokat, azok alapvető tulajdonságait, valamint az általuk okozott környezetszennyező hatásokat, ismeri a légkört érintő globális környezeti problémák kémiai hátterét és ezen problémák megoldására tett erőfeszítéseket;
- ismeri a természetes vizek típusait, azok legfontosabb kémiai összetevőit a víz körforgásának és tulajdonságainak tükrében, példákat mond vízszennyező anyagokra, azok forrására, a szennyezés lehetséges következményeire, ismeri a víztisztítás folyamatának alapvető lépéseit, valamint a tiszta ivóvíz előállításának módját;
- érti a kőzetek és a környezeti tényezők talajképző szerepét, példát mond alapvető kőzetekre, ásványokra, érti a hulladék és a szemét fogalmi megkülönböztetését, ismeri a hulladékok típusait, kezelésük módját, környezetre gyakorolt hatásukat;
- példákkal szemlélteti egyes kémiai technológiák, illetve bizonyos anyagok felhasználásának környezetre gyakorolt pozitív és negatív hatásait.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Környezettudatos szemlélet fejlesztése
- Vitakészség fejlesztése
- Problémamegoldó készség fejlesztése
- A társakkal való együttműködés fejlesztése
- Alkotás digitális eszközökkel
- Kommunikációs készség fejlesztése
- A légkör kémiája
- A természetes vizek kémiája
- A talaj kémiája
- A hulladékok
- Új kihívások: ember, társadalom, környezet és kémia

FOGALMAK

zöld kémia

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Kiselőadás vagy bemutató készítése „Az emberiség legégetőbb globális problémái” címmel
- A környezettudatosságot hangsúlyozó témanap vagy témahét szervezése
- Projekt: „A XX. század nagy környezeti katasztrófái”, a projekt tartalmának bemutatása kiselőadás formájában
- Információgyűjtés a zöld kémia elveivel kapcsolatban, a nehezebben teljesíthető célok előtt álló akadályok megismerése
- Logikai térkép készítése a légkört felépítő összetevőkről és a leggyakoribb szennyezőkről
- Javaslatok gyűjtése a légszennyezettség csökkentésével kapcsolatban
- Kiselőadás készítése a helyi vagy regionális vízmű ivóvíz-előállítási módjáról, illetve szennyvíztisztítási eljárásáról

- Egy akváriumi szűrő működésének vizsgálata
- A talajszennyezés egyszerű modellezése
- Projekt vagy videofilm készítése „Hogyan érhető el a hulladékmentes élet?” címmel
- Videofilm megtekintése a hulladékok újrahasznosításáról

FIZIKA

Civilizációnk egyik alapja a természettudományos műveltség, mely jelentős mértékben a fizika által feltárt ismereteken nyugszik. Ezek megőrzése, továbbadása, bővítése az egymást követő generációk kiemelt feladata. A korszerű fizikatanítás célja részben azoknak az ismereteknek átadása és képességeknek fejlesztése, amelyek ennek megvalósulását lehetővé teszik. Emellett kiemelt feladat a korunkban fontossá vált, illetve a közeljövőben fontossá váló kulcskompetenciák fejlesztése, valamint a fizika és a technológia kapcsolatának, a fizika művelése sokoldalú társadalmi vonatkozásainak bemutatása.

Fontos feladata a fizika tantárgynak a diákok természettudományos szemléletének formálása, mely alapvetően a fizika tudományában alakult ki, és amelyet később a többi természettudománnyal foglalkozó tudomány átvett.

A természettudomány feladata elsősorban a világ működésének leírása, a „hogyan működik?" kérdésre való válaszok keresése egyre alapvetőbb és átfogóbb törvények segítségével, azokból kiindulva, sokszor hosszú logikai láncok felhasználásával. Ez jelenti azt, hogy a „miért, mi az oka?" kérdésekre is választ keres.

A megismerési folyamatban az empíria és az elmélet összhangja van jelen. A dolgok lehetséges működéséről, a megfigyelt jelenségek létrejöttének okáról hipotéziseket alkotunk, és ezek beválását megfigyelésekkel és kísérletekkel képesek vagyunk vizsgálni.

A természet leírásához, megismeréséhez egyszerűsítő feltételeket vezetünk be, analógiákat és modelleket alkalmazunk, a lényeges és lényegtelen momentumokat elkülönítjük, majd minél több tényezőt veszünk fokozatosan figyelembe.

Mai technikai világunk alapja a természettudomány. A technika egyben segítője a további természettudományi kutatásnak és az oktatásnak egyaránt. Elsősorban a számítógépek megjelenése és fejlődése fontos elem. A számítógép a megismerés egyik alapvető eszközévé vált egyrészt a számítások gyorsabb elvégzésével, a hatalmas adatbázisok kezelési lehetőségeivel, a szimulációknak a modellalkotásban és a modell tesztelésében való felhasználásával. Ezzel egyben kitágult a vizsgálható jelenségek köre. Az Internet elterjedése másrészt megteremtette a gyors tudásmegosztás lehetőségét is.

A tanári értékelés célja nem lehet eltérő a tantárgy céljától, azaz fontos a motiváció felkeltése, a fizika tárggyal való pozitív attitűd kialakítása. Mindez fejlesztő, tanulást támogató értékeléssel valósítható meg.

A felnőttképzési fizika tanterv nem a hagyományos, sokszor öncélú, „begyakoroltató" számítási feladatokon alapul. Számításokat csak olyan esetekben várunk, amikor a számítás elvégzése a tananyag mélyebb megértését szolgálja, vagy a számértékek önmagukban érdekesek.

9–10. évfolyam

A Nemzeti alaptantervben megfogalmazott órabeosztás szerint a fizika tantárgy tanítására a 9. évfolyamon heti 1, a 10. évfolyamon heti 1 órában kerülhet sor, esti tagozaton. A kerettanterv témakörei a mindennapok gyakorlatában fontos kérdések köré szerveződnek arra biztatva a tanárt, hogy a diákok fizikai ismereteit a gyakorlathoz kapcsolódó témákból kiindulva, a gyakorlatban megfigyelt, megfigyelhető jelenségek magyarázata során mutassa be. Ilyen módon elkerülhető a főleg képletekre koncentráló és a gyakorlati alkalmazásokat csak érdekességként megemlítő elméleti fizika szemléletű képzés. Szó sincs ugyanakkor arról, hogy ez a tudományosság háttérbe szorulását, vagy az összefüggések teljes elhanyagolását jelentené. A kerettanterv hangsúlyozottan törekszik a fizikai gondolkodásmód, a tudomány művelésének közvetlen megmutatására fejlesztési területként megjelenítve a korunkat fokozottan érintő, illetve a mai fizikai kutatásokkal kapcsolatos tudományos vitát, támogatva a tudományos megismerési folyamat aktív tanulás, kísérletezés során történő élményszerű átélését. Ebben az életszakaszban a diákok jövővel kapcsolatos elképzelése még gyakran kialakulatlan. Nagyon fontos, hogy a tananyag – a tartalmakkal túlzsúfolt elméleti tanulás erőltetése helyett – adjon lehetőséget a tárgy megszeretésére, illetve a későbbi, szakirányú

tanulást megalapozó kompetenciák (például az önálló tanulás, a csoportban történő munka, a mérlegelőgondolkodás, a kreativitás) fejlesztésére. Mindez adatok memorizálása helyett aktív, differenciált, projektszemléletű tevékenységek révén valósítható meg – szem előtt tartva azt is, hogy a legfontosabb fogalmak és törvények helyes megértése alapozhatja meg a későbbi fizika tanulmányokat. Javasolt lehet tehát a kerettantervben megadott minimális elvárások alapján a helyi tantervben egy projektlistát készíteni, s ezen projektek köré szervezni a tanulást. A szabad órakeretet az adott projekt által megkívánt kiegészítő ismeretek és tevékenységek időigényének kielégítésére célszerű felhasználni. A projekt mind a differenciálás, mind az érdeklődés szerinti motiváció, mind az aktív tanulás lehetőségét megadja.
A fizika tantárgy sajátosan komplex tartalmából, valamint az imént említett tevékenység- és kompetencia központúságból következik az is, hogy értékelésében nem a szabály- és képletismeretnek kell dominálnia. Tág teret kell kapnia az értékelés sokféleségének. A prezentációra alapuló szóbeli felelet, a teszt, az esszé, az önálló munka, az aktív tanulás közbeni tevékenység, illetve a csoportmunka csoportos értékelése mellett a középiskolában előtérbe kerülhet a mérési és kísérleti feladatok értékelése, az önálló vagy kis csoportokban végzett projektmunka, az életkori sajátosságoknak megfelelő komplexebb kutató munka is.

A 9–10. évfolyamon, esti tagozaton, a fizika tantárgy óraszáma: 72 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
Egyszerű mozgások	5
Ismétlődő mozgások	6
A közlekedés és sportolás fizikája	5
Az energia	6
A melegítés és hűtés következményei	5
Víz és levegő a környezetünkben	4
Gépek	4
Szikrák, villámok	5
Elektromosság a környezetünkben	6
Generátorok és motorok	4
A hullámok szerepe a kommunikációban	5
Képek és látás	4
Az atomok és a fény	4
Környezetünk épségének megőrzése	4
A Világegyetem megismerése	5
Összes óraszám:	72

TÉMAKÖR: **Egyszerű mozgások**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **5 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- egyszerű méréseket, kísérleteket végez, az eredményeket rögzíti;
- fizikai kísérleteket önállóan is el tud végezni;
- ismeri a legfontosabb mértékegységek jelentését, helyesen használja a mértékegységeket számításokban, illetve az eredmények összehasonlítása során;
- mérések és a kiértékelés során alkalmazza a rendelkezésre álló számítógépes eszközöket, programokat;
- megismételt mérések segítségével, illetve a mérés körülményeinek ismeretében következtet a mérés eredményét befolyásoló tényezőkre;

- egyszerű, a megértést segítő számolási feladatokat old meg, táblázatokat, ábrákat, grafikonokat értelmez, következtetést von le, összehasonlít;
- gyakorlati oldalról ismeri a tudományos megismerési folyamatot: megfigyelés, mérés, a tapasztalatok, mérési adatok rögzítése, rendszerezése, ezek összevetése valamilyen egyszerű modellel vagy matematikai összefüggéssel, a modell (összefüggés) továbbfejlesztése.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- helyesen használja az út, a pálya és a hely fogalmát, valamint a sebesség, átlagsebesség, pillanatnyi sebesség, gyorsulás, elmozdulás fizikai mennyiségeket a mozgás leírására;
- tud számításokat végezni az egyenes vonalú egyenletes mozgás esetében: állandó sebességű mozgások esetén a sebesség ismeretében meghatározza az elmozdulást, a sebesség nagyságának ismeretében a megtett utat, a céltól való távolság ismeretében a megérkezéshez szükséges időt;
- ismeri a szabadesés jelenségét, annak leírását, tud esésidőt számolni, mérni, becsapódási sebességet számolni;
- egyszerű számításokat végez az állandó gyorsulással mozgó testek esetében.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A környezetben megfigyelt mozgások (közlekedés, sportolás) jellemzése az út és az elmozdulás mennyiségek valamint a hely és a pálya fogalmának használatával
- A gépkocsi sebességmérője által mutatott értékek értelmezése: állandó és változó nagyságú sebesség, az átlagsebesség és pillanatnyi sebesség jelentése
- Egyszerű számítások az egyenes pályán, állandó sebességgel haladó gépjármű mozgásával kapcsolatban: Az elmozdulás, megtett út és a megérkezéshez szükséges idő kiszámolása
- A közel állandó sebességű, egyenes vonalú mozgások (buborék a Mikola-csőben, mozgólépcső, csúszás jégen) megfigyelése, kialakulásának magyarázata
- Az elejtett test mozgásának megfigyelése, kísérleti vizsgálata. A sebesség változásának jellemzése a gyorsulás fogalmának segítségével, a gyorsulás értelmezése a testre ható nehézségi erő vizsgálatával
- Adatgyűjtés Eötvös Lorándról és az Eötvös-ingáról
- Az elejtett test esési idejének mérése és számolása, a becsapódási sebesség kiszámítása
- A csúszó test mozgásának megfigyelése, kísérleti vizsgálata, értelmezése a rá ható erők segítségével
- Az állandó gyorsulással elinduló autó mozgásának leírása és magyarázata
- Az elmozdulás, a sebesség és a gyorsulás használata egyenes mentén zajló mozgások leírására

FOGALMAK

Mozgás, sebesség, gyorsulás, erő, elmozdulás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Videó készítése néhány, a környezetben megfigyelhető mozgásról. Egy megfelelően kiválasztott pont koordinátáinak meghatározása az egymást követő képkockákon videó-analízis segítségével
- Egy kút mélységének vagy erkély magasságának meghatározása az elejtett test zuhanási idejének mérésével, a mérés pontosságának becslése
- Közel állandó sebességű mozgás megvalósítása önálló kísérletezés során. A súrlódás csökkentése különböző módon, légpárnás eszközök, jégen csúszó eszközök
- Lejtőn leguruló, lecsúszó testek mozgásának megfigyelése, a mozgás jellegének kvantitatív megállapítása

- Galilei munkásságának megismerése a mozgások és a tudományos módszer kialakulásának témakörében
- Kísérlet tervezése annak belátására, hogy a szabadesés egyenes vonalú egyenletesen változó mozgás

TÉMAKÖR: **Ismétlődő mozgások**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **6 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- átlátja a jelen közlekedése, közlekedésbiztonsága szempontjából releváns gyakorlati ismereteket, azok fizikai hátterét;
- egyszerű méréseket, kísérleteket végez, az eredményeket rögzíti;
- fizikai kísérleteket önállóan is el tud végezni;
- ismeri a legfontosabb mértékegységek jelentését, helyesen használja a mértékegységeket számításokban, illetve az eredmények összehasonlítása során;
- a mérések és a kiértékelés során alkalmazza a rendelkezésre álló számítógépes eszközöket, programokat;
- megismételt mérések segítségével, illetve a mérés körülményeinek ismeretében következtet a mérés eredményét befolyásoló tényezőkre;
- egyszerű, a megértést segítő számolási feladatokat old meg, táblázatokat, ábrákat, grafikonokat értelmez, következtetést von le, összehasonlít.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri az egyenletes körmozgást leíró fizikai mennyiségeket (pályasugár, kerületi sebesség, fordulatszám, keringési idő, centripetális gyorsulás), azok jelentését, egymással való kapcsolatát;
- ismeri a periodikus mozgásokat (ingamozgás, rezgőmozgás) jellemző fizikai mennyiségeket, néhány egyszerű esetben tudja mérni a periódusidőt, megállapítani az azt befolyásoló tényezőket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Egyszerű körmozgás létrehozása, megfigyelése, kialakulásának értelmezése a centripetális erő és gyorsulás fogalmának segítségével
- A periódusidő mérése, a fordulatszám és a kerületi sebesség meghatározása, a centripetális gyorsulás nagyságának kiszámolása
- A mindennapokban gyakori körmozgások (például: ruha a centrifugában, a kerékpár szelepe, a Föld felszínének pontjai) fizikai hátterének elemzése
- Különböző lengések felismerése a környezetben: hintázó gyerekek, artisták a trapézon
- A környezetben lezajló csillapodó rezgések és lengések megfigyelése, jellemzése az amplitúdó, a frekvencia, illetve a csillapodás mértéke szempontjából
- A rugóhoz kapcsolt test rezgésének megfigyelése, kvalitatív leírása, a kitérés-idő és a sebesség-idő függvény elemzése.

FOGALMAK
körmozgás, centripetális erő, centripetális gyorsulás, periódusidő, frekvencia, rezgés, csillapodás, a rugó által kifejtett erő
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Beszámoló készítése a fordulatszám jelentőségéről ruhák centrifugálása vagy fúrás esetén, a jellemző fordulatszám adatainak megkeresése
- Az ingaóra felépítését, az alkatrészek feladatát, az óra működését bemutató kiselőadás készítése

– Olyan inga készítése, melynek periódusideje 1 másodperc, ennek ellenőrzése

TÉMAKÖR: A közlekedés és sportolás fizikája
JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tudja, hogyan születnek az elismert, új tudományos felismerések, ismeri a tudományosság kritériumait;
- tisztában van azzal, hogy a fizika átfogó törvényeket ismer fel, melyek alkalmazhatók jelenségek értelmezésére, egyes események minőségi és mennyiségi előrejelzésére;
- átlátja a jelen közlekedése, közlekedésbiztonsága szempontjából releváns gyakorlati ismereteket, azok fizikai hátterét;
- felismeri a tudomány által vizsgálható jelenségeket, azonosítani tudja a tudományos érvelést, mérlegelve vizsgálja egy elképzelés tudományos megalapozottságát;
- kialakult véleményét mérési eredményekkel, érvekkel támasztja alá.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- egyszerű esetekben kiszámolja a testek lendületének nagyságát, meghatározza irányát;
- egyszerűbb esetekben alkalmazza a lendületmegmaradás törvényét, ismeri ennek általános érvényességét;
- tisztában van az erő mint fizikai mennyiség jelentésével, mértékegységével, ismeri a newtoni dinamika alaptörvényeit, egyszerűbb esetekben alkalmazza azokat a gyorsulás meghatározására, a korábban megismert mozgások értelmezésére;
- egyszerűbb esetekben kiszámolja a mechanikai kölcsönhatásokban fellépő erőket (nehézségi erő, nyomóerő, fonálerő, súlyerő, súrlódási erők, rugóerő), meghatározza az erők eredőjét;
- érti a legfontosabb közlekedési eszközök – gépjárművek, légi és vízi járművek – működésének fizikai elveit;
- tisztában van a repülés elvével, a légellenállás jelenségével;
- ismeri a hidrosztatika alapjait, a felhajtóerő fogalmát, hétköznapi példákon keresztül értelmezi a felemelkedés, elmerülés, úszás, lebegés jelenségét, tudja az ezt meghatározó tényezőket, ismeri a jelenségkörre épülő gyakorlati eszközöket.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Rugalmatlan ütközések megfigyelése, a közös sebesség számítása egyszerű esetekben a lendület megmaradásának segítségével. A gyűrődési zóna szerepe ütközéskor
- Labdák rugalmasságának vizsgálata a visszapattanás magasságának megfigyelésével
- A lendület szerepe fékezés és gyorsítás során. A fékút és a fékezési idő
- Az autó gyorsulásának, illetve a fékezés folyamatának magyarázata az autóra ható erők és Newton törvényei segítségével
- A kanyarodás fizikája, a kicsúszás megfigyelése (kanyarodó autó, motor, korcsolya) és okainak (súrlódási erő) vizsgálata
- A testek úszásának és elmerülésének kísérleti vizsgálata, a tapasztaltak fizikai magyarázata a hidrosztatikai nyomás és a felhajtó erő segítségével
- A hajók (vitorlás, illetve hajócsavaros) és tengeralattjárók működésének fizikai magyarázata, az áramvonalas test fontossága a vízben való haladás során
- A repülőgépek fizikája, a szárnyra ható felhajtó erő magyarázata, az áramvonalas forma fontossága

FOGALMAK

a lendület megmaradása, a dinamika alaptörvénye, súrlódási erő, közegellenállás, hidrosztatikai nyomás, felhajtó erő

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Egy vagy több kiválasztott sporteszköz (pl. síléc, labda) kialakításának és fizikai hátterének feltárása, az eredmények megosztása a tanulótársakkal
- Kísérleti megfigyelése és vizsgálata annak, hogy az érintkező felületek közötti súrlódást hogyan lehet kis mennyiségű szennyező anyaggal (por, olaj) befolyásolni. Alkalmas kísérleti eszköz (pl. változtatható hajlásszögű lejtő) megépítése
- Adott teher szállítására alkalmas hajómodell elkészítése a rendelkezésre álló eszközök felhasználásával. Az eszköz felépítésének magyarázata
- Az áramló levegő nyomáscsökkenésének bemutatása egyszerű demonstrációs eszközökkel
- Nagysebességű képrögzítésre alkalmas kamerával rögzített lassított felvételek tanulmányozása ütközésekről, labdák deformációjáról
- Különböző zöldségek és gyümölcsök vízben való elmerülésének vizsgálata a vízben feloldott cukor vagy só mennyiségének változtatása mellett

TÉMAKÖR: Az energia

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a megújuló és a nem megújuló energiaforrások használatának és az energia szállításának legfontosabb gyakorlati kérdéseit;
- az emberiség energiafelhasználásával kapcsolatos adatokat gyűjt, az információkat szemléletesen mutatja be;
- tudja, hogy a Föld elsődleges energiaforrása a Nap. Ismeri a napenergia felhasználási lehetőségeit, a napkollektor és a napelem mibenlétét, a közöttük lévő különbséget;
- ismeri a szervezet energiaháztartásának legfontosabb tényezőit, az élelmiszerek energiatartalmának szerepét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a mechanikai munka fogalmát, kiszámításának módját, mértékegységét, a helyzeti energia, a mozgási energia, a rugalmas energia, a belső energia fogalmát;
- konkrét esetekben alkalmazza a munkatételt, a mechanikai energia megmaradásának elvét a mozgás értelmezésére, a sebesség kiszámolására.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Adatgyűjtés az emberiség energiafelhasználásáról
- A testek emelését és gyorsítását kísérő energiaváltozások vizsgálata: a helyzeti és mozgási energia, a munka
- A szabadon eső test becsapódási sebességének meghatározása a munkatétel és az energiamegmaradás segítségével
- Az elhajított kő mozgásának energetikai elemzése
- Az energia megmaradása a súrlódás és közegellenállás hiányában és jelenlétében, a belső energia
- A rugóhoz, gumiszalaghoz kapcsolt test mozgásának energetikai elemzése: a rugalmas energia
- Energia átalakulások a háztartásban, a környezetben, az emberi szervezetben és az erőművekben (hőerőmű, szélerőmű, vízi erőmű, atomerőmű, napkollektor), a hatásfok

- Az energia szállításának lehetőségei
- A Nap mint a Föld energiakészletének elsődleges forrása. Megújuló és nem megújuló energiaforrások megkülönböztetése, megnevezése, az energiatermelés és a környezet állapotának kapcsolata
- Az energiaforrásaink kihasználásának lehetőségei a jövőben.

FOGALMAK

munka, energia, helyzeti, mozgási, rugalmas energia, súrlódás, belső energia

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Beszámoló készítése az örökmozgókról és arról, miért nem lehetséges ilyen gépet építeni
- Beszámoló készítése a napállandóról
- Egyszerű eszköz készítésével annak kimutatása, hogy a felület napsugárzás hatására történő felmelegedése hogyan függ a felület és a napsugarak irányától
- Az emberiség energiafelhasználását és energiatermelését jellemző adatok gyűjtése, rendszerezése, szemléletes ábrázolása, területi változásainak bemutatása
- Az autó indulását kísérő energiaváltozások összegyűjtése, szemlélete bemutatása
- A teavíz melegítése hatásfokának kísérleti vizsgálata. Hogyan függ a hatásfok a gázláng méretétől, milyen más tényezők befolyásolják?

TÉMAKÖR: A melegítés és hűtés következményei

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- átlátja a korszerű lakások és házak hőszabályozásának fizikai kérdéseit (fűtés, hűtés, hőszigetelés);
- tisztában van a konyhai tevékenységek (melegítés, főzés, hűtés) fizikai vonatkozásaival;
- egyszerű méréseket, kísérleteket végez, az eredményeket rögzíti;
- fizikai kísérleteket önállóan is el tud végezni;
- ismeri a legfontosabb mértékegységek jelentését, helyesen használja a mértékegységeket számításokban, illetve az eredmények összehasonlítása során;
- egyszerű, a megértést segítő számolási feladatokat old meg, táblázatokat, ábrákat, grafikonokat értelmez, következtetést von le, összehasonlít;
- gyakorlati oldalról ismeri a tudományos megismerési folyamatot: megfigyelés, mérés, a tapasztalatok, mérési adatok rögzítése, rendszerezése, ezek összevetése valamilyen egyszerű modellel vagy matematikai összefüggéssel, a modell (összefüggés) továbbfejlesztése.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a hőtágulás jelenségét, jellemző nagyságrendjét;
- ismeri a Celsius- és az abszolút hőmérsékleti skálát, a gyakorlat szempontjából nevezetes néhány hőmérsékletet, a termikus kölcsönhatás jellemzőit;
- értelmezi az anyag viselkedését hőközlés során, tudja, mit jelent az égéshő, a fűtőérték és a fajhő;
- tudja a halmazállapot-változások típusait (párolgás, forrás, lecsapódás, olvadás, fagyás, szublimáció);
- tisztában van a halmazállapot-változások energetikai viszonyaival, anyagszerkezeti magyarázatával, tudja, mit jelent az olvadáshő, forráshő, párolgáshő. Egyszerű számításokat végez a halmazállapot-változásokat kísérő hőközlés meghatározására;

- ismeri a hőtan első főtételét, és tudja alkalmazni néhány egyszerűbb gyakorlati szituációban (palackba zárt levegő, illetve állandó nyomású levegő melegítése);
- tisztában van a megfordítható és nem megfordítható folyamatok közötti különbséggel.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A hőtágulás jelenségének megfigyelése, értelmezése
- Az anyagok hőmérsékletének mérése, a hőmérséklet kiegyenlítődésének kísérleti vizsgálata és értelmezése
- Anyagok melegítésének és hűtésének megfigyelése például konyhai tevékenység során: a folyamat gyorsaságának vizsgálata, a fajhő és a felület nagyságnak szerepe
- Az égéshő és fűtőérték fogalma, a lassú és gyors égés felismerése a mindennapokban
- Halmazállapotváltozások (olvadás, fagyás, párolgás, lecsapódás, a forrás és szublimáció) megfigyelése például konyhai tevékenység során. A fázisátmenetek vizsgálata a hőmérséklet változásának szempontjából
- A halmazállapot-változások értelmezése és energetikai leírása, egyszerű számítások a mindennapi gyakorlatból, az olvadáshő a párolgáshő és a forráshő fogalma
- A kuktafazék működésének fizikai magyarázata
- A dugattyú mozgásának értelmezése a hőtan első főtételének segítségével
- A megfordítható és nem megfordítható folyamatok közötti különbség felismerése

FOGALMAK

hőmérséklet, fajhő, párolgáshő, olvadáshő, forráshő, időbeli egyirányúság a természetben, halmazállapotváltozás, melegítés, hűtés, fűtőérték

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A különböző hőmérsékletű folyadékok keveredésekor kialakuló közös hőmérséklet mérése, becslése, illetve számolása a megfelelő adatok ismeretében
- Festékes víz vagy tintacsepp meleg és hideg vízben való elkeveredésének megfigyelése csoportban történő kísérletezés során, a tapasztalatok megfogalmazása, hipotézis alkotása az elkeveredés gyorsaságával kapcsolatban, a hipotézis megvitatása, ellenőrzése újabb kísérletekkel
- Tea készítése hidegvízbe tett filter segítségével
- A főzésre használt edények használat közbeni felmelegedésének vizsgálata. Milyen megoldásokat alkalmaznak annak érdekében, hogy a lábas füle vagy a merőkanál, palacsintasütő nyele kevésbé melegedjen?
- Kísérletezés a túlhűtés jelenségének megvalósítására, például lassan lehűtött palackos ásványvíz segítségével, tanári útmutatás alapján. A sikeres, illetve sikertelen próbálkozások dokumentálása, a tapasztalatok megbeszélése
- Kutatómunka a vasbetonról. Miért alkalmazható egymás mellett éppen a vas és a beton?
- A párolgás sebességét befolyásoló tényezők megfigyelése csoportos tanulókísérlet végzése közben

TÉMAKÖR: Víz és levegő a környezetünkben

JAVASOLT ÓRASZÁM: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a légnyomás változó jellegét, a légnyomás és az időjárás kapcsolatát;
- ismeri a legfontosabb természeti jelenségeket (például légköri jelenségek, az égbolt változásai, a vízzel kapcsolatos jelenségek), azok megfelelően egyszerűsített, a fizikai mennyiségeken és törvényeken alapuló magyarázatait;
- gyakorlati példákon keresztül ismeri a hővezetés, hőáramlás és hősugárzás jelenségét, a hőszigetelés lehetőségeit, ezek anyagszerkezeti magyarázatát.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a víz különleges tulajdonságait (rendhagyó hőtágulás, nagy olvadáshő, forráshő, fajhő), ezek hatását a természetben, illetve mesterséges környezetünkben;
- ismeri a nyomás, hőmérséklet, páratartalom fogalmát, a levegő mint ideális gáz viselkedésének legfontosabb jellemzőit. Egyszerű számításokat végez az állapothatározók megváltozásával kapcsolatban;
- ismeri az időjárás elemeit, a csapadékformákat, a csapadékok kialakulásának fizikai leírását.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A légnyomás kísérleti kimutatása, a légritkított tér néhány gyakorlati alkalmazása
- A légnyomás és az időjárás kapcsolata
- Az abszolút és relatív páratartalom. A relatív páratartalom és a hőmérséklet kapcsolata, páraképződés a természetben: harmatképződés, dér, zúzmara
- Páraképződés a lakásban, ennek következményei. Fűtési rendszerek a lakásban
- A hőterjedés gyakorlati példákon keresztül (hővezetés, hőáramlás, hősugárzás)
- A hőszigetelés lehetőségei a lakásban. A hőszigetelő ablak működésének fizikai magyarázata
- A víz rendhagyó hőtágulása, ennek következményei a természetben. Jégképződés a tavakon, jéghegyek
- Egyszerű számítások végzése a levegő állapothatározóinak megváltozásával kapcsolatban

FOGALMAK

Időjárás, éghajlat, relatív páratartalom, hővezetés, hőáramlás, hősugárzás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A hőszigetelt edény (termosz) és az egyszerű üvegedény tulajdonságainak összehasonlítása önálló kísérletezés segítségével
- Hőszigetelt edény készítése a környezetben található egyszerű eszközök felhasználásával, a hőszigetelő tulajdonság kimutatása és magyarázata
- Az iskola fűtési rendszerének megtekintése, a rendszer elemeinek elkülönítése, azok szerepének felismerése. A rendszer egyszerűsített változatának lerajzolása, felépítése
- Anyaggyűjtés, beszámoló készítése és beszélgetés a jéghegy tulajdonságairól és szerepéről a Titanic elsüllyedésében
- A szoba hőmérsékletének mérése felfűtés és szellőztetés közben hőmérő ismételt leolvasásával vagy automatikus adatgyűjtő rendszer felhasználásával. Az adatok megjelenítése és megosztása
- A száraz meleg és a nedves meleg megtapasztalása (nyári szárazságban, szaunában), a testérzet összehasonlítása
- A tanteremben található levegő tömegének becslés

TÉMAKÖR: Gépek

JAVASOLT ÓRASZÁM: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- el tudja választani egyszerű fizikai rendszerek esetén a lényeges elemeket a lényegtelenektől;
- néhány konkrét példa alapján felismeri a fizika tudásrendszerének fejlődése és a társadalmi-gazdasági folyamatok, történelmi események közötti kapcsolatot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri az egyszerű gépek elvének megjelenését a hétköznapokban, mindennapi eszközeinkben;

- néhány egyszerűbb, konkrét esetben (mérleg, libikóka) a forgatónyomatékok meghatározásának segítségével vizsgálja a testek egyensúlyi állapotának feltételeit, összeveti az eredményeket a megfigyelések és kísérletek tapasztalataival.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A libikóka és a mérleg egyensúlyának kísérleti vizsgálata és értelmezése
- Szerszámkulcsok és fogók működésének magyarázata az erőkar segítségével
- Gépek összehasonlítása a teljesítmény és hatásfok adatok alapján
- A kerékpár felépítésének és működésének fizikai magyarázata
- Egy jelentős gép és a kapcsolódó technológia fizikai lényegének ismertetése, történelmet és társadalmat átalakító hatásának bemutatása (Ilyen lehet: hajítógép, szövőgép, mechanikus számológép, belső égésű motor)
- Anyaggyűjtés James Wattról és gőzgépéről
- Beszélgetés a robotokról: elterjedésük, jövőbeli szerepük, mesterséges intelligencia, gépi tanulás, önvezérelt működés

FOGALMAK

forgatónyomaték, forgatónyomatékok egyensúlya, erőkar, teljesítmény, hatásfok

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Egy a diákok számára elérhető gép (ceruzahegyező, konzervnyitó, zárszerkezet, mechanikus óra, zenegép...) szétszedése, a főbb alkotórészek azonosítása, szerepük felismerése, a működés fizikai alapjainak leírása. A tevékenység dokumentálása
- A felfújt léggömbben levő levegő súlyának kimutatása egyszerű mérleg segítségével
- Egyszerű kísérletek elvégzése a súlypont egyensúlyozásban betöltött szerepének bemutatására
- Különböző csavarok beszerzése, vizsgálata, jellemzőinek (menetemelkedés, menetsűrűség) megfigyelése és működésének magyarázata
- Az egyes történelmi korokra jellemző gépek összegyűjtése, alkalmazásuk bemutatása
- Kedvelt gépek modelljeinek megfigyelése, illetve elkészítése, működésük megismerése, megértése

TÉMAKÖR: Szikrák, villámok

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 tanóra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a villámok veszélyét, a villámhárítók működését, a helyes magatartást zivataros, villámcsapás-veszélyes időben.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri az elektrosztatikus alapjelenségeket (dörzselektromosság, töltött testek közötti kölcsönhatás, földelés), ezek gyakorlati alkalmazásait;
- átlátja, hogy az elektromos állapot kialakulása a töltések egyenletes eloszlásának megváltozásával van kapcsolatban;
- érti Coulomb törvényét, egyszerű esetekben alkalmazza elektromos töltéssel rendelkező testek közötti erő meghatározására;
- tudja, hogy az elektromos kölcsönhatást az elektromos mező közvetíti.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az elektromos állapot kialakulásának magyarázata az atomról alkotott egyszerű elképzelés (elektron, atommag) segítségével
- A két fajta elektromos állapot, az elektromos vonzás és taszítás, az elektromos árnyékolás, a csúcshatás, az elektromos megosztás és a földelés megfigyelése kísérletezés közben, a tapasztaltak magyarázata

- Coulomb törvénye, az elektromosan töltött testek között fellépő erő meghatározása
- Az elektromos mező szemléltetése (pl. búzadarás kísérlettel), ez alapján a mező erővonalakkal történő érzékeltetése
- Elektromos szikrák keltése, megfigyelése (pl. megosztó géppel vagy szalaggenerátorral), ennek segítségével a villámok kialakulásának alapvető magyarázata
- A tanultak alkalmazása a villámok elleni védekezésben, illetve a villámcsapás-veszélyes helyzetekben való helyes magatartás kialakításában

FOGALMAK

elektromos állapot, elektromos töltés, elektromos mező, atom, elektron, Coulomb-törvény, elektromos árnyékolás, csúcshatás, földelés

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Egyszerű elektroszkóp készítése (pl. Öveges-féle töltésszámlálós konzervdoboz-elektroszkóp), ezzel kísérletek elvégzése: a csúcshatás, az megosztás megfigyelése, a Coulomb-törvény érzékeltetése
- Az elektromos árnyékolás (Faraday-kalitka) vizsgálata mobiltelefonnal (pl. hűtőszekrényben, mikrohullámú sütőben, sztaniolpapíros csomagolásban stb., felhívható-e a készülék?)
- Különböző épületek villámvédelmi rendszerének megfigyelése
- A fénymásoló, lézernyomtató működésének tanulmányozása, anyaggyűjtés projektmunkában
- Villámokról készült felvételek gyűjtése és tanulmányozása

TÉMAKÖR: Elektromosság a környezetünkben

JAVASOLT ÓRASZÁM: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- átlátja a gyakran alkalmazott orvosdiagnosztikai vizsgálatok, illetve egyes kezelések fizikai megalapozottságát, felismeri a sarlatán, tudományosan megalapozatlan kezelési módokat;
- tisztában van az elektromos áram veszélyeivel, a veszélyeket csökkentő legfontosabb megoldásokkal (biztonságos csatlakozók, biztosíték, földvezeték szerepe);
- tisztában van az aktuálisan használt világító eszközeink működési elvével, energiafelhasználásának sajátosságaival, a korábban alkalmazott megoldásokhoz képesti előnyeivel;
- ismeri a háztartásban használt fontosabb elektromos eszközöket, az elektromosság szerepét azok működésében. Szemléletes képe van a váltakozó áramról
- gyakorlati oldalról ismeri a tudományos megismerési folyamatot: megfigyelés, mérés, a tapasztalatok, mérési adatok rögzítése, rendszerezése, ezek összevetése valamilyen egyszerű modellel vagy matematikai összefüggéssel, a modell (összefüggés) továbbfejlesztése.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- tudja, hogy az áram a töltött részecskék rendezett mozgása, és ez alapján szemléletes elképzelést alakít ki az elektromos áramról;
- gyakorlati szinten ismeri az egyenáramok jellemzőit, a feszültség, áramerősség és ellenállás fogalmát;
- ismeri a mindennapi életben használt legfontosabb elektromos energiaforrásokat, a gépkocsi-, mobiltelefon-akkumulátorok legfontosabb jellemzőit;

- érti Ohm törvényét, egyszerű esetekben alkalmazza a feszültség, áramerősség, ellenállás meghatározására. Tudja, hogy az ellenállás függ a hőmérséklettől;
- ki tudja számolni egyenáramú fogyasztók teljesítményét, az általuk felhasznált energiát;
- ismeri az egyszerű áramkör és egyszerűbb hálózatok alkotórészeit, felépítését;
- értelmezni tud egyszerűbb kapcsolási rajzokat, ismeri kísérleti vizsgálatok alapján a soros és a párhuzamos kapcsolások legfontosabb jellemzőit;
- ismeri az elektromos hálózatok kialakítását a lakásokban, épületekben, az elektromos kapcsolási rajzok használatát;
- tisztában van az elektromos áram élettani hatásaival, az emberi test áramvezetési tulajdonságaival, az idegi áramvezetés jelenségével;
- ismeri az elektromos fogyasztók használatára vonatkozó balesetvédelmi szabályokat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az elektromos áram fogalmának kialakítása egyszerű kísérletekkel (pl. víz elektromos vezetésének változása, konyhasó vagy sav hatására), az áramerősség mérése
- A legfontosabb egyenáramú áramforrások (galvánelem, gépkocsi- mobiltelefon-akkumulátorok, napelemek), adatainak összegyűjtése és értelmezése
- Ohm törvényének vizsgálata méréssel egyszerű áramkörben ellenálláshuzallal, az ellenállás, mint fizikai mennyiség és mint áramköri elem bevezetése
- Egyszerű számítások elvégzése Ohm törvényének felhasználásával: a feszültség, az áramerősség és az ellenállás meghatározására
- Egyszerű, fényforrást és termisztort tartalmazó áramkör vizsgálata, az ellenállás hőmérsékletfüggésének felismerése
- A soros és a párhuzamos kapcsolások legfontosabb jellemzőinek megismerése kísérleti vizsgálatok alapján
- A legfontosabb hőhatáson alapuló háztartási eszközök jellemzőinek összegyűjtése
- A villanyszámla értelmezése, a háztartási áramfogyasztás költségeinek kiszámolása, a kWh és a joule kapcsolata
- Az elektromos áramütés élettani hatása, érintésvédelmi, balesetvédelmi ismeretek
- Lakás villamos hálózata és biztonsági berendezései (a biztosíték, az áram-védőkapcsoló és a földvezeték feladata)
- Az EKG, EEG felvételek kapcsán az emberi idegvezetés egyes diagnosztikai alkalmazásainak bemutatása

FOGALMAK

elektromos áram, áramerősség, feszültség, ellenállás, Ohm-törvénye, soros és a párhuzamos kapcsolás, biztosíték, földvezeték

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Gyümölcsből vagy zöldségből elektromos telepek készítése és feszültségeinek vizsgálata (pl. burgonya, ecetes uborka, citrom, hagyma, vas és réz szegekkel, vagy más fémekkel)
- Fényforrások teljesítményének és fényerejének vizsgálata (teljesítmény számolása a feszültség és áramerősség mérésével, fényerő mérése pl. mobilapplikációval)
- Testünk különböző pontok közti ellenállásának mérése ellenállásmérő-műszerrel, az emberi szervezet ellenállását befolyásoló tényezők vizsgálata
- Szénrúd, grafitbél vagy ellenálláshuzal ellenállásának vizsgálata
- Gyűjtőmunka orvosi diagnosztikai eszközökről
- Egy kiválasztott fogyasztó teljesítményének meghatározása. A mérés megtervezése, kivitelezése, az eredmények értékelése és bemutatása

TÉMAKÖR: Generátorok és motorok

JAVASOLT ÓRASZÁM: 4 tanóra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tisztában van a különböző típusú erőművek használatának előnyeivel és környezeti kockázatával;
- ismeri a háztartásban használt fontosabb elektromos eszközöket, az elektromosság szerepét azok működésében. Szemléletes képe van a váltakozó áramról.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- elektromágnes készítése közben megfigyeli és alkalmazza, hogy az elektromos áram mágneses mezőt hoz létre;
- megmagyarázza hogyan működnek az általa megfigyelt egyszerű felépítésű elektromos motorok: a mágneses mező erőt fejt ki az árammal átjárt vezetőre;
- ismeri az elektromágneses indukció jelenségének lényegét, fontosabb gyakorlati vonatkozásait, a váltakozó áram fogalmát;
- érti a generátor, a motor és a transzformátor működési elvét, gyakorlati hasznát.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Elektromágnes készítése egyszerű eszközökkel (pl. vasszegre tekert szigetelt drót), az előállított mágneses mező vizsgálata pl. iránytűvel)
- Az elektromotor működési elvének megértése egyszerű modell vagy animáció tanulmányozása révén
- Az elektromágneses indukció alapeseteinek megismerése, ez alapján egyszerű generátor modell készítése vagy tanulmányozása
- Adatgyűjtés Michael Faraday életéről, a felfedezések jelentőségének megvitatása
- A váltakozó áram keletkezése, és főbb jellemzői
- A transzformátor működésének megfigyelése és magyarázata, az elektromos energia szállításában betöltött szerepének megismerése
- A környezetünkben illetve technika eszközökben található transzformátorok felismerése
- Generátorok és motorok működésének megfigyelése, fizikai magyarázata

FOGALMAK

mágneses mező, mágneses indukcióvonalak, elektromágnes, elektromágneses indukció, generátor, elektromotor, transzformátor

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Adatgyűjtés projektmunkában Jedlik Ányos villanymotorjáról, villamos motorkocsijáról, és a dinamójáról
- A Föld és más gyenge mágneses terek vizsgálata mobilapplikáció segítségével
- Mágneses mezőben fellépő erőhatások egyszerű kísérleti vizsgálata (pl. Oersted-kísérlete, párhuzamos vezetők közötti erők)
- Transzformátor modell készítése és vizsgálata vaskarikára tekert szigetelt drótok segítségével
- A transzformátor és a villamos energia elterjedésében szerepet vállaló magyar tudósok (Déri, Bláthy, Zipernowsky, Mechwart) találmányainak jelentősége. Anyaggyűjtés projektmunkában
- Egyszerű egyenáramú motorok készítése rézdrót, elem és mágnes felhasználásával az interneten található videók segítségével
- Az elektromágneses emelő megismerése, erős elektromágnes készítése a rendelkezésre álló eszközök felhasználásával
- Folyamatábra készítése az elektromos energia útjáról az erőműtől a lakásig. Az ehhez használt eszközök megfigyelése a környezetben

TÉMAKÖR: A hullámok szerepe a kommunikációban
JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tisztában van az elektromágneses hullámok frekvenciatartományaival, a rádióhullámok, mikrohullámok, infravörös hullámok, a látható fény, az ultraibolya hullámok, a röntgensugárzás, a gamma-sugárzás gyakorlati felhasználásával.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- érti, hogyan alakulnak ki és terjednek a mechanikai hullámok, ismeri a hullámhossz és a terjedési sebesség fogalmát;
- ismeri az emberi hangérzékelés fizikai alapjait, a hang, mint hullám jellemzőit, keltésének eljárásait;
- átlátja a húros hangszerek és a sípok működésének elvét, az ultrahang szerepét a gyógyászatban, ismeri a zajszennyezés fogalmát;
- ismeri az elektromágneses hullámok szerepét az információ- (hang-, kép-) átvitelben, ismeri a mobiltelefon legfontosabb tartozékait (SIM kártya, akkumulátor stb.), azok kezelését, funkcióját;
- ismeri az elektromágneses hullámok jellemzőit (frekvencia, hullámhossz, terjedési sebesség), azt, hogy milyen körülmények határozzák meg ezeket. A mennyiségek kapcsolatára vonatkozó egyszerű számításokat végez.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A környezetben előforduló mechanikai haladó hullámok megfigyelése, a terjedési mechanizmusának megértése
- A megfigyelt mechanikai hullámok jellemzése a megfelelő fizikai mennyiségekkel (terjedési sebesség, hullámhossz, amplitúdó, a csillapodás jellege)
- Az állóhullámok kialakulásának megfigyelése
- Hangszerek és egyszerű hangkeltő eszközök megfigyelése, a keletkező hanghullámok jellemzése
- Környezetünk hangterhelése, javaslatok a zajszennyezés csökkentésére
- Az elektromágneses hullámok kialakulása és terjedése, a hullámokat jellemző fizikai mennyiségek
- A hullámhossz, a terjedési sebesség és a frekvencia kapcsolata
- A különböző frekvenciájú elektromágneses hullámok alkalmazásainak megfigyelése és fizikai magyarázata mindennapi eszközeink használata során: tolatóradar, mikrohullámú sütő, infrakamera, röntgengép, anyagvizsgálat
- A képek és hangok továbbításának alapelvei (rádió, televízió), a mobiltelefon működése: wifi, bluetooth
- Interferencia képek létrehozása lézerrel, lefényképezése, egyszerű magyarázata
- Anyaggyűjtés a hologramokról, Gábor Dénesről, a talált információ megosztása, megbeszélése
- Tudományos vita a mobiltelefon használatának lehetséges ártalmairól

FOGALMAK
hanghullám, elektromágneses hullám, a hullám hullámhossza, terjedési sebessége, frekvenciája, lézer, holográfia
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Környezetünkben előforduló különböző jellegzetes hangok erősségének mérése (suttogás, normál beszéd, kiabálás, utcai zaj stb.) mobilapplikációval vagy más műszerrel, anyaggyűjtés a zajártalomról

- Sípok, húrok hossz és hangmagasság kapcsolatának vizsgálata. (A sípokat helyettesíthetjük "kémcső pánsípokkal", a hangmagasságot mobilalkalmazással vagy gitárhangolóval mérhetjük)
- Mi a legmagasabb hang, amit még hallasz? Az egyéni hangmagassági küszöb vizsgálata hanggenerátorral, vagy azt helyettesítő mobilapplikációval
- Különböző hangok "képének" vizsgálata oszcilloszkóppal, vagy megfelelő mobilalkalmazással
- Mikrohullámú sütő belsejében kialakuló állóhullámok megfigyelése reszelt sajt vagy csokoládé eltérő melegedése alapján, ez alapján a mikrohullám terjedési sebességének megállapítása
- Egy digitális audió-szerkesztő program megismerése, a megismert hullámtani jellemzők alkalmazásával alapfokú használata (pl. Audacity)

TÉMAKÖR: Képek és látás

JAVASOLT ÓRASZÁM: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a legfontosabb természeti jelenségeket (például, légköri jelenségek, az égbolt változásai, a vízzel kapcsolatos jelenségek), azok megfelelően egyszerűsített, a fizikai mennyiségeken és törvényeken alapuló magyarázatait;
- néhány konkrét példa alapján felismeri a fizika tudásrendszerének fejlődése és a társadalmi-gazdasági folyamatok, történelmi események közötti kapcsolatot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- tudja, hogyan jönnek létre a természet színei, és hogyan észleljük azokat;
- ismeri a színek és a fény frekvenciája közötti kapcsolatot, a fehér fény összetett voltát, a kiegészítő színek fogalmát, a szivárvány színeit;
- ismeri az emberi szemet mint képalkotó eszközt, a látás mechanizmusát, a gyakori látáshibák (rövid- és távollátás) okát, a szemüveg és a kontaktlencse jellemzőit, a dioptria fogalmát;
- ismeri a fénytörés és visszaverődés törvényét, megmagyarázza, hogyan alkot képet a síktükör;
- a fókuszpont fogalmának felhasználásával értelmezi, hogyan térítik el a fényt a domború és homorú tükrök, a domború és homorú lencsék;
- ismeri az optikai leképezés fogalmát, a valódi és látszólagos kép közötti különbséget. Egyszerű kísérleteket tud végezni tükrökkel és lencsékkel.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A síktükörben látott kép megfigyelése, jellemzése, kialakulásának magyarázata
- Tükrök használata optikai eszközökben: reflektor, kozmetikai tükör, tükrök a közlekedésben
- A fény törésének megfigyelése és értelmezése a törésmutató segítségével. A fehér fény felbontása, a kialakult színkép magyarázata
- A fény fókuszálásának és a kézi nagyító képalkotásának kísérleti vizsgálata
- A látás magyarázata, a szem felépítésének fizikája. A szemüveg szerepe a látás javításában
- Néhány további optikai eszköz kipróbálása, a működés lényegi, kvalitatív magyarázata (optikai szál, mikroszkóp, távcsövek)
- Galilei távcsővel végzett megfigyelései
- Néhány kiválasztott esetben (pl. naplemente, kék égbolt, színkeverés) a természetben látott színek kialakulásának magyarázata, a szivárvány színei, a kiegészítő színek

FOGALMAK

fényvisszaverődés; fénytörés; teljes visszaverődés; fókuszpont; fókusz-, tárgy-, és képtávolság; valódi és látszólagos kép

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A fehér fény felbontása különböző módszerekkel csoportmunkában (prizma, vizes tálba tett síktükör, optikai rács, szappanhártya stb.)
- Különböző állatok színlátása (pl. kutya, tehén, ragadozó madarak stb.). Milyennek látják a világot? Adatgyűjtés, projektmunka
- Adatgyűjtés a nagy csillagászati távcsövekről, azok felépítése, működése
- Kepler- és Galilei-féle távcsövek, a mikroszkóp modelljének bemutatása gyűjtő és szórólencsékkel, az elkészített modell nagyításának vizsgálata
- Lencsék, tükrök fókusztávolságának meghatározása egyszerű kísérletekkel

TÉMAKÖR: Az atomok és a fény

JAVASOLT ÓRASZÁM: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a legfontosabb természeti jelenségeket (például légköri jelenségek, az égbolt változásai, a vízzel kapcsolatos jelenségek), azok megfelelően egyszerűsített, a fizikai mennyiségeken és törvényeken alapuló magyarázatait;
- tisztában van az aktuálisan használt világító eszközeink működési elvével, energiafelhasználásának sajátosságaival, a korábban alkalmazott megoldásokhoz képesti előnyeivel;
- néhány konkrét példa alapján felismeri a fizika tudásrendszerének fejlődése és a társadalmi-gazdasági folyamatok, történelmi események közötti kapcsolatot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- tudja, hogy a fény elektromágneses hullám, és hogy terjedéséhez nem kell közeg;
- megfigyeli a fényelektromos jelenséget, tisztában van annak Einstein által kidolgozott magyarázatával, a frekvencia (hullámhossz) és a foton energiája kapcsolatával;
- ismeri Rutherford szórási kísérletét, mely az atommag felfedezéséhez vezetett;
- ismeri az atomról alkotott elképzelések változásait, a Rutherford-modellt és a Bohr-modellt, látja a modellek hiányosságait;
- ismeri a digitális fényképezőgép működésének elvét;
- megmagyarázza az elektronmikroszkóp működését az elektron hullámtermészetének segítségével;
- átlátja, hogyan használják a vonalas színképet az anyagvizsgálat során.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A fény elektromágneses hullám, jellemzése fizikai mennyiségekkel (amplitúdó, frekvencia, hullámhossz, terjedési sebesség)
- A fotocella és a fénymérő működésének magyarázata a fényelektromos jelenség segítségével, a megvilágító fény és a foton energiája közötti kapcsolat
- Digitális fényképek készítése különböző távolságban elhelyezett tárgyakról, a fényképezőgép beállításainak értelmezése, a képrögzítés elve
- Elektronmikroszkóppal és fénymikroszkóppal készült képek összevetése. Az elektronmikroszkóp nagyobb felbontásának és működésének értelmezése az elektron hullámtermészetével
- A vonalas színkép kialakulásának magyarázata az atomok által elnyelt illetve kibocsátott fény frekvenciájának segítségével

- A legfontosabb atommodellek (Thomson, Rutherford, Bohr, kvantumfizikai) fizikai lényegének ismerete, az atom körüli elektronok energiájának kvantáltsága
- Rutherford szórási kísérletének szimulációja, anyaggyűjtés Rutherford és Bohr életével kapcsolatban
- Jelenleg használt fényforrásaink számbavétele, működésük fizikai lényege (LED, izzó, fénycső, halogén izzó)

FOGALMAK

fényelektromos jelenség; foton; atom; elektron; atommag

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Anyaggyűjtés projektmunkában: Hol van jelentősége a fényelektromos jelenségnek, milyen eszközökben használják azt? (fényképezőgép, napelem, fénymásoló, optoelektronika stb.)
- Anyaggyűjtés Einstein életéről és legfontosabb eredményeiről. Vita arról, hogy milyen hamis legendák és téves ismeretek lengik körül az életművet
- Anyaggyűjtés és vita a kvantummechanika néhány neves jelenségéről, és azok értelmezéseiről (határozatlansági reláció, alagúteffektus, Schrödingermacskája)
- A Rutherford-féle szórási kísérlet utóélete, a ma működő gyorsítóberendezések alapvető működési elve és vizsgálati módszerei. Anyaggyűjtés
- Felfedezték az elektront! - egy korabeli hír megírása a mai hírek, figyelemfelkeltő internetes portálok stílusában

TÉMAKÖR: Környezetünk épségének megőrzése

JAVASOLT ÓRASZÁM: 4 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a megújuló és a nem megújuló energiaforrások használatának és az energia szállításának legfontosabb gyakorlati kérdéseit;
- az emberiség energiafelhasználásával kapcsolatos adatokat gyűjt, az információkat szemléletesen mutatja be;
- tisztában van a különböző típusú erőművek használatának előnyeivel és környezeti kockázatával;
- átlátja a gyakran alkalmazott orvosdiagnosztikai vizsgálatok, illetve egyes kezelések fizikai megalapozottságát, felismeri a sarlatán, tudományosan megalapozatlan kezelési módokat;
- tudja, hogy a Föld elsődleges energiaforrása a Nap. Ismeri a napenergia felhasználási lehetőségeit, a napkollektor és a napelem mibenlétét, a közöttük lévő különbséget;
- átlátja az ózonpajzs szerepét a Földet ért ultraibolya sugárzással kapcsolatban;
- ismeri a környezet szennyezésének leggyakoribb forrásait, fizikai vonatkozásait;
- tisztában van az éghajlatváltozás kérdésével, az üvegházhatás jelenségével a természetben, a jelenség erőssége és az emberi tevékenység kapcsolatával;
- adatokat gyűjt és dolgoz fel a legismertebb fizikusok életével, tevékenységével, annak gazdasági, társadalmi hatásával, valamint emberi vonatkozásaival kapcsolatban (Galileo Galilei, Michel Faraday, James Watt, Eötvös Loránd, Marie Curie, Ernest Rutherford, Niels Bohr, Albert Einstein, Szilárd Leó, Wigner Jenő, Teller Ede).

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri az atommag felépítését, a nukleonok típusait, az izotóp fogalmát, a nukleáris kölcsönhatás jellemzőit;

- ismeri a radioaktív sugárzások típusait, az alfa-, béta- és gamma-sugárzások leírását és tulajdonságait;
- ismeri a felezési idő, aktivitás fogalmát, a sugárvédelem lehetőségeit;
- átlátja, hogy a maghasadás és magfúzió miért alkalmas energiatermelésre, ismeri a gyakorlati megvalósulásuk lehetőségeit, az atomerőművek működésének alapelvét, a csillagok energiatermelésének lényegét;
- érti az atomreaktorok működésének lényegét, a radioaktív hulladékok elhelyezésének problémáit;
- ismeri a radioaktív izotópok néhány orvosi alkalmazását (nyomjelzés).

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az ózonpajzs szerepe a Földet ért ultraibolya sugárzással kapcsolatban, az ózonpajzs védelmében tett intézkedések és azok sikere
- Az üvegházhatás fizikai magyarázata
- Az energiatermelés alternatívái, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentési lehetősége
- A periódusos rendszer alapján fontosabb elemek mag összetételének, kötési energiájának és stabilitásának tanulmányozása
- A maghasadás és magfúzió lényegének megértése magyarázó ábrák és animációk segítségével
- Az atomerőművek, a hőerőművek és megújuló energiatermelés előnyeinek és hátrányainak előzetes adatgyűjtést követő összevetése
- Adatgyűjtés Wigner Jenő, Teller Ede és Szilárd Leó munkásságával kapcsolatban
- Az alfa-, béta- és gamma-sugárzások tulajdonságai, élettani hatásaik, az egyes sugárfajták elleni védekezés lehetőségei
- Anyaggyűjtés a rádiumról és a Curie-család életéről
- Tudományos vita a környezetbe került, vagy orvosi kezelés során alkalmazott radioaktív izotópok veszélyességéről

FOGALMAK

atommag, nukleon, izotóp, nukleáris kölcsönhatás, maghasadás, magfúzió, alfa-, béta-, és gamma-sugárzás; felezési idő, aktivitás, ózonpajzs, üvegházhatás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A szén-dioxid üvegházhatásának kimutatása egyszerű kísérlettel
- Saját ökológiai lábnyom csökkentését eredményező tevékenységek tervezése
- Anyaggyűjtés arról, hogy a különböző modellek szerint 20-30 év múlva milyen klímája lesz hazánknak, az emberi cselekvés lehetőségeinek megvitatása a veszélyek csökkentésére
- Anyaggyűjtés projektmunkában a radioaktivitás néhány különleges alkalmazásával kapcsolatban: gammakés, radioaktív nyomjelzés, kormeghatározás
- Anyaggyűjtés a leghíresebb nukleáris balesetekről és ezek következményeiről. Tudományos vita ezek környezetre gyakorolt hatásáról. (pl. a Csernobil c. film kapcsán)
- Anyaggyűjtés arról, hogy mely országokban milyen típusú atomerőművek működnek, és mekkora az ország villamos-energiatermelésében a nukleáris energia részesedése? A jelentősebb erőművek helye, fényképe
- Napilapok, különböző folyóiratok, internetes híradások áttekintése. Milyen a modern fizikát érintő cikkek találhatók bennük? Mennyire megbízható információkat közvetítenek a különböző cikkek a nagyközönség felé? Csoportosításuk aszerint, hogy melyek tűnnek megbízhatónak és melyek nem.

TÉMAKÖR: A Világegyetem megismerése

JAVASOLT ÓRASZÁM: 5 tanóra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri az űrkutatás történetének főbb fejezeteit, jövőbeli lehetőségeit, tervezett irányait;
- tisztában van az űrkutatás ipari-technikai civilizációra gyakorolt hatásával, valamint az űrkutatás tágabb értelemben vett céljaival (értelmes élet keresése, új nyersanyagforrások felfedezése);
- tisztában van azzal, hogy a fizika átfogó törvényeket ismer fel, melyek alkalmazhatók jelenségek értelmezésére, egyes események minőségi és mennyiségi előrejelzésére;
- tudja, hogyan születnek az elismert, új tudományos felismerések, ismeri a tudományosság kritériumait;
- felismeri a tudomány által vizsgálható jelenségeket, azonosítani tudja a tudományos érvelést, mérlegelve vizsgálja egy elképzelés tudományos megalapozottságát;
- kialakult véleményét mérési eredményekkel, érvekkel támasztja alá;
- el tudja helyezni lakóhelyét a Földön, a Föld helyét a Naprendszerben, a Naprendszer helyét a galaxisunkban és az Univerzumban;
- átlátja az emberiség és a Világegyetem kapcsolatának kulcskérdéseit;
- a legegyszerűbb esetekben azonosítja az alapvető fizikai kölcsönhatások és törvények szerepét a Világegyetem felépítésében és időbeli változásaiban;
- ismeri a fizika főbb szakterületeit, néhány új eredményét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- szabad szemmel vagy távcsővel megfigyeli a Holdat, a Hold felszínének legfontosabb jellemzőit, a holdfogyatkozás jelenségét. A látottakat fizikai ismeretei alapján értelmezi;
- ismeri a bolygók, üstökösök mozgásának jellegzetességeit;
- tudja, mit jelentenek a kozmikus sebességek (körsebesség, szökési sebesség);
- érti a tömegvonzás általános törvényét, és azt, hogy a gravitációs erő bármely két test között hat;
- érti a testek súlya és a tömege közötti különbséget, a súlytalanság állapotát, a gravitációs mező szerepét a gravitációs erő közvetítésében;
- megvizsgálja a Naprendszer bolygóin és holdjain uralkodó, a Földétől eltérő fizikai környezet legjellemzőbb példáit, azonosítja ezen eltérések okát. A legfontosabb esetekben megmutatja, hogyan érvényesülnek a fizika törvényei a Föld és a Hold mozgása során;
- átlátja és szemlélteti a természetre jellemző fizikai mennyiségek nagyságrendjeit (atommag, élőlények, Naprendszer, Univerzum);
- ismeri a Nap mint csillag legfontosabb fizikai tulajdonságait, a Nap várható jövőjét, a csillagok lehetséges fejlődési folyamatait.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A rakéták működési elve, a kozmikus sebességek jelentése
- A súlytalanság jelensége, kialakulásának körülményei, a súly és a tömeg közötti különbség
- A bolygók és üstökösök mozgásának fizikai magyarázata, az általános tömegvonzás törvénye
- Az általános tömegvonzás értelmezése a gravitációs mező segítségével
- A Naprendszer jellemzői, példák a Naprendszer bolygóin és holdjain uralkodó jellemző fizikai környezetre, ezek kialakulásának magyarázata

- A holdfogyatkozás és a napfogyatkozás fizikai magyarázata
- A legfontosabb ismeretek az űrrepülőgépekről, a Holdraszállásról és a tervezett Mars utazásról
- Néhány, a mindennapokban elterjedt és először az űrkutatásban használt technológia, eszköz ismertetése
- A gravitáció szerepe a Világmindenségben
- A csillagok és a Nap működése és változásai: fekete lyuk, neutroncsillag, szupernóva
- A galaxisok, galaxishalmazok. A Tejútrendszer legfontosabb jellemzői. Távolságok az univerzumban
- Az ősrobbanás elmélet kvalitatív leírása, a táguló univerzum
- Az ősrobbanás elméletének születése, tudományos megalapozottsága, a tudományosság kritériumai
- Tudományos vita a Földön kívüli élet kutatásáról, annak gyakorlati és filozófiai lehetőségeiről, az emberiség előtt álló kihívásokról

FOGALMAK

általános tömegvonzás, ellipszis pálya, súlytalanság, súly, Kepler törvényei, bolygók, üstökösök, csillag, galaxis, galaxishalmaz, ősrobbanás, táguló univerzum, fekete lyuk, fényév

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Ismerkedés a csillagos éggel számítógépes planetárium-programok segítségével (pl. stellarium-web.org)
- A Galilei-élmények (a Hold hegyei, a Vénusz fázisai, a Jupiter nagy holdjai, a Tejút csillagokra bontása, Napfoltok) megfigyelése egyszerű távcsövekkel (pl. osztálykirándulás, csillagászati bemutatók, Kutatók éjszakája rendezvény során)
- Egy űrkutatással kapcsolatos játékfilm (részleteinek) megtekintése (pl. Gravitáció, Apollo 13), vita a filmjelenet hitelességéről
- Adatgyűjtés az aktuálisan zajló csillagászati, űrkutatási projektekről például a NASA honlapján
- Exobolygók adatainak áttekintése, összehasonlítása
- Az űrtávcsövek felvételeinek böngészése, a látottak értelmezése

FÖLDRAJZ

A földrajztudomány a természeti és a társadalmi-gazdasági környezet jelenségeit, folyamatait – a természet- és társadalomtudományok vizsgálati módszereire egyaránt építve – mutatja be, ezáltal sajátos helyet foglal el, és összekapcsolja a természet- és társadalomtudományokat. Ezen interdiszciplináris sajátosság alapján válik a földrajz szintetizáló, a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségeket és folyamatokat összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban feldolgozó tantárggyá.

A tanítás során különös hangsúlyt kap, hogy a tanulók megértsék Földünk, mint egységes rendszer sérülékenységét, ahol az ember természeti és társadalmi lényként él, létezése és tevékenysége növekvő mértékben átalakítja, és ezzel veszélyezteti ennek a rendszernek az egyensúlyát, amelynek következményei az emberiség jelene és jövője szempontjából igen súlyosak is lehetnek. A földrajz tantárgy komplex természet- és társadalomtudományi szemléletének köszönhetően feltárja az egyensúly megbomlásának természeti és társadalmi okait, megoldást keres az egyensúly helyreállítására. Szemléletformálásra képes, ezért kiemelkedően fontos szerepet tölt be a környezettudatosság kialakításában.

A földrajz az a tantárgy, amelyből a tanulók megismerhetik szűkebb és tágabb természeti, társadalmi-gazdasági környezetünk jellemzőit, a körülöttük zajló folyamatokat – melyeknek önmaguk is részesei – és ezek összefüggéseit, kölcsönhatásait, a környezetben való tájékozódást, a benne történő eligazodást segítő alapvető eszközöket és módszereket. A földrajz a természet- és társadalomföldrajz, valamint a regionális tudomány mellett számos földtudományágat képvisel a közoktatásban, integrálja a földtani, a légkörtani, a hidrológiai, a talajtani és a planetológiai-csillagászati tudást, valamint megjelenít gazdaságtudományi, szociológiai, demográfiai, etikai, néprajzi, politológiai ismereteket is.

Bolygónkról és annak természeti és társadalmi-gazdasági folyamatairól összegyűjtött, mind pontosabb és sokrétűbb ismereteink, egyre összetettebbé váló világunk komplex problémáinak megértetésére csak a megújult szemléletű földrajzoktatás képes. Az oktatási hagyományok újragondolását teszi szükségessé az információforrások, illetve az általuk közvetített adatmennyiség rohamos növekedése is. Ezért napjaink földrajzoktatása szakít a leíró jellegű, szigorúan ismeretközlő hagyományokkal, és a hangsúlyt az információk tudatos keresésére, értelmezésére, az összefüggések feltárására, a megszerzett információk alkalmazását lehetővé tevő képességek kialakítására helyezi. Az élményszerű, a hétköznapi megfigyeléseken, tapasztalatokon és információgyűjtésen alapuló földrajztanítás nem pusztán leírja a jelenséget, hanem annak okait és következményeit is feltárja. Mindez a természeti-környezeti és a társadalmi-gazdasági folyamatokat szintetizálva, a jelen eseményein túlmutatva értékelésre, problémamegoldásra, jövőképalkotásra ösztönöz.

A földrajzoktatás a különböző geoszférákban zajló jelenségek, folyamatok természet- és társadalomtudományi szempontú vizsgálatával a komplexitást szem előtt tartó, szintetizáló gondolkodás kialakítására törekszik. Az önálló földrajzi ismeretszerzés és -feldolgozás, valamint a problémaorientált, elemző és értékelő gondolkodás fejlesztésével hozzájárul az információs társadalomra jellemző hír- és információáradatban történő eligazodáshoz, a felelős és tudatos állampolgári szerepvállalás kialakításához.

A földrajztanítás fontos feladata annak felismertetése és tudatosítása a tanulókban, hogy a környezettudatos, a fenntarthatóságot szem előtt tartó gondolkodás és cselekvés az élhető jövő, a fenntartható környezet feltétele. A Föld tűrőképességét veszélyeztető problémák felismertetése, a már észlelhető és várható következmények beláttatása, a lehetséges megoldások keresése és bemutatása döntő szerepet játszik a cselekvőképes, a környezetért felelősséggel tenni akaró magatartás kialakításában.

A korszerű, a tanulók érdeklődését felkelteni képes földrajzoktatás alig képzelhető el a térinformatikai, illetve infokommunikációs eszközök használata nélkül, ez pedig hozzájárul a

felnőtt tanulók digitális kompetenciájának fejlődéséhez, tudatos eszközhasználóvá válásukhoz.
Mindennapjainkat, életvitelünket, szokásainkat jelentősen átalakította és folyamatosan formálja a globalizáció. Ezért is fontos feladat, hogy a tanulók megértsék, hogyan válnak globális folyamatokká, jelenségekké az egyes regionális történések, és ez a folyamat hogyan befolyásolja mindennapi életünket. A globális világ nyújtotta lehetőségek mellett fontos a nemzeti és az európai önazonosság felvállalása és ezek értékeinek megőrzése. Hazánk nemzeti értékeinek és a globális világban betöltött szerepének megismertetésével a földrajzoktatás hozzájárul a szülőföldhöz és a magyarsághoz való kötődés kialakításához és elmélyítéséhez.
A térbeli társadalmi egyenlőtlenségek által kiváltott folyamatok földrajzi okainak és lehetséges természeti és társadalmi-gazdasági következményeinek bemutatása révén a földrajzoktatás hozzájárul az empatikus, problémamegoldó gondolkodás, illetve az érvek ütköztetésére épülő vitakultúra kialakulásához.
A földrajzoktatás a jelen folyamataira, történéseire és azok jövőbeli következményeire fókuszál, így hozzájárul az érdeklődés felkeltéséhez az aktuális, körülöttünk zajló társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok megismerése iránt. Napjaink társadalomföldrajzi, vallásföldrajzi és etnikai földrajzi folyamatainak bemutatása révén a tantárgy hozzájárul a toleráns és etikus, egymás tiszteletét szem előtt tartó felnőtt magatartás kialakulásához is.
A földrajz a helyi, regionális és globális gazdasági-pénzügyi folyamatok megismertetésével elősegíti a gazdasági élet eseményeiben eligazodó aktív, kreatív, rugalmas és vállalkozóképes felnőtt állampolgári gondolkodás és viszonyulás kialakulását. Fontos feladatának tartja, hogy a mindennapi életben hasznosítható gazdasági és pénzügyi ismeretek bemutatásával hozzájáruljon az értő és felelős pénzügyi döntési képesség kialakításához.
A földrajz tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:
A tanulás kompetenciái: Szüntelenül változó és globalizálódó világunk megismeréséhez, megértéséhez elengedhetetlen a folyamatos tájékozódás, információszerzés és a nyitott gondolkodás a tanulók számára. Így a tanulás-tanítási folyamatnak hozzá kell járulnia az információszerzés és -feldolgozás készségének fejlesztéséhez, különös tekintettel a digitális világ nyújtotta lehetőségek mérlegelő felhasználására.
A földrajztanulás célja, hogy elősegítse a megszerzett ismeretek alkalmazását a mindennapi élet különböző területein, támogassa az egyéni igényekkel összhangban lévő önfejlesztő tanulási képességek fejlődését. Cél, hogy a tanuló képes legyen a földrajzi-földtudományi, gazdasági, társadalmi és környezetvédelmi jellegű információk felismerésére és összegyűjtésére a valós térben és különböző információhordozókból (például újságcikkek, grafikonok, térképek, híradások, forrásszövegek, képek, ábrák elemzése révén).
A kommunikációs kompetenciák: A különféle szóbeli és írásbeli ismeretközvetítő, illetve értékelési módszerek alkalmazásával a földrajztanítás segíti az anyanyelvi kommunikáció fejlődését. A földrajzi információk értelmezése során fejlődik a tanuló érvelésen alapuló vitakészsége. A kommunikációs kompetenciák fejlesztését segítik a földrajzi tartalmú információk értelmezését elváró írásbeli és szóbeli – közöttük a prezentációhoz kapcsolódó – feladatok megoldása. A különböző forrásokból gyűjtött információk, leírások értelmezése és feldolgozása hozzájárul a szövegértési kompetencia fejlesztéséhez.
A digitális kompetenciák: A korszerű földrajzoktatás elképzelhetetlen a digitális világ nyújtotta aktuális információk tanításba való beépítése nélkül. A tanulási-tanítási folyamat tudatosan épít a digitális térképek, elemzések elvégzésére, földrajzi összefüggések felismerésére és megértésére. Az adatok összegyűjtése és felhasználása mellett fontos feladatnak tartja az információforrások értő szemléletének kialakítását, a tudatos felhasználóvá válás támogatását. A projektfeladatok, kutatások fejlesztik a tudatos közösségi információáramlást, a tudás megosztásának képességét. A földrajztanítás tudatosan épít a

tanuló prezentációs képességére, ösztönzi a földrajzi folyamatok digitális eszközökkel történő bemutatását.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A földrajztanítás során a földrajzi problémák megoldásán keresztül lehetőség nyílik a gondolkodási készségek (elemzés, a rendszerezés), tapasztalást követő következtetés fejlesztésére. A földrajztanítás fontos célja a sokféleségben rejlő azonosságok és különbségek összehasonlítási készségének fejlesztése. Előtérbe kerül a tanulók kreatív gondolkodásának fejlesztése, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés kultúrájának bővítése. Fontos feladat a mérlegelő gondolkodás megerősítése.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A földrajz elsősorban a társadalomföldrajzi témák feldolgozásával hozzájárul a világ társadalmi-kulturális sokszínűségének megismertetéséhez, ehhez társul a más kultúrák, szokások iránti érdeklődés és tisztelet kialakulásának támogatása, az emberi felelősség fontosságának tudatosítása. A tanuló szociális kompetenciáinak fejlesztése hozzájárul ahhoz, hogy élete során képes legyen hatékony módon részt venni a társadalmi életben, és kezelni tudja a felmerülő konfliktusokat.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A világ társadalmi, kulturális sokszínűségének bemutatásával a földrajzoktatás segíti a kulturális értékek megismerését, emellett hozzájárul a kulturális identitás tudatosításához, a kulturális értékeink és hagyományaink megőrzése iránti igény kialakításához. A földrajzoktatás során létrehozott produktumok hozzájárulnak a kreatív alkotás és önkifejezés képességének fejlődéséhez.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: Modern földrajzoktatásunk révén napjaink társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatainak megismerése nagymértékben hozzájárul a társadalmi-gazdasági élet eseményeiben történő eligazodáshoz. Az oktatás a modern gazdasági élet sikeres szereplőinek bemutatásával hozzájárul az innováció szerepének, a munkaerőpiac igényeinek megismeréséhez, ez pedig hatással van a munkavállalói és a vállalkozói kompetencia fejlődésére.

9–10. évfolyam

A 9–10. évfolyamos földrajz tananyag a természeti és társadalmi környezet összefüggéseivel, kölcsönhatásaival foglalkozik, és tudatosan épít az általános iskolában elsajátított földrajzi, természet- és társadalomtudományi ismeretekre. A középiskolai tananyag a múltból kiindulva a jelen folyamataira, jelenségeire és azok lehetséges jövőbeli következményeire összpontosít, építve a hagyományos és digitális térképi, grafikus és szöveges adatforrásokból megszerezhető információkra.

A középiskolai évfolyamok tananyaga a geoszférák természeti, társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatait állítja a középpontba, kiemelt hangsúlyt helyezve a térbeli folyamatok közötti összefüggésekre, kölcsönhatásokra. A 9. évfolyam feladata a kozmikus környezet, valamint a geoszférák természeti folyamatainak, törvényszerűségeinek megismertetése és megértetése, a tananyag-feldolgozás fókuszába állítva a folyamatok összefüggéseinek és hatásmechanizmusainak bemutatását, a földrajzi eredetű veszélyek és kockázatok felismerését, illetve a természeti erőforrások és a társadalmi-gazdasági folyamatok közti kapcsolatok feltárását. A 10. évfolyam kiemelt feladata a 21. század jellemző társadalmi és gazdasági folyamatainak, a mindinkább globális léptékben szerveződő világgazdaság térbeli sajátosságainak feltárása a tanulók előtt. Ugyancsak a tantárgy feladata ezen az évfolyamon az egész bolygónk jövőjét meghatározó természet-, társadalom- és gazdaságföldrajzi okokra visszavezethető problémák, veszélyhelyzetek összefüggésekben történő bemutatása, a mind nagyobb mértékű fogyasztás és a fenntarthatóság között feszülő ellentétek problémaközpontú feldolgozása, illetve az egyéni szerepvállalás lehetőségeinek és fontosságának felismertetése.

A földrajzoktatás ebben a képzési szakaszban is fontosnak tartja a tananyag feldolgozása során elsajátított földrajzi tudás és a mindennapi élet történései, döntéshelyzetei közötti kapcsolatok bemutatását. Tudatosan épít a tanulók más forrásokból (média, világháló, utazások stb.)

megszerzett földrajzi ismereteinek és a korábbi évfolyamokon kialakított készségek, képességek és saját tapasztalatok tanórai alkalmazására.
A középiskolai földrajzoktatás komplex és szemléletformáló ismeretanyaga révén segíti a tanuló pályaválasztását, eligazodását a munka világában, illetve felkészíti a szakirányú felsőfokú tanulmányokra. Hozzájárul ahhoz, hogy a középiskolai földrajzi tanulmányok befejezésekor a tanuló biztonsággal eligazodjon a természeti és társadalmi környezetben, és megszerzett ismereteit alkalmazni tudja a mindennapi életben. Kialakítja a tanulóban a földrajzi problémák iránti fogékonyságot valamint az azokra való reflektálás és véleménynyilvánítás képességét.
A 9–10. évfolyamon a természet- és társadalomföldrajzi folyamatok közti kapcsolatrendszerek bemutatása révén kiemelt feladat a földrajzi gondolkodás tudatos fejlesztése, a tanulók földrajzi ismereteinek rendszerezése. Fontos feladat a geoszférák jellemzőinek, törvényszerűségeinek és változásainak, valamint az ember geoszférákat befolyásoló társadalmi és gazdasági tevékenységeinek megismerésén keresztül a rendszerben való gondolkodás, az egyéni és közösségi felelősségvállalás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint a felelős döntéshozatal fejlesztése. A 9. és 10. évfolyamos földrajz tananyag témaköreinek feldolgozása során a tanuló:

- földrajzi tartalmú adatok, információk alapján következtetéseket von le, tendenciákat ismer fel;
- feltárja a földrajzi folyamatok, jelenségek közötti hasonlóságokat és eltéréseket, különböző szempontok alapján rendszerezi azokat;
- földrajzi megfigyelést, vizsgálatot, kísérletet végez és értelmezi az eredményeket;
- adatokat, információkat értékel;
- önálló, érvekkel alátámasztott véleményt fogalmaz meg földrajzi kérdésekben.

A témakörök feldolgozásakor kiemelt figyelmet kell fektetni a földrajzi tartalmú információszerzésre és -feldolgozásra, valamint a digitáliseszköz-használatra. Ennek megfelelően a tanuló:

- önállóan használja a hagyományos, illetve digitális információforrásokat;
- földrajzi tartalmú szövegek alapján lényegkiemelő összegzést készít szóban és írásban;
- megadott szempontok alapján alapvető földrajzi-földtani folyamatokkal, tájakkal, országokkal kapcsolatos földrajzi tartalmú szövegeket, képi információkat mutat be;
- törekszik közvetlen környezetének földrajzi megismerésére;
- digitális eszközök segítségével bemutat és értelmez földrajzi jelenségeket, folyamatokat, törvényszerűségeket, összefüggéseket.

A 9–10. évfolyamon a földrajz tantárgy alapóraszáma: esti képzésben 72 óra

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám Esti 1 óra/hét
Tájékozódás a kozmikus térben és az időben	4
A kőzetburok	8
A légkör	6
A vízburok	5
A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései	11
Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században	5
A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig	12
Magyarország és Kárpát-medence a 21. században	6
A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban	5
Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái	10
Összes óraszám	**72**

TÉMAKÖR: Tájékozódás a kozmikus térben és az időben
JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 4 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- tudatosan használja a földrajzi és a kozmikus térben való tájékozódást segítő hagyományos és digitális eszközöket, ismeri a légi- és űrfelvételek alkalmazási területeit;
- térszemlélettel rendelkezik a földrajzi térben.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- elhelyezi a Földet a Világegyetemben és a Naprendszerben;
- ismeri a Föld, a Hold és a bolygók jellemzőit, mozgásait, valamint ezek összefüggéseit;
- értelmezi a Nap és a Naprendszer jelenségeit, folyamatait, azok földi hatásait;
- egyszerű időszámítással kapcsolatos feladatokat, számításokat végez;

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- A témakörhöz kapcsolódó online, szabad felhasználású szoftverek felhasználásával a digitális kompetencia és a szociális készségek fejlesztése.
- A földrajzi térben való tájékozódás fejlesztése a különböző léptékű és típusú térképek és műholdfelvételek alkalmazásával.
- A műholdfelvételek, a GPS online alkalmazása kapcsán a digitális kompetencia fejlesztése.
- Az időszámítási feladatok elvégzésével a matematikai és logikai gondolkodás fejlesztése.
- A Föld helye a Naprendszerben, a Föld mozgásai és ennek földrajzi következményei.
- A Naprendszer bolygótípusainak általános jellemzése a Föld egyedi jellemvonásainak kiemelésével.
- A naptevékenység földi hatásai, a napenergia hasznosítási lehetőségei.
- Mesterséges égitestek (műholdak) szerepe a mindennapi életben.
- Időbeli léptékek a földrajzban: az évi és napi időszámítás.
- A csillagászattal kapcsolatos újdonságok (cikkek, hírek) önálló feldolgozása kapcsán az értékelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.

FOGALMAK
Naprendszer, Világegyetem, Tejútrendszer, csillag, Föld-típusú bolygó (kőzetbolygó), Jupiter-típusú bolygó (gázbolygó), holdfázisok, nap- és holdfogyatkozás, naptevékenység, napenergia, helymeghatározás, helyi idő, zónaidő, időzóna
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Az égbolt felfedezése, a Naprendszer bolygóinak, holdjainak, illetve csillagképeinek tanulmányozása okostelefonos alkalmazások vagy online, szabad felhasználású szoftverek segítségével-
- Föld körüli utazás 3D-ben műholdfelvételek segítségével, illetve 3D modellek, vizualizációk tanulmányozása-
- Animációk keresése az interneten a Föld és a Hold mozgásairól.
- Képzeletbeli interjú készítése egy ismert bolygóról jött idegennel.
- A hétköznapi életben hasznosítható (pl. külföldi utazás tervezésekor felmerülő) időszámítási feladatok megoldása.
- Prezentáció készítése a műholdfelvételek gyakorlati hasznosításának bemutatására.

TÉMAKÖR: A kőzetburok
JAVASOLT ÓRASZÁM: E:8 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- ismeri a Föld felépítésének törvényszerűségeit;
- ismeri a kőzetburok folyamataihoz kapcsolódó földtani veszélyek okait, következményeit;

- érti a különböző kőzettani felépítésű területek eltérő környezeti érzékenysége, terhelhetősége közti összefüggéseket.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- összefüggéseiben mutatja be a lemeztektonika és az azt kísérő jelenségek (földrengések, vulkanizmus, hegységképződés) kapcsolatát, térbeliségét, illetve magyarázza a kőzetlemezmozgások lokális és globális hatásait;
- felismeri az alapvető ásványokat és kőzeteket, tud példákat említeni azok gazdasági és mindennapi életben való hasznosítására.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A földtani folyamatok mindennapi vonatkozásainak és alkalmazási módjainak ismeretével a földrajzi térszemlélet, a rendszerben való gondolkodás és a környezettudatos, fenntarthatóságra törekvő magatartás fejlesztése (geotermikus energia hasznosítása).
- A lemeztektonika folyamatát bemutató ábrák, modellek és animációk elemzésével az ábraelemző képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése.
- A földrengések folyamatát (okai, következményei, kármegelőzési lehetőségek) bemutató forrásszövegek feldolgozásával a szövegértési és -elemző képesség, valamint a mérlegelő gondolkodás és véleményalkotás fejlesztése.
- A Föld felépítésének törvényszerűségei.
- Alapvető ásványok és kőzetek felismerése, egyszerű vizsgálata és gazdasági hasznosításaik, a bányászott nyersanyagok 21. századi hasznosítási trendjei.

FOGALMAK

geoszféra, geotermikus energia, kőzetlemez, lemeztektonika, hegységképződés, földrengés, vulkanizmus, magma, láva, vulkáni utóműködés, földkéreg, földköpeny, földmag, kőzetburok, mélytengeri árok, óceánközépi hátság, gyűrődés, vetődés, hegységrendszer, cunami, ásvány, magmás, üledékes, átalakult kőzet, ásványi nyersanyag, érc, homok, lösz, mészkő, bazalt, gránit, homokkő, kvarc, kalcit, kősó, lignit, kőszén, kőolaj, földgáz, bauxit

TOPOGRÁFIAI ISMERETEK

Afrikai-lemez, Antarktiszi-lemez, Ausztrál–Indiai-lemez, Csendes-óceáni-lemez, Dél-amerikai-lemez, Észak-amerikai-lemez, Eurázsiai-lemez, Fülöp-lemez (Filippínó-lemez), Nasca-lemez (Nazca-lemez); Japán-árok, Mariana-árok; Eurázsiai-hegységrendszer, Kaledóniai-hegységrendszer, Pacifikus-hegységrendszer, Variszkuszi-hegységrendszer;
Etna, Mount St. Helens, Popocatépetl, Vezúv

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Empátiagyakorlat: Mit érezhetnek és mit tehetnek az emberek földrengéskor, vulkánkitöréskor, cunami esetén?
- A kontinentális és az óceáni kéreg összehasonlító táblázatának készítése.
- Projektfeladat: ásvány- és kőzetgyűjtemény (virtuális is lehet) készítése, feliratozás készítése az egyes kőzetekhez.
- Hírfigyelés: hazai és nemzetközi hírek keresése aktuális földtani folyamatok, kockázatok és veszélyek témakörében.
- Magyarázó és folyamatábrák elemzése a lemeztektonikával kapcsolatban.

TÉMAKÖR: A légkör

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 6 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a légkör szerkezetét, fizikai és kémiai jellemzőit, magyarázza az ezekben bekövetkező változások mindennapi életre gyakorolt hatását;
- megnevezi a légkör legfőbb szennyező forrásait és a szennyeződés következményeit, érti a lokálisan ható légszennyező folyamatok globális következményeit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- összefüggéseiben mutatja be a légköri folyamatokat és jelenségeket, illetve összekapcsolja ezeket az időjárás alakulásával;
- időjárási térképeket és előrejelzéseket értelmez;
- felismeri a szélsőséges időjárási helyzeteket, és tud a helyzetnek megfelelően cselekedni;
- a légkör globális változásaival foglalkozó forrásokat elemez, érveken alapuló véleményt fogalmaz meg a témával összefüggésben;
- magyarázza az éghajlatváltozás okait, valamint helyi, regionális, globális következményeit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az időjárás és az éghajlat közti különbségek és jellemzőik ismeretével a logikai és a rendszerben való gondolkodás fejlesztése.
- A légkör témakörével kapcsolatos, adott szempontok szerinti megfigyelések.
- Az éghajlatváltozással (okai, következményei, mérséklési stratégiák) kapcsolatos, hagyományos és online forrásszövegek elemzése és szóbeli értékelése kapcsán a szövegértési, kommunikációs és digitális kompetencia fejlesztése.
- Az éghajlatváltozás következményei Magyarországon, mérséklési és alkalmazkodási stratégiák megismerése.
- Az egyéni és közösségi felelősségvállalás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint a felelős döntéshozatal fejlesztése.
- A légkör szerkezete, fizikai és kémiai jellemzői.
- A levegő felmelegedése és az azt befolyásoló tényezők.
- Légköri folyamatok és jelenségek (felhő- és csapadékképződés, légköri képződmények: ciklon, anticiklon, trópusi ciklonok, időjárási frontok).
- Időjárási szélsőségek felismerése (pl.: tornádó, jégeső, aszály).
- Időjárási jelenségek értelmezése (pl.: időjárás-jelentések).
- Földi légkörzés, monszunszelek.
- A légkör globális változásai és problémái (ózonréteg elvékonyodása, savas esők, éghajlatváltozás, szmog): okok és következmények.

FOGALMAK

troposzféra, sztratoszféra, üvegházhatás, üvegházgázok, izoterma, izobár, szél, ózonréteg, melegfront, hidegfront, ciklon, anticiklon, felhő- és csapadékképződés, csapadékfajták, időjárás-előrejelzés, globális felmelegedés, passzátszél, nyugati(as) szél, sarki szél, tájfun, monszunszél, savas eső, tornádó, hurrikán, aszály, napenergia, szélenergia

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Projektfeladat: időjárás-megfigyelés – saját meteorológiai mérések rögzítése, az adatok értelmezése, az adatokon alapuló számolási feladatok elvégzése.
- Az éghajlatváltozással, időjárási veszélyhelyzetekkel kapcsolatos hagyományos és online forrásszövegek elemzése, szóbeli értékelése, saját vélemény megfogalmazása.
- Ötletbörze: környezettudatos energiahasználat, a légkör megújuló energiaforrásainak hasznosítása a mindennapi életben.
- Helyzetgyakorlat: helyes viselkedés szélsőséges időjárási helyzetekben.
- Projektfeladat: helyi környezetvédelmi akciók bemutatása.
- A klímaváltozás lokális okainak felkutatása a lakóhelyen.
- Hírfigyelés és beszámoló készítése a légkör globális és lokális változásaival és aktuális problémáival kapcsolatban.
- Tanórai vita: Már érezzük? – Az éghajlatváltozás következményei Magyarországon címmel.

TÉMAKÖR: A vízburok

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:5óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a felszíni és felszín alatti vizek főbb típusait, azok jellemzőit, a mennyiségi és minőségi viszonyaikat befolyásoló tényezőket, a víztípusok közötti összefüggéseket;
- igazolja a felszíni és felszín alatti vizek egyre fontosabbá váló erőforrásszerepét és gazdasági vonatkozásait, bizonyítja a víz társadalmi folyamatokat befolyásoló természetét, védelmének szükségességét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a vízburokkal kapcsolatos környezeti veszélyek okait, és reálisan számol a várható következményekkel;
- tudatában van a személyes szerepvállalások értékének a globális vízgazdálkodás és éghajlatváltozás rendszerében.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A vízburok témakörével kapcsolatos ismeretek mindennapi életben történő alkalmazásának erősítése, ezáltal az analizáló és szintetizáló gondolkodás, a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás, valamint az egyéni és közösségi felelősség fejlesztése
- A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online hírek, cikkek elemzése kapcsán a mérlegelő gondolkodás és a felelős véleményalkotás fejlesztése.
- A Föld vízkészlete, a felszíni és felszín alatti vizek főbb típusai és azok jellemzői.
- A víz, mint erőforrás: a gazdasági és társadalmi folyamatokat befolyásoló szerepe (ivóvízkészlet, vízenergia, ipartelepítő tényező, mezőgazdaság, migráció).
- A vízburokkal kapcsolatos környezeti veszélyek (belvíz, árvíz), a vízkészlet mennyiségi és minőségi védelme.

FOGALMAK

tenger, óceán, felszín alatti víz, talajvíz, vízfogó és víztartó réteg, artézi víz, hévíz, ásványvíz, belvíz, tó, fertő, mocsár, láp, hullámzás, tengerjárás, tengeráramlás, deltatorkolat, tölcsértorkolat, vízgyűjtő, vízválasztó, vízhozam, vízállás, vízjárás, árvíz, holtág, öntözővíz, ivóvíz, ipari víz, szennyvíz, vízgazdálkodás, vízenergia

TOPOGRÁFIAI ISMERETEK

Atlanti-óceán, Csendes-óceán, Indiai-óceán, Jeges-tenger
Adriai-tenger, Balti-tenger, Északi-tenger, Fekete-tenger, Földközi-tenger, Japán-tenger, Karib (Antilla)-tenger, Kaszpi-tenger, La Manche, Mexikói-öböl, Perzsa (Arab)-öböl, Vörös-tenger
Aral-tó, Bajkál-tó, Balaton, Boden-tó, Csád-tó, Fertő, Garda-tó, Genfi-tó, Gyilkos-tó, Hévízi-tó, Holt-tenger, Ladoga-tó, Nagy-tavak, Szelidi-tó, Szent Anna-tó, Tanganyika-tó, Tisza-tó, Velencei-tó, Viktória-tó
Boszporusz, Duna–Majna–Rajna vízi út, Niagara-vízesés, Panama-csatorna, Szuezi-csatorna
Amazonas, Colorado, Duna, Elba, Jangce, Kongó, Mississippi, Ob, Pó, Rajna, Sárga-folyó, Temze, Volga
Észak-atlanti áramlás, Golf-áramlás, Labrador-áramlás, Humboldt-áramlás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Projektfeladat: vízfogyasztási szokások felmérése.
- Víztakarékossági javaslatok megfogalmazása.
- A vízburok témakörével kapcsolatos hagyományos és online média híreinek értelmezése, saját vélemény megfogalmazása.
- Ötletbörze – Légy tudatos vízhasználó! - Vízkímélő praktikák gyűjtése.
- Látogatás a helyi vízműbe és/vagy szennyvíztisztítóba.

TÉMAKÖR: A geoszférák kölcsönhatásai és összefüggései

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:11 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- összefüggéseiben, kölcsönhatásaiban mutatja be a földrajzi övezetesség rendszerének egyes elemeit, a természeti jellemzők társadalmi-gazdasági vonatkozásait;
- összefüggéseiben mutatja be a talajképződés folyamatát, tájékozott a talajok gazdasági jelentőségével kapcsolatos kérdésekben, ismeri Magyarország fontosabb talajtípusait;
- bemutatja a felszínformálás többtényezős összefüggéseit, ismeri és felismeri a különböző felszínformáló folyamatokhoz (szél, víz, jég) és kőzettípusokhoz kapcsolódóan kialakuló, felszíni és felszín alatti formakincset.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- érti az ember környezetátalakító szerepét, ember és környezete kapcsolatrendszerét;
- példák alapján igazolja az egyes geoszférák folyamatainak, jelenségeinek gazdasági következményeit, összefüggéseit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A geoszférák közötti kölcsönhatások kiemelésével a geoszférák fejlődésének időbeli szakaszaihoz kötődő, meghatározó jelentőségű földtörténeti események bemutatása.
- A természeti és társadalmi tényezők kölcsönhatásának ismerete által a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése.
- A talajképződés az éghajlati, hidrológiai, földtani és domborzati tényezők kölcsönhatásának tükrében.
- A talajok gazdasági jelentősége, talajpusztulás és talajvédelem.
- A külső erők felszínformálása (víz, szél, jég).
- Az ember felszínformáló tevékenysége.
- Karsztosodás, a karsztterületek környezeti és turisztikai jelentősége.
- A földrajzi övezetesség: a tipikus éghajlati övek elhelyezkedése, jellemző tulajdonságai, függőleges övezetességű területek.
- A természeti és társadalmi környezet jellemző kölcsönhatásai az egyes földrajzi övezetekben.

FOGALMAK

földtörténeti idő, kormeghatározás, jégkorszak, külső erők, belső erők, aprózódás, mállás, zonális talaj, azonális talaj, humusz, talajszennyezés, talajerózió, magas part, lapos part, turzás, lagúna, meder, hordalékszállítás, sodorvonal, szurdok, sziget, zátony, árvízvédelem, villámáradás, karsztjelenség, karsztformák, gleccser, jégtakaró, moréna, fjord, erdőhatár, hóhatár, szoláris és valódi éghajlati övezetesség, függőleges övezetesség

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A Föld különböző pontjainak éghajlatáról készült diagramok tanulmányozása, azok összehasonlítása a lakóhely éghajlati adataival, értékeivel.
- Az egyes geoszférák folyamataihoz, jelenségeihez kapcsolódó veszélyek, veszélyhelyzetek összegyűjtése, a hozzájuk kapcsolódó teendők csoportosítása.
- A talajok gazdasági jelentőségének, a talajvédelem fontosságának igazolása.
- Digitális fotóalbum készítése.
- Online információk alapján az éghajlati területekre jellemző életképek megalkotása.
- Éghajlati diagramok és éghajlatra jellemző képek párosítása.
- Képzeletbeli levélírás pl. az amazonasi esőerdők védelmében az illetékeseknek.
- Az elsivatagosodás problémaalapú megbeszélése.

TÉMAKÖR: Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:5 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- bemutatja a népességszám-változás időbeli és területi különbségeit, ismerteti okait és következményeit, összefüggését a fiatalodó és az öregedő társadalmak jellemző folyamataival és problémáival;
- különböző szempontok alapján csoportosítja és jellemzi az egyes településtípusokat, bemutatja szerepkörük és szerkezetük változásait;
- érti és követi a lakóhelye környékén zajló település- és területfejlődési, valamint demográfiai folyamatokat.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- különböző népességi, társadalmi és kulturális jellemzők alapján bemutat egy kontinenst, országot, országcsoportot.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Aktuális hírekre, információkra történő reflektálással a felelős véleményalkotás és a vitakultúra fejlesztése.
- A demográfiai szakaszok (átmenetek) jellemzői, a népességszám és a korösszetétel társadalmi-gazdasági következményeinek elemzésével a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.
- A 21. század jellemző népességföldrajzi folyamatainak – pl. elvándorlás, városba áramlás, migráció – térbeli vonatkozásai, ezek okainak és összefüggéseinek feltárása.
- A világ nyelvi, vallási és kulturális sokszínűsége – a kulturális identitás és a kulturális globalizáció földrajzi összefüggései.
- A településtípusok szerepének, jellemzőinek átalakulása – tanya (farm), falu, város kapcsolatrendszerének bemutatása.
- A 21. századi nagyvárosi élet ellentmondásai.
- A Föld népességszámának növekedéséből, a területi különbségekből adódó globális problémák bemutatása.
- A nagyvárosok növekedésének környezeti következményei, a környezetkárosítás mérséklésének lehetőségei, a problémák feltárásával a felelős környezeti szemlélet erősítése.

FOGALMAK

a népesedési átmenet szakaszai, természetes szaporodás, népességrobbanás, népsűrűség, korfa, korszerkezet, világvallás, világnyelv, tanya, farm, falu, város, agglomeráció, világváros (globális város), urbanizáció (városodás, városiasodás), technopolisz, városszerkezet

TOPOGRÁFIAI ISMERETEK

BosWash megalopolisz, Jeruzsálem, Mekka, Vatikán

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Korfaelemzés – a lakóhely, megye, ország korfájának elemzése pl. a KSH interaktív korfái segítségével.
- Projektfeladat: bemutató – pl. prezentáció – készítése az emberiség nyelvi, vallási és kulturális sokszínűségének bemutatására.
- Szeretsz a saját településeden élni? – a lakóhely értékelése különböző nézőpontokból.
- A lakóhely településszerkezetének bemutatása fényképfelvételek alapján, javaslatok megfogalmazása a település fejlesztésére.
- A nagyvárosi élet előnyeinek és hátrányainak rendszerező, összegző bemutatása városlakókkal készített képzeletbeli vagy valós interjúk alapján.

TÉMAKÖR: A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:12 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismerteti a gazdaság szerveződését befolyásoló telepítő tényezők szerepének átalakulását, bemutatja az egyes gazdasági ágazatok jellemzőit, értelmezi a gazdasági szerkezetváltás folyamatát;
- megnevezi és értékeli a gazdasági integrációk és a regionális együttműködések kialakulásában szerepet játszó tényezőket;
- ismerteti a világpolitika és a világgazdaság működését befolyásoló nemzetközi szervezetek, együttműködések legfontosabb jellemzőit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- értékeli az eltérő adottságok, erőforrások szerepét a társadalmi-gazdasági fejlődésben;
- megnevezi a világgazdaság működése szempontjából tipikus térségeket, országokat;
- összefüggéseiben mutatja be a perifériatérség társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemző vonásait, a felzárkózás lehetőségeit;
- ismerteti az Európai Unió működésének földrajzi alapjait, példák segítségével bemutatja az Európai Unión belüli társadalmi-gazdasági különbségeket;
- értelmezi a globalizáció fogalmát, a globális világ kialakulásának és működésének feltételeit, jellemző vonásait;
- példák alapján bemutatja a globalizáció társadalmi-gazdasági és környezeti következményeit, mindennapi életünkre gyakorolt hatását.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A Föld különböző térségeiben kialakult eltérő társadalmi-gazdasági fejlettség okainak elemzése alapján az értékelő gondolkodás fejlesztése.
- A gazdaság szerveződését befolyásoló telepítő tényezők változó szerepének, a gazdaság gyors térbeli átalakulásának bemutatásával a komplex gondolkodás képességének fejlesztése.
- A piacgazdaság kialakulásának és működésének bemutatásával a mindennapi életben hasznosítható gazdasági, pénzügyi és vállalkozói ismeretek és képességek kialakítása és fejlesztése.
- A globális világ kialakulásának és működésének feltételei, jellemző vonásai.
- A globalizáció társadalmi-gazdasági és környezeti következményeinek, mindennapi életünkre gyakorolt hatásainak rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás képességének kialakítása és fejlesztése.
- A világpolitika és a világgazdaság működését befolyásoló nemzetközi szervezetek, együttműködések legfontosabb jellemzői.
- A centrum- és perifériatérségek kapcsolatrendszerének bemutatásával a komplexitásban történő gondolkodás képességének fejlesztése.
- Az amerikai, az európai és az ázsiai erőtér gazdaságilag meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak szerepe a globális világban.
- A világgazdaság újonnan iparosodó térségeinek bemutatása, a fejlődés tényezőinek elemzése.
- A perifériatérség társadalmi-gazdasági fejlődésének jellemző vonásai, a felzárkózás nehézségei.
- Más társadalmak kultúrájának megismerése iránti érdeklődés felkeltése, a különböző kultúrák iránti tolerancia fejlesztése.

FOGALMAK

GDP, GNI, gazdasági szektorok, telepítő tényező, piac, piacgazdaság, munkamegosztás, transznacionális vállalat, beruházás, innováció, működőtőke, centrum, félperiféria, periféria, újonnan iparosodott országok, BRICS országok, ipari park, robotizáció

TOPOGRÁFIAI ISMERETEK

Európa

Országok: Ausztria, Belgium, Bulgária, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság (Nagy-Britannia), Észtország, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Írország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Málta, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Svédország, Svájc, Szerbia, Szlovákia, Szlovénia, Ukrajna
Városok: Bécs, Berlin, Bern, Birmingham, Brüsszel, Bukarest, Dublin, Frankfurt, Genf, Hága, Helsinki, Kijev, Koppenhága, Lisszabon, Ljubljana, London, Luxembourg, Madrid, Manchester, Marseille, Milánó, Moszkva, München, Oslo, Párizs, Prága, Riga, Róma, Rotterdam, Stockholm, Strasbourg, Stuttgart, Szentpétervár, Szófia, Tallinn, Torino, Trieszt, Varsó, Velence, Vilnius, Volgográd, Zágráb, Zürich
Közép-angliai iparvidék, olasz ipari háromszög, Randstad, Ruhr-vidék

Afrika
Országok: Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Kenya, Marokkó, Nigéria, Algéria, Tunézia
Városok: Alexandria, Fokváros, Johannesburg, Kairó

Amerika
Országok: Argentína, Amerikai Egyesült Államok, Brazília, Kanada, Mexikó, Venezuela, Panama, Chile, Kolumbia
Városok: Brazíliaváros, Buenos Aires, Chicago, Houston, Los Angeles, Mexikóváros, Montréal, New Orleans, New York, Ottawa, Rio de Janeiro, San Francisco, Washington DC, Atlanta, Dallas, Seattle, Santiago, Bogotá

Ausztrália és Óceánia
Országok: Ausztrália, Új-Zéland
Városok: Canberra, Melbourne, Sydney, Wellington

Ázsia
Országok: Egyesült Arab Emírségek, Dél-Korea (Koreai Köztársaság), Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Irak, Irán, Izrael, Japán, Kazahsztán, Kína, Kuvait, Malajzia, Szaúd-Arábia, Thaiföld, Törökország
Városok: Ankara, Bagdad, Bangkok, Kalkutta, Hongkong, Isztambul, Jakarta, Jeruzsálem, Manila, Mekka, Osaka, Peking, Rijád, Sanghaj, Szingapúr, Szöul, Teherán, Tel Aviv-Jaffa, Tokió, Újdelhi

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- A társadalmi-gazdasági fejlettség összehasonlítása, elemzése adatsorok, tematikus térképek segítségével.
- Egy ismert transznacionális vállalat működésének bemutatása.
- Esettanulmány elkészítése a térségben megvalósult zöld- vagy barnamezős beruházásokról.
- A centrum- és perifériatérségek, a világgazdaság újonnan iparosodó térségeinek komplex bemutatása.
- Az amerikai, az európai és az ázsiai erőtér gazdaságilag meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak bemutatása.
- Bemutatók készítésével más társadalmak kultúrájának megismertetése, pl. zenei válogatás készítése, étlap összeállítása, ünnepek és szokások bemutatása.
- A globalizáció pozitív és negatív hatásainak megvitatása és összegzése.
- A társadalmi-gazdasági változás nagyvárosok térbeli szerkezetére gyakorolt hatásának bemutatása régi és új képek összehasonlításával.

TÉMAKÖR: Magyarország és Kárpát-medence a 21. században
JAVASOLT ÓRASZÁM: E:6 ÓRA
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- példák alapján jellemzi és értékeli Magyarország társadalmi-gazdasági szerepét annak szűkebb és tágabb nemzetközi környezetében, az Európai Unióban.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- bemutatja a területi fejlettségi különbségek okait és következményeit Magyarországon, megfogalmazza a felzárkózás lehetőségeit;
- értékeli hazánk környezeti állapotát, megnevezi jelentősebb környezeti problémáit.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Adatok elemzésével és összehasonlításával értékeli Magyarország társadalmi-gazdasági szerepét annak szűkebb és tágabb nemzetközi környezetében, a Kárpát-medencében és az Európai Unióban.
- Magyarország természeti-társadalmi értékeinek bemutatásával és rendszerezésével a nemzeti identitás erősítése.
- Aktuális társadalmi és gazdasági folyamatok bemutatásával és rendszerezésével a véleményformálás és az értékelő gondolkodás fejlesztése.
- A régiók jellemzőinek összehasonlításával a tanulók aktív közreműködésén, munkáltatásán alapuló tudásépítés fejlesztése (Budapest és az agglomeráció, Észak- és Dél-Alföld régió, Középhegységi régiók, Nyugat- és Dél-Dunántúl régió).

FOGALMAK

régió, idegenforgalmi régió, ipari park, logisztikai központ, agglomerálódó térség, területi fejlettségi különbség, eurorégió

TOPOGRÁFIAI ISMERETEK

Régiók, megyék

Főbb települések: Ajka, Baja, Balassagyarmat, Balatonfüred, Békéscsaba, Budapest, Bük, Debrecen, Dunaújváros, Eger, Esztergom, Gyöngyös, Győr, Gyula, Hajdúszoboszló, Harkány, Hegyeshalom, Hévíz, Hódmezővásárhely, Hollókő, Jászberény, Kalocsa, Kaposvár, Kazincbarcika, Kecskemét, Keszthely, Komárom, Kőszeg, Makó, Miskolc, Mohács, Nagykanizsa, Nyíregyháza, Orosháza, Ózd, Paks, Pannonhalma, Pécs, Salgótarján, Sárospatak, Siófok, Sopron, Százhalombatta, Szeged, Székesfehérvár, Szekszárd, Szentendre, Szentgotthárd, Szolnok, Szombathely, Tata, Tatabánya, Tihany, Tiszaújváros, Vác, Várpalota, Veszprém, Visegrád, Visonta, Záhony, Zalaegerszeg, Zalakaros

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Projektfeladat: külföldieknek szóló országbemutató készítése.
- A lakóhely munkaerőtérképének elkészítése, következtetések levonása, a jól alkalmazható munkaerővel szembeni elvárások összegyűjtése.
- Nyomtatott és online cikkek, információk alapján az aktuális társadalmi és gazdasági folyamatok bemutatása, értékelése, saját vélemény megfogalmazása.
- A régiók jellemzőinek összehasonlítása, a területi fejlettségi különbségek okainak és következményeinek, illetve a felzárkózás lehetőségeinek bemutatása kooperatív módszerek alkalmazásával.
- Az európai uniós tagság hatása a Kárpát-medencei országok magyarságára – adatgyűjtés és azok közös értelmezése, illetve szemléletes bemutatása.
- A lakóhelyen és környékén néhány uniós támogatással készülő beruházás bemutatása többféle forrás felhasználásával.

TÉMAKÖR: A pénz és a tőke mozgásai a világgazdaságban

JAVASOLT ÓRASZÁM: E: 5 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- magyarázza a monetáris világ működésének alapvető fogalmait, folyamatait és azok összefüggéseit, ismer nemzetközi pénzügyi szervezeteket;

- bemutatja a működőtőke- és a pénztőkeáramlás sajátos vonásait, magyarázza eltérésük okait.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- pénzügyi döntéshelyzeteket, aktuális pénzügyi folyamatokat értelmez és megfogalmazza a lehetséges következményeket;
- pénzügyi lehetőségeit mérlegelve egyszerű költségvetést készít, értékeli a hitelfelvétel előnyeit és kockázatait;
- alkalmazza megszerzett ismereteit pénzügyi döntéseiben, belátja a körültekintő, felelős pénzügyi tervezés és döntéshozatal fontosságát.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A mindennapi élethelyzetekből adódó pénzügyi döntéshelyzetek megismertetésével és értelmezésével a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése
- Az aktuális pénzügyi helyzetben elérhető befektetési lehetőségek összevetése az előnyök és a lehetséges veszélyek (befektetési háromszög) bemutatásával a felelős pénzügyi gondolkodás fejlesztése érdekében
- A személyes pénzügyi döntésekkel kapcsolatos témák feldolgozása során a megalapozott véleményalkotás az aktív pénzügyi gondolkodás, illetve a vitakészség fejlesztése érdekében
- A működőtőke és a pénztőke mozgásának, világgazdasági szerepének összehasonlítása
- Konkrét, az életkori sajátosságnak megfelelő tevékenységekhez költségvetés készítése, a kiadások mérlegelése
- A hitelfelvétel és a fejlesztés, illetve az eladósodási kockázat összefüggéseinek bemutatása, a mindennapok példái alapján, az egyén és a nemzetgazdaságok szintjén
- A globalizáció és a globális pénzügyi krízisek kialakulásának összefüggései

FOGALMAK

működőtőke, pénztőke, befektetés, vállalkozás, részvény, kötvény, fix és változó kamatozású hitel, kamat, hozam, kockázat, lekötöttség (likviditás), adósságcsapda, infláció, költségvetés, BUX-index, Dow Jones-index, THM, EBKM, IMF, Világbank, állami és EU-támogatás, támogatott hitel, önerő

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Aktuális banki adatok, tájékoztatók segítségével pénzügyi döntéshelyzetek szimulálása (pl. folyószámlanyitás, személyi kölcsön vagy lakáshitel felvétele, lakáscélú megtakarítás vállalása).
- Beszélgetés a biztonságos pénz- és bankkártya használatról, tájékozódás elektronikus kiadványok segítségével.
- Hogyan jut el egy globális termék (pl. személyautó) a fogyasztóhoz?
- Helyzetgyakorlat: egy nagyobb pénzösszeg – pl. lottónyeremény vagy családi örökség – befektetési lehetőségeinek mérlegelése.
- Pénzügyi oktatófilmek segítségével a hétköznapokban hasznosítható tudás szerzése, a látottak megbeszélése.
- Egy képzeletbeli vállalkozás üzleti tervének elkészítése és bemutatása.

TÉMAKÖR: Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

JAVASOLT ÓRASZÁM: E:10 ÓRA

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a lakóhely adottságaiból kiindulva értelmezi a fenntartható fejlődés társadalmi, természeti, gazdasági, környezetvédelmi kihívásait; felismeri és azonosítja a földrajzi tartalmú természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti problémákat, megnevezi kialakulásuk okait, és javaslatokat fogalmaz meg megoldásukra;

- rendszerezi a geoszférákat ért környezetkárosító hatásokat, bemutatja a folyamatok kölcsönhatásait;
- megnevez a környezet védelmében, illetve humanitárius céllal tevékenykedő hazai és nemzetközi szervezeteket, példákat említ azok tevékenységére, belátja és igazolja a nemzetközi összefogás szükségességét;
- értelmezi a fenntartható gazdaság, a fenntartható gazdálkodás fogalmát, érveket fogalmaz meg a fenntarthatóságot szem előtt tartó gazdaság, illetve gazdálkodás fontossága mellett.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- példákkal igazolja a természetkárosítás és a természeti, illetve környezeti katasztrófák társadalmi következményeit, a környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatását, a lokális szennyeződés globális következményeit;
- megfogalmazza az energiahatékony, nyersanyag-takarékos, illetve „zöld” gazdálkodás lényegét, valamint példákat nevez meg a környezeti szempontok érvényesíthetőségére a termelésben és a fogyasztásban;
- megkülönbözteti a fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói közösség jellemzőit;
- bemutatja az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségeit, a tevékeny közreműködés példáit a környezet védelme érdekében, illetve érvényesíti saját döntéseiben a környezeti szempontokat.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A földrajzi eredetű helyi, regionális és globális természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti veszélyhelyzetek kialakulásának magyarázata és megértése alapján az összefüggésekben történő gondolkodás fejlesztése.
- A geoszférákat ért környezetkárosító hatások rendszerezése és a folyamatok kölcsönhatásainak bemutatása alapján a környezettudatos és fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése.
- A természetkárosítás és a természeti, illetve környezeti katasztrófák társadalmi következményeinek bemutatásával a veszélyek és kockázatok reális értékelési képességének kialakítása és fejlesztése.
- A környezetkárosodás életkörülményekre, életminőségre gyakorolt hatásának és a lokális szennyeződés globális következményeinek komplex értelmezése, a hatásaikra való felkészülés és védekezés képességének kialakítása és fejlesztése.
- Az energiahatékony, az energia- és nyersanyag-takarékos, illetve „zöld” gazdálkodás és életvitel szemléletének megismerésével a környezettudatos állampolgári magatartás megalapozása.
- A fogyasztói társadalom és a tudatos fogyasztói közösség jellemzőinek bemutatásával a tudatos fogyasztóvá válás fejlesztése.
- A hagyományos és elektronikus vásárlás fogyasztóvédelmi szempontú összevetése.
- A környezet védelmében, illetve humanitárius céllal tevékenykedő hazai és nemzetközi szervezetek, a nemzetközi összefogás szükségessége.
- A fenntartható gazdaság, a fenntartható gazdálkodás jellemzőinek bemutatásával a fenntartható szemléletű magatartás fejlesztése.
- Az egyén társadalmi szerepvállalásának lehetőségei, a tevékeny közreműködés példái a környezet védelme érdekében.

Fogalmak

globális probléma, környezeti katasztrófa, természeti katasztrófa, fenntarthatóság, ökológiai lábnyom, túlfogyasztás, tudatos fogyasztói magatartás, fogyasztóvédelem, energiatudatosság, vízlábnyom, ENSZ, UNESCO, WHO, elsivatagosodás, ózonritkulás, savas csapadék, globális klímaváltozás, népességrobbanás

Javasolt tevékenységek

- Képek, leírások alapján környezeti problémák felismerése, mérséklésük lehetőségeinek megfogalmazása.
- Figyelemfelhívó bemutató készítése az élelmiszer-pazarlásról és élelmiszerhiányról, a tudatos fogyasztói magatartás fontosságáról.
- Közvélemény-kutatás a tudatos fogyasztói (élelmiszer-, nyersanyag-, energiafogyasztás) magatartás fontosságáról, lehetőségeiről, az eredmények kiértékelése, a vélemények ütköztetése.
- Az egészségmegőrzéshez szükséges szemléletmód fejlesztése előadókkal.
- Ötletbörze: példák az energia- és nyersanyag-takarékos gazdálkodására, életvitelre.
- Saját és családi tapasztalatok alapján érvelés a hagyományos és az elektronikus vásárlás mellett, fogyasztóvédelmi szempontok figyelembevételével.
- Virtuális séta ökogazdaságban és ökoházban, a látottak közös megbeszélése.
- Az édesvíz szerepének, gazdasági jelentőségének bemutatása kooperatív módszerekkel (a víz szerepe az ember életében, a víz felhasználásának időbeli és térbeli változása, vízhiány, mint konfliktusforrás).

BIOLÓGIA

Általános célok

A 7–8. évfolyamokon tanult biológiai ismeretek minden tanuló számára képet adtak az élővilág kialakulásáról, fejlődéséről és szerveződéséről. Tudatosabbá váltak az egészségükkel és a természeti környezet fenntarthatóságával kapcsolatos kérdésekben, fejlődtek az életviteli készségeik. A középiskolában a tanulók erre az alapra építve kezdik meg a biológia tanulását.

A felnőttek középiskolája 9-12. osztályának feladata, hogy erre a tudásra építve, esetlegesen azt kiegészítve, megadja azt a természettudományos alapműveltséget, amely segít a középfokra alapozott szakképzés, a felsőfokú továbbtanulás, a munkaerőpiacon történő előnyösebb elhelyezkedés biztosításában. Alapvető biológiai és természettudományos ismeretek megszerzésével a tanuló kevésbé lesz kiszolgáltatott az álhíreknek és a hétköznapokban tudatosabb életvitelt folytathat.

A témakörök úgy lettek kialakítva, hogy a mindenki által megszerezhető és a mindennapi életben alkalmazható tudás és képességek legyenek a középpontban. Ebben a szemléletben törekszenek a műveltség elvontabb elméleti és konkrétabb gyakorlati szintjeinek egyensúlyára. *A párhuzamosan folyó műveltségépítés és szaktudásbővítés szükségessé teszi, hogy az alkalmazott tanulási módszerek igazodjanak a tanulók eltérő tanulási céljaihoz és képességeihez, felébresztve és fenntartva az élő természet gazdagságára és szépségére való rácsodálkozást, valamint a természet épsége iránt érzett felelősséget.*

A biológia tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A biológiai megfigyelések alapján a tanuló átéli a tudásszerzés aktív folyamatát, míg a tudás alkalmazhatóságának tapasztalata az önirányító tanulás képességét erősíti. Tantárgyhoz kapcsolódó, napról napra frissülő információk keresése, az ezekre a forrásokra épített tanulás fejleszti az önálló tanulás képességét.

A kommunikációs kompetenciák: A természet megfigyelése és a tapasztalatok egymással történő megosztása a tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) vagy a csoportban végzett feladatmegoldás során fejleszti a tanulók együttműködési készségeit. A kontakt órákon lehetőségük nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására. Az élő rendszerek és életjelenségek ábrák, képek, mozgóképek formájában is vizsgálhatók, ez fejleszti a képzeletet, a képek és a nyelvi kifejezésmódok közötti átalakítás képességét. A csoportos, interaktív tanulási helyzetek a vélemények felszínre hozását, a tudás közös építését és megosztását segítik.

A digitális kompetenciák: A közvetlen tapasztalatszerzés mellett a tanuló digitális forrásokból szerezhet információkat a természeti környezetéről. Megfelelő tanári támogatással a tanuló maga is alkotóvá válhat, személyre szabott digitális tananyagokat hozhat létre, az online térben eredményeit megoszthatja társaival. Az z adatok feldolgozása, értelemzése során építhetünk az eddig megtanult ismeretekre, de figyelni kell arra, hogy a különböző előzetes tudással rendelkező tanulókat közös szintre fejlesszük.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A biológiai vizsgálatok során a tanuló alkalmazza az analitikus és a szintetizáló gondolkodás műveleteit, összehasonlítja a különféle állapotokat és következtet a változások, folyamatok és egyensúlyok kialakulására. A megismert biológiai elméletek alkalmazása többféle kontextusban, pl. a fenntarthatóság, a biotechnológia vagy az egészség összefüggésében, deduktív gondolkodás útján történhet. Az élet egymásra épülő szerveződési szintjeinek megértése rendszerszintű, komplex gondolkodást igényel. A kompetenciák fejlesztésének célja tehát, hogy az iskolai és az iskolán kívüli világban a (felnőtt) tanulók a tanult ismeretek szintetizálásával és gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek megoldani minden olyan feladatot, amely hozzájárulhat a sikeres életpálya megvalósításához. Emellett a célok eléréséhez széles körű, differenciált tevékenységrendszert alkalmaz, mellyel megalapozza a tanulók természettudományos és

műszaki műveltségét és érdeklődését s végül segíti a mindennapi életben felmerülő problémák megoldását
A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: Az ember biológiai és társadalmi lény, a biológia tanulása hozzásegít e kettősség tudatos szemléletéhez. A tanuló felismeri az öröklött és a szerzett tulajdonságaiban rejlő lehetőségeit, a testi és szellemi képességek kibontakoztatásának személyes felelősségét. Az önismeret fejlesztését szolgálják az interaktív, csoportos tanulási formák, melyek révén tapasztalatot szerez a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről.
A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: Az élő természeti környezetből érkező érzelmi hatások befogadása. Ezek kreatív alkotásokban történő kifejezése segíti, hogy erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A mezőgazdaság, az élelmiszeripar, az orvostudomány és a gyógyszeripar a folyamatos innovációra épül, az erre való felkészítés a biológia tanulásának is feladata. Ezen kívül az alapvető természettudományos ismeretek segítik a mérlegelő munkavállalói attitűd kialakulását is, melynek birtokában tudatosabb döntéseket képes hozni.

9–10. évfolyam
A kerettanterv bevezető témaköre a tudomány működéséről, a tudásunk eredetéről szól. A biológia tudományának fejlődése, a jelenkori alkalmazások áttekintése mellett ebben kap helyet a vizsgálati módszerek áttekintése és a természettudományos gondolkodás módszereinek megismerése. A további témakörök a tanulási céloknak megfelelően három fő tartalmi területre oszthatók. Az első témakörök a tanulók általános biológiai szemléletét hivatottak fejleszteni, fő kérdésként állítva eléjük az élet mibenlétét, amelyre több szempontú megközelítésekkel igyekszik választ adni. A tanulók áttekintik az élet keletkezésére és fejlődésére vonatkozó elméleteket, fejlesztik a tudományos tényekre alapozott érvelés és a mérlegelő gondolkodás készségeit. Részletesen megismerkednek az élet alapvető egységeként működő sejt felépítésével és működésével, majd ezt összekötik a magasabb szerveződési szintekkel. Vizsgálati szempontként állítják az energia biológiai rendszerekben történő áramlását, rávilágítanak az életfolyamatok energetikai összefüggéseire. Az életközösségekben zajló energiaforgalom elemzésével is megérthetik a növény- és állatvilág, valamint a lebontó szervezetek egymásrautaltságát. A második tartalmi terület célja az emberi szervezetről eddig szerzett tudás elmélyítése és az életkori sajátosságoknak megfelelő egészségműveltség építése. Ebben több olyan elem is található, amely a mindennapi élet egészséggel és betegséggel kapcsolatos kérdéseiben segíti a tanulókat. Ilyen például az egészségügyi rendszer áttekintése, valamint az elsősegélynyújtás képességének fejlesztése. A harmadik tematikai egység a környezettel és fenntarthatósággal kapcsolatos témaköröket foglalja magában. A tanulók forrásokat kereshetnek és elemezhetnek a különféle szintű ökológiai rendszerekkel kapcsolatban. Ez a tanulási folyamat nem csak az ismeretek bővítését célozza, hasonlóan fontos a természettel kapcsolatos érzelmi nevelés és attitűdformálás is. A Kárpát-medence élő természeti értékeinek áttekintése mellett a Föld bioszférájának állapotát is vizsgálják a tanulók. Ehhez felhasználják a korábban szerzett alapismereteiket, a földtörténeti múlt adatait és jelenkori eseteket, valamint megismerik az előrejelzést adó modellek működését is.
A 9–10. évfolyamon a biológia tantárgy alapóraszáma esti tagozaton: 72 óra.
A témakörök áttekintő táblázata:

Nat témakör	*Témakör neve*	*Javasolt óraszám esti (E)*
1. A biológia kutatási	A biológia tudománya	1

céljai és módszerei			
2. Az élet eredete és szerveződése	Az élővilág egysége, a felépítés és működés alapelvei		3
	A sejt és a genom szerveződése és működése		4
	Sejtek és szövetek		4
	Élet és energia		4
	Az élet eredete és feltételei		2
4. Öröklődés és evolúció 5. A biotechnológia módszerei és alkalmazása	A változékonyság molekuláris alapjai		5
	Egyedszintű öröklődés		5
	A biológiai evolúció		5
6. Az ember szervezete és egészsége	Az emberi szervezet felépítése és működése	I. Testkép, testalkat, mozgásképesség	4
		II. Anyagforgalom	6
		III. Érzékelés, szabályozás	7
	Az emberi nemek és a szaporodás biológiai alapjai		4
	A viselkedés biológiai alapjai, a lelki egyensúly és a testi állapot összefüggése		4
	Az egészségügyi rendszer, elsősegélynyújtás		4
3. Az életközösségek jellemzői és típusai	Az élőhelyek jellemzői, alkalmazkodás, az életközösségek biológiai sokfélesége		4
7. A bioszféra egyensúlya, fenntarthatóság	A Föld és a Kárpát-medence értékei		3
	Ember és bioszféra – fenntarthatóság		4
	Összes óraszám:		**72**

Témakör: **A biológia tudománya**
Javasolt óraszám: **E: 1 óra**
Tanulási eredmények
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- biológiai vonatkozású adatokat elemez, megfelelő formába rendez, ábrázol, ezek alapján előrejelzéseket, következtetéseket fogalmaz meg, a már ábrázolt adatokat értelmezi.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri a biológiai kutatások alapvető céljait, legfontosabb területeit, értékeli az élet megértésében, az élővilág megismerésében és megóvásában játszott szerepét;
- ismeri a tudományos és áltudományos közlések lényegi jellemzőit, ezek megkülönböztetésének képességét életvitelének alakításában is alkalmazza.

Fejlesztési feladatok és ismeretek
- A biológiai kutatások alapvető céljainak, világképünket és mindennapi életünket alakító eredményeinek tudománytörténeti példákkal való bemutatása
- Tényekre alapozott, koherens érvelés, véleményalkotás és mások meghallgatásának képessége
- A népszerűsítő és a tudományos igényű információs forrásokról való tájékozottság, az álhírek, áltudományos közlések felismerése, velük szemben tényekre alapozott mérlegelő érvelés.

Fogalmak
hipotézis, kísérlet, rendszerbiológia, molekuláris biológia, biotechnológia, bioetika, bioinformatika

Javasolt tevékenységek
- A tudományos gondolkodás műveleteinek tudatos alkalmazása konkrét példán és/vagy egy tudós munkásságának bemutatásán keresztül
- Egy-egy tudós megszemélyesítésével kerekasztal-beszélgetés egy tudományos problémáról
- Bionikai alkalmazások példáinak keresése, kiselőadás, házi dolgozat készítése (pl. strukturális bionika, szenzorbionika)
- Természettudományos ismeretterjesztő folyóiratok cikkeinek feldolgozása, kivonat, reflexió írása

Témakör: **Az élővilág egysége, a felépítés és működés alapelvei**
Javasolt óraszám: **E: 3 óra**
Tanulási eredmények
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- biológiai vonatkozású adatokat elemez, megfelelő formába rendez, ábrázol, ezek alapján előrejelzéseket, következtetéseket fogalmaz meg, a már ábrázolt adatokat értelmezi;
- értékeli és példákkal igazolja a különféle szintű biológiai szabályozás szerepét az élő rendszerek normál működési állapotának fenntartásában;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- felismeri a szerveződési szintek atomoktól a bioszféráig való egymásba épülését
- tényekkel bizonyítja az élőlények elemi összetételének hasonlóságát, a biogén elemek, a víz, az ATP és a makromolekulák élő szervezetekben betöltött alapvető szerepét

Fejlesztési feladatok és ismeretek
- Az energiáról meglévő tanulói tudás felszínre hozása, az energiafajták és átalakítási módok áttekintése példák alapján, a fény, a kémiai és a biológiai energia összefüggésbe hozása, az élet szénalapúsága
- A víznek az élet szempontjából kitüntetett szerepe melletti érvelés
- A makromolekulák és monomerjeik felépítése és funkciója közötti kapcsolatok sokoldalú elemzése

Fogalmak
rendszer, egymásba épülés, biológiai energia és ATP, biogén elem, víz, makromolekulák, enzimek
Javasolt tevékenységek
- A fehérjék szerkezetét befolyásoló tényezők vizsgálata (pl. tojásfehérje-oldattal)
- Diffúzióval és ozmózissal kapcsolatos kísérletek elvégzése és/vagy értelmezése
- Programvezérelt, automatizált technológiai rendszerek (pl. klíma, mosógép, ABS fékrendszer stb.) keresése és elemzése, összehasonlítása az élő rendszerek valamely részműködésével, a szabályozás és vezérlés közötti különbségek megbeszélése

Témakör: **A sejt és a genom szerveződése és működése**
Javasolt óraszám: **E: 4 óra**
Tanulási eredmények
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- érti a biológia molekuláris szintű vizsgálati módszereinek elméleti alapjait és felhasználási lehetőségeit, ezek eredményeit konkrét kísérleti leírásokban értelmezi;
- ismeri a bioinformatika fogalmát, érti a felhasználási lehetőségeit
- értékeli és példákkal igazolja a különféle szintű biológiai szabályozás szerepét az élő rendszerek normál működési állapotának fenntartásában.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ábrák, animációk alapján értelmezi és biológiai tényekkel alátámasztja, hogy a vírusok az élő és élettelen határán állnak;

- tényekkel igazolja a baktériumok anyagcseréjének sokfélesége, gyors szaporodása és alkalmazkodóképessége közötti összefüggést;
- felismeri az összetett sejttípus mikroszkóppal megfigyelhető sejtalkotóit
- ismeri az örökítőanyag fogalmát, képek, animációk alapján értelmezi a sejtekben zajló biológiai információ tárolásának folyamatát;
- ismeri az őssejt fogalmát, különféle típusait, jellemzőit, különbséget tesz őssejt és daganatsejt között;
- felismeri az összefüggést a rák kialakulása és a sejtciklus zavarai között, megérti, hogy mit tesz a sejt és a szervezet a daganatok kialakulásának megelőzéséért.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A vírusok felépítése, szaporodása és a megbetegedések közötti összefüggések felismerése egy konkrét betegség (pl. influenza) kapcsán, a betegségek megelőzési és gyógyítási lehetőségeinek számbavétele, tévképzetek eloszlatása
- A főbb sejtalkotók mikroszkópos képének tanulmányozása, felépítésük egyszerű lerajzolása és működésük bemutatása, a működések összekapcsolása a szervezetszintű folyamatokkal
- A génműködés alapelveinek megértése
- Az őssejt és a differenciált sejt összehasonlítása génaktivitás alapján, a különbség felismerése őssejt és daganatsejt között

Fogalmak

vírus, baktérium, gén, kromoszóma, fehérjeszintézis, sejtosztódás, őssejt, differenciált sejt, daganatképződés, rák, GMO

Javasolt tevékenységek

- Baktériumok izolálása táptalajra a környezetből és emberi bőrről, a tenyészet inkubálása, telepek morfológiai vizsgálata
- Kromoszóma felépítésének modellezése
- A géntechnológiai eljárások néhány bioetikai kérdésének megvitatása
- A daganatos betegségekről szóló hiteles webes tájékoztató oldalak információinak értelmezése
- Kiselőadás védőoltásokról, vírus és baktérium okozta betegségekről, a mikroszkóp felfedezésének és alkalmazásának történetéről, egy-egy meghatározó kutató munkásságáról
- Fertőtlenítési és sterilizálási eljárások korszerű eljárásainak megismerése, Semmelweis Ignác munkásságának rövid megismerése (kiselőadás, kisfilm stb. formájában)

Témakör: **Sejtek és szövetek**

Javasolt óraszám: **E: 4 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri a szerveződési szintek atomoktól a bioszféráig való egymásba épülését, tudja a biológiai problémákat és magyarázatokat a megfelelő szinttel összefüggésben értelmezni;
- tájékozódik a biotechnológia és a bioetika kérdéseiben, ezekről folyó vitákban tudományosan megalapozott érveket alkot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ábrán vagy fotón felismeri és jellemzi a főbb állati és növényi szövettípusokat, elemzi, hogy milyen funkciók hatékony elvégzésére specializálódtak.

Fejlesztési feladatok és ismeretek
- A többsejtű életforma alapvető jellemzőinek azonosítása, az ebben rejlő (evolúciós) előnyök felismerése, megfogalmazása
- A növényi szövetek alaptípusainak megkülönböztetése, a sejttani jellemzők és a szövettípus biológiai funkciója közötti összefüggés érvekkel való bizonyítása
- A zárvatermő növények szerveinek ismerete, a gyökér, a szár a levél és a virág jellegzetes szöveti felépítésének azonosítása
- Az emberi szövetek alaptípusainak (hám-, kötő- és támasztó-, izom-, ideg-) jellemzése a felépítés és működés kapcsolatba hozásával, néhány fontosabb altípus elkülönítése
- A gyógyászatban alkalmazott diagnosztikus szövettani vizsgálatok céljának, egy-egy módszerének ismerete, a daganatos betegségek felismerésében játszott szerepének értékelése

Fogalmak
osztódó és állandósult (növényi) szövetek, őssejt, daganatsejt, hám-, kötő- és támasztó-, izom-, idegszövet

Javasolt tevékenységek
- Növénytani szervpreparátumok főbb szövettípusainak tanulmányozása, jellemzése
- Állati szövetek mikroszkópos vizsgálata, rajzolás és fotózás mobiltelefonnal
- Daganatos elváltozásokról, diagnosztikáról, kezelésről kiselőadás, csoportmunka

Témakör: **Élet és energia**
Javasolt óraszám: **E: 2 óra**
Tanulási eredmények
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- érti az ökológiai rendszerek működése (anyagkörforgás, energiaáramlás) és a biológiai sokféleség közötti kapcsolatot, konkrét életközösségek vizsgálata alapján táplálkozási piramist, hálózatot elemez;
- egyénileg és másokkal együttműködve célszerűen és biztonságosan alkalmaz biológiai vizsgálati módszereket

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- ismeri és példákkal bizonyítja az élőlények szén- és energiaforrásainak különféle lehetőségeit, az anyagcseretípusok közötti különbséget;
- érti a növények és állatok közötti ökológiai szintű kapcsolatot, a termelő és fogyasztó szervezetek közötti anyagforgalmat;

Fejlesztési feladatok és ismeretek
- A fotoszintézis biológiai szerepének érvekkel való igazolása, a folyamat alapegyenletének ismerete
- Az erjesztés és a sejtlégzés megkülönböztetése, az erjesztés biológiai előfordulásának és technológiai alkalmazásának ismerete, példákkal való igazolása
- A sejtlégzés biológiai szerepének érvekkel való igazolása, a folyamat alapegyenletének ismerete
- Az életközösségek anyag- és energiaforgalmának megértése, a szénkörforgás diagramon való ábrázolása, a sejtszintű folyamatokkal való kapcsolatba hozása

Fogalmak
anyagcsere, biológiai energia és ATP, fotoszintézis, erjedés, sejtlégzés, aerob és anaerob folyamat, szénkörforgás

Javasolt tevékenységek
- A szén-dioxid-mennyiség fotoszintézis intenzitására gyakorolt hatásának kísérleti vizsgálata

- A fotoszintézis során keletkező oxigén kimutatása
- Csírázás, illetve emberi légzés során keletkező szén-dioxid kimutatása meszes vízzel
- Élesztőgombák alkoholos erjesztésének környezeti tényezőit vizsgáló kísérletek elvégzése
- Anyagcseretípusok vizsgálata hétköznapi példákon keresztül (baktériumok szerepe az élelmiszeriparban, mezőgazdaságban stb.)

Témakör: **Az élet eredete és feltételei**

Javasolt óraszám: **E: 2 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- biológiai vonatkozású adatokat elemez, megfelelő formába rendez, ábrázol, ezek alapján előrejelzéseket, következtetéseket fogalmaz meg, a már ábrázolt adatokat értelmezi;
- ki tudja fejteni, hogy a sejt az élő szervezetek szerkezeti és működési egysége.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a földi élet keletkezését biológiai kísérletek és elméletek alapján magyarázza, erről megfogalmazza személyes véleményét is;
- biológiai és csillagászati tények alapján mérlegeli a földön kívüli élet valószínűsíthető feltételeit és lehetőségeit.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Az élő állapot és kialakulásának magyarázása életkritériumok, a baktériumok sejtszerkezete alapján
- A Naprendszeren belüli és azon kívüli élet kutatási céljának, feltételezéseinek és eddigi eredményeinek ismerete

Fogalmak

őslégkör, ősóceán, kékmoszat, UV-sugárzás és ózonpajzs, földön kívüli életlehetőségek

Javasolt tevékenységek

- Az élet kialakulására vonatkozó néhány elmélet összevetése vita során, önálló (tudományos érvekkel alátámasztott) vélemény megfogalmazása
- A sejtek kialakulása az ősóceánban – videó megtekintése, közös értelmezés
- A földön kívüli élet kutatásáról szóló információk keresése, a célok, módszerek és eddigi eredmények összefoglalása (pl. üstökösszondák, Mars-kutatás, exobolygók felfedezése)

Témakör: **A változékonyság molekuláris alapjai**

Javasolt óraszám: **E: 5 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- érti a biológia molekuláris szintű vizsgálati módszereinek elméleti alapjait és felhasználási lehetőségeit
- ismeri a bioinformatika fogalmát, érti a felhasználási lehetőségeit
- megérti a különféle biotechnológiai eljárások célját és módszertani alapjait, a róluk folyó vitában több szempontú, tudományos tényekre alapozott véleményt formál;
- tájékozódik a biotechnológia és a bioetika kérdéseiben, ezekről folyó vitákban tudományosan megalapozott érveket alkot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- az örökítőanyag felépítéséről és működéséről alkotott tudását összefüggésbe hozza a géntechnológia, a génszerkesztés céljával és módszertani alapjaival, tényekre alapozottan, mérlegelő szemlélettel elemzi a genetikai módosítások vélt vagy valós előnyeit és kockázatait;
- felismeri a kapcsolatot az életmód és a gének kifejeződése között, érti, hogy a sejt és az egész szervezet jellemzőinek kialakításában és fenntartásában kiemelt szerepe van a környezet általi génaktivitás-változásoknak.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A mutációk és a betegségek (anyagcserezavarok, daganatos betegségek) összefüggéseinek felismerése, konkrét példa elemzése
- A szerzett tulajdonságok örökölhetősége: az életmóddal (táplálkozás, mozgás, dohányzás) és más környezeti hatásokkal (pl. stressz) módosítható genetikai információ (pl. miért nem mindegy, hogy valamely tulajdonság az apai vagy anyai gén által kódolt)
- A géntechnológiák céljának és eljárásainak megismerése, a rekombináns DNS, a génszerkesztés, a klónozás biológiai alapjainak és gyakorlati felhasználásának (pl. igazságügyi orvostani és diagnosztikai vizsgálatok) bemutatása
- A géntechnológia orvostudományban, gyógyszeriparban, növénytermesztésben, állattenyésztésben, élelmiszeriparban való alkalmazásának példákkal történő bemutatása (humán genom projekt, génterápia, genetikailag megváltoztatott élőlények)
- A bioetika kialakulására vezető okok és a főbb alkalmazási területek áttekintése, bioetika alapelvein alapuló érvelés (pl. a genetikai kutatások előnyei és kockázatai, az állatkísérletek kérdései, transzplantáció és biorobotika, a jövőbeli hatások előrejelzése)

Fogalmak

mutáció, mutagén, géntechnológia, klónozás, génszerkesztés, génmódosítás, géndiagnosztika, bioetika

Javasolt tevékenységek

- A növényi géntechnológia néhány ismert alkalmazási példájának (pl. Bt-toxin bevitel, aranyrizs, érésgátlás, stressztűrő fajták stb.) bemutatása, az előnyök és kockázatok mérlegelő elemzése
- A génmódosított haszonnövényekkel és -állatokkal kapcsolatos érvelés

Témakör: **Egyedszintű öröklődés**

Javasolt óraszám: **E: 5 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- biológiai vonatkozású adatokat elemez, megfelelő formába rendez, ábrázol, ezek alapján előrejelzéseket, következtetéseket fogalmaz meg, a már ábrázolt adatokat értelmezi;
- értékeli és példákkal igazolja a különféle szintű biológiai szabályozások szerepét az élő rendszerek normál működési állapotának fenntartásában;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- érti az örökítőanyagban tárolt információ és a kifejeződő tulajdonságok közötti összefüggést, megkülönbözteti a genotípust és a fenotípust, a fenom-genom összefüggéseket konkrét esetek magyarázatában alkalmazza;
- megérti a genetikai információ nemzedékek közötti átadásának törvényszerűségeit, ezeket konkrét esetek elemzésében alkalmazza.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A gének, a DNS és a kromoszómák (testi és ivari) kapcsolatának megértése, a gének és a tulajdonságok kapcsolatának sokoldalú elemzése
- A környezet fenotípusra gyakorolt hatásának megértése, példákkal való igazolása
- A genom és a fenom kapcsolata
- A fenotípus-elemzésben rejlő lehetőségek feltérképezése (miért és hogyan idéz elő elváltozásokat a genetikai és a környezeti tényezők egymásra hatása)
- Az egyénre szabott gyógyítási lehetőségek céljának, jelenlegi alkalmazásainak és jövőbeli lehetőségeinek megismerése, értékelése

Fogalmak

gén, allél, genotípus, fenotípus, családfa, genom, fenom

Javasolt tevékenységek
- Genetikai tanácsadási szituációk, esetleírások, családfák értelmezése humán genetikai betegségek/jellegek esetében
- Tanulóknak szóló, genetikával foglalkozó online oldalak animációinak, ábraanyagának áttekintése, a leírtak, látottak értelmezése
- Humán genetikai vizsgálatokat (tesztelést) leíró és magyarázó weboldalak felkeresése, az olvasottak értelmezése
- Véletlenszerű genetikai változást (sodródást) bemutató szimulációk játékok tanulmányozása (tervezése), következtetések levonása

Témakör: **A biológiai evolúció**

Javasolt óraszám: **E: 5 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- a biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;
- ismeri a tudományos és áltudományos közlések lényegi jellemzőit, ezek megkülönböztetésének képességét életvitelének alakításában is alkalmazza;
- érti és elfogadja, hogy a mai emberek egy fajhoz tartoznak, és a kialakult nagyrasszok értékükben nem különböznek, biológiai és kulturális örökségük az emberiség közös kincse;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- morfológiai, molekuláris biológiai adatok alapján egyszerű származástani kapcsolatokat elemez, törzsfát készít;
- ismeri az evolúció befolyásolásának lehetséges módjait (például mesterséges szelekció, fajtanemesítés, géntechnológia), értékeli ezek előnyeit és esetleges hátrányait.

Fejlesztési feladatok és ismeretek
- A genotípus és a fenotípus kapcsolata bonyolultságának (ritkán egyszerű 1:1 leképezésű) megértése
- A fajok viszonylagos genetikai állandóságának magyarázása animációk segítségével
- Az evolúciós változások egyszerű modelljében a változatosság eredetének (mutáció, rekombináció) és terjedésének (szelekció, sodródás, génáramlás) felismerése példák alapján, a folyamatok adaptív, nem adaptív jellegének ismertetése
- Annak megértése, hogy az evolúció általános rendezőelv a természettudományokban
- Az evolúció lehetséges mechanizmusainak (pl. mutáció – szelekció és együttműködés – szelekció) bemutatása, a vitatott kérdések elemzése esettanulmányok alapján (pl. kihalási hullámok, emergencia, hiányzó láncszemek problémája)
- Példák bemutatása internetes források segítségével: hogyan befolyásolta az ember eddig is az evolúciót (mesterséges szelekció, fajtanemesítés, géntechnológia), ezek előnyeinek és esetleges hátrányainak értékelése

Fogalmak

evolúció, mutáció, szelekció, természetes és mesterséges szelekció, törzsfa

Javasolt tevékenységek
- Különböző fajok (pl. nyírfaaraszoló) fenotípusos variabilitásának összehasonlítása, adatok gyűjtése, grafikonon történő megjelenítése és elemzése
- Önállóan gyűjtött példák bemutatása a mesterséges szelekció folyamatáról (pl. egy faj háziasítása, kutyafajták kialakítása stb.), összehasonlítása a természetes szelekció folyamatával
- A fajképződés különféle folyamatait (pl. földrajzi izoláció, adaptív radiáció) konkrét példák alapján elemző feladatok gyakorlása

Témakör: **Az emberi szervezet felépítése és működése – I. Testkép, testalkat, mozgásképesség**
Javasolt óraszám: **E: 4 óra**
Tanulási eredmények
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- a biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;
- megérti a környezeti állapot és az ember egészsége közötti összefüggéseket, azonosítja az ember egészségét veszélyeztető tényezőket, felismeri a megelőzés lehetőségeit, érvényesíti az elővigyázatosság elvét.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- kiegyensúlyozott saját testképpel rendelkezik, amely figyelembe veszi az egyéni adottságokat, a nem és a korosztály fejlődési jellegzetességeit, valamint ezek sokféleségét;
- az emberi test kültakarójának, váz- és izomrendszerének elemzése alapján magyarázza az ember testképének, testalkatának és mozgásképességének biológiai alapjait; értékeli a rendszeres testmozgás szerepét egészségének megőrzésében.

Fejlesztési feladatok és ismeretek
- Az emberi szervek helymeghatározása
- A bőr három fő rétegének megismerése és a rétegek funkcióinak elemzése, egészségtani vonatkozások
- Az ember helyváltoztató mozgását lehetővé tevő belső váz és az erre felépülő vázizomzat együttes működésének értelmezése modellek, animációk, képek alapján
- Az emberi csontváz három fő táján (fej, törzs, végtagok) elhelyezkedő csontok, a végtagok főbb izmainak megismerése, az anatómiai és élettani kapcsolatok elemzése, egészségtani vonatkozások
- A csontok, izmok együttműködésének értelmezése

Fogalmak
bőr, bőrszín, bőrvizsgálat, fejváz, törzsváz, végtagváz, hajlító- és feszítőizom, záróizmok, mimikai izmok, ízület, sportsérülések
Javasolt tevékenységek
- Az emberré válás folyamatát bemutató filmek, animációk megtekintése és elemzése
- Az emberi bőr felépítését bemutató ábrák, makettek vizsgálata
- A bőrre kerülő krémek, tisztálkodószerek összetételének elemzése, következtetések levonása
- Az emberi csontváz makettjének vizsgálata, a testtájak fő csontjainak és a kapcsolódás módjainak azonosítása
- Különböző ízülettípusok mechanikai modellezése
- Izmok eredésének, tapadásának, a hajlító- és feszítőizmok mechanikai modellezése, makettek készítése
- Néhány jellegzetes sportmozgás (pl. futás, ugrás, dobás) mozgásszervi alapjának megbeszélése, a sportsérülések elkerülési lehetőségeinek megbeszélése, ellátásuk gyakorlati bemutatása

Témakör: **Emberi szervezet felépítése és működése – II. Anyagforgalom**
Javasolt óraszám: **E: 6 óra**
Tanulási eredmények
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;
- megérti a környezeti állapot és az ember egészsége közötti összefüggéseket, azonosítja az ember egészségét veszélyeztető tényezőket, felismeri a megelőzés lehetőségeit, érvényesíti az elővigyázatosság elvét;
- a szervrendszerek felépítésének és működésének elemzése alapján magyarázza az emberi szervezet anyagforgalmi, energetikai és információs működésének biológiai alapjait.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a táplálkozás, a légzés, a keringés és a kiválasztás szervrendszerének elemzése alapján magyarázza az emberi szervezet anyag- és energiaforgalmi működésének biológiai alapjait.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Az emberi tápcsatorna szakaszainak és azok felépítésének elemzése, a fontosabb élettani funkciók vizsgálata és összehasonlítása
- Az emberi táplálkozás mennyiségi és minőségi kritériumainak elemzése, az egészséges táplálkozás alapelveinek megismerése, az alkalmazás képességének fejlesztése
- Az emberi légzőszervrendszer felépítésének és működésének vizsgálata
- A légúti fertőzések típusainak és tüneteinek ismerete, a légszennyező anyagok egészségkárosító hatásainak elemzése
- Az emberi keringési rendszer felépítése és működésének vizsgálata, a gyakoribb betegségeinek elemzése
- Az emberi kiválasztó szervrendszer felépítése és feladata, a húgyúti fertőzések tüneteinek ismerete, a művesekezelés elvének és alkalmazási módjának megismerése

Fogalmak

bélcsatorna, légutak, légzőmozgások, légszennyezés, szív, keringési rendszer, vér, magas vérnyomás betegség, infarktus, agyvérzés, kiválasztó szervrendszer

Javasolt tevékenységek

- A test belső szervei elhelyezkedésének tanulmányozása emberi torzó maketten
- Vércukorszint mérése, az eredmények értékelése
- A keringési szervrendszer működésével összefüggő mérések (pl. vérnyomásmérés, pulzusszámmérések) elvégzése, következtetések levonása
- A légzési szervrendszer működésével összefüggő megfigyelések és egyszerűbb mérések elvégzése (pl. légzésszámváltozás, kilélegzett levegő CO_2-tartalma, vitálkapacitás-mérő készítése stb.)
- A dohányzás káros hatásainak megismertetése kiselőadások, tanulói prezentációk során, érveléssel a saját és mások egészségmegőrzése érdekében
- Táplálkozási allergiák esetében alkalmazható étrendek készítése
- Élelmiszerek só- és cukortartalmának vizsgálata
- Az infarktus és az agyi keringési zavarok korai jeleinek összegyűjtése, összefoglaló esetleírások elemzése
-

Témakör: **Emberi szervezet felépítése és működése – III. Érzékelés, szabályozás**

Javasolt óraszám: **E: 7 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;
- a szervrendszerek felépítésének és működésének elemzése alapján magyarázza az emberi szervezet anyagforgalmi, energetikai és információs működésének biológiai alapjait.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- az ideg-, hormon- és immunrendszer elemzése alapján érti az emberi szervezet szabályzó rendszerének biológiai alapjait.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A bőr, a szem és a fül felépítése és érzékelő működésének vizsgálata, a leggyakoribb érzékszervi megbetegedések okainak és megelőzési lehetőségeinek áttekintése
- A hormonrendszer szabályozó szerepének értelmezése, az agyalapi mirigy, a mellékvese, a hasnyálmirigy és a pajzsmirigy által termelt hormonok hatásainak elemzése
- Az ember központi és környéki idegrendszerének megismerése konkrét példákon keresztül (pl. mozgásszabályozás, vérnyomás-szabályozás, a vércukorszint és a vér ozmotikus koncentrációjának szabályozása)
- Az emberi immunrendszer felépítésének és működésének elemzése animációk alapján, a fertőzés, a gyulladás, az allergia kialakulására vonatkozó tudományos cikkek elemzése, a betegségek kialakulásának megelőzésére, csökkentésére irányuló egyéni cselekvési lehetőségek számbavétele

Fogalmak

mechanikai és hőérzékelés, reflex, látás, szemhibák és -betegségek; hallás, külső, középső, belső fül; egyensúlyozás, hormon, agyalapi mirigy, hasnyálmirigy, mellékvese, pajzsmirigy, központi és környéki idegrendszer, immunrendszer, immunválasz, kórokozó, antigén, antitest, védőoltás, gyulladás, allergia, bőrflóra, fertőzés, járvány

Javasolt tevékenységek

- A közel- és távollátás modellezése lencsékkel
- Vakfolt kimutatásának gyakorlása
- Alapvető reflexműködéseink (pl. térdreflex, pupillareflex) vizsgálata
- Kiselőadás, poszter készítése a hormonális megbetegedésekről
- Az emberi immunrendszer felépítésének és működésének elemzése filmek, animációk és/vagy ábrák alapján
- Kiselőadások készítése történelmi és jelenkori világjárványokról, az okok és a megelőzési, védekezési módok feltárása
- Kiselőadások készítése a hazai kötelező védőoltások szerepéről és azok hiánya miatt kialakuló betegségekről

Témakör: **Az emberi nemek és a szaporodás biológiai alapjai**

Javasolt óraszám: **E: 4 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;
- tájékozódik a biotechnológia és a bioetika kérdéseiben, ezekről folyó vitákban tudományosan megalapozott érveket alkot.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a férfi és a női nemi szervek felépítését és működését, a másodlagos nemi jellegeket és azok kialakulási folyamatát, ismereteket szerez a szaporító szervrendszer egészségvédelméről;
- biológiai ismereteit is figyelembe véve értékeli az emberi szexualitás párkapcsolattal és tudatos családtervezéssel összefüggő jelentőségét;
- megérti a fogamzásgátlók hatékonyságáról szóló információkat, a személyre szabott, orvosilag ellenőrzött fogamzásgátlás fontosságát;
- ismeri a fogamzás feltételeit, a terhesség jeleit, értékeli a terhesség alatti egészséges életmód jelentőségét;

- felsorolja az emberi egyedfejlődés főbb szakaszait, magyarázza, hogyan és miért változik a szervezetünk az életkor előrehaladásával, önmagát is elhelyezi ebben a rendszerben.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A nemi jellegek és működések hormonok általi szabályozottságának megértése, a főbb hormonok és hatásaik azonosítása
- Az elsődleges és másodlagos nemi jellegek megismerése
- A női és a férfi szaporodási szervrendszer szerveinek (külső és belső nemi szervek) megismerése, a felépítés és a működés összekapcsolása
- A menstruációs ciklus ismerete
- A biztonságos nemi élet fontosságának felismerése, a nemi betegségek megelőzési módjainak megismerése, a nemi higiénia gyakorlati szempontjainak áttekintése
- A családtervezésről meglévő előzetes tudás felszínre hozása, etikai szempontú megbeszélése
- A fogamzás feltételeinek, folyamatának megismerése, a terhesség kezdeti jeleinek megbeszélése, a terhességi vizsgálatok biológiai hátterének értelmezése, fogamzásgátló lehetőségek megismerése
- A várandósság alatti élettani, hormonális változások értelmezése és elemzése
- A gyermekek megfelelő testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését biztosító családi és társadalmi hatások megbeszélése
- A gyermekgondozás társadalmi szinten kialakult segítő szolgálatainak és egyéb formáinak áttekintése, a gyermekorvosi és a védőnői hálózat működésének megismerése
- A veleszületett rendellenességek biológiai hátterének értelmezése, a gyakoribb formák bemutatása, az ezzel kapcsolatos genetikai és magzati vizsgálati lehetőségek áttekintése

Fogalmak

nemi jellegek, ivari ősejtek, here, hímivarsejt, tesztoszteron, petefészek, petesejt, peteérés, méh, menstruáció, magzatburok, magzat, fogamzás és fogamzásgátlás, családtervezés, progeszteron, ösztrogén, tesztoszteron, veleszületett rendellenességek, magzati szűrővizsgálatok

Javasolt tevékenységek

- Az elsődleges nemi szervek felépítését és működését bemutató ábrák, animációk elemzése
- Mechanikai és hormonális fogamzásgátlás módszereinek összehasonlítása és elemzése
- Terhességi szűrővizsgálatok módjainak megismerése kiselőadások formájában vagy védőnői előadás során
- Családtervezési módszerek megismerése szakember előadásában és/vagy tanulói kiselőadások formájában

Témakör: **A viselkedés biológiai alapjai, a lelki egyensúly és a testi állapot összefüggése**

Javasolt óraszám: **E: 4 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- a biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;
- ismeri a tudományos és áltudományos közlések lényegi jellemzőit, ezek megkülönböztetésének képességét életvitelének alakításában is alkalmazza;
- ismer és alkalmaz az egészségi állapot jelzésében, a betegségek felismerésében vagy egészségügyi vészhelyzetek kezelésében segítséget nyújtó mobiltelefonos applikációkat.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a stressz fogalmát, felismeri a tartós stressz egészségre gyakorolt káros hatásait, igyekszik azt elkerülni, csökkenteni;

- ismeri a gondolkodási folyamatokat és az érzelmi és motivációs működéseket meghatározó tényezőket, értékeli az érzelmi és az értelmi fejlődés kapcsolatát;
- ismeri a mentális egészség jellemzőit, megérti annak feltételeit, ezek alapján megtervezi az egészségmegőrző magatartásához szükséges életviteli elemeket;
- az agy felépítése és funkciója alapján magyarázza az információk feldolgozásával, a tanulással összefüggő folyamatokat
- biológiai folyamatok alapján magyarázza a függőség kialakulását, felismeri a függőségekre vezető tényezőket, ezek kockázatait és következményeit.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Az emberi viselkedés biológiai gyökereinek és emberi sajátosságainak elemzése az állatok viselkedésével történő összehasonlítás és az evolúciós megközelítés alapján
- A stresszhatás mértékétől és időtartamától függő élettani, viselkedésbeli változások (vészreakció, szimpatikus túlsúly) felismerése és megkülönböztetése, a legális stresszoldás melletti érvelés
- A mentális egészséget is figyelembe vevő (saját, családtag, barát) egészségmegőrző program megtervezése, bemutatása, mobiltelefonos applikációk felhasználása
- A drogok és más függőségek okozta hatások jeleinek és mechanizmusainak értelmezése
- A tanulás biológiai funkcióinak bemutatása, az eltérő tanulási képesség lehetséges okainak és formáinak feltérképezése, a következmények megvitatása
- A függőségek összekapcsolása biológiai tényezőkkel (genetikai hajlamok, egyes agyterületek szinapszisainak megváltozása), a függőségekből eredő kockázatok, következmények felismerése esettanulmányok alapján

Fogalmak

öröklött és tanult viselkedési elemek, stressz, gondolkodás, agykéreg, mentálhigiéné, motiváció, tanulás, emlékezés, érzelmek, drog, függőség

Javasolt tevékenységek

- Konrad Lorenz és Pavlov állatkísérleteinek bemutatása beszámolók vagy filmek alapján
- Az ember öröklött és tanult viselkedési elemeit bemutató példák gyűjtése, megbeszélése
- Drogok hatásmechanizmusát bemutató animációk elemzése
- Esettanulmányok elemzése az eltérő tanulási képességek lehetséges okairól

Témakör: **Az egészségügyi rendszer, elsősegélynyújtás**

Javasolt óraszám: **E: 4 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismer és alkalmaz az egészségi állapot jelzésében, a betegségek felismerésében vagy egészségügyi vészhelyzetek kezelésében segítséget nyújtó mobiltelefonos applikációkat;
- a biológiai jelenségek vizsgálata során digitális szöveget, képet, videót keres, értelmez és felhasznál, vizsgálja azok megbízhatóságát, jogszerű és etikus felhasználhatóságát;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri az orvosi diagnosztika, a szűrővizsgálatok és védőoltások célját, lényegét, értékeli ezek szerepét a betegségek megelőzésében és a gyógyulásban;
- ismeri a leggyakoribb fertőző betegségek kiváltó okait, ismeri a fertőzések elkerülésének lehetőségeit és a járványok elleni védekezés módjait;
- ismeri a leggyakoribb népbetegségek (pl. szívinfarktus, stroke, cukorbetegség, allergia, asztma) kockázati tényezőit, felismeri ezek kezdeti tüneteit;
- korábbi elsősegélynyújtással kapcsolatos ismereteinek és készségeinek alkalmazásával képes a bekövetkezett balesetet, rosszullétet felismerni, segítséget (szükség esetén mentőt) hívni, valamint elsősegélyt nyújtani;

- szükség esetén képes a sérült vagy beteg személy ellátását a rendelkezésre álló eszközökkel (vagy eszköz nélkül) megkezdeni (sebellátás, vérzéscsillapítás, eszméletlen beteg ellátása, szabad légút biztosítása);
- szükség esetén alkalmazza a felnőtt alapszintű újraélesztés műveleteit (CPR), képes félautomata defibrillátor alkalmazására.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Az orvosi diagnosztika céljának, legfontosabb eljárásainak megismerése
- A betegjogi képviselet lehetőségének, elérhetőségének ismerete, az igénybevétellel kapcsolatos tájékozottság megszerzése
- A gyakoribb fertőző betegségek tüneteinek felismerése, az orvoshoz fordulás szükségességének felismerése, alapszintű járványügyi ismeretek megszerzése, a népességre kiterjedő védőoltások jelentőségének értékelése
- A XXI. századi technológiákra alapozott megelőző jellegű egészségműveltség és -tudatosság, az önmegfigyelés, az otthoni mérések (testsúly, vérnyomás, vércukor) és mobiltelefonos applikációkon alapuló monitorozás lehetőségének megismerése
- Az elsősegélynyújtás és életmentés elemi szabályainak megismerése a berendezés nélküli alapfokú újraélesztési eljárások megismerése
- A vérzések leggyakoribb okainak és a vérzéscsillapítás módjainak megismerése, alkalmazásuk képességének megszerzése
- Az égési sérülések alapvető ellátási teendőinek megismerése
- Áramütést szenvedett egyén ellátásakor szükséges alapvető teendők megismerése
- Mérgezési tünetek megismerése és az ellátás lépéseinek gyakorlati alkalmazása
- Eszméletvesztést szenvedett egyén ellátási módjának megismerése

Fogalmak

laborvizsgálat, lelet, vérnyomás mérése, UH, röntgen, CT, MR, betegjogok, népbetegség, fertőzés, járvány, újraélesztés, stabil oldalfekvés, ájulás, sokkos állapot, fertőtlenítés, égési sérülés mérgezések típusai

Javasolt tevékenységek

- Az egészséges életmód fenntartását szolgáló mobilapplikációk megismerése, értelmezése, elemzése, alkalmazásuk mérlegelő megítélése
- Alapvető egészségügyi mérések (vérnyomásmérés, vércukorszintmérés) elvégzése, érvelés a rendszeres vizsgálatok és a betegségmegelőzés közötti összefüggésről
- Teljes laborvizsgálati lap értelmezése szakember segítségével
- A szűrővizsgálatok rendszerének és szükségességének megismerése
- Elsősegélynyújtást igénylő helyzetek megbeszélése, ezekkel kapcsolatos gyakorlatok elvégzése
- Újraélesztési protokoll gyakorlása

Témakör: **Az élőhelyek jellemzői, alkalmazkodás, az életközösségek biológiai sokfélesége**

Javasolt óraszám: **E: 4 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- felismeri a természetes élőhelyeket veszélyeztető tényezőket, kifejti álláspontját az élőhelyvédelem szükségességéről, egyéni és társadalmi megvalósításának lehetőségeiről;
- érti az ökológiai rendszerek működése (anyagkörforgás, energiaáramlás) és a biológiai sokféleség közötti kapcsolatot, konkrét életközösségek vizsgálata alapján táplálkozási piramist, hálózatot elemez;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- példákkal mutatja be a fontosabb hazai szárazföldi és vizes életközösségek típusait, azok jellemzőit és előfordulásait;
- megismeri a populációk közötti kölcsönhatások típusait, az ezzel összefüggő etológiai jellemzőket
- ismeri a levegő-, a víz- és a talajszennyezés forrásait, a szennyező anyagok típusait és példáit, konkrét esetek alapján elemzi az életközösségekre gyakorolt hatásukat;
- érti a biológiai sokféleség fogalmát, értékeli a bioszféra stabilitásának megőrzésében játszott szerepét
- érti az ökológiai egyensúly fogalmát, értékeli a jelentőségét, példákkal igazolja az egyensúly felborulásának lehetséges következményeit.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- Az élettelen környezeti tényező fogalmának ismerete és összekapcsolása az élettani és ökológiai tűrőképességgel
- A környezet eltartóképességének elemzése
- ismeri a biológia rendszerek ciklikus és nem ciklikus változásait. (évszakok, beerdősödés…)
- Populációs kölcsönhatások megismerése, bemutatása konkrét példák alapján
- A biológiai sokféleség fogalmi értelmezése, az ökológiai stabilitás feltételeinek és jellemzőinek vizsgálata, veszélyeztető tényezők azonosítása
- Az élőhelyek és védett fajok megőrzése biológiai jelentőségének értékelése, az ezt támogató egyéni és társadalmi cselekvési lehetőségek áttekintése, sikeres példák gyűjtése

Fogalmak

tűrőképesség, vízminőség, talajminőség, kommenzalizmus, szimbiózis, antibiózis, versengés, parazitizmus, zsákmányszerzés, ökológiai stabilitás, biológiai sokféleség, védett fajok, fajmegőrző program

Javasolt tevékenységek

- Fajok tűrőképességének grafikonokon történő összehasonlítása
- A populációk közötti kölcsönhatásokat bemutató videók keresése és elemzése
- Konkrét példák és megfigyelések alapján táblázatok készítése a populációk együttélésének módjairól
- Védett fajok megismerése, esetenként azonosítása határozók és mobiltelefonos applikációk segítségével
- Kiselőadások tartása kihalt fajokról, kihalásuk okairól

Témakör: **A Föld és a Kárpát-medence értékei**

Javasolt óraszám: **E: 3 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- érti az ökológiai rendszerek működése (anyagkörforgás, energiaáramlás) és a biológiai sokféleség közötti kapcsolatot, konkrét életközösségek vizsgálata alapján táplálkozási piramist, hálózatot elemez;
- felismeri a természetes élőhelyeket veszélyeztető tényezőket, kifejti álláspontját az élőhelyvédelem szükségességéről, egyéni és társadalmi megvalósításának lehetőségeiről;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- érvel a Föld mint élő bolygó egyedisége mellett, tényekre alapozottan és mérlegelve értékeli a természeti okokból és az emberi hatásokra bekövetkező változásokat;
- ismeri a Kárpát-medence élővilágának sajátosságait, megőrzendő értékeit, ezeket összekapcsolja a hazai nemzeti parkok tevékenységével.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A szárazföldi élővilág egyes kiemelt jelentőségű elemeinek, konkrét életközösségeinek és védett fajainak bemutatása, értékelése (pl. Amazonas vidéke, afrikai esőerdők és szavannák, magashegységek, füves puszták stb.)
- A Föld óceáni és tengeri életközösségeinek tanulmányozása, néhány kiemelt jelentőségű példa elemzése, védendő értékeik bemutatása (pl. korallszirtek)
- A Kárpát-medence földtani és éghajlati adottságainak és az itt folyó gazdálkodás kölcsönhatásainak elemzése
- A Kárpát-medence jellegzetes életközösségeinek megismerése, egy-egy endemikus, illetve reliktum faj bemutatása, jelentőségük értékelése
- Néhány hazai nemzeti park jellegzetes természeti adottságainak, életközösségeinek vizsgálata, jellemző növény- és állatfajainak bemutatása

Fogalmak

globális átlaghőmérséklet, ártéri erdő, gyep, endemikus fajok, reliktum fajok, szikesek, nádasok, láprét, kaszáló, nemzeti parkok

Javasolt tevékenységek

- A Kárpát-medencében található nemzeti parkok honlapjának felkeresése, a kiemelkedő értékek bemutatása
- A természeti tájat, védendő értékeket bemutató művészeti alkotások (rajzok, festmények, fotók, tájleírások) gyűjtése és megbeszélése
- Tájakat, életközösségeket és élőlényeket bemutató művészeti alkotások készítése (rajzolás, festés, fotózás, leírások, versek írása)
- Projektmunka készítése: lakóhelyem környezetvédelmi problémái, természetvédelmi értékei

Témakör: **Ember és bioszféra – fenntarthatóság**

Javasolt óraszám: **E: 4 óra**

Tanulási eredmények

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- biológiai vonatkozású adatokat elemez, megfelelő formába rendez, ábrázol, ezek alapján előrejelzéseket, következtetéseket fogalmaz meg, a már ábrázolt adatokat értelmezi;
- felismeri a természetes élőhelyeket veszélyeztető tényezőket, kifejti álláspontját az élőhelyvédelem szükségességéről, egyéni és társadalmi megvalósításának lehetőségeiről;

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- konkrét példák alapján vizsgálja a bioszférában végbemenő folyamatokat, elemzi ezek idő- és térbeli viszonyait, azonosítja az emberi tevékenységgel való összefüggésüket;
- értékeli a gazdálkodás természetes életközösségekre gyakorolt hatását,
- elemzi az emberi tevékenységek élőhelyek változásához vezető hatását, ennek alapján magyarázza egyes fajok veszélyeztetettségét;
- érti és elfogadja, hogy a jövőbeli folyamatokat a jelen cselekvései alakítják, tudja, hogy a folyamatok tervezése, előrejelzése számítógépes modellek alapján lehetséges;
- a kutatások adatai és előrejelzései alapján értelmezi a globális éghajlatváltozás élővilágra gyakorolt helyi és bioszféra szintű következményeit;
- értékeli a környezet- és természetvédelem fontosságát, megérti a nemzetközi összefogások és a hazai törekvések jelentőségét, döntései során saját személyes érdekein túl a természeti értékeket és egészségmegőrzési szempontokat is mérlegeli.

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A fenntarthatóság fogalmának értelmezése

- Az élő rendszerekre gyakorolt, emberi tevékenységgel összefüggő hatások adatok alapján való azonosítása, a lehetséges következmények felismerése
- A fenntarthatósággal összefüggő egyéni, közösségi, nemzeti és globális szintű felelősségek és cselekvési lehetőségek elemzése, megfogalmazása
- A környezet- és természetvédelem törvényi szabályozásának, a nemzetközi egyezmények jelentőségének példákkal való bizonyítása
- Az ökológiai fenntarthatósággal összefüggő civil kezdeményezések és szervezetek tevékenységének megismerése, lehetőség szerinti segítése

Fogalmak

globális éghajlatváltozás, üvegházgázok, , fenntarthatóság, ökológiai gazdálkodás, biogazdálkodás, élőhely-degradáció és -védelem, invazív faj, természetvédelmi törvény

Javasolt tevékenységek

- Az üvegházhatás alapvető jelentőségének és a növekedés következményeinek megbeszélése
- A Föld éghajlatában várható változások élőlényekkel, életközösségekkel való összefüggésével kapcsolatos információk keresése, összefoglalása, az éghajlatváltozást modellező szimulációk (játékprogramok) kipróbálása
- Az interneten is bemutatkozó vagy a lakóhely környezetében található biogazdálkodás felkeresése, összefoglaló készítése az ott alkalmazott gazdálkodási módszerekről
- Ökológiai lábnyom számítása internetes applikáció segítségével, egyéni és közösségi cselekvésre vonatkozó következtetések levonása
- Hulladékhasznosítási és szennyvíztisztítási eljárások megbeszélése, ötletek megvitatása

ÉLŐ IDEGEN NYELV - ANGOL

Az élő idegen nyelv oktatásának alapvető célja, összhangban a Közös Európai Referenciakerettel (KER), a tanulók idegen-nyelvi kommunikatív kompetenciájának, a korábbi ismereteiknek és képességeiknek feltérképezése, megalapozása és fejlesztése. Mindez szorosan összefonódik az általános kompetenciákkal; a tanuló közvetlen környezetéről szerzett ismereteivel, a gyakorlati készségekkel és a motivációval. A valós élethelyzeteken alapuló idegen nyelvi környezet, a tanulók érdeklődésének megfelelő, motiváló feladatok és autentikus szövegek teszik lehetővé, hogy a tanuló megszerezhesse az érettségit, valamint lehetősége nyíljon a későbbiekben a középfokra alapozott szakképzésre, a felsőfokú továbbtanulásra, és a munkaerőpiacon történő előnyösebb elhelyezkedésre. Ezt törekszik elősegíteni az újonnan bevezetett második idegen nyelv is.
Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatás résztvevői a korábbi nappali rendszerű iskolai oktatásban már tanulhatták az idegen nyelvet, tudásuk és motivációjuk nagy valószínűséggel heterogén, a nappali és a felnőttképzés között esetleg évek telhetnek el, így a tanterv nem épülhet az 5-8. osztály számára készített tantervre, hanem egy hosszabb szintre hozó szakasz beépítése szükséges. A szintre hozó szakasz hossza lerövidíthető, vagy hosszabbítható. Az a tanuló, aki még nem tanulta az idegen nyelvet, az a kezdő tanterv szerint halad.

Kiemelt célja a nyelvi oktatásnak a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák kreatív megoldási készségének kialakítása, a *cselekvés általi tevékenységközpontú tanulás* és fejlődés támogatása, mely egyrészt olyan helyzetekre készíti fel a tanulót, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben, másrészről pedig a személyes és társas kapcsolati kompetenciájukat is fejleszti. A tanulók olyan valós, a gyakorlatban is alkalmazható, alapszintű receptív, produktív és interaktív nyelvi tevékenységeken alapuló nyelvtudást kell hogy magukévá tegyenek intézményes keretek között, mely lehetővé teszi a későbbiekben egy szakma elsajátítását, és/vagy egy felsőfokú intézményben való továbbtanulást is.
A receptív és a produktív készségek a mindennapi nyelvhasználatban fontos szerepet játszanak. A tanuló elindul a szövegértelmezési és szövegalkotási stratégiák kialakítása felé. Receptív készségei fejlesztésével képes lesz az írott vagy hallott szövegből a lényeget felfogni, kiemelni és összefüggésében értelmezni. A produkció során megtervezi és szóban vagy írásban megalkotja a közlendőjét tartalmazó szöveget.

A tanórán kívüli idegen-nyelv tanulást támogató tevékenységek, valamint az *önálló tanulást elősegítő stratégiák* kiemelten fontosak a felnőttoktatásban, mivel a képzés specifikus jellegéből adódóan a tanórák száma a nappali munkarendű képzés óraszámainál alacsonyabbak, amíg a kimeneti követelmény, az érettségi vizsga a nappali és az esti-levelezőképzésben résztvevők számára azonos. Az önálló tanulás képességének kialakítása nem csak az érettségi megszerzéséhez elengedhetetlen, hanem az egész életen át tartó tanulásnak is alapfeltétele. A hatékony önálló tanulásban az alapvető nyelvtanulási stratégiákon kívül segítséget nyújt a modern digitális technika, a *digitális kompetenciák*, a direkt és indirekt nyelvtanulási lehetőségek sokasága. Az IKT eszközök használata már nem korlátozódik a nyelvórákra. Az internet segítségével a tanulók megtapasztalhatják, hogyan tudnak autentikus nyelvi környezetben önállóan is eligazodni. Így nem csak passzív módon tanulhatják a nyelvet például autentikus szövegek keresésével, értelmezésével és feldolgozásával, hanem a manapság nagy teret nyert blogok és a közösségi médiákon keresztül az egész világgal beszélhetnek az idegen nyelv segítségével. Ennek sokoldalú eredménye szinte beláthatatlan. Egyszerre fejleszti a nyelvi tudásukat, a kommunikációs, szociális és digitális kompetenciáikat és az önálló tanulást; növeli a tanulás iránti motivációjukat; elősegíti nem csak a célnyelvi országok, hanem a világ országainak, és azok kultúráinak és embereinek megismerését, erősítve ezzel saját magyarságtudatukat.

A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek a tanulási folyamatba történő bekapcsolása. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a *személyes és társas kompetenciák* fejlődéséhez és egy problémamegoldó, kreatív, nyitott és befogadó életszemlélet kialakításához. Az adott nyelvet használó embereket és kultúrájukat megismerve nyitottabbá, toleránsabbá, érdeklődőbbé és tájékozottabbá válhatnak és egyben jobban felismerhetik saját kultúrájuk értékeit; erősödik *kulturális tudatosságuk*. A tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén tapasztalatot szerez a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről. Így segíthetjük őket mind a szakmai mind a személyes céljaik elérésében. A siker kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének fel- és elismerése, mely projektmunkák és kooperatív tanulási módszerek segítségével erősíthető.

Mivel a *kommunikációs kompetenciák* kialakítása és fejlesztése is kiemelt helyen szerepel, ezért létfontosságú, hogy a tanuló úgy tanuljon meg megnyilvánulni az adott idegen nyelven, hogy elképzeléseit, terveit meg tudja osztani társaival, képes legyen véleményét ütköztetni, különbségek tisztázásával konszenzusra jutni és bármilyen kommunikációs helyzetben elboldogulni. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége kell hogy nyíljon építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A nyelvtanulás tartalmára vonatkozóan a NAT hangsúlyozza a *tantárgyközi integráció* jelentőségét. Fontos, hogy a tanulók az idegen nyelv tanulása során építeni tudjanak más tantárgyak keretében szerzett ismereteikre (esetünkben elsősorban számítástechnika, történelem, földrajz, irodalom) és személyes tapasztalataikra is. Ugyanakkor az idegen nyelvvel való foglalkozás olyan ismeretekkel, tapasztalatokkal gazdagíthatja a tanulókat, amelyeket más tantárgyak keretében is hasznosítani tudnak. Így erősíthető meg a *tudásintegráció*, valamint a tantárgyakon átívelő komplex gondolkodás.

A kerettanterv tartalmazza a nyelvi szintek és kompetenciák fejlesztésére vonatkozó elvárásokat, amelyeket a nemzetközi gyakorlatban és az érettségi *követelményrendszerben* mérceként használt Közös Európai Referenciakeret (KER) határoz meg. A nyelvi kompetenciák komplex fejlesztéséhez az ajánlott témakörök kínálnak kontextust.

A kerettanterv az elérendő célokat és nyelvi szinteket kétéves képzési szakaszokra bontva határozza meg. A 12. évfolyam végére az első idegen nyelvnél a tanulók eljutnak a KER szerinti B1 szintre (optimális esetben elérik a B2 szintet); az újonnan bevezetett második idegen nyelvnél pedig 10. évfolyamig csak a nyelvvel való ismerkedés, az alapvető nyelvi fordulatok gyakorlása a cél, és csak a 12. évfolyam végére kell elérni az A1 szintet.

	Bemeneti szint	**10. évfolyam**	**12. évfolyam**
Első idegen nyelv	heterogén (0 - A2)	B1 mínusz	B1
Második idegen nyelv	heterogén, de többnyire kezdő	-	A1

B1 Szintű nyelvtudás a KER szerint:

1. Elboldogul a legtöbb olyan nyelvi helyzetben, amely utazás során adódik.
2. Felkészülés nélkül részt tud venni az ismert, az érdeklődési körének megfelelő, vagy a mindennapi témákról (pl. család, szabadidő, tanulás, munka, utazás, aktuális események) folyó társalgásban.
3. Egyszerű kifejezésekkel tud beszélni élményekről, eseményekről, álmairól, reményeiről és céljairól.

4. Röviden is meg tudja magyarázni, indokolni véleményét és terveit.

A1 szintű nyelvtudás a KER szerint:

1. A tanuló megérti a célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.
2. Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál.
3. Felkészülés után elmond rövid szövegeket.
4. Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegek lényegét, tartalmát.
5. Ismert témáról rövid, egyszerű mondatokat ír, mintát követve önálló írott szövegeket alkot.

Az idegen-nyelvi kerettanterv fejlesztési egységei a KER-ben leírt készségeknek megfelelően a hallott és olvasott szöveg értése, a szóbeli interakció, az összefüggő beszéd valamint az íráskészség.

A **táblázatokban** megjelenő tematikai egységek:

A *fejlesztési egységek* (szövegértés, szóbeli interakció, összefüggő beszéd, az olvasott szöveg értése és az íráskészség) fejlesztése mindig integráltan történik, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben előfordulnak. Ezért nem szerepelnek óraszámok a fejlesztési egységek mellett, és külön táblázat tartalmazza az ajánlott témaköröket az ajánlott óraszámokkal. A témakörök megismerését a kerettanterv az első két évre tervezi, évfolyamonként öt-öt téma kerülhet feldolgozásra, amelyek kiválasztását és sorrendjét az intézmények - profiljuk és igényeik szerint - helyi tanterveikben határozzák meg. A szabadon választható órakerettel a helyi tantervek tetszőlegesen kibővíthetik a témák ajánlott óraszámait. A 11-12. évfolyamon a témák visszatérnek, folyamatosan bővülnek és magasabb nyelvi szinten kerülnek feldolgozásra.

A kerettanterv évfolyamonkénti *mérés-értékelést* tervez, amely a 9. évfolyam elején egy diagnosztikus (feltáró) méréssel indul (2 óra), amely a heterogén nyelvtudású tanulók sikeres felzárkóztatásához szükséges egyéni és csoportos fejlesztési terv elkészítéséhez biztosítja a szükséges információkat. A tanév folyamán formatív (fejlesztő) értékelések sorozata biztosítja a folyamatos fejlődést, majd minden egyes tanév szummatív (minősítő) méréssel zárul (2 óra). A 12. évfolyam befejezése előtt a tanulók próbaérettségivel készülnek az utolsó megmérettetésre. (4 óra)

A teljesítménymérés visszajelzést ad a tanítási-tanulási folyamat egy adott szakaszában elért eredményeiről, és segít a továbblépésben, másrészt alapot szolgáltat az egyes tanulók önmagukhoz és tanulótársaikhoz viszonyított teljesítményének értékeléséhez. A mérésnek tartalmilag és formailag összhangban kell állnia a tanítás tartalmával és módszereivel. (Csak azt mérhetjük, amit megtanítottunk, és csak úgy mérhetünk, ahogy tanítottunk.) A tanulókat minden esetben tájékoztatni kell a mérés céljáról/céljairól, tartalmáról/tartalmairól és az értékelés szempontjairól. A mérésnek és értékelésnek egyértelműen tükröznie kell azt a szemléletet, hogy a mérés célja az elsajátított ismeretek, készségek azonosítása. A tanulónak lehetőséget kell kapni a felkészülésre, s ha indokolt, a javításra is. A mérés megvalósításának alapelvei: három területen (olvasott és hallott szövegértés és az íráskészség) végezzük; a nyelvi jelentésre és ne a nyelvi formára koncentráljunk; az olvasott szöveg értését mérő feladatokban a szövegek lényegét kelljen megérteni a szövegösszefüggésre támaszkodva, vagy konkrét információt kelljen kikeresni a szövegből; a feladatok fokozatosan nehezedő itemeket tartalmazzanak a minimumszinttől az alapszint felé vezető skálán; a szövegek a célcsoportok számára érdekesek, motiválók legyenek, olyan témakörökhöz kapcsolódjanak, melyek az elvégzett tananyagban megtalálhatók; a feladatokhoz idegen nyelven egyszerűen megfogalmazott, közérthető utasításokat adjunk; a feladatlap alapvetően az érettségi vizsgák feladattípusaiból álljanak.

9-10. évfolyam

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatás 9-10. évfolyama a heterogén idegen nyelvi szintek kiegyenlítésének az időszaka. Azok a tanulók, akik korábban még nem tanultak idegen nyelvet kezdő tanterv szerint haladnak az európai hatfokú skála második, A2 szintje felé. Azok, akik már rendelkeznek idegen nyelvi ismeretekkel tudásuk felelevenítésével, felzárkózással kezdik középiskolai tanulmányaikat, majd a közel azonos szint elérésével haladnak tovább az európai hatfokú skála második és harmadik szintje felé. A 10. osztály végére várhatóan a képzésben résztvevő minden egyes tanuló eléri az első idegen nyelvből minimum az A2 szintet. A célkitűzések sikeres megvalósításának elengedhetetlen eszköze az intenzív készségfejlesztés, a differenciálás, az egyéni szükségletek figyelembevétele és a motiváció. A tanulók motivációját növelik a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás, az átlátható értékelés, a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak valamint a kommunikációs, információs, és digitális technológiák használata. Tudatosítani kell a nyelvórai és az iskolán kívüli nyelvtanulás lehetőségeit, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a kitűzött nyelvi szintek eléréséhez, valamint az önálló nyelvtanulóvá váláshoz.

Újonnan jelenik meg a tantervben a második idegen nyelv, melynek bevezetése a felnőttek elsősorban kommunikációs és szociális kompetenciáit, illetve munkaerőpiaci lehetőségeit hivatott elősegíteni. Mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy sok tanuló az első idegen nyelvet is komoly hiányosságokkal kezdi a 9. évfolyamon, illetve hogy a heti 1 óraszám nem ad teret túl nagy fejlesztéseknek. Ezért ezeket az órákat nem annyira a tananyag túlzsúfolása, mint inkább a második nyelvvel való ismerkedés kell hogy jellemezze. Így itt nincsenek külön fejlesztési egységek megadva. A tanuló itt egyszerű szövegek (pl. szituációk, blogok, közösségi média bejegyzései, dalok, videók) segítségével betekintést nyerhet egy új idegen nyelvbe, annak nyelvezetébe, hangzásvilágába, országának kultúrájába. Így bővülhet a világképe, finomodhat többek között szociális és kulturális kompetenciája. Cél, hogy felkeltsük az érdeklődését új dolgok, új nyelvek iránt, hogy a középiskola alatt/után az első nyelvben már megtanult önálló technikákkal fejleszthesse és jobban kiaknázhassa ezt a tudást. Az ajánlott témakörökből is úgy érdemes dolgozni, hogy azok a legjobban igazodjanak a csoport érdeklődési köreihez.

Óraszámok első idegen nyelven:
9. évfolyam esti tagozat: 72 óra, heti: 2 óra
Mérés-értékelés: 2-2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 61 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 7 óra
10. évfolyam esti tagozat: 72 óra, heti: 2 óra
Mérés-értékelés: 2-2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 61 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 7 óra

Tematikai egység	**Az előzetes tudás felmérése, annak kiértékelése:**	**Órakeret: E 2 óra**
	Mivel egy csoportban meglehetősen különböző tudású tanulók gyűlhetnek össze, fontos, hogy a tanár komolyan vegye ezt az egységet. Főleg beszélgetések és egyszerű hallott szövegek értelmezésével felmérhető a tanulók előzetes tudása. Ezen információk segítségével a tanár kialakítja a szükséges későbbi differenciált oktatási tervet amennyiben szükséges, felzárkóztatás biztosításával.	

Tematikai egység	**Beszédértés**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok,

	ismeretek, készségek, motiváció. A tanuló már megért bizonyos célnyelvi fordulatokat, amelyek az anyanyelvében és környezetében is használatosak.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Az osztálytermi rutincselekvésekre, a közös munka megszervezésére vonatkozó tanári utasítások megértése. Egyszerű, konkrét mindennapi szükségletekre vonatkozó kifejezések megértése az ismert témakörökhöz kapcsolódó, egyszerű szövegekben. Egyszerű instrukciók, útbaigazítások követése, egyszerű, személyes kérdések megértése. Ismert témakörökhöz kapcsolódó autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan. Alapvető stratégiák alkalmazása, például rövid hallott szövegben ismeretlen elemek jelentésének kikövetkeztetése; az ismert szavak, a beszédhelyzetre, a szereplőkre vonatkozó információk, a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemek (például képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) felhasználása a szöveg megértéséhez. Nyelvi szintjének megfelelő hallott célnyelvi szöveget (pl hírek) kevésbé ismert témákban és szövegtípusokban is értelmez és összefoglalja a szövegben megjelenő összefüggéseket. Alkalmazza a hangzó szövegből nyert információt feladatok megoldása során. Célzottan keresi az érdeklődésének megfelelő autentikus szövegeket tanórán kívül is.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Közlemények, párbeszédek, instrukciók, figyelmeztetések, útbaigazítások, kisfilmek, rajz- és animációs filmek, rövid részletek a médiából, egyszerű dalok, versek, találós kérdések, viccek.

Tematikai egység	**Szóbeli interakció**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	A gondosan megfogalmazott, lassan elmondott kérdések és utasítások megértése, rövid, egyszerű útbaigazítások adása és követése. Részvétel egyszerű beszélgetésben szükség szerinti lassú ismétléssel, körülírással vagy módosítással. Egyszerű, az osztálytermi rutincselekvésekhez kapcsolódó kommunikáció. Beszédszándék kifejezése verbális és nonverbális eszközökkel (például bemutatkozás, bemutatás, valamint az üdvözlés és elköszönés alapvető formáinak használata, kérés, kínálás, érdeklődés mások hogyléte felől, reagálás hírekre). Betanult beszédfordulatok alkalmazása, elemi információk kérésére és nyújtására például a tanulóról, beszélgetőpartneréről, lakóhelyről, a családtagok foglalkozásáról.

	A számok, árak, alapvető mennyiségek, idő kezelése. A beszélgetés strukturálásának néhány egyszerű eleme, például beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás. Egyszerű nyelvtani szerkezetek és mondatfajták betanult készletének szűk körű alkalmazása; szavak, illetve szócsoportok összekapcsolása nagyon alapvető lineáris kötőszavakkal. Magyarázat, segítség, ismétlés kérése metakommunikációs eszközökkel. Személyes adatokra vonatkozó kérdésfeltevés, és egyszerű nyelvi eszközökkel válaszadás a hozzá intézett kérdésekre. Törekvés a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Rövid társalgás, rövid tranzakciós és informális párbeszédek, szerepjátékok, betanult jelenetek, információ hiányán illetve különbözőségén alapuló szövegek.

Tematikai egység	**Összefüggő beszéd**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Rövid, egyszerű szövegek felolvasása és emlékezetből történő elmondása. Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal. Konkrét szituációkra vonatkozó, különálló szavakból és fordulatokból álló szókincs alkalmazása, ezek összekapcsolása az alapvető lineáris kötőszavakkal. A helyes kiejtés gyakorlása autentikus hangzóanyag segítségével. Saját magához és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról egyszerű, begyakorolt fordulatokkal rövid megnyilatkozások. Munkájának egyszerű nyelvi eszközökkel történő bemutatása. A célnyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazása.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Rövid történetek, témakifejtés, dalszövegek, rövid prezentációk és projektek csoportos bemutatása.

Tematikai egység	**Olvasott szöveg értése**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Különböző szövegfajták olvasásában való jártasság a tanuló anyanyelvén.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Egyszerű, mindennapi autentikus szövegekben (például feliratokon) az ismerős nevek, szavak és egyszerű fordulatok, a nemzetközi és a más nyelven tanult szavak felismerése. Egyszerű információkat tartalmazó, rövid leíró szövegek fő

	gondolatának megértése, például hirdetésekben, plakátokon vagy katalógusokban. Egyszerű, írott, képekkel támogatott instrukciók követése. Nyomtatványok, űrlapok személyes adatokra vonatkozó kérdéseinek megértése. Egyszerű, írásos útbaigazítások, útleírások követése. Az alapvető olvasási stratégiák alkalmazása, például az ismerős nevek, szavak és alapvető fordulatok összekapcsolása, szükség esetén a szöveg különböző részeinek újraolvasása, a szövegekhez kapcsolódó képek, képaláírások, címek, a vizuális információk felhasználása a szöveg megértéséhez.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Hirdetések, reklámok, plakátok, névjegykártyák, feliratok, versek, dalszövegek, szöveges karikatúrák, képregények, viccek, egyszerű katalógusok, nyomtatványok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok, blogok, közösségi média.

Tematikai egység	**Íráskészség**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Bizonyos írásbeli műfajok és jellegzetességeik ismerete. Az írást illetően esetleg már kialakult attitűdök.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok	Szavak és rövid, jól olvasható szövegek másolása. Lista írása. Egyszerű fordulatok és mondatok írása a legegyszerűbb nyelvi szerkezetek használatával (például hol lakik, mit csinál a tanuló vagy mások). Adatok kérése és megadása írásban (például számok, dátumok, időpont, név, nemzetiség, cím, életkor); formanyomtatványok kitöltése. Rövid, egyszerű üdvözlő szöveg, üzenet írása. Személyes információt, tényt, tetszést vagy nem tetszést kifejező rövid üzenet, komment írása (például internetes fórumon, blogban, közösségi médiában). Egyszerű levél, e-mail írása a legfontosabb formai elemek betartásával (például címzés, a kommunikáció tárgyának megjelölése, a címzett megszólítása, búcsúzás). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (például listavers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet) írása, illetve átírása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (például nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép). Ismert témáról rövid, egyszerű mondatok írása.
fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Hagyományos és elektronikus nyomtatványok, űrlapok, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, poszterszövegek, képaláírások, üzenetek, SMS-ek, levelek, e-mailek vagy internes profilok, üzenetek, internetes bejegyzések, instrukciók, versek, dalszövegek, közösségi média.

Tematikai egység	**Kimeneti mérés**	**Órakeret: E 2 óra**
	A szaktanár a csoport kompetenciáinak figyelembe vételével a készségek együttes mérésének módját maga határozza meg.	

Tematikai egység	Szabadon felhasználható órakeret	Órakeret E 7 óra
Javaslat:	A szabadon felhasználható órakeretről a nyelvtanár maga dönt, a tanulói igényeket és a megadott témákat szem előtt tartva. Ajánlott, hogy a hagyományos témakörök mellett hangsúlyt kapjanak az éppen aktuális témák, hírek, melyek segítik a tantermi tanítástól távoli, valós nyelvi ismeretek kialakítását.	

Ajánlott témakörök a 9–10. évfolyamra

Témák	Órakeret
Személyes vonatkozások, család A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok.	**E: 13 óra**
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. Társas kapcsolatok. Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság. Felelősségvállalás másokért, rászorulók segítése. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat.	**E: 13 óra**
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Időjárás, éghajlat. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben és globálisan.	**E: 12 óra**
Az iskola Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka nálunk és más országokban. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban.	**E: 12 óra**
A munka világa Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, kötelességek. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. Önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú.	**E: 13 óra**
Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Étkezési szokások a családban. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak, alternatív gyógymódok). Életmód nálunk és más országokban.	**E: 13 óra**
Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban.	**E: 12 óra**
Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése.	**E: 12 óra**
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	**E: 12 óra**

Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok.	**E: 10 óra**

Az alaptémakörök a felnőtt tanulók feltételezett érdeklődési köreikre és az élet alapszituációira alapoznak és a tanulók életkorának megfelelően ajánlott feldolgozni őket.
A második idegen nyelvnél is ezekre a témákra kell alapozni, de érthető módon kevesebb óraszámban és lényegesen egyszerűbb módon. A cél, hogy a tanulók érdeklődését figyelembe véve válasszunk ki olyan témákat és témaköröket, melyek segítségével a lehető legközelebb kerülhetnek az új idegen nyelvhez, és a lehető legjobban megismerkedhetnek vele.

11-12. évfolyam

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatásban a 10. évfolyam végére a heterogén idegen nyelvi szintek kiegyenlítődnek, a tanulók az első idegen nyelvnél a KER A2 szintről folytatják tanulmányaikat és haladnak a B1 szint felé.
A második idegen nyelvnél a 12. évfolyam végére az A1 szint elérése a cél, melyről a tanulók önállóan léphetnek majd tovább elképzeléseik és érdeklődési területük függvényében. Ezért továbbra is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, változatos nyelvtanulási stratégiák alkalmazása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek az érettségi letétele után is egész életükben lehetővé teszik nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik vagy munkájuk során.
A nyelvi készségek fejlesztése továbbra is komplex módon történik, a tanulók egyre több autentikus szövegfajtával ismerkednek meg, bővül a szókincsük, egyre magabiztosabban tudják megvalósítani beszédszándékaikat. Az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg. Egyre jobban javasolt az önértékelés (saját haladásának felmérése; esetleg hibái észrevétele és javítása) és a társértékelés módszereinek alkalmazása. A helyes nyelvhasználat elsajátításában változatlanul nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.
A korábbi témakörök a 11-12. évfolyamon bővülnek és mélyülnek. Ezek összhangban állnak a NAT-ban más műveltségi területeinek tartalmaival, és lehetővé teszik a tanulók számára, hogy a nyelv eszközével alaposabban, árnyaltabban megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket. Így a célnyelvi országok főbb jellemzőit megismerve saját kultúrájuk is jobban tudatosul bennük és megismerkednek hazánk legfőbb országismereti és történelmi eseményeivel célnyelven. A nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása szempontjából meghatározó jelentősége van a témák gondos megválasztásának, és annak, hogy a tanulók kívánságára időről-időre olyan témák is feldolgozásra kerüljenek, amelyek aktuálisan érdeklik, foglalkoztatják őket. A tanulási kedvet fokozza, ha a tanulók változatos munkaformák, értelmes tevékenységek és érdekes, kihívást jelentő feladatok keretében fejleszthetik nyelvtudásukat, ahol az infokommunikációs technológiák is kiemelt szerepet kapnak.
Mindezek segítségével a 12. évfolyam végére a tanulók el kell hogy érjék az első idegen nyelvnél, hogy kommunikációs szándékuknak megfelelően alkalmazzák a nyelvi funkciókat; hogy nyelvtudásukat az önálló tanulási stratégiáknak is köszönhetően tanórán kívül is fejleszteni tudják mind hagyományos, mind digitális alapú forrásokat, felületeket és eszközöket használva. A nyelvtanulási és nyelvhasználati eszközök elengedhetetlenek a saját nyelvtanulási céljaik megvalósításához, illetve nyelvtudásuk fenntartásához, fejlesztéséhez. Így teremthetőek meg az egész életen át tartó tanulás alapjai, amik nélkül például a második idegen nyelv iskolán kívüli továbbfejlesztése is elképzelhetetlen lenne.
A 12. évfolyamon lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók megismerjék a nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és elsajátítsák az ezeknek megfelelő stratégiákat;

megismerjék az érettségi során használt értékelési szempontokat, és alkalmazni tudják azokat önértékeléseik során; illetve gyakorlatot szerezzenek az érettségi vizsga feladatainak megoldásában is.
A fejlesztési szakasz célja, hogy a tanulók a 12. évfolyam végére elérjék az első idegen nyelvből a KER szerinti B1, a második idegen nyelvből pedig az A1 szintet.
Óraszámok az első idegen nyelven:
*11. évfolyam esti tagozat***:** 108 óra, heti: 3 óra
Mérés-értékelés: 2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 94 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 12 óra
*12. évfolyam esti tagozat***:** 96 óra, heti: 3 óra
Mérés-értékelés + próbaérettségi: 1+4 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 81 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 10 óra

Tematikai egység	**Az előzetes tudás felmérése, annak kiértékelése:**	**Órakeret:**
	A tanár bármilyen számára szimpatikus módszert kiválaszthat a tanulók tudásának felméréséhez. Ezen információk segítségével kialakítja a szükséges későbbi differenciált oktatási tervet amennyiben szükséges, felzárkóztatás biztosításával.	

Tematikai egység	**Beszédértés**
Előzetes tudás	A tanuló főbb vonalaiban megérti a szövegeket, a tanárt és a köznyelvi beszédet a számára rendszeresen előforduló ismerős témákról.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Értelmezi a szintjének megfelelő, komplexebb tanári magyarázatokat az órán. Ismerős témákról szóló köznyelvi beszéd megértése főbb vonalaiban és egyes részleteiben is. Fontos információk megértése azokban a rádió- és tévéműsorokban, filmjelenetekben, amelyek aktuális eseményekről, illetve az érdeklődési köréhez kapcsolódó témákról szólnak. Az ajánlott témakörökhöz kapcsolódó autentikus szövegben megjelenő elvontabb nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, az összefüggések értelmezése. Alkalmazza a hangzó szövegből nyert információt feladatok megoldása során. A tanult nyelvi elemek segítségével megérti a hangzó szöveg lényegét számára kevésbé ismert témákban és szituációkban is, akár anyanyelvi beszélők köznyelvi kommunikációjában is.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Rádió- és tévéműsorok, hírek, riportok, filmjelenetek, kisfilmek, a célnyelvi kultúrát bemutató multimédiás anyagok, rövid párbeszédek, interaktív feladatok.

Tematikai egység	**Szóbeli interakció**
Előzetes tudás	A tanuló felkészülés nélkül megbirkózik a mindennapi élet legtöbb helyzetével. Gondolatokat cserél, véleményt mond az érdeklődési körébe tartozó témákról. Stílusában próbál alkalmazkodni a kommunikációs helyzethez.

A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén, megfelelő szókincs használata, az álláspont kifejtése és a beszélgetésben elhangzottak összefoglalása. Érzelmek kifejezése és reagálás mások érzelmeire, mint például reménykedés, csalódottság, aggodalom, öröm. Problémák felvetése, megvitatása, teendők meghatározása, választási lehetőségek összehasonlítása. Véleménynyilvánítás bármely hallott vagy olvasott szövegre vonatkozóan; a témával kapcsolatos kérdések megválaszolása. Utazások során felmerülő feladatok, például közlekedés, szállás intézése vagy ügyintézés. Váratlan nehézségek kezelése (pl. elveszett poggyász, lekésett vonat, panasz, reklamáció). Részletes utasítások adása, követése és kérése (pl. hogyan kell valamit csinálni). Interjúban, konzultáción való részvétel kezdeményezése és információ megadás (pl. tünetek megadása orvosnál). Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel. A kommunikációs eszközök széles körének alkalmazása. Az általános és a célnyelvi udvariassági szokások ismerete és alkalmazása. Általában tisztán érthető kiejtés és intonáció. Önálló boldogulás a mindennapi élet legtöbb, akár váratlan helyzetében is. A leggyakoribb kommunikációs forgatókönyvek ismerete és biztonsággal történő alkalmazása. Alkalmazkodás a kommunikációs helyzethez stílusban, regiszterhasználatban. Interkulturális tudatosságára építve felismeri a célnyelvi és saját hazájának kultúrája közötti hasonlóságokat és különbségeket, így képessé válik átadni célnyelven a magyar értékeket.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Társalgás, megbeszélés, eszmecsere, tranzakciók, utasítások, interjúk, viták, szerepjátékok.

Tematikai egység	**Összefüggő beszéd**
Előzetes tudás	A tanuló legalább alapszinten meg tud nyilvánulni röviden az ismert témakörökben.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Folyamatos megnyilatkozás az érdeklődési körnek megfelelő- és az érettségi témákról a gondolatok lineáris összekapcsolásával. Elbeszélések vagy leírások (könyv, film, stb.), akár digitális tartalmak lényegének összefoglalása folyamatos beszédben, a gondolatok lineáris összekapcsolásával. Részletes élménybeszámoló az érzések és reakciók bemutatásával, akár digitális segédeszközök felhasználásával. Valóságos vagy elképzelt események részleteinek bemutatása. Álmok, remények és ambíciók, történetek elmondása. Előre megírt, lényegre törő, követhető előadás ismerős témáról. Ismerős kontextusokban a nyelvi norma követésére törekvő

	nyelvhasználat. A nyelvi eszközök rugalmas használata a mondanivaló kifejezésére, ezek adaptálása kevésbé begyakorolt helyzetekben. A közlés magabiztos bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközökkel. Önellenőrzés és önkorrekció; hibái és hiányai felismerése és javítása a tanult stratégiák alkalmazásával. A szóbeli érettségi vizsgára való felkészülés; előzetes felkészülés után összefüggő, önálló prezentáció tartása az érettségi témakörökben. Érthető és folyamatos beszéd, a mondanivaló tudatos nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosítása. Egy gondolat vagy probléma lényegének tartalmilag pontos kifejtése. Egyénileg vagy kooperáció során létrehozott projektmunkával kapcsolatos kiselőadást tart önállóan, összefüggően, digitális eszközök segítségével.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Leírások, képleírások, témakifejtés (például vizuális segédanyag alapján), elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, versek, dalszövegek.

Tematikai egység	**Olvasott szöveg értése**
Előzetes tudás	A tanuló megérti a hétköznapi nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő szövegek fő gondolatait. Tudja, hogy a szövegek olvasásakor a helyzetnek megfelelő stratégiákat kell alkalmaznia, és képes az ismeretlen elemek jelentését a szövegkörnyezet segítségével kikövetkeztetni.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	A fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus, hétköznapi nyelven íródott szövegekben, például levelekben, blogokban, cikkekben, a közösségi médiákban és rövid, hivatalos dokumentumokban annyira, hogy írásban válaszolni, reagálni is tudjon. A feladat megoldásához szükséges információk megtalálása hosszabb, akár autentikus szövegekben is, különös tekintettel az érettségi feladattípusokra. A gondolatmenet és a következtetések felismerése világosan írt érvelésekben. A köznyelven írt szövegekben az érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése. Különböző eszközök egyszerű, világosan megfogalmazott használati utasításának megértése. Az egyszerű szövegfajták felépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során. Az ismeretlen szavak, fordulatok jelentésének kikövetkeztetése a mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján. Keresi az érdeklődésének megfelelő, célnyelvi, autentikus szövegeket szórakozásra és ismeretszerzésre tanórán kívül, akár digitális felületeken is. A célnyelvi országok kultúrájának, jellemzőinek ismerete, és ezen információk alkalmazása az informális kommunikációban.

A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok, blogok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, viccek egyszerű irodalmi szövegek, közösségi média.

Tematikai egység	Íráskészség
Előzetes tudás	A tanuló egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmaz ismert, hétköznapi témákról, eseményekről vagy élményekről. Írásbeli interakciót kezdeményez, fenntartja és befejezi. Jegyzetet készít olvasott vagy hallott köznyelvi szövegből, illetve saját ötleteiről. Minták alapján rövid, lényegre törő szövegeket alkot az ismert műfajok főbb jellegzetességeinek és alapvető stílusjegyeinek követésével.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Egyszerű, összefüggő, lényegre törő szöveg írása számos, érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témában, rövid, különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Gondolatok, vélemények és érzések közlése olyan elvontabb és kulturális témákkal kapcsolatban is, mint például a zene vagy a művészet. Információt közlő/kérő feljegyzések/üzenetek írása pl. barátoknak, szolgáltatóknak, tanároknak. Véleményt kifejező, változatos nyelvi eszközöket használó üzenet, komment írása, arról interakció folytatása akár digitális felületen is (pl. internetes fórumon, blogban, közösségi médiában). Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése, online ügyintézés. Életrajz, lényegre koncentráló leírás, elbeszélés készítése. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása, jegyzet készítése. Saját ötletekről jegyzet készítése. Interaktív írás esetén megerősítés, vélemény kérése, az információ ellenőrzése, problémákra való rákérdezés, ill. problémák elmagyarázása. Az írás egyszerű tagolása: bevezetés, kifejtés, lezárás; bekezdések szerkesztése. Az alapvető írásbeli műfajok fő szerkezeti és stílusjegyeinek követése (pl. levélben/e-mailben megszólítás, záró formula; a formális és informális regiszterhez köthető néhány szókincsbeli és helyesírási sajátosság). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, rap, rigmus, dalszöveg, rövid jelent, paródia írása, illetve átírása). Kész szövegekből számára hasznos fordulatok kiemelése és saját írásában való alkalmazása. Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak a fogalmazásban való megjelenítése. Írásának tudatos ellenőrzése, javítása; félreértést okozó hibáinak korrigálása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép). Hatékony írásbeli interakció folytatása. Több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegek létrehozása a

	műfaj főbb jellegzetességeinek és stílusjegyeinek alkalmazásával. Mondatok összekapcsolása a megfelelő kötőszavakkal; kohéziós eszközök széleskörű használata.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; listák; hagyományos és elektronikus képeslapok; poszterszövegek; képaláírások. Üzenetek; SMS-ek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek vagy internes profilok és bejegyzések, blogok, közösségi médiák. Egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, rövid jellemzések. Rövid leírások; jegyzetek; riportok, cikkek, esszék, felhívások, versek, dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák.

Tematikai egység	**Kimeneti mérés**	**Órakeret:**
11. évfolyam	A szaktanár a csoport kompetenciáinak figyelembe vételével a készségek együttes mérésének módját maga határozza meg.	**2 óra**
12. évfolyam	Próbaérettségi	**4 óra**

Tematikai egység	**Szabadon felhasználható órakeret**	**Órakeret**
Javaslat:	A szabadon felhasználható órakeretről a nyelvtanár maga dönt, a tanulói igényeket és a megadott témákat szem előtt tartva. Ajánlott, hogy a hagyományos témakörök mellett hangsúlyt kapjanak az éppen aktuális témák, hírek, melyek segítik a tantermi tanítástól távoli, valós nyelvi ismeretek kialakítását. A 12. évfolyamon kiemelendő az érettségire való kellő felkészülés biztosítása.	

Második idegen nyelv:
A második idegen nyelvet a felnőtt tanulók valójában a 9. évfolyamon kezdik, ám a kilencedik és a tizedik évfolyam kevés óraszámára való tekintettel ott még nemigen van lehetőség valós eredmények elérésére. Tizenegyedik és tizenkettedik évfolyamom is csak az esti tagozaton nő meg heti kettőre az óraszám, így az alábbi fejlesztési feladatok inkább ide értendők. A levelező tagozaton ajánlott ezeknek a fejlesztési egységeknek a legalapvetőbb alkalmazása, illetve az egyszerű szövegek (akár írott, akár beszélt) értelmezésére és a miminális kommunikációs készségekre való koncentrálás. Az íráskészség itt egyértelműen háttérbe szorul és az egyszerű, esetlegesen a munkájukat segítendő e-mail-ek, üzenetek megírásának készségére szorítkozik.
Óraszámok a második idegen nyelven:
11. évfolyam esti tagozat: 72 óra, heti 2 óra
Mérés-értékelés: 2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 63 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 7 óra
12. évfolyam esti tagozat: 64 óra, heti 2 óra
Mérés-értékelés: 2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 53 óra
Szabadon választható órakeret: 6 óra

Tematikai egység	**A tanulók teljesítményének bemeneti mérése.**	**Órakeret: E: 1 óra**
	A tanárnak lehetősége nyílik a tanulók előzetes tudásának mérésére, és ennek alapján a differenciálás, illetve felzárkóztatás biztosítására. Az első idegen nyelvben való jártasság is fontos kiindulópont lehet.	

Tematikai egység	**Beszédértés**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. A tanuló már megért bizonyos célnyelvi fordulatokat, amelyek az anyanyelvében és környezetében is használatosak. Az első idegen nyelv tanulása során nyert tapasztalatok.

A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	A célnyelvi óravezetés növekvő biztonsággal történő követése (pl. osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat, egyszerű tanári utasítások). Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a szöveg lényegének kiszűrése megértést segítő, változatos feladatok segítségével. A megértés során egyre tudatosabb támaszkodás a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemekre (pl. képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) és a beszédhelyzetre. Tanári ösztönzésre a hallott szövegből kiszűrt információk egyre tudatosabb összekapcsolása a témával kapcsolatos egyéb ismeretekkel, és ezek alapján következtetések levonása a tartalomra vonatkozóan. Különböző beszélők egyre biztosabb megértése, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat hangsúlyozva, megismételve beszélnek.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Dalok, versek, videók, képekkel illusztrált történetek, kisfilmek, animációs filmek, a célcsoportnak szóló egyéb hangzó anyagok, tanárral, tanulótársakkal, célnyelvi országokból érkező személyekkel folytatott rövid párbeszédek, tanári beszéd, interaktív feladatok.

Tematikai egység	**Szóbeli interakció**
Előzetes tudás	Részvétel interakciót igénylő tevékenységekben, egyszerű nyelvi eszközök alkalmazásával. Az első idegen nyelv tanulása során szerzett tapasztalatok.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	A mondanivaló nonverbális elemekkel (pl. testbeszéddel, hanglejtéssel, vizuális eszközökkel) támogatott kifejezése bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi eszközökkel. Egyszerű kérdések feltevése ismert témákhoz, osztálytermi szituációkhoz, egyéni szükségletekhez kapcsolódva. Egyszerű nyelvi eszközöket és nonverbális elemeket tartalmazó rövid párbeszéd eljátszása társakkal. Kommunikálás begyakorolt beszédfordulatokkal (pl. bemutatkozás, bemutatás, üdvözlés, köszönés, alapvető információ kérése és adása saját magáról, társairól, közvetlen környezetéről, különböző dolgok kérése és adása, tetszés, nemtetszés kifejezése). Hallott, látott jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, időjárással kapcsolatos megfigyelésekre) való reagálás egyszerű nyelvi eszközökkel. Rövid, egyszerű szövegek közös előadása; az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtése, helyes intonációval és megfelelő beszédtempóban.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Versek, dalszövegek, illusztrált történetek, mozgással kísért rövid cselekvéssorok, kérdések, rövid párbeszédek, dramatizált jelenetek, néhány mondatos leírások, egyszerű felszólítások, kérések.

Tematikai egység	**Összefüggő beszéd**

Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Az első idegen nyelv tanulása során elsajátított tapasztalatok.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	Egyszerű nyelvi eszközökkel begyakorolt beszédfordulatok- megszólítás, köszönés, jókívánság, hogylét felöli érdeklődés, elbúcsúzás - előadása. Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag hallgatása és együttes elmondása után közös vagy önálló ismétlés; a kiejtés, intonáció, hangsúly, ritmus játékos gyakorlása. Egyénileg vagy csoportban létrehozott alkotás, tárgy rövid bemutatása. Rövid, egyszerű szövegek elmondása, illetve párbeszéd előadása társaival közösen, tanári segítséggel. Leírás adása saját magáról és a környezetében előforduló tárgyakról, egyszerű nyelvi eszközökkel. Munkájának bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel. Ismert szöveg elmondása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóval.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Rövid történetek, témakifejtés, dalszövegek, rövid prezentációk és projektek csoportos bemutatása.

Tematikai egység	**Olvasott szöveg értése**
Előzetes tudás	Különböző szövegfajták olvasásában való jártasság a tanuló anyanyelvén, illetve az első idegen nyelven.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	Írott szöveggel kapcsolatos tevékenységek végzése, leírás alapján illusztráció készítése, képek sorba rendezése, szövegrészlettel való párosítása. Különböző műfajú szövegek - versek, mesék, történetek, viccek- közös olvasása. Egyszerű, informatív autentikus szövegből (brosúrából, menetrendből, utcai táblákról, feliratokról, hirdetésből) tárgyszerű információ szerzése, akár képek segítségével. Nyomtatványok, űrlapok személyes adatokra vonatkozó kérdéseinek megértése. Rövid, egyszerű, írott instrukciók követése (pl. útbaigazítás). Érdeklődés kialakítása a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Hirdetések, plakátok, egyszerű katalógusok, útleírások, képeslapok, feliratok, blogok, sms-ek, nyomtatványok hagyományos és online formában. Közösségi média.

Tematikai egység	**Íráskészség**
Előzetes tudás	A szövegalkotáshoz szükséges anyanyelvi szabályok ismerete.

A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	Szavak és rövid szövegek másolása, illetve hallás utáni leírása. Rövid szövegek másolása és diktálás utáni leírása. Rövid mondatok írása (napirend bemutatása, emberek, állatok, tárgyak jellemzése, képfeliratok készítése, bejegyzés egy közösségi oldalon vagy fórumon). Különböző műfajú, egyszerű, rövid szövegek írása megadott minta alapján - hagyományos vagy elektronikus képeslap, üdvözlőlap, meghívó, üzenet, SMS, e-mail. Egyszerű, autentikus kérdőívek, adatlapok, bejelentők, a személyes adatokra vonatkozó részének kitöltése. Hirdetések, faliújságok, tájékoztató táblák, ismertetők készítése tanári/osztálytársi segítséggel. A közösen feldolgozott olvasott szöveghez kapcsolódó írásbeli feladatok elvégzése.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Képeslap, üdvözlőkártya, meghívó, üzenet, SMS, e-mail, levél, adatlap, bejegyzés, dalszöveg, leírás, felirat, utasítás, közösségi média, fórumok.

Tematikai egység	**Szabadon felhasználható órakeret**	Órakeret:
Javaslat:	A szabadon felhasználható órakeretről a nyelvtanár maga dönt, a tanulói igényeket és a megadott témákat szem előtt tartva. Ajánlott, hogy a hagyományos témakörök mellett hangsúlyt kapjanak az éppen aktuális témák, hírek, melyek segítik a tantermi tanítástól távoli, valós nyelvi ismeretek kialakítását.	

Ajánlott témakörök a 11.-12. évfolyamra

Témák	**Órakeret**
Személyes vonatkozások, család A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok. A családi élet mindennapjai, otthoni teendők. Egyén és család nálunk és a célországokban.	
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. Társas kapcsolatok. Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság. Felelősségvállalás másokért, rászorulók segítése. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat. Hasonlóságok és különbségek az emberek és a nemzetek/kultúrák között (tolerancia, pl. fogyatékkal élők). Konfliktusok és kezelésük. Társadalmi szokások nálunk és a célországokban.	
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Növények és állatok a környezetünkben. Időjárás, éghajlat. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben és globálisan. Mit tehetünk környezetünkért és a természet megóvásáért, a fenntarthatóságért? Kultúránk alappiléreinek és főbb történelmi eseményeinek ismerete idegen nyelven.	
Az iskola Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka nálunk és más országokban. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet és a digitális eszközök szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli	

eseményei. Iskolai hagyományok nálunk és a célországokban.	
A munka világa Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, kötelességek. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. Önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú.	
Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Étkezési szokások a családban. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Ételrendelés telefonon és interneten. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak, alternatív gyógymódok). Életmód nálunk és más országokban. Függőségek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).	
Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. A művészetek szerepe a mindennapokban. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet, okostelefonok. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban. Kulturális és sportélet nálunk és más országokban.	
Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai. Turisztikai célpontok. Célnyelvi és más kultúrák.	
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	
Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok. Pénzkezelés a célnyelvi országokban.	

ÉLŐ IDEGEN NYELV – NÉMET

Az élő idegen nyelv oktatásának alapvető célja, összhangban a Közös Európai Referenciakerettel (KER), a tanulók idegen-nyelvi kommunikatív kompetenciájának, a korábbi ismereteiknek és képességeiknek feltérképezése, megalapozása és fejlesztése. Mindez szorosan összefonódik az általános kompetenciákkal; a tanuló közvetlen környezetéről szerzett ismereteivel, a gyakorlati készségekkel és a motivációval. A valós élethelyzeteken alapuló idegen nyelvi környezet, a tanulók érdeklődésének megfelelő, motiváló feladatok és autentikus szövegek teszik lehetővé, hogy a tanuló megszerezhesse az érettségit, valamint lehetősége nyíljon a későbbiekben a középfokra alapozott szakképzésre, a felsőfokú továbbtanulásra, és a munkaerőpiacon történő előnyösebb elhelyezkedésre. Ezt törekszik elősegíteni az újonnan bevezetett második idegen nyelv is.

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatás résztvevői a korábbi nappali rendszerű iskolai oktatásban már tanulhatták az idegen nyelvet, tudásuk és motivációjuk nagy valószínűséggel heterogén, a nappali és a felnőttképzés között esetleg évek telhetnek el, így a tanterv nem épülhet az 5-8. osztály számára készített tantervre, hanem egy hosszabb szintre hozó szakasz beépítése szükséges. A szintre hozó szakasz hossza lerövidíthető, vagy hosszabbítható. Az a tanuló, aki még nem tanulta az idegen nyelvet, az a kezdő tanterv szerint halad.

Kiemelt célja a nyelvi oktatásnak a tanulók életében felmerülő komplex gyakorlati problémák kreatív megoldási készségének kialakítása, a *cselekvés általi tevékenységközpontú tanulás* és fejlődés támogatása, mely egyrészt olyan helyzetekre készíti fel a tanulót, amelyek már most vagy a későbbiek során várhatóan fontos szerepet játszanak életükben, másrészről pedig a személyes és társas kapcsolati kompetenciájukat is fejleszti. A tanulók olyan valós, a gyakorlatban is alkalmazható, alapszintű receptív, produktív és interaktív nyelvi tevékenységeken alapuló nyelvtudást kell hogy magukévá tegyenek intézményes keretek között, mely lehetővé teszi a későbbiekben egy szakma elsajátítását, és/vagy egy felsőfokú intézményben való továbbtanulást is.

A receptív és a produktív készségek a mindennapi nyelvhasználatban fontos szerepet játszanak. A tanuló elindul a szövegértelmezési és szövegalkotási stratégiák kialakítása felé. Receptív készségei fejlesztésével képes lesz az írott vagy hallott szövegből a lényeget felfogni, kiemelni és összefüggésében értelmezni. A produkció során megtervezi és szóban vagy írásban megalkotja a közlendőjét tartalmazó szöveget.

A tanórán kívüli idegen-nyelv tanulást támogató tevékenységek, valamint az *önálló tanulást elősegítő stratégiák* kiemelten fontosak a felnőttoktatásban, mivel a képzés specifikus jellegéből adódóan a tanórák száma a nappali munkarendű képzés óraszámainál alacsonyabbak, amíg a kimeneti követelmény, az érettségi vizsga a nappali és az esti-levelezőképzésben résztvevők számára azonos. Az önálló tanulás képességének kialakítása nem csak az érettségi megszerzéséhez elengedhetetlen, hanem az egész életen át tartó tanulásnak is alapfeltétele. A hatékony önálló tanulásban az alapvető nyelvtanulási stratégiákon kívül segítséget nyújt a modern digitális technika, a *digitális kompetenciák*, a direkt és indirekt nyelvtanulási lehetőségek sokasága. Az IKT eszközök használata már nem korlátozódik a nyelvórákra. Az internet segítségével a tanulók megtapasztalhatják, hogyan tudnak autentikus nyelvi környezetben önállóan is eligazodni. Így nem csak passzív módon tanulhatják a nyelvet például autentikus szövegek keresésével, értelmezésével és feldolgozásával, hanem a manapság nagy teret nyert blogok és a közösségi médiákon keresztül az egész világgal beszélhetnek az idegen nyelv segítségével. Ennek sokoldalú eredménye szinte beláthatatlan. Egyszerre fejleszti a nyelvi tudásukat, a kommunikációs, szociális és digitális kompetenciáikat és az önálló tanulást; növeli a tanulás iránti motivációjukat; elősegíti nem csak a célnyelvi országok, hanem a világ országainak, és azok kultúráinak és embereinek megismerését, erősítve ezzel saját magyarságtudatukat.

A nyelvtanítás sikerében fontos szerepet játszik a nyelvtanulók ismereteinek, érdeklődésének, igényeinek, nyelvi és nem nyelvi készségeinek a tanulási folyamatba történő bekapcsolása. A nyelvtanulás ugyanakkor a témák sokfélesége miatt, valamint azért, mert minden más tantárgynál több lehetőséget nyújt a beszélgetésre, kiválóan alkalmas a *személyes és társas kompetenciák* fejlődéséhez és egy problémamegoldó, kreatív, nyitott és befogadó életszemlélet kialakításához. Az adott nyelvet használó embereket és kultúrájukat megismerve nyitottabbá, toleránsabbá, érdeklődőbbé és tájékozottabbá válhatnak, és egyben jobban felismerhetik saját kultúrájuk értékeit; erősödik *kulturális tudatosságuk*. A tanuló a másokkal közösen végzett csoportos gyakorlati alkotótevékenységek révén tapasztalatot szerez a csoporttagokkal (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) tervezett együttműködés kialakításának lehetőségeiről és a csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerepekről. Így segíthetjük őket mind a szakmai mind a személyes céljaik elérésében. A siker kulcsa a folyamatos pozitív megerősítés, a tanulók önmagukhoz mért fejlődésének fel- és elismerése, mely projektmunkák és kooperatív tanulási módszerek segítségével erősíthető.

Mivel a *kommunikációs kompetenciák* kialakítása és fejlesztése is kiemelt helyen szerepel, ezért létfontosságú, hogy a tanuló úgy tanuljon meg megnyilvánulni az adott idegen nyelven, hogy elképzeléseit, terveit meg tudja osztani társaival, képes legyen véleményét ütköztetni, különbségek tisztázásával konszenzusra jutni és bármilyen kommunikációs helyzetben elboldogulni. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége kell hogy nyíljon építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.

A nyelvtanulás tartalmára vonatkozóan a NAT hangsúlyozza a *tantárgyközi integráció* jelentőségét. Fontos, hogy a tanulók az idegen nyelv tanulása során építeni tudjanak más tantárgyak keretében szerzett ismereteikre (esetünkben elsősorban számítástechnika, történelem, földrajz, irodalom) és személyes tapasztalataikra is. Ugyanakkor az idegen nyelvvel való foglalkozás olyan ismeretekkel, tapasztalatokkal gazdagíthatja a tanulókat, amelyeket más tantárgyak keretében is hasznosítani tudnak. Így erősíthető meg a *tudásintegráció*, valamint a tantárgyakon átívelő komplex gondolkodás.

A kerettanterv tartalmazza a nyelvi szintek és kompetenciák fejlesztésére vonatkozó elvárásokat, amelyeket a nemzetközi gyakorlatban és az érettségi *követelményrendszerben* mérceként használt Közös Európai Referenciakeret (KER) határoz meg. A nyelvi kompetenciák komplex fejlesztéséhez az ajánlott témakörök kínálnak kontextust.

A kerettanterv az elérendő célokat és nyelvi szinteket kétéves képzési szakaszokra bontva határozza meg. A 12. évfolyam végére az első idegen nyelvnél a tanulók eljutnak a KER szerinti B1 szintre (optimális esetben elérik a B2 szintet); az újonnan bevezetett második idegen nyelvnél pedig 10. évfolyamig csak a nyelvvel való ismerkedés, az alapvető nyelvi fordulatok gyakorlása a cél, és csak a 12. évfolyam végére kell elérni az A1 szintet.

	Bemeneti szint	**10. évfolyam**	**12. évfolyam**
Első idegen nyelv	heterogén (0 - A2)	B1 mínusz	B1
Második idegen nyelv	heterogén, de többnyire kezdő	-	A1

B1 Szintű nyelvtudás a KER szerint:

5. Elboldogul a legtöbb olyan nyelvi helyzetben, amely utazás során adódik.
6. Felkészülés nélkül részt tud venni az ismert, az érdeklődési körének megfelelő, vagy a mindennapi témákról (pl. család, szabadidő, tanulás, munka, utazás, aktuális események) folyó társalgásban.
7. Egyszerű kifejezésekkel tud beszélni élményekről, eseményekről, álmairól, reményeiről és céljairól.

8. Röviden is meg tudja magyarázni, indokolni véleményét és terveit.

A1 szintű nyelvtudás a KER szerint:

6. A tanuló megérti a célnyelvi óravezetést, az ismert témákhoz kapcsolódó kérdéseket, rövid megnyilatkozásokat, szövegeket.
7. Egyszerű nyelvi eszközökkel, begyakorolt beszédfordulatokkal kommunikál.
8. Felkészülés után elmond rövid szövegeket.
9. Közös feldolgozás után megérti az egyszerű olvasott szövegek lényegét, tartalmát.
10. Ismert témáról rövid, egyszerű mondatokat ír, mintát követve önálló írott szövegeket alkot.

Az idegen-nyelvi kerettanterv fejlesztési egységei a KER-ben leírt készségeknek megfelelően a hallott és olvasott szöveg értése, a szóbeli interakció, az összefüggő beszéd valamint az íráskészség.

A **táblázatokban** megjelenő tematikai egységek:

A *fejlesztési egységek* (szövegértés, szóbeli interakció, összefüggő beszéd, az olvasott szöveg értése és az íráskészség) fejlesztése mindig integráltan történik, ahogy azok a valós kommunikációs helyzetekben előfordulnak. Ezért nem szerepelnek óraszámok a fejlesztési egységek mellett, és külön táblázat tartalmazza az ajánlott témaköröket az ajánlott óraszámokkal. A témakörök megismerését a kerettanterv az első két évre tervezi, évfolyamonként öt-öt téma kerülhet feldolgozásra, amelyek kiválasztását és sorrendjét az intézmények - profiljuk és igényeik szerint - helyi tanterveikben határozzák meg. A szabadon választható órakerettel a helyi tantervek tetszőlegesen kibővíthetik a témák ajánlott óraszámait. A 11-12. évfolyamon a témák visszatérnek, folyamatosan bővülnek és magasabb nyelvi szinten kerülnek feldolgozásra.

A kerettanterv évfolyamonkénti *mérés-értékelést* tervez, amely a 9. évfolyam elején egy diagnosztikus (feltáró) méréssel indul (2 óra), amely a heterogén nyelvtudású tanulók sikeres felzárkóztatásához szükséges egyéni és csoportos fejlesztési terv elkészítéséhez biztosítja a szükséges információkat. A tanév folyamán formatív (fejlesztő) értékelések sorozata biztosítja a folyamatos fejlődést, majd minden egyes tanév szummatív (minősítő) méréssel zárul (2 óra). A 12. évfolyam befejezése előtt a tanulók próbaérettségivel készülnek az utolsó megmérettetésre. (4 óra)

A teljesítménymérés visszajelzést ad a tanítási-tanulási folyamat egy adott szakaszában elért eredményeiről, és segít a továbblépésben, másrészt alapot szolgáltat az egyes tanulók önmagukhoz és tanulótársaikhoz viszonyított teljesítményének értékeléséhez. A mérésnek tartalmilag és formailag összhangban kell állnia a tanítás tartalmával és módszereivel. (Csak azt mérhetjük, amit megtanítottunk, és csak úgy mérhetünk, ahogy tanítottunk.) A tanulókat minden esetben tájékoztatni kell a mérés céljáról/céljairól, tartalmáról/tartalmairól és az értékelés szempontjairól. A mérésnek és értékelésnek egyértelműen tükröznie kell azt a szemléletet, hogy a mérés célja az elsajátított ismeretek, készségek azonosítása. A tanulónak lehetőséget kell kapni a felkészülésre, s ha indokolt, a javításra is. A mérés megvalósításának alapelvei: három területen (olvasott és hallott szövegértés és az íráskészség) végezzük; a nyelvi jelentésre és ne a nyelvi formára koncentráljunk; az olvasott szöveg értését mérő feladatokban a szövegek lényegét kelljen megérteni a szövegösszefüggésre támaszkodva, vagy konkrét információt kelljen kikeresni a szövegből; a feladatok fokozatosan nehezedő itemeket tartalmazzanak a minimumszinttől az alapszint felé vezető skálán; a szövegek a célcsoportok számára érdekesek, motiválók legyenek, olyan témakörökhöz kapcsolódjanak, melyek az elvégzett tananyagban megtalálhatók; a feladatokhoz idegen nyelven egyszerűen megfogalmazott, közérthető utasításokat adjunk; a feladatlap alapvetően az érettségi vizsgák feladattípusaiból álljanak.

9-10. évfolyam

Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatás 9-10. évfolyama a heterogén idegen nyelvi szintek kiegyenlítésének az időszaka. Azok a tanulók, akik korábban még nem tanultak idegen nyelvet kezdő tanterv szerint haladnak az európai hatfokú skála második, A2 szintje felé. Azok, akik már rendelkeznek idegen nyelvi ismeretekkel tudásuk felelevenítésével, felzárkózással kezdik középiskolai tanulmányaikat, majd a közel azonos szint elérésével haladnak tovább az európai hatfokú skála második és harmadik szintje felé. A 10. osztály végére várhatóan a képzésben résztvevő minden egyes tanuló eléri az első idegen nyelvből minimum az A2 szintet. A célkitűzések sikeres megvalósításának elengedhetetlen eszköze az intenzív készségfejlesztés, a differenciálás, az egyéni szükségletek figyelembevétele és a motiváció. A tanulók motivációját növelik a változatos interakciós formák, a nyelvi órák elfogadó légköre, a pozitív visszajelzések, a konstruktív támogatás, az átlátható értékelés, a tanulókat érdeklő tantárgyi tartalmak valamint a kommunikációs, információs, és digitális technológiák használata. Tudatosítani kell a nyelvórai és az iskolán kívüli nyelvtanulás lehetőségeit, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a kitűzött nyelvi szintek eléréséhez, valamint az önálló nyelvtanulóvá váláshoz.

Újonnan jelenik meg a tantervben a második idegen nyelv, melynek bevezetése a felnőttek elsősorban kommunikációs és szociális kompetenciáit, illetve munkaerőpiaci lehetőségeit hivatott elősegíteni. Mindazonáltal figyelembe kell venni, hogy sok tanuló az első idegen nyelvet is komoly hiányosságokkal kezdi a 9. évfolyamon, illetve hogy a heti 1 óraszám nem ad teret túl nagy fejlesztéseknek. Ezért ezeket az órákat nem annyira a tananyag túlzsúfolása, mint inkább a második nyelvvel való ismerkedés kell hogy jellemezze. Így itt nincsenek külön fejlesztési egységek megadva. A tanuló itt egyszerű szövegek (pl. szituációk, blogok, közösségi média bejegyzései, dalok, videók) segítségével betekintést nyerhet egy új idegen nyelvbe, annak nyelvezetébe, hangzásvilágába, országának kultúrájába. Így bővülhet a világképe, finomodhat többek között szociális és kulturális kompetenciája. Cél, hogy felkeltsük az érdeklődését új dolgok, új nyelvek iránt, hogy a középiskola alatt/után az első nyelvben már megtanult önálló technikákkal fejleszthesse és jobban kiaknázhassa ezt a tudást. Az ajánlott témakörökből is úgy érdemes dolgozni, hogy azok a legjobban igazodjanak a csoport érdeklődési köreihez.

Óraszámok első idegen nyelven:
9. évfolyam esti tagozat: 72 óra, heti: 2 óra
Mérés-értékelés: 2-2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 61 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 7 óra
10. évfolyam esti tagozat: 72 óra, heti: 2 óra
Mérés-értékelés: 2-2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 61 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 7 óra
Óraszámok második idegen nyelven:
9. évfolyam esti tagozat: 36 óra, heti 1 óra
Mérés-értékelés: 1-1 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 30
Szabadon felhasználható órakeret: 4 óra
10. évfolyam esti tagozat: 36 óra, heti 1 óra
Mérés-értékelés: 1-1 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 30 óra
Szabadon használható órakeret: 4 óra

Tematikai egység	**Az előzetes tudás felmérése, annak kiértékelése:**	**Órakeret: E 2 óra; M.i.ny.: E 1 óra**
	Mivel egy csoportban meglehetősen különböző tudású tanulók	

	gyűlhetnek össze, fontos, hogy a tanár komolyan vegye ezt az egységet. Főleg beszélgetések és egyszerű hallott szövegek értelmezésével felmérhető a tanulók előzetes tudása. Ezen információk segítségével a tanár kialakítja a szükséges későbbi differenciált oktatási tervet amennyiben szükséges, felzárkóztatás biztosításával.

Tematikai egység	**Beszédértés**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. A tanuló már megért bizonyos célnyelvi fordulatokat, amelyek az anyanyelvében és környezetében is használatosak.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Az osztálytermi rutincselekvésekre, a közös munka megszervezésére vonatkozó tanári utasítások megértése. Egyszerű, konkrét mindennapi szükségletekre vonatkozó kifejezések megértése az ismert témakörökhöz kapcsolódó, egyszerű szövegekben. Egyszerű instrukciók, útbaigazítások követése, egyszerű, személyes kérdések megértése. Ismert témakörökhöz kapcsolódó autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a tanult nyelvi elemek felismerése; következtetés levonása a szövegfajtára, a témára és a lehetséges tartalomra vonatkozóan. Alapvető stratégiák alkalmazása, például rövid hallott szövegben ismeretlen elemek jelentésének kikövetkeztetése; az ismert szavak, a beszédhelyzetre, a szereplőkre vonatkozó információk, a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemek (például képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) felhasználása a szöveg megértéséhez. Nyelvi szintjének megfelelő hallott célnyelvi szöveget (pl hírek) kevésbé ismert témákban és szövegtípusokban is értelmez és összefoglalja a szövegben megjelenő összefüggéseket. Alkalmazza a hangzó szövegből nyert információt feladatok megoldása során. Célzottan keresi az érdeklődésének megfelelő autentikus szövegeket tanórán kívül is.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Közlemények, párbeszédek, instrukciók, figyelmeztetések, útbaigazítások, kisfilmek, rajz- és animációs filmek, rövid részletek a médiából, egyszerű dalok, versek, találós kérdések, viccek.

Tematikai egység	**Szóbeli interakció**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	A gondosan megfogalmazott, lassan elmondott kérdések és utasítások megértése, rövid, egyszerű útbaigazítások adása és követése. Részvétel egyszerű beszélgetésben szükség szerinti lassú ismétléssel, körülírással vagy módosítással. Egyszerű, az osztálytermi rutincselekvésekhez kapcsolódó

	kommunikáció. Beszédszándék kifejezése verbális és nonverbális eszközökkel (például bemutatkozás, bemutatás, valamint az üdvözlés és elköszönés alapvető formáinak használata, kérés, kínálás, érdeklődés mások hogyléte felől, reagálás hírekre). Betanult beszédfordulatok alkalmazása, elemi információk kérésére és nyújtására például a tanulóról, beszélgetőpartneréről, lakóhelyről, a családtagok foglalkozásáról. A számok, árak, alapvető mennyiségek, idő kezelése. A beszélgetés strukturálásának néhány egyszerű eleme, például beszélgetés kezdeményezése, figyelemfelhívás. Egyszerű nyelvtani szerkezetek és mondatfajták betanult készletének szűk körű alkalmazása; szavak, illetve szócsoportok összekapcsolása nagyon alapvető lineáris kötőszavakkal. Magyarázat, segítség, ismétlés kérése metakommunikációs eszközökkel. Személyes adatokra vonatkozó kérdésfeltevés, és egyszerű nyelvi eszközökkel válaszadás a hozzá intézett kérdésekre. Törekvés a célnyelvi normához közelítő kiejtésre, intonációra és beszédtempóra.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Rövid társalgás, rövid tranzakciós és informális párbeszédek, szerepjátékok, betanult jelenetek, információ hiányán illetve különbözőségén alapuló szövegek.

Tematikai egység	**Összefüggő beszéd**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Rövid, egyszerű szövegek felolvasása és emlékezetből történő elmondása. Történet elmesélése, élménybeszámoló, előre megírt szerep eljátszása egyszerű nyelvtani szerkezetekkel, mondatfajtákkal. Konkrét szituációkra vonatkozó, különálló szavakból és fordulatokból álló szókincs alkalmazása, ezek összekapcsolása az alapvető lineáris kötőszavakkal. A helyes kiejtés gyakorlása autentikus hangzóanyag segítségével. Saját magához és közvetlen környezetéhez kötődő, ismert témákról egyszerű, begyakorolt fordulatokkal rövid megnyilatkozások. Munkájának egyszerű nyelvi eszközökkel történő bemutatása. A célnyelvi normához közelítő kiejtés, intonáció és beszédtempó alkalmazása.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Rövid történetek, témakifejtés, dalszövegek, rövid prezentációk és projektek csoportos bemutatása.

Tematikai egység	**Olvasott szöveg értése**

Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Különböző szövegfajták olvasásában való jártasság a tanuló anyanyelvén.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Egyszerű, mindennapi autentikus szövegekben (például feliratokon) az ismerős nevek, szavak és egyszerű fordulatok, a nemzetközi és a más nyelven tanult szavak felismerése. Egyszerű információkat tartalmazó, rövid leíró szövegek fő gondolatának megértése, például hirdetésekben, plakátokon vagy katalógusokban. Egyszerű, írott, képekkel támogatott instrukciók követése. Nyomtatványok, űrlapok személyes adatokra vonatkozó kérdéseinek megértése. Egyszerű, írásos útbaigazítások, útleírások követése. Az alapvető olvasási stratégiák alkalmazása, például az ismerős nevek, szavak és alapvető fordulatok összekapcsolása, szükség esetén a szöveg különböző részeinek újraolvasása, a szövegekhez kapcsolódó képek, képaláírások, címek, a vizuális információk felhasználása a szöveg megértéséhez.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Hirdetések, reklámok, plakátok, névjegykártyák, feliratok, versek, dalszövegek, szöveges karikatúrák, képregények, viccek, egyszerű katalógusok, nyomtatványok, egyszerű üzenetek, útleírások, képeslapok, blogok, közösségi média.

Tematikai egység	**Íráskészség**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Bizonyos írásbeli műfajok és jellegzetességeik ismerete. Az írást illetően esetleg már kialakult attitűdök.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok	Szavak és rövid, jól olvasható szövegek másolása. Lista írása. Egyszerű fordulatok és mondatok írása a legegyszerűbb nyelvi szerkezetek használatával (például hol lakik, mit csinál a tanuló vagy mások). Adatok kérése és megadása írásban (például számok, dátumok, időpont, név, nemzetiség, cím, életkor); formanyomtatványok kitöltése. Rövid, egyszerű üdvözlő szöveg, üzenet írása. Személyes információt, tényt, tetszést vagy nem tetszést kifejező rövid üzenet, komment írása (például internetes fórumon, blogban, közösségi médiában). Egyszerű levél, e-mail írása a legfontosabb formai elemek betartásával (például címzés, a kommunikáció tárgyának megjelölése, a címzett megszólítása, búcsúzás). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (például listavers, rapszöveg, rigmus, dalszöveg, rövid jelenet) írása, illetve átírása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (például nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép). Ismert témáról rövid, egyszerű mondatok írása.

fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Hagyományos és elektronikus nyomtatványok, űrlapok, listák, hagyományos és elektronikus képeslapok, poszterszövegek, képaláírások, üzenetek, SMS-ek, levelek, e-mailek vagy internes profilok, üzenetek, internetes bejegyzések, instrukciók, versek, dalszövegek, közösségi média.

Tematikai egység	Kimeneti mérés	Órakeret: E 2 óra
	A szaktanár a csoport kompetenciáinak figyelembe vételével a készségek együttes mérésének módját maga határozza meg.	

Tematikai egység	Szabadon felhasználható órakeret	Órakeret E 7 óra
Javaslat:	A szabadon felhasználható órakeretről a nyelvtanár maga dönt, a tanulói igényeket és a megadott témákat szem előtt tartva. Ajánlott, hogy a hagyományos témakörök mellett hangsúlyt kapjanak az éppen aktuális témák, hírek, melyek segítik a tantermi tanítástól távoli, valós nyelvi ismeretek kialakítását.	

Ajánlott témakörök a 9–10. évfolyamra

Témák	Órakeret
Személyes vonatkozások, család A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok.	**E: 13 óra**
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. Társas kapcsolatok. Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság. Felelősségvállalás másokért, rászorulók segítése. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat.	**E: 13 óra**
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Időjárás, éghajlat. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben és globálisan.	**E: 12 óra**
Az iskola Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka nálunk és más országokban. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet szerepe az iskolában, a tanulásban.	**E: 12 óra**
A munka világa Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, kötelességek. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. Önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú.	**E: 13 óra**
Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Étkezési szokások a családban. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak, alternatív gyógymódok). Életmód nálunk és más országokban.	**E: 13 óra**
Szabadidő, művelődés, szórakozás	**E: 12 óra**

Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban.	
Utazás, turizmus A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése.	**E: 12 óra**
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	**E: 12 óra**
Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok.	**E: 10 óra**

Az alaptémakörök a felnőtt tanulók feltételezett érdeklődési köreikre és az élet alapszituációira alapoznak és a tanulók életkorának megfelelően ajánlott feldolgozni őket.
A második idegen nyelvnél is ezekre a témákra kell alapozni, de érthető módon kevesebb óraszámban és lényegesen egyszerűbb módon. A cél, hogy a tanulók érdeklődését figyelembe véve válasszunk ki olyan témákat és témaköröket, melyek segítségével a lehető legközelebb kerülhetnek az új idegen nyelvhez, és a lehető legjobban megismerkedhetnek vele.

11-12. évfolyam
Az iskolarendszerű középfokú felnőttoktatásban a 10. évfolyam végére a heterogén idegen nyelvi szintek kiegyenlítődnek, a tanulók az első idegen nyelvnél a KER A2 szintről folytatják tanulmányaikat és haladnak a B1 szint felé.
A második idegen nyelvnél a 12. évfolyam végére az A1 szint elérése a cél, melyről a tanulók önállóan léphetnek majd tovább elképzeléseik és érdeklődési területük függvényében. Ezért továbbra is kiemelt fontosságú a tanulás tanítása, változatos nyelvtanulási stratégiák alkalmazása, mivel a tanulóknak a 12. évfolyam végére olyan tanulási képességekkel kell rendelkezniük, amelyek az érettségi letétele után is egész életükben lehetővé teszik nyelvtudásuk önálló fenntartását és továbbfejlesztését további tanulmányaik vagy munkájuk során.
A nyelvi készségek fejlesztése továbbra is komplex módon történik, a tanulók egyre több autentikus szövegfajtával ismerkednek meg, bővül a szókincsük, egyre magabiztosabban tudják megvalósítani beszédszándékaikat. Az új nyelvtani szerkezetekkel a korábbi fejlesztési szakaszokhoz hasonlóan továbbra is kontextusba ágyazva ismerkednek meg. Egyre jobban javasolt az önértékelés (saját haladásának felmérése; esetleg hibái észrevétele és javítása) és a társértékelés módszereinek alkalmazása. A helyes nyelvhasználat elsajátításában változatlanul nagy szerepe van a nyelvi input minőségének és mennyiségének, valamint a tanulói megnyilatkozások esetében a pozitív tanári visszajelzésnek.
A korábbi témakörök a 11-12. évfolyamon bővülnek és mélyülnek. Ezek összhangban állnak a NAT-ban más műveltségi területeinek tartalmaival, és lehetővé teszik a tanulók számára, hogy a nyelv eszközével alaposabban, árnyaltabban megismerjék szűkebb és tágabb környezetüket. Így a célnyelvi országok főbb jellemzőit megismerve saját kultúrájuk is jobban tudatosul bennük és megismerkednek hazánk legfőbb országismereti és történelmi eseményeivel célnyelven. A nyelvtanulás iránti motiváció fenntartása szempontjából meghatározó jelentősége van a témák gondos megválasztásának, és annak, hogy a tanulók kívánságára időről-időre olyan témák is feldolgozásra kerüljenek, amelyek aktuálisan érdeklik, foglalkoztatják őket. A tanulási kedvet fokozza, ha a tanulók változatos munkaformák,

értelmes tevékenységek és érdekes, kihívást jelentő feladatok keretében fejleszthetik nyelvtudásukat, ahol az infokommunikációs technológiák is kiemelt szerepet kapnak.
Mindezek segítségével a 12. évfolyam végére a tanulók el kell hogy érjék az első idegen nyelvnél, hogy kommunikációs szándékuknak megfelelően alkalmazzák a nyelvi funkciókat; hogy nyelvtudásukat az önálló tanulási stratégiáknak is köszönhetően tanórán kívül is fejleszteni tudják mind hagyományos, mind digitális alapú forrásokat, felületeket és eszközöket használva. A nyelvtanulási és nyelvhasználati eszközök elengedhetetlenek a saját nyelvtanulási céljaik megvalósításához, illetve nyelvtudásuk fenntartásához, fejlesztéséhez. Így teremthetőek meg az egész életen át tartó tanulás alapjai, amik nélkül például a második idegen nyelv iskolán kívüli továbbfejlesztése is elképzelhetetlen lenne.
A 12. évfolyamon lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók megismerjék a nyelvi érettségi felépítését, követelményeit, és elsajátítsák az ezeknek megfelelő stratégiákat; megismerjék az érettségi során használt értékelési szempontokat, és alkalmazni tudják azokat önértékeléseik során; illetve gyakorlatot szerezzenek az érettségi vizsga feladatainak megoldásában is.
A fejlesztési szakasz célja, hogy a tanulók a 12. évfolyam végére elérjék az első idegen nyelvből a KER szerinti B1, a második idegen nyelvből pedig az A1 szintet.

Óraszámok az első idegen nyelven:
*11. évfolyam esti tagozat***:** 108 óra, heti: 3 óra
Mérés-értékelés: 2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 94 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 12 óra
*12. évfolyam esti tagozat***:** 96 óra, heti: 3 óra
Mérés-értékelés + próbaérettségi: 1+4 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 81 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 10 óra

Tematikai egység	Az előzetes tudás felmérése, annak kiértékelése:	Órakeret
	A tanár bármilyen számára szimpatikus módszert kiválaszthat a tanulók tudásának felméréséhez. Ezen információk segítségével kialakítja a szükséges későbbi differenciált oktatási tervet amennyiben szükséges, felzárkóztatás biztosításával.	

Tematikai egység	Beszédértés
Előzetes tudás	A tanuló főbb vonalaiban megérti a szövegeket, a tanárt és a köznyelvi beszédet a számára rendszeresen előforduló ismerős témákról.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Értelmezi a szintjének megfelelő, komplexebb tanári magyarázatokat az órán. Ismerős témákról szóló köznyelvi beszéd megértése főbb vonalaiban és egyes részleteiben is. Fontos információk megértése azokban a rádió- és tévéműsorokban, filmjelenetekben, amelyek aktuális eseményekről, illetve az érdeklődési köréhez kapcsolódó témákról szólnak. Az ajánlott témakörökhöz kapcsolódó autentikus szövegben megjelenő elvontabb nyelvi elemek jelentésének kikövetkeztetése, az összefüggések értelmezése. Alkalmazza a hangzó szövegből nyert információt feladatok megoldása során. A tanult nyelvi elemek segítségével megérti a hangzó szöveg lényegét számára kevésbé ismert témákban és szituációkban is, akár anyanyelvi

	beszélők köznyelvi kommunikációjában is.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Rádió- és tévéműsorok, hírek, riportok, filmjelenetek, kisfilmek, a célnyelvi kultúrát bemutató multimédiás anyagok, rövid párbeszédek, interaktív feladatok.

Tematikai egység	Szóbeli interakció
Előzetes tudás	A tanuló felkészülés nélkül megbirkózik a mindennapi élet legtöbb helyzetével. Gondolatokat cserél, véleményt mond az érdeklődési körébe tartozó témákról. Stílusában próbál alkalmazkodni a kommunikációs helyzethez.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Társalgásban való részvétel ismerős témák esetén, megfelelő szókincs használata, az álláspont kifejtése és a beszélgetésben elhangzottak összefoglalása. Érzelmek kifejezése és reagálás mások érzelmeire, mint például reménykedés, csalódottság, aggodalom, öröm. Problémák felvetése, megvitatása, teendők meghatározása, választási lehetőségek összehasonlítása. Véleménynyilvánítás bármely hallott vagy olvasott szövegre vonatkozóan; a témával kapcsolatos kérdések megválaszolása. Utazások során felmerülő feladatok, például közlekedés, szállás intézése vagy ügyintézés. Váratlan nehézségek kezelése (pl. elveszett poggyász, lekésett vonat, panasz, reklamáció). Részletes utasítások adása, követése és kérése (pl. hogyan kell valamit csinálni). Interjúban, konzultáción való részvétel kezdeményezése és információ megadás (pl. tünetek megadása orvosnál). Órai interakciókban, pármunkában való magabiztos részvétel. A kommunikációs eszközök széles körének alkalmazása. Az általános és a célnyelvi udvariassági szokások ismerete és alkalmazása. Általában tisztán érthető kiejtés és intonáció. Önálló boldogulás a mindennapi élet legtöbb, akár váratlan helyzetében is. A leggyakoribb kommunikációs forgatókönyvek ismerete és biztonsággal történő alkalmazása. Alkalmazkodás a kommunikációs helyzethez stílusban, regiszterhasználatban. Interkulturális tudatosságára építve felismeri a célnyelvi és saját hazájának kultúrája közötti hasonlóságokat és különbségeket, így képessé válik átadni célnyelven a magyar értékeket.

A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Társalgás, megbeszélés, eszmecsere, tranzakciók, utasítások, interjúk, viták, szerepjátékok.

Tematikai egység	**Összefüggő beszéd**
Előzetes tudás	A tanuló legalább alapszinten meg tud nyilvánulni röviden az ismert témakörökben.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Folyamatos megnyilatkozás az érdeklődési körnek megfelelő- és az érettségi témákról a gondolatok lineáris összekapcsolásával. Elbeszélések vagy leírások (könyv, film, stb.), akár digitális tartalmak lényegének összefoglalása folyamatos beszédben, a gondolatok lineáris összekapcsolásával. Részletes élménybeszámoló az érzések és reakciók bemutatásával, akár digitális segédeszközök felhasználásával. Valóságos vagy elképzelt események részleteinek bemutatása. Álmok, remények és ambíciók, történetek elmondása. Előre megírt, lényegre törő, követhető előadás ismerős témáról. Ismerős kontextusokban a nyelvi norma követésére törekvő nyelvhasználat. A nyelvi eszközök rugalmas használata a mondanivaló kifejezésére, ezek adaptálása kevésbé begyakorolt helyzetekben. A közlés magabiztos bevezetése, kifejtése és lezárása alapvető eszközökkel. Önellenőrzés és önkorrekció; hibái és hiányai felismerése és javítása a tanult stratégiák alkalmazásával. A szóbeli érettségi vizsgára való felkészülés; előzetes felkészülés után összefüggő, önálló prezentáció tartása az érettségi témakörökben. Érthető és folyamatos beszéd, a mondanivaló tudatos nyelvtani és szókincsbeli megtervezése és szükség szerinti módosítása. Egy gondolat vagy probléma lényegének tartalmilag pontos kifejtése. Egyénileg vagy kooperáció során létrehozott projektmunkával kapcsolatos kiselőadást tart önállóan, összefüggően, digitális eszközök segítségével.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Leírások, képleírások, témakifejtés (például vizuális segédanyag alapján), elbeszélő szöveg, érveléssor, előadás, prezentáció (önállóan vagy segédanyagok, instrukciók alapján), projektek bemutatása, versek, dalszövegek.

Tematikai egység	**Olvasott szöveg értése**
Előzetes tudás	A tanuló megérti a hétköznapi nyelven írt, érdeklődési köréhez kapcsolódó, lényegre törő szövegek fő gondolatait. Tudja, hogy a szövegek olvasásakor a helyzetnek megfelelő stratégiákat kell alkalmaznia, és képes az ismeretlen elemek jelentését a szövegkörnyezet segítségével kikövetkeztetni.
A tantárgyhoz	A fontos általános vagy részinformációk megértése autentikus,

kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	hétköznapi nyelven íródott szövegekben, például levelekben, blogokban, cikkekben, a közösségi médiákban és rövid, hivatalos dokumentumokban annyira, hogy írásban válaszolni, reagálni is tudjon. A feladat megoldásához szükséges információk megtalálása hosszabb, akár autentikus szövegekben is, különös tekintettel az érettségi feladattípusokra. A gondolatmenet és a következtetések felismerése világosan írt érvelésekben. A köznyelven írt szövegekben az érzések, kérések és vágyak kifejezésének megértése. Különböző eszközök egyszerű, világosan megfogalmazott használati utasításának megértése. Az egyszerű szövegfajták felépítésének felismerése, ezen ismeret alkalmazása a szövegértés során. Az ismeretlen szavak, fordulatok jelentésének kikövetkeztetése a mondat megértett részei és a szövegösszefüggés alapján. Keresi az érdeklődésének megfelelő, célnyelvi, autentikus szövegeket szórakozásra és ismeretszerzésre tanórán kívül, akár digitális felületeken is. A célnyelvi országok kultúrájának, jellemzőinek ismerete, és ezen információk alkalmazása az informális kommunikációban.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Utasítások (pl. feliratok, használati utasítások), tájékoztató szövegek (pl. hirdetés, reklám, menetrend, prospektus, műsorfüzet), játékszabályok, hagyományos és elektronikus levelek, újságcikkek (pl. hír, beszámoló, riport), internetes fórumok, blogok hozzászólásai, ismeretterjesztő szövegek, képregények, viccek egyszerű irodalmi szövegek, közösségi média.

Tematikai egység	**Íráskészség**
Előzetes tudás	A tanuló egyszerű, rövid, összefüggő szövegeket fogalmaz ismert, hétköznapi témákról, eseményekről vagy élményekről. Írásbeli interakciót kezdeményez, fenntartja és befejezi. Jegyzetet készít olvasott vagy hallott köznyelvi szövegből, illetve saját ötleteiről. Minták alapján rövid, lényegre törő szövegeket alkot az ismert műfajok főbb jellegzetességeinek és alapvető stílusjegyeinek követésével.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési feladatok, követelmények	Egyszerű, összefüggő, lényegre törő szöveg írása számos, érdeklődési köréhez tartozó, ismerős témában, rövid, különálló elemek lineáris összekapcsolásával. Gondolatok, vélemények és érzések közlése olyan elvontabb és kulturális témákkal kapcsolatban is, mint például a zene vagy a művészet. Információt közlő/kérő feljegyzések/üzenetek írása pl. barátoknak, szolgáltatóknak, tanároknak. Véleményt kifejező, változatos nyelvi eszközöket használó üzenet, komment írása, arról interakció folytatása akár digitális felületen is (pl. internetes fórumon, blogban, közösségi médiában). Formanyomtatvány, kérdőív kitöltése, online ügyintézés. Életrajz, lényegre koncentráló leírás, elbeszélés készítése. Rövid olvasott vagy hallott szöveg átfogalmazása, összefoglalása,

	jegyzet készítése. Saját ötletekről jegyzet készítése. Interaktív írás esetén megerősítés, vélemény kérése, az információ ellenőrzése, problémákra való rákérdezés, ill. problémák elmagyarázása. Az írás egyszerű tagolása: bevezetés, kifejtés, lezárás; bekezdések szerkesztése. Az alapvető írásbeli műfajok fő szerkezeti és stílusjegyeinek követése (pl. levélben/e-mailben megszólítás, záró formula; a formális és informális regiszterhez köthető néhány szókincsbeli és helyesírási sajátosság). Kreatív, önkifejező műfajokkal való kísérletezés (pl. vers, rap, rigmus, dalszöveg, rövid jelent, paródia írása, illetve átírása). Kész szövegekből számára hasznos fordulatok kiemelése és saját írásában való alkalmazása. Irányított fogalmazási feladat kötött tartalmainak a fogalmazásban való megjelenítése. Írásának tudatos ellenőrzése, javítása; félreértést okozó hibáinak korrigálása. A mondanivaló közvetítése egyéb vizuális eszközökkel (pl. nyilazás, kiemelés, központozás, internetes/SMS rövidítés, emotikon, rajz, ábra, térkép, kép). Hatékony írásbeli interakció folytatása. Több ismert műfajban is rövid, lényegre törő szövegek létrehozása a műfaj főbb jellegzetességeinek és stílusjegyeinek alkalmazásával. Mondatok összekapcsolása a megfelelő kötőszavakkal; kohéziós eszközök széleskörű használata.
A fenti tevékenységekhez használható szövegfajták, szövegforrások	Hagyományos és elektronikus nyomtatvány, kérdőív; listák; hagyományos és elektronikus képeslapok; poszterszövegek; képaláírások. Üzenetek; SMS-ek; személyes adatokat tartalmazó bemutatkozó levelek, e-mailek vagy internes profilok és bejegyzések, blogok, közösségi médiák. Egyszerű, rövid történetek, elbeszélések, rövid jellemzések. Rövid leírások; jegyzetek; riportok, cikkek, esszék, felhívások, versek, dalszövegek, rövid jelenetek, paródiák.

Tematikai egység	Kimeneti mérés	Órakeret:
11. évfolyam	A szaktanár a csoport kompetenciáinak figyelembe vételével a készségek együttes mérésének módját maga határozza meg.	**2 óra**
12. évfolyam	Próbaérettségi	**4 óra**

Tematikai egység	Szabadon felhasználható órakeret	Órakeret
Javaslat:	A szabadon felhasználható órakeretről a nyelvtanár maga dönt, a tanulói igényeket és a megadott témákat szem előtt tartva. Ajánlott, hogy a hagyományos témakörök mellett hangsúlyt kapjanak az éppen aktuális témák, hírek, melyek segítik a tantermi tanítástól távoli, valós nyelvi ismeretek kialakítását. A 12. évfolyamon kiemelendő az érettségire való kellő felkészülés biztosítása.	

Második idegen nyelv:

A második idegen nyelvet a felnőtt tanulók valójában a 9. évfolyamon kezdik, ám a kilencedik és a tizedik évfolyam kevés óraszámára való tekintettel ott még nemigen van lehetőség valós eredmények elérésére. Tizenegyedik és tizenkettedik évfolyamom is csak az esti tagozaton nő meg heti kettőre az óraszám, így az alábbi fejlesztési feladatok inkább ide értendők. A levelező tagozaton ajánlott ezeknek a fejlesztési egységeknek a legalapvetőbb alkalmazása, illetve az egyszerű szövegek (akár írott, akár beszélt) értelmezésére és a miminális kommunikációs készségekre való koncentrálás. Az íráskészség itt egyértelműen háttérbe szorul és az egyszerű, esetlegesen a munkájukat segítendő e-mail-ek, üzenetek megírásának készségére szorítkozik.

Óraszámok a második idegen nyelven:

11. évfolyam esti tagozat: 72 óra, heti 2 óra
Mérés-értékelés: 2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 63 óra
Szabadon felhasználható órakeret: 7 óra
12. évfolyam esti tagozat: 64 óra, heti 2 óra
Mérés-értékelés: 2 óra
Fejlesztési feladatok megvalósítása: 53 óra
Szabadon választható órakeret: 6 óra

Tematikai egység	**A tanulók teljesítményének bemeneti mérése.**	**Órakeret: E: 1 óra**
	A tanárnak lehetősége nyílik a tanulók előzetes tudásának mérésére, és ennek alapján a differenciálás, illetve felzárkóztatás biztosítására. Az első idegen nyelvben való jártasság is fontos kiindulópont lehet.	

Tematikai egység	**Beszédértés**
Előzetes tudás	Az iskolán kívül, az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. A tanuló már megért bizonyos célnyelvi fordulatokat, amelyek az anyanyelvében és környezetében is használatosak. Az első idegen nyelv tanulása során nyert tapasztalatok.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	A célnyelvi óravezetés növekvő biztonsággal történő követése (pl. osztálytermi rutincselekvések, a közös munka megszervezése, eszközhasználat, egyszerű tanári utasítások). Az életkornak megfelelő, ismert témakörökhöz kapcsolódó, rövid, egyszerű autentikus szövegek bemutatásának aktív követése; a szöveg lényegének kiszűrése megértést segítő, változatos feladatok segítségével. A megértés során egyre tudatosabb támaszkodás a hallott szövegeket kísérő nonverbális elemekre (pl. képek, képsorok, tárgyak, testbeszéd, hanglejtés) és a beszédhelyzetre. Tanári ösztönzésre a hallott szövegből kiszűrt információk egyre tudatosabb összekapcsolása a témával kapcsolatos egyéb ismeretekkel, és ezek alapján következtetések levonása a tartalomra vonatkozóan. Különböző beszélők egyre biztosabb megértése, a tanuló nyelvi szintjéhez igazított tempóban, szükség esetén szüneteket tartva és a lényegi információkat hangsúlyozva, megismételve beszélnek.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Dalok, versek, videók, képekkel illusztrált történetek, kisfilmek, animációs filmek, a célcsoportnak szóló egyéb hangzó anyagok, tanárral, tanulótársakkal, célnyelvi országokból érkező személyekkel folytatott rövid párbeszédek, tanári beszéd, interaktív feladatok.

Tematikai egység	Szóbeli interakció
Előzetes tudás	Részvétel interakciót igénylő tevékenységekben, egyszerű nyelvi eszközök alkalmazásával. Az első idegen nyelv tanulása során szerzett tapasztalatok.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	A mondanivaló nonverbális elemekkel (pl. testbeszéddel, hanglejtéssel, vizuális eszközökkel) támogatott kifejezése bővülő szókinccsel, egyszerű nyelvi eszközökkel. Egyszerű kérdések feltevése ismert témákhoz, osztálytermi szituációkhoz, egyéni szükségletekhez kapcsolódva. Egyszerű nyelvi eszközöket és nonverbális elemeket tartalmazó rövid párbeszéd eljátszása társakkal. Kommunikálás begyakorolt beszédfordulatokkal (pl. bemutatkozás, bemutatás, üdvözlés, köszönés, alapvető információ kérése és adása saját magáról, társairól, közvetlen környezetéről, különböző dolgok kérése és adása, tetszés, nemtetszés kifejezése). Hallott, látott jelenségekre (pl. váratlan osztálytermi történésekre, időjárással kapcsolatos megfigyelésekre) való reagálás egyszerű nyelvi eszközökkel. Rövid, egyszerű szövegek közös előadása; az ismert szöveg célnyelvi normákhoz közelítő kiejtése, helyes intonációval és megfelelő beszédtempóban.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Versek, dalszövegek, illusztrált történetek, mozgással kísért rövid cselekvéssorok, kérdések, rövid párbeszédek, dramatizált jelenetek, néhány mondatos leírások, egyszerű felszólítások, kérések.

Tematikai egység	Összefüggő beszéd
Előzetes tudás	Az iskolán kívül és az iskoláztatás során szerzett tapasztalatok, ismeretek, készségek, motiváció. Az első idegen nyelv tanulása során elsajátított tapasztalatok.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	Egyszerű nyelvi eszközökkel begyakorolt beszédfordulatok-megszólítás, köszönés, jókívánság, hogylét felöli érdeklődés, elbúcsúzás - előadása. Tanári példa vagy autentikus hangzóanyag hallgatása és együttes elmondása után közös vagy önálló ismétlés; a kiejtés, intonáció, hangsúly, ritmus játékos gyakorlása. Egyénileg vagy csoportban létrehozott alkotás, tárgy rövid bemutatása. Rövid, egyszerű szövegek elmondása, illetve párbeszéd előadása társaival közösen, tanári segítséggel. Leírás adása saját magáról és a környezetében előforduló tárgyakról, egyszerű nyelvi eszközökkel. Munkájának bemutatása egyszerű nyelvi eszközökkel. Ismert szöveg elmondása a célnyelvi normához közelítő kiejtéssel, intonációval és beszédtempóval.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Rövid történetek, témakifejtés, dalszövegek, rövid prezentációk és projektek csoportos bemutatása.

Tematikai egység	Olvasott szöveg értése
Előzetes tudás	Különböző szövegfajták olvasásában való jártasság a tanuló anyanyelvén, illetve az első idegen nyelven.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	Írott szöveggel kapcsolatos tevékenységek végzése, leírás alapján illusztráció készítése, képek sorba rendezése, szövegrészlettel való párosítása. Különböző műfajú szövegek - versek, mesék, történetek, viccek- közös olvasása. Egyszerű, informatív autentikus szövegből (brosúrából, menetrendből, utcai táblákról, feliratokról, hirdetésből) tárgyszerű információ szerzése, akár képek segítségével. Nyomtatványok, űrlapok személyes adatokra vonatkozó kérdéseinek megértése. Rövid, egyszerű, írott instrukciók követése (pl. útbaigazítás). Érdeklődés kialakítása a célnyelvi kultúra irodalmi, művészeti alkotásai iránt.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Hirdetések, plakátok, egyszerű katalógusok, útleírások, képeslapok, feliratok, blogok, sms-ek, nyomtatványok hagyományos és online formában. Közösségi média.

Tematikai egység	Íráskészség
Előzetes tudás	A szövegalkotáshoz szükséges anyanyelvi szabályok ismerete.
A tantárgyhoz kapcsolható fejlesztési területek, követelmények	Szavak és rövid szövegek másolása, illetve hallás utáni leírása. Rövid szövegek másolása és diktálás utáni leírása. Rövid mondatok írása (napirend bemutatása, emberek, állatok, tárgyak jellemzése, képfeliratok készítése, bejegyzés egy közösségi oldalon vagy fórumon). Különböző műfajú, egyszerű, rövid szövegek írása megadott minta alapján - hagyományos vagy elektronikus képeslap, üdvözlőlap, meghívó, üzenet, SMS, e-mail. Egyszerű, autentikus kérdőívek, adatlapok, bejelentők, a személyes adatokra vonatkozó részének kitöltése. Hirdetések, faliújságok, tájékoztató táblák, ismertetők készítése tanári/osztálytársi segítséggel. A közösen feldolgozott olvasott szöveghez kapcsolódó írásbeli feladatok elvégzése.
A fenti tevékenységhez használható szövegfajták/ szövegforrások	Képeslap, üdvözlőkártya, meghívó, üzenet, SMS, e-mail, levél, adatlap, bejegyzés, dalszöveg, leírás, felirat, utasítás, közösségi média, fórumok.

Tematikai egység	Szabadon felhasználható órakeret	Órakeret

Javaslat:	A szabadon felhasználható órakeretről a nyelvtanár maga dönt, a tanulói igényeket és a megadott témákat szem előtt tartva. Ajánlott, hogy a hagyományos témakörök mellett hangsúlyt kapjanak az éppen aktuális témák, hírek, melyek segítik a tantermi tanítástól távoli, valós nyelvi ismeretek kialakítását.

Ajánlott témakörök a 11.-12. évfolyamra

Témák	Órakeret
Személyes vonatkozások, család A tanuló személye, életrajza, életének fontos állomásai. Személyes tervek. Családi élet, családi kapcsolatok. A családi élet mindennapjai, otthoni teendők. Egyén és család nálunk és a célországokban.	
Ember és társadalom Emberek külső és belső jellemzése. Baráti kör. Társas kapcsolatok. Női és férfi szerepek, ismerkedés, házasság. Felelősségvállalás másokért, rászorulók segítése. Ünnepek, családi ünnepek. Öltözködés, divat. Hasonlóságok és különbségek az emberek és a nemzetek/kultúrák között (tolerancia, pl. fogyatékkal élők). Konfliktusok és kezelésük. Társadalmi szokások nálunk és a célországokban.	
Környezetünk Az otthon, a lakóhely és környéke (a lakószoba, a lakás, a ház bemutatása). A lakóhely nevezetességei, szolgáltatások, szórakozási lehetőségek. A városi és a vidéki élet összehasonlítása. Növények és állatok a környezetünkben. Időjárás, éghajlat. Környezetvédelem a szűkebb környezetünkben és globálisan. Mit tehetünk környezetünkért és a természet megóvásáért, a fenntarthatóságért? Kultúránk alappiléreinek és főbb történelmi eseményeinek ismerete idegen nyelven.	
Az iskola Saját iskolájának bemutatása (sajátosságok, pl. szakmai képzés, tagozat). Tantárgyak, órarend, érdeklődési kör, tanulmányi munka nálunk és más országokban. Az ismeretszerzés különböző módjai. A nyelvtanulás, a nyelvtudás szerepe, fontossága. Az internet és a digitális eszközök szerepe az iskolában, a tanulásban. Az iskolai élet tanuláson kívüli eseményei. Iskolai hagyományok nálunk és a célországokban.	
A munka világa Foglalkozások és a szükséges kompetenciák, rutinok, kötelességek. Pályaválasztás, továbbtanulás vagy munkába állás. Önéletrajz, motivációs levél, állásinterjú.	
Életmód Napirend, időbeosztás. Az egészséges életmód (a helyes és a helytelen táplálkozás, a testmozgás szerepe az egészség megőrzésében, testápolás). Életünk és a stressz. Étkezési szokások a családban. Ételek, kedvenc ételek, sütés-főzés. Étkezés iskolai menzán, éttermekben, gyorséttermekben. Ételrendelés telefonon és interneten. Gyakori betegségek, sérülések, baleset. Gyógykezelés (háziorvos, szakorvos, kórházak, alternatív gyógymódok). Életmód nálunk és más országokban. Függőségek (dohányzás, alkohol, internet, drog stb.).	
Szabadidő, művelődés, szórakozás Szabadidős elfoglaltságok, hobbik. Színház, mozi, koncert, kiállítás stb. A művészetek szerepe a mindennapokban. Sportolás, kedvenc sport, iskolai sport. Olvasás, rádió, tévé, videó, számítógép, internet, okostelefonok. Az infokommunikáció szerepe a mindennapokban. Kulturális és sportélet nálunk és más országokban.	
Utazás, turizmus	

A közlekedés eszközei, lehetőségei, a tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés. Nyaralás itthon, illetve külföldön. Utazási előkészületek, egy utazás megtervezése, megszervezése. Az egyéni és a társas utazás előnyei és hátrányai. Turisztikai célpontok. Célnyelvi és más kultúrák.	
Tudomány és technika Népszerű tudományok, ismeretterjesztés. A technikai eszközök szerepe a mindennapi életben. Az internet szerepe a magánéletben, a tanulásban és a munkában.	
Gazdaság és pénzügyek Családi gazdálkodás. A pénz szerepe a mindennapokban. Vásárlás, szolgáltatások (pl. posta, bank). Üzleti világ, fogyasztás, reklámok. Pénzkezelés a célnyelvi országokban.	

MŰVÉSZETEK

A felnőttek középiskolájának feladata olyan ismeretek és képességek nyújtása, amelyek átfogják az általános műveltség középiskolai körét, tekintetbe véve a tanulók élettapasztalatait és korábbi (általános iskolai, illetve megszakított középiskolai) tanulmányait, rendezve és kiegészítve ezek eredményeit.

A kerettanterv a tananyagot az esti és levelező munkarendben történő tanításra tervezve tartalmazza. Ettől azonban, amennyiben a feltételek adottak, el lehet térni oly módon, ahogy azt a köznevelési törvény lehetővé teszi.

A művészeti neveléshez kapcsolódó eredményes készségfejlesztés tanári vezetéssel, a tanár és a tanuló együttműködését igénylő, élményt jelentő, aktív alkotó tevékenységen keresztül valósítható meg az iskolában.

A tanórai keretek között a művészeti nevelés célja olyan képességek fejlesztése, melyek elősegíthetik a harmonikus társadalmi együttélést, azaz a művészeti tantárgyak a művészet eszközeit a személyiség egészének fejlesztése érdekében használják fel.

A művészeti tanóra egyrészt keretet biztosít a művészet különböző területeinek megismerésén keresztül az érdeklődés felkeltésére, az esztétikai alapfogalmak elsajátítására, ízlésformálásra, másrészt a mérlegelő gondolkodás és a minőségi alkotómunka iránti igény kialakítására.

A vizuális nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos része, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre jellemző alkotva tanulás, érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatása működik, ami vitathatatlanul az önépítő és önszabályozó egyén és közösség egyik alappillére.

A Nat alapelvei alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlatközpontúsága a vizuális megismerés, a közvetlen tapasztalatszerzés, az elemző-szintetizáló gondolkodás egységében értelmezhető, ebben a tekintetben a tanulók ténylegesen megvalósuló alkotó munkája elengedhetetlenül fontos.

A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti műalkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét. A tantárgy kulcsszerepet játszik a tanulók érzelmi fejlesztésében, mely az őket körülvevő világhoz való pozitív érzelmi viszonyulásuk kialakításának fontos eszköze. Ennek eredményeként elérendő cél, hogy a tanulók a magyar kultúrára büszkék legyenek, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez.

További fontos cél, hogy a tanulók ismerjék meg az európai és egyetemes vizuális kultúra legjelentősebb képzőművészeti és építészeti alkotásait, alakuljon ki bennük érdeklődés a vizuális jellegű művészetek iránt. Váljanak nyitottá a régmúlt korok, illetve az őket körülvevő XXI. század művészeti jelenségek befogadására.

A művészetek tantárgy tartalmát három részterület, a képzőművészet, a vizuális kommunikáció és a tárgy- és környezetkultúra képezi. A vizuális nevelés szempontjából a képzőművészet részterület az ábrázoló és kifejező szándékú, esetleg művészi élményt nyújtó képalkotással, illetve befogadással foglalkozik, a tárgy- és környezetkultúra részterület az ember tervezett tárgyi és épített környezetét jelenti, a vizuális kommunikáció pedig képekben, gyakran kép és szöveg egységében megjelenő, eleve kommunikációs célú képalkotással foglalkozik. E részterületek tartalmi elemei különböző hangsúllyal, de minden iskolaszakaszban jelen vannak a tantervi követelményekben. A Nat alapelvei alapján a vizuális kultúra tantárgy gyakorlatközpontúsága a vizuális megismerés, a közvetlen tapasztalatszerzés, az elemző-szintetizáló gondolkodás egységében értelmezendő, és a tanulók ténylegesen megvalósuló alkotó munkáját szolgálja.

A művészeti fejlesztés legfontosabb célja adott iskolaszakaszokban az életkornak megfelelő szinteken kreatív szemlélet kialakítása és alkalmazása.

Fontos cél továbbá a minél változatosabb médiumok és megközelítési módok alkalmazása, a vizuális médiumok közötti átjárhatóság és a művészi gondolkodás szabadságának a

kialakítása. Mindez segíti a tanulók tájékozódását az őket érő nagy mennyiségű vizuális információ feldolgozásában, szelektálásában, s végül majd az önálló, mérlegelni képes szemlélet kialakításában. Jelen korunk jellemző képkészítési lehetőségeit is figyelembe véve további cél a vizuális kommunikáció digitális kultúrához is köthető mindennapi formáinak, illetve az épített környezet és a tárgyi világnak a vizsgálata, valamint a környezetalakítás tudatosságának fejlesztése.
A művészeti nevelés kiemelt feladatának tekinti a kreativitás fejlesztését, mely a vizuális problémamegoldás folyamatában fejleszthető. A tanulók kreativitása az élményekben gazdag, alkotótevékenység közben bontakozhat és teljesedhet ki, mely mind az egyén, mind pedig a közösség alkotó energiáinak a motorja lehet. Lényeges elem mindezekben a motiváció kialakítása az önmagát folytonosan építő, alkotói magatartás megteremtésére és a folyamatos önművelésre. Ezzel összefüggésben fontos a tanulók önértékelésének és önismeretének fejlesztése, a mérlegelő szemlélet kialakítása. A művészeti nevelés a tanulók személyiségfejlesztésének rendkívül fontos eleme, hiszen az itt alkalmazott tevékenységekre jellemző érzelmeket gazdagító, empátiát, intuíciót és minőségérzéket, valamint önmagukkal szembeni igényességet kialakító hatás a gyakorlati élet számos területén hasznos lehet.

A művészetek tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben felsorolt kulcskompetenciákat:
A tanulás kompetenciái: Ahogyan a kisgyermekkorban a megismerés alapvető eszköze a vizualitás, úgy a későbbi tanulási folyamatban is meghatározó szerepe van a vizuálisan nyerhető információk feldolgozásának. A vizuális megfigyelés, a belső képalkotás, a vizuális elemzés, összehasonlítás, esetleg a tapasztalatok, a következtetések vizuális megjelenítése – kiváltképp a digitális kor vizuális dominanciája miatt – az információszerzés, a tanulás feltétele. A vizuális információszerzés rutinja különösen fontos az önálló tanulás szempontjából. A vizuális gondolkodás ugyanakkor nemcsak az információszerzést, hanem az információk feldolgozását és a gondolkodási folyamatokat is ösztönözheti (például gondolattérkép, modellalkotás), segítséget nyújtva különböző tanulási stílusok és stratégiák megtalálásában. Miközben a művészetek tantárgy változatos tevékenységei és fejlesztési technikái más műveltségi területeket is támogathatnak, olyan tanulási motivációt jelentenek, melyek érdekesebbé, izgalmasabbá és sikeresebbé tehetik a tanulók számára a tanulást.
A kommunikációs kompetenciák: A művészetek tantárgy célja, hogy a tanulók megismerjék és használják a vizuális kommunikáció lehetőségeinek minél szélesebb skáláját. A digitáliseszköz-használat – a kommunikációs csatornák átalakításával – folyamatosan hatást gyakorol a kommunikáció domináns formáira és minőségére. A vizuális kommunikációs formák értelmezése, értő és felelős használata – ami a vizuális kultúra tantárgy keretében fejleszthető leginkább – a mindennapi életben és a munka világában is elengedhetetlen. A vizuális kultúra a művészeti nevelés olyan átfogó megközelítésére törekszik, melynek keretében sokféle önkifejezési forma (vizuális megjelenítés, beszéd, mozgás) gyakorlására van mód, ami a kommunikációs lehetőségek körét is tágítja. A tanórákon (és az iskolán kívüli kapcsolatokban) a csoportban végzett feladatmegoldás során a tanulónak együttműködési készségeit fejlesztve lehetősége nyílik építő jellegű párbeszédre, az emberi kapcsolatok kommunikáción keresztül történő alakítására.
A digitális kompetenciák: A digitális kor, amelyben élünk, nagyrészt vizuális kommunikációs formákat használ, ezért a művészetek tantárgynak is alapvető feladata, hogy segítse a digitális médiumok használatát, mind a közlés, mind a befogadás képességeinek fejlesztésével. A kreatív feladatmegoldás érdekében a tanulók digitálisan hozzáférhető információkat gyűjtenek, és életkori sajátosságaiknak megfelelően lehetőséget kapnak arra, hogy az egy-egy tananyagrész produktumát digitális formában készítsék el. Ezáltal megtanulják, hogy hogyan érdemes alkotó folyamatba építeni az elérhető és összegyűjthető

információkat, és hogyan lehet felhasználni a technikai lehetőségeket. A digitális technika lehetőségeinek előre nem látható fejlődési iránya miatt legfontosabb éppen a változásokra reagálni tudó tanulói személyiség fejlesztése.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A megismerési folyamatok fontos eleme a vizuális megfigyelés. A vizualitás a belső képalkotásnak, majd az ismeretszerzésnek és a magasabb szintű gondolkodási folyamatoknak is sajátos eszköze. A művészetek tanulása során mind a szabad alkotásban, mind az egyszerű tervezési feladatokban a problémamegoldó gondolkodást gyakorolhatja a tanuló, amikor végigjárja az információgyűjtés, -elemzés, -értelmezés, az ötletelés, a tesztelés és az újraértelmezés szakaszait. Minden problémamegoldás esetében nagy jelentősége van a szabad asszociáción alapuló, divergens gondolkodási szakaszoknak, amelyet a művészetek tantárgy tanulása a nyitottság, az egyéni ötletek és a sajátos kifejezési megoldások bemutatásával és elfogadásával jelentős mértékben képes fejleszteni.

A társadalmi részvétel és felelősségvállalás kompetenciái: Az életkori sajátosságok változásával az identitás keresésének egy sajátos és izgalmas lehetősége a szűkebb, majd az egyre tágabb kulturális környezettel való ismerkedés. A vizuális kultúra tantárgy ezen belül bemutatja kulturális örökségünk bizonyos részeit, amelynek kapcsán egyrészt felhívja a figyelmet a közös értékeinkre és azok megőrzésének jelentőségére, másrészt a vizuális alkotásokkal való kapcsolat megalapozott értékítélet megfogalmazására ösztönöz. A kortárs képzőművészet fontos feladata, hogy a művészet sajátos kifejezési formáival hívja fel a társadalom figyelmét a kortárs problémákra, így a vizuális kultúra tantárgy sajátos, szokatlan megjelenésekkel is képes üzeneteket közvetíteni a körülöttünk lévő társadalmi és környezeti jelenségekkel kapcsolatban. Ugyanakkor – miután a vizuális kultúra tantárgy feladata nem csupán a kultúra és a magasművészet közvetítése, hanem a média és az épített, tervezett környezetünk vizuális szempontú vizsgálata is – e tartalmakhoz kapcsolódóan hatást gyakorol a társadalmi felelősség erősítésére is

A személyes és társas kompetenciák: A művészettel nevelés elvének megfelelően a művészetek tantárgy kiemelt feladata a személyiség fejlesztése, különös tekintettel a személyes és társas kompetenciákra. A tantárgy egyik jellemzője a gazdag önkifejezési formák támogatása, ami segíti az önismeretet és a reális önértékelés kialakítását, miközben a változatos tevékenységi formák nagyobb esélyt adnak a sikerélmény elérésére. Az érzelmek kifejezéséhez, felismeréséhez és szabályozásához kapcsolódó készségek gyakorlása ugyanakkor szerepet játszik a társas viselkedésben is. A művészetek tantárgy – és ezen belül a kreatív problémamegoldás fejlesztésének – lehetősége, hogy csoportos (családtagokkal, barátokkal, munkatársakkal) együttműködésben valósuljon meg, azaz a feladatmegoldások sokféle nézőpont és sokféle tudás megjelenítésével, mindenki közreműködésével és megelégedésével jöjjön létre. A csoportos együttműködésen alapuló alkotó vagy befogadó feladatmegoldásokban lehetőség van a különböző szerepek (csoporton belüli vezetői, illetve végrehajtói szerep) megtapasztalására, a közös döntések megvitatására és a konfliktushelyzetek megoldására, végül a legjobb megoldás érdekében a produktív tevékenység gyakorlására.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A művészetek tantárgy, hagyományosan magába foglalja a műalkotások elemző vizsgálatát, így alapvető feladata a művészet kultúraközvetítésben elfoglalt helyének hangsúlyozása. Cél, hogy kontextusba helyezze a művészettörténeti változásokat, különös tekintettel kulturális örökségünk jelentőségére, ugyanakkor a tantárgy feladata a kortárs kulturális jelenségek értelmezése is. A tantárgy fontos célja, hogy a tanulók az iskolában megismerjék a magyarság által létrehozott legfontosabb képzőművészeti és építészeti alkotásokat, nemzetünk hagyományos tárgykultúráját és díszítőművészetét, ezáltal büszkék legyenek a magyar kultúrára, és kötődjenek szülőföldünk értékeihez. A befogadó tevékenység aktív

alkotótevékenységgel támogatva a kreativitásfejlesztés egyedülálló lehetőségeként működik. A kreatív gazdaság a világ leggyorsabban fejlődő ága, hisz a mindennapos kihívásokkal szemben mindig új megoldásokra van szükség. A művészetek tantárgy az alkotó feladataiban olyan megoldásra váró problémákat tud meghatározni, amelyek kreatív megoldásokra várnak, a megoldások pedig produktum formájában is bemutatásra kerülnek. Vagyis erősödjön a cselekvő tudatosság, amely hozzájárul a munkájára vonatkozó igényességhez, saját (és családja) életvitelének aktív alakításához, fejlesztéséhez.
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A művészetek tantárgy leginkább a személyiségfejlesztésben betöltött feladata miatt képes a munkavállalói és vállalkozói kompetenciák fejlesztésére. A kreatív feladatmegoldás megköveteli az adott helyzet rugalmas kezelését, az innovatív ötletek, új megoldások megtalálását, a megoldás érdekében a helyzetek értékelését, majd a hatékony döntés céljából a kitartó mérlegelést és döntést. A csoportos feladatmegoldások (például projektfeladatok) esetében a tanuló kipróbálhat ugyanakkor olyan együttműködéseket is, amelyekre a munka világában is szüksége lehet.

A köznevelésben a művészetek tantárgy a művészettel nevelés eszköze, s mint ilyen, általánosan alapozó, vizuális szemlélet kialakítását és fejlesztését tartja elsőrendű feladatának. A célok és a szemlélet megvalósítását segíti a kerettanterv, amely konkrét módszertani segítséget nem biztosít, hisz ez nem feladata, de a fejlesztési követelmények részletezésével teszi konkrétabbá az elvárható fejlesztés irányát. Minden témakör tartalmazza a megvalósításhoz szükséges óraszámajánlást, támaszkodik a Nat által megadott tanulási eredményekre, és minden témakör fejlesztési feladatok és ismeretek, minimális fogalomkészlet megadásával konkretizálja az adott tanítási egység elvárható követelményeit. A tematikai egységek és meghatározott fejlesztési feladatok és ismeretek nem jelölnek időrendi sort, és nem azonosak egy-egy tanóra tananyagával, feladataival. Az egységek rugalmasan kezelhetők, a tanulásszervezés felépítésének logikája mentén történő saját igényű alkalmazás és az adott évfolyamra ajánlott óraszámjavaslatok figyelembevételével. A kerettantervi fejlesztési feladatok értelmezését ugyanakkor példák segítik, amelyek az adott követelmény pontosabb értelmezéséhez adnak ötleteket, illetve inspirálják a helyi tanterv vagy tanmenet tervezését. Egy-egy témakörnél megjelenő fogalmak iskolai feldolgozása természetesen az adott témakör fejlesztési feladataival összekapcsolva értelmezendő. Minden fejlesztési szakaszban és minden témakör esetében csak a belépő új fogalmak jelennek meg, de a már bevezetett fogalmakhoz kapcsolódó tudás elmélyítése és további felhasználása érdekében a fogalmak magasabb évfolyamokon az aktuális fejlesztési feladatoknak megfelelően, az iskola saját igényeinek és a tanulók aktuális fejlettségi szintjének megfelelően ismételhetők.

11-12. évfolyam

Ebben az iskolaszakaszban a művészetek tantárgy szokásos részterületeinek további fejlesztése mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a mérlegelő szemlélet és a problémamegoldó gondolkodás, valamint a szociális attitűd további erősítése. Ezen időszakában rendkívül fontos a reális önértékelés és az önismeret megerősítése, ami a tantárgyhoz kapcsolódó tudásterületek alkotó-befogadó folyamatain keresztül juthat érvényre. Ebben fontos szerepük van az egyéni feladatoknak éppúgy, mint a társadalmi együttműködést mintázó csoporttevékenységeknek. A kortárs környezet médiahasználati szokásai szükségessé teszik a médiatudatosság elvének és gyakorlatának erősítését, vagyis a vizuális megfigyelés és értelmezés segítségével megvalósuló mérlegelő médiaértés kompetenciájának megszilárdítását. Ebből következtethető, hogy e korosztálynál nem pusztán a kifejező képzőművészeti produktumok létrehozása a cél, hanem az is, hogy a tanulók képesek legyenek újszerű technikai eszközök használatával is továbbvinni a hagyományos képalkotási eljárások kialakult gyakorlatát, mint

például a képi elemek elrendezésének alapvető eseteit. A 11–12. évfolyamos tanulóktól elvárható komplex gondolkodás és látásmód lehetőséget nyújt a korábbi évfolyamokon megszerzett ismeretek és tapasztalatok rendszerezésére, a befogadó jellegű vizuális képességek fejlesztésére, ami tovább segíti a problémamegoldó gondolkodás és kreativitás fejlődését.
Az 5–8. évfolyamon megadott műlista képezi a 11–12. évfolyam vizuális ismeretanyagának alapját.

A 11–12. évfolyamon a vizuális kultúra tantárgy óraszáma: 50 óra
A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör	**Javasolt óraszám**
Korszak, stílus, műfaj	10
Kortárs művészeti jelenségek – Művészi koncepció, személyes és társadalmi üzenet	8
A vizuális közlés hatásmechanizmusa – Vizuális információfeldolgozás	6
Digitális képalkotás, közösségi média – Digitális tartalom-előállítás, személyesség	6
Design, divat, identitás – Tervezett környezet, azonosulás	10
Környezet és fenntarthatóság – Természeti és tervezett környezet egyensúlya	10
Összes óraszám:	50

11-12. évfolyam témakörök kibontása:

Korszak, stílus, műfaj	**Javasolt óraszám 10 óra**
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	− a befogadó tevékenység során érti és komplex módon használja a vizuális nyelv eszközeit − a vizuális megjelenések mintáinak önálló megfigyelése és felismerése által konstrukciókat alkot, e megfigyelések szempontjainak összekapcsolásával definiál és következtet − adott feladatmegoldás érdekében meglévő vizuális ismeretei között megfelelően szelektál, a további szakszerű információszerzés érdekében adekvátan keres − az alkotótevékenység során szerzett tapasztalatait önálló feladatmegoldás során beépíti, és az eredményes feladatmegoldás érdekében szükség szerint továbbfejleszti − alkotó feladatmegoldásai során az elraktározott, illetve a folyamatosan újraalkotott belső képeit, képzeteit szabadon párosítja a felkínált tartalmi elemek és látványok újrafogalmazásakor, amelyet indokolni is tud − a vizuális megjelenések elemzése és értelmezése során a befogadó és az alkotó szerepkört egyaránt megismerve reflexióit szemléletesen és szakszerűen fogalmazza meg szövegesen és képi megjelenítéssel is − a művészi hatás megértése és magyarázata érdekében összehasonlít és következtetéseket fogalmaz meg a különböző művészeti ágak kifejezési formáival kapcsolatban − adott és választott vizuális művészeti témában önállóan gyűjtött képi és szöveges információk felhasználásával részletesebb helyzetfeltáró, elemző, összehasonlító, projektmunkát végez − érti és megkülönbözteti a klasszikus és a modern művészet

	kultúrtörténeti összetevőit, közlésformáinak azonosságait és különbségeit − adott feladatnak megfelelően alkalmazza az analóg és a digitális prezentációs technikákat, illetve az ezekhez kapcsolható álló- és mozgóképi lehetőségeket
Fejlesztési ismeretek, tevékenységek	
− Adott vagy választott – vizuális művészet által is feldolgozott – problémák, jelenségek (pl. személyes, környezeti, tudományos, társadalmi, művészeti) önálló feldolgozása és tudatos, vizuális jellegű bemutatása (pl. prezentáció, hagyományos tabló, táblaképpel kísért kiselőadás) a szakszerű kutatás lépéseinek érvényesítésével (pl. cél megfogalmazása, információgyűjtés, beleértve a felhasznált forrás megjelenítését, elemzés, szelektálás, lényegkiemelés). A probléma/téma megfelelő, hatásos bemutatása érdekében az optimális műfaj, stílus, kifejezési eszköz megválasztása, tervezett felhasználása, csoportmunkában is − Meglévő művészettörténeti tudás felhasználásával és célirányos megfigyelések, elemzések alapján reflektív alkotások létrehozása (pl. grafika, fotó, film, festmény, fotósorozat, kollázs), adott történelmi korok, korszakok jellemző problémáinak, jelenségeinek (pl. szabadság, érték, szakralitás, humánum, szülő-gyermek viszony, bűn, identitás, szépség) változását tükröző vizuális művészeti megjelenések megértése és mások számára is érthető bemutatása érdekében, mindezt csoportmunkában is − Egy választott művészettörténeti korszakra, stílusirányzatra (pl. gótika, reneszánsz, barokk, realizmus, századforduló izmusai, op-art, pop-art, land-art, hiperrealizmus) jellemző probléma (pl. valósághoz, transzcendenshez, társadalmi vagy tudományos változásokhoz való viszony) kapcsán önálló információgyűjtés, a probléma, téma önálló értelmezése a vizualitás lehetőségeit is felhasználva (pl. fotósorozattal, prezentációval), reflektálva napjaink kifejezési nyelvére	
Fogalmak	interaktív mű, parafrázis, művészi hatás

Kortárs művészeti jelenségek – Művészi koncepció, személyes és társadalmi üzenet	**Javasolt óraszám 8 óra**
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	− a látható világ vizuális összefüggéseinek megfigyeléseit ok-okozati viszonyoknak megfelelően rendszerezi − alkotó és befogadó tevékenységei során érti és komplex módon használja a vizuális nyelv eszközeit − az alkotótevékenység során szerzett tapasztalatait önálló feladatmegoldás során beépíti, és az eredményes feladatmegoldás érdekében szükség szerint továbbfejleszti − alkotó feladatmegoldásai során az elraktározott, illetve a folyamatosan újraalkotott belső képeit, képzeteit szabadon párosítja a felkínált tartalmi elemek és látványok újrafogalmazásakor, amelyet indokolni is tud − a vizuális megjelenések elemzése és értelmezése során a befogadó és az alkotó szerepkört egyaránt megismerve reflexióit szemléletesen és szakszerűen fogalmazza meg szövegesen és képi megjelenítéssel is − a művészi hatás megértése és magyarázata érdekében összehasonlít és következtetéseket fogalmaz meg a különböző művészeti ágak kifejezési formáival kapcsolatban − adott vagy választott kortárs művészeti üzenetet személyes viszonyulás alapján, a társadalmi reflexiók kiemelésével értelmez − képalkotás és tárgyformálás során autonóm módon felhasználja személyes tapasztalatait a hiteles kifejezési szándék érdekében a választott médiumnak megfelelően − saját munkáit bátran újraértelmezi és felhasználja további

	alkotótevékenység során − vizuális megjelenéseket, alkotásokat újraértelmez, áttervez és módosított kifejezési szándék vagy funkció érdekében újraalkot − adott feladatmegoldás érdekében ötleteiből rendszert alkot, a célok érdekében alkalmas kifejezési eszközöket és technikákat választ, az újszerű ötletek megvalósítása érdekében szabályokat újraalkot
Fejlesztési ismeretek, tevékenységek	
− A személyes érdeklődésben jelenlevő, társadalom- vagy természettudományos ismeretek által megalapozott absztrakt fogalmak megjelenítése jelen korunk képalkotó lehetőségeivel − A XX. századi magyar szobrászat jelentősebb alkotásainak (Szervátius Tibor, Schaar Erzsébet, Borsos Miklós, Vilt Tibor, Melocco Miklós és Kovács Margit munkái) megismerése anyaghasználat és kifejezés tekintetében. Összefüggések keresése a művészi kifejezés és anyaghasználat kapcsolatában - A művészetben használt legfontosabb alkotói technikák (pl. egyedi és sokszorosított grafika, olaj vagy vizes alapú festmény) felismerése, a művészi kifejezésben betöltött szerepének elemzése. - Újmediális művészeti jelenségek konkrét elemző vizsgálata. - Tematikus ábrázolások elemzése a művészetben (pl. emberábrázolás, térábrázolás, mozgásábrázolás), legfontosabb válto¬zások lényegének kiemelése és összegzése a különböző művészettörténeti korszakokban. - Mű és környezetének elemző vizsgálata több szempont szerint, konkrét művészeti példák alapján (pl. oltárkép, köztéri szobor, installáció, land-art, street art munka)	
Fogalmak	koncepció, önreflexió/társadalmi reflexió, posztmodern jelenségek, kísérleti művészet

A vizuális közlés hatásmechanizmusa – Vizuális információfeldolgozás	**Javasolt óraszám 6 óra**
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	− a látható világ vizuális összefüggéseinek megfigyeléseit ok-okozati viszonyoknak megfelelően rendszerezi − alkotó és befogadó tevékenységei során érti és komplex módon használja a vizuális nyelv eszközeit − a vizuális megjelenések mintáinak önálló megfigyelése és felismerése által konstrukciókat alkot, e megfigyelések szempontjainak összekapcsolásával definiál és következtet, mindezt társaival együttműködve alkotótevékenységébe is beilleszti − adott feladatmegoldás érdekében meglévő vizuális ismeretei között megfelelően szelektál, a további szakszerű információszerzés érdekében adekvátan keres − adott és választott vizuális művészeti témában önállóan gyűjtött képi és szöveges információk felhasználásával részletesebb helyzetfeltáró, elemző, összehasonlító, projektmunkát végez − megfelelő érvekkel alátámasztva, mérlegelő szemlélettel viszonyul az őt körülvevő kulturális környezet vizuális értelmezéseinek mediális csatornáihoz, amit társaival is megvitat − különböző mediális produktumokat vizuális jelrendszer, kommunikációs szándék és hatáskeltés szempontjából elemez, összehasonlít, és következtetéseit társaival is megvitatja − bemutatás, felhívás, történetmesélés érdekében térbeli és időbeli folyamatokat, történéseket, cselekményeket különböző eszközök segítségével rögzít

	− tervezési folyamat során a gondolkodás szemléltetése érdekében gondolatait mások számára is érthetően, szövegesen és képpel dokumentálja; − valós célokat szolgáló, saját kommunikációs helyzetnek megfelelő, képes és szöveges üzenetet felhasználó vizuális közlést hoz létre társaival együttműködésben is − szabadon választott témában társaival együtt ok-okozati összefüggéseken alapuló történetet alkot, amelynek részleteit vizuális eszközökkel is magyarázza, bemutatja − adott téma újszerű megjelenítéséhez illő technikai lehetőségeket kiválaszt és adott vizuális feladatmegoldás érdekében megfelelően felhasznál − technikai képnél és számítógépes környezetben felismeri a manipuláció lehetőségét, és érti a befolyásolás vizuális eszközeinek jelentőségét − egyéni munkáját hajlandó a közösségi alkotás érdekei alá rendelni, a hatékonyság érdekében az együttműködésre törekszik
Fejlesztési ismeretek, tevékenységek	
− Példák alapján a filmnyelv eszközeinek (pl. képkivágás, kameraállás, kameramozgás, fény, hang, vágás/filmidő) elemző vizsgálata során önálló következtetések megfogalmazása és a tapasztalatok felhasználása adott cél (pl. elbeszélés, figyelemfelhívás, tájékoztatás, ismeretterjesztés), illetve adott cél továbbgondolása (pl. rövidfilmek készítése az eltérő szereplők szemszögéből, antireklám/antikampányfilm, álhírműsor, fiktív ismeretterjesztő filmkészítés), mozgóképi megjelenések létrehozása érdekében csoportmunkában − Egyszerű animációs technikák (pl. tárgymozgatás, papírkivágás, homokba rajzolás) felhasználásával változatos célokat következetesen szolgáló mozgókép (pl. reklámfilm, zenei klip, adott vers inspirálta filmetűd) elkészítése csoportmunkában, és a produktum közös értelmezése, értékelése − Példák alapján a mozgókép hatásmechanizmusának elemző vizsgálata különféle szempontok alapján (pl. hangulatkeltés, montázs, sztereotípia, eredeti megoldások, célközönség elérése) - A tapasztalati valóság és a médiában megjelenő reprezentált valóság összehasonlító vizsgálata és önálló bemutatása különböző mediális megjelenések esetében (pl. hírműsor/hírportál, tévéreklám, valóságshow, dokumentumfilm)	
Fogalmak	média, médium, technikai kép, filmnyelvi eszközök, montázselv, sztereotípia, célközönség/célcsoport, reprezentált valóság/virtuális valóság

Digitális képalkotás, közösségi média – Digitális tartalom-előállítás, személyesség	**Javasolt óraszám 6 óra**
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	− alkotó és befogadó tevékenységei során érti és komplex módon használja a vizuális nyelv eszközeit − adott feladatmegoldás érdekében meglévő vizuális ismeretei között megfelelően szelektál, a további szakszerű információszerzés érdekében adekvátan keres − megfelelő érvekkel alátámasztva, mérlegelő szemlélettel viszonyul az őt körülvevő kulturális környezet vizuális értelmezéseinek mediális csatornáihoz, amit társaival is megvitat − vizuális jelrendszer, kommunikációs szándék és hatáskeltés szempontjából különböző mediális produktumokat elemez, összehasonlít, és következtetéseit társaival is megvitatja - adott feladatnak megfelelően alkalmazza az analóg és a digitális

	prezentációs technikákat, illetve az ezekhez kapcsolható álló- és mozgóképi lehetőségeket − saját munkáit bátran újraértelmezi és felhasználja további alkotótevékenység során − valós célokat szolgáló, saját kommunikációs helyzetnek megfelelő, képes és szöveges üzenetet felhasználó vizuális közlést hoz létre társaival együttműködésben is − technikai képnél és számítógépes környezetben felismeri a manipuláció lehetőségét, és érti a befolyásolás vizuális eszközeinek jelentőségét − egyéni munkáját hajlandó a közösségi alkotás érdekei alá rendelni, a hatékonyság érdekében az együttműködésre törekszik
Fejlesztési ismeretek, tevékenységek	
− Többféle célt (pl. oktatás, szórakozás, információszolgáltatás, közösségépítés) szolgáló, választott online tartalom, megjelenés elemző vizsgálata a vizuális jellemzők leírása és elemzése céljából, egyénileg és csoportmunkában is − Választott, személyes tartalmakat bemutató online megjelenések (pl. blog, vlog, személyes profil közösségi médiában) elemzése vizualitás és tartalomszervezés (pl. kép és szöveg aránya, menürendszer/címek és tartalmak megfelelése, színek kommunikációs funkciója, interaktivitás, hipertextualitás) szempontjából, és a tapasztalatok bemutatása és megvitatása egyénileg vagy csoportmunkában − A sztárjelenség kulturális hátterének elemző vizsgálata példák alapján, a tapasztalatok felhasználása játékos feladatokban (pl. fiktív szuperhős bemutatása különböző vizuális eszközökkel, szelfikészítés különböző kifejezési szándék érdekében, youtuber-témák gyűjtése különböző szempontok szerint, vlog készítése szokatlan/abszurd témában), a személyes célok következetes alkalmazása érdekében (pl. profilkészítés, kreatív „instasztori” készítése)	
Fogalmak	újmédia, virtuális világ, közösségi média, társadalmi nyilvánosság

Design, divat, identitás – Tervezett környezet, azonosulás	**Javasolt óraszám 10 óra**
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	− a látható világ vizuális összefüggéseinek megfigyeléseit ok-okozati viszonyoknak megfelelően rendszerezi; − a vizuális megjelenések mintáinak önálló megfigyelése és felismerése által konstrukciókat alkot, e megfigyelések szempontjainak összekapcsolásával definiál és következtet, mindezt társaival együttműködve alkotótevékenységébe is beilleszti; − adott feladatmegoldás érdekében meglévő vizuális ismeretei között megfelelően szelektál, a további szakszerű információszerzés érdekében adekvátan keres; − új ötleteket is felhasznál képek, tárgyak, terek megjelenítésének, átalakításának, rekonstruálásának megvalósításánál síkbeli, térbeli és időbeli produktumok létrehozása esetében; − adott szempontok alapján érti és megkülönbözteti a történeti korok és a modern társadalmak tárgyi és épített környezetének legfontosabb jellemzőit; − tervezési folyamat során a gondolkodás szemléltetése érdekében gondolatait mások számára is érthetően, szövegesen és képpel dokumentálja; − képalkotás és tárgyformálás során autonóm módon felhasználja személyes tapasztalatait a hiteles kifejezési szándék érdekében a választott

	médiumnak megfelelően; − saját munkáit bátran újraértelmezi és felhasználja további alkotótevékenység során; − adott feladatmegoldás érdekében ötleteiből rendszert alkot, a célok érdekében alkalmas kifejezési eszközöket és technikákat választ, az újszerű ötletek megvalósítása érdekében szabályokat újraalkot; − a leghatékonyabb megoldás megtalálása érdekében felméri a megoldási lehetőségeket és azok feltételeit, amelyek komplex mérlegelésével hoz döntést az adott feladatokban.
Fejlesztési ismeretek, tevékenységek	
− Az építészettörténet különböző korszakaiból (pl. ókor, romanika, gótika, reneszánsz, barokk, klasszicizmus, eklektika, szecesszió, modern, posztmodern, kortárs) választott példák összehasonlító vizsgálata, csoportosítása különböző szempontok szerint (pl. funkció, szerkezet, építőanyag, térlefedés, tömeg, homlokzattagolás), a tapasztalatok különböző játékos vizuális megjelenítésével (pl. gyors szabadkézi rajz, alaprajz rekonstruálása, makett készítése) − Az organikus építészet célkitűzéseinek és formanyelvének (Le Corbusier, Hundertwasser, Gaudi) megfigyelése után valós vagy fiktív gyárépület rajzának kreatív, funkcióváltoztató átalakítása rajzban − Kós Károly, Makovecz Imre és Csete György munkásságának megismerése után közösségi tér és környezetének megtervezése organikus szemlélettel. A tervek alapján makett készítése szabadon választott anyag- és eszközhasználattal − Személyes példák alapján az aktuális divatot és annak rövid távú változásait befolyásoló tényezők (pl. tárgyi környezet, fogyasztói szokások, társadalmi-gazdasági-kulturális háttér) elemző vizsgálata kreatív feladatokban (pl. stíluslap készítése, karakterteremtés adott szempontoknak megfelelően, fiktív brand tervezése adott cél érdekében) a saját identitás erősítése céljából − A XIX-XX. századi magyar tárgykultúra egy-egy jellemző termékének, gyártójának (pl. Zsolnay épületkerámia, Hollóházi és Herendi porcelán, Csepel biciklik és motorkerékpárok, Ikarusz busz, Kandó mozdony, Ganz gépgyártás, Tisza cipő) megismerése és társakkal való megismertetése prezentáció formájában. Az adott termék formatervezésében tetten érhető társadalmi vonatkozások, a forma és funkció viszonya, a termékek ikonikus jellegének, az e mögött álló okok, a kultúrkörben betöltött szerep bemutatása. A fentiekből választott témakör tárgyának értelmezése és alkotómunkában történő újrafogalmazása. A tervezett és létrehozott alkotásban saját korunk elvárásaira való reagálás	
Fogalmak	térszervezés, design, divat, identitás, brand, designgondolkodás

Környezet és fenntarthatóság – Természeti és tervezett környezet egyensúlya	**Javasolt óraszám 10 óra**
A témakör nevelési-fejlesztési céljai	− a látható világ vizuális összefüggéseinek megfigyeléseit ok-okozati viszonyoknak megfelelően rendszerezi − a vizuális megjelenések mintáinak önálló megfigyelése és felismerése által konstrukciókat alkot, e megfigyelések szempontjainak összekapcsolásával definiál és következtet, mindezt társaival együttműködve alkotótevékenységébe is beilleszti − adott feladatmegoldás érdekében meglévő vizuális ismeretei között megfelelően szelektál, a további szakszerű információszerzés érdekében adekvátan keres − az alkotótevékenység során szerzett tapasztalatait önálló feladatmegoldás során beépíti, és az eredményes feladatmegoldás

	érdekében szükség szerint továbbfejleszti − új ötleteket is felhasznál képek, tárgyak, terek megjelenítésének, átalakításának, rekonstruálásának megvalósításánál síkbeli, térbeli és időbeli produktumok létrehozása esetében − a vizuális alkotás során befogadó és az alkotó szerepkört egyaránt megismerve reflexióit szemléletesen és szakszerűen fogalmazza meg szövegesen és képi megjelenítéssel is − személyes élményei alapján elemzi a tárgy- és környezetkultúra, valamint a fogyasztói szokások mindennapi életre gyakorolt hatásait és veszélyeit, és ezeket társaival megvitatja − adott vagy választott célnak megfelelően, környezetátalakítás érdekében, társaival együttműködésben, környezetfelméréssel alátámasztva tervet készít, amelyet indokolni is tud − tervezési folyamat során a gondolkodás szemléltetése érdekében gondolatait mások számára is érthetően, szövegesen és képpel dokumentálja; − vizuális megjelenéseket, alkotásokat újraértelmez, áttervez, és módosított kifejezési szándék vagy funkció érdekében újraalkot − a leghatékonyabb megoldás megtalálása érdekében felméri a megoldási lehetőségeket és azok feltételeit, amelyek komplex mérlegelésével hoz döntést az adott feladatokban
Fejlesztési ismeretek, tevékenységek	
− Lokális vagy globális környezeti problémára (pl. természet, levegő, víz, fény, közlekedés, fogyasztói szemlélet, nagyvárosi lét, civilizációs fenyegetettség) reflektáló alkotás, produktum (pl. köztéri alkotás, akció, interaktív tér, esemény, szerkezet, közösségi médium kampány, installáció) tervének, makettjének létrehozása. A tervek megfelelő elkészítése érdekében a választott probléma (pl. vízpocsékolás, ballagók lufieregetése, szemetes járda, buszmegálló-rongálás), helyszín (pl. település, köztér, parkoló, víztorony, iskola) és az ideális megjelenítés eszközeinek (pl. eseménymű vészet, reklám, látvány, hang, filmnyelvi eszközök) tanulmányozása, felmérése egyénileg és csoportmunkában − A történeti korok és a modern társadalmak környezetalakítási jellemzőinek mérlegelő felhasználásával, esztétikai és funkcionális szempontok érvényesítésével saját, közvetlen környezetben megoldásra váró környezeti problémák (pl. kocogók, futók számára megfelelő hely, szemétgyűjtés, -tárolás, csomagolóanyagok mennyiségének csökkentése) megoldásához tervek, koncepciók elkészítése, csoportmunkában is, a koncepció jól értelmezhető vizuális és szöveges bemutatásával − A fenntarthatóság és környezettudatosság irányelveinek megfelelő ideális élettér (pl. lakás, kert, park, falu, város, iskola, úthálózat) természeti és épített, tárgyi környezetének harmóniájára, egyensúlyára fókuszáló tervezés (pl. környezetbe olvadó építészet, land art), a kortárs környezetalakítás jellemzőinek, a designgondolkodás problémamegoldásra ösztönző lehetőségeinek inspiratív felhasználásával, csoportmunkában is − A műemlékvédelem korszerű irányelveinek megismerése. A lakóhelyen vagy annak környékén található, felújításra váró épületről prezentáció tartása az épületet konzerváló vagy funkcióváltó átépítéssel kapcsolatban.	
Fogalmak	fenntartható fejlődés, személyes/közösségi tér, ökológiai lábnyom, ergonómia, minimál tér

Ajánlott műtípusok, művek, alkotók 11 – 12. évfolyam

Amennyiben a különböző korok és kultúrák feldolgozását kronologikus megközelítésben végezzük, az részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistája az irányadó a műtípusok, művek,

alkotók szemléltetésére. E listában kronológiai sorrendben találhatók a feldolgozásra ajánlott művek az őskortól napjainkig. A listában a képzőművészeti alkotásokon kívül jelentősebb, stílusteremtő tárgyak, tárgytípusok, fotók, népművészeti és Európán kívüli kultúrák műtárgyai és tárgyi emlékei is megtalálhatók. E listában szereplő tárgyakon és műtárgyakon kívül a szemléltetés anyagát tematikus módon is válogathatjuk.

A válogatás fontos szempontja, hogy a bemutatott művek az egyetemes művészettörténet legjelentősebb és tipikus műveivel szemléltessék a témát, illetve hangsúly kerüljön a magyar művészet- és építészettörténetben megtalálható leglényegesebb példákra is. A részletes érettségi vizsgakövetelmény műlistájában ajánlott műveken és alkotókon kívül adott témák szemléltetésére további műtípusok és művek is felhasználhatók. A tananyag tematikus szempontú megközelítése esetében a válogatás fontos szempontja, hogy az adott téma függvényében ne csak művészettörténeti, hanem nyitottabban értelmezett kultúrtörténeti, építészeti- és tárgytörténeti példák is bemutatásra kerüljenek, továbbá hogy adott esetben a magas művészet példáin kívül populárisabb irányzatok egyformán szemléltessék az adott tartalmat, illetve hogy tértől (pl. Európán kívüli kultúrákból származó művek) és időtől (pl. akár kortárs művek) független példák is szemléltessék a tananyagot. Fontos továbbá, hogy a vizuális kommunikáció, valamint a tárgy- és környezetkultúra részterületek szemléltetéséhez a kortárs kultúrából, a történelmi korokból, illetve a közelmúltból származó példákat is felhasználhatjuk.

DIGITÁLIS KULTÚRA

A digitális átalakulás komoly kihívást jelent mind oktatási rendszerünk, mind a felnőttoktatásban, munka mellett tanulók (és azon belül is az idősebb generációk) számára. Ahhoz ugyanis, hogy a felnőttek sikeresen érvényesüljenek a társadalmi életben és megfeleljenek a gazdaság munkaerőpiaci elvárásainak, el kell sajátítaniuk a felmerülő problémák digitális eszközökkel, eljárásokkal történő megoldását is. Alapvető követelmény, hogy ennek elvi és gyakorlati kérdéseit folyamatosan kövessék, tudásukat bővítsék, és azt szükség esetén felelősséggel osszák meg. Mivel az informatikai eszközök fejlődése folyamatosan olyan új lehetőségeket tár fel, amelyekkel korábban nem találkoztunk, a felnőtt tanulók digitális kompetenciájának fejlesztése nem csupán az informatikai tudás átadását jelenti, hanem a felnőtt tanulók digitális kultúrájának sokoldalú fejlesztését is igényli. Ez természetesen valamennyi tanulási területen megjelenik, azonban a szükséges szakmai és módszertani hátteret és koherenciát a digitális kultúra tantárgy biztosítja.

A digitális kultúra tanítása felhasználói szemléletű, a fókusz a gyakorlati problémák megoldásán van, amelyben nagy szerepet kell kapnia a felnőtt tanulók kreativitásának és együttműködésének is. Cél a problémák tudatos, célszerű és hatékony kezelésének elsajátítása. A felnőtt középiskolai korosztálynál is fontos, hogy a hagyományos PC-központú megközelítés helyett egy sokkal szélesebb spektrumot bemutató és használó rendszert mutassunk be, ami hatékony eszköz az együttműködéshez. Az elterjedtebb szolgáltatások megismerésével egyidejűleg a felnőtt tanuló elsajátítja a rendszerek felhasználását a csoportmunka, projektmunka, távoktatás szervezésében, lebonyolításában, amelyek a felnőttképzésben nagy hangsúlyt kapnak. A foglalkozások tervezésében és lebonyolításában az eltérő tudásszinttel rendelkező tanulók fejlesztése terén nagy lehetőségeket kínál a digitális technológia alkalmazása.

A digitális kultúra tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A digitális kultúra tanulása során a felnőtt tanuló képessé válik a digitális környezetben, felhőalapú információmegosztó rendszerekben megszerezhető tudáselemek keresésére, szűrésére, rendszerezésére, továbbá tudásépítő folyamataikban való alkotó felhasználására.

A kommunikációs kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy fejleszti az eszközhasználatot, így különösen a kommunikációs eszközök használatát.

A digitális kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy elsősorban a digitális kompetenciákat fejleszti. Ezeket a felnőtt tanuló képes lesz egyéb tudásterületeken, a mindennapi életben is alkalmazni. A tantárgy segíti a kreatív alkotótevékenységhez szükséges képességek kialakítását és fejlesztését is.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A digitális kultúra keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanulónak a problémák megoldása során szükséges analizáló, szintetizáló és algoritmizáló gondolkodását.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanuló online térben történő közös feladatmegoldáshoz, kapcsolatteremtéshez, alkotótevékenységhez szükséges képességeit, továbbá fejleszti a felelősségtudatot a különböző felületeken való információmegosztás során. Az online térben elősegíti a szerepelvárásoknak megfelelő kommunikációs stílus kialakítását.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység kialakítja azokat a biztos és koherens kompetenciákat, melyek birtokában lehetőség nyílik az önkifejezési tevékenységek szélesebb körben történő bemutatására.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A digitális kultúra tantárgy keretében végzett tevékenység fejleszti a felnőtt tanuló azon képességét, hogy alkalmazkodni

tudjon a változó környezethez, képes legyen tudását folyamatosan felülvizsgálni és frissíteni, ahogyan azt a munkaerőpiac megkívánja. Fejleszti továbbá a munka világában alapkövetelményként megjelenő élethosszon át tartó tanulás és flexibilitás képességét.
A digitális kultúra tantárgy fejlesztési feladatait a Nat a középiskolában is négy témakör köré szervezi, amelyek szervesen kapcsolódnak egymáshoz.
Az *informatikai eszközök használata* fejlesztési területet integráltan dolgozzuk fel akkor, amikor az adott eszköz használata azt szükségessé teszi. A felnőtt tanuló ugyanakkor több olyan témakörrel is találkozik, ahol az elméleti háttér fontos alapokat biztosít a feladatok gyakorlati megoldásához (pl. grafika, adatbázis-kezelés). A tananyag feldolgozása során támaszkodnunk kell a felnőtt tanulók különböző informális tanulási utakon megszerzett tudására, melyet kiegészítünk, rendszerezünk. A javasolt óraszám nem egyszeri, lezárható témafeldolgozást jelent, hanem egy becsült, összegzett tervezetet.
A *digitális írástudást* a középiskolás felnőtt tanulóktól a többi tantárgy tananyagának feldolgozása során, a munkahelyen, a hétköznapi életben, és ha tovább tanul, akkor a felsőoktatásban is elvárják. A digitális írástudás alapjait a felnőtt tanulók az általános iskolai képzésben nem biztos, hogy megszerezték (ha esetleg évek vagy akár évtizedek teltek el az általános iskolába járás és jelenlegi tanulmányaik között). Ezért a tananyag feldolgozása során a tanárnak fel kell mérnie a felnőtt tanulók szintjét és igényeit, és ehhez igazodva kell kialakítani a feldolgozandó tananyagot. Nem egy szoftver részletes funkcionalitásának ismeretére kell törekednünk, hanem arra, hogy a felnőtt tanulók megismerjék az alapvető „filozófiát”, és azt később egy új verziószám alatt vagy más programnál is bátran merjék alkalmazni. Továbbá használják az online segítségeket (videók, fórumok stb.). Ki kell alakítani a megfelelő szemléletet ahhoz, hogy a tanuló a későbbiekben olyan szoftvereket is bátran, önállóan megismerjen, alkalmazzon, amelyek nem voltak részei a formális iskolai tanulmányának.
A *problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel* a hétköznapi élethelyzetek, a tanulási feladatok, a munkavégzés, a felsőoktatás fontos részét képezi. A feladatok eredményes megoldásához azok megértése, részekre bontása és tervezett, precíz végrehajtása szükséges. A problémamegoldás egyre gyakrabban digitális eszközökkel történik, ezért a digitális kultúra tantárgy tanulási eredményei között kiemelt szerepet kap.
Az algoritmizálás, programozás ismerete elősegíti az olyan elvárt készségek fejlesztését, amelyek a digitális eszközökkel történő problémamegoldásban, a kreativitás kibontakozásában és a logikus gondolkodásban nélkülözhetetlenek. A középfokú oktatásban fontos szerepet kap az algoritmusok megfogalmazása, létrehozása és adott problémák megoldása során azok alkalmazása. Sokan lehet, hogy még soha nem találkoztak programozással, így a tanárnak szinte az alapoktól kell kezdenie a tanítást grafikus felületet is kezelő fejlesztői környezetben egy könnyen tanulható programozási nyelven (lehetőleg olyan nyelvvel, amelyhez magyar nyelven található online segítség). Célszerű a fejlesztői környezetet és a programozási nyelvet úgy megválasztani, hogy az lehetőséget adjon az elterjedt grafikus felületek alkalmazására, továbbá könnyen kezelhető és hiteles, azaz akár ipari környezetben is elterjedt legyen.
Az *információs technológiákat* nem csak a digitális szolgáltatások igénybevételéhez használjuk, azok ma már az állampolgári jogok és kötelezettségek teljesítéséhez is szükségesek. A webes és mobilkommunikációs eszközök széles választéka, felhasználási területük gazdagsága lehetővé teszi a tanórák rugalmas alakítását, és szükségessé teszi a felnőtt tanulók bevonását a tanulási folyamat tervezésébe, egyéni adottságaikhoz, szükségleteikhez igazítva – beleértve ebbe a felnőtt tanulók saját mobileszközeinek alkalmazását is. A témakör feldolgozása során nem a technikai újdonságokra kell helyezni a hangsúlyt, hanem az „okos eszközök” „okos használatára”, vagyis a tudatos felhasználói és vásárlói magatartás alakítására, a biztonsági okokból bevezetett korlátozások megismerésére és elfogadására.

A felnőtt tanulók középiskolájának viszonylag csekély óraszáma és egyéb sajátosságok miatt kiemelten fontos, hogy a digitális kultúra tantárgy minden lehetséges alkalommal szerepet kapjon más tantárgyak tanításában, a felkészülésben. Olyan sok így a „kapcsolódási pont", hogy ezek felsorolása is szükségtelen. Cél, hogy minden esetben használják a számítógép, mobileszközök és a hálózatok adta lehetőségeket, és mint eszközök ezek váljanak ismertté és megszokottá a tanulók számára. A hangsúlyok az elméleti kérdésekről a felhasználói gyakorlatra helyeződnek.
A felnőttek középiskolájának kerettanterve azt feltételezi, hogy általános iskolai vagy szakmai tapasztalataik során a tanulók már rendelkeznek alapfokú informatikai ismeretekkel. Amennyiben ez valóban így igaz, akkor képesek a többi műveltségterület anyagának elsajátításához használni és — amennyiben kapnak rá lehetőséget — az órákon alkalmazni ezt. A tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy nagyon vegyes az osztályok digitális tudással kapcsolatos ismerete és gyakorlata. Fontos, hogy jól mérjük fel a felnőtt tanulók ismereteit és céljait (munkához mit használnak, ki akar érettségizni informatikából, továbbtanulni ki szeretne, esetleg programozónak készül-e valaki). A kerettanterv nagyfokú szabadságot ad ahhoz, hogy ennek megfelelően alakítsuk a tanmenetet. Az eltérő tudásszinttel rendelkező tanulók fejlesztése terén nagy lehetőségeket kínál a digitális technológia alkalmazása. A jelenkor kihívásaira reagálva az iskolai tanulás és különösképpen a digitális kultúra tantárgy feladata, hogy támogassa a felnőtteket a technológiával való kapcsolattartásban, segítsen nekik kibővíteni és kiterjeszteni a technológia használatát a projektfeladatok teljesítésében, az önálló és csoportos tanulásban, az önképzésben, szem előtt tartva a kreatív alkalmazás ösztönzését.

9–11. évfolyam

A 9–11. évfolyamon a digitális kultúra tantárgy alapóraszáma a felnőttek középiskolája esti munkarendjében: 90 óra (36-36-18).

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Esti
Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata	22
Információs társadalom, e-Világ	3
Mobiltechnológiai ismeretek	4
Szövegszerkesztés	10
Számítógépes grafika	7
Multimédiás dokumentumok készítése	3
Online kommunikáció	3
Publikálás a világhálón	7
Táblázatkezelés	14
Adatbázis-kezelés	13
A digitális eszközök használata	4
Összes óraszám:	90

TÉMAKÖR: **Algoritmizálás, formális programozási nyelv használata**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **22 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- érti az egyszerű problémák megoldásához szükséges tevékenységek lépéseit és kapcsolatukat;
- ismeri a következő elemi adattípusok közötti különbségeket: egész, valós szám, karakter, szöveg, logikai;
- ismeri az elemi és összetett adattípusok közötti különbségeket;

– érti egy algoritmusleíró eszköz alapvető építőelemeit;
– érti a típusalgoritmusok felhasználásának lehetőségeit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– példákban, feladatok megoldásában használja egy formális programozási nyelv fejlesztői környezetének alapszolgáltatásait;
– szekvencia, elágazás és ciklus segítségével algoritmust hoz létre, és azt egy magas szintű formális programozási nyelven kódolja;
– a feladat megoldásának helyességét teszteli;
– tapasztalatokkal rendelkezik hétköznapi jelenségek számítógépes szimulációjáról;
– hétköznapi, oktatáshoz készült szimulációs programokat használ;
– tapasztalatokat szerez a kezdőértékek változtatásának hatásairól a szimulációs programokban.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Az algoritmikus gondolkodást segítő informatikai eszközök és szoftverek használata
– Hétköznapi tevékenységekből a folyamat és az adatok absztrakciója
– A problémamegoldó tevékenység tervezési és szervezési kérdései
– A problémamegoldáshoz tartozó algoritmuselemek megismerése. Algoritmus leírása egy algoritmusleíró eszköz segítségével
– Az algoritmus végrehajtásához szükséges adatok és az eredmények kapcsolatának vizsgálata
– Az elemi adatok és sorozatok megkülönböztetése, kezelése és használata
– Szekvencia, elágazások és ciklusok
– Példák típusalgoritmus használatára
– A vezérlési szerkezetek megfelelői egy formális programozási környezetben
– Egyszerű algoritmusok tervezése az alulról felfelé építkezés és a lépésenkénti finomítás elvei alapján
– Elágazások, feltételek kezelése, többirányú elágazás, ciklusok
– Változók, értékadás. Eljárások, függvények alkalmazása
– A program megtervezése, kódolása, tesztelése
– Az objektumorientált szemlélet megalapozása
– Mások által készített alkalmazások paramétereinek a program működésére gyakorolt hatásának vizsgálata

FOGALMAK

algoritmuselemek, tervezési folyamat, adatok absztrakciója, algoritmusleírási mód, szekvencia, elágazás, ciklus, egész szám, valós szám, karakter, szöveg, tömb, logikai adat, egyszerű algoritmusok tervezése, vezérlési szerkezetek, eljárás, függvény, kódolás, típusfeladatok, tesztelés, hibajavítás, objektumorientáltság, hatékonyságvizsgálat

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Egy formális programozási nyelv megismerése közösen megoldott egyszerű példákon keresztül, illetve online segédanyagok felhasználásával (pl. videók, weboldalak)
– Típusok, változók és vezérlőszerkezetek (szekvencia, elágazás, ciklus) tudatos választását igénylő feladatok önálló megoldása, a választás indoklása
– Programozási feladatok megoldása során algoritmusok megismerése, leírása és kódolása
– Az algoritmusok és az adatszerkezetek kapcsolatának használatát igénylő programozási feladatok megoldása, a választás indoklása
– Konkrét programozási feladathoz kapcsolódó algoritmusok leírása egy lehetséges módszerrel
– Feladat megoldása során a fejlesztői környezet lehetőségeinek használata (pl. tesztelés)

- Feladatmegoldás strukturálatlan algoritmussal és függvények, eljárások használatával
- Olyan problémák közös megoldása, amelyek során a függvények, eljárások paraméterezése a paraméterátadás különböző típusainak alkalmazását igényli
- Egy saját vagy más által készített program tesztelése
- Adott feladathoz készült különböző megoldások közös megbeszélése
- Hétköznapi és más tantárgyakhoz kapcsolódó feladatok egyszerű algoritmusának tervezése és kódolása
- Egy feladatot megoldó eljárás leírása egy algoritmusleíró eszközzel
- Az algoritmus végrehajtásához szükséges adatok és eredmények kapcsolatának meghatározása
- Típusalgoritmusok – összegzés, másolás, eldöntés, maximumkiválasztás – használatát igénylő problémamegoldás iskolai vagy közcélú adathalmazok használatával
- Problémamegoldás a programozási feladatokban, algoritmusok alkalmazása konkrét feladatokban önállóan és teammunkában
- Adott probléma megoldása vizuális és karakteres fejlesztői környezet használatával is
- A vizuális fejlesztő környezet alapvető osztályainak, azok jellemzőinek, tulajdonságainak, metódusainak használatát igénylő játékos feladatok (pl. tili-toli, aknakereső, memory)
- Az alapvető vezérlők használata: címke, nyomógomb, szövegmező, jelölőnégyzet, rádiógomb a felhasználói felület programozásában alkalmazói jellegű feladatok során (pl. megrendelés beviteli felülete)
- Alapvető grafikus vezérlőelemek létrehozása és használata a felhasználó felület programozásában
- A program helyessége, a helyes működés vizsgálata saját vagy más által készített algoritmusban, programban, tapasztalatok közös megbeszélése
- Tesztelés adott nyelvi környezetben, a program különböző kimeneteinek tesztelésére alkalmas mintaadatok előállítása és használata
- Adott feladathoz készült különböző megoldások közös megbeszélése
- Hétköznapi és más tantárgyakhoz kapcsolódó problémák megoldása projektmunkában (pl. mérési eredmények feldolgozásával adott hipotézis vizsgálata, valószínűség-számítási feladatok, demográfiai modellek)

TÉMAKÖR: **Információs társadalom, e-Világ**

JAVASOLT ÓRASZÁM: **3 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- tisztában van az e-Világ – e-szolgáltatások, e-ügyintézés, e-kereskedelem, e-állampolgárság, IT-gazdaság, környezet, kultúra, információvédelem – biztonsági és jogi kérdéseivel.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a gyakorlatban alkalmazza az adatok védelmét biztosító lehetőségeket;
- tisztában van a digitális személyazonosság és az információhitelesség fogalmával.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az információ megjelenési formái, jellemzői
- Az információhitelesség ellenőrzésének módjai
- A személyes adatok védelmének fontosabb szabályai
- A személyes adatokkal kapcsolatos etikai szabályok és törvényi előírások
- Az egyén és a közösség kapcsolata az információs társadalomban
- Az e-szolgáltatások főbb ismérvei

FOGALMAK
adat, információ, csatorna, személyes adat, e-ügyintézés, e-személyi igazolvány, e-kereskedelem, e-gazdaság, e-szolgáltatások, e-közigazgatás, digitális állampolgárság, ügyfélkapu, elektronikus aláírás, álhír, lánclevél, GDPR, adatbiztonság, információvédelem

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Az állampolgári jogok és kötelességek online gyakorlása, például bejelentkezés egészségügyi vizsgálatra vagy közérdekű adatok keresése
- Az elektronikus kommunikáció gyakorlatában felmerülő problémák megismerése, valamint az ezeket megelőző vagy ezekre reagáló biztonságot szavatoló beállítások megismerése, használata
- Személyes adatok kérésének, rögzítésének megfigyelése a közösségi portálokon, a keresőmotorok használatában
- Az adatok és az online identitás védelmét biztosító lehetőségek alkalmazása, például a közösségi oldalakon elérhető személyes adatok keresése, korlátozása és törlése
- Munkahelyi környezetnek megfelelő e-szolgáltatások használata
- Az információs társadalom múltjában kijelölt szakasz (például PC-k története vagy ötödik generációs számítógépek) projektmódszerrel történő feldolgozása
- Az állampolgári jogok és kötelességek megadott területen történő online gyakorlása, e-ügyintézés és e-állampolgárság
- Az elektronikus kommunikáció gyakorlatában felmerülő problémák megismerése, valamint az ezeket megelőző vagy ezekre reagáló biztonságot szavatoló beállítások megismerése, használata
- Megfigyelések végzése és értelmezése a közösségi portálokon, keresőmotorok használata közben rögzített szokásokról, érdeklődési körökről, személyes profilokról
- Többszempontú, hatékony információkeresési feladatok megoldása más tantárgyak tananyagához kapcsolódó témában

TÉMAKÖR: **Mobiltechnológiai ismeretek**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **4 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri és használja a mobiltechnológiát, kezeli a mobileszközök operációs rendszereit és használ mobilalkalmazásokat.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- az applikációkat önállóan telepíti;
- *céljainak megfelelően használja a mobileszközök és a számítógépek operációs rendszereit;*
- céljainak megfelelő alkalmazást választ, az alkalmazás funkcióira, kezelőfelületére vonatkozó igényeit megfogalmazza.
- *a mobileszközökre fejlesztett alkalmazások használata során együttműködik társaival.*

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- A mobileszközök kezelőfelületének használata, személyre szabása, egyedi igényekhez beállítása
- A mobiltechnológia körébe tartozó eszközök ismerete
- Mobileszközök kezelése, alkalmazások futtatása, telepítése, eltávolítása
- Mobileszközökre tervezett oktató- és oktatást segítő programok használata
- Mobiltechnológiai eszközök segítségével megvalósított együttműködés
- Tantárgyi mobilalkalmazás indítása, használata, beállítása, paraméterek módosítása
- Projektfeladatok megoldása során a csapaton belüli kommunikáció megvalósítása mobileszközökkel

- Alkalmazások erőforrásigényének felmérése
- Mobileszközökre tervezett oktató- és oktatást segítő programok célszerű használata
- Alkalmazás kezelőfelületének és feladatainak specifikálása
- Mobiltechnológiai eszközök segítségével megvalósított együttműködés

FOGALMAK

mobiltechnológia, mobileszköz, alkalmazás, applikáció, alkalmazás telepítése, alkalmazás eltávolítása, kezelőfelület, oktatóprogramok, oktatást segítő programok, hálózati kapcsolat, alkalmazás erőforrásigénye, alkalmazásspecifikáció

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Tanulást és munkát segítő mobilalkalmazás választása, telepítése, eltávolítása
- Mobilalkalmazás indítása, használata, beállítása, paraméterek módosítása
- Projektfeladatok megoldása során a csapaton belüli kommunikáció megvalósítása mobileszközökkel
- Mobilalkalmazások minősítése ergonómiai szempontok alapján
- Mobilalkalmazások minősítése a rendelkezésre álló erőforrások és az alkalmazás hardverigénye alapján

TÉMAKÖR: **Szövegszerkesztés**

JAVASOLT ÓRASZÁM: **10 óra**

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri egy adott feladat megoldásához szükséges digitális eszközök és szoftverek kiválasztásának szempontjait, használja a digitális hálózatok alapszolgáltatásait
- etikus módon használja fel az információforrásokat, tisztában van a hivatkozás szabályaival
- önállóan használja az informatikai eszközöket, elkerüli a tipikus felhasználói hibákat, elhárítja az egyszerűbb felhasználói hibákat.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- speciális dokumentumokat hoz létre, alakít át és formáz meg;
- tapasztalatokkal rendelkezik a formanyomtatványok, a sablonok, az előre definiált stílusok használatáról.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Tipográfiai ismeretek
- Önéletrajz, kérvény, hivatalos levél, formanyomtatvány készítése
- Adatok kezelése, szűrése, rendezése körlevél készítése céljából. Körlevél készítése
- Hosszú dokumentumok készítése, formázása. Élőfej és élőláb kialakítása, lábjegyzet, tartalomjegyzék létrehozása
- Közösen használt dokumentum kezelése, tárolása
- Korrektúra alkalmazása, változások követése. Verziókövetés
- Más tantárgyakhoz kapcsolódó feladatok, formanyomtatványok, hivatalos dokumentumok

FOGALMAK

karakterformázás, bekezdésformázás, élőfej és élőláb, oldal elrendezése, stílus, sablon, körlevél, lábjegyzet, tartalomjegyzék, szakasztörés, hasáb, megosztott dokumentum, megjegyzés, korrektúra, változások követése

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Formanyomtatványok, sablonok alkalmazása, például iratminta, kérdőív készítése
- Önéletrajz, kérvény, hivatalos levél, formanyomtatvány készítése
- Körlevél – például értesítők, meghívók – készítése

- Adott nyersszöveg felhasználásával hosszú dokumentum formázása (például tartalomjegyzék, lábjegyzet beillesztése, hasábok, szakaszonként eltérő laptájolás, élőfej, élőláb kialakítása).
- Más tantárgyakhoz (pl. magyar nyelv és irodalom, történelem) kapcsolódó tanulmány vagy beszámoló készítése projektmunka keretében
- Dokumentumok közös használata online felületen, például csoportmunkában kialakított tartalom létrehozása
- Korrektúra alkalmazása, változások követésének bekapcsolása, például egy dokumentum tartalmának közös véleményezése
- Információforrások etikus használata, például tanulmány készítésekor irodalomjegyzék beszúrása, ábrajegyzék beszúrása

TÉMAKÖR: **Számítógépes grafika**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- létrehozza az adott probléma megoldásához szükséges rasztergrafikus ábrákat;
- létrehoz vektorgrafikus ábrákat.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- tisztában van a raszter-, a vektorgrafikus ábrák tárolási és szerkesztési módszereivel.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Digitális képek jellemzőinek és tárolásának megismerése
- A rasztergrafikus kép jellemzői: felbontás, színmélység
- Rasztergrafikus rajzolóprogram használata
- Színrendszerek, alakzatok színezése, átlátszóság, takarás, vágás
- Dokumentumszerkesztő program alakzataival ábra készítése minta vagy leírás alapján
- Rasztergrafikus és vektorgrafikus ábra tárolási módszerének ismerete
- Alakzatok egymáshoz képest történő elrendezése: igazítás, elosztás, rétegek, transzformációk
- Vektorgrafikus szerkesztőprogram használata
- Alakzatok rajzolása: rajzolóeszközök, pont, szakasz, ellipszis, kör, téglalap
- Vektorgrafikus ábra elkészítése minta vagy leírás alapján
- Vektorgrafikus ábrakészítés algoritmikus tervezése
- Alakzat tulajdonságainak módosítása: méret, szegély, kitöltés, feliratozás, átlátszóság, transzformációk: elforgatás, tükrözés
- Alakzatok egymáshoz viszonyított elrendezése: igazítás, elosztás, rétegek, eltolás, forgatás, csoportosítás, kettőzés, klónozás
- Görbék, csomópontok felhasználása rajzok készítésében. Csomópontműveletek
- Raszter- és vektorgrafikus ábrák konverziója
- Elemi műveletek 3D-s modellel

FOGALMAK

rajzolóeszközök, színrendszerek, képfájlformátumok, felbontás, színmélység, pont, szakasz, ellipszis, kör, téglalap, átlátszóság, takarás, vágás, elforgatás, eltolás, tükrözés, feliratozás, igazítás, elosztás, rétegek, transzformációk, rasztergrafika, vektorgrafika, vonal, kör, ellipszis, sokszög, törött vonal, spirál, csillag, szín, színátmenet, vastagság, vonalvégződés, szaggatottság, csoportosítás, kettőzés, klónozás, csomópont, csomópontműveletek, 3D-s alakzat

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Más tantárgyak tananyagához kapcsolódó témában kép, hang és video önálló rögzítése és tárolása digitális eszközökkel
- A tárolt multimédiás elemek társakkal történő megosztása és feldolgozása
- Digitális képek képkorrekciója, amely a további alkalmazáshoz vagy feldolgozáshoz szükséges
- Bittérképes rajzolóprogrammal ábrák készítése más tantárgyak tananyagához kapcsolódó témában
- Más tantárgyak tananyagához kapcsolódó témában ábrakészítés bemutatókészítő vagy szövegszerkesztő program vektorgrafikus rajzeszközeivel
- Logók, piktogramok készítése geometrikus alakzatokból vektorgrafikus szerkesztőprogram használatával
- Az elkészített vektorgrafikus ábrák átalakítása görbék, csomópontok módosításával, transzformációk végrehajtásával
- Vektorgrafikus ábrakészítés algoritmikus tervezése
- Raszter- és vektorgrafikus ábrák konverziója egy adott felhasználás igényeinek megfelelően
- Egyszerű 3D-s alakzat létrehozása, meglévő 3D-s alakzat elemi módosítása

TÉMAKÖR: **Multimédiás dokumentumok készítése**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **3 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
- digitálisan rögzít képet, hangot és videót, azokat manipulálja;
- ismeri egy adott feladat megoldásához szükséges digitális eszközök és szoftverek kiválasztásának szempontjait.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
- alkalmazza az információkeresés során gyűjtött multimédiás alapelemeket új dokumentumok készítéséhez;
- gyakorlatot szerez a fotó-, hang-, video-, multimédia-szerkesztő, a bemutatókészítő eszközök használatában.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
- Multimédia állományok manipulálása
- Az információkeresés során gyűjtött multimédiás alapelemek felhasználásával új dokumentumok létrehozása
- Más tantárgyak projektfeladatainak bemutatása multimédiás dokumentumok alkalmazásával

FOGALMAK
fénykép, video, hangállomány készítése; fotó-, hang-, video-, multimédia-szerkesztő; digitális képfeldolgozás, -megosztás

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
- Multimédia állományok (kép, hang, video) digitális rögzítése – például szkennerrel, digitális fényképezőgéppel, okostelefonnal – és manipulálása
- Adott probléma megoldásához az információkeresés során gyűjtött multimédiás alapelemek felhasználásával új dokumentumok létrehozása, például kép, videorészlet beszúrása a bemutatóba
- Más tantárgyak projektfeladatainak megoldásához szükséges digitális eszközök és szoftverek kiválasztása. A projektfeladat bemutatása multimédiás dokumentumok alkalmazásával

TÉMAKÖR: **Online kommunikáció**
JAVASOLT ÓRASZÁM: 3 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
– használja a két- vagy többrésztvevős kommunikációs lehetőségeket és alkalmazásokat;
– a gyakorlatban alkalmazza az adatok védelmét biztosító lehetőségeket.
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
– az online kommunikáció során alkalmazza a kialakult viselkedési kultúrát és szokásokat, a szerepelvárásokat;
– ismeri és alkalmazza az információkeresési stratégiákat és technikákat, a találati listát a problémának megfelelően szűri, ellenőrzi annak hitelességét;
– ismeri és alkalmazza a fogyatékkal élők közötti kommunikáció eszközeit és formáit.
– tisztában van a digitális személyazonosság és az információhitelesség fogalmával.
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
– Az online kommunikáció jellemzői
– Az identitás kérdésének összetettebb problémái az online kommunikáció során
– Az online közösségek szerepe, működése
– Veszélyhelyzetek az online kommunikáció folyamatában
– A kollaboráció jellemzői, alkalmazási példák
– A fogyatékkal élők online kommunikációját segítő hardver- és szoftvereszközök
FOGALMAK
chat, online közösség, közösségi média, digitális identitás, önérvényesítés, tolerancia, felolvasóprogram, személyi asszisztens (operációs rendszerekben), kollaboráció, kooperáció, csapatmunka, személyiséglopás, online zaklatás, hoax, netikett, oversharing, troll
JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK
– Elektronikus kommunikáció szabályainak betartásával két- vagy többrésztvevős kommunikációs lehetőségek és alkalmazások használata
– Online közösségekben folytatott kommunikáció során a kialakult viselkedési kultúra és szokások, szerepelvárások használata.
– A hálózati, közösségi portálok identitáskérdésének összetettebb kezelése, elemzése
– Az adatok védelmét biztosító lehetőségek alkalmazása
– Fogyatékkal élők közötti kommunikációhoz kisegítő lehetőségek beállítása
– Tematikus és kulcsszavas információkeresési stratégiák és technikák alkalmazása például technikai, szaktudományos és szépirodalmi területen
– A találati lista szűkítése, bővítése és szűrése, valamint hitelességének ellenőrzése
– Kollaboráció alkalmazása projektmunkában más tantárgyak tanulása során

TÉMAKÖR: Publikálás a világhálón
JAVASOLT ÓRASZÁM: 7 óra
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:
– ismeri a HTML formátumú dokumentumok szerkezeti elemeit;
– érti a CSS használatának alapelveit.
A témakör tanulása eredményeként a tanuló:
– dokumentumokat szerkeszt és helyez el tartalomkezelő rendszerben;
FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK
– Egy webes tartalomkezelő rendszer önálló használata
– Webdokumentum szerkezetének és alapelemeinek ismerete

- Webdokumentum tartalmának és stílusának szerkesztési lehetőségei, szétválasztásuk jelentősége
- Közlésre szánt szöveges és képi információval kapcsolatos elvárások, kiválasztási szempontok, fájlformátumok
- Az internetes publikálás módszereinek megismerése, szabályai
- Szövegek, képek, fotóalbumok, hang- és videoanyagok, weblapok publikálása tartalomkezelő rendszerben
- Weblapkészítés HTML nyelven weblapszerkesztővel
- Stíluslap csatolása weblaphoz, és a benne lévő stílusok használata a dokumentum formázásához
- Összetett webdokumentum készítése

FOGALMAK

böngészőprogram, tartalomkezelő rendszer, weblap részei, weblap szerkezete, címsorok, bekezdések, felsorolások, táblázat, link, képek elhelyezése, stílusok, weblap szerkezeti elemek, weblap elemeinek formázása stílusokkal, szín és háttér beállítása, szövegformázás, táblázatok használata, hivatkozás készítése

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Webes publikálásra szánt szöveges és képi információk előkészítése a felnőtt tanuló érdeklődésének megfelelően választott témában
- Saját weboldal készítése webes tartalomkezelő rendszerben a felnőtt tanuló érdeklődésének megfelelően választott témában
- Stílusokra épülő weboldalak szerkezetének közös elemzése
- Stíluslapot használó weboldal kinézetének módosítása a stíluslap cseréjével
- A munkához vagy más tantárgyakhoz kapcsolódó, részletes feladatleírásnak megfelelő weboldal szerkezetének kialakítása kész stílusok felhasználásával
- Elkészített weblap internetes publikálása
- Választott témához kapcsolódó webes dokumentum elkészítése és publikálása csoportmunkában, kapott stílusok alkalmazásával, illetve azok részleges módosításával

TÉMAKÖR: **Táblázatkezelés**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 14 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- adatokat táblázatba rendez
- táblázatkezelővel adatelemzést és számításokat végez.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- a problémamegoldás során függvényeket célszerűen használ
- az adatokat diagramon szemlélteti
- nagy adathalmazokat tud kezelni
- tapasztalatokkal rendelkezik hétköznapi jelenségek számítógépes szimulációjáról.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Adatok táblázatos elrendezése
- Adatok bevitele, javítása, másolása, formázása
- Szám, szöveg, logikai típusok. Dátum- és idő-, pénznem-, százalékformátumok alkalmazása, egyéni számformátum kialakítása
- Számítási műveletek adatokkal, képletek szerkesztése
- Cellahivatkozások használata
- Függvények használata, paraméterezése

– Hétköznapi problémák megoldása táblázatkezelővel.
– Adatok bevitele különböző forrásokból
– Adatok elemzése, csoportosítása
– Nagy adathalmazok kezelése. Keresés, rendezés, szűrés
– Számítások végzése nagy adathalmazokon
– Diagram létrehozása, szerkesztése

FOGALMAK

cella, oszlop, sor, cellatartomány, munkalap, munkafüzet; adatimportálás; szöveg, szám- és logikai típus, számformátumok, dátum- és időformátum, százalékformátum, pénznemformátum, egyéni számformátum; relatív, vegyes és abszolút cellahivatkozás; saját képlet szerkesztése, függvények használata, függvény paraméterezése, függvények egymásba ágyazása, diagram létrehozása, diagramtípusok, diagram-összetevők, adatok keresése, rendezés, szűrés, adatok kiemelése formázással.

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

– Állásinterjúnál használt feladatok gyakorlása
– Összegyűjtött adatok táblázatos elrendezése táblázatkezelő alkalmazással
– A problémának megfelelő adattípusok, adatformátumok, képletek, függvények alkalmazása egy elterjedt táblázatkezelő programban
– Adott feladat különböző megoldási lehetőségeinek közös elemzése
– Táblázatok megosztása és közös szerkesztése online táblázatkezelő felületen
– Nagyméretű adathalmaz elemzése a táblázatkezelő program lehetőségeivel
– Egy-egy adatsorból többféle diagram készítése, az adatok megtévesztő ábrázolásának felismerése

TÉMAKÖR: **Adatbázis-kezelés**

JAVASOLT ÓRASZÁM: 13 óra

TANULÁSI EREDMÉNYEK

A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

– strukturáltan tárolt nagy adathalmazokat kezel, azokból egyedi és összesített adatokat nyer ki.
– a feladatmegoldás során az adatbázisba adatokat visz be, módosít és töröl, űrlapokat használ, jelentéseket nyomtat.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

– ismeri az adatbázis-kezelés alapfogalmait;
– az adatbázisban interaktív módon keres, rendez és szűr.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

– Strukturált adattárolás
– Adattípusok: szöveg, szám, dátum és idő, logikai
– Közérdekű adatbázisok elérése, adatok lekérdezése
– Táblakapcsolatok létrehozása, felhasználása
– Lekérdezések készítése
– Szűrési feltételek megadása
– Hozzáférési jogosultság szerint adatlekérés, módosítás, törlés
– Függvényhasználat adatok összesítésére
– Jelentések készítése
– Adatok módosítása, hozzáfűzése, törlése
– Közérdekű adatbázisok elérése

FOGALMAK
adatbázis, adattábla, sor, rekord, oszlop, mező, adattípus, kapcsolat, importálás, lekérdezés, jelentés; adattípusok: szöveg, szám, dátum, idő, logikai; összeg, átlag, szélsőérték, darabszám; szűrés, szűrési feltétel, logikai műveletek; hozzáférési jogosultság

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Adatok lekérdezése, szűrése és nyomtatása közérdekű adatbázisokból, például menetrendekből, kulturális műsorokból, védett természeti értékekből, az elektronikus naplóból
- A hozzáférési jogosultságok elemzése az adatbázisokban, például az iskolai elektronikus naplóban, digitális könyvtárban, online enciklopédiában
- Az adatbázisokra épülő online szolgáltatások, például az e-kereskedelem lehetőségeinek kipróbálása, vita azok biztonságos használatának lehetőségeiről
- A biztonsági beállítások lehetőségeinek elemzése, azok hatása, majd vizsgálata a különböző közösségi médiumok mint online adatbázisok esetén
- Adott adathalmaz, például települési, népesedési adatok esetén érvelés az adathalmaz táblázatkezelővel vagy adatbázis-kezelő rendszerrel történő feldolgozása mellett
- Adott problémának megfelelő adattípusok választása, szűrési és lekérdezési feltételek, összesítő függvények alkalmazása egy adatbázis-kezelő programban
- Adott feladat különböző megoldási lehetőségeinek közös elemzése
- Összefüggések keresése nagyméretű adathalmazban
- Más tantárgyakhoz kapcsolódó projektben adatok feldolgozása és következtetések levonása

TÉMAKÖR: **A digitális eszközök használata**
JAVASOLT ÓRASZÁM: **4 óra**
TANULÁSI EREDMÉNYEK
A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri és tudja használni a célszerűen választott informatikai eszközöket és a működtető szoftvereit, ismeri a felhasználási lehetőségeket;
- követi a technológiai változásokat a digitális információforrások használatával;
- céljainak megfelelően használja a mobileszközök és a számítógépek operációs rendszereit.

A témakör tanulása eredményeként a tanuló:

- ismeri a digitális eszközök és a számítógépek fő egységeit, ezek fejlődésének főbb állomásait, tendenciáit;
- tudatosan alakítja informatikai környezetét. Ismeri az ergonomikus informatikai környezet jellemzőit, figyelembe veszi a digitális eszközök egészségkárosító hatásait, óvja maga és környezete egészségét;
- használja az operációs rendszer segédprogramjait, és elvégzi a munkakörnyezet beállításait;
- igénybe veszi az operációs rendszer és a számítógépes hálózat alapszolgáltatásait;
- használja az állományok tömörítését és a tömörített állományok kibontását;
- tisztában van a digitális kártevők elleni védekezés lehetőségeivel;
- önállóan használja az informatikai eszközöket, elkerüli a tipikus felhasználói hibákat, elhárítja az egyszerűbb felhasználói hibákat.

FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Az informatikai eszközök egészségre gyakorolt hatásai; a károsító hatások csökkentése
- Az informatikai eszközök működési elveinek megismerése
- A digitális eszközök főbb egységei, azok fejlődéstörténetének főbb állomásai
- Az informatikai eszközök, mobileszközök operációs rendszerei

- Operációs rendszer segédprogramjai
- Állomány- és mappatömörítés
- Digitális kártevők elleni védekezés
- Tudatos felhasználói magatartás erősítése, a felelős eszközhasználat kialakítása, tudatosítása; etikus információkezelés
- Felhőszolgáltatások igénybevétele, használata a csoportmunkában
- Állományok kezelése és megosztása a felhőben, jogosultságok kiosztása, kezelése

FOGALMAK

ergonómia, periféria, kommunikációs eszközök; lokális, illetve hálózati fájl- és mappaműveletek; tömörítés, digitális kártevők és védekezés ellenük, mobileszközök operációs rendszere, felhőszolgáltatások, jogosultságok, szinkronizálás, etikus információkezelés, távmunka digitális eszközökkel

JAVASOLT TEVÉKENYSÉGEK

- Projektfeladathoz szükséges digitális eszközök kiválasztása, ergonomikus munkakörnyezet kialakítása mind szoftveres, mind hardveres szempontból
- A digitális eszközök biztonságos használatához szükséges lépések megtétele, az eszköz szoftveres karbantartása, vírusvédelme
- Az együttműködéshez szükséges állományok megosztása számítógépes hálózat segítségével
- Az informatika tudománytörténetéhez kapcsolódó bemutató vagy weboldal készítése

MOZGÓKÉPKULTÚRA ÉS MÉDIAISMERET

A szabályozás szerint a 12. évfolyamon kötelezően választandó a mozgóképkultúra és médiaismeret vagy a dráma és színház tantárgy.

Ez a kerettanterv a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgyra vonatkozóan tartalmazza valamennyi lehetőségre a tartalmi szabályozást.

A kerettantervben a témakörök javasolt sorrendje felcserélhető, módosítható. Az egy-egy témakörben megjelenő fejlesztési feladatok és tartalmak hasonlóak. Ezek taníthatók egyik vagy másik témakör keretei között vagy akár mindkettő részeként, a jobb elmélyítés érdekében. A kerettanatervben megjelenő szövegpéldák a gyorsan alakuló médiakörnyezetben viszonylag gyakran frissítendőek.

A mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy tevékenységei jelentős szerepet játszanak a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott valamennyi kompetencia fejlesztésében.

A tantárgy fejleszti a tanulás kompetenciáit, mert a tanulási tevékenységei a digitális eszközökkel való egyéni és közösségi tanulási módozatokon keresztül megélt élményként jelennek meg. Az internet világának, a digitális eszközöknek, a mozgókép formanyelvének valamint ezek működési mechanizmusainak ismerete más tantárgyak tanulását is nagyban támogathatja.

A tantárgy alapvető a kommunikációs kompetenciák fejlesztésében. A nekünk szóló vagy a minket elérő üzenetek nagy részét audiovizális médiaüzenetek formájában fogalmazzuk vagy osztjuk meg, ahogy mondandónk egyre nagyobb részét is ilyen formában tesszük közzé. A kommunikáció folyamatában a tanulók nyitottan, érzékenyen és kritikusan viszonyulnak mások véleményéhez, illetve konstruktív párbeszéd folytatására törekednek. Az egyes projektek megvalósításakor a generációk közti párbeszéd is megvalósul, hiszen sokszor a tágabb társas környezet, a család, a felnőtt segítők világa is bevonódik a munkafolyamatokba.

A tantárgy fejleszti a digitális kompetenciákat, mivel a mozgóképi és mediális kommunikáció ma már döntően a digitális környezetben valósul meg. A mozgókép és médiaismeret a digitális eszközhasználati képességeket a társadalmi nyilvánosságban való részvétel, a digitális állampolgárság szempontjából kontextualizálja. A tantárgy fejleszti a logikai, gondolkodási kompetenciákat, ami a problémák azonosításában, a kérdések megfogalmazásában, az összefüggések keresésében és értékelésében, a logikus ok-okozati érvelés alkalmazásában, az egyes folyamatok következményeinek a kiszámításában nyilvánulhat meg.

A tantárgy fejleszti a kollaboratív munkavégzési illetve személyes és társas kapcsolati kompetenciákat a kommunikációs gyakorlatok megoldásában, a csoportos együttműködésben. A közös cél érdekében zajló munka erősíti az érdekérvényesítés és az alkalmazkodás dinamikus egyensúlyában zajló konfliktusmegoldások folyamatát.

A tantárgy sajátosságai miatt nagyban fejleszti a kreativitás, kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciáit, hiszen a tárgy tanulása során a tanuló olyan készségeket sajátít el, amelyek magukban foglalják gondolatok, tapasztalatok és érzések befogadását és kifejezését a művészetek és más kulturális kifejezésmódok széles körében.

A tantárgy személyiségfejlesztésben betöltött szerepe, a digitális és a kommunikációs kompetenciák fejlesztése hozzájárul a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák fejlesztéséhez is.

A tantárgy tartalmai szoros kapcsolatban állnak a magyar nyelv és irodalom, a történelem, az állampolgári ismeretek, a hon- és népismeret, az etika, a vizuális kultúra, a dráma és

színház, valamint a digitális kultúra tantárgyak tartalmaival. A tanulóknak ezen tantárgyak tanulása során szerzett ismereteit, tudását a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy frissítheti, új összefüggésekbe tudja helyezni. A tanuló előzetes – nem csak az iskolában szerzett – tudását a tantárgy keretei között szükséges rendszerezni, beépíteni a tantárgy tanítási-tanulási folyamatába. Fontos, hogy a tanuló a mozgóképkultúra és médiaismereti órákon világosan lássa, hogy a tantárgy tartalmai az ő médiafogyasztásának fejlesztését, igényességét célozzák és a tudatos médiafogyasztóvá válását segítik elő. A filmpedógia (a filmmel való oktatás) módszerével pedig a tanulók az egyes – nemcsak humán és művészeti - tudományterületek világához is kaphatnak élmény alapú fejlesztést.

A Nemzeti alaptanterv hét célt fogalmaz meg a tantárgy tanulási céljaiként. Mivel a középiskolások a média és az internet világát gyakorlatilag második otthonukként kezelik, ott jelentős mennyiségű időt töltenek el, elsősorban a médiaismereti rész a hangsúlyos. A mai diákok nevelése szempontjából elengedhetetlenül fontos, hogy kialakítsuk a médiatudatosság képességét. A tanulóknak tisztában kell lenniük a média társadalmi és véleményformáló szerepével, biztos, belsővé tett értékrend alapján kell tudniuk választani annak szövegei, termékei közül, az internet világában magabiztosan és felelősen kell tájékozódniuk, továbbá fel kell hívni a figyelmüket arra is, hogy a digitális világban önreprezentációjuk, saját megjelenésük is a megfelelő értékek mentén, az eszközök értő alkalmazásával történjen, úgy, hogy közben önmagukat, személyiségi jogaikat, identitásukat is biztonságban tudják.

Az audiovizuális médiaszövegek azonban természetesen nem érthetők a mozgókép formanyelvének (természetének, kifejezőeszközeinek) ismerete nélkül. A Nemzeti alaptanterv célként határozza meg – elsősorban a magyar – értékhordozó audiovizuális művek tanulmányozását is.

A Nemzeti alaptanterv a tanulási célokban megfogalmazottakat jelentős részben alkotói eszközökkel kívánja elérni. A mozgóképi és médiaanyagok megfelelő befogadói attitűdjének kialakításához elsősorban a hasonló anyagok aktív előállítását adja meg eszközként, azaz a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy keretei között számos esetben a tanulók rendelkezésére álló eszközök (pl. okostelefonok) gyakorlati használata módszertani szempontból kifejezetten ajánlott. A Nemzeti alaptanterv a gyakorlati tevékenységek hangsúlyozásával arra ad lehetőséget, hogy a mozgóképi és mediális kommunikáció hatásmechanizmusát a diákok az audiovizuális vagy írott médiaanyagok előállításával ismerjék meg. Így ez a tantárgy a befogadói és az alkotói személyiség fejlesztését is szolgálja, valamint lehetővé teszi, hogy a diákok ne csak passzív befogadói, hanem aktív résztvevői is lehessenek a mediális kommunikációnak.

A kerettanterv mindezen célok megvalósításának idő- és tartalmi keretét adja meg.

A 12. évfolyamon a mozgóképkultúra és médiaismeret tantárgy alapóraszáma: 31 óra.

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám 12. évfolyamon
1. A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.	3
2. A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.	3
3. Tudatos médiahasználat az egyén és a társadalom	2

szempontjából: szellemi önvédelem, a kereskedelmi célú médiatartalmak kezelése – tudatos fogyasztói magatartás kialakítása; az információbiztonság, a közszféra és a magánszféra a médiában.	
4. A média társadalmi szerepe, használata: médiaetika, médiaszabályozás, információáramlás irányítása, a véleményformálás lehetőségei, feladatai.	2
5. A mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában, képi eszközök a digitalizáció előtt és most; az audiovizuális elemek esztétikai szerepe a művészi alkotásoknál és céljai a kereskedelmi célú tartalomszolgáltatásban.	4
6. Kultúra és tömegkultúra: hatása az egyénre és a társadalomra; esztétikai minőség és a fogyasztói társadalom kölcsönhatása; jelenségek a médiában és a filmművészetben – sztárok, szerepek, sztereotípiák, életformák; a virtuális valóság.	6
7. A magyar film: alkotók és alkotások; a magyar filmművészet jelentősége és értékei a nemzeti kultúrában; a magyar film korszakai, sajátosságai; jeles magyar rendezők és színészek.	8
Összes óraszám:	28

A meghatározott óraszám feletti kötelező tanórai foglalkozások megtanítandó és elsajátítandó tananyaga részletesen:

- a kötelező tanórai foglalkozáshoz előírt és ajánlott megtanítandó és elsajátítandó tananyag,
- gyakorlás,
- tantárgyhoz igazodóan pl.: hangosolvasás, tollbamondás, stb. tartalmak határozzák meg.

Új tananyagelem nem került beemelésre.

1)

Témakör: A média fogalma és kifejezőeszközei: műfajok, eszközök, írott és elektronikus sajtó; a hír fogalma, típusai; a hírérték.

Javasolt óraszám: **3 óra**

Tanulási eredmények:

– a média természetének ismerete, ezáltal értő használata
– a média által közvetített és a média által teremtett valóság szétválasztásának képessége; a reprezentáció fogalmának ismerete
– a fikció és a dokumentum különbségének ismerete
– a hírek jellemzőinek ismerete, a hitelesség kritériumainak ismerete, a hírmédia szövegeinek értő olvasása és képesség hasonló szövegek megalkotására
– a politikai, tudományos és közérdekű hírek, illetve a bulvárhírek közötti különbség ismerete, képesség ezek felismerésére és szétválasztására
– a dezinformáció, az álhírek és az áltudományos cikkek azonosítása, ellenőrzött, hiteles internetes tartalmak használata

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
- a média fogalmának értelmezése
- a média és a valóság viszonya problémájának felvetése: a média mint közvetítő közeg dokumentáló, valóságközvetítő lehetőségeinek és szórakoztató természetének vizsgálata, elemzése
- a jellegzetes médiaműfajok ismertetése
- a hír és a hírérték fogalmának értelmezése, a hír szerkezeti felépítésének jellemzői
- a politikai, tudományos, közérdekű hírek és a bulvárhírek közötti különbségek és hasonlóságok vizsgálata

Fogalmak: **médium, média, tömegmédia, nyomtatott és elektronikus média, reprodukció és ábrázolás, dokumentum, fikció, tömegkommunikáció, nyilvánosság, közvélemény, közérdekűség, hír, hírfolyam;**

Javasolt tevékenységek:
- *„A média az üzenet”* (Marshall MacLuhan) állítás elemzése, összevetése a média közvetítő csatornaként történő meghatározásával
- a média valóságot közvetítő és valóságot teremtő szerepének és ehhez használt eszközeinek összehasonlítása egy esemény élő közvetítése és egy élő showműsor (pl. tehetségkutató) összehasonlításával
- a média valóság és sztárteremtő képességének elemzése egy tehetségkutató showműsor és/vagy egy valóságshow műfaji sajátosságainak vizsgálatán keresztül
- hírelemzés; a hír szerkezeti felépítése, a narráció, az interjúrészlet és a képi anyag egymáshoz való viszonyának vizsgálata
- ugyanazon hír összehasonlítása eltérő szerepű és tulajdonú médiaintézmények és médiaszereplők interpretációiban
- egy bulvárhír közvetítési módjának összehasonlítása egy nyomtatott bulvárújságban, egy népszerű weblapon és egy televíziós magazinműsorban
- egy hír nyomon követése a hírfolyamban (felbukkanása, vezető szerepe és eltűnése) egy népszerű internetes újság esetében
- egy-egy hír megírása interneten, rádióban, televízióban közvetíthető formában
- kötött szövegű interjú készítése (pl. okostelefonnal) egy osztálytárssal vagy tanárral kétféle feldolgozásban: egy, az adott embert szimpatikusnak, barátságosnak, értelmesnek bemutató verzióban és annak ellenkezőjében (változtatni csak a felvett képen és a szerkesztés során lehet, az elhangzott szövegen nem)

2)
Témakör: A tömegkommunikáció fogalma, eszközei: nyilvánosság, hálózati kommunikáció, nonprofit és kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média szerepe; a tömegtájékoztatás eszközei, felelőssége; az online kommunikáció lehetőségei és veszélyei.

Javasolt óraszám: **3 óra**

Tanulási eredmények:
- a tömegkommunikáció fogalmának ismerete
- a közönségek, közösségek és fogyasztók, a közvélemény, a társadalmi nyilvánosság fogalmának ismerete
- a nonprofit, a kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média fő jellemzőinek, különbségének ismerete

– különbségtétel a nézettség és a közönségarány között

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
– a tömegkommunikáció fogalmának ismertetése
– a közönségek, közösségek és fogyasztók, a közvélemény és a társadalmi nyilvánosság fogalmának vizsgálata
– a médiaszövegek által sugallmazott értelmezési keretek felismerése
– a médianyilvánosság sokszínűsége jelentőségének felismertetése
– a nonprofit, a kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média jellemzőinek megismertetése
– a médiafogyasztás, a nézettség és a közönségarány fogalmának értelmezése

Fogalmak: **tömegkommunikáció, társadalmi nyilvánosság, közönségek, fogyasztók, közvélemény, nonprofit, kereskedelmi, közszolgálati és közösségi média, nézettség, közönségarány, műsorrend, online kommunikáció;**

Javasolt tevékenységek:
– annak értelmezése, hogy mit jelent az, hogy a tömegkommunikáció a társadalmi nyilvánosság színtere
– a média működése mint az eltérő médiaközönségek számára gyártó gazdasági tevékenyég
– annak vizsgálata, értelmezése, hogy pontosan kinek a véleménye a közvélemény
– olyan állítások összegyűjtése, amelyek egyértelműen elfogadottak a közvélemény szerint, de a diákok tudásuk, tapasztalatuk, ismereteik alapján biztosan tudják, hogy alaptalan állítás vagy részigazság
– a nonprofit, a kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média jellemzőinek összehasonlítása (előállítóik, fogyasztóik, szerepük a társadalmi nyilvánosságban)
– internetes kutatómunka annak kiderítésére, hogy melyek voltak az utóbbi hónap legnézettebb televíziós műsorai, milyen magyar nyelvű oldalak érték el a legnagyobb kattintásszámot továbbá annak elemzése, hogy ezek az adatok pontosan mit jelentenek
– a nonprofit, a kereskedelmi, a közszolgálati és a közösségi média összehasonlítása a a fogyasztási adatok, műsoraik nézettsége és közönségaránya alapján
– egy kereskedelmi televízió műsorrendjének elemzése a nézettség optimalizálása szempontjából
– annak összehasonlítása, hogy a tömegkommunikáció hagyományos és online médiumai mennyiben élhetnek eltérő lehetőségekkel, ugyanakkor mennyiben élhetnek is vissza ezekkel a lehetőségekkel

3)
Témakör: Tudatos médiahasználat az egyén és a társadalom szempontjából: szellemi önvédelem, a kereskedelmi célú médiatartalmak kezelése – tudatos fogyasztói magatartás kialakítása; az információbiztonság, a közszféra és a magánszféra a médiában.

Javasolt óraszám: **2 óra**

Tanulási eredmények:
– az online hálózati kommunikáció, s különösen az internet közvetítő közegének, sajátosságainak ismerete
– a döntési, választási képesség fontosságának ismerete az internethasználatban

- a magunkról közölt információ adta lehetőségek és veszélyek ismerete az internethasználatban
- gondoskodik a személyes adatai védelméről az interneten, adatai és digitális identitása védelmében óvintézkedéseket tesz
- a közösségi médiát tudatosan és felelősséggel használja, különös tekintettel a másokat zavaró, bántó vagy kihasználó kommunikációra

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
- az internetnek mint sajátos közvetítő közegnek a vizsgálata
- az internet vizsgálata azon szempontok alapján, amennyiben az nem lineáris és aktivitást követel meg a felhasználótól
- az önreprezentáció adta lehetőségek és veszélyek felismerési képességének kialakítása
- az online térhez kapcsolódó függőségek felismerése

Fogalmak: **internet, közvetítő közeg, bullying, gyűlöletbeszéd, kommunikáció, információ és dezinformáció, képernyőidő, digitális lábnyom;**

Javasolt tevékenységek:
- az internet és a hagyományos média közvetítő közegének jellemző, fő különbségeinek vizsgálata, az egyirányú és a többirányú közvetítő csatorna összevetése
- annak értelmezése, mit jelent a „klikkelés szabadsága”
- gyakorlati kipróbálása annak, hogy az interneten mennyi információt lehet adott idő alatt fellelni egy sztárral vagy celebbel kapcsolatban és mennyit egy „átlagemberről”
- annak átgondolása, hogy egy adott diákról mennyi és milyen információ érhető el az interneten, a hatások és következmények elemzése
- annak megbeszélése, hogy miért korlátozzák az internethasználatot egyes cégek (munkahelyek) és egyes államok
- annak az állításnak az értelmezése, hogy az interneten senkinek és semminek nem kell szükségszerűen abban a (társadalmi, anyagi, földrajzi stb.) helyzetben lennie amelyben valóságosan létezik (vagyis a virtuális és a fizikailag megtapasztalható közötti különbség hangsúlyozása)
- annak vizsgálata, hogy a diákok egy héten keresztül mennyi időt töltenek média- és internethasználattal és ezt az időt milyen konkrét tevékenységekre fordítják

4)
Témakör: A média társadalmi szerepe, használata: médiaetika, médiaszabályozás, információáramlás irányítása, a véleményformálás lehetőségei, feladatai.

Javasolt óraszám: **2 óra**

Tanulási eredmények:
- a média társadalmi szerepeinek, fő funkcióinak ismerete
- a médiaoptimizmus és médiapesszimizmus fogalma, a nagy és a korlátozott hatások elméleteinek megértése
- a média törvényi szabályozása fő jellemzőinek ismerete
- a piac médiaszabályozó képességének ismerete
- a médianyilvánosságban megvalósuló véleményformálás etikájának és formáinak ismerete

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
- a média társadalmi szerepeinek, fő funkcióinak megismertetése
- a médiaoptimizmus és médiapesszimizmus szemléletének, a nagy és a korlátozott hatások elméleteinek értelmezése
- annak vizsgálata, hogy mennyiben szabályozza a közönség, azaz a piac és mennyiben a törvényi szabályozás a média működését
- a média önszabályozásának vizsgálata
- a véleménynyilvánítás formáinak és etikájának vizsgálata, az algoritmikusok szerepének felismerése a közösségi médiahasználatban, az algoritmusok hatásainak értelmezése

Fogalmak: **médiatörvény, filmtörvény, algoritönszabályozás, médiaetika, közösségi médiahasználatot vezérlő algoritmusok, FOMO jelenség blogger, vlogger, YouTuber, influencer, kommentelés, véleménybuborék, visszhangkamara;**

Javasolt tevékenységek:
- egy választott médiaintézmény és médiaszöveg esetében annak vizsgálata, hogy az mennyiben teljesít információ- és eseményközvetítő (dokumentáló), szórakoztató és véleményformáló (a morális közmegegyezést alakító-módosító) funkciót
- kutatómunka azzal kapcsolatban, hogy mi és hogyan szabályozza a média működését Magyarországon (EU-s és magyar törvényi szabályozás)
- annak vizsgálata, hogy milyen hatást gyakorol a közönség (a követők) egy médiasztárra egy-egy népszerű influencer példáján
- a Facebook önkéntes, etikai alapú önszabályozásának megismerése a *Tisztogatók* c. film (Hans Block – Moritz Riesewieck, 2018) alapján
- a közösségi hálózatokon zajló tevékenységek kockázatainak megvitatása magyar filmalkotások, illetve a Digitális Jólét Program keretében készült kisfilmekre alapozva
- egy véleménymegosztó nyilatkozattal vagy filmmel kapcsolatos internetes kommentek és bejegyzések vizsgálata etikai szempontból: mennyiben különbözik egy saját blogban, YouTube-csatornán vagy weblapon megjelentetett vélemény egy mások véleményéhez történő hozzászólástól

5)
Témakör: A mozgóképi közlésmód kifejezőeszközei; szövegépítkezés a hagyományos és az új médiában, képi eszközök a digitalizáció előtt és most; az audiovizuális elemek esztétikai szerepe a művészi alkotásoknál és céljai a kereskedelmi célú tartalomszolgáltatásban.

Javasolt óraszám: **6 óra**

Tanulási eredmények:
- a film formanyelvi alapjainak (a filmelbeszélés, a kép- és hangkonstrukció, a cszerepjáték, a montázs és digitális effektek) ismerete, alapszintű alkalmazása az audiovizuális kommunikáció során

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
- a filmelbeszélés dramaturgiai egységeinek ismerete és alkalmazása
- a képkivágás, kameraállás és kameramozgás jelentésmódosító szerepének vizsgálata

– a montázs jelentésteremtő funkciójának megismertetése
– mozgókép-szövegszerkesztési gyakorlatok
– a digitális képalkotás előnyeinek és hátrányainak áttekintése

Fogalmak: **montázs, filmelbeszélés, képkivágás, kameraállás, digitális kép;**

Javasolt tevékenységek:
– a montázs eisensteini meghatározásának (1+1=3) értelmezése filmrészletek felhasználásával
– képsorozat alkotása (pl. okostelefonnal) a montázs eszközét használva
– a képkivágás, kameraállás és a kameramozgás jelentésmódosító szerepének elemzése filmrészletek felhasználásával
– fotók készítése (pl. okostelefonnal) azonos szituációról úgy, hogy a képkivágás, kameraállás és a kameramozgás változtatásával jelentősen eltérőként értelmezze az adott szituációt a képek nézője
– a filmformanyelvi elemeinek felismertetése magyar rövidfilmek elemzésén keresztül
– ugyanazon fotó változtatása az okostelefon által kínált lehetőségekkel (pl. elszínezés, filterek használata), a kép jelentésmódosulásainak vizsgálata
– botrányosan rossznak és kiemelkedően jónak ítélt (akár saját készítésű, akár internetről gyűjtött) szelfik esztétikai, képalkotói szempontú elemzése
– a diákok által a hétköznapjaik során készített fényképek és mozgóképek elemzése funkciójuk alapján (mennyi képet készítenek, milyen szándékkal, mennyiben módosítják azokat az eszközeik segítségével, hol tárolják, mennyiben őrzik meg;)
– a montázs, a képkivágás, kameraállások és a kameramozgás használatának elemzése a főszereplő karakterábrázolásának szempontjából a magyar filmtörténet egy remekműve meghatározó jelenete alapján (például a *Szerelem* c. film zárójelenetében (Makk Károly, 1971) a *Szindbád* c. film (Huszárik Zoltán, 1971) „Szindbád vacsorája” jelenetében vagy a *Mephisto* c. film (Szabó István, 1981) „kézfogás az ördöggel” jelenetében)
– a montázs, a képkivágás és a kameraállások használatának elemzése a nézőre tett hatás fokozásának érdekében egy-egy televíziós (show)műsor kiválasztott részletében

6)
Témakör: hatása az egyénre és a társadalomra; esztétikai minőség és a fogyasztói társadalom kölcsönhatása; jelenségek a médiában és a filmművészetben – sztárok, szerepek, sztereotípiák, életformák; a virtuális valóság.

Javasolt óraszám: **8 óra**

Tanulási eredmények:
– a civilizáció, a kultúra és a művészet fogalmának árnyaltabb megértése
– a szerzői (magas vagy elit) illetve a műfaji (populáris vagy tömegkultúra) fogalmának ismerete, képesség ezen kulturális beszédmódok felismerésére, jellemzésére
– a giccs jellemzőinek ismerete, felismerési képessége
– képesség a média által generált virtuális valóság felismerésére, jellemzőinek ismerete
– a filmsztár, a médiasztár és a celeb fogalmának ismerete, felismerési és elemzési képessége

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
– a kultúra fogalmának értelmezése
– a civilizáció, a kultúra és a művészet fogalma közötti különbségek megértése

- a szerzői (magas vagy elit) illetve a műfaji (populáris vagy tömegkultúra fogalmának vizsgálata
- a fogyasztói társadalmat jellemző jelenségének, a giccsnek a megvitatása a mozgóképkultúrában
- annak vizsgálata, hogyan közvetít a média sztereotípiákat és életformákat
- a média „sztárcsináló" szerepének bemutatása
- a sztár, a celeb és az influencer fogalmának elválasztása

Fogalmak: **kultúra, civilizáció, művészet, magas-vagy elitkultúra, populáris vagy tömegkultúra, archetípus, kultúraközvetítés, szerzői és műfaji, giccs, sztár, celeb; influencer**

Javasolt tevékenységek:

- az alábbi, 1924-es állítás mai helytállóságának megtárgyalása:
  „Aki kérkedik, hogy azt adja, amit szerinte a közönség kíván, gyakran önmaga hoz létre fiktív, alacsonyrendű igényeket, hogy aztán azoknak eleget tehessen."
  /John Reith, a BBC vezérigazgatója, 1924/
- annak vizsgálata, hogy mennyiben tekinthető a civilizáció és a kultúra azonosnak, és annak elemzése, hogy mi a viszony a kultúra és a művészet fogalmai között
- annak elemzése, hogy ha a média közvetítő közeg, mennyiben közvetít kultúrát, és milyen értelemben vett kultúrát közvetít
- a média kultúraközvetítési gyakorlatának vizsgálata a szappanoperákon, a valóságshow-kon és a televíziós reklámokon keresztül
- a tömegkultúra fogalmának vizsgálata az amerikai blockbuster (kasszasiker) filmek alapján
- Szerzői (vagy elit) kultúrához sorolható szövegek keresése a médiában és az interneten, ezek megjelenési helyének, idejének, szerepének kapcsán a szerzői kultúra fogalmának ismertetése
- a fogyasztói társadalom, a tömegkultúra és a giccs összefüggésének vizsgálata
- a média által közvetített sztereotípiák és életmódok vizsgálata népszerű sorozatok fő karaktereinek kapcsán
- a sztár, a celeb és az influencer jelenségének vizsgálata egy tehetségkutató show vagy egy YouTube-sztár sikertörténete alapján
- celebgyártás az osztálytársakból: amennyiben az osztály tagjai egy valóságshow szereplői lennének, kiből milyen karaktereket alakítanának ki, hogyan mutatnák őt be a diákok, hogy a nézők számára kellően érdekes, érthető, sztereotipikus és sablonos legyen az adott karakter

7)

Témakör: A magyar film: alkotók és alkotások; a magyar filmművészet jelentősége és értékei a nemzeti kultúrában; a magyar film korszakai, sajátosságai; jeles magyar rendezők és színészek.

Javasolt óraszám: **10 óra**

Tanulási eredmények:

- a magyar filmművészet fontosabb alkotóinak ismerete
- a magyar filmtörténet fő korszakainak ismerete
- a szerzői és a közönségfilm fogalmának, fő jellemzőinek ismerete, képes a kettő megkülönböztetésére

– átlátja a szerzői és a közönségfilm változásának folyamatát a magyar filmtörténetben
– ismeri a magyar film és a magyar filmalkotók nemzetközi sikereit, elismertségét
– átlátja a film szerepét és helyét a nemzeti kultúrában

Fejlesztési feladatok és ismeretek:
– a magyar filmtörténet fő korszakainak és azok jellemzőinek ismertetése
– a magyar filmtörténet néhány kiemelkedő alkotásának és azok alkotóinak ismertetése
– a szerzői film és a közönségfilm szerepének áttekintése, megítélésének változása a magyar filmgyártás történetében
– a magyar filmek helyének és sikereinek ismertetése a nemzetközi filmgyártásban
– a magyar film helyének és szerepének ismertetése a nemzeti kultúrában

Fogalmak: **fikció és dokumentum, neorealizmus, modern film, Budapesti iskola, szerzői film, kísérleti film, közönségfilm, történelmi parabola, irodalmi adaptáció, filmszatíra, animációs film;**

Javasolt tevékenységek:
– a mozi megjelenése Magyarországon: az első itt forgatott kisfilmek megtekintése (pl. Lumière tekercsek); ezek kapcsán a dokumentumfilm mint sajátos filmtípus alapvető ismérveinek megismertetése; különbségek keresése dokumentum és fikció között
– a film technikatörténeti áttekintése, a technikai változások filmnyelvre gyakorolt hatásainak bemutatása, elemzése filmtörténeti példákon keresztül
– a hang mint a film egyik formanyelvi kifejezőeszközének vizsgálata (például az első sikeres magyar hangosfilm, a *Hyppolit, a lakáj* c. film (Székely István, 1931) vagy a *Saul fia* (Nemes Jeles László, 2015) c. film kapcsán
– a magyar filmalkotók európai elismerésének vizsgálata Jancsó Miklós, Makk Károly, Mészáros Márta, Szabó István vagy Törőcsik Mari cannes-i, Mészáros Márta, Szabó István és Enyedi Ildikó, Tarr Béla berlini sikerei kapcsán
– a magyar filmalkotók, alkotások és az Oscar-díj viszonya: kutatómunka a magyar Oscar-jelöltekkel és a magyar származású Oscar-nyertesekkel kapcsolatban
– a történelmi parabola fogalmának és jellemzőinek megismertetése a *Mephisto* (Szabó István, 1981) vagy a *Szegénylegények* (Jancsó Miklós, 1966) c. film alapján
– a hosszú beállítás (a kameramozgások) mint a film formanyelvi kifejezőeszközének vizsgálata és bemutatása a *Szegénylegények* (Jancsó Miklós, 1966) vagy a *Werckmeister harmóniák* (Tarr Béla, 2000) c. film felhasználásával
– az animációs film műfajának megismertetése *A légy* (Rófusz Ferenc, 1980) vagy a *Macskafogó* (Ternovszky Béla, 1986) c. filmek kapcsán
– a magyar közönségfilm fejlődéstörténetének ismertetése a *Hyppolit, a lakájtól* a Bujtor István és Várkonyi Zoltán által rendezett filmeken át a *Kontroll* (Antal Nimród, 2003), az *Üvegtigris* (Rudolf Péter - Kapitány Iván, 2001) és a *Valami Amerika* (Herendi Gábor, 2002) c. filmekig
– a közönségfilm vizsgálata a legsikeresebb (legnagyobb hazai jegyeladást elérő) magyar filmek kapcsán
– a szerzői film vizsgálata egy rendező, pl. Makk Károly, Jancsó Miklós, Enyedi Ildikó, Tarr Béla, Bódy Gábor, Jeles András, Mundruczó Kornél, Hajdú Szabolcs vagy Pálfi György munkássága kapcsán
– történelmi témák ábrázolásának vizsgálata a magyar filmekben (pl. *Napló apámnak, anyámnak; Megáll az idő, 1945, Saul fia)*

- irodalmi művek filmes adaptációjának vizsgálata a magyar filmekben (pl. *Isten hozta, őrnagy úr!; Hannibál tanár úr; Macskajáték; Szerelem; Witman fiúk, Psyché)*
- a filmszatíra műfajának ismertetése *A tanú* (Bacsó Péter, 1969) c. film kapcsán
- portré készítése magyar filmszínészekről

A fent említett filmeken túl megtekintésre, elemzésre különösen ajánlott művek a magyar filmtörténetből

Meseautó (Gaál Béla, 1934)
Halálos tavasz (Kalmár László, 1939)
Emberek a havason (Szőts István, 1942)
Valahol Európában (Radványi Géza, 1947)
Körhinta (Fábri Zoltán, 1955)
Hannibál tanár úr (Fábri Zoltán, 1956)
Ház a sziklák alatt (Makk Károly, 1958)
A tizedes meg a többiek (Keleti Márton, 1965)
Apa (Szabó István, 1966)
Csillagosok, katonák (Jancsó Miklós, 1967)
Tízezer nap (Kósa Ferenc, 1967)
Feldobott kő (Sára Sándor 1968)
Magasiskola (Gaál István, 1970)
Szerelem (Makk Károly, 1970)
N.N a halál angyala (Herskó János, 1970)
Fotográfia (Zolnay Pál, 1972)
Régi idők focija (Sándor Pál, 1973)
Sisyphus (Jankovics Marcell, 1974)
Jutalomutazás (Dárday István, 1974)
Amerikai anzix (Bódy Gábor, 1975)
Az ötödik pecsét (Fábri Zoltán, 1976)
80 huszár (Sára Sándor, 1978)
Magyar rapszódia (Jancsó Miklós, 1979)
A kis Valentino (Jeles András, 1979)
Családi tűzfészek (Tarr Béla, 1979)
Megáll az idő (Gothár Péter, 1980)
Pergőtűz (Sára Sándor, 1982)
Szirmok, virágok, koszorúk (Lugossy László, 1984)
Eldorádó (Beremányi Géza, 1988)
Az én XX. Századom (Enyedi Ildikó, 1989)
Álombrigád (Jeles András, 1989)
Woyzeck (Szász János, 1994)
Hagyjállógva Vaszka (Gothár Péter, 1996)
Hukkle (Pálfi György, 2002)
Fehér tenyér (Hajdú Szabolcs, 2006)
Testről és lélekről (Enyedi Ildikó,

OSZTÁLYKÖZÖSSÉG-ÉPÍTÉS

A középfokú felnőttoktatás számára készített osztályfőnöki program célja az, hogy elősegítse az iskolák (és a pedagógusok) számára azt, hogy az egyes évfolyamokra beiratkozott, számos helyről érkező, sok esetben alulszocializált, motiválatlan, ismerethiányokkal küszködő tanulók számára az iskolai előrehaladás és a tanulás sikeressége érdekében felgyorsítsa az (osztály)közösség kialakulását. A másik cél az, hogy az óra keretében lehetőség nyíljon a tanulókkal azoknak a kérdéseknek az alaposabb megbeszélésére és megvitatására, amelyekre a szaktárgyi órákon nem minden esetbe jut idő. A témák feldolgozása hozzájárulhat a tanulók eligazodásához az un. „mindennapi kérdésekben", aktualitásokban. Az órákon a szemléletformálás mellett jelentős hangsúlyt kaphat a tanulással kapcsolatos motiváció erősítése, és a különféle tananyagtartalmak iránti érdeklődés felkeltése.

A tananyag elvégzése lehetővé teszi azt, hogy az osztályfőnök – a tanulók sokszor csak formális (az adminisztráció szempontjából ugyan nem nélkülözhető) megismerése helyett – magukról a tanulókról és a tanulóktól kaphassanak komplexebb információkat, amelyek elősegíthetik az idő előtti iskolaelhagyás, a tanulási kudarcok magas arányának a csökkenését. A programot (de legalábbis annak számottevő részét) célszerű, ha az adott osztály felelőse, osztályfőnöke „tanítja". Itt tehát többről és másról van szó, mint a hagyományos osztályfőnöki órák esetében megszokhattuk. Ezeken az órákon is „tananyagot" kell feldolgozni, amelyeknek a célja részben eltér a többi tantárgy és műveltségterületétől. Amíg a többi esetben elsősorban a közismereti tananyag elsajátítása áll a középpontban, itt a hangsúly – az elmondottakon túl - azoknak a kompetenciáknak a fejlesztésére irányul, amelyek erősíthetik e tanulók beilleszkedését az iskolai közösségekbe. A cél ezért alapvetően az, hogy az osztályba járó tanulók idővel valódi közösséget alkossanak, mert ennek a kialakulása /kialakítása nagymértékben hozzájárulhat ahhoz, hogy a tanulók iskolával és tanulással kapcsolatos kedvezőtlen attitűdjei megváltozzanak.

A tanulás kompetenciái: A felnőtt tanuló különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. Az információk keresése és feldolgozása, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat.

Kommunikációs kompetenciák: A különféle feladatok feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A felnőtt tanuló a felmerülő problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök segítségével mutatja be.

Digitális kompetenciák: A tanulás során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A felnőtt tanuló az információk feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényeget, következtetéseket von le.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A felnőtt tanuló a mindennapi élet vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, saját cselekedeteinek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulás során a felnőtt tanuló megismeri a kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét.
Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A felnőtt tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység.

9. évfolyam

Éves óraszám: Esti tagozat: 36 óra. A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
	Esti tagozat
1. Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.	2
2. Tanulás tanítása 1.	5
3. Az iskola és a tanulás szerepe – az élethosszig tartó tanulás eszméje	5
4. Ünnepek a társadalomban és családban	5
5. Helyi társadalom és intézményei /civilszervezetek, helyi média	5
6. A helyi politikai világa /önkormányzat, képviselők, pártok	4
7. Egészséges életvitel /életmód kérdései	4
8. Gazdaság, munkaerő-piac	6
Összes óraszám:	36

Tematikai egység	Osztályközösség-építő program 9. évfolyam	Órakeret E 36 óra
Előzetes tudás	Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Tanulás tanítása 1. Az iskola és a tanulás szerepe – az élethosszig tartó tanulás eszméje Ünnepek a társadalomban és családban Helyi társadalom és intézményei /civilszervezetek, helyi média A helyi politikai világa /önkormányzat, képviselők, pártok Egészséges életvitel /életmód kérdései Gazdaság, munkaerő-piac	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
A tanuló ismerje fel a tanulást támogató módszertani megoldások fontosságát Legyen elképzelése az egyéni és társadalmi szintű tanulás fontosságáról Ismerje a legfontosabb ünnepek tartalmát és jelentőségét Legyen világos képe a helyi politika és média világáról és működéséről Ismerje fel az egészséges életvitel fontosságát		

Éves óraszám: Esti tagozat: 36 óra. A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
	Esti tagozat
Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek azonosítását elvégezni.	2
Tanulás tanítása 2.	7

Munkavállalás és erkölcsi dilemmák /a fehér és fekete gazdaság szerepe/	5
Munkanélküliség és képzettség összefüggései	5
Álláskeresési technikák	5
Fenntartható fejlődés – helyi szintű környezetvédelem	7
Konfliktusok és megoldásaik	5
Összes óraszám:	36

Tematikai egység	**Osztályközösség-építő program 10. évfolyam**	**Órakeret E: 36óra**
Előzetes tudás	Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Tanulás tanítása 2. Munkavállalás és erkölcsi dilemmák /a fehér és fekete gazdaság szerepe/ Munkanélküliség és képzettség összefüggései Álláskeresési tehcnikák Fenntartható fejlődés – helyi szintű környezetvédelem Konfliktusok és megoldásaik	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
A tanuló ismerje fel a tanulást támogató módszertani megoldások fontosságát Legyen képes saját tanulásának a megszervezésre, a tanulási környezet kialakítására Ismerje fel a fekete gazdaság és korrupció kedvezőtlen társadalmi/gazdasági következményeit Rendelkezzen alapvető álláskeresési ismeretekkel Legyen gyakorlata a konfliktusok feloldásában		

Éves óraszám: Esti tagozat: 36 óra. A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	**Javasolt óraszám**
	Esti tagozat
Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.	2
Tanulás tanítása 3.	7
Életpálya-építés-karriertervezés	5
Társadalmi normák és a deviáns magatartás	5
Tudatos vásárlási / fogyasztási szokások és az ökológiai lábnyom	5
Helyi hagyományok, népszokások, hungarikumok	7
A családi gazdálkodás tervezése	5
Összes óraszám:	36

Tematikai egység	**Osztályközösség-építő program 11. évfolyam**	**Órakeret E: 36 óra**
Előzetes tudás	Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni.	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Tanulás tanítása 3. Életpálya-építés-karriertervezés Társadalmi normák és a deviáns magatartás Tudatos vásárlási / fogyasztási szokások és az ökológiai lábnyom Helyi hagyományok, népszokások, hungarikumok A családi gazdálkodás tervezése	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		

A tanuló ismerje fel a tanulást támogató módszertani megoldások fontosságát Legyen képes saját tanulásának a megszervezésre, a tanulási környezet kialakítására Legyen képes különféle információforrások felhasználására az eredményes tanulás érdekében Legyen elképzelése a normakövető és normaszegő magatartási mintákról Ismerje fel a tudatos fogyasztás és vásárlás társadalmi szintű hasznosságát Legyen képes reális családi költségvetés megtervezésére

Éves óraszám: Esti tagozat: 32 óra. A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör neve	Javasolt óraszám
	Esti tagozat
Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni	2
Tanulás tanítása 4.	5
Tanulási stratégiák az érettségire (együtt vagy külön? –tanulóközösségek előnyei és hátrányai)	5
A társadalmi integráció /kohézió (az együttélés dilemmái –többség/kisebbség)	5
Házasság, család, gyermekvállalás (demográfia mikro és makro szinten)	5
Férfiak és nők a társadalomban (a hagyományos nemi szerepek változásai)	7
Mit gondolunk a műveltségről? (általános műveltség – iskolai tudás dilemmái)	3
Összes óraszám:	32

Tematikai egység	Osztályközösség-építő program 12. évfolyam	Órakeret E: 32óra
Előzetes tudás	Minden téma esetében célszerű a tanulók előzetes tudáselemeinek az azonosítását elvégezni	
A tantárgyhoz (műveltségterülethez) kapcsolható fejlesztési feladatok	Tanulás tanítása 4. Tanulási stratégiák az érettségire (együtt vagy külön? –tanulóközösségek előnyei és hátrányai) A társadalmi integráció /kohézió (az együttélés dilemmái –többség/kisebbség) Házasság, család, gyermekvállalás (demográfia mikro és makro szinten) Férfiak és nők a társadalomban (a hagyományos nemi szerepek változásai) Mit gondolunk a műveltségről? (általános műveltség – iskolai tudás dilemmái)	
Ismeretek/fejlesztési követelmények		
A tanuló ismerje fel a tanulást támogató módszertani megoldások fontosságát Legyen képes saját tanulásának a megszervezésére, a tanulási környezet kialakítására Legyen képes különféle információ-források felhasználására az eredményes tanulás érdekében Ismerje fel a társadalmi kohézió erősítésének szükségességét és az ehhez szükséges eszközöket Legyenek reális elképzelései a családtervezésről Legyenek elképzeléseik a műveltség összetevőiről és azok fontosságáról		

ROMA NÉPISMERET

9-12. évfolyam

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint a cselekvési stratégiák kifejlesztése. A célok és a feladatok a tantárgy sajátosságaiból adódnak, így a család érték- és hagyományközvetítő szerepének és azok tiszteletének intézményi befogadása is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeléméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományőrzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata – identitás- és értékközvetítés – hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulókban azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

9 – (11). évfolyam

A forráselemzésen alapuló önálló tanulás az általános műveltséget fejleszti. Az összefüggések meglátásának, értelmezésének ideje ez.

A tantárgy beszélgetéseknek, vitáknak, saját álláspont képviseletének, vélemények tiszteletben tartásának, másság megértésének, elfogadásának, tolerancia gyakorlásának ad teret. Rendszerezi a térbeli ismereteket, koordinálja az időbeli tájékozódást. Nyitottá teszi a tanulókat más nyelvek és kultúrák iránt. Pozitív jövőképet kínál.

Témakör	Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel	Órakeret 10 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – megtapasztalja a közösség normarendszerének működését, belátja annak fontosságát – megismeri a közvetlen környezetében tapasztalt szellemi és tárgyi – értékeket – megtapasztalja a családhoz, a szűkebb közösséghez,	

	nemzetiségéhez tartozás érzését, nyitottá válik a családi és közösségi értékek befogadására – gyűjtőmunkát végez szűkebb környezetében, rövid kiselőadásban – bemutatja családja és nemzetisége értékeit – önismerete fejlődik
Ismeretek/Fejlesztési feladatok	
Nemzetiségek együttélése, egymáshoz való viszonya. Különböző cigány közösségek normarendszere. Családi konfliktusok és kezelésük. Generációs problémák. Kapcsolatteremtés, kapcsolattartás nemzetségek, csoportok és tagok között. Problémák megfogalmazása, megoldási javaslatok. Időkeretek, életmódmodellek, tervek összehasonlító elemzésének gyakorlása.	
Fogalmak	nagycsalád, közösség, norma, normarendszer, pozitív-negatív minta, példakép
Javasolt tevékenységek	tájház és/vagy művelődési központ meglátogatása, családtag meghívása - beszélgetés, gyűjtőmunka, önismereti játékok, csapatépítő játékok

Témakör	**Természeti és társadalmi környezet - Adott településre, adott népcsoportra vonatkozóan**	**Órakeret 10 óra**
Tanulási eredmények	A tanuló: – rövid kiselőadásban bemutatja saját lakóhelyét, települését – - megismeri a cigányság által lakott településtípusokat. – - megismeri az ország államalkotó nemzetiségeit, ezáltal – megtapasztalja, hogy a cigányságon kívül más nemzetiségek is élnek hazánkban – - a hazánkban élő államalkotó nemzetiségek megismerésével nyitottabbá válik a sajátjártól eltérő kultúrák megismerése felé – - összefüggéseket keres lakóhely és foglalkozások között.	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Adott település helyzete, lakossága, élete. Településszerkezet, cigánytelep, cigánysor, cigány porták, házak. Lehetőségek (munka, megélhetés) feltérképezése. Helyi tevékenységek felkutatása. A cigány nemzetiség történelmi, tárgyi és szellemi örökségének, értékeinek bemutatása időrendben. Cserekereskedelem és pénzforgalom, megélhetési módok régen és ma. Az életmód alakulása különböző történelmi időszakokban, berendezkedések, túlélési stratégiáik. Életmód és foglalkozás közötti összefüggés keresése. Mesterségek – foglalkozások - tevékenységek megnevezése magyar, romani és beás nyelven. Összefüggések keresése a cigányok történelme, földrajzi elhelyezkedése, nyelve között.		
Kulcsfogalmak	településszerkezet, mesterség – foglalkozás - tevékenység, cserekereskedelem, szellemi örökség	
Javasolt tevékenységek	gyűjtő/kutatómunka, disputa (falusi élet - városi élet), telepek bemutatása,	

	térkép készítése a településről és a Magyarországon élő nemzetiségekről, forráselemzés, hagyományos mesterség bemutatása meghívott mester által

Témakör	Múlt és jelen - Tudomány - cigánykutatások	Órakeret 15 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – ismereteket szerez a II. világháború eseményeivel kapcsolatban - megismeri a projektmunka elkészítésének lépéseit - gyűjtőmunkát végez és prezentációt készít – - mini kutatást végez egy általa választott témakörből – megismeri a cigányság II. világháború utáni történelmének sorsfordító eseményeit – követhető életutakat ismer meg – átlátja a történelmi-gazdasági összefüggéseket	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Egymásrautaltság a háborúk idején. A holokauszt előzményei Magyarországon (dualizmus és a cigányság). A cigány nemzetiség sorsa hazánkban a II. világháborútól napjainkig. Iparosítás és mezőgazdaság az 1956 utáni Magyarországon. A rendszerváltás története és hatása a magyarországi cigányságra. A tudományos kutatások kezdetei, tudományterületei és jelentőségei. Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának megismerése (pl. első országos cigány összeírás, letelepítésről szóló rendeletek, vándoripar korlátozása). . Összefüggések keresése a politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete között. Cigánykutatások elemzése.		
Fogalmak	iparosítás, földosztás, kollektivizálás, munkamegosztás, koncentrációs tábor, holokauszt, pártállam, rendszerváltás, integráció, munkanélküliség, tanulmány, kutatás, kutatóintézet	
Javasolt tevékenységek	forráselemzés, képregény készítés, múzeumlátogatás, kisfilmek megtekintése, városi könyvtár látogatás, beszélgetőkör, identitáserősítő játékok, prezentáció készítése és bemutatása, gondolattérkép készítése, bemutatóhelyek, tárlatok látogatása, kiállítások rendezése (szakanyagok, saját produktumok), filmrészletek vetítése, találkozók szervezése	

Témakör	Kulturális élet - Cigányok a médiában	Órakeret 17 óra
Tanulási eredmények céljai	A tanuló: -megismeri a sztereotípia fogalmát, megérti annak kialakulását, felismeri ezt a cigánysággal kapcsolatban -kialakul a tanulóban az a felismerés, hogy a cigány népcsoporthoz tartozás többletet, kulturális színességet jelent - felismeri a közösségi értékek fontosságát - megismeri cigánysághoz köthető művészeti alkotásokat - prezentációban bemutatja egy általa kedvelt művész életpályáját - megismeri a cigány kultúrával foglalkozó médiát, internetes oldalakat	

Ismeretek/Fejlesztési feladatok	
Novella- és regényrészletek, elbeszélések, versek, legendák, anekdoták, színdarabok, filmek cigány emberekről, emberektől – középiskolás fokon. Különleges életutak, kiemelkedő alkotások. Kitüntetések, díjak áttekintése. Idézetek gyűjtése. Cigányságot ábrázoló kreációk gyűjtése, elemzése. A típusjegyek kiemelése. Sztereotípiák megjelenése az ábrázolásokban. Nyomtatott és elektronikus sajtótermékek megismerése, elemzése. A média szerepe a cigányság megítélésében. Cigánykép a mai magyar médiában és szerepe a sztereotípiák kialakulásában. Cigány újságírók, rádiósok, filmesek és közszereplők. Adott település cigány közösségének sajátos helyi hagyományai. A cigányság ábrázolása, bemutatása. Rendszerszemlélet alakítása.	
Fogalmak	legenda, anekdota, cigányábrázolás, tömegkommunikáció, média, manipuláció, közszolgálat
Javasolt tevékenységek	Találkozók szervezése cigány származású alkotókkal, művészekkel. Olvasóest szervezése, olvasóklub, novellaírás, kapcsolódás iskolai rendezvényekhez (pl.: Költészet napja, Roma kultúra napja, stb.), illusztrációk készítése, dramatizálás, zeneművész/táncművész meghívása, kutatás azinterneten, látogatás a művelődési központban, kisfilmek az alkotókról,fogalommagyarázat és kislexikon készítése, hangoskönyv készítés.

Témakör	Cigány nyelvek	Órakeret 4 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: -megismeri a Magyarországon és Európában élő cigány csoportok nyelvét, földrajzi elhelyezkedését - prezentációban bemutatja szűkebb környezetének nyelvhasználatát - szavakat gyűjt - gyűjtőmunkát végez szűkebb és tágabb környezetében a nyelvhasználat színtereivel kapcsolatban	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Cigány nyelvhasználat színterei a családban, a településen, a társadalomban, határon túl – gyűjtőmunka a saját és a tágabb környezetben. Az európai és hazai cigány népcsoportok nyelvhasználat szerinti területi elhelyezkedésének rögzítése Olvasott és/vagy hallott művek. Kétnyelvűség, nyelvcsere. Beszámoló készítése néprajzi és/vagy nyelvi kutatómunka eredményéről.		
Fogalmak	nyelvcsalád, nyelvrokonság, kétnyelvűség, nyelvcsere, egyéni és közösségi nyelvi jogok, jövevényszó	
Javasolt tevékenységek	szótárkészítés, térképrajzolás, nyelvi játékok, szavak, kifejezések, szólások, mondások gyűjtése, gyűjtőmunka, gondolattérkép, hangos szótár készítés, szókereső, keresztrejtvény, családi interjú, szófelhő, ötletbörze	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismerjék a magyarországi cigányok történelmi eseményeit és azok összefüggéseit. Forráselemzések során tudjanak ok-okozati összefüggésekből következtetéseket levonni. Képesek legyenek interjút készíteni az adatközlőkkel, majd a kutatott, kapott anyagot megfelelő

	módon prezentálni, bemutatni.

10 – (12). évfolyam

Az összefüggések felismerésének, rendszerbe foglalásának időszaka ez. A tantárgy biztosítja projektmunka bemutatását, beszámoló, előadás tartását, az objektív érvelés gyakorlását. Segít tájékozódni a cigány nemzetiséget érintő aktuális kérdésekben. Pozitív példákat mutat különböző kultúrák együttéléséről.

Témakör	**Szociális kapcsolatok - Társadalmi és politikai környezet**	**Órakeret 10 óra**
Tanulási eredmények	A tanuló: megismeri a magyarországi cigányság aktuális helyzetét - felismeri a lehetőségeit a különböző életutak, pozitív minták bemutatásával - képessé válik mintákat, tendenciákat, szabályszerűségeket felfedezi az egyéni életutak összehasonlításával - - megismeri a cigányságot érintő előítéletek kezelésének lehetőségeit - megismeri a cigány/roma fiatalok számára létrehozott támogatási rendszereket	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Előítéletek alakulása és változása az idők során. A rendszerváltás utáni évtizedek politikai lépéseinek megismertetése a cigányok helyzetének megváltoztatására Magyarországi cigányság a XXI. században. Aktuális politikai kérdések tanulmányozása, állásfoglalások, értelmezések gyakorlása. Néhány jeles esemény időpontjának ismerete. Hír- és képanyag gyűjtése, rendszerezése a nemzetiségekre – kiváltképpen a cigányságra vonatkozóan. Szociográfiai írások a cigányságról. A cigányság szerepe a nemzetközi kapcsolatokban. Együttműködés és felelősség a mindennapokban. Pozitív példák, minták keresése, identitástudat, jövőkép formálása. A szociális háló felépítése a szociális törvény tükrében. Tájékozódás támogatási, pályázati lehetőségekről.		
Kulcsfogalmak	politika, közélet, szociális törvény, szociográfia, nemzetiségi törvény, esélyegyenlőség, pozitív diszkrimináció, identitás	
Javasolt tevékenységek	forráselemzés, pályaorientációs terv készítése, infografika készítése, szerepjáték, disputa, reflexió, ötletbörze, album készítése	

Témakör	**Természeti és társadalmi környezet**	**Órakeret 13 óra**
Tanulási eredmények	A tanuló: megismeri az európai cigányság sokszínűségét - ismereteket szerez az Európai Unió működésével kapcsolatban - összefüggéseket keres - társadalmi - gazdasági események és a cigányság mai helyzete között - megismeri a demokratikus jogállam működésének alapvető sajátosságait - megismeri a véleménynyilvánítás, érvelés és a vita társadalmi hasznosságát - információkat gyűjt és értelmez a cigányság foglalkoztatási helyzetéről	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A politikai-társadalmi-gazdasági események és a cigányság mai helyzete közötti		

összefüggések megláttatása. (adott településen). A jelenkori cigány népesség földrajzi elhelyezkedése és migrációja a világban, hazánkban, adott településen. A ki- és elvándorlások okai a 21. században. A magyar társadalom, az adott település cigány és nem cigány népessége a demográfiai adatok tükrében. Esélyegyenlőség a munka világában. Munkanélküliség mint tömegjelenség. Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése saját lakókörnyezetben. Önállóan gyűjtött anyagból projektbemutató, közös anyagból kiállítás rendezése.	
Fogalmak	munkaerőpiac, munkanélküliség, migráció, demográfia, korfa, születési arányszám, halálozási mutató
Javasolt tevékenységek	prezentáció, disputa, statisztikai adatok elemzése, diagram készítés, rajzolás, térképrajzolás, interjú készítése

Témakör	**Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás**	**Órakeret 13 óra**
Tanulási eredmények	Jövőkép erősítése. A lehetőségek mérlegelésére, a tudatos tervezésre nevelés (oktatás, képzés, munkahelyteremtés, szociális háló). A tanuló: - ismereteket szerez az EU működéséről, cigánypolitikájáról. - felismeri a nemzetiségek békés együttélésének fontosságát - ismereteket szerez az önkormányzatiság működéséről - megismeri a magyar oktatási rendszer cigányság számára nyújtott lehetőségeit - megismeri a projektmunka elkészítésének lépéseit - gyűjtőmunkát végez és prezentációt készít - mini kutatást végez egy általa választott témakörből	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A cigány vagy roma megnevezés kérdése. A cigányság történelmi szerepének felismerése. A nemzetiségek együttélése, egymásrautaltsága békében és háborúk idején. Tájékozottság bővítése politikai, jogi, érdekvédelmi kérdésekben. Különböző információs források (nyomtatott és elektronikus) anyagok használata, értelmezése. Mások véleményének elfogadása, tolerancia gyakorlása. Az Európai Unió cigánypolitikája. Romastratégia. A cigányság napjaink közéletében. Magyarországi cigány szerveződések a rendszerváltás után. A helyi roma/cigány nemzetiségi önkormányzatok szerepe. Cigány származású közéleti személyek. A 2011. évi nemzetiségi törvény. A hazai és a határon túli cigány lakosság iskolázottsági mutatói. Cigány nemzetiségi nevelést-oktatást vállaló középfokú intézmények. Ösztöndíjrendszerek. Továbbtanulási tervek mérlegelése, tájékozódás.		
Fogalmak	roma/cigány, nemzetiségi törvény, civil szféra, nemzetiségi önkormányzat, oktatás, törvényi szabályozás, ösztöndíj, tudományos élet	
Javasolt tevékenységek	forráselemzés, pályaorientációs terv készítése, iskolalátogatások, interjúk oktatási, önkormányzati szakemberekkel, képviselőkkel, disputa, vita, prezentáció készítése	

Témakör	**Kulturális élet - Cigányok a médiában**	**Órakeret 15 óra**
Tanulási eredmények	A tanuló: - megismeri a cigány irodalom jelentős képviselőit, műveit	

	- képes műveket, műalkotásokat elemezni - felismeri és megfogalmazza a megismert műveken keresztül a költő és az író céljait - megismeri a média jelentőségét a cigányság megítélésében - felismeri a média szerepét a sztereotípiák kialakulásában, véleményt alkot.
Ismeretek/Fejlesztési feladatok	
A cigányságról szóló irodalmi, képzőművészeti és zenei ismeretek összegzése. A legfontosabb alkotásokon, műveken keresztül a cigány származású költő, író, képzőművész céljainak, törekvéseinek felismerése, megfogalmazása. Kortárs cigány alkotóműhelyek ismerete és jelentősége az identitás megőrzésében. Az autentikus cigányzene és a magyar népzene kapcsolata, tánckultúra. A régi mulató Magyarország. Híres cigányzenészek. Modern zenei irányzatok jeles cigány képviselői. Cigány színházi törekvések, színtársulatok, cigány nyelvű színdarabok. Cigányok a médiában. A cigány művészet elhelyezése Európa és a Föld művészetének kontextusában. Kapcsolat Indiával. Kiemelkedően tehetséges kortárs cigány fiatalok lehetőségei. Diákkutatók. Jelentősebb tanulmányok, tanulmánykötetek megismerése. Hazai és nemzetközi kutatások összevetése. Kritikus szemlélet és tárgyilagos véleményalakítás. Kiselőadások a magyarországi cigányok kulturális életéről egyéni élmény hozzáadásával.	
fogalmak	szimbólum, cigányzene – cigány zene, előítélet, sztereotípia, diszkrimináció, kulturális autonómia, antropológia
Javasolt tevékenységek	író, költő meghívása, képzőművész meghívása, kutatás az interneten, színházi előadás megtekintése, filmnézés, prezentáció készítése, forráselemzés, táncos vendégek meghívása, muzsikus vendégek meghívása, kapcsolódás iskolai rendezvényekhez, cikkírás, filmajánló írása, könyvajánló

Témakör	**Cigány nyelvek**	**Órakeret 3 óra**
Tanulási eredmények	A tanuló: - megismeri a kor nyelvészeti törekvéseit - ismereteket szerez a nyelvvizsga lehetőségéről	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Nyelvvizsga-központok. A nemzetközi cigány nyelvújítás törekvései. Nemzetiségi nyelvi jogok érvényesülése Magyarországon és az Európai Unióban. A nyelvtudás, a nyelvhasználat és az identitás összefüggésének tudatosítása.		
Fogalmak	nyelvújítás, nyelvi jog.	
Javasolt tevékenységek	prezentáció, gyűjtő és kutatómunka, nyelvi játékok, infografikák készítése intézményi táblák elkészítése cigány nyelveken	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók tudják értelmezni a magyarországi cigányok történelmét, jelenlegi helyzetét. Legyenek képesek önálló forráselemzéssel új ismereteket szerezni, összefüggéseket megállapítani, következtetéseket levonni. Szerzett tudásukat akarják mások számára átadni, prezentálni. Ismerjék a kétnyelvűség értékeit.

ROMA NÉPISMERET
9-12. évfolyam – B változat

A globalizációs folyamatok térhódítása mellett egyre nagyobb szükség van arra, hogy a felnövekvő nemzedék stabil értékrenddel, erős gyökerekkel rendelkezzen, ismerje és becsülje nemzetiségi értékeinket, alakuljon ki benne a nemzetiséghez tartozás tudata. A nemzetiségi és családi hagyományok, értékek elhalványulása, a nevelés folyamatának háttérbe szorulása miatt a hagyományos értékrend közvetítését, a nemzetiséghez kötődés megerősítését, a nemzetiségi értékek megismertetését az iskolának is hangsúlyosan fel kell vállalnia.

A cigány/roma nemzetiségi népismeret tantárgy lehetőséget ad a tapasztalati úton történő tanulásra, az ismeretek élménypedagógiai módszerekkel történő elsajátítására. Fontos szerepet kap a saját gyűjtőmunka, a szűkebb és tágabb szülőföld értékeinek, hagyományainak tanári támogatással történő felfedezése, a megismert néphagyományok feldolgozása, megjelenítése egyéni és csoportmunkában. Az önálló ismeretszerzésben szerepet kap a család és a tágabb rokoni, szomszédi környezet. Az idősebb korosztály ismereteinek befogadása erősíti a nemzedékek közötti párbeszédet, formálja a nemzethez, a családhoz, valamint a szűkebb és tágabb közösséghez tartozás tudatát. A különböző generációk ismereteinek, életmódjának felfedezése fejleszti a több nézőpontú gondolkodást, a mérlegelés képességét. A tantárgy a múltra támaszkodva erősíti a tanulóban a családja és a nemzetisége jövőjéért érzett felelősségtudatot.

A magyarországi cigány nemzetiség számára a kulturális értékek átadásában az iskola szerepe megnőtt. A nevelés és oktatás feladatai nem korlátozhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni.

A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történelméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a média szerepéről. Ebből kiindulva előnyt élveznek azon oktatási formák, melyek során a tanulók - szintén a fokozatosságot szem előtt tartva - egyre inkább képesek lesznek saját tanulási folyamataikat szervezni, abban egyéni felelősséget vállalni. A népismeret tanulása során a tanulók toleránsabbak és nyitottabbak lesznek más nemzetiségek iránt. A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - befolyásolja az oktatási módszerek megválasztását. A közép- és emelt szintű érettségi követelményeivel összhangban a tanulókban fokozatosan alakulnak ki azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket az önálló projektmunka lebonyolítására.

A tantárgy teret ad beszélgetésre, vitákra, saját álláspont képviseletére, a tolerancia gyakorlására. Rendszerezi a térbeli ismereteket, koordinálja az időbeli tájékozódást. Nyitottá teszi a tanulókat más nyelvek és kultúrák iránt. Pozitív jövőképet kínál.

Témakörök:

1. Család és közvetlen környezet. Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés
2. Természeti és társadalmi és politikai környezet
3. Múlt és jelen, tudomány - kutatások
4. Kulturális élet - irodalom, zene, tánc, képzőművészet, média
5. Cigány nyelvek

9 – (11). évfolyam

Témakör	**Család és közvetlen környezet (Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel)**	**Javasolt óraszám: 8**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a közvetlen környezetében tapasztalt szellemi és tárgyi értékeket • **megtapasztalja** a családhoz, a szűkebb közösséghez, nemzetiségéhez tartozás érzését, **nyitottá válik** a családi és közösségi értékek befogadására • **gyűjtőmunkát végez** szűkebb környezetében, rövid kiselőadásban **bemutatja** családja és nemzetisége értékeit • követhető életutakat **ismer meg** • önismerete **fejlődik**	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
A család és a rokonság. Családtagok, rokonok megszólítása, ragadványnevek. Vigák, nemzetségek. A családon belüli munkamegosztás, megélhetési stratégiák. Idő meghatározása, napirend. Kommunikáció és nyelvhasználat a családon belül és kívül. A család és a rokonság életfordulóinak eseményei, ünnepek ábrázolása. Önismeret. Más nemzetiségek megismerése. Kitörési lehetőségek, követhető életutak, hétköznapi hősök. *Családi élethez kapcsolódó szokások, tárgyi eszközök **megismertetése**. Családfa készítésének **megismerése**.* *Az életfordulóihoz kapcsolódó szokások **megismertetése**. Kommunikációs készség **fejlesztése**. Önálló tanulás **fejlesztése**, önálló ismeretszerzés erősítése. Ismeretek megosztásának **fejlesztése**. Véleményalkotás **fejlesztése**.* *Az elfogadás és a tolerancia **fejlesztése**.* *Források **elemzése** és **értelmezése** a család és más közösségi témákban.* *Önálló gyűjtő és kutatómunkával szerzett **ismeretek feldolgozása** digitális technológiák alkalmazásával.*		
Fogalmak	cigány/roma, viga, nemzetiség, ragadványnév, generáció, hierarchia, értékek, értékrend, család, nagycsalád, példakép, identitás	
Javasolt tevékenységek	*családi fotók gyűjtése, családfa készítése, tájház és/vagy művelődési központ meglátogatása, családtag meghívása - beszélgetés, gyűjtőmunka, önismereti játékok, csapatépítő játékok*	

Témakör	**Természeti és társadalmi és politikai környezet**	**Javasolt óraszám: 8**
Tanulási eredmények	A tanuló: • rövid kiselőadásban **bemutatja** saját lakóhelyét, települését • **megismeri** a cigányság által lakott településtípusokat. • **megismeri** az ország államalkotó nemzetiségeit, ezáltal **megtapasztalja**, hogy a cigányságon kívül más nemzetiségek is élnek hazánkban • a hazánkban élő államalkotó nemzetiségek megismerésével **nyitottabbá válik** a sajátjától eltérő kultúrák megismerése felé • **összefüggéseket** keres lakóhely és foglalkozások között.	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
Adott település helyzete, lakossága, élete. Településtípusok (falu, város, tanya) A település		

szerkezete. Különböző házak, utcák, terek, cigánytelepek (telep, sor). Megélhetési módok régen és ma. Nemzetiségek földrajzi elhelyezkedése, létszáma. Kisebbség és többség. A Magyarországon élő nemzetiségek térbeli elhelyezkedése. *A hazai cigányság által lakott településtípusok **megismerése**. Tágabb és szűkebb környezet **megismerése**.* *Kommunikációs készség **fejlesztése**. Önálló tanulás **fejlesztése**, önálló ismeretszerzés **erősítése**. Ismeretek megosztásának **fejlesztése**. Véleményalkotás **fejlesztése**.* *Az elfogadás és a tolerancia **fejlesztése**.* *Topográfiai ismeretek **fejlesztése**. Problémamegoldás **fejlesztése**.*	
Fogalmak	település, falu, város, mesterségek-foglalkozás, telep, kisebbség, államalkotó nemzetiség
Javasolt tevékenységek	Gyűjtő/kutatómunka, disputa (falusi élet – városi élet), telepek bemutatása, térkép készítése a településről és a Magyarországon élő nemzetiségekről, forráselemzés, hagyományos mesterség bemutatása meghívott mester által, játékok, szociális attitűd tréning gyakorlatok, jégtörő játékok

Témakör	**Múlt és jelen**	**Javasolt óraszám: 12**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a cigányság őseinek vándorlási útvonalát • **bemutatja** térképen a vándorlás lehetséges útvonalait • **megismeri** a cigányság történelmének főbb mozzanatait az őshazától Európáig • kiselőadásban **bemutatja** egy általa fontosnak ítélt híres történelmi személyiség életútját • **nyitottá válik** más magyarországi cigány népcsoportok történelme iránt • **érdeklődik** népe múltja iránt	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
A cigányság történelmének kezdetei az őshazától Európáig. Vándorlás, letelepedés. Kérdések a cigány népcsoportok vándorlásával és letelepedésével kapcsolatban. Cigány népcsoportok Magyarországon és elhelyezkedésük. Híres történelmi személyek és szerepük a nemzetiségi azonosságtudat formálásában. *A cigányság történelmének gyökereinek megismerése* *Topográfiai ismeretek erősítése.* *Kommunikációs készség **fejlesztése**. Önálló tanulás **fejlesztése**, önálló ismeretszerzés **erősítése**. Ismeretek megosztásának **fejlesztése**.* *Az eddig tanult ismeretekhez kapcsolódó kronológiai adatok rendszerezésének **fejlesztése**.* ***Tájékozódás térben** és **időben** a történelmi és földrajz atlaszok segítségével az őshazától Európába való érkezésükig.* ***Összefüggések keresése** a cigányok történelme, földrajzi elhelyezkedése és nyelve között.* *Forráselemzés **fejlesztése**.*		
Fogalmak	őshaza, vándorlás, letelepedés, uralkodó, középkor	
Javasolt tevékenységek	forráselemzés, képregény készítés, múzeumlátogatás, kisfilmek megtekintése, városi könyvtár látogatása, beszélgetőkör, identitáserősítő játékok, prezentáció készítése és bemutatása, gondolattérkép készítése,	

	idővonal készítése, vándorlással kapcsolatos művészeti alkotások megtekintése

Témakör	**Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet**	**Javasolt óraszám: 15**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **kialakul** a tanulóban az a felismerés, hogy a cigány népcsoporthoz tartozás többletet, kulturális színességet jelent • **felismeri** a közösségi értékek fontosságát • **megismeri a** cigánysághoz köthető művészeti alkotásokat • megismeri a különböző cigány csoportok szokásait, hagyományait • **felismeri** az autentikus cigányzene és a magyar népzene közötti kapcsolatot • prezentációban **bemutatja** egy általa kedvelt művész életpályáját • **megismeri** a cigány kultúrával foglalkozó internetes oldalakat	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
Történelmi személyek, mai közszereplők, hétköznapi cigány emberek bemutatása. Szerepük a cigány nemzetiségi azonosságtudat formálásában. Szokás, hagyomány, hiedelem, viselet. A cigány eredetmondák, mesék népdalok, balladák témáinak megismerése. Művészet, mint önkifejezési eszköz (zene, irodalom, képzőművészet, tánc). Az autentikus cigányzene és a magyar népzene kapcsolata, tánckultúra. Híres cigányzenészek. Modern zenei irányzatok jeles képviselői. A cigány kultúra a digitális világban. *Önálló anyaggyűjtés **erősítése** digitális és hagyományos felületeken (könyvtár, múzeum.). Önálló tanulás **fejlesztése**. Térbeli tájékozódás **fejlesztése**, kronologikus gondolkodás **fejlesztése**.* *A cigányság múltjához kapcsolódó népi művészet **megismerése**.* *A művészet, mint önkifejezési eszköz **megismerése**.* *Példaképek. Egyéni és/vagy csoportos kulturális előadások **megismerése**.* *Kommunikációs képességek **erősítése**, prezentáció tartása a cigány kulturális élet eseményeiről média megjelenés alapján.*	
Fogalmak	eredetmonda, mese, ballada, népköltészet, média, cigányzene - cigány zene, sztereotípia, motívum, típus, kifejezésmód, technika, autentikusság	
Javasolt tevékenységek	olvasóest szervezése, olvasóklub, novellaírás, kapcsolódás iskolai rendezvényekhez (pl.: Költészet napja, Roma kultúra napja, stb.), illusztrációk készítése, dramatizálás, zeneművész/táncművész meghívása, kutatás az interneten, látogatás a művelődési központban, kisfilmek az alkotókról, fogalommagyarázat és kislexikon készítése, hangoskönyv készítés	

Témakör	**Cigány nyelvek**	**Javasolt óraszám: 15**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a Magyarországon élő cigány csoportok nyelvét • **megtapasztalja** a tágabb csoporthoz (nemzetiséghez) tartozás érzését, **nyitottá válik** a közösségi értékek befogadására	

	• prezentációban **bemutatja** szűkebb környezetének nyelvhasználatát • szavakat **gyűjt** • **gyűjtőmunkát** végez szűkebb és tágabb környezetében a nyelvhasználat színtereivel kapcsolatban
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*	
Cigány nyelvi csoportok Magyarországon. A cigány nyelvek helyzete. A cigány nyelvek dialektusai. Szókincs, jövevényszavak, nyelvcsere. Kommunikáció és nyelvhasználat a családon belül és kívül. A nyelvhasználat színterei a családban és a településen. Romani és/vagy beás nyelv használatának színterei. A beás és a romani/lovári nyelv intézményi rendszere: nyelvoktatás, érettségi, nyelvvizsga. Intézményi, szervezeti kapcsolatok. *A magyarországi cigány nyelvi csoportok **megismerése**.* *Kommunikációs képességek **erősítése**.* *A cigány nyelvek dialektusainak **megismerése**. Önálló gyűjtőmunka készítése a nyelvhasználattal kapcsolatban.*	
Fogalmak	nyelvcsalád, nyelvrokonság, kétnyelvűség, nyelvcsere, jövevényszó, dialektus, kommunikáció, nyelvhasználat, nyelvvizsga, sztenderd
Javasolt tevékenységek	szótárkészítés, térképrajzolás, nyelvi játékok, szavak, kifejezések, szólások, mondások gyűjtése, gyűjtőmunka, gondolattérkép, hangos szótár készítés, szókereső, keresztrejtvény, családi interjú, szófelhő, ötletbörze

10-(12). évfolyam

Témakör	**Szociális kapcsolatok - önismeret, érdekérvényesítés**	**Javasolt óraszám: 8**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a magyarországi cigányság aktuális helyzetét • **felismeri** a lehetőségeit a különböző életutak, pozitív minták bemutatásával • **képessé válik** mintákat, tendenciákat, szabályszerűségeket felfedezi az egyéni életutak összehasonlításával • esszében **mutatja be** egy általa választott példakép életútját • pályaorientációs **tervet készít** • **megismeri** a cigányságot érintő előítéletek kezelésének lehetőségeit • **megismeri** a cigány/roma fiatalok számára létrehozott támogatási rendszereket	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
Magyarországi cigányság a 21. században. Életutak, pozitív példák, minták személyiségfejlesztő hatása, példaképek, identitástudat. Együttműködés lehetőségei és felelősség a mindennapokban. Jövőkép, pályaorientáció. Lehetőségek, pályázatok, ösztöndíjak. Reziliencia, érdekérvényesítő képesség. Előítéletek alakulása és változása az idő során. *Az európai cigányság helyzetének **megismerése**. Az Európai Unió stratégiájának **megismerése**.*		

*Mérlegelő gondolkodás **fejlesztése** nyomtatott és elektronikus források elemzésével.* *Reziliencia **fejlesztése** az érdekérvényesítő képesség által.* *Kommunikáció **fejlesztése**.* *Identitástudat, jövőkép formálása, **fejlesztése**. **Tájékozódási képesség erősítése** támogatási, pályázati lehetőségekről.* *Elemző képesség **fejlesztése**. Vitakultúra **fejlesztése**.* *Életutak, pozitív példák **megismerése**.* *Lehetőségek (továbbtanulás, munka világa) **megismerése**.*	
Fogalmak	munkaerőpiac, demográfia, identitás, előítélet, szegregáció, integráció, érdekérvényesítés
Javasolt tevékenységek	prezentáció, plakátok készítése, infografika készítése, szerepjáték, disputa, reflexió, ötletbörze, album készítése

Témakör	**Természeti, társadalmi és politikai környezet**	**Javasolt óraszám: 8**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** az európai cigányság sokszínűségét • **ismereteket szerez** az Európai Unió működésével kapcsolatban • **összefüggéseket keres** - társadalmi - gazdasági események és a cigányság mai helyzete között • **megismeri** a demokratikus jogállam működésének alapvető sajátosságait • **megismeri** a véleménynyilvánítás, érvelés és a vita társadalmi hasznosságát • **információkat gyűjt** és **értelmez** a cigányság foglalkoztatási helyzetéről • **megismeri** az alapvető emberi jogok egyetemes és társadalmi jelentőségét • **véleményt alkot** szegregációs és integrációs jelenségekről	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
Cigányok Európában napjainkban. Az Európai Unió. Összefüggések keresése - társadalmi - gazdasági események és a cigányság mai helyzete között. A hazai cigányság politikai, jogi, kulturális érdekképviseleti szervezetei, a nemzetiségi önkormányzatok szerepe, civil szervezetek. Népszámlálások, demográfiai kutatások elemzése. A cigányság földrajzi elhelyezkedése, migrációja. Esélyegyenlőség a munka világában. Szegregációs, integrációs jelenségek megfigyelése. *Mérlegelő gondolkodás **fejlesztése**. Vitakultúra **fejlesztése**. Demográfiai adatok elemzésének **megismerése**.* *A hazai cigányság érdekképviseleti szervezeteinek **megismerése**.*		
Fogalmak	érdekképviselet politika, törvény, nemzetiségi törvény, civil szervezet, önkormányzatiság, migráció, demográfia, esélyegyenlőség, szegregáció, integráció, asszimiláció, egyéni jogok, közösségi jogok	
Javasolt tevékenységek	prezentáció, disputa, statisztikai adatok elemzése, diagram készítés, rajzolás, térképrajzolás, civil szervezet vezetőjének meghívása, képregény készítés, filmek megtekintése, forráselemzés, gyűjtőmunka, mini interjúk készítése, vendég meghívása - beszélgetés	

Témakör	**Múlt és jelen. Tudomány – cigánykutatások - oktatás**	**Javasolt óraszám: 15**

Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a cigányság legjelentősebb történelmi eseményeit a középkortól napjainkig • **megtapasztalja** az ipari forradalom máig tartó hatását a cigányságra vonatkozóan • **ismereteket** szerez a II. világháború eseményeivel kapcsolatban • **megismeri** a projektmunka elkészítésének lépéseit • **gyűjtőmunkát végez** és **prezentációt** készít • mini kutatást végez egy általa választott témakörből
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*	
A cigányság történelme középkortól napjainkig. A cigányság megjelenése hazánkban. Magyarországi cigányság az újkorban. Cigánysággal kapcsolatos rendeletek és törvények a felvilágosult abszolutizmus idején. Az ipari forradalom hatása a hazai cigányság életére. A holokauszt. Cigányság helyzete és történelme a II. világháború után. Rendszerváltás története és hatása a magyarországi cigányságra. A tudományos kutatás kezdetei, tudományterületei és jelentőségei. Aktuális nemzetiségpolitikai kérdések tanulmányozása. Népszámlálások és demográfiai kutatások. Nemzetiségi oktatási intézményrendszer. Jogok és lehetőségek. Kutatásmódszertani ismeretek. Projektmunka elkészítésének lépései, bemutatása. *Nemzetiségi jogok és lehetőségek **megismerése**. Szaknyelvi fogalmak **megismerése**. Kutatásmódszertani ismeretek **fejlesztése**.* *A projektérettségi készítés lépéseinek **megismerése**.* *A téma tanulmányozásához szükséges források, térképek, statisztikai adatok, grafikai ábrázolások **megismerése** és kiválasztás módjának **fejlesztése**.* *Az eddig tanult ismeretekhez kapcsolódó kronológiai adatok rendszerezésének **fejlesztése**.* *Tájékozódás térben és időben a történelmi és földrajzi atlaszok segítségével a középkortól napjainkig.*	
Fogalmak	roma/cigány, felvilágosult abszolutizmus, rendelet, újmagyar, holokauszt, porajmos, rendszerváltás, népszámlálás, nemzetiségi jogok, asszimiláció, szegregáció, kényszermosdatás, kóbor cigány, telep, munkanélküliség, iskolázottság, koncentrációs tábor, iparosítás, kollektivizálás, pártállam, integráció, földosztás, telepfelszámolás, CS-lakás, előítélet, hátrányos helyzet,
Javasolt tevékenységek	idővonal készítése, gondolattérkép, filmnézés, prezentáció, forráselemzés, modellintézmények képviselőjének meghívása, látogatás az egyetemre (pl.: PTE, Romológia és Nevszoc.), minikutatás, adatgyűjtés

Témakör	**Kulturális élet - Irodalom, zene, tánc, képzőművészet**	**Javasolt óraszám: 15**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a cigány irodalom jelentős képviselőit, műveit • műveket, műalkotásokat **elemez** • **Felismeri** és **megfogalmazza** a megismert műveken keresztül a költő és az író céljait • **megismeri** a média jelentőségét a cigányság megítélésében • **felismeri** a média szerepét a sztereotípiák kialakulásában, **véleményt alkot**	

	• **megismer** a cigánysággal kapcsolatos jelentős dokumentum és játékfilmeket, véleményt alkot
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*	
Tájékozódás a cigány művészetben. Irodalom, zene, tánc, képzőművészet. Színházi törekvések, színtársulatok, színdarabok. Művek, műalkotások elemzése. Kulturális autonómia fogalma. Cigányságról szóló alkotások a magyar irodalomban. A cigány irodalom helye és szerepe az irodalomban. A megismert műveken keresztül a költő, az író céljainak, törekvéseinek felismerése, megfogalmazása. A média szerepe a cigányság megítélésében. Cigánykép a mai magyar médiában és szerepe a sztereotípiák kialakulásában. Dokumentum- és játékfilmek. Szociográfiák. *Különleges életutak, kiemelkedő alkotások **megismerése**.* *Cigány származású költők, írók **megismerése**. Cigány képzőművészek és műveik **megismerése**.* Mérlegelő gondolkodás **fejlesztése** a nyomtatott és elektronikus források segítségével. Kortárs cigány alkotóműhelyek **megismerése** Szövegértési és szövegalkotási képességek **fejlesztése.** A közösségi alkotói szerep és annak kritikájának **megismertetése.** Kommunikációs képességek **fejlesztése** szóban és írásban.	
Fogalmak	kulturális autonómia, antropológia, szimbólum, kortárs, tömegkommunikáció, manipuláció
Javasolt tevékenységek	író, költő meghívása, képzőművész, táncos, muzsikus vendégek meghívása, kutatás az interneten, színházi előadás megtekintése, filmnézés, prezentáció készítése, forráselemzés, kapcsolódás iskolai rendezvényekhez, cikkírás, filmajánló írása, könyvajánló

Témakör	**Cigány nyelvek**	**Javasolt óraszám: 12**
Tanulási eredmények	A tanuló: • **megismeri** a magyarországi és az Európában beszélt cigány nyelvek sajátos helyzetét • **felismeri** a nyelvtudás és az identitástudat összefüggéseit • **megismeri** a nyelvi jogokat • **megismeri** a nyelvi jogok jelentőségét • **betekintést nyer** a nemzetközi nyelvújítási törekvések intézményeibe • megismeri a nyelvcsere folyamatát, hatásait • megismeri a Magyarországon beszélt cigány nyelvek oktatásának intézményi rendszerét, az akkretditáció és a sztenderdizáció jelenlegi állapotát	
Ismeretek/*Fejlesztési feladatok*		
A magyarországi cigányság nyelvi csoportjai és elhelyezkedésük. Kétnyelvűség, nyelvcsere. A nyelvtudás és az identitástudat összefüggésének felismerése. Nyelvi jogok, nyelvpolitika. Nemzetiségi nyelvi jogok érvényesülése Magyarországon és Európában. Európai cigányok nyelvhasználata. A nemzetközi cigány nyelvújítás törekvései. A magyarországi cigány nyelvek helyzetének **megismerése**. A nyelvcsere folyamatának **megismerése**. Identitástudat formálása, **erősítése**. A nyelvi jogok **megismerése**. Mérlegelő gondolkodás **fejlesztése** a nyomtatott és elektronikus források segítségével.		

Nyelvújítási törekvések és lehetőségek **megismerése**.	
Fogalmak	nyelvi jogok, nyelvpolitika, kétnyelvűség, nyelvcsere, nyelvújítás
Javasolt tevékenységek	prezentáció, gyűjtő és kutatómunka, identitáserősítő játékok, önismereti játékok, disputa, térképkészítés, nyelvi játékok, infografikák készítése, intézményi táblák elkészítése cigány nyelveken

KÖZIGAZGATÁSI ISMERETEK

A köznevelés alapvető célja a tanuló tudásának és erkölcsi érzékének fejlesztése, a cselekedeteiért és azok következményeiért viselt felelősségtudat elmélyítése, igazságérzetének kibontakoztatása, közösségi beilleszkedésének elősegítése, az önálló gondolkodásra és a majdani önálló, felelős életvitelre történő felkészülés segítése. A demokratikus jogállam, a jog uralmára épülő közélet működésének alapja az állampolgári részvétel, amely erősíti a nemzeti öntudatot és kohéziót, összhangot teremt az egyéni célok és a közjó között. Ezt a cselekvő állampolgári magatartást a törvénytisztelet, az együttélés szabályainak betartása, az emberi méltóság és az emberi jogok tisztelete, az erőszakmentesség, a méltányosság jellemzi.

A közigazgatási ismeretek tantárgy célja, hogy olyan gyakorlati ismereteket adjon, melyek segítenek eligazodni a mindennapi általános közigazgatási ügyek világában, továbbá cselekvő elkötelezettségre neveljen a társadalmi felelősségvállalás elveivel összhangban. Segítse elő a harmonikus személyiség kibontakoztatásához szükséges szellemi, érzelmi, erkölcsi és társas képességeket, ezáltal járuljon hozzá ahhoz, hogy a tanuló

- a haza felelős polgárává váljék;
- reális önismeretre és szilárd erkölcsi ítélőképességre tegyen szert;
- legyen képes felelős döntések meghozatalára;
- váljék képessé az önálló tájékozódásra, véleményformálásra és cselekvésre.

A közigazgatási ismeretek közismereti, választható érettségi tantárgy többoldalú közigazgatási ismeretet és műveltséget közvetít, valamint komplex módon segíti a tanuló jogkövető, a társadalomért, a kisebb közösségért felelősséggel bíró és társadalom életében felelősséget vállaló állampolgárrá válását.

A tantárgy fontos célja, hogy kialakuljon a tanulóban a társadalmi felelősségvállalás, a közügyek iránti érdeklődés. Ezen túl a tantárgy elősegíti a tanuló magabiztos tájékozódását a közigazgatási szervek körében, különös tekintettel a területi közigazgatási szervek és a helyi önkormányzatok vonatkozásában. A képzés során szerzett elméleti és gyakorlati ismeretek elősegítik az egyes konkrét ügyek eredményesebb megértését és elintézését, ezáltal is hozzájárulva a tanuló önbizalmának erősítéséhez és sikerélményéhez. A képzés ezáltal jól kiegészíti az iskolai alapműveltséggel megszerzett általános ismereteket, valamint árnyalja, tovább gazdagítja azokat.

A tantárgy bemutatja az állami működéshez, a hatalmi ágak megosztásához, az alapvető emberi és állampolgári jogokhoz, a jogrendszer működéséhez kapcsolódó legfontosabb elveket és szabályokat, ezen túl pedig bepillantást enged szélesebb hazánk, az Európai Unió működésébe, valamint ismerteti azokat a szempontokat és indokokat, amelyek az Európai Unió létrehozásához vezettek. A tantárgy sajátossága, hogy a tanuló életkorához igazodva, érdeklődésének fenntartása mellett sorra veszi azokat a legfontosabb közigazgatási ügyeket (adózás, vállalkozás indítása, igazolványok beszerzése), amelyekkel mindennapi életében találkozhat. A képzés során lehetőség nyílik ezen ügyek egyéni vagy kiscsoportos projektmunka keretében történő feldolgozására, ezáltal is erősítve élményszerűségüket, közelebb hozva a közigazgatás mindennapi működését a tanuló életéhez.

A közigazgatási ismeretek tanulási-tanítási módszerét illetően a következőkre kell tekintettel lenni: a közügyekben való részvétel megkívánja a kreatív, önálló mérlegelő gondolkodás, az elemző képesség és a vitakultúra fejlesztését, a tudatos állampolgári magatartást. Szerepet kell vállalnia a tanuló szociális kompetenciáinak, viselkedésének - beszéd-, vita- és döntési, együttműködési készségének - erősítésében. A felelősség, az önálló cselekvés, a megbízhatóság, a kölcsönös elfogadás elsajátítását hatékonyan támogathatják az e tantárgy keretében alkalmazásra kerülő, a tanuló tevékeny részvételére építő tanítás- és tanulásszervezési eljárások. Hozzá kell segíteni a fiatalokat ahhoz, hogy képessé váljanak

érzelmeik hiteles kifejezésére, a mások helyzetébe történő beleélés képességének, az empátiának a fejlesztésére, a kölcsönös elfogadásra. A segítő magatartás számos olyan képességet igényel és fejleszt is egyúttal (együttérzés, együttműködés, problémamegoldás, önkéntes feladatvállalás és megvalósítás), amelyek gyakorlása elengedhetetlen a tudatos, felelős állampolgári léthez.

A közigazgatási ismeretek tantárgy speciális nevelési-fejlesztési céljai és követelményei, amelyek minden tematikai egységben érvényesíthetők, a következők:

- az államhoz és az állampolgársághoz kapcsolódó alapvető fogalmak megismerése, az állam működésének elsajátítása;
- az állampolgárság értékének és jelentőségének elfogadása és az ezzel járó jogok és kötelezettségek elsajátítása;
- a társadalmi felelősségvállalás és a tudatos állampolgári cselekvés elveinek elsajátítása;
- a társadalmi együttélés és együttműködés írott és íratlan szabályainak - erkölcs, jog, szokás, illem - értő ismerete, az erre irányuló készségek fejlesztése és a társadalmi gyakorlatba történő átültetése, alkalmazása;
- a közigazgatás iránti kíváncsiság, érdeklődés felkeltése;
- az aktív, segítőkész állampolgárra vonatkozó magatartásminták megerősítése;
- tudatos és a közjó iránt elkötelezett állampolgárságra nevelés.

Az egyes tematikai egységekhez kapcsolható (a tartalmi elemekhez szorosabban kötődő) nevelési-fejlesztési célok, követelmények:

- az Alaptörvény struktúrájának, alapelveinek értelmezése;
- a társadalmi felelősségvállalás értelmezése és megtapasztalása;
- az emberi, állampolgári jogok, illetve ezek korlátozásának szabályai;
- az államigazgatási szervek működésének, a közszolgálatban dolgozók mindennapi tevékenységeinek megismerése;
- az Európai Unió felépítésének, szerveinek, tagállamainak ismerete;
- az Európai Unió működésének ismerete;
- az önkormányzati rendszer felépítése és működésének elvei;
- információk Magyarország államigazgatásának fejlődéséről;
- a civil szervezetek működésének megismerése;
- az alapvető állami funkciókban való eligazodás.

A közigazgatási ismeretek módszertani sajátossága az induktivitás, amely a tanítás személyességében és a társadalmi gyakorlathoz való közelségben jelenik meg. Szemlélete szorosan kötődik az aktuális közigazgatási helyzethez, gyakorlathoz, illetve a tanuló társadalmi tapasztalataihoz. Ebből következően számos életszerű kompetenciafejlesztő feladat, esetelemzés, gyűjtés kapcsolódhat a tárgy tanításához.

A közigazgatási ismeretek kerettantervi tananyaga kiemelten ajánlható azoknak az iskoláknak, amelyekben a tanulók a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Karára kívánnak felvételizni. A kerettanterv a 11-12. évfolyamokra került kidolgozásra, összesen 134 óra időtartamban, amely optimálisan a tantárgy heti két órában történő tanítását teszi lehetővé. Ezen túl a közigazgatási ismeretek az érettségi vizsga közismereti tantárgyai között szerepel, biztosítva a tanult ismeretek elmélyítését.

11. évfolyam

Tematikai egység	Az állam működése	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	Korábbi történelmi ismeretek az államformákról, az állam működéséről, a különböző időszakokban létező társadalmi rendről, normákról és erkölcsről. Közvetett tapasztalatok a szülőktől és különféle forrásokból az egyén és közösség korra jellemző viszonyrendszeréről. Személyes tapasztalatok, benyomások a magyar társadalomról, az államszervezet mindennapi működéséről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A magyarországi közigazgatás elmúlt évszázados történetének és az Alaptörvény jogrendre vonatkozó lényegi meghatározásainak megismerése. Az állam működése, az állampolgárság, az alapvető jogok és kötelezettségek megismerése. Az ezekkel kapcsolatos előzetes tudás	

	megerősítése, szintetizálása, a kapcsolódó fogalmak, a szakmai szókincs bővítése, konzekvens használatára szoktatás, továbbá a rendszerező készség megerősítése.

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Az állam fogalma és nemzetpolitika. A magyar állam és közigazgatás meghatározó jellemzői az elmúlt évszázadban. Hazánk közigazgatási rendszerének kialakulása (központi, területi közigazgatás), főbb állomásai a rendszerváltástól napjainkig. Az államformák és hatásuk az államigazgatás struktúrájára. Az állam, állampolgárság fogalma, a hatalommegosztás elve. A törvényhozói, igazságszolgáltatási és végrehajtó hatalmi ág különbségei és egymáshoz való viszonyuk. Az országgyűlés, a kormány, a köztársasági elnök, az alkotmánybíróság és más bíróságok, az ügyészség, az alapvető jogok biztosa, valamint az önkormányzatok helye, szerepe, rendeltetése. A jogrend fogalma, a jogrendszer lényege, az alapvető jogágak és rendeltetésük. A jogalkotás rendje, a jogszabályi hierarchia lényege. Projektmunka: az államigazgatás működési mechanizmusainak bemutatása Az állampolgárság fogalma. Az alapvető emberi jogok. Különbség az emberi és az állampolgári jogok között. Az állampolgárság fogalma, a hozzá kapcsolódó jogok és kötelezettségek. Kialakulásának jellemzői és változásai. A rendszerváltás, az Európai Unió szabályozásának hatása az állampolgárok jogaira és kötelezettségeire. Az atipikus állampolgársági formák és lehetőségek megismerése (kettős állampolgár, bevándorló, menedékkérő stb.). Egyéni és közösségi jogok, állampolgári kötelességek (ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, az Alaptörvény alapvetései). Esettanulmány, szituációs feladatok: jogok és kötelezettségek érvényesülése konkrét eset alapján. Állampolgári jogok és kötelezettségek. Társadalmi felelősségvállalás az állampolgárok részéről. Állampolgári jogok, lehetőségek és kötelezettségek. Az állampolgárság gazdasági, piaci és politikai kapcsolódásainak bemutatása. Az állampolgárok eszközei, lehetőségei véleményük kifejezésére. Az egyesület, a párt és a népszavazás bemutatása. Projektmunka és szituációs feladatok: a társadalmi felelősségvállalás lehetősége, a választások lebonyolítása, egyesület alapítása, népszavazás kezdeményezése. Információbiztonság és adatvédelem. Az információ szerepe az állami működésben és ellenőrzésében. Információbiztonság és adatvédelem, különös tekintettel a személyes adatok védelmére. A közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismerése, közzététele. A számítógépes rendszerek védelme, a felhasználók azonosítása, hekkelés és következményei.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: társadalomtörténeti elemek a magyar történelemben. A tudomány és a honvédelem megítélése. Állampolgárság és nemzeti érzés, egyenlő bánásmód, tolerancia, az együttélés erkölcsi problémái. Földrajz: Magyarország és a Kárpát-medence földrajzi, geopolitikai elhelyezkedése. Etika: Jogok és kötelességek. Erkölcs és politika.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Erkölcs, jog, politika, állam, állampolgárság, választás, népszavazás, közszolgálat, államigazgatás, információbiztonság, adatvédelem, nemzetpolitika.

Tematikai egység	A közigazgatás feladatai és a közszolgák szerepe	Órakeret 24 óra
Előzetes tudás	A közigazgatási ügyintézés kapcsán szerzett személyes tapasztalatok. Közvetett tapasztalatok a szülőktől és különféle médiumokból, egyéb forrásokból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A közigazgatási szervek felépítése és felelősségi köreinek, szerepének, feladatainak megismerése. Megismerkedés az irányítási feladatokkal, valamint a háttérintézmények szerepével és működésük rendszerével. A tanuló sokoldalúságának és együttműködési készségének fejlesztése a témák feldolgozása során.	

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok

A közigazgatás rendszere: felépítése és a közszolgálati tisztviselők. A közszolgálat rendszere és jellemzői, a központi és területi szervek munkájának megismerése, valamint felelősségi köreik meghatározása. A szervek rendeltetése, szerepe, egymáshoz való viszonyuk megismerése. A közigazgatás feladatainak, ügytípusainak megismerése, a közigazgatás ügyfelei. A közszolgálat és a tisztviselők életének, munkájának megismerése. Közszolgálati életpálya. Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexe, hivatásetikai alapelvek. Projektmunka: kiscsoportos projektmunka: szituációs és kommunikációs, önismereti feladatok. Különbségek a magánszférához képest - Mit látunk a közigazgatásból? A magánszféra működési elvei a közszférával szemben. A két terület működési elveinek különbségei és hasonlósága. Céljaik, eszközeik és működési mechanizmusaik. Az állami működés hatása a magánszféra működésére, valamint a magánszféra és a gazdasági tényezők hatása az állami működésre. Az ok-okozati viszonyok és jellemzők megismerése. Projektmunka: a nagyvállalatok és az állam kapcsolata. Szociológia - a közigazgatás és a társadalmi csoportok. A jelenlegi államszervezet kialakulásának okai, fejlődésének főbb állomásai. A társadalmi csoportok szerveződésének hatása az államszervezet kialakulására, fejlődésére és változására. A környezet, a társadalom és a technológia fejlődésének hatásai az állam működésére.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: XX-XXI. századi társadalomtörténet; a jogalkotó és a végrehajtó hatalom. Földrajz: Magyarország közigazgatási tagozódása napjainkban.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Közszolgálat, államigazgatás, közszolgálati tisztviselő, központi közigazgatás, állami tisztviselő, területi közigazgatás, közszféra, magánszféra, közszolgálati életpálya, társadalom, társadalmi csoportok.

Tematikai egység	Az önkormányzat működése	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Közvetlen és közvetett módon szerzett egyéni tapasztalatok a helyi önkormányzatok napi működéséről, az állampolgárokkal kapcsolatos eljárásairól. A helyi és az országos média aktuális tudósításai alapján szerzett információk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A helyi önkormányzatok feladatainak és működésének megismerése, különös tekintettel a helyben intézhető ügyekre, az önkormányzatok működésében meghatározó szereplőkre, valamint a környezeti sajátosságokra.	
Ismeretek/fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok
Az önkormányzati rendszer kialakulásának okai. Az önkormányzati rendszer kialakulása, fejlődése és változásának főbb állomásai egészen napjainkig. Az önkormányzatok illeszkedése a közszolgálat rendszeréhez. A polgármester, a jegyző és a képviselő-testület munkája és funkciója. Szituációs játékok: hogyan működik az önkormányzat? Az önkormányzat feladatai, működése. Az államigazgatás és az önkormányzat feladatmegosztásának elvei, változásai. A feladatrendszer változásának okai, hatásai a mindennapi életre. A környezet, a gazdaság, a társadalom és a technológia fejlődésének hatásai az önkormányzat feladatrendszerére és működésére. Az önkormányzat szerepe a települések életében.		Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: a politikai hatalom történelmi formái.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Önkormányzat, település, jegyző, polgármester, képviselő-testület.	
Tematikai egység	Magyarország az Európai Unióban	Órakeret 12 óra
Előzetes tudás	Az Európai Unióval (a továbbiakban: EU) kapcsolatos társadalmi ismeretek. Előzetes, tanórán szerzett ismeretek. A helyi és az országos média aktuális tudósításai alapján szerzett információk.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Átfogó ismeretek az EU legfontosabb intézményeiről és működéséről, az uniós intézmények és a tagállamok kapcsolata. A főbb uniós működési elvek és politikák bemutatása, valamint Magyarország helye és szerepe az EU-ban.	
Ismeretek/fejlesztési feladatok		Kapcsolódási pontok

Az EU létrehozásának okai és keretei. Azon politikai, gazdasági, társadalmi tényezők megismerése, amelyek az EU létrejöttében szerepet játszottak. Az EU kialakításának elvei, főbb állomásai és létrehozásának célja, jövőbeni fejlődésének főbb irányvonalai. A tagállamok szerepe és részvétele az EU működésében. Az euró. A tagállami és az EU-s jogrendszer kölcsönhatásai és hatásvonalai. Az EU felépítése és működése. Az EU rendeltetése, összetétele, alapvető feladatai, szervezeti és szakterületi tagozódása. Az egyes funkciók és intézmények munkája, a folyamatok kölcsönhatásai és az egyes tagállamokra gyakorolt hatásai. A tagállamok szerepvállalása, jogai és kötelezettségei az EU-ban. Az érdekérvényesítő tevékenység hatása az Európai Unió működésére. Szituációs gyakorlat: az EU működésének és döntéshozatali rendjének, valamint az érdekérvényesítő tevékenység hatásának és funkciójának bemutatása. Az EU hatása Magyarország mindennapjaira. Magyarország az EU-ban. Csatlakozásának okai, sajátosságai. Az EU hatása a mindennapi életre. Magyarország helyzete az EU-ban, szerepvállalása.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: az I. és a II. világháború okai és következményei, az EU-val kapcsolatos alapismeretek.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Európai Unió, Európai Bizottság, Európai Tanács, Európai Unió Tanácsa, Európai Parlament, tagállam, euró, érdekérvényesítés.

12. évfolyam

Tematikai egység	Mindennapi életünk kapcsolata a közigazgatással	Órakeret 44 óra
Előzetes tudás	Mindennapi tapasztalatok a közigazgatási ügyintézéssel kapcsolatban. Okmányirodában, kormányablakban történő igazolvány, útlevél vagy egyéb okmány megszerzésével kapcsolatos közvetlen tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A mindennapi életben leggyakrabban előforduló ügyeken keresztül bemutatni a közigazgatás működését, az ügyintézés digitális megoldásait, ezen gyakorlati tapasztalatok alapján általános, a közigazgatás egészére vonatkozó következtetések levonása.	

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Munkavállalási ügyek. A munkavállalás és az ahhoz kapcsolódó ügyintézés. Munkakeresés és felkészülés a munkahelyi környezetre. A munkáltató részéről szükséges adatszolgáltatás és a felvételhez kapcsolódó feladatok és kötelezettségek. A foglalkoztatott részéről szükséges feladatok és kötelezettségek. Atipikus foglalkoztatás, a munkanélküliséghez kapcsolódó ügyintézés és juttatások. A szociális ellátórendszer kialakulása, célja és gyakorlati működése. Kapcsolódó elektronikus ügyintézés. Projektmunka: Munkakeresés, kiválasztási és munkavállaláshoz kapcsolódó feladatok elvégzése, erkölcsi bizonyítvány beszerzése. Vállalkozási ügyek. A vállalkozás indításának feltételei és az ahhoz kapcsolódó feladatok, adminisztratív ügyek elvégzése. Adózás és foglalkoztatás a vállalkozásban. Az egyes foglalkoztatási formák előnyei hátrányai. Vállalkozási formák és az azokhoz kapcsolódó feltételek és kötelezettségek. A vállalkozói és a munkaviszony közötti különbségek. Pályázati rendszerek és az azokhoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati ismeretek. Kapcsolódó elektronikus ügyintézés. Projektmunka: pályázatírás, vállalkozás elindítása. Közpénzügyek. Az állami költségvetés működésének alapelvei, a költségvetési tervezés, az állami bevételek és kiadások alakulása, államadósság. Az állami bevételek felhasználása, a kiadások szerkezete és a közfeladatok finanszírozásának rendszere.	Földrajz: hazánk földrajzi jellemzői, jellegzetességei. Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: az adó mint az állami kiadások fedezete az egyes történelmi korszakokban, az állami beavatkozás módja és mértéke a különböző korokban és államokban, a szociális háló kiépülése.

Adóügyek. Az adórendszer kialakulásának története, társadalmi, gazdasági háttere. Az állami feladatok és az adórendszer összefüggései. Az egyes adónemek fogalma, funkciója. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) rendeltetése, helye, szerepe, feladatai, eszközei, valamint működési rendje. A NAV kettős jogállása. Kapcsolódó elektronikus ügyintézés. Projektmunka: adóbevallás elkészítése, ügyintézés az adóhivatalban. Társadalombiztosítási és szociális ügyek. A társadalombiztosítási, illetve a szociális ellátórendszer működése, funkciója. Az állami gondoskodás formáinak kialakulása, főbb változásai. A társadalmi és gazdasági változások hatása a szociális ellátórendszerre és annak hatása a társadalmi, gazdasági folyamatokra. Kapcsolódó elektronikus ügyintézés. Rendészeti ügyek. A rendvédelmi szervek típusai, valamint a rendőrség rendeltetése, összetétele, feladatai. A szabálysértési és büntetőeljárás elkülönítése. Büntetések és bírságok.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Munkajog, munkaviszony, munkaszerződés, szabadság, munkaidő, juttatások, atipikus foglalkoztatás, munkanélküli ellátás, közmunka, egyéni vállalkozás, bt., kft, járulék, áfa, szociális ellátórendszer, adó, adóbevallás, NAV, adórendszer, Rendőrség, büntetőeljárás, szabálysértés, bűncselekmény, E-közigazgatás.

Tematikai egység	Civil szervezetek működése	Órakeret 18 óra
Előzetes tudás	Mindennapi tapasztalatok a civil szervezetek működésével kapcsolatban. Közvetett tapasztalatok a szülőktől és különféle médiumokból, egyéb forrásokból.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A társadalmi önszerveződés alapvető formáinak megismerése, a különféle civil szervezetek jellemzőinek, működési sajátosságainak ismerete. A civil szervezetek társadalmi szerepének, céljának és működésének, illetve főbb típusainak megismerése.	

Ismeretek/fejlesztési feladatok	Kapcsolódási pontok
Civil szervezetek rendszere és funkciói. A civil szervezetek létrehozásának célja és működésének keretfeltételei. A civil szervezetek szerepe a társadalmi feladatok ellátásában. A civil szervezetek típusai, létrehozásuk feltételei és működésükre vonatkozó legfontosabb szabályok. Civil szervezetek együttműködése az állammal és a közszolgálattal. A civil szervezetek együttműködése az állammal, ennek jellemző területei. Az állami funkciók kiegészítése és segítése, az együttműködés formái és lehetőségei. Hatékonyság és eredményesség. A civil szektor társadalmi-gazdasági szerepe, a szektor működése, funkciója.	Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek: az állam és működése, állampolgári jogok-kötelességek. Etika, filozófia: az erkölcs és jog viszonya. Lokalizáció és önrendelkezés. A jövő nemzedékek jogai.
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Civil szervezet, szakpolitika, nem-kormányzati szervezetek, társadalmi részvétel.

KÖZIGAZGATÁSI ÉS PÉNZÜGYI ALAPISMERETEK

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* oktatása feltétele annak, hogy a diákok az őket körülvevő világ összetett gazdasági jelenségeit megértsék, és életük következő szakaszaiban arra mint alapra támaszkodhassanak. A tantárgy témaegységei a diákokra közvetlenül ható gazdasági, társadalmi jelenségekre építenek. A bennük lévő ismeretanyag a közgazdaságtan különböző szakterületeit érinti. A témakörökben lévő ismeretek a közgazdaságtan szakkifejezéseire épülnek, és közvetlen, gyakorlatban hasznosítható tudást adnak. Mivel a körülöttünk lévő világ át van itatva a gazdaság jelenségeivel, hatásaival, a diákok közvetlenül találkoznak olyan fogalmakkal, kifejezésekkel, amelyeket nem értenek, ezért nem tudnak megfelelően reagálni a gazdasági, pénzügyi élethelyzetekre, és nem tudják értelmezni a média által közvetített eseményeket sem.

A gazdaságban zajló folyamatok is elengedhetetlenné teszik a diákok felkészítését a mindennapokban előttük álló feladatokra.

A tantárgy oktatásának eredményeképpen a diákok megértik a társadalom működését átszövő gazdasági folyamatokat, azok hatásait saját életükre, megtanulják kezelni azokat a gazdasági, pénzügyi helyzeteket, amelyek befolyásolják életüket, megértik a kockázatok kezelésének fontosságát, képet kapnak a portfolió helyes kialakításának módszeréről, s mindezek által hatékonyabban tudnak eligazodni a tömegében érkező pénzügyi ajánlatok között. A tantárgynak fontos szerepe van abban, hogy a diákok tudatos fogyasztókká váljanak, képesek legyenek döntéseik előtti mérlegelésre, ismerjék fel a döntéseikkel járó kockázatokat. További cél, hogy kialakuljon a diákokban a pozitív nyitottság a gazdasági folyamatok megismerése felé, értsék felelősségüket későbbi munkájukban is.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* oktatása fontos szerepet játszik a személyiségnevelésben. Az okos gazdálkodás képessége és az etikus magatartás kialakítása a nevelési-oktatási folyamat fontos feladata.

A gazdasági történések rendkívül bonyolult folyamatok, azokra hatással van a társadalmi és a csoportérdekek szövevénye. A középiskolai képzés célja azoknak a cölöpöknek a leverése, amelyek eligazodási pontokat jelentenek a diákok számára, és amelyekre építkezni tudnak a középiskolai képzésből kilépve is, amelyek biztonságot nyújtanak a gazdaság és a pénzügyek labirintusában.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* tantárgy a Nat-ban meghatározott szinte valamennyi fejlesztési területet érinti kisebb-nagyobb mértékben. Ennek oka az, hogy a mindennapi élethelyzetek, a gazdaság és a pénzügyek messzemenő hatásai befolyásolják és igen erőteljesen áthatják a diákok gondolkodását. A közgazdasági és pénzügyi alapismeretek oktatása iránymutatást ad és a gyakorlatban közvetlenül hasznosítható tudás elsajátítását teszi lehetővé.

A Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek közvetlenül kapcsolódik a nevelési célok közül az erkölcsi nevelés, az önismeret és társas kultúra fejlesztése, a fenntarthatóság, környezettudatosság, pályaorientáció, médiatudatosságra neveléshez, és kiemelten a *Gazdasági és pénzügyi nevelés* fejlesztési területéhez. A jövő nemzedékének más és korszerű információkat kell átadni, mint ahogy az állampolgárok egyetlen lehetősége is a folyamatos, élethosszig tartó tanulás. Így a ma tanuló diákoknak ismerniük kell a mikro- és makrogazdaság, illetve a hazai és a nemzetközi gazdaság működésének alapjait, azok kölcsönhatását, a gazdaság szereplőinek egymásrautaltságát, a pénzügyi intézményrendszert. A diákoknak ismerniük kell a fenntarthatóság fogalmát, a munka fontosságát csakúgy, mint a kockázatok értékelésének és azok kezelésének lehetőségeit. A saját felelősség tudatosításával megteremthető az előfeltétele annak, hogy – a vállalkozás vagy a nemzetgazdaság egyenjogú

tagjaként – az elsajátított ismeretek és képességek végigkísérjék a diákok életét az iskola kapuin kívül is.

A tantárgy egyes elemei koherensen kapcsolódnak össze az elméleti és gyakorlati oktatás során. Az oktatás gyakorlatközpontúsága az összes kulcskompetencia fejlesztését lehetővé teszi. A *kezdeményezőkészség és vállalkozói kompetencia* fejlesztése olyan alapvető ismeretek, képességek, attitűdök rendszerét kínálja, amely elengedhetetlenül fontos az életben való boldoguláshoz: a tervezés-szervezéstől és a feladatok megosztásától kezdve a kommunikációs készségen és a tapasztalatok értékelésén át a munkavégzésig és az etikus magatartásig. A gyakorlatorientáltság a biztosítéka annak, hogy a gyakorlati készségek fejlesztésével a diákok eljutnak az alapfogalmaktól a bonyolultabb összefüggésekig, s mindezek eredményeként a gazdasági érettség birtokába kerülnek.

Az oktatás három, komplex módon egymásra ható elemre támaszkodik: a közgazdaság-tudományra, a diákok által hozott ismeretekre és a gyakorlatorientált témafeldolgozásra. Az arányok helyes meghatározásával a diákok a közgazdaságtudománynak csak egy meghatározott szeletét kapják az oktatás keretei között. A közgazdaság-tudomány alapján és rendezőelvei szerint, a diákok által hozott információkat a gyakorlatorientált oktatás szervezi átlátható rendszerbe.

A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* sajátos fejlesztési céljai között szerepel a diákok problémamegoldó készségének, döntési képességének javítása, a tanulók szociális, erkölcsi és jogi érzékének növelése, a fiatalok empátiájának és toleranciájának fejlesztése, amelyek személyes tapasztalatra épülő készségfejlesztő módszerek, ezáltal a kooperatív tanulás alkalmazását teszi szükségessé. A *Közgazdasági és pénzügyi alapismeretek* fejlesztési feladatai:

- Ismeretszerzés, tanulás;
- Mérlegelő gondolkodás;
- Kommunikáció.

<table>
<tr><td>Tematikai egység/
Fejlesztési cél</td><td colspan="2">Közgazdasági alapfogalmak</td><td>Órakeret
5 óra</td></tr>
<tr><td>Előzetes tudás</td><td colspan="3">Piacgazdaság, a gazdaság szereplői – korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, személyes tapasztalatok.</td></tr>
<tr><td>A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai</td><td colspan="3">A legfontosabb közgazdasági alapfogalmak elsajátítása.</td></tr>
<tr><td>Ismeretek</td><td>Fejlesztési követelmények</td><td></td></tr>
<tr><td>A piac fogalma.

A piacgazdaság működése, jellemzői (piaci szereplők száma, piaci koncentráció foka, kereslet-kínálat, fogyasztás).

Piaci egyensúly, túlkereslet, túlkínálat.

Piacgazdaság szereplői:
– háztartások,
– civil szektor,
– vállatok,</td><td>Ismeretszerzés, tanulás
A piacgazdaság működéséhez kapcsolódó alapfogalmak, a piacgazdaság kategóriáinak megismerése.
Kommunikáció
– A családi kassza (a háztartás mint a piacgazdaság része) – interaktív team-munka.
– A piacgazdaság szereplőinek megismerése, döntéseik mozgatórugóinak</td><td></td></tr>
</table>

– állam, – külföld. A pénzpiac fogalma, pénzkereslet, pénzkínálat, a pénzpiac egyensúlya. Az ár-bér spirál folyamata. Az állam szerepe a piacgazdasági folyamatokban, állami szabályozás, adórendszer. Gazdasági válságok és azok típusai. A nemzetközi kapcsolatok szerepe a piacgazdaság folyamataiban. Makrogazdasági folyamatok. Fogyasztóvédelem.	megértése. – Az állam és a külföld szerepének értelmezése. – A fogyasztói döntések mögött meghúzódó törvényszerűségek. – A makrogazdasági folyamatok okainak megértése. *Mérlegelő gondolkodás* A makrogazdaság teljesítménye az utóbbi években. Önálló információszerzés alapján.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Piac, kereslet, kínálat, ár, egyensúlyi ár, termék, szolgáltatás, termelő, fogyasztó, háztartás, vállalat, állam, makrogazdaság, ár-bér spirál, fogyasztóvédelem.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Vállalkozási alapismeretek**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	A szűkebb-tágabb környezetből származó ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A vállalkozási formák és azok működésének megismerése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Vállalkozási formák: egyéni vállalkozás, bt., kft., nyrt., zrt. Korlátolt és korlátlan felelősség. Vállalat alapítása és megszüntetése. A vállalat működése, kockázatkezelés, bevételek-kiadások, kötelezettségek, munkavállalók, adózás, jogszabályok stb.	*Ismeretszerzés, tanulás* – Vállalakozási formák azonosítása. – Vállalat, vállalkozás alapítása, a működés jogi háttere, feltételei. *Kommunikáció* – Saját vagy idegen tőke? – vita. – Vállalkozás működésének szimulációja/szituációs játék. – A társasági szerződés elkészítése, érdekcsoportok	

Vállalkozások finanszírozása (belső-külső, saját-idegen tőke). Verseny és annak szabályozása (tökéletes piac, monopólium Gazdasági Versenyhivatal).	kialakítása, érdekek ütköztetése – szerepjáték. – Diákvállalkozások lehetőségei. *Mérlegelő gondolkodás* – A globális verseny hatásának megvitatása. – A versenyhelyzet etikai értékelése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Vállalatalapítás, társasági szerződés, alapító okirat, alapszabály, természetes személy, jogi személy, törzstőke, cégbíróság, önfinanszírozás, állótőke-forgótőke, monopólium, kockázat, vállalkozási forma, GVH.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Pénzügyi alapfogalmak**	**Órakeret 5 óra**
Előzetes tudás	Pénzügyi ismeretek, korábbi történelmi és földrajzi ismeretek, személyes tapasztalatok, ismeretek az Európai Unióról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A pénzügyi alapismeretek legfontosabb fogalmainak elsajátítása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
A pénz fogalma, szerepe, funkciói, története. A pénz, mint értékmérő, mint elszámolási eszköz, mint fizetőeszköz, mint értékőrző és felhalmozási eszköz. A pénz típusai: készpénz és bankszámlapénz. Az ár és az érték. Gazdaságpolitika (monetáris és fiskális szabályozás, állampapír, Államadósság Kezelő Központ). Az állam pénzügyi bevételei, kiadásai, államháztartás (hiány, GDP). Az infláció lényege, fajtái, mérése. Az infláció hatása a gazdaságra. Deviza, valuta (HUF, EUR, USD, GBP, CHF).	*Ismeretszerzés, tanulás* – Pénzügyi alapfogalmak megismerése. – Az állam gazdálkodásának áttekintése, a költségvetés megismerése. *Kommunikáció* Maastrichti követelmények. *Mérlegelő gondolkodás* – Az euró mint deviza. – Az eurózóna jövője.	

Árfolyamrendszerek. Likviditás, pénzáramlás. Az Európai Unió és Magyarország (előnyök, hátrányok).		
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Alapkamat, árfolyam, deviza, devizapiac, valuta, konvertibilitás, infláció-defláció, monetáris unió, likviditás, ÁKK, GDP.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Kamat, kamatos kamat számítása, kamatláb meghatározása**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A százalékszámítás alkalmazása a gyakorlatban.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A kamatszámítás technikáján keresztül a kamatok és a hozamok megértése, értékelése. Az EBKM és a THM mutatók értelmezésének elsajátítása.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Kamat, a kamat fajtái (egyszerű, kamatos kamat), kamatszámítás, százalékszámítás. Hozam. Hozamkategóriák (EBKM). A pénz időértéke. Diszkontálás.	*Ismeretszerzés, tanulás* – Banki kamatlábak kiszámítása. – EBKM és THM értelmezése, különbségek azonosítása. *Kommunikáció* A befektetések, és amire figyelni kell.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Kamatszámítás, kamatláb, kamatos kamat, hozam, diszkontálás, EBKM, THM.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Megtakarítás, befektetések, előtakarékosság, portfólió**	**Órakeret 9 óra**
Előzetes tudás	Különböző médiumokban való tájékozódás, a világválság, közvetlen tapasztalat.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A befektetési lehetőségek megismerése, a befektetési kockázatok kezelése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Befektetési lehetőségek: állampapír, befektetési jegy, bankbetét, kötvény, magyar és külföldi részvény, valuta, deviza, arany, unit-linked biztosítási termék, ingatlan, műtárgy, lakás-előtakarékosság.	*Ismeretszerzés, tanulás* – Befektetési lehetőségek feltárása. – Az értékpapírok megismerése. – A kockázat fogalmának értelmezése.	

Az értékpapír fogalma, fajtái, jellemzői. A kockázatok és azok kezelése. Kockázatelemzés. Nyugdíj–a jóléti állam kialakulásának redisztribúciós hatása. Öngondoskodás.	*Kommunikáció* – Vita: Mibe érdemes ma befektetni? – Beszélgetés arról, hogy miért kockázatosabb a részvény, mint az állampapír. – Diverzifikált portfólió kialakítása – a legfontosabb alapelvek megfogalmazása – interaktív csoportmunka. *Mérlegelő gondolkodás* – A környezetből, médiából érkező információk értelmezése a válságról, a válság hatásairól és azok kezeléséről. – A magyar nyugdíjrendszer átalakításának, a nyugdíjrendszer jövőjének értékelése.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Részvény, kötvény, befektetési jegy, váltó, jelzáloglevél, közraktárjegy, diszkont kincstárjegy, értékpapír, diverzifikáció, globalizáció, redisztribúció.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Pénzügyi műveletek**	**Órakeret 10 óra**
Előzetes tudás	Tapasztalatok, ismeretek a pénzügyi szolgáltatásokról.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A pénzügyi szolgáltatások közötti különbségek értelmezése, azok összehasonlítása. Pénzügyi tranzakciók áttekintése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Banki üzletágak. Bankbetét. Bankszámlanyitás, bankszámlatípusok. Hitel, a hitel jellemzői, pénzkölcsön, a hitelezés folyamata. Diákhitel. Lízing, faktoring.	*Ismeretszerzés, tanulás* – Bankszámlatípusok megismerése, bankszámla nyitásának technikája. – A hitel csapdái, eljárás nemfizetés esetén. – A pénzügyi struktúrák megismerése. – Mobilról, internetről indítható tranzakciók. *Kommunikáció* – Hogyan jutunk pénzhez?	.

Adósnyilvántartás, BISZ Központi Hitelinformációs Zrt. Elektronikus pénz, készpénz-helyettesítő fizetési eszközök (bankkártya, hitelkártya,) ATM, POS. E-banking, pénzügyi szolgáltatások interneten, telefonon. Készpénzátutalás, tranzakciós adó. A likviditás, a hozam és a kockázat összefüggése. Innovatív megtakarítási konstrukciók.	– Beszélgetés a készpénzt helyettesítő fizetési eszközök használatáról. – A diákhitelről szóló tájékoztató megismerése, értelmezése. – Esettanulmányok: hitelfelvételhez kapcsolódó döntési helyzetek, befektetési kockázatok elemzése, választás az alternatívák között. Csoportmunka. *Mérlegelő gondolkodás* – Vita a magyar pénzügyi szolgáltatásokról. – Vita a készpénz előnyeiről és hátrányairól.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	E-banking, mobil banking, betétszámla, hitelszámla, értékpapírszámla, befektetési számla, nyugdíj-előtakarékossági számla, tranzakció, számlavezetési díj, átutalás, ügyfélszám, ATM, bankkártya, hitelkártya, hitelszerződés, jelzálog, kezesség, adósnyilvántartás, BISZ.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A „modern piac”, tőzsdék a világban**	**Órakeret 7 óra**
Előzetes tudás	Történelmi és földrajzi ismeretek a tőzsdékről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	A tőzsdei folyamatok átlátása, megértése.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Az értékpapírok tőzsdei bevezetése. Instrumentumok. A piacok fajtái, a tőkepiac működése, szereplői. A tőzsde fogalma, szerepe, funkciói, működése. Tőzsdék Magyarországon, a magyar tőkepiac helyzete. Külföldi tőzsdék. Tőzsdei kibocsátók.	*Ismeretszerzés, tanulás* – Tőzsde mint „tökéletes piac” fogalmának megértése. – A tőzsde mint a tőkebevonás szintere. – Különböző típusú tőzsdék áttekintése. – A tőzsdei kereskedelem alapvető technikai részleteinek elsajátítása. – A BÉT megalapításának okai, a tőzsdei tranzakciók áttekintése, a tőzsde szerepének megértése.	

Tőkeallokáció. Befektetési szolgáltatók, avagy kik azok a brókerek? Spekuláció, befektetés és kockázatok. Befektetési alapkezelők, alapok. Az árutőzsde (mezőgazdasági termékek); nemesfémtőzsde: arany, ezüst, réz, palládium; deviza. KELER, az elszámolóház. Pénzügyi-gazdasági fogyasztóvédelem Magyarországon. A Gazdasági Versenyhivatal működése, feladatai, szerepe a fogyasztóvédelemben. Rések a fogyasztóvédelem területén–a pénzügyi ombudsman.	– A fogyasztóvédelem működése. Kutatómunka – csoportos tevékenység. *Kommunikáció* A tőzsdei kereskedés gyakorlatban való kipróbálása internetes szimuláción keresztül. *Mérlegelő gondolkodás* – A magyar értéktőzsde szerepe a globalizálódó világgazdaságban. – Tőzsdei sztorik: nagy felemelkedések és bukások.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	BÉT, BUX-index, Blue Chip, részvénykibocsátás, short-long, határidős ügyletek, bróker, befektetési szolgáltató, bennfentes kereskedés, BUBOR, KELER, krach, osztalék, recesszió, tőkeallokáció, instrumentum.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**A pénzügyi intézményrendszer**	**Órakeret 8 óra**
Előzetes tudás	Történelmi ismeretek a pénzügyi intézményrendszerről.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Tájékozódás a pénzügyi intézményrendszerben.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Bank: MNB, bankok, fióktelepek, banki szolgáltatások. Szakosított hitelintézetek: Magyar Fejlesztési Bank, jelzálog-hitelintézetek, lakás-takarékpénztárak. Szövetkezeti hitelintézetek.	*Ismeretszerzés, tanulás* – A pénzügyi intézményrendszer szereplőinek áttekintése, az egyes intézménytípusok feladata, szerepe, működésük legfontosabb elemei. – A pénzügyi intézményrendszer egyes	

Hitelszövetkezetek. Pénzügyi vállalkozások (lízing, faktor, záloghitel). Biztosítók, biztosítóegyesületek, biztosítók fióktelepei. A biztosítások típusai, életbiztosítás és nem-életbiztosítás. Az élet-és vagyonbiztosítás területei, jellemzői, szükségessége. Biztosítók szolgáltatásai. Pénztárak (önkéntes, magán, egészség és önsegélyező pénztárak). Pénztárak szolgáltatásai. Tőkepiac, tőkepiaci szereplők. Pénzügyi intézmények ellenőrzése Magyarországon. Specializált pénzügyi intézmények.	szereplői közötti kapcsolatrendszer megvilágítása. – Az egyes intézmények létrejöttének főbb szakaszai. *Kommunikáció* – Kell-e/lehet-e neked biztosításod? – Kihez fordulhatsz biztosítási kérdéseiddel? Szabályozás és felügyelet Magyarországon és az Európai Unióban.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	GIRO, BISZ, Magyar Államkincstár, Magyar Nemzeti Vagyonkezelő, NAV, Nemzeti Eszközkezelő, védelmi alap, hitelgarancia szervezet, lízing, faktor, záloghitel.	

Tematikai egység/ Fejlesztési cél	**Innováció, fenntarthatóság. Az innováció, mint a gazdasági fejlődés elengedhetetlen eleme**	**Órakeret 4 óra**
Előzetes tudás	A médiából szerzett ismeretek és a korábban tanult anyagok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai	Az innováció széles körű fogalmának átlátása, fontosságának megértése. A diákok érdeklődésének ráirányítása az innovatív gondolkodásra.	
Ismeretek	Fejlesztési követelmények	
Az innováció fogalma, K+F(+I). Hazai és uniós források. Az innováció és a fenntarthatóság összefüggései.	*Ismeretszerzés, tanulás* – Az innováció személyre gyakorolt hatásának megértése.	

Innovációs tevékenység, stratégia. Az innováció gazdasági jelentősége. Az innovatív vállalat. Az innováció helyzete Magyarországon. Innovációs együttműködés. A tudás és a gazdaság kapcsolata. A gazdaságpolitika hatása az innovációra. Kockázati tőke, Jeremie-program. Energiaracionalizálás (zöld, alternatív energia, energia-megtakarítás).	– Az innováció bemutatása mint új termék, áru, szolgáltatás vagy eljárás. – Az innovációra felhasználható források kutatásának módszerei. – Az innováció stratégiáinak csoportosítása. *Kommunikáció* – A globális környezetszennyezés megakadályozásának lehetséges útjai. – Pályázatfigyelés. – Az innovatív iskola. *Mérlegelő gondolkodás* Beszélgetés a fenntartható fejlődésről.	
Kulcsfogalmak/ fogalmak	Innováció, piacvezérelt innováció, technológiavezérelt innováció, racionális innovációs stratégia, K+F (+I), Jeremie-program, kockázati tőke, zöldenergia, fenntartható fejlődés, ökológiai lábnyom.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanuló ismeri a legfontosabb közgazdasági és pénzügyi alapfogalmakat, és tudja azokat értelmezni a körülötte lévő világ pénzügyi élethelyzeteiben. Érti a piacgazdaság működését, átlátja a piacgazdaság szereplőinek kapcsolatát és megérti, hogy ő maga is része a piacgazdaságnak. Képes kamatot, kamatos kamatot számítani, ezzel átlátja a hozamok és kamatok összefüggéseit. Birtokában van a legfontosabb vállalkozási alapismereteknek, érti a vállalkozások alapításának, működésének–pénzügyi, jogi–hátterét. Ösztönzést érezhet arra, hogy maga is kipróbáljon vállalkozási lehetőségeket. A szituációs játékokon keresztül képes értelmezni a vállalkozás alapdokumentumait, ismeri azokat az informatikai felületeket, ahol megtalálja a vállalkozásokhoz kapcsolódó jogszabályokat. Érti a verseny hatását a gazdaságra, különbséget tud tenni a tisztességes és tisztességtelen versenyhelyzet között. Tájékozódni tud a pénzügyi intézményrendszerben, és különbséget tud tenni az intézmények egyes szolgáltatásai között. El tud igazodni a pénzügyi intézménytípusok között, értelmezni tudja a banki, betéti és hitelműveletek alapvető kritériumait. Átlátja a biztosítási,

	pénztári és tőkepiaci termékek típusait, amely hozzájárul ahhoz, hogy tudatos fogyasztóvá váljon. Ismeri a tőkepiac működésének alapvető szempontjait, a tőzsde működését meghatározó tényezőket. Rálátást szerez a tőzsdei kereskedelem sajátos kockázataira. Képes a kockázatok felismerésére, akár hitelről, akár befektetésről van szó, és érti, hogy viselnie kell döntései következményeit. A fogyasztóvédelem intézményrendszerének ismeretén keresztül tisztában van saját jogaival. Tudatában van annak, hogy egy-egy pénzügyi döntést megelőzően tájékozódni kell a lehetséges kockázatokról. Ismeretekkel rendelkezik a portfólió helyes kialakításáról. Érti az innováció fontosságát, annak hatását a társadalomra, a saját munkájára és jövőbeli céljaira. A tanuló olyan képességek birtokába kerül, amelyek segítik őt abban, hogy eligazodjon az őt körülvevő pénzügyi-gazdasági környezetben, hogy tudatosan és racionálisan kezelje pénzügyeit, érdeklődővé, nyitottá váljon, kritikusan szemlélje a világot, a munka számára megbecsült tevékenység legyen.